

מסכת בכורות (מ)

• פרק ראשון - הלוקח עובר חמורו • פרק שני - הלוקח עובר פרתו • פרק שלישי - הלוקח
בהמה • פרק רביעי - עד כמה • פרק חמישי - כל פסולי המוקדשין • פרק שישי - על אלו
מומין • פרק שביעי - מומין אלו • פרק שמיני - יש בכור • פרק תשיעי - מעשר בהמה

פרק ראשון - הלוקח עובר חמורו

ב. ב. ג. ד. ה. ו. ז. ח. ט. י.
י. יא. יב. יג.

פרק שני - הלוקח עובר פרתו

יג. יד. טו. טז. יז. יח. יט. יט:

פרק שלישי - הלוקח בהמה

כ. כא. כב. כג. כד. כה. כו.
כו:

פרק רביעי - עד כמה

כז. כח. כט. ל. לא.

פרק חמישי - כל פסולי המוקדשין

לא. לב. לג. לד. לה. לו. לז.

פרק שישי - על אלו מומין

לז. לח. לט. מ. מא. מב. מג.

פרק שביעי - מומין אלו

מג. מד. מה. מו.

פרק שמיני - יש בכור

מו : מז . מז : מח . מח : מט . מט : נ . נ : נא . נא : נב . נב :

פרק תשיעי - מעשר בהמה

נג . נג : נד . נד : נה . נה : נו . נו : נז . נז : נח . נח : נט . נט :
ס . ס : סא .

פרק ראשון - הלוקח עובר חמורו

דף - ב - א

מתני' הלוקח עובר חמורו של עובד כוכבים והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי המשתתף לו והמקבל הימנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה שנאמר בישראל אבל לא באחרים : **גמ'** כל הני למה לי צריכי דאי תנא לוקח ה"א משום דקא מייתי לה לקדושה אבל מוכר דקא מפקע לה מקדושה אימא ליקנסיה קמ"ל והמשתתף לו למה לי לאפוקי מדרבי יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייבת בבכורה קמשמע לן דפטורה מן הבכורה והמקבל ל"ל משום דקא בעי למיתני והנותן לו בקבלה והנותן לו בקבלה למה לי איצטריך סד"א הואיל ועיקר בהמה דישראל היא ליקנסיה דלמא אתי לאיחלופי בבהמה אחריתי קמשמע לן תנן התם ר' יהודה מתיר בשבורה בן בתירא מתיר בסוס איבעיא להו עובר מה לי א"ר יהודה טעמא דר' יהודה התם דשרי משום דשבורה עובר נמי שבור הוא או דלמא שבורה לאו היינו אורחיה אבל עובר כיון דהיינו אורחיה לאו שבור הוא ת"ש והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי ולא פליג ר' יהודה וליטעמין המשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה דלא קתני הכי נמי דלא

פליג אלא פליג ולא קתני הי"נ פליג ולא קתני: ת"ש ר' יהודה אומר המקבל בהמה מן העובד כוכבים וילדה מעלין אותו בשוויו ונותן חצי דמיו לכהן והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי קונסים אותו עד עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן

רש"י מתני' הלוקח עובר חמורו. וזכור הוא ועדיין הוא צמעי אמו והאי דנקט חמור ולא נקט פרה מפרש בפירקא תנינא (לקמן יג.) דאידי לזוטרא מילי דפטור חמור פסיק ושדי ליה וכל אינך פירקין מיירי בצכור בהמה טהורה: אע"פ שאינו רשאי. כדתניא במסכת ע"ז (ד' יד:): ובכ"מ אין מוכרין להם בהמה גסה מפני שעושה בה מלאכה בשבת: והמשתתף לו. שנותנין מעות בין שניהם וקונין בהמה: והמקבל בהמה ממנו. שהחמורה של עובד כוכבים וישראל מקבלה שיהו חולקין בזולדות אבל גוף החמורה לעובד כוכבים: פטור מן הבכורה. אם אותו עובר שקנה מן העובד כוכבים או שמכר לעובד כוכבים זכור הוא אינו קדוש הואיל ויש חלק לעובד כוכבים בו או באמו: שנאמר. (במדבר ג) הקדשתי לי כל זכור בישראל אבל לא באחרים עובדי כוכבים: גמ' מייתי לה לקדושה. שיהא שובתת בשבת וכיון דמלוא עביד ליכא למיקנסיה: אימא ליקנסיה. לפדות העובר מן העובד כוכבים וליתנו לכהן: מדרבי יהודה. דאמר לקמן המקבל בהמה מן העובד כוכבים מעלין אותו בשויו ונותן חצי דמיו לכהן: ועיקר בהמה. גוף הבהמה וחצי ולדות: דלמא אחי לאיחלופי צבהמה אחריתי. שאין לעובד כוכבים חלק בה ולא בזולדותיה ואחי למיפטריה נמי מצבורה: תנן התם. במסכת ע"ז (דף יד:): רבי יהודה מתיר בצבורה. למכור לעובד כוכבים בהמה שנסצרו רגליה ובמקום שלא נחשדו על הרביעה וכן בתירא מתיר בסוס שאין עושין בו מלאכה שיהא בו חיוב חטאת דסתם סוס לרכיבה עומד והרוכב בשבת אינו אלא משום שבות שהחי נושא את עצמו: עובר מה לי א"ר יהודה. למוכרו לעובד כוכבים שרי או אסור: משום דצבורה. ואינה ראויה למלאכה: ועובר נמי שצור הוא. אבל מלאכה: או דלמא שצורה לאו היינו אורחה. דבהמה להיות שצורה הלכך דבר חידוש הוא ולא אחי לאיחלופי ולהתיר מכירת שלמה: ת"ש. דמיירי בעובר וקתני אינו רשאי משום מלאכת שבת: וליטעמיד המשתתף לו. דקתני במתני' לענין צבורה דפטור ולא

קתני ר' יהודה מחייב ה"נ ללא פליג והא קא חזינן לקמן בשמעתינן דפליג בהך
ברייתא: רבי יהודה אומר המקבל בהמה כו'. וילדה זכור: מעלין. שמינ: ונותן
חלי דמיו לכהן. אבל קדושת הגוף לא קדוש ליקרב למזבח הואיל וחליו לעובד
כוכבים: והנותן לו בקבלה. נמי לא קדוש קדושת הגוף הואיל וחליו לעובד כוכבים
פטור מן הזכורה והא דיהיב כל דמיו לכהן הנסא הוא שקונסין אותו לפי שמכרה
לעובד כוכבים והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי כלומר שאף על פי שאינו
רשאי (לתנו לו) לעובד כוכבים במתנה: קונסים אותו. הואיל ולא חש לדברי
חכמים: (רש"י)

תוספות מתני' הלוקח עובר חמורו של עובד כוכבים והמוכר לו. לוקח מיפטר
מבכורה משום אם שהיא של עובד כוכבים ומוכר מיפטר משום ולד של עובד
כוכבים ומתרי קראי (נפקי כו' ושותפות) של עובד כוכבים פוטר בבכורה אפי'
אזנו וכדאמר' (לקמן ג.) מאי שנא בו בעינן כל בכור וליכא אמו נמי בעינן כל
מקנך תזכר וליכא והא דעביד צריכותא בלוקח ומוכר ולא אמר משום דנפקי
מתרי קראי משום דלא תנא תרוייהו בלוקח או מוכר ש"מ דלוקח ומוכר צריכי
כדמפרש ואזיל דמלוקח לא שמעינן מוכר דהוה מצי למיתני הלוקח עובר של
עובד כוכבים או האם המוכר עובר לעובד כוכבים או האם (וה"נ) משמע ממתני'
דמחך קרא נפקי דקתני פטור שנא' בישראל וצ"ל דאמוכר קאי דלא איירי כולה
פרשה באם אלא בעובר: **והמשתתף**. בת"כ פ' אמור בכור איתיה בשותפות
מדכתיב בכורות בקרכם וצאנכם וא"ת תיפוק לי מדאיצטריך בישראל למעוטי
שותפות של עובד כוכבים מכלל דשותפות ישראל חייב וע"ק פרק ראשית הגז
(חולין קלה:) דאמר בבכורות בקרך וצאנך למה לי למעוטי שותפות עובד כוכבים
והכא ממעטינן ליה מבישראל ולמאי דפרישית דאיכא תרי קראי חד בעובר וחד
באם ניחא מבישראל נפיק שותפות עובר ומבקרך נפיק שותפות אם וה"ה דמפיק
ליה מכל מקנך תזכר וניחא ליה לאתויי בקרך איידי דמייתי התם בקרכם
וצאנכם כדאמר התם אע"ג דכתיב בקרך וצאנך ואיכא למימר דידך אין שותפות
לא כתב רחמנא בקרכם ולקמן מייתי מכל מקנך משום דרשא דכל וניחא
דאיצטריך בקרכם משום שותפות אם דמדאיצטריך בישראל למעוטי שותפות
עובד כוכבים לא מרבינן שותפות אם בישראל דההוא בולד כתיב ואין לפרש
משום דגלי קרא גבי ולד בישראל שמעינן דבקרך למעוטי שותפות עובד כוכבים
אתי וקאי שפיר בישראל אכולהו דהא בכולהו דממעט שותפות עובד כוכבים
פרק ראשית הגז (ג"ז שם) תרומה מדכתיב ראשית דגנך פאה מדכתיב פאת שדך
מעשר מדכתיב מעשר דגנך ממעט להו אע"ג דלא כתב בישראל: **מייתי** לה
לקדושה. פ"ה שתהא שובתת בשבת וכן מפקע לה מקדושה שהעובד כוכבים

עושה בה מלאכה בשבת ולשון קדושה לא משמע כן אלא קדושת בכורה כההיא דרב מרי בר רחל דכלו חיותיה משום דמפקע להו מקדושה דהוה מקני אודנייהו לעובד כוכבים ואעי"ג דבלוקח אם הולד זכר לא שייך מייתי ליה לקדושה פעמים שהעובר נקבה ומייתי לה לקדושת בכורה שולד עובר קדוש בבכורה ובלא טעם דמייתי לקדושה מצי למימר דלא שייך למיקנסיה כיון דליכא הפקעה ולא דמי למוכר דאיכא הפקעה אלא ניחא ליה למימר דאפילו הבאת קדושה איכא ועוד מצי למימר טעם אחר אי תנא לוקח משום דלא עבד איסורא אבל מוכר דעבד איסורא כדקתני אעי"פ שאינו רשאי אימא לקנסיה וחד מתרי טעמי נקט ומכל שכן דניחא השתא הא דלא נקט הכא טעמא דפרישית במתניתין משום דנפקי מתרי קראי: **לאפוקי** מדר' יהודה. בלא ר' יהודה נמי איצטריך לאשמועינן שותפות דלא שמעינן ליה מרישא אלא כ"ש איצטריך טפי כיון דמשכחת בהא פלוגתא: **אבל** עובר כיון דהיינו אורחיה לאו שבור הוא. פירוש דאתי למיחלף בבהמה אחריתי ועוד מצי למימר משום דעתיד להוליד ולהיות ראוי למלאכה דמהאי טעמא מסקינן דאסור דקאמר והאי עובר נמי כיכול להתרפאות דמי וחד מתרי טעמי נקט: ונותן חצי דמיו לכהן לא לקדש קדושת הגוף להיות קרב למזבח מפני חלקו של עובד כוכבים כדפי' בקונט' ובסוף פרקא שרי ליה ר' יהודה בגיזה ובעבודה דדריש ליה לא תעבוד בבכור שורך אבל אתה עובד בשלך ובשל אחרים ולא תגוז בכור צאנך אבל אתה גוזז בשלך ובשל אחרים וא"ת נהי דלא קדוש קדושת הגוף מ"מ כיון דמדאורייתא חייבת בבכורה אותו חלק שיש לו בו יהא של כהן למה נותן לכהן דמי חלקו י"ל משום טיבותא דכהן לא ניחא ליה בשותפות עובד כוכבים לפי שאינו יכול להוציא חלקו מיד עובד כוכבים במהרה כל כך וא"ת ובסיפא דקתני קונסין אותו עד עשרה בדמיו אי איירי בפטר חמור ניחא טפי ברישא ובסיפא שנותן דמיה לפי שאין הפטר חמור עצמו ניתן לכהן אלא נפדה בשה כל דהו או בשויו כדאמר לקמן (דף ט.).: **קונסין** אותו עד עשרה בדמיו. דוקא בגסה קנסו אבל דקה כיון דאיסורא ליכא אלא מנהגא בעלמא במקום שחשודים על הרביעה דעובד כוכבים חס על בהמתו שלא תעקר לא קנסו אפילו במקום שלא נהגו למכור ולקמן אמר ריש לקיש מוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו דוקא גסה אבל דקה לא: (תוספות)

מאי לאו אעובר לא אבהמה והא דמיו קתני תני דמיה והא נותן כל דמיו לכהן קתני ואי בהמה כהן מאי עבידתיה הכא במאי עסקינן כגון דיהיב ליה בהמה מעברתא לפטומה דמיגו דקנסינן ליה אבהמה קנסינן ליה אעובר אמר רב אשי ת"ש רבי יהודה מתיר בשבורה מפני שאינה יכולה להתרפאות הא יכולה להתרפאות אסר והא עובר נמי כיכול להתרפאות דמי שמע מינה ואיכא דמתני לה אמתניי והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי לימא מתניי דלא כרבי יהודה דתנן רבי יהודה מתיר בשבורה אפילו תימא רבי יהודה שבורה לאו היינו אורחיה עובר היינו אורחיה: ת"ש רבי יהודה אומר המקבל בהמה מן העובד כוכבים וילדה מעלין אותו בשויו ונותן חצי דמיו לכהן והנותן לו בקבלה אע"פ שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן מאי לאו אעובר לא אבהמה והא דמיו קתני תני דמיה והא נותן כל דמיו לכהן קתני ואי בהמה כהן מאי עבידתיה הכא במאי עסקינן כגון דיהיב בהמה מעברתא לפטומה דמיגו דקנסינן ליה אבהמה קנסינן ליה אעובר אמר רב אשי ת"ש ר' יהודה מתיר בשבורה מפני שאינה יכולה להתרפאות הא יכולה להתרפאות אסור והאי נמי כיכול להתרפאות דמי שמע מינה איבעיא להו מכר בהמה לעובריה מאי תיבעי לר' יהודה תיבעי לרבנן תיבעי לרבי יהודה עד כאן לא קא שרי ר' יהודה אלא בשבורה דלא אתיא לאיחלופי אבל שלמה דאתיא לאיחלופי אסר או דלמא ומה שבורה דפסקה מיניה וכל שכן שלמה דלא פסקה מיניה תיבעי לרבנן עד כאן לא קאסרי רבנן אלא בשבורה דפסקה מיניה אבל שלמה דלא פסקה מיניה שרו או דלמא ומה שבורה דלא אתיא לאיחלופי אסרי וכל שכן שלמה דאתיא לאיחלופי וטעמא דרבנן משום הכי הוא והתניא אמרו לו לרבי יהודה והלא מרביעין עליה ויולדת אלמא משום עובריה הוא הכי קא"ל טעמא דידן משום דאתיא לאיחלופי בבהמה אלא את מ"ט שרית משום דאין יכולה להתרפאות כמאן דזבנה לשחיטה דמי והלא מרביעין עליה ויולדת וכיון דמרביעין עליה ויולדת משהא לה ואמר להו לכשתלד דלא מקבלת זכר תא שמע והנותן לו בקבלה ולא קתני אע"פ שאינו רשאי וליטעמיק המשתתף לו דלא קתני הכי נמי דרשאי והא אמר אבוה דשמואל אסור לאדם שיעשה שותפות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה ונשבע לו בשם עבודת כוכבים שלו והתורה אמרה לא ישמע על פיך אלא תנא מכירה והוא הדין לשותפות ה"נ תנא מכירה והוא הדין לקבלנות ומאי שנא מכירה דנקט דעיקר מכירה היא תא שמע רבי יהודה אומר המקבל

בהמה מן העובד כוכבים וילדה מעלין אותו בשוויו ונותן חצי דמיו לכהן והנותן בקבלה אע"פ שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן וחכמים אומרים כל זמן שיד עובד כוכבים באמצע פטורה מן הבכורה

ר"י מאי לאו אעובר. קאמר דאינו רשאי: כהן מאי עבדיתיה. צבהמה אלא ודאי אעובר: לא. לעולם מהכא לא תפשוט דהכא במאי עסקינן כגון דיהיב ליה צבהמה מעברתא לפטומה וליטול חצי השבח בין בפטום בין בוולדות דמיגו דקנסין וכו' אצל אי זבין ליה עובר לחודיה לא: שאינה יכולה להתרפאות. ולעשות מלאכה בשבת: מתיר בשבירה. ועובר דומיא דשבירה: היינו אורחיה. ולא שבור הוי: צבהמה לעובריה. כגון שעדיין לא נתעברה ומכר לו כל הוולדות שעתידין להתעבר וצבהמה עכמה לא מכר לו: מהו. לקונסו לפדותה משום מוכר צבהמה לעובד כוכבים: דאתי לאיחלופי. להתיר מכירת שלמה: דפסקה מיניה. שלא שייך צבה לעלמו כלום משמכרה: וכ"פ שלמה. כי האי גוונא דלא פסקה מיניה שהרי שייך לעלמו גוף הבהמה ואי משום עוברין ליכא למיחש שהרי לא נתעברה עדיין ולא כלום מכר לו ולכשיצאו צרקות עובד כוכבים הם צאים: דפסקה מיניה. ומכירה חלוטה היא ואתי לאחלופי ולהתיר מכירה חלוטה שלמה אצל הכא דלא פסקה מיניה שרי דלאו מכירה היא: וכל שכן שלמה דאתי לאחלופי. במכירה חלוטה של שלמה אחרת: משום הכי הוא. בתמיה דאינטריך לן למיבעי: עליה. על השבירה: אלמא טעמא דרבנן משום עוברין. תיפשוט מינה דלרבנן אסור למכור לעובד כוכבים צבהמה לעובריה ולר' יהודה מותר: לעולם טעמא דרבנן משום איחלופי. ואינטריך למיבעי כיון דלא פסקה מיניה איכא למימר לא אתי לאיחלופי במכירה גמורה והכי קאמרי ליה רבנן לר' יהודה: כמאן דזבנה לשחיטה דמי. וליכא למיחש לאיחלופי דמאן דחזי ידע דלא מזבין ליה אלא לשחיטה ולא אתי לזבני צבהמה שלא לשחיטה: משהא לה. לאורד וולדות ומאן דחזי לה צבית העובד כוכבים לסוף שנה או שתים סבר מותר למכור צבהמה לעובד כוכבים שלא לשחיטה: ת"פ. ממתני: ולא קתני אע"פ שאינו רשאי. אלמא מותר למכור צבהמה לעובריה דהא קבלה מכירה לעוברין היא שאין חולק העובד כוכבים אלא בוולדות דקס"ד ללא

פליג עובד כוכבים נשנה פטימת בהמה: על פיך. בהגרמת פיך: תנא במכירה. אינו רשאי והוא הדין לכולהו: ומאי שנא מכירה דנקט. זה אינו רשאי ולא נקטיה בחדא מהנך: דעיקר מכירה היא. עיקר איסורא הוא מכירת בהמה: (רפ"י)

תוספות מאי לאו אעובר. פי ואיירי בבהמה מעוברת. לא אבהמה פי ולא איירי בעובר אלא בבהמה לעוברת וכן משמע לקמן גבי בעיא דבהמה לעוברת מהו ובעי למיפשט מהכא דאסור דקאמר מאי לאו אבהמה ש"מ דאי אבהמה קאי איירי בבהמה לעוברת ולכאורה לא איירי בבהמה לעוברת דא"כ מאי פריך והא דמיו קתני לימא דקאי אעובר וכי תימא דמשמע ליה דקאי אבהמה א"כ לקמן נמי לידוק הכי אלא הכא איירי בבהמה לפטומה כדמסיק לקמן לעוברת: **דלא** מקבלת זכר. לא מטעם טרפות מדאמר פרק אלו טריפות (חולין דף נו:) גבי ר"ש [בן חלפתא] שהיה עסקן בדברים ודילמא קסבר ר' יהודה טריפה יולדת ומשבחת ואית ספרים דלא גרסי יולדת שאין צורך שם בלידה אלא במה שמשבחת ומ"מ מסתבר הכא דאפילו מן הארכובה ולמטה שרי רבי יהודה משום דלא מקבלה זכר: **ולטעמיך** המשתתף לו כו'. מקבלה לא שייך להקשות דמיתסר משום שותפין דלא אתי בקבלה כל כך לידי שבועה ודוקא נקט שותפות אבל שאר משא ומתן לא אסור: **אסור** לאדם שיעשה שותפות עם העובד כוכבים. הא דתניא פ"ק דמסכת ע"ז (דף כב.) ישראל ועובד כוכבים שקבלו שדה בשותפות וכן עובדא דעובד כוכבים נוטל שני ערלה וישראל נוטל שני היתר ואמר פרק הזרוע (חולין דף קלג.) המשתתף עם עובד כוכבים צריך שירשום כל הני עובדא פליגי אאבוא דשמואל: **שמא** יתחייב לו עובד כוכבים שבועה. מכאן אוסר רבינו שמואל קבלת השבועה מק"ו ור"ת מתיר מפני שהוא כמציל מידם כדתניא פ"ק דמס' ע"ז (דף ו:) מלוה על פה גובין מהן מפני שהוא כמציל מידם אע"ג דאזיל ומודה ויש לחלק בין ספק לודאי עוד מייתי ר"ת ראיה מההיא דפרק [בתרא] דמגילה (דף כח.) דאמר אבוא בר איהי תיתי לי דלא עבדי שותפות עם עובד כוכבים ואי אסור מאי רבותיה וכן פר"ת שלא היו נזהרים משלש סעודות מדאמר פרק כל כתבי (שבת דף קיח:) תיתי לי דקיימית גי סעודות משמע שכולן לא היו נזהרים בהן עוד פר"ת בזמן הזה כולן נשבעים בקדשים ואין תופסין בהם אלהות ואע"פ שמזכירין [עמהם] שם שמים וכוונתם [לד"א מ"מ] אין זה [שם] עבודת כוכבים כי דעתם לשם עושה שמים וארץ ואע"ג שמשתתף ש"ש ודבר אחר אין כאן לפני עור לא תתן מכשול דבני נח לא הוזהרו על כך ולדידן לא אשכחן איסור בגרם שיתוף: **דעיקר** מכירה. פרש"י דעיקר איסור הוא המכירה משמע שרוצה לומר שעיקר האיסור הוא המכירה וקשה הא שותפות לא מיתסר משום מכירה אלא כדאבוא דשמואל וצ"ל עיקר איסור הפשוט הוא מכירה כדתנן פרק קמא דמס' ע"ז (דף יד:) (תוספות)

א

-

ג

דף

מאי לאו אבהמה לא אעובר דיקא נמי דקתני קונסין אותו עד עשרה בדמיו שמע מינה מסייעא (ליה) לריש לקיש דאמר ריש לקיש המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיה דוקא או לאו דוקא תא שמע דאמר רבי יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיו שאני עבד דכל יומא ויומא מפקע ליה ממצות ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיה תנן והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה בדמיה מכירה פסקה מיניה קבלנות לא פסקה מיניה דוקא או לאו דוקא תא שמע דאמר ר' יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו שאני עבד דלא הדר ליה בהמה מאי טעמא משום דקא הדרא ליה ניקנסיה טפי חד אלא עבד מילתא דלא שכיחא היא וכל מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן: וחכמים אומרים כל זמן שיד העובד כוכבים כו': אמר רבי יהושע ושניהם מקרא אחד דרשו [שמות יג-ב/ג/טו](#)

ב

-

ג

דף

הכי אמר רבי יוחנן אפי' מום קל והדתנן רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנין חייב מום קבוע הוי לשחוט עליו בשלמא מום קל קא משמע לן כדרב הונא ולאפוקי מדרב חסדא ורבא אלא מום קבוע מאי קא משמע לן דכיון דאישתני הוה ליה מומא תנינא ופיו דומה כשל חזיר הרי זה מום וכי תימא התם נשתנה בדבר שאין במינו קדוש בבכורה הכא נשתנה בדבר שבמינו קדוש בבכורה הא נמי תנינא עינו אחת גדולה ואחת קטנה ותנא גדולה גדולה כשל עגל וקטנה קטנה כשל אווז בשלמא קטנה כשל אווז אין במינו קדוש בבכורה אלא גדולה כשל עגל יש במינו

קדוש בבכורה אלא לאו משום דאמרין כיון דאישתני הוה ליה מומא לא משום דהוה ליה שרוע הכי נמי מסתברא דתנן מומין אלו בין קבועין בין עוברין פוסלין יתר עליהן אדם עיניו שתיהן גדולות שתיהן קטנות גבי אדם הוא דכתיב [\[ויקרא כב-ד\]](#) איש איש מזרע אהרן דבעינן איש שוה בזרעו של אהרן אבל בהמה שתיהן גדולות שתיהן קטנות נמי לא הוי מומא אחת גדולה ואחת קטנה מאי טעמא אי משום שינוי אפילו שתיהן גדולות שתיהן קטנות נמי אלא לאו משום דהוה ליה שרוע לא לעולם אימא לך משום שינוי שינוי הוי מומא ודקא קשיא לך אפילו שתיהן גדולות שתיהן קטנות התם אי מחמת בריותא יתירא תרווייהו בעי למיברא אי מחמת כחישותא יתירא תרווייהו בעי מיכחש ההיא גיורתא דהווי מסרין לה אחי חיותא לפטומה אתאי לקמיה דרבא אמר לה לית דחש לה להא דרבי יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייבת בבכורה רב מרי בר רחל הויא ליה ההיא חיותא הוה מקנה לאודנייהו לעובד כוכבים ואסר להו בגיזה ועבודה ויהיב להו לכהנים וכלאי חיותא דרב מרי בר רחל וכי מאחר דאסר להו בגיזה ועבודה ויהיב להו לכהנים אמאי מקנה להו לאודנייהו לעובד כוכבים דלמא אתי בהו לידי תקלה אי הכי מאי טעמא כלו חיותא דרב מרי משום דמפקע להו מקדושתיהו והאמר רב יהודה מותר לאדם להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם התם מקדושת מזבח קא מפקע ליה מקדושת כהן לא מפקע ליה הכא אפי' מקדושת כהן קא מפקע ליה ואיבעית אימא רב מרי בר רחל ידע לאקנויי קנין גמור וחזי ליה איניש אחרינא ואזיל ועביד וסבר רב מרי מילתא הוא דעבד ואתי בה לידי תקלה: [מתני'](#) כהנים ולוים פטורין מק"ו אם פטרו את של ישראל במדבר דין הוא שיפטרו את של עצמן: גמ'

רש"י הכי אמר רבי יוחנן. בי מדרשא דהאי חייב דקתני חייב ליתנו לכהן קאמר אבל למזבח לא קרב דהאי דאישתני הוי מום קבוע לשחוט עליו בחוץ כבכור בעל מום ששחטו כהן ואוכלו: כדרב הונא. דאמר רפי' אונן: תנינא. לקמן בפ' על אלו מומין שוחטין את הבכור (דף מ.). הכא נשתנה כו'. ולהכי אינטריך לר' יוחנן לאשמעינן דמוס הוא: או אחת גדולה. כשל עגל או אחת קטנה כשל און: יש במינו קדוש בבכורה. ורפי' הכי הוי מומא ורמאי אינטריך לרבי יוחנן למימר: לא משום דהוה ליה שרוע. דשרוע האמור בתורה זו היא שאבדו אחד גדול מחבירו אבל שינוי אחר כגון שבאמרו דומה לעז לא שמעינן דמוס הוא הלכך אינטריך לרבי יוחנן לאשמעינן: מומין אלו. שפירשו חכמים בבכור: בין עוברין בין קבועין פוסלין. באלם ככהן כל זמן שמוס בו לא יעבוד: שוה בזרעו. שדומה לבני אדם: לעולם אימא לך כו'. ומהכא לא תסתבר משום שרוע: תרווייהו בעו. והא דלא משונה הוא ואי קשיא אמאי אינטריך לר' יוחנן למימר הא אוקימנא דשינוי הוי מומא תריץ כיון דאיכא למימר נמי דלאו משום שינוי הוא אלא משום שרוע אינטריך לר' יוחנן למימר: אחי. עובדי כוכבים הוו: אחאי לקמיה דרבא. למיבעי אי מיחייבא בבכורה: מקנה לאודנייהו לעובד כוכבים. לאפקועינהו מבכורה: ואסר להו. לבכורות בגיזה ועבודה כבכורים גמורים ויהיב להו לכהנים: וכלאי חיותא. מתה מקנהו: לידי תקלה. שלא יגוז ויעבוד בהן: אי הכי. דלמזבח נתכוון אמאי כלאי חיותיה: קודם שיאל. ועדיין לא נתקדש בבכור ברחם תליא קדושתיה דכתיב כל הבכור אשר יולד ולא הוי כמטיל מום בקדשים: מקדושת כהן לא מפקע ליה. דהוי כבכור בעל מום הניתן לכהן וחייב כהן לנהוג בו קדושה שלא יגוז ויעבוד בו וכשהוא שוחטו אינו שוחטו באיטליז ואינו נמכר

באיטליז ואינו נשקל בליטרא כדלקמן (דף ל"א): הכ"א. מ"י מקני לה לעובד כוכבים ללא חיילא עליה ש"ס קדושה ורע"ג שהוא נוהג בו קדושה הוי כנוהג קדושה בחולין גמורין: קנין גמור. ליטול מעות מן העובד כוכבים דעובד כוכבים ל"א קני אל"א בכסף כדלמרי' לקמן בפרק שני (דף י"ג): מילתא הוא דעבד. מילתא בעלמא כדיבור ואינו נוטל דמיו: מתני' כהנים ולוים פטורין. ק"א סלקא דעתך אפטור חמור ק"א: א"ס פטרו. לויס צכורי ישראל צמדבר: דין הוא כו'. ומשמע דגוף הלויס פטרי חמורי ישראל: גמ' (רש"י)

תוספות אלא לאו משום דהוה ליה שרוע. ושינוי לא הוי מומא וא"ת אם כן קשה טפי לר' יוחנן דאמר לעיל כיון דאישתני הוי מומא דהכא דייקנין שתיהן גדולות הוי שינוי ולא חשיב מומא ויש לומר ההיא דלעיל שינוי חמור טפי משתיהן גדולות או שתיהן קטנות: דקא מפקע להו מקדושתיהו. מה שאין נזהרין עכשיו ואע"פ שנענש רב מרי פר"ת רב מרי נענש לפי שהיה מקנה אזנו של עובר ואיכא הפקעה בגוף העובר אבל הקנאה באם שריא ואע"ג דאית ספרים דגרסי לאזנה לשון נקבה היינו משום דקאי אחיותא והכי נמי אסר לה בגיזה ועבודה וא"ת לקמן פ"ט (דף נ"ג). דפריך גבי מעשר בהמה ואינו נוהג בזמן הזה דלא ליתי לידי תקלה אי הכי בכור נמי לא לנהוג בזמן הזה משום תקלה ומשני אפשר כדרב יהודה אמאי לא משכחת תקנה באמהות כדפרישית י"ל התם כיון דאיכא חשש תקלה ויש להם לתקן בלא הפקעה מכהן שיעשה כרב יהודה לא רצו לתקן שיעשה לעולם כך ע"י הפקעה ומיהו אי עבד עבד אי נמי בימי רב מרי היו בקיאים להטיל מום בכור קודם שיצא לעולם אסור לעשות ע"י הפקעה אבל אנו דלא בקיאים בכך מוטב להקנות לעובד כוכבים קודם שיבא לידי תקלה כדמשמע פ' בתרא (לקמן דף נ"ג). דאי לאו משום דאפשר כרב יהודה היה לנו לתקן להקנות לעובדי כוכבים ואנו דלא בקיאים הוי כלא אפשר (ואפי' בהא דרב יהודה בפרק אין מערימין) דאסור מן הדין גזירה דלמא מפיך את ראשו קודם שיטיל בו מום אי לאו משום דרב יהודה עדיפא להטיל בו מום קודם שיצא לעולם כי היה צריך להשהותו עד שיפול מום מעצמו ונראה דבהקנאת און לחוד שרי דקי"ל כרב הונא מדקאי ר' יוחנן כוותיה ואמר אפי' מום קל ורב מרי נמי דמקנה אזנייהו לא נענש אלא משום הפקעה ולקמן פ' בתרא (ג"ז שם) פריך לקניניהו להו לאודנייהו לעובד כוכבים ולכל היותר מותר ע"י הקנאה בדבר שעושה אותה טריפה או נבילה ולאידך לישנא מפרש שנענש רב מרי משום דידע לאקנויי וכ"ע לא ידעי וסברי רב מרי מילתא בעלמא הוא דעבד ואתי לידי תקלה יש לפרש נמי רב מרי שהיה בקי בדבר יהודה לית ליה למיעבד בקנין דאתי למיטעי אבל לדידן לא אפשר בענין אחר עוד פר"ת רב מרי שהיה מקנה און עובר לעובד כוכבים הוי דבר שלא בא לעולם אלא היה מקנה בהמה לאזני עובר כמו דקל לפירותיו וטעה אינש ואמר אזני עובר היה מקנה כמו פירות דקל ואתי לידי תקלה אבל כי מקנה אזני הבהמות שרי דלא אתי למיטעי ולפי' הקונטרס לא יתכן לפרש כן שפירש רב מרי היה יודע להקנות קנין גמור ליטול מעות מן העובד כוכבים דעובד כוכבים לא קני אלא בכסף כדאמר לקמן פ"ב (י"ג). וסברי מילתא בעלמא הוא דעבד ואינו נוטל דמים ומיהו לפי דבריו לא היה לו להזכיר ראי' [מלקמן] דאדרבה לר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות דריש לה לקמן (דף י"ג): מיד עמיתך בכסף הא לעובד כוכבים במשיכה וכרבי יוחנן [קי"ל]: כהנים ולוים פטרו עצמן מק"ו. וא"ת בלא ק"ו תיפוק ליה מתוך קונטרקוס השר דמשני (לקמן ה'): אותם ג' מאות בכורים היו ואין בכור מפקיע בכור משום דדיו שיפקיע של עצמו ש"מ דשל עצמו מיהא מפקיע י"ל אי לאו ק"ו מצינו לשנויי אותם ג' מאות בכורות היו והוצרכו פדיון וכי תימא א"כ למניניהו בהדי שלשה ושבעים ומאתים העודפים מצי למימר לא הוחזק הכתוב למנות אלא דישראל לחודייהו: (תוספות)

אינהו פטרי אדם אדם פטר בהמה בהמה פטרה זכתיב [\[במדבר ג-מה\]](#) קח את הלויים תחת בכור בבני ישראל ואת בהמת הלויים תחת בהמתם אמר אביי הכי קאמר כהנים ולויים פטורין בהמתם מקל וחומר אם הפקיעה בהמתם של לויים בהמה של ישראל במדבר דין הוא שתפקיע את של עצמן א"ל רבא והא פטרו אינהו קתני ועוד אם איתא אפילו מבכור בהמה טהורה נפטרו אלמה תנן לא נפטרו מבכור בהמה טהורה אלא מפדיון הבן ופטר חמור אלא אמר רבא הכי קתני כהנים ולויים פטרו הן עצמן מקל וחומר אם הפקיעה קדושתן של לויים קדושת של ישראל במדבר לא יפקיע את של עצמן אשכחן אדם בהמה טמאה מנלן אמר קרא [\[במדבר יח-טו\]](#) אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה כל שישנו בבכור אדם ישנו בבכור בהמה טמאה וכל שאינו בבכור אדם אינו בבכור בהמה טמאה אמר ליה רב ספרא לאביי לדידך דאמרת בהמתם בן לוי דהוה ליה שה דאפקע ליפקע דלא הוה ליה שה דליפקע לא ליפקע בין לדידך בין לרבא בן חדש דאפקע ליפקע פחות מבן חדש דלא אפקע לא ליפקע לוייה לא תיפקע אלמה אמר רב אדא בר אהבה לוייה שילדה בנה פטור מחמש סלעים הא לא קשיא כדמר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר פטר רחם בפטר רחם תלה רחמנא ואהרן שלא היה באותו מנין לא ליפקע דתניא למה נקוד על אהרן שבחומש הפקודים שלא היה באותו מנין אמר קרא הלויים הוקשו כל הלויים זה לזה כהנים מנלן כדרבי יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לויים וזה אחד מהן [\[יחזקאל מד-טו\]](#) והכהנים הלויים בני צדוק

רש"י ועוד אם איתא. דרשינן קל וחומר גבי בהמה מבכור בהמה טהורה נפטרו לויים דהא בהמה טהורה לידהו הפקיעה בהמת ישראל: אלמה תנן כו'. צפרק שני (לקמן דף יג.): אללא אמר רבא. גבי בהמה לא דרוש רבנן קל וחומר מדאילטריך לאקושי בכור בהמה טמאה לבכור אדם דכל שאינו בבכור אדם אינו בבכור בהמה טמאה כדלקמן שמע מינה גבי בהמה לא אחייבה למדרש האי קל וחומר והכי קאמר מתניתין כהנים ולויים פטורין הן עצמן מפדיון הבן מק"ו: אם הפקיעה. קדושת פשוטי הלויים את קדושת בכורי ישראל במדבר דין הוא שתפקע קדושת בכורה שבהן כדאמר לקמן בכורי הלויים לא הפקיעו אללא עצמן: בהמה טמאה מנא לו. דנפטרו כהנים מפטר חמור: כל שאינו בבכור אדם. כגון לויים וכהנים דנפטרו מק"ו: לדידך דאמרת בהמתם. דאבהמה נמי קא דריש ק"ו: בן לוי דהוה ליה שה. במדבר דאפקע פטרי חמוריים שהיו (לו) במדבר: בין לדידך ובין לרבא. דרשייתו ק"ו גבי בכור אדם לכיון דדרשת לגבי בהמה כל שכן לגבי אדם דאי לא דרשת ביה קל וחומר אדם מנא לו וכיון דדרשת איכא למיפרך לוי בכור בן חדש דאשכחן גבי פשוט בן לוי חדש דאפקע קדושת בכורות בני ישראל דכולן מבן חדש ומעלה נמנו כדכתיב [\(במדבר ג\)](#) מבן חדש ומעלה ניפקע בכור עצמו ובכורי לויים בני חדש דין הוא שיפטרו עצמן מקל וחומר מפשוטי בני חדש דהפקיעו קדושת בכורי ישראל קל וחומר בני חדש עצמן: בכור פחות מבן חדש. דלא אפקע

פשוט דכותיה קדושת בכור ישראל לא יפקע קדושת עממו ולמה לא נפדו בכסף בכורי לויים שהיו במדבר פחותים מכן חדש: לוייה שילדה. מישראל לא תפקע קדושת בכור בנה דהא לא נמנו במדבר אלא זכרים אבל נקבות לא הפקיעו כלום: בפטר רחם תלה רחמנא. לבכור וכיון דרחם דהך לוייה הוא אזלינן אחר האם לענין ה' סלעים אי משכחינן דכולן לויים פטורין אפילו פחותין מכן חדש שהיו במדבר שלא הפקיעו בן לוייה נמי פטור: ואהרן שלא היה באותו מנין. לא הוא ולא בהמותיו שלא הפקיעו את בכורי ישראל לא יפקע פטרי חמורים דידיה: הוקשו כו'. השתא איפריקו כוליה תיובתא: (רפ"י)

תוספות דין הוא שתפקיע את של עצמן גרס ואי גרס שתפקע לא גרס את: והא פטרו אינהו קתני. מרישא דקתני והכהנים והלויים פטורין לא קשה מידי דאיכא לפרש פטורין מלקדש פטרי חמוריהן קאמר ולא פטורין הן עצמן אבל פטרו משמע פטרו אינהו: ועוד אם איתא. דדרשינן ק"ו גבי בהמה מבכור בהמה טהורה ליפטרו לויים דהא בהמה דידיה הפקיעה בהמת ישראל הטהורה וא"ת א"כ לקמן דנקט שה א' של בן לוי פטר כמה פטרי חמור של ישראל אמאי לא נקט בהמה טהורה דליכא למימר דבהמה טהורה לא פטר שה אחד כמה בכורות דטהורות דישראל אלא דוקא בפטרי חמור אבל בטהורה מנו אחד כנגד אחד דקאמר מה שפטרו בהמת לויים של ישראל בין טמאה בין טהורה מבהמת תחת בהמתם נפקא ליה לקמן בהמה אחת תחת בהמות הרבה משמע בין טמאה בין טהורה י"ל ר' חנינא דלקמן נקט מה שיכול לנהוג עכשיו ועוד יש לפרש מתניתין דלקמן אתא מה טעם פודה וחוזר ופודה משום דשה אחד של בן לוי פטר כמה פטרי חמור של ישראל במדבר אבל מה שפטר שה אחד של בן לוי במדבר כמה בכורות דטהורה של ישראל לא נהג אלא באותה שעה דעכשיו אין להם פדיון אלא יש בהן קדושת הגוף וא"ת ואביי מאי קסבר אמאי לא עבדי ק"ו בטהורה י"ל קסבר לענין טהורה שיש בהן קדושת מזבח לא שייך למימר פטורין את של עצמן מק"ו דפטורין של ישראל דכהנים ולויים קרובים לצד מזבח יותר משל ישראל: אם הפקיעה קדושה של לויים כו'. וא"ת מאי ק"ו הוא זה והלא פשוטי הלויים הפקיעו בכורות ישראל אבל בכורי לויים לא הפקיעו כלום כדלקמן והיכי עביד ק"ו בבכור של לויים שלא מצינו שהפקיעו שום דבר י"ל הכי דייק ק"ו קדושת לויים שהלוי הפקיע קדושת בכורות ישראל א"כ לוי בכור דין הוא שלויים שלו יפקיע עצמו וכן פ"ה ולהכי קאמר לקמן דאין בכור מפקיע בכור לויים של לוי אין מפקיע שתי בכורות של עצמו ובכורות של ישראל וא"ת מ"ט דרבא דלית ליה ק"ו דאביי דבהמה והלא ק"ו גמור הוא ופ"ה היינו טעמא דלא דרשי ק"ו גבי בהמה דאיצטריך לאקושי בכור בהמה טמאה לבכור אדם לגמורי כל שאינו בבכור אדם אינו בבכור בהמה טמאה כדלקמן ש"מ גבי בהמה לא אתייהב למדרש ק"ו ואין הלשון משמע כפירושו דמדקאמר אשכחן אדם בהמה טמאה מנלן משמע דאיצטריך הקישה לאגמורי אבהמה טמאה ולא לגלויי אטהורה דלא עבדי ק"ו ועוד דדילמא איצטריך הקישה לכדדרשינן לקמן בשמעתא דבכור בהמה טמאה לא תחלוק בו בין לדורות בין באותה שעה בשה ולדורות נמי נפקא מינה כהיא דרשא דגמרי מינה פודה וחוזר ופודה כמו שפטר במדבר שה אחד של בן לוי כמה פטרי חמור של ישראל ועוד איצטריך לר' אליעזר דדריש בסוף פרקין (יב:) מה בכור אדם חייב באחריותו אף בכור בהמה חייב באחריותו ונ"ל היינו טעמא דרבא דדווקא באדם שקדושת לוייה גורמת הפקעת בכורה שייך לעשות ק"ו אבל בהמה שאין קדושת השה של לויים גורמת הפקעת בכור בהמה דאין בו קדושה לא שייך למיעבד ק"ו: דין הוא שתפקיע של עצמו. פ"ה לרבא פטורין דמתניתין איירי בפדיון הבן וקשה דבפטר חמור עסקינן ופר"ת ה"ק מתניתין כהנים ולויים פטורין מפדיון פטר חמור מה טעם דהם עצמן פטורין מק"ו לכן שמעינן בהמה טמאה מדאתקש לאדם ולשון הכי קאמר ק"ק לפי' זה: דלא הוה ליה שה דאפקע לא לפקע. וא"ת מ"מ ק"ו מיהא איתא אם פטר שה של בן לוי פטרי חמורים של ישראל כ"ש (מ"מ) של שאר לויים שלא היה להם שה וי"ל אין זה ק"ו לא אמר הכתוב לקחת בהמה של לוי זה תחת בהמה של לוי אחר אלא תחת בהמת ישראל ומ"מ בדידיה כשיש לו עבדינן ק"ו: בן חדש דאפקע ליפקע.

לא קאמר בלוי בכור בן חדש דאפקע בכור ישראל לפקע דאין בכור מפקיע בכור אלא ה"ק בן חדש
דיש כח ללויות שבו להפקיע בכורות ישראל ליפקע בכורת עצמו כיון שכיוצא בו בפשוט מפקיע
בכורות ישראל אבל אותו שהיה פחות מבן חדש באותה שעה לא תפקיע בכורת של עצמן ואע"פ
שאחרי כן נעשה בן חדש וכן לבכורות משם ואילך דכיון דבאותה שעה לא מפקיע גם לדורות
כדדריש בסמוך והיו בהוייתן יהו: בפטר רחם תלה רחמנא. פ"ה כיון דרחם דהך לוייה הוא [אי]
משכחת דלויים כולן פטורין אפי' פחות מבן חדש בן לוייה פטור משמע שרצ"ל הך פרכא דבן לוי
בשנויא דפטר רחם ובן לוי שהוא בן חדש עד שנויא דהוקשו כל הלויים כולן זה לזה ואין משמע כן
אלא לגמרי מתרצא בשנויא דפטר רחם בבן לוי שהוא פחות מבן חדש אין בו שום גריעותא אלא
במה שהוא פחות מבן חדש והרי הוא בן לוי וכיון דבפטר רחם תלה רחמנא מה שהוא בן לוי משויהו
לוי ואע"פ שאין אביו לוי: ואהרן שלא היה באותו מנין. פ"ה לא הוא ולא בהמותיו שלא הפקיעו
בכורי ישראל לא לפקעו בכורה דידיה משמע שרוצה כמו כן להקשות דלא לפקע בכורת' עצמו וא"א
לומר כן דלא היה אהרן בכור דמרים גדולה ממנו ג' שנים כדאמר במדרש [ריש פ' שמות] כמו
שהיה אהרן גדול ממשה ג' שנים וא"ת מאי קשה ליה מאהרן טפי מג' מאות בכורים של לויים
שלא נמנו בהדי כ"ב אלף כדלקמן ויש לומר נהי דלענין כ"ב אלף לא נמנו משום דדיו לבכור שיפקיע
עצמו מכל מקום נמנו במנין לויים אבל אהרן לא נמנה כלל: (תוספות)

דף ד - ב

ולדורות מנלן אמר קרא [במדבר ג-יב/מה](#)

דף ה - א

ופסקו בשלמא ריש לקיש כדאמר טעם אלא לר' יוחנן מאי טעמא אמר ר' אלעזר ר' יוחנן חזאי
בחילמא דמילתא מעליתא אמינא אמר קרא לי יהיו בהוייתן יהו ורבי יוחנן והיה כי יביאך והעברת
מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי ישמעאל עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ
אמר ליה רב מרדכי לרב אשי אתון הכי מתניתו לה אנן איפכא מתנינן לה רבי יוחנן אמר לא קדשו
בכורות במדבר וריש לקיש אמר קדשו בכורות במדבר אמר ליה ואפכית נמי תיובתא ואפכיתו לה
להא דרבי אלעזר א"ל לא קדשו (להו) לא הוצרכו ליקדש אי הכי היינו דידן קמ"ל חייב אדם לומר
בלשון רבו שאל קונטרקוס השר את רבן יוחנן בן זכאי בפרטן של לויים אתה מוצא עשרים ושנים
אלף ושלוש מאות בכללן אתה מוצא עשרים ושנים אלף ושלוש מאות להיכן הלכו א"ל אותן שלש
מאות בכורות היו ואין בכור מפקיע בכור מאי טעמא אמר אביי דיו לבכור שיפקיע קדושת עצמו
ועוד שאלו בגיבוי כסף אתה מוצא מאתים ואחת ככר ואחת עשרה מנה דכתוב [שמות לח-כו](#) בקע
לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש וגו' ובנתינת הכסף אתה מוצא מאת ככר דכתוב [שמות לח-כו](#)

ויהי מאת ככר הכסף לצקת וגו' משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או אינו בקי בחשבונות נתן מחצה ונטל מחצה ומחצה שלם לא החזיר אמר לו משה רבינו גיזבר נאמן היה ובקי בחשבונות היה ומנה של קודש כפול היה הוי בה רב אחאי מאי קא קשיא ליה ויהי מאת ככר הכסף לצקת וגו' הנך לצקת ואינך בי גזא כתב קרא אחרינא [שמות לח-כה] וכסף פקודי העדה מאת ככר וגו' ודקא"ל מנה של קודש כפול היה מנא ליה אילימא מיניה שהרי כאן שבעים ואחד מנה [שמות לח-כח] ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה וויס לעמודים ולא מנאן הכתוב אלא בפרוטרוט ואם איתא מאה ואחד ככר ואחת עשרה מנה מיבעי ליה אלא מדלא מנאן הכתוב אלא בפרוטרוט ש"מ מנה של קודש כפול היה ודילמא כללי קחשיב בככרי פרטי לא קא חשיב בככרי אלא מהכא [שמות לח-כט] ונחושת התנופה שבעים ככר ואלפים וארבע מאות שקל שהרי כאן תשעים וששה מנה ולא מנאן הכתוב אלא בפרוטרוט שמע מינה מנה של קודש כפול היה ודילמא פרטא רבה קא חשיב בככרי פרטא זוטא לא קחשיב בככרי אלא אמר רב חסדא מהכא [יחזקאל מה-יב] והשקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם

רס"ז ופסקו. משעת החשבון של חומש הפקודים ואילך: טעמיה. מוהיה כי יביאך והדר והעברת: מלוא ז'. של בכורות שבשביעה תיכנס לארץ ולהכי סמכינהו רחמנא להדדי: ואפכיתו נמי לרבי אלעזר. ואמריתו ריש לקיש חזאי בחלום ומתריץ ליה למילתיה דריש לקיש והא ר' אלעזר תלמידו דר' יוחנן הוה: א"ל. האי דלא קדשו דקאמר ר' יוחנן היינו דלא הוצרכו לקדש אם רוצה להקריבן אינו כריך להקדישן כשאר בהמות חולין שהרי הן קדושין היו משעה שנולדו דהיינו נמי כלעיל דלר' יוחנן קדשו בכורות במדבר: כלשון רבו. אע"ג דתרווייהו כי הדדי הוה פירושייהו אפ"ה קאמר ליה כלשון שלמדתייה: קונטרסוקו. שם שר: צפרטון של לויס. בגרשון כתיב (במדבר ג) שבעת אלפים וחמש מאות ובהקתה כתיב (שם) שמונת אלפים ושש מאות הרי ששה עשר אלפים ומאה ובמרכי כתיב (שם) ששה אלפים ומאתים הרי שנים ועשרים אלף ושלש מאות ובכללן כתיב (שם) כל זכר מבן חדש ומעלה שנים ועשרים אלף: מחצית השקל בשקל הקדש. לגלגלה לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים הרי מאתים ואחד ככר וי"א מנה ככר הוי ששים מנה ומנה מאה דינר שהן חמשה ועשרים סלעים ושקל דאורייתא הוי סלע חשוב ס' פעמים כ"ה תמלא בככר אלף וחמש מאות סלעים שהן שלש אלפים חלואי שקלים תמלא לשלש אלפים ישראל ככר כסף לשלש מאות אלף מאת ככר לשש מאות אלף מאתים ככר ולשלשה אלפים אלף וחמש מאות סלעים ולחמש מאות חיש ר"ן סלעים ולחמשים חיש כ"ה סלעים הרי אלף ות"ש ע"ה סלעים ארף סלעים ועשה מהן מניס מכל מאה סלעים ארבע מניס הרי לאלף סלעים מ' מניס ולחמש מאות סלעים עשרים מניס הרי ככר פשו להו רע"ה סלעים שהן אחת עשרה מנה: מחצה שלם לא החזיר. שהיה לו לשלם מן החצי מאת ככר וחצי וחמש מניס וחצי והוא לא נתן אלא מאה ככר כדכתיב מאת ככר ואע"ג דכתיב (שמות לח) ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה וויס אלמלא דיותר ממחצה החזיר אותו פסוק לא הזכיר אותו השר שמתכוין היה להנטרו דבדברים: כפול היה. והיה בככר ק"כ מניס ובאותן מאה ככר הוה מאתים ככר והאחד ככר וי"א מנה היו האלף וז' מאות וע"ה שבעה וויס לעמודים: כתיב קרא אחרינא. דלא כתיב ביה לצקת ולא קחשיב לכולהו: אילימא מיניה. מהאי קרא גופיה שהרי כיון אלף ושבע מאות וע"ה יולא שבעים וחד מנה וא"נ לא מהדר אלא כמה דכתיב מיהו הנך הוה ליה לקרא למימני בהו בככר וי"א מנה ולא מנאן אלף בפרוטרוט צפרטי' ולא עשה מהן כלל שיחשב בככר ש"מ כפול היה: לעולם. איכא לישראל אמאי לא אהדר מאתים ככר והא דאמרת אי לאו דכפול היה אמאי לא מננהו בככר לאו טעמא הוא דכללי שהגיעו למאה קחשיב בכללי ופרטי כגון חד ככר לא חשיב בככרי לפיכך מנאן בפרוטרוט: ואלפים וארבע מאות שקל. אלפים הוה פ' מניס לכל ק' ד' מניס ות' הוה ט"ז מניס הרי כ"ז מניס ולא מנאן אלף בפרוטרוט והאי קרא חשיב פרטי בככרי דהכתיב שבעים

ככר מדלל כחב ע"א ככר ושלשים וסשה מנים ש"מ כפול היה ועד לזיהו ק"כ מנים לא הוי ככר: פרטא רבה. שבעים ולהכי קרי ליה פרטא דלא הגיע למאה: פרטא זוטרא. כגון חד ככר: והשקל עשרים גרה. פסוק הוא ביחזקאל עשרים שקלים וגו' המנה יהיה לכם אלמא המנה כ"ה סלעים: (ה"ט)

תוספות קוביוסטוס. במקום אחר חולין (דף צא:) פרש"י גונב נפשות ואין עניינו כאן גבי גביית כסף ובפרק המוכר פירות (ב"ב דף צב:) גבי עבדים וסתם עבדים אינן גונבי נפשות ור"ח פירש משחק בקוביא והא דאמר בבראשית רבה שלחני נא כי עלה השחר וכי גנב או קוביוסטוס אתה שאתה מתיירא מן השחר דרך משחק בקוביא להטמין עצמו לפי שמפסיד ממון בשחוק ומתחייב בהקפה: ומחצה שלם לא החזיר. לא הזכיר לו פסוק ואת האלף ובע מאות וחמשה ובעים עשה ויום לעמודים השר לקנטרו נתכוון: מנא ליה. פירוש יש לו לדקדק דבר זה מתוך מה אמרה מלבד קושיא זו: הרי כאן שבעים ואחד מנה. ולא מנאן הכתוב אלא בפרוטרוט: ומנה של קדש כפול היה. אבל שקלים של חול ושל קדש שוין היו וא"ת מכל מקום למנינהו במנין ולימא ל"ה מנים וחצי וכן בסמוך דקאמר שהרי כאן צ"ו מנים היה לו למנות במנה ולימא ארבעים ושמנה מנים והוי המנים טפי שלם י"ל דמשקל של מנה לא היה עדיין בימי משה ולא משתמיט קרא באורייתא דלכתוב מנה תדע דבפ"ק דכתובות (דף י:): גבי אלמנה אמרי' נקראת אלמנה על שם מנה דעתידי רבנן דמיתקני לה כתובה מנה ומי כתב קרא לעתיד ואמאי לא דייקי' כתובת אלמנה דאורייתא אלא ודאי לפי שלא היה מנה בימי משה: והשקל עשרים גרה. היינו מעין כדמתרגם כ' מעין סלע ותימה האמר סלע ד' דינר וש מעה כסף דינר אלמא איכא כ"ד מעין בסלע ופר"ת שתי פעמים הוסיפו על המשקל בימי יחזקאל היה שקל עשרים גרה הוסיפו שתות על מנה של קדש שבתחלה היה בו נ' סלעים עשאוהו של קדש ששים אבל על השקל לא הוסיפו ובימי חכמים חזרו והוסיפו על השקל שתות מלבד תוספת שבתחלה שהיה של עשרים ועשאוהו של כ"ד והשתא לפר"ת כשנתוסף בימי יחזקאל נעשה מנה של קדש גדול יותר מכפלים משל חול דשל חול לעולם כ"ה סלעים והם עשו של קדש ס' סלעים ובימי חכמים כשהוסיפו על סלעים ממילא נתוסף מנה של קדש ושל חול וה"פ קרא דיחזקאל והשקל עשרים גרה כלומר מאותם שקלים שהיו בתחלה עשרים גרה יש במנה של עכשיו ששים אבל משקלים של עכשיו שנעשו כ"ד לית ביה אלא חמשים בשל קדש וכ"ה של חול: עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם. מה שלא מנה הכתוב בבת אחת ששים שקלים המנה וכן לחלקו בענין זה יש לפרש לפי (דאמרת) שעניני משקלות היו במקדש משקל אחד היה במקדש של עשרים שקלים בה שוקלים שליש מנה של קדש אחר שנתוסף (של קדש) אחד משתות (תוספות)

דף ה - ב

והא מאתן וארבעין הויין אלא ש"מ מנה של קודש מנה כפול היה ושמע מינה מוסיפין על המדות ואין מוסיפין יתר על שתות ושמע מינה שתותא מלבר אמר ר' חנינא שאלתי את ר' אליעזר בבית מותבא רבא מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים א"ל גזירת הכתוב היא ועוד שסייעו ישראל בשעת יציאתם ממצרים שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים ועוד שאלתיו מאי לשון רפידיים ואמר לי רפידיים שמה כתנאי ר' אליעזר אומר רפידיים שמה ר' יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה וכן הוא אומר [ירמיה מז-ג] לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים ועוד שאלתיו מאי לשון שטים ואמר לי שטים שמה כתנאי ר' אליעזר אומר שטים שמה רבי יהושע אומר שנתעסקו בדברי שטות [במדבר כה-ב] ותקראן לעם לזבחי אלהיהן רבי אליעזר אומר ערומות פגעו בהן ר' יהושע אומר שנעשו כולן בעלי קריין: [מתני' פרה שילדה מין חמור וחמור שילדה כמין סוס פטורה מן הבכורה שנאמר [שמות יג-

יג פטר חמור **[שמות לד-ב]** פטר חמור שני פעמים עד שיהא היולד חמור והנולד חמור ומה הם באכילה בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה מותר באכילה וטמאה שילדה כמין בהמה טהורה אסור באכילה שהיוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור: **גמ'** תנן התם רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטור מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנין חייב מנא הני מילי אמר רב יהודה דאמר קרא **[במדבר יח-יז]** אך בכור שור שיהא שור ובכורו שור בכור כשב שיהא הוא כשב ובכורו כשב בכור עז שיהא הוא עז ובכורו עז יכול אפי' יש בו מקצת סימנין ת"ל אך חלק והא תנא פטר פטר קנסיב לה לפרה הוא דאמר כרבי יוסי הגלילי דתניא ר' יוסי הגלילי אומר אך בכור שור עד שיהא הוא שור ובכורו שור בכור כשב עד שיהא הוא כשב ובכורו כשב או בכור עז עד שיהא הוא עז ובכורו עז יכול אפי' יש בו מקצת סימנין ת"ל אך חלק במאי קמיפלגי תנא דידן סבר גלי רחמנא בקדושת דמים וה"ה בקדושת הגוף ור' יוסי סבר גלי רחמנא בקדושת הגוף וה"ה בקדושת דמים וגמר קדושת דמים מקדושת הגוף ותנא דידן האי בכור בכור מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדר' יוסי בר' חנינא דאמר ר' יוסי בר' חנינא למה נאמרו אימורין בבכור שור אימורין בבכור כשב אימורין בבכור עז צריכא דאי כתב רחמנא בבכור שור שכן נתרבה בנסכים כשב שכן נתרבה באליה בעז שכן נתרבה אצל עבודת כוכבים ביחיד חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי בהי לא ליכתוב לא ליכתוב רחמנא בשור ותיתי מהנך מה להנך שכן נתרבו אצל פסחים לא לכתוב בכשב ותיתי מהנך מה להנך שכן נתרבו אצל עבודת כוכבים בציבור לא ניכתוב רחמנא בעז ותיתי מהנך מה להנך שכן יש בהן צד רבוי אצל מזבח הילכך צריכי ורבי יוסי הגלילי אם כן ליכתוב קרא אך בכור שור כשב ועז בכור בכור למה לי אלא לאו ש"מ עד שיהא הוא שור ובכורו שור ורבי יוסי הגלילי האי פטר חמור פטר חמור מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא ר' יוסי הגלילי אומר מתוך שנא' **[במדבר יח-טו]** אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה שומע אני אפי' פטרי סוסים וגמלים ת"ל פטר חמור פטר חמור אמרתי לך ולא פטרי סוסים וגמלים ועדיין אני אומר פטרי חמור בשה פטרי סוסים וגמלים בכל דבר

הש"י והא מאתן וארבעים דינר נינהו. אלח כפול היה וזמנה דקודש הוּו מאתן והנך ארבעים דטפו עלייהו זה שהוסיפו בימי יחזקאל והוסיפו עליהן שנות לארבעין הוּו שותחא מלכר דמאתן איכא ה' פעמים מ' והביאו פעם מ' ששית מבחון והוסיפו עליהן ולא אמרי' שנות מלגיו שיחלקו לששה ויוסיפו על המשקל אחד מאותן חלקים: בבית מוהבא רבא. בבית המדרש הגדול: לזבים. מעוליס: שריפו ידיהם כו'. לפיכך בא עליהם עמלק: לא הפנו אבות אל בנים (להליל) מרפיון ידים. מכאן שריפו ידיהם מן התורה: בדברי שטות לזנות את בנות מואב: ערומות פגעו בהן. ותקראן משמע גופן היה פוגע בהן: שנעשו כולן בעלי קריין. ולשון מקרה הוא: מתני' פטר חמור פטר חמור שני פעמים. כתובים בתורה חל בקדש לי כל בכור (שמות יג) וחד בראה אתה (שם לד): היולד האם: והנולד חמור. שהוא דומה לאמו: ומה הן באכילה. אותן שאין דומין לאמן: גמ' מקלת סימנין של אמו: אך בכור שור כו'. מדמלי למיכתב אך שור כשב ועז דהא עניינא בבכור קמישתעי דכתיב לעיל מיניה כל פטר רחם וגו' ונקט בכלהו בכור ש"מ עד שיהא הבכור כאמו ולא יהא דומה לאחרי: והא תנא דמתניתין: פטר פטר קנסיב לה לפרה דקא מפיק פרה שילדה מין חמור דפטורה מן הבכורה מן פטר פטר עד שיהא היולד חמור והולד חמור ופרה נמי גמרה מחמור ורב יהודה היכי שבק קרא דמתניתין וקנסיב למודא אחרינא: רב יהודה דאמר כרבי יוסי הגלילי: אך חלק. דכל אכין ורקין שבתורה למעט: גלי רחמנא. בחמור דקדושת דמים הוא שאינו קדוש [אלח] (בלח) דמיו שיפדהו בשה גלי ביה רחמנא דנדמה פטור וה"ה לבכור בהמה טהורה דקדושת הגוף היא: למה נאמרו אימורי כו'. בהאי קרא אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם ואת דמם תזרוק ואת חלבם תקטיר דכולם אימוריהם קרבים: שור נסכו מרובים. חלי ההין וכשב ועז רביעית ההין כשב אלייתו קריבה עם אימורים כדמפרש בויקרא מה שאין כן בשור ועז: כשב ועז פסח בא מהן דכתיב מן הכבשים ומן העזים תקחו: שור ועז נתרבו

אלל עבודה כוכבים בליבור. פר לעולה ופעיר לחטאה: שור וכשב יש בהן לך ריבוי אלל מזבח. דכשה קרבים יש מהן לאשים יותר מעז שור בנסכים וכשב באליה: א"כ. ללא אחיא קרא אלל להכי: ועדין אני אומר פטר חמור תפדה בשה. ולא בדבר אחר ופאר בכורי טמאה בכל דבר ולעולם קדושים בבכורה: (ע"ה)

תוספות ומשקל אחד של כ"ה שיעור מנה של חול רביע מנה של קדש קודם שנתוסף קדש ומשקלו של ט"ו ושלתן מחזיקות שיעור מנה של קדש וכן מוכח התרגום דמתרגם וסלעא עשרין מעין תלתות מנה עשרין סלעין מנה דכספא עשרין וחמש סלעים רבעות מנה חמש ועשרה סלעים כולהון שיתין מנה רבא מנה דקודשא יהא לכוון ולפי פ"ב אין מתיישב כל כך תלתות מנה רבעות מנה במנה של קודש אחר שנתוסף ומנה דכספא כ"ה סלעים איירי במנה של חול ולא בשל חול אחר שנתוסף אלא במנה של חול מקמי דאיתוסף איירי וא"ת ומנא לן שהוסף יחזקאל כלום דילמא מתחלה היה מנה של קדש ס' י"ל דמאת ככר של משה מוכיח דתחלתו של קדש לא היה אלא כחול: תשעים חמורים לובים. ע"ש (נחום ג) פוט ולובים היו בעזרתך ולובים וכושי' במצעדיו חמרא לובאה ר"פ במה בהמה (שבת דף נא): פירש בערוך חמור מצרי ובירושלמי [גריס] גרים הבאים מפות ולוב מהו להמתין ג' דורות: תלמוד לומר אך חלק. תימה תנא דידן דלית ליה הך דרשא מקצת סימן חייב מנא ליה ומתני' היא פ"ב (לקמן דף טז): ולא מיסתבר דפליג אהא דפירקין ומיהו אי לא פליגי קשה דמיייתי עלה דתנא כרב יהודה וכי קאמר מה"מ הוה ליה לאיתווי קרא דמתני': והא תנא פטר פטר נסיב לה לפרה. ואין לומר מ"מ איצטריך קרא דמתני' לפטור מקדושת פטר חמור וקרא דהכא לפטור מדין שור דפטור מן הבכורה דקתני במתני' משמע דלגמרי פטר לה לפרה מכלל דפטור פטר דילפי' מהדדי כדלקמן וא"ת נהי דשמעין מפטר פטר פרה שילדה מין סוס דילמא ה"מ היכא דאשתני לדבר שאינו קדוש קדושת הגוף אבל כגון רחל שילדה מין עז דקדוש קדושת הגוף הוה אמינא דקדשא וי"ל דמסתבר לגמרי (משמע) דילפינן מהדדי קדושת דמים מקדושת הגוף כדאמר בסמוך וקשה דהא אמר אפילו קדושת הגוף מקדושת הגוף לא ילפי' דהא לשור וכשב ועז צריך קרא לכל חד וחד: ורבי יוסי הגלילי אם כן ליכתוב קרא אך בכור שור וכשב ועז. והא דדרשינן מינה עד שיהא שור ובכורו שור אע"ג דאיצטריך לכדר' יוסי בר חנינא משום דכעין בכור שני ושלישי יש לנו לדרוש מן הראשון: (תוספות)

א

-

ו

דף

תלמוד לומר פטר חמור פטר חמור שני פעמים פטרי חמורים אמרתי לך ולא פטרי סוסים וגמלים פריך רב אחאי אי כתב רחמנא חד הוה אמינא דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא ולעולם בשה כתב רחמנא פטר חמור אחרינא פטרי חמורים ולא פטרי סוסים וגמלים ואימא מעטינהו משה ולעולם בכל דבר א"כ לכתוב רחמנא פטר חמור תפדה בשה וחמור תפדה בשה פטר חמור תפדה בשה למה לי פטרי חמורים אמרתי לך ולא פטרי סוסים וגמלים ותנא דידן למעוטי סוסים וגמלים מנא ליה אמר רב פפא **שמות לד-יט** כל מקנך תזכר כלל שור ושה וחמור פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט שור ושה וחמור אין מידי אחרינא לא ורבי יוסי הגלילי פטר הפסיק הענין ורבנן וי"ו הדר ערבי' קרא ור' יוסי הגלילי לא לכתוב לא וי"ו ולא פטר ורבנן אידי דהא קדושת דמים והא קדושת הגוף פסיק להו והדר עריב להו איבעיא להו פרה שילדה מין חמור ויש בו מקצת סימנין מהו עז שילדה מין רחל ורחל שילדה מין עז דכי יש מקצת סימנין חייבת בבכורה דהא טהורה והא טהורה הא קדושת הגוף והא קדושת הגוף הכא דהא טמאה והא טהורה הא קדושת הגוף והא קדושת דמים לא או דלמא כיון דאידי ואידי בני מיקדש בבכורה קדוש ואת"ל כיון דאידי ואידי מיקדש בבכורה קדוש

חמור שילדה מין סוס מהו הכא ודאי לא בת מיקדש בבכורה הוא או דלמא כיון דמין טמאה הוא קדוש אם תמצא לומר כיון דמין טמאה הוא קדוש פרה שילדה מין סוס מהו הכא ודאי הא טהורה והא טמאה הא בת מיקדש בבכורה והא לא בת מיקדש בבכורה או דלמא סימנין מילתא היא תא שמע בהמה טהורה שילדה מין בהמה טמאה פטורה מן הבכורה אם יש בו מקצת סימנין חייבת בבכורה מאי לאו אפי' פרה שילדה מין סוס לא פרה שילדה מין חמור ת"ש פרה שילדה מין חמור וחמור שילדה מין סוס פטורה מן הבכורה אם יש בו מקצת סימנין חייבת בבכורה מאי לאו אתרוייהו לא אפרה שילדה מין חמור אבל חמור שילדה מין סוס למאי קתני לה לפטורא פשיטא השתא ומה פרה שילדה מין חמור דאידי ואידי בני מיקדש בבכורה ניהו אמרת אם יש בו מקצת סימנין אין ואי לא לא חמור שילדה מין סוס מיבעיא איצטריך ס"ד התם הוא דיש לה קרנים והא אין לה קרנים הא פרסותיה סדוקות והא פרסותיה קלוטות אבל הכא דאידי ואידי אין לה קרנים אידי ואידי פרסותיה קלוטות אימא חמור אדום בעלמא הוא קמשמע לן: ומה הן באכילה כו': למה לי למיתני שהיוצא סימנא בעלמא הוא דלא תיחלף לך דלא תימא זיל בתריה דידיה והאי טהור מעליא הוא והאי טמא מעליא הוא אלא זיל בתר אימיה מנא הני מילי דתנו רבנן [\[ויקרא יא-ד\]](#) אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה יש לך שהוא מעלה גרה ומפריס פרסה ואי אתה אוכלו ואיזה זה טהור שנולד מן הטמא או אינו אלא טמא הנולד מן הטהור ומאי ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה

רש"י ת"ל. מקרא אחר (שמות לד) ופטר חמור תפדה בשה אם אינו ענין למעט שאר בהמה טמאה משה שהרי מעטן בפסוק ראשון תנהו ענין למעטן מכל קדושת בכור: מתקיף לה רב אחא. הא תרוייהו כריכי דאי כתב חד הוה אמינא הו פטר חמור דבר שהיה בכלל בכור הבהמה הטמאה תפדה: ויאל מן הכלל ללמד. שפדיונו בשה לא ללמד על עצמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל כו' ולעולם נפדין בשה ת"ל מקרא אחר ופטר חמור תפדה לומר כך זה בשה ולא אחר בשה: מעטינהו משה. ולעולם בכל דבר וקדושים בכורה: א"כ לכחוב. קרא תניינא חמור בשה תפדה ואנא ידענא דכפטר קמישחעי מדהדר כתב פטר ש"מ מדין פטר רחם ממעט להו לשאר בהמות טמאות דאין להם דין בכורה: כל מקנך תזכר פטר שור ושה ופטר חמור תפדה בשה כלל ופרט בהדדי: פטר חמור הפסיק הענין. ללא תדיינייה בכלל ופרט דאי אקרא קמא קא מהדר מכדי כתיב לעיל מיניה פטר שור ושה לכחוב וחמור תפדה בשה ונהדר אפטר דלעיל אלא מדהדר כתב פטר ש"מ לאו אקרא קמא קמהדר: וי"ו. דכתב ופטר הדר ערביה ואהדריה אקרא קמא דוי"ו מוסף על ענין ראשון: ור' יוסי. אמר כך אי אקרא קמא קאי לא לכחוב פטר לאפסוקיה ולא נלטרך וי"ו לערביה: והדר עריב להו. למימר לדיינייה בכלל ופרט: או דלמא כיון דתרוייהו שוו דמין בהמה טמאה ניהו. לאו שניינא יתירא הוא וכי אית מקלת סימנים דאם חייב: סימנין מילתא חשובה היא. דאע"ג דאישחני כולי האי מחייבי ליה מקלת סימנין בכורה: מאי לאו אפי' פרה שילדה מין סוס. וש"מ סימנא מילתא היא וכ"ש כולהו אינך: לא אפרה שילדה מין חמור. דהואיל ותרוייהו בני קדושת בהמה ניהו כי אית מקלת סימנין חייב ולא תפשוט מינה אלא חדא: מאי לאו אתרוייהו. קאי האי ואם יש מקלת סימנין ותפשוט מינה תרתוי: לא אפרה שילדה מין חמור. ומשום דתרוייהו קדשי בכורה: אבל חמור שילדה מין סוס למאי הלכתא קתני לה הכא לפטורא. לאשמעינן דגדמה הו ופטור מן הבכורה כי לית ביה מקלת סימנין דמשום רישא קתני חמור שילדה מין סוס אבל סיפא לאו עלה מהדר: חמור אדום. וליחייב בכורה קמ"ל סתם סוסים אדומים הן: סימנא בעלמא. ללא תחליף לך גירסתך במשנה ותימא טהורה שילדה מין טמאה אסור וטמאה שילדה מין טהורה מותר: (כ"ט)

תוספות ומה הן באכילה. מה הוא מיושב יותר שלא דבר אלא בפרה שילדה מין חמור ולא חמור (הילד פרה): למה לי למיתני שהיוצא. לקמן דייק מינה מי רגלים של חמור אסורין והכא דייק מדקתני שהיוצא שנותן

טעם לדבר הוה ליה למיתני והיוצא: ורבי שמעון נפקא מאת הגמל. הכא דריש ר"ש את ובפ' קמא דמנחות (דף יא:): גבי לבונה אמר ר"ש את לא דריש וצ"ל את לא דריש לההיא דרשא תדע מדלא מייתי עלה ההיא דשמעון העמסוני כדמייתי הכא וא"ת דמשמע הכא מאן דדריש את אסר קלוט כר"ש ורבי יוסי הגלילי דריש בפ' ארבעה וחמשה (ב"ק מא:): דדריש בעל השור נקי מדמי ולדות ואת להנאת עורו ובפ' בהמה המקשה (חולין דף ע:): שרי קלוט גבי בהמה שמת עוברת ואמר ר' יוסי הגלילי בטמאה טמא בטהורה טהור דכתיב וכל הולך על כפיו מהלכי כפים טמא לך ופריך קלוט במעי קלוטה ליטמא ש"מ פשיטא לי' לר' יוסי בטהורה טהור וי"ל ניחא ליישב מילתיה דר' יוסי אפילו למ"ד קלוט שרי א"נ בראשו ורובו דמי לאמו איירי דמודה ר' שמעון דשרי ויש לדקדק מהכא דהכי הלכתא דלא דרשינן את דקיימא לן כרבנן דשרו קלוט כדמוכח פרק בהמה המקשה (שם עה:): דאמר הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקועה שמותר תרתי תמיהי דכירי אינשי ש"מ קלוט שרי ואיכא לאוקמא בראשו ורובו דמי לאמו אם כן נתיר קלוט מהא טעמא ואת יעמיד לאסור חלבו וגמל נשנה מפני שסועה כמו שפן וארנבת כדאמר לקמן וה"נ נימא לר' יוסי הגלילי אבל יש לדקדק מדאמר פרק בנות כותים (נדה דף לז:): נקטינן אין קושי סותר בזיבה ואי משכחת תנא דאמר סותר ר' אליעזר היא והתם (דף לה:): מפרש טעמא דר' אליעזר משום דדריש את ובכתובות פ' הנושא (דף קג:): דאמר הזהרו בכבוד אמכם וקאמר אשת אב הואי ופריך אשת אב נמי דאורייתא היא את אביך לרבות אשת אביך י"ל ניחא לי' ליישב דברי רבי ככולי עלמא עוד נראה דאין זה ראייה מנדה דמה הוא זקוק לומר אי משכחת תנא דאמר סותר ר' אליעזר היא הא איכא כל הני תנאי דדרשי את: פירש. וא"ת לוקמא בכבוד אב ואם דמשווה כבודן לכבוד המקום קידושין (דף ל:): ולעבור עליו בשני עשה (כדאמר תפילה ושיחה עשה) י"ל דמשמע ליה דומיא מורא של מקום וזה אי אפשר ורבי עקיבא מרבה תלמידי חכמים דתנן (אבות פ"ד מ"ב) מורא רבך כמורא שמים: (תוספות)

דף ו - ב

הכי קאמר דבר הבא ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה לא תיכול ת"ל [\[ויקרא יא-ד\]](#) גמל טמא הוא הוא טמא ואין טמא הנוולד מן הטהור טמא אלא טהור רבי שמעון אומר [\[ויקרא יא-ד\]](#) גמל [\[דברים יד-ז\]](#) גמל שני פעמים אחד גמל הנוולד מן הגמלה ואחד גמל הנוולד מן הפרה ורבנן האי גמל גמל מאי עבדי ליה חד לאסור עצמו וחד לאסור חלבו ור' שמעון לאסור חלבו מנא ליה נפקא ליה מאת הגמל ורבנן אתים לא דרשי כדתניא שמעון העמסוני היה דורש כל את ואת שבתורה כיון שהגיע [\[דברים ו-יג\]](#) לאת ה' אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו ר' כל אתין שדרשת מה תהא עליהם אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה עד שבא רבי עקיבא ולימד את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי אלא מעתה טעמא דרבנן מגמל גמל ור' שמעון מאת הגמל הא לאו הכי הוה אמינא חלב דבהמה טמאה שרי מאי שנא מהא דתניא הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל דבהמה טהורה נמי חידוש הוא דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב וכיון דחידוש הוא בבהמה טמאה נמי לישתרי קמ"ל הניחא למאן דאמר דם נעכר ונעשה חלב אלא למאן דאמר איברייה מתפרקין הימנה ואין נפשה חוזרת עליה עד עשרים וארבעה חדש מאי איכא למימר איצטריך סד"א הואיל וליכא מידי דאתי מחי ושרייה רחמנא והאי חלב כי אבר מן החי הוא ושרי והילכך אפי' בבהמה טמאה לישתרי קמ"ל וחלב דבהמה טהורה מנלן דשרי אילימא מדאסור רחמנא בשר בחלב הא לחודיה שרי ואימא חלב לחודיה אסור באכילה ומותר בהנאה בשר בחלב בהנאה נמי אסור ולר"ש דשרי בהנאה משכחת לה למילקי על בישוליה אלא מדגלי רחמנא דבפסולי המוקדשין [\[דברים יב-טו\]](#) תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב הא דחולין שרי ואימא דחולין אסור באכילה

ושרי בהנאה דקדשים בהנאה נמי אסור אלא מדכתיב [\[משלי כז-כז\]](#) ודי חלב עזים ללחמך ללחם ביתך וחיים ולערוותך ודילמא לסחורה אלא מדכתיב [\[שמואל א יז-יח\]](#) ואת עשרת חריצי החלב ודלמא לסחורה אטו דרכה של מלחמה לסחורה ואיבעית אימא מהכא [\[שמות ג-ח\]](#) ארץ זבת חלב ודבש ואי לא דשרי משתבח לן קרא במידי דלא חזי ואב"א מהכא [\[ישעיה נה-א\]](#) לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב אלא מעתה שפן שפן ארנבת ארנבת חזיר חזיר להני הוא דאתו אלא לכדתניא למה נשנו בבהמה מפני השסועה ובעופות מפני הראה גמל גמל נמי להכי הוא דאתא כל היכא דאיכא למידרש דרשינן ת"ר רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנים חייבת ר' שמעון אומר עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו איבעיא להו לאכילה מי בעי ר"ש ראשו ורובו או לא לענין בכורה כתיב [\[במדבר יח-יז\]](#) אך בכור שור עד שיהא הוא שור ובכורו שור אבל לאכילה גמל הוא דאמר רחמנא דאסיר הא

רש"י דבר הבא ממעלי גרה. כגון האי טמא שנוכל מן הטהורה: גמל טמא הוא. וסתם גמלים נולדים מן הגמלה וכתב הוא למשמע שהוא טמא ואין אחר שהוא גמל טמא וכגון שנוכל מן הפרה: גמל גמל. אחד בתורת כהנים ואחד במשנה תורה: לאסור חלבה. של גמלה: את הגמל. משמע את הטפל לגמל והיינו חלבו: פירש. מכל דרשות שדרש דכל אחין באין לרבות וזה אין מה לרבות בו: הטמאים. אלה הטמאים לכס בכל השרץ ה"א יתירא: לאסור ליון. שומן הדג: קיפה. ריסקי בשר וקפלוטות שבשולי קדירה: לאמר מר. במסכת נדה (דף ט.) דם נדות נעכר מחמת הלידה ונעשה חלב הלכך חידוש הוא דמעיקרא הוא דם והאוכלו בכרת והשתא מיסתרי: אכריה מתפרקין. מחמת הלידה: ואין נפשה. אין דמה חוזר עליה עד עשרים וארבעה חדש ולפיכך מניקה אינה רואה דם נדה ולאו משום דדם נעשה חלב והשתא כיון דלאו מחמת דם קאתי לאו חידוש הוא: ולר"ש נמי דשרי בהנאה. לקמן בפירקין (דף י.) ר"ש אומר כו' משכחת לה דאיכטריך למיכתב בשר בחלב ורע"ג דחלב גרידא אסור נמי איכטריך למיכתב ביה ללקות על ביטולו: תזבח. רק בכל אות נפשי תזבח ואכלת בשר בפסולי המוקדשין לאחר פדיון הכתוב מדבר: חריצי. גבינים וקא"ל ישי לדוד שזולכים במלחמה לשך האלף: יין וחלב. וכתב לעיל מיניה לכו שברו ואכלו: אלא מעתה. בין לרבנן בין לר' שמעון דדרשי לעיל גמל גמל שפן שפן מאי דריש ביה: למה נשנו בבהמה. טמאים וטהורים: מפני השסועה. כריה שיש לה שני גבין ושני שדראות ולא נאמר בתורת כהנים: לאכילה. כגון פרה שילדה מין סוס דקאסר רבי שמעון כדקתני גמל גמל שני פעמים: מי בעי רבי שמעון. דלא מיסתרי באכילה במקלת סימנין עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו או לא: (רש"י)

תוספות הטמאים לאסור צירן ורוטבן. אי מהטמאים דריש קשה דבהעור והרוטב (חולין קכב:) מוקמינן ליה לעורו כבשרו ובת"כ לא דריש ליה גבי שרצים אלא גבי בהמה טמאה דכתי' טמאים הם לכם ומיהו ע"כ מהטמאים דשרצים דריש כדמוכח פ' העור והרוטב (שם קכ. ושם) בשמעתין דהמחה חלב וגמעו דמייתי על הך דרשא דהטמאים ופריך לכתוב רחמנא בשרצים וליתו הנך וליגמרו מיניה משמע דמינה דריש וצ"ל דמה"א יתירא דהטמא. דריש עורות שלהם כבשרם שלהן תדע דגבי בהמה דכתב טמא ולא כתב הטמא דריש בת"כ לאסור צירן ורוטבן ומיהו אכתי דריש מן הטמאים פרק העור והרוטב (שם קכו:) לאסור ביצת השרץ ולשם פ"ה ה' יתירא נדרשת לאסור צירו ורוטבו ולעורו כבשרו ולביצת השרץ: לאסור צירן ורוטבן. משמע הכא דציר דאורייתא מדפריך מינה מאי שנא חלב מציר ש"מ דרשה גמורה היא ובפרק העור והרוטב (שם קכ.) נמי אמר צריכי וקשה דבפרק אין מעמידין (ע"ז מ.) גבי דג טמא מפליג בין מטבל בצירו לגופו ופרק גיד הנשה (חולין צט:) א"ר יהודה ציר דגים רביעית בסאתים ופריך והא א"ר יהודה מין במינו לא בטיל שאני ציר דזיעה בעלמא הוא משמע שהוא מדרבנן וי"ל ציר דגים דרבנן ציר שרצים דאורייתא ורע"ג דבתורת כהנים נמי דרשי' שקץ הוא לכם גבי דגים אסמכתא בעלמא הוא וא"ת בפרק כל הבשר (חולין קיב:) גבי רב מרי דאמלח בשר שחוטה בהדי טריפה ואסר ליה רבא מהטמאים ופריך ליה מדג טהור שמלחו עם דג טמא היכי פריך מדג לבשר וי"ל דקים ליה דאסור ציר מדרבנן ובמס' תרומות (פ"י מ"ח) נמי תנן ובפ' גיד הנשה (חולין צט:) מייתי לה דג טמא צירו אסור ש"מ הא דשרינן לה משום דלא בלעו ומה שכתוב

בספרים ש"מ ציר מותר לא גרס ליה וקצת תימה כיון דצריך קרא בשרץ ובבהמה טמאה ודגים דליכא קרא לא אסר מדאורייתא היכי מייתי רבא ראייה התם מהטמאים לאסור ציר טריפה: רוטב וקיפה שלהן. וא"ת תיפוק לי' ממשרת ליתן טעם כעיקר מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה פסחים (ד' מד.). י"ל עיקר קרא לצירן ואורחא דהש"ס בהכי והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ועיקר קרא לזקן ואינו לפי כבודו (ב"מ ד' ל ברכות ד' יט:;) ובפ"ק דחגיגה (דף ד.). נמי אמר רגלים פרט לבעלי קבין ואמר פרט לחגר וסומא ולא עיקר קרא לבעלי קבין דמפעמים דריש ליה התם. ומיהו כאן אין צריך לומר כך דאיצטריך לרוטב וקיפה לאשמועי' דהוי כממש אם המחיה השרץ דהוי כשתיה ואינו בכלל אכילה ואכילה כתיב בהון קמ"ל בכלל אכילתו והתם (חולין קכ.). מייתי לה גבי המחיה חלב חמץ ונבלת עוף טהור וגמעו מיהו קשה דמשמע הכא דאיצטריך לציר לאשמועינן דחשיב כגוף השרץ דפריך מינה אחלב דיתסר כמו ציר וצ"ל דשקולים הן ומיהו מציר לחודיה לא הוה שמעינן דליהוי שתיה כאכילה דהוה מצי לאוקמא כשהקפה ואכלו: קיפה שלהן. בפ' העור והרוטב (חולין קכ.). אמר מאי קיפה פרמא ופריך הוא עצמו לטמא טומאת אוכלים אלא מאי קיפה תבלין אבל הכא יכול לקרות בין פרמא בין תבלין דלא אתא לאשמועינן אלא שתיהן כאכילה וכן משמע בפ"ה שפירש רסוקי בשר וקפלוט שבשולי קדירה: (תוספות)

א

-

ז

דף

אישתני מגמל שפיר דמי או דלמא לא שנת ת"ש בהמה טהורה שילדה מין בהמה טמאה אסור באכילה ואם דומה ראשו ורובו לאמו חייב בבכורה שמע מינה לאכילה נמי בעי ר' שמעון ראשו ורובו לא לבכורה דוקא דיקא נמי דקא שבקה לאכילה וקם ליה אבכור ש"מ לבכורה הוא דבעי ר' שמעון ראשו ורובו אבל לאכילה לא לעולם אימא לך לאכילה נמי בעי ובכורה איצטריך סד"א הואיל וכתוב [במדבר יח-ז](#) אך בכור שור עד שיהא שור ובכורו שור ולא תיסגי ליה בראשו ורובו עד דאיכא כוליה קמשמע לן ת"ש [ויקרא יא-ד](#) אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה זה אי אתה אוכל אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד ואי זה זה הבא בסימן אחד זה טמא הנולד מן הטהור ועבורו מן הטהור יכול אפילו עבורו מן הטמא ת"ל [דברים יד-ד](#) שה כשבים ושה עזים עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה דברי ר' יהושע ר' אליעזר אומר לא בא הכתוב להתיר את המותר אלא להוסיף על המותר ואיזה זה טמא הנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא או אינו אלא עבורו מן הטהור תלמוד לומר שור שה כשבים ושה עזים מכל מקום קרי ליה טמא כרבי שמעון וקאמר אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד האי תנא סבר ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ואיכא דמקשי ומותיב עבורו מן הטמא מי מעברא והאמר ר' יהושע בן לוי לעולם אין מתעברת לא טמאה מן הטהור ולא טהורה מן הטמא ולא גסה מן הדקה ולא דקה מן הגסה ולא בהמה מן חיה ולא חיה מן בהמה חוץ מר' אליעזר ומחלוקתו שהיו אומרים חיה מתעברת מבהמה וא"ר ירמיה דאיעבר מקלוט בן פרה ואליבא דרבי שמעון קאמר וקאמר אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד האי תנא סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא למימרא דרבי אליעזר סבר זה וזה גורם מותר ור' יהושע סבר זה וזה גורם אסור והא איפכא שמעינן להו ולד טריפה רבי אליעזר אומר לא יקרב לגבי מזבח ורבי יהושע אומר יקרב לגבי מזבח בעלמא סבר ר' אליעזר זה וזה גורם אסור ושאי הכא דאם כן נכתוב קרא שה כשבים ועזים שה ושה למה לי שמע מינה שה מכל מקום ורבי יהושע אמר לך בעלמא זה וזה גורם מותר והכא אם כן לכתוב קרא שור כשב ועז כשבים ועזים למה לי ש"מ עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה ת"ש רבי שמעון אומר גמל גמל שני פעמים אחד גמל הנולד מן הגמל ואחד גמל הנולד מן הפרה ואם ראשו ורובו דומה לאמו מותר באכילה שמע מינה לאכילה נמי בעי רבי שמעון ראשו ורובו שמע

מינה: שהיוצא מן הטמא וכו': בעו מינה מרב ששת מי רגלים. של חמור מהו ותיבעי (ליה) דסוסים וגמלים דסוסים וגמלים לא מיבעיא להו דלא עכירי ולא דמו לחלב מיא עול מיא נפוק כי קמיבעיא להו דחמור דעכירי ודמו לחלב מאי מגופיה קא מימצצי ואסירי או דלמא מיא עול מיא נפוק והאי דעכירי הבלא דבישרא הוא אמר להו רב ששת תניתוה שהיוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור מטמא לא קאמר אלא מן

ר"פ אישתני מגמל. שדומה לאמו במקל סימנין: אסור באכילה. ומאן שמעת ליה הך סברא ר"פ ואם ראשו ורובו כו' וקס"ד דמדקתני להו בהדי הדדי ש"מ דאפי' לאכילה בעי ר"פ ראשו ורובו: מדקתני לאכילה. דאירי ברישא וקם ליה אבכורה ולא אמר אס ראשו ורובו דומה לאמו מותר באכילה ש"מ לאכילה סגי במקל סימנין: לבכורה אכטריד. ולעולם בתרוייהו בעינן ראשו ורובו: זה אי אתה אוכל. גמל אפי'. נולד מן הפרה: אבל אתה אוכל אחר הבא בסימן אחד. של אמו כלומר שדומה לאמו במקל כגון טמא שנוולד מן הטהור ודומה לאמו במקל: שה הבא משני כבשים: להחיר את המותר. דכיון דאביו ואמו טהורים לא איכטריד האי קרא דאך את זה תאכלו למישרייה: מ"מ. מדכתיב שה שה תרי זימני שמע מינה דאפי' מלך האם ולא מלך האב: קרי ליה טמא. לקלוט שנוולד מן הטהור: כר"פ. דאסר ליה היכא דאין בו מקל סימנין וקאמר דאם יש לו סימן אחד של טהרה שדומה לאמו במקל מותר: ופליג עליה בחדא. דר' שמעון בעי ראשו ורובו: ואיכא דמקשי. קושיא להך ברייתא ומתוך הקושיא משיב דבר לשאל אי בעי ר' שמעון ראשו ורובו לאכילה או לא: מי מיעברא. טהורה מטמא דקתני ועבורו מן הטמא: חוץ מר' אליעזר ומחלוקתו. שחולקין בכוי כפ' אותו ואת בנו בשחיטת חולין (דף עט:); אס אותו ואת בנו נוהג בו וקתני כוי הבא מן התייש ומן הכבייה אלמא חיה מתעברת מבהמה לדבריהם: ואמר ר' ירמיה. האי עבורו מן הטמא דקאמר היינו שנתעברה מן הקלוט שפרסותיו קלוטות כגמל וכן פרה הוא ואליבא דר' שמעון קרי ליה טמא ובנו מותר אס דומה לאמו בסימן אחד אלמא לאכילה לא בעי ר"פ ראשו ורובו: זה וזה גורם. היתר והאיסור גורמין ליה שיבא הוא טמא ואמו טהורה: ולד טריפה. ואביו תמים הרי זה וזה גורם: דא"כ. דעבורו מן הטמא אסור לכתוב שה כבשים ועזים: מיא עול מיא נפוק והאי דעכירי הבלא דבישרא הוא. מחמת חמימות וסרחון הבשר: (כ"ט)

תוספות שמע מינה לאכילה נמי בעי ר"ש ראשו ורובו. דמשמע שאין בו כי אם שני חלוקין מדלא קתני חלוק שלישי ולימא אס יש בו מקצת סימנין מותר באכילה והדר ליתני ואם ראשו ורובו דומה לאמו חייב בבכורה והשתא רישא וסיפא רבותא קמשמע לן דרישא קתני שילדה מין טמאה דאסור אף באכילה וסיפא דקתני ראשו ורובו דומים לאמו חייב אף בבכורה: זה אי אתה אוכל. גמל ושפן כתיבי בקרא אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד לאו בסימני טהרה איירי דממעלה גרה וממפריסי הפרסה אלא בדמי למקצת סימנין לאמו ביד וברגל ובצמרו (ולד) סימני טהרה בעי: עד שיהא אביו ואמו כבשה. מדכתיב כבשים ועזים ולא כתיב כבש ועז דרש ר' יהושע ור' אליעזר מדכתיב שה שה תרי זימני והשתא דרשות דר' יהושע לאסור לאו הוא דר' א להתיר ולשון לא בא הכתוב דאמר ר"א מגומגם קצת דמשמע הלשון דמקרא זה שדרש ר' יהושע טמא שנוולד מן טהור ועיבורו מן הטהור אמר ר"א דבא להוסיף על המותר ולהתיר טמא הנוולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ויש לפרש לא בא הכתוב כמו לא באתה התורה עוד י"ל דברי רבי אליעזר וה"פ משה שה נפקא לן עיבורו מן הטהור לכך אייתר זה להוסיף על המותר ועיבורו מן הטמא: חוץ מדרבי אליעזר ומחלוקתו. הא דלא קאמר חוץ מן הדולפנין שפרים ורבים מבני אדם כדאמר לקמן לא קשה מידי דלא איירי רבי יהושע בן לוי אלא בבהמה וחיה ולא בבני אדם והנהו בני ימא נינהו: ופליג עליה בחדא. מה שיוכל לדחות דחי כן משום דבמסקנא לאכילה פשטינן נמי דבעי ר"ש ראשו ורובו: והא איכא שמעינן להו ולד טריפה. למ"ד טריפה יולדת ניחא דפליגי בזה וזה גורם אלא למ"ד אינה יולדת מוקמי פלוגתא פרק אלו טריפות (חולין נח.). בעובר ירך אמו ונתעברה ולבסוף נטרפה ומיהו אשכחן בעלמא דר' אליעזר סבר זה וזה גורם אסור ורבנן סברי מותר גבי שאור חולין ותרומה ושלהי כל הצלמים (ע"ז מט.). גבי נטל ממנה עצים אלא לרבי יהושע אייתיה ואע"ג דלאו דברי הכל הוא ומה שמזכיר כאן זה וזה גורם ופר אותו ואת בנו (חולין עט:); נקט לישנא

דחוששין לזרע האב משום דהכא איירי בדבר הבא מהיתר ואיסור [שייך שפיר] זה וזה גורם ומיהו קשה
כיון דאין חוששין לזרע האב מאיזה טעם תחשב ולד טריפה זה וזה גורם לא יחשב שאור גורם וליתסר:
(תוספות)

ב - ז דף

הטמא והני נמי מינא דטמא הוא ואיכא דאמרי דסוסים וגמלים לא קא מיבעיא להו דלא שתו
אינשי כי קמיבעיא להו דחמור דשתו אינשי ומעלו לירקונא מאי אמר להו רב ששת תניתוה היוצא
מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור והני נמי מטמא קאתי מיתבי מפני מה אמרו דבש דבורים
מותר מפני שמכניסות אותו לגופן ואין ממצות אותו מגופן הוא דאמר כר' יעקב דאמר דובשא
רחמנא שרייה דתניא ר' יעקב אומר ויקרא יא-כא אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף זה אתה אוכל
ואי אתה אוכל שרץ עוף טמא שרץ עוף טמא בהדיא כתיב אלא שרץ עוף טמא אי אתה אוכל אבל
אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ ואיזה זה זה דבש דבורים יכול אף דבש הגזין והצירעין אמרת
לא ומה ראית לרבות דבורים ולהוציא הגזין והצירעין מרבה אני דבש דבורים שאין לו שם לוי
ומוציא אני דבש הגזין והצירעין שיש לו שם לוי כמאן אזלא הא דתניא דבש הגזין והצירעין טהור
ומותר באכילה דלא כרבי יעקב טהור אלמא בעי מחשבה תניא נמי הכי דבש בכורתו מטמא
טומאת אוכלין שלא במחשבה חלי דיחמורתא סבור רבנן למימר ביעי נינהו ואסירן אמר רב ספרא
זרעא דאילא הוא דאזיל בתר אילתא ואיידי דרחמה צר לא מזדקקא ואזיל בתר יחמורתא ונתרי
אמר רב הונא עור הבא כנגד פניו של חמור מותר מ"ט פירשא בעלמא הוא א"ל רב חסדא תניא
דמסייע לך עור הבא כנגד פניו של אדם בין חי בין מת טהור מאי לאו בין הוא חי ואמו חיה בין הוא
מת ואמו מתה לא בין הוא חי ואמו מתה בין הוא מת ואמו חיה והתניא בין הוא חי ואמו חיה בין
הוא מת ואמו מתה אי תניא תניא: מתני' דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה וטהור שבלע דג
טמא אסור באכילה לפי שאינו גידולו: גמ' טעמא דחזיניה דבלע הא לא חזיניה דבלע אמרי
אשרוצי אשריץ מנלן דתניא דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים אי הכי כי חזינא דבלע אמרי'
האי איעכלא והאי אשרוצי אשריץ אמר רב ששת כגון שמצאו דרך הריעי רב פפא אמר כגון שמצאו
דרך בית הבליעה רב נחמן אמר כגון שמצאו שלם רב אשי אמר רוב דגים במינן משריץין וכמי
שבלע לפנינו דמי: ת"ר דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים כל המוליד מניק וכל המטיל ביצים
מלקט חוץ מעטלף שאף על פי שמטיל ביצים מניק

רש"י מטמא. הוי משמע מגופיה דטמא מן הטמא משמע מינו כל טמא הן דדמו לחלב: והני נמי. מטמא
קאתו שבתוך הטמא היו ורע"ג ללאו מגופיה מימאן אסידי: שמכניסות אותן לגופן. שאוכלין מפרחי האילן
ומהו נעשה הדבש במעיהו: ואין ממליס אותו. דובשנו מגופו וקשיא לרב ששת דהא הכא כיון ללאו מגופייהו
מימאן שרי: רב ששת אמר כל שהיה בתוך הטמא לאמר כר' יעקב בטעמא דדבש ללאו משום שמכניסות אותן
לגופן הוא אלא דרחמנא שרייה בהדיא וגזירת הכתוב היא: שרץ העוף טמא. הוולד ממנן בהדיא כתיב זו
(ויקרא יא) את אלה תשקלו מן העוף: אלא שרץ עוף טמא שאתה אין אוכל. דלהכי דייקא ואי אתה דתייהדר
ותידוק מיניה אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ שאינו ולד דוגמתו כגון דבש ל"א אלא שרץ עוף טמא
אי אתה אוכל ומאידיך קרא נסיב לה מכל שרץ העוף וגו': הגזין והצירעין. מין ארבה: דבש דבורים. דבש

סתמא (הו) קרו ליה דבש הגזין הכי הוא דמיקרו: טהור. מלקבל טומאה אוכלין דסתמיה לאו לאכילה עד שיחשב עליו: טהור. אלמא בעי מחשבה בניחותא: דבש בכורתו. ואכתי לא חשיב עליה שהרי הוא בכורתו ודבש דבורים מיירי דאין כוורת אלף לדבורים: חלי דיחמורתא. כעין ביאי זכר שהיחמורו' מוליאות מרחמן: ואסורין. משום אכר מן החי שנעקרו מן הזכר ברחם: לחזיל בתר איילתא. להזיקק לה: ונתרי. שופך זרע הרבה ונקרש: עור הבא כנגד פני חמור. כעין שליח שהחמור נולד בו: טהור. מלטמא במגע ובמשא: מאי לאו. אפילו הולד והאם מתים אפ"ה העור אין מטמא אלמא דאמר שליח לא מן הולד ולא מן האם אלף פירשא בעלמא היא: ה"ג לא בין הוא חי ואמו חיה בין הוא מת ואמו חיה. שמגוף האם הוא והרי היא חיה אבל לגבי אכילה כי שדית ליה בתר אם נמי אסור: מתני' שבלע. משמע דידיע ודאי שבלע: לפי שאינו גידוליו. אלף כשהוא חי בלעו אבל גידוליו שרי שהיולא מן הטהור טהור: גמ' אשרואי אשריץ. דג טהור זה שנמאל בתוך הטמא נקרץ בגופו ועוברו הוא ואסור: דג טמא משריץ. בגופו עוברו כשאר בהמה וחיה: דג טהור מטייל בימים. ויושב עליהן ומחממן עד שיוציאם מן הקליפה כעופות: אי הכי. דדג טמא משריץ האי דבלע איעכל והוי ריעי וזה שנמאל בתוכו אשרואי אשריציה ועוברו הוא וליהסר: דרך בית הריעי. ואי עוברו הוא בבית הרחם מיבעי ליה לאישתכוחי: שמאלו שם. שנגמרה כל לורתו וגדול הוא ואי עוברו לא הוי משתהי ברחם כולי האי: רב אשי אמר. מתני' לאו כדחזיניה דבלע אלף שנמאל בתוכו והאי דקתני שבלע כיון דרוב דגים במינן משריצים וזה השריץ מין אחר כמו שבלע בפנינו דמי: כל המוליד. שיוולד עובר ממם: מניה. שיש לו דדים וכל המטייל בימים אין לו דדים ומלקט פירורים ומפרנס בניו. עטלף קלב"א שריץ דומה לעכבר ויש לו כנפים: (ד"ה)

תוספות תניתוה היוצא מן הטמא טמא. הא דמשמע לסימן נקטיה לא קשה מידי כדפרישי' לעיל (דף ו. ד"ה למה): הגזין וצרעין גרסינן ולא גרסינן חגבים שזה עוף כמו גזי דכלתא דנדה (דף יז.). לפי' ר"ת: עור הבא נגד פניו של חמור. פי' כדלעיל: מאי לאו בין הוא ואמו מתה. פי אלמא לא הוי העור לא מן הולד ולא מן האם אלא הזרע שנתקדש: לא בין הוא חי ואמו מתה בין הוא מת ואמו חיה. שהעור בא בין שניהם מן האם ומן הולד ולפיכך טהור עד שימותו שניהם ובקונטרס פירש כך בין הוא ואמו חיה בין הוא מת ואמו חיה [אבל] אמו חיה לעולם בעינן וכמו שפיר' נראה דמדנקט רב חסדא בין הוא מת ואמו מתה משמע דאין לו סייעתא אלא מהא דמטהרינן בשניהם מתים אבל אם האחד חי אין כאן סייעתא: דג טהור שבלע דג טמא אסור באכילה. תימה במסכת אהלות (פי"א מ"ז) תנו כלב שאכל בשר המת כמה תשהה במעיו שלשה ימים מעת לעת ובעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף אלמא חשיב עכול והכא נמי לישתרי ולא מסתבר לחלק בין בשר המת לשאר דברים שלשה ימים דכלב משמע בכל דבר דמדמייתי עלה במסכת שבת פרק השואל (דף קנה): יודע הקב"ה בכלב שמזונותיו מועטות לפיכך משהה אכילתו במעיו שלשה ימים ויש לחלק בין איסור לטומאה ויש רוצים להתיר מתוך משנה זו חטה שנמצאת בפסח במעיו תרנגולת ולפי מה שחלקתי בין איסור לטומאה אין זה ראייה עוד פירש ר"ת דשמא יש להחמיר כר' יהודה בן בתירה דבעי מעת לעת ואם באנו לומר דאין חילוק בין איסור לטומאה צ"ל דשמעתא אתיא בלא שהה כדי עיכול וא"ת אי לא שהה כדי עיכול היכי פריך בגמ' כי חזינא דבלע נימא האי איעכל והאי אשרוצי אשריץ י"ל פעם ממחר להתעכל קודם ולא הוי ככלב דלעולם ג' ימים: רוב דגים במינן משריצים. הלכתא כרב אשי דהוא בתראה ויש להתיר אותן דגים שקורין מרנ"ש הנמצא תוך דג בלינ"א ואע"ג דלא חזינן דבלע ואין להקשות ממתני' דשריא דג טמא שבלע דג טהור לרב ששת דאסור מי רגלים של חמור דאפי' ללישנא בתרא דרב ששת דאסור אף של סוסים וגמל לא דמי חדא דמתני' לא איירי אלא נמצא תוכו דג טהור ואפילו יצאו הכא פשיטא דדגים עייל דגים נפיק אבל מים שהבהמה שותה לחלוחית הגוף מתערב עמהם ובת"כ תני גבי דגים תאכלו לרבות הטהור שבמעיו טמא יכול אף הטמא שבמעיו טהור ת"ל אותם מה ראית לומר בבהמה שבמעיו טמא טמא ושבמעיו טהור טהור (מטמא שבמעיו הטהור טהור) ובדגים אינו כן לפי שאין גדוליו ואין ראייה משם לאסור דג טמא שבלע דג טהור אחר שיצא משום דנקט שבמעיו הטמא דלאו דוקא אלא משום שבמעיו טהור דדילמא ההיא דשרינן ביצא לחוץ משום דחשיב עיכול: דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים. בע"ז פרק אין מעמידן (דף מ.). מפרש תרוייהו מטילי ביצים נינהו זה משריץ מבחוץ וזה משריץ מבפנים: (תוספות)

הדולפנין פרין ורבין כבני אדם מאי דולפנין אמר רב יהודה בני ימא כל שביציו מבחוץ מוליד וכל שבפנים מטיל ביצים איני והאמר שמואל אווז ואווז בר כלאים זה בזה והוינן בה מ"ט אמר אביי זה ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים ותרוייהו מטילי ביצים אלא כל שזכרותו מבחוץ מוליד מבפנים מטיל ביצים כל שתשמישו ביום יולד ביום בלילה יולד בלילה כל שתשמישו בין ביום בין בלילה יולד בין ביום בין בלילה תשמישו ביום יולד ביום בלילה יולד בלילה עטלף תשמישו בין ביום בין בלילה יולד בין ביום בין בלילה אדם וכל דדמי ליה למאי נפקא מינה לכדרב מרי בריה דרב כהנא דאמר רב מרי בריה דרב כהנא בדק בקינה של תרנגולין מערב יו"ט ולא מצא בה ביצה ולמחר השכים ומצא בה ביצה מותרת באכילה ביו"ט אימר לא בדק יפה והלא בדק יפה אימר יצתה רובה וחזרה הוה וכדרכי יוחנן דא"ר יוחנן ביצה שיצתה רובה מערב יו"ט וחוזרת מותרת לאוכלה ביו"ט כל שתשמישו ועיבורו שוה יולדים ומגדלים זה מזה הכל משמשין פנים כנגד עורף חוץ משלשה שמשמשין פנים כנגד פנים ואלו הן דג ואדם ונחש ומ"ש הני תלתא כי אתא רב דימי אמרי במערבא הואיל ודיברה עמהם שכינה תנא גמל אחור כנגד אחור: ת"ר תרנגולת לעשרים ואחד יום וכנגדה באילן לוז כלב לחמשים יום וכנגדו באילן תאינה חתול לחמשים ושנים יום וכנגדו באילן תות חזיר לששים יום וכנגדו באילן תפוח שועל וכל מיני שרצים ששה חדשים וכנגדם באילן תבואה בהמה דקה טהורה לחמשה חדשים וכנגדן באילן גפן בהמה גסה טמאה לשנים עשר חודש וכנגדו באילן דקל טהורה לתשעה חדשים וכנגדה באילן זית הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והפיל והקוף והקיפוף לשלש שנים וכנגדן באילן בנות שוח אפעה לשבעים שנה וכנגדו באילן חרוב חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו שבעים שנה וימי עיבורו שלש שנים נחש לשבע שנים ולאותו רשע לא מצינו חבר ויש אומרים מוכססים מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב ומטו בה משום דר' יהושע בן חנניא שנאמר [\[בראשית ג-יד\]](#) ארוור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה אם מבהמה נתקללה מחיה לא כ"ש אלא לומר לך כשם שנתקללה הבהמה מחיה אחד לשבעה ומאי ניהו חמור מחתול כך נתקלל הוא מבהמה אחת לשבעה דהוה ליה שב שני אימא כשם שנתקללה חיה מבהמה אחת לשלש שנים ומאי ניהו ארי מחמור כך נתקלל הוא מחיה אחת לשלש שנים דהוה ליה תשע שנים

רס"ז ה"ג הדולפנין פריס ורביס מבני אדם. שאם בא אדם עליהם מתעבדות הימנו: בני ימא. דגים יק בים שחליין כורת אדם וחליין כורת דג ובלע"ז פריינ"א: כל. מין שביאי הזכר כגון חיה ובהמה מבחוץ מוליד עובר ממא: וכל. מין שביאי זכר מבפנים מטילה הנקיבה ביצים: אווז. של יסוב ואווז של בר כלאים להרביע לפי שאין הזכרים דומים לזה ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים: זכרותו. הגיד ואווז בר זכרותו מבפנים: ולמחר השכים. קודם היום ומלא בה ביצה מותרת ללא נולדה בלי י"ט אלא מאתמוול דתרנגולת אינה יולדת בלילה כדחני לעיל יתה רובה מותרת דבחר יליאת רובה חזקינן: כל שתשמישו ועיבורו שוה. כגון כסב ועז שניהם פנים כנגד עורף וימי עיבורן שוה ששהין חמשה חדשים ויולדין אם בא אחד על מין חזירו: ומגדלין. מניקין: שכינה עמהם. שנאמר (יונה ב) ויאמר ה' לדג: לעשרים ואחד יום. לאחר שנתעברה מן התרנגול שוה

ביצתה ליגמר עד אחד ועשרים יום: לזו. הורדל"א שגדילים בו אגוזים קטנים ומשעת פרחיו עד שעת גמר פרוי שנים ועשרים יום: כלב לני' יום. גמרה אורת הולד: וכנגדו באילן תבואה. כמאן דאמר (ברכות דף מ.) עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה קרי לתבואה אילן: דקל. גדילין בו תמרים: ברדלס. אפא: קוף. שיניי"א בלע"ז: קיפוף. כעין קוף הוא ויש לה זנב ובלשון אשכנזי מרקל"א: אפעה. מתעבר אחר שבעים שנה שנוולד: וימי עיבורו. משעת הפרח עד שעת גמר פירות: מוכססים. מין בנות שוח ולא בנות שוח ממנש: מנא הני מילי. נחש עיבורו שבע שנים: אס מבהמה נתקלל מחיה לא כ"ש. שפחותה יותר מן חיה שהרי עז ה' חדשים וחתול נ"ב [יום] והא ל"ל דהא מכל חיה היינו ארי או אפעה דא"כ ליכתוב מכל החיה ולא ליבעי בהמה: אלא להכי כתב תרוייהו לומר לך כו'. והכי משמע ארור הוא מכל הבהמה כמה שהיא ארורה יותר מן החיה כשם שהבהמה נתקללה מן החיה על אחת ז' ומאי ניהו חמור מחתול שבשנה יש ז' פעמים נ"ב כך נתקלל הוא מן הבהמה כגון מבהמה גסה טמאה אחד לשבע דבהמה טמאה גסה י"ב חדש וחשוב ז' פעמים י"ב חדש היינו אחד לשבע הן שבע שנים: (ה"ע)

תוספות הדולפנין פרין ורבין מבני אדם. כן גירסת הקונטרס וכן מוכח בתוספתא [פ"א] יולדין ומגדלין מבני אדם: אימר יצתה רובה וחזרה. מכאן מתירין לקנות ביצים בליל שני של יו"ט של גליות חוץ משני ימים טובים של ראש השנה לפי שקדושה אחת הן: תרנגולת כ"א יום כנגדה באילן לזו. פי' הקונטרס קורדל"א שגדלים בו אגוזים קטנים וריב"א מפרש שקדים שקורין אמנדליי"ד דבטנים ושקדים (בראשית מג) מתרגם ירושלמי לזים מקל שקד (ירמיה א) מתרגם חוטרא דלזא וי"מ מקל שקד אחד לכ"א אף מי"ז בתמוז לתשעה באב כן וינאץ השקד (קהלת יב) מתרגם שיגדא ויגמל שקדים (במדבר יז) [מתרגם] וכפית שגדין עוד אמרינן וינאץ השקד זה לזו של שדרה ממנה עתידים מתים להחיות לעתיד לבא לזו תרגום של שקד (ויקרא רבה): באילן תות. אין ראיה מכאן שמברכין עליהן בורא פרי העץ דהכי אמרינן באילן דגן דאתיא כמ"ד (ברכות דף מ.) עץ שאכל ממנו אדם הראשון חטה היתה אלמא קרי לתבואה אילן ולא מברכין בהם פרי העץ ומיהו תותים הגדלים באילן מברכין פרי העץ אבל לא אתותי שדה דאי שקלת לפירא לא הדר גוואז ומפיק ואין מברכין פרי העץ אלא כי הדר גוואז ומפיק: ברדלס. פ"ה אפא ופ"ק דסנהדרין (דף טו:): פ"ה פוטו"ש וסוף פ"ק דב"ק (דף טז:). [אמרינן] ברדלס [זו] אפא ואמרינן צבוע זה אפא וגיא הצבועים (ש"א יג) מתרגם מישר אפעיא מיהו ברדלס דהכא משמעו דהוא כעין פוטו"ש ויולד לשלש שנים מדשינה אפעה לשבעים שנה וב' מיני ברדלס הן: הקוף והקיפוף. מין חיה הוא מדחשיב להו בהדי פיל ואמר פ' הרוואה (ברכות דף נז:): כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל והקיפוף ופ' המפלת (נדה דף כג.) אמרינן ל"א ר"מ אומר הואיל ועיניהם הולכים לפנייהם כשל אדם והוא כוס וינשוף (ויקרא יא) מתרגם קריא וקפופא ויש קפוף אחר מין עוף פרק אלו טריפות (חולין דף סג.) אמר תנשמת באות שבעופות ואמר באות שבעופות קפוף ויש גרס קיפוד בדל"ת ע"ד וירשוה קאת וקיפוד (ישעיה לד) ואי גרס קיפוף ותרי גווי קיפוף יש בעופות א"כ כי מפרש באות שבעופות קפוף והיכי ידענא בהו אי איירי בינשוף או בתנשמת: בנות שוח. על משנה דשביעית שלהן בשניה (שביעית פ"ה מ"א) פי' בירושלמי בכל שנה חונטין בה פירות ופירות שחונטין בשנה אחת אין נגמרינן עד שלש שנים ולא כפי' ר"ח שפירש גבי ל' אילנות לא מפקין בכל שתא אלא עשרים מנייהו כגון בנות שוח לג' שנים ופ"ק דע"ז (דף יד.) גרס מוכססים בנות שוח מין אחד וכן שמו וקשה במסכת דמאי (פ"א מ"א) תנן הקלין שבדמאי לא נחשדו עמי הארץ עליהן משמע דלאו פירי חשוב נינהו ופ"ק דמסכת ע"ז (דף יד.) מפרש תאיני חירותא ופרק ג' דנדרים (דף כז.) בנות שבע ותאנים לבנים שני מינין דאמר אילו הייתי יודע שבנות שבע בתוך כלכלה הייתי אומר תאנים לבנות ושחורות אסורות בנות שבע מותרות ונראה בנות שוח ושבע מיני תאנים הן אלא שבנות שוח רעות כדמשמע במתני' דהקלין שבדמאי ובהיא דשביעית כסבור שאין שביעית נוהג בהן ובנות שבע יפות כדמשמע בשביעית (פ"ה) ובנדרים (דף כז.) ומסתמא אדם מן היפות אכל ונקראו. שבע מן שבעת ימי אבלות ושוח שגרמו שוחה ותולין הקלקלה במקולקל: ומאי נינהו חמור מחתול. דחתול לני"ב יום ותימה למ"ד כלב מין חיה כדאיתא במסכת ביצה (דף כה:) שלשה עזין הן כלב [בחיות] לנקוט חמור מכלב דמקולקל טפי שהכלב לני' יום י"ל

מנין זה מכון טפי דהוי שנים: (תוספות)

מי כתיב מכל החיה ומכל הבהמה מכל הבהמה ומכל החיה כתיב ארור הוא מבהמה שנתקללה מחיה ואימא כשם שנתקללה בהמה מחיה אחד לשלש ומאי ניהו עז מחתול כך נתקלל הוא מבהמה אחד לשלש דהוה ליה חמיסר ירחי איבעית אימא מכל הבהמה כתיב אי בעית אימא קללה הוא קללה שדי עילויה א"ל קיסר לרבי יהושע בן חנניה נחש לכמה מיעבר ומוליד א"ל לשב שני והא סבי דבי אתונא ארבעינהו ואוליד תלת הנהו מיעברי הו מעיקרא ד' [שנין] והא קמשמשי שמושי אינהו נמי משמשי כאדם והא חכימי אינהו אנן חכימינן מינייהו אי חכימת זיל זכינהו ואיתינהו לי אמר ליה כמה הו שיתין גברי אמר ליה עביד לי ספינתא דאית בה שיתין בתי וכל ביתא אית בה שיתין ביסתרקי עבד ליה כי מטא להתם [על] לבי טבחא אשכחיה להווא גברא דקא פשיט חיותא א"ל רישך לזבונא א"ל אין א"ל בכמה א"ל בפלגא דזוזא יהב ליה לסוף א"ל אנא רישא דחיותא אמרי לך אמר ליה אי בעית דאי שבקך סגי אחוי לי פיתחא דבי אתונא א"ל מסתפינא דכל דמחוי קטלי ליה א"ל דרי כריכא דקניא וכי מטית להתם זקפה כמאן דקא מתפח אזל אשכח דרבנאי מגואי ודרבנאי מבראי דאי חזו כרעא דעיילא קטלי להו לבראי ודנפקא קטלי להו לגואי אפכה לסנדליה קטלי להו לגואי אפכה לסנדליה קטלי להו לכולהו [אזל] אשכח ינוקי מלעיל סבי מלתחת אמר אי יהיבנא שלמא להני קטלי לי הני סברי אנן עדיפינן דאנן קשינן טפי ואינהו דרדקי אמר שלמא לכו אמרו ליה מאי עבידתיך אמר להו (אנא) חכימא דיהודאי אנא בעינא למיגמר חכמתא מינייכו אי הכי ניבעי לך אמר להו לחיי אי זכיתו [לי] כל דבעיתו עבידו בי ואי זכינא בכו איכלו גבאי בספינתא א"ל ההוא גברא דאזיל ובעי אתתא ולא יהבו ליה מאי חזי ליה דאזיל היכא דמדלו מיניה שקל סיכתא דצה לתתאי לא עאל לעילאי עאל אמר האי נמי מיתרמי בת מזליה גברא דאזיף וטריף מאי חזא דהדר אזיף אמר להו גברא אזל לאגמא קטל קמא טונא ולא מצי ביה קטיל ומנח עילויה עד דאיתרמי איניש מדלי ליה אמרו ליה אימא לן מילי דבדיאי אמר להו הוה ההוא כודניתא דילידא והוה תלי ליה פיתקא וכתב ביה דמסיק בבי אבא מאה אלפא זוזי אמרו ליה וכודניתא מי ילדה אמר להו הי ניהו מילי דבדיאי מילחא כי סריא במאי מלחי לה אמר להו בסילתא דכודניתא ומי איכא סילתא לכודניתא ומילחא מי סרי בני לן ביתא באוירא דעלמא אמר שם תלא בין רקיעא לארעא אמר להו אסיקו לי ליבני וטינא מציעתיה דעלמא היכא זקפה לאצבעתיה אמר להו הכא א"ל ומי יימר אייתו אשלי ומשחו אית לן בירא בדברא עיילא למתא א"ל אפשילו לי חבלי מפארי ואעייליה אית לן ריחיא דתבירא חייטיה אמר כרוכו לי מיניה גרדי וואיחייטיה משרא דסכיני במאי קטלי בקרנא דחמרא ומי איכא קרנא לחמרא ומי איכא משרא דסכיני אייתו ליה תרי ביעי א"ל הי דזגתא אוכמתה והי דזגתא חיוורתה אייתי להו איהו תרי גביני אמר להו הי דעיזא אוכמתה והי דעיזא חיוורתה ורצוצא דמית מהיכא נפיק רוחיה מהיכא דעל נפק אחוי לן מנא דלא שוי חביליה אייתו (כל חד וחד) בודיא פשטוה לא הוה עייל בתרעא אמר להו אייתו מרי סיתרוה היינו מנא דלא שוו חביליה איתנהו כל חד וחד כי חזי שיתין ביסתרקי אמר כולהו חבראי להכא אתו אמר ליה לספונא שרי ספינתך בהדי דקאתו שקל עפרא מעפרייהו

מי כתיב מכל החיה ומכל הבהמה. דנידרוש מכל החיה שנתקללה יותר מבהמה: ומכל הבהמה כתיב. משמע מבהמה המקוללת יותר כך נתקלל ואין לך מקוללת בבהמה גסה יותר מחמור: כך נתקלל הוא מבהמה אחד לשלש. כגון בהמה דקה טהורה דעיבורה לה' חדשים וכג' זימני (תלחא) הוי ט"ו: אי בעית אימא מכל הבהמה. דמשמע מכל הבהמה המקוללת יותר: ואיבעית אימא. לשם קללה נאמר הלכך קללה חמורה שחוכל לדרוש מן הפסוק שדי עילויה והכי נמי איכא לחקשווי ואימא כשם שנתקללה בהמה מחיה

אחד לשנים ומאי ניהו חמור משועל כך נתקבל הוא מחמור אחד לשנים דהו ליה ז' שנים אלכא איכא לתרוזי קללה שדי עילויה ועוד מכל הבהמה ומכל החיה כתיב דמשמע דמשום בהמה שיתירה קללה על שום חיה ומאינו חמור מקולל מחתול אחד לשבע: לכמה מיעבר ומוליד. כמה שוה עיבורו במעיו: דבי אתונא. מקום: והא משמשי שמושי. ואי הו מעברי לא הו משמשי שדרך חיה ובהמה מאחר שנתעברה אינה מקבלת זכר: והא חכימי. הנהו סבי וירדו לסוף המעשה: זיל זכינהו. נחם: ביסתרקו. כסאות: כי מטא להם. לכרך שלהם: עבד חיותא. מחתך בהמה: ואנא רישא לחיותא אמרי כך. בתמיה: סגי. לעוד וכך לפני: דרי כריכא דקני. טול חבילה של קנים וכי מטית התם נגד הפתח זקוף החבילה לארץ: כמאן דמיתפח. כאדם העומד לפוש: אזל. ר' יהושע: אשכח דרבנאי. אורבים: מבראי. שלא ילא אחד מן הזקנים לחוץ: מגוואי. שלא יניחו אדם ליכנס וכי חזו הנך סבי כרעא דעיילא קטלי להו [לבראי] שהיתה אסקופת החדר עבה ושופכין סובין או עפר עליה וניכרות בה פסיעות האדם וכי חזו כרעא דעיילא קטלי לשומרי [בראי] כי הניחו לבא וכי חזו כרעא דנפקא קטלי להו [לגוואי] שהניחוהו ללאת והשומרים לא היו הורגים שום אדם אלא נכנס כולו לפנים על כרחן או אחד יולא כולו לחוץ: אפכיה. רבי יהושע לסנדליה ועמד על האיסקופה ונראית פסיעה אחת נכנסת ופסיעה אחת יולאה ודחפוהו השומרים וילא וכשאלו הזקנים ראו כן ודימו ששני בני אדם הן אחד נכנס ואחד יולא וקטלינהו לכולהו שומרים ואח"כ נכנס רבי יהושע: יוקי מלעיל. בעלייה ולהרע נתכוונו שהנותן שלום לעליונים תחלה הורגים אותו התחתונים ואומרים לנו הזקנים ולנו היה כך ליתן שלום תחילה והנותן שלום לזקנים הורגין אותו הבחורים ואומרים הלא לנו חשובים מהם שאנחנו למעלה והם למטה: מאי עבדתך. מאי בעית הכא: אי הכי. דחכימא את ניבעי אנן מינד: אי זכיתו בי. אם תנחנו: דמידלו מינה. שמוחסת מן הראשונה ושאל אותה הרי יש לו ללמד הואיל ולא נתנו לו את הראשונה כל שכן ז': סיכתא. קבילי"א: ולאה לתתאי. לכה השפיל ידו ונענה בכוחל במקום שאין חור ולא על דלי לכה הגביה [ידו] ולכה במקום שיס חור ועל: גברא דאוזיף וטריף. שהלוח מעות לחבירו ולא נפרע ממנו אלכא בקושי שטרף לקוחה: מאי חזי דהדר אוזיף. לחחריני ולא נתייסר מן הראשון: לאגמא. ליער: קטיל קמא טונא. חתך חבילה ראשונה ולא מזי ביה להרימו על שכמו: דר קטיל ומנחה עליה. הואיל וצריך סיוע אחרים עד דמיתרמי' איניש ומדלו ליה והאי נמי הואיל והפסיד באמנה ראשונה חוזר ומאמין לאחרים עד שמזדווג לו לאדם נאמן ומשחכר בו: מיילי דכדי. דברי רוח ל"א מיילי דכזיב דברי כזב: כודנתא. פרידה: והוה תלי פיתקא. שטר בצואר הוולד: הי נינהו מיילי דכדי. אלו הן דברי רוח: סיליתא. שיליא: מפארי. עשו לי חבלים מסובין ואם אינכם עושין שאילתי אף אני לא אעשה שאילתכם: חייטיה. תפור אותה: כרוכו לי גרדי מינה. הואיל לי ממונה דמימנה חוטין כדרך נשים שמוציאין חוטין מן הבגד ותופרין אותו בהן: גרדי. בלע"ז פירנ"ש: משרא דסכיני במאי קטלי ליה. ערוגה דסכיני במה קוצרין אותה: זגתא. תרנגולת: ורלוא דמית. אפרוח שמת בקליפתו: אחוי לן מנא ללא שוי חבליה. הראנו כלי שאינו שוה ההפסד שהוא מפסיד: בודיא. מחללה: לא על בתרעא. שהיה ארוך ורחב יותר מן הפתח: אייתו מרי. פשווי"ר בלע"ז: וסיתרו. פתח הבנין והכותל עד שיכנס: אייתיהו. למיעל בספינתא הואיל וזכינהו היה מביאם אחד אחד בפני עצמו ומכניסו לחדר: וכי חזייה שיתין ביסתרקו. סבר כל חבירי יבואו כאן: אמר ליה. רבי יהושע: לספונא. רב החובל: שרי ספינתך החר ספינתך ולך. (כ"ט)

תוספות אחד לשלש ומאי נינהו עז מחתול. הכא ניחא טפי למנקט עז מכלב למ"ד (כלאים פ"ח מ"ו) מין חיה לפי שהחשבון שלהן מכון טפי אחד לשלש אלא ניחא ליה למיפרך ככולי עלמא: (תוספות)

כי מטי לבי בליעי מלא כוזא דמיא מבי בליעי כד אתו אוקמינהו קמי קיסר חזנהו דהו מעני א"ל הני לאו נינהו שקל מעפרייהו ושדא עילווייהו אקשו לאפי מלכא אמר ליה כל דבעית עביד בהו אייתינהו מיא דאייתי מבי בליעי שדינהו בתיגדא אמר להו מליוה להו ואיזילו לכו מלו ושדו ביה קמאי קמאי ובלע להו מלו עד דשמיט כתפייהו ובלו להו ואזול: **מתני'** חמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים נותן טלה אחד לכהן זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו שתי חמוריו שלא ביכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין לכהן כלום אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה וילדה שני זכרים נותן טלה אחד לכהן זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו שנאמר **[שמות יג-ג]** ופטר חמור תפדה בשה מן הכבשים ומן העזים זכר ונקבה גדול וקטן תמים ובעל מום פודה בו פעמים הרבה נכנס לדיר להתעשר ואם מת נהנין בו: **גמ'** מאן תנא אמר ר' ירמיה דלא כרבי יוסי הגלילי דאי רבי יוסי הגלילי האמר אפשר לצמצם אמר אביי אפילו תימא רבי יוסי הגלילי שאני התם דכתיב **[שמות יג-ב]** הזכרים לה' וליגמר מיניה הא מיעט רחמנא הזכרים איכא דאמרי לימא דלא כרבי יוסי הגלילי דאי רבי יוסי הגלילי האמר אפשר לצמצם אמר אביי אפי' תימא רבי יוסי הגלילי שאני התם דכתיב הזכרים לה' בשלמא לה' ירמיה דלא מוקי לה כרבי יוסי הגלילי היינו דלא קתני ויצאו שני ראשיהן כאחד אלא לאביי ליתני ויצאו שני ראשיהן כאחד ועוד תניא חמורו שלא ביכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהן כאחד רבי יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן שנאמר הזכרים לה' והא כי כתיב האי בקדושת הגוף הוא דכתיב אלא משום שנאמר הזכרים לה' תיובתא דאביי תיובתא

רש"י לבי בליעי. מים שבאוקיינוס שבולעים כל מימות שבעולם שנופלין בו ומביאין אותם עד תהום ופולטות אותן והיינו דכתיב (קהלת א) והים איננו מלא: מעני. מעונים וספלים לפי שלא היו בארצם: איקשו. העיזו ודברו קשות את המלך כשהריחו ריח ארצם סבורים להיות קרובים לארצם: בתיגדא. בכלי ל"א בתיגדא חזיה: דשמוט כתפייהו. נשמטו שכמם: ובלו ואזול. בלו והלכו לאבדון: מתני' נותן טלה אחד לכהן. בפדיון דממה נפשך חד מינייהו בכור שפטר את הרחם: זכר ונקבה. ואין ידוע אם זכר תחלה והרי הוא בכור או נקבה יבאה תחלה ואין כאן בכור: מפריש טלה. משום ספק ומפקיע עליו קדושת פטר חמור: והוא לעצמו. שהוא בעצמו יאכל הטלה ולא יתנו לכהן דכהן הוא מוציא מחזירו ועליו הראייה להביא עדים שהזכר יבא תחלה ואיסורא ליכא דאפי' פטר חמור גמור שפדאו בשה אין קדושה לא בו ולא בפדיונו כדקתני במתניתין ואם מת נהנה בו אלא הוא דאיכא אם אינו נותן את הטלה לכהן דממונא הוא והכא ליכא גזל דספק הוא: שני חמורים כו' זכר ונקבה. נותן טלה לכהן בשביל הזכר: או שני זכרים ונקבה. דהוא ילדה זכר וחדא ילדה זכר ונקבה: נותן טלה אחד לכהן. דהא איכא חד זכר ודאי בכור ואידך דהוי ספק דשמא הנקבה יבאה תחלה מפריש טלה והוא לעצמו: שני זכרים ושתי נקבות. ספק הן דשמא כל חד וחד ילדה זכר ונקבה ושמא נקבות ילאו תחלה הילכך אין כאן לכהן כלום אלא מפריש עליהן שני טלאים לאפקועי איסוריהן והן לעצמו: אחת ביכרה וכו' זכר ונקבה מפריש טלה והוא לעצמו. דשמא אותה שלא ביכרה ילדה את הנקבה: שנאמר ופטר חמור תפדה בשה. ארישא קאי כלומר מנא לן דפדיון פטר חמור בשה שנאמר ופטר חמור תפדה בשה: זכר ונקבה. בין שה זכר בין נקבה: ופודה בו פעמים הרבה. שאם חזר כהן ונתנו לו לישראל ויש לו פטרי

חמורים יכול לפדותו בו: נכנס כו'. מפרש בגמ': גמ' מאן תנא. דחמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים לחינו נותן לכהן אלא חד טלה: דלא כר' יוסי הגלילי. דאמרין לקמן בפ' הלוקח עובר פרתו (דף יז.) רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ר' יוסי הגלילי אומר שניהם לכהן דאפשר לזמאם שניהן יאלו כאלהד וסניהן בכורות: שאני התם דכתיב. גבי רחל: הזכרים לה'. דמשמע שנים אכל בפטר חמור דלא כתיב ביה הזכרים ח"נ אפשר לזמאם לא קדשי: וליגמר מיניה. בכור בהמה טמאה מבהמה טהורה: הא מיעט רחמנא. הזכרים ה"א יתירה משמע זו ולא אחרת: בשלמא לר' ירמיה דלא מוקי לה כרבי יוסי. דקמפרש טעמא דמתניתין משום (טעמא) דאי אפשר לזמאם שלא יאלו ראש האחד תחלה דהוי פטר רחם היינו דלא קתני במתני' יאלו שני ראשיהן כאלהת כי היכי דתני לקמן בפירקין (דף יז.) גבי מילתיה דרבי יוסי הגלילי דהא לא אפשר: אלא לרבי. דאפשר לזמאם וטעמא משום מיעוט דהזכרים ליתני ויאלו ראשיהן כאלהת דשמעינן מינה רבותא: ועוד תניא בהדיא. דאפי' בבהמה טמאה אמר נמי רבי יוסי שניהן לכהן: בקדושת הגוף. בבהמה טהורה: אלא משום שנאמר הזכרים. בכור בהמה טהורה דשמעינן מינה דאפשר לזמאם אמר ה"ה לפטר חמור: (ה"ה)

תוספות בי בליעי. פ"ה מי אוקיינוס שבולעות כל מימות שבעולם ופולטות אותן דרך תהום דכתיב והים אינו מלא וקשה דבסמוך קאמר שדינהו בתיגרא שם כלי ושוב היאך יורדין לתהום ואי מפרש גומא או חריץ ניחא ויתכן מי בליעי שם מקום מדאמר שם בי בליעי אית ביה תלתא צלמי חד מטי ידי' ארישיה חד אליביה בתרא דכולהו מחוי בידיה לאחוריה: מאן תנא א"ר ירמיה דלא כר' יוסי הגלילי. פ"ה מאן תנא דאמרין שילדה שני זכרים אינו נותן אלא חד טלה לכהן וקשה לפי' דהכא אפי' ר"י הגלילי מודה מדלא קתני במתניתין ויצאו שני ראשיהן כאחד כדקתני בפרק שני (לקמן יז.) וכיון דלא ראינו שיצאו בבת אחת מספק לא אמרי' בבת אחת יצאו אפי' לר"י הגלילי דלא שכיחא וצריך לפרש דנהי דמספק מודה ר' יוסי הגלילי דאין נותן לכהן אלא חד טלה מ"מ בספק מועט טוב להחמיר בדבר ולהפריש טלה שני לעצמו: אמר רב (אשי) מין במינו אינו חוצץ. תימה בפ' בהמה המקשה (חולין ע.) בעי כרכתו אחותו והוציאתו מהו י"ל הכא מקצת פנוי איכא למימר טפי במינו אינו חוצץ אי נמי אחותו הויה אינו מינו טפי מאחיו עוד יש לומר דוקא משום דהוציאתו שסייעה אחותו בהוצאתו הוא דמספקא לן דדילמא הויה חציצה אבל אם לא סייעה להוציאו פשיטא דלא הויה חציצה וא"ת [לאביי] דמוקי מתני' כר' יוסי הגלילי דאפשר לצמצם ואפ"ה אינו נותן כי אם טלה אחד לכהן משום דכתיב הזכרים אמאי לא אמר כל שאינו בזה אחר זה בבת אחת אינו ולא קדוש לא זה ולא זה וי"ל דלא מסתבר למימר הכי אלא בדבר התלוי במעשה כההוא דקדש שתי אחיות ותודה שנשחטה על שמונים חלות אבל קדושה הבאה מאליה לא אמר הכי ואע"ג דשייך למימר הי מינייהו מייתית הי מינייהו מפקת ואם תאמר מדקאמר נהי דא"א לצמצם חציצה מיהא איכא משמע דה"ק נהי דא"א לצמצם ודין הוא שיקדש האחד לרבנן חציצה מיהא איכא ולא היה לו להיות קדוש משמע דאי הוה אפשר לצמצם היה אז קשה לן היאך קדוש בלא טעם חציצה ומה קשה והא (פריד) [פרישית] דלא אמר כל שאינו [כו'] בבת אחת כו' אלא בדבר התלוי בדבור וי"ל דה"פ נהי דא"א לצמצם ולהכי ניחא לרבנן שאין שתיהן קדושין מטעם הזכרים כמו לרבי יוסי הגלילי דלא אפשר למיידרש להו הזכרים כיון דסבירא להו אי אפשר מכל מקום ליהוי חציצה: זכר ונקבה מפריש טלה לעצמו. וא"ת לר' יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם אם יצאו שניהם בבת אחת אין הזכר קדוש לפי מה שפי' לעיל נקבה חוצצת ועוד תנן לקמן בפ' שני (דף יז.): זכר ונקבה אין לכהן כלום משמע דקאי איצאו ב' ראשיהן כאחת דרישא שהנקבה מבטלת בכורת זכר שגם היא פטרה בכורת רחם וא"כ סמוך מיעוט דבבת אחת למחצה דנקבות קודמות והוה להו זכרים קודמים מיעוטא וי"ל כדפריך לעיל בספק מועט החמירו להפריש טלה לעצמו: שתי חמוריו שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן. הכא ניחא דאצטריך לאשמועינן אין פודה וחוזר ופודה כל זמן שלא ניתן ליד כהן כדפריך לעיל בפירקא (דף ד:) אבל לקמן פ"ב דקתני כי האי גוונא גבי בכורות בהמה טהורה ליכא למימר הכי י"ל קמ"ל לא תלינן להעמיד הממון בחזקת בעלים שהאחת טנפה ונמוח הוולד ואחת ילדה שני זכרים ומיהו לקמן פרק יש בכור (דף מח:) קתני כה"ג גבי נשים ליכא למימר הכי שכל אחת יודעת בעצמה מה שילדה וי"ל אגב דתנייה הכא תנייה התם א"נ ניחא ליה לפרש כל גווי ואע"ג דלא צריכי דקתני זכר ונקבה נותן אחד לכהן דלא צריכא כלל: שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן. לכאורה מפריש טלה אחד מספק לעצמו וכן מוכח לקמן פרק שני (דף יח:) דגבי שני זכרים ונקבה אחד לו ואחד לכהן (דמוכח) משום דקדושת בכור חלה על שתיהם וכן פי' בקונטרס מפריש עוד טלה והוא לעצמו: (תוספות)

ורבנן לימא קסברי רבנן מקצת רחם מקדיש דאי כוליה רחם מקדיש נהי דא"א לצמצם חציצה מיהא איכא אמר רב מין במינו אינו חוצץ: זכר ונקבה מפריש טלה כו': וכיון דלעצמו הוא למה לי לאפרושי לאפקועי לאיסוריה מיניה אלמא כיון דלא מפקע אסור בהנאה מתני' מני ר' יהודה היא דתניא פטר חמור אסור בהנאה ורבי שמעון מתיר מאי טעמא דר' יהודה אמר עולא יש לך דבר שצריך פדייה ומותר ולא והרי בכור אדם שצריך פדייה ומותר אלא יש לך דבר שהקפידה עליו תורה בשה ומותר ומי הקפידה והא רב נחמיה בריה דרב יוסף פריק ליה בשילקי בשויו בשויו לא קאמר כי קאמרינן שלא בשויו והכי קאמר יש לך דבר שהקפיד' עליו תורה לאפקועי לאיסוריה בשה והרי מעשר שהקפידה עליו תורה בכסף צורי ותנן רבי יהודה אומר במזיד קידש בפטר חמור נמי מיקדשא כדרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר אשה יודעת שאין מעשר שני מתחלל על ידה ועולה ואוכלתו בירושלים הכא נמי אשה יודעת דפטר חמור איסורא אית ביה ופרקא ליה בשה ומקדשא בהך דביני וביני ורבי שמעון מאי טעמא אמר עולא יש לך דבר שפדיונו מותר והוא אסור ולא והרי שביעית דפדיונה מותר והיא אסורה שביעית נמי פדיונה אסור דאמר מר האחרון אחרון אסור ואיבעית אימא ר' יהודה ור' שמעון בהאי קרא קמיפלגי דתניא [דברים טו-יט] לא תעבד בבכור שורך אבל אתה עובד בשלך ובשל אחרים ולא תגוז בכור צאנך אבל אתה גוזז שלך ושל אחרים דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר לא תעבד בבכור שורך אבל אתה עובד בבכור אדם לא תגוז בכור צאנך אבל אתה גוזז בכור חמור בשלמא לרבי שמעון היינו דכתיב תרי קראי אלא לרבי יהודה תרי קראי למעוטי שלך ושל אחרים למה לי ותו לרבי יהודה בכור אדם נמי נימא דאסיר אלא דכולי עלמא שורך למעוטי בכור אדם הוא דאתא כי פליגי בצאנך דר' יהודה לטעמיה דאמר שותפות עובד כוכבים חייבת בבכורה וכי איצטריך קרא למישרי בגזה ועבודה ור' שמעון סבר שותפות עובד כוכבים פטורה מן הבכורה ולענין גזה ועבודה לא איצטריך קרא כי איצטריך קרא לפטר חמור בשלמא לר' יהודה היינו דכתיב צאנך ושורך אטו צאנך אלא לרבי שמעון שורך וצאנך למה לי קשיא אמר רבה ומודה ר' שמעון לאחר עריפה שהוא אסור מאי טעמא גמר עריפה מעגלה ערופה אמר רבא מנא אמינא ליה דתניא הערלה וכלאי הכרם ושור הנסקל ועגלה ערופה וציפורי מצורע ופטר חמור ובשר בחלב כולן מטמאין טומאת אוכלין רבי שמעון אומר כולן אין מטמאין טומאת אוכלין ומודה ר' שמעון בבשר בחלב כולן מטמאין טומאת אוכלין הואיל והיתה לו שעת הכושר ואמר רבי אסי א"ר יוחנן מ"ט דר"ש דכתיב [ויקרא יא-לד] מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אינו קרוי אוכל

ה"י לימא קסברי רבנן מקצת רחם. הנוגע בבכור מקדשו דנהי דאי אפסר לנמלס וראשון לחודיה קדיש איכא למיפרכי הא קודם שילא כולו ילא אחיו וחלץ בינו לבין הרחם וכתיב (במדבר ח) פטר כל רחם עד שיפטור כל הרחם ולר' יוסי ליכא למיפרכי דכיון דתרווייהו קדשו כחד דמו: מין במינו. ואלו שניהם מין אחד: ומותר. קודם פדיונו: בכור אדם. מותר בהנאה למעשה ידיו קודם פדייה דהא לא אשכחן דאסור: שהקפידה וכו'. וכיון דמתמיר כולי האי שקבע לו הכתוב פדיון בשה ולא באחר ודאי אסור בהנאה: בשלקי. עשבים שלוקות: בשויו. שנתן עשבים שזה דמי החמור לכהן: בשויו לא אמרי'. דלא חמיר מהקדשות: לאפקועי

לאיסורא בשה. ואפילו שלא בשויו דקתני מהני' גדול וקטן: בכסף אורי. דאינו מתחלל על אסימון כדכתיב (דברים יד) ואת הכסף בידך: במזיד. שנתכוון לחללו: קידש. אם קידש בו את האשה מקודשת אלמא מותר בהנאה לר' יהודה: בהך דביני וביני. אשה החמור יותר מן האשה: שפדיונו מותר. כגון הכא שהכהן אוכל את האשה בלא שום הקרבה והוא אסור קודם פדיון להא פסולי המוקדשין שאסורין בהנאה קודם פדיון הוא פדיונו נתפס בקדושתו ואסור: שביעית. המוכר פירות שביעית הדמים מותרין לעולם והפירות עצמן מתבערין בשעת הביעור כשכלה לחיה וקס"ד להאי מקשה לפדיון שביעית מותר לעולם ולא שמייעל ליה הא דאחרון אחרון נתפס: אחרון אחרון. במס' סוכה (דף מ: מ:) לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערין בשעת הביעור לקח בבשר יין ילא בשר ונכנס יין יין בשמן ילא יין ונכנס שמן ואחרון נתפס בשביעית להתבער ופרי עצמו שגדל בשביעית שבאו אלו מכחו בכ"מ שהוא אסור מן הביעור ואילך: בשלך ושל אחרים. עובדי כוכבים כגון בכור בהמה שיש בה שותפות לעובד כוכבים אע"ג דמחייב ר' יהודה למיתב חזי דמיו לכהן פרי בגזה ועבודה שאין קדושה לחלצין אבל פטר חמור לא ממעט מהאי קרא וכל כמה דלא ממעט לא שרינן ליה דלא גרע מבכור בהמה טהורה ולרבי שמעון ממעט ליה קרא: בשלמא לרבי יהודה. דדריש לאנד ולא של שותפות עובד כוכבים: היינו דכתיב לאנד. דמשמע המיוחד לך ולא כתב לאן סתמא ושורך אע"ג דמאי למיתב בבכור שור ומימעט נמי בכור אדם מיניה אפי' הכי אטו לאנד כתב שורך: ה"ג היינו דכתיב לאנד ושורך אטו לאנד לר"ש לכתוב שור ולאן: אמר רבא גרסינן: לאחר עריפה. אם לא פדאו וערפו כדינו: אסור. להאיכלו לכלבו: עגלה ערופה. אסורה בהנאה משום דכתיב (דברים כא) שם שם תהא קבורתה: ושור הנסקל. ששחטו לאחר שנגמר דינו ללא ירדה בו טומאת נבילות ועגלה ערופה ששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן דקי"ל דהיא אוסרתה: איפרי מלרע. אסורין בהנאה במסכת קדושין (דף נז:). ופטר חמור. ששחטו ועדיין מפרנסם שלא ירד לטומאת נבילה אבל אם נגע בו שרץ מטמא טומאת אוכלים שאם חזר ונגע באוכלים אחרים מטמאים אע"פ שמפרנסם דאמר בהעור והרוטב (חולין קיז:) השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרנסה מטמא טומאת אוכלים דמהניא לה שחיטת ישראל למהוי מחשבה הואיל ושחיטה דכוותה חזיא לה בבהמה טהורה אי נמי אפילו ערפו ממנ דנבילה היא ואיכא למימר בהם טומאת אוכלים כגון דאיכא פחות מכזית מינייהו ללא חזי לטומאת נבילות מיטרף בהדי פחות מכזית אוכלין ומשלימו לכזית: כולן מטמאין טומאת אוכלין. אם נגע בהו טומאה ואע"ג דאינהו גופייהו אסיורי מהניא להו להכי שאם נגעו באוכלין אחרים מטמאין אותן: כולן אין מטמאין. הואיל ואסורין בהנאה: שעת הכושר. קודם בישול: לאחרים. לעובדי כוכבים דאינו אסור בהנאה: (פ"ג)

תוספות לאפקועי לאיסורא מיניה. דלפוטרו ממצות עריפה לא היה צריך להפריש מספק כמו שאין נותן לכהן מספק כמו כן אינו עורפו מספק: ותנן רבי יהודה אומר במזיד קידש. משמע הכא דמקודשת בגבולין קודם שיגיע לירושלים והא דאמר בסוף פ' חלק (סנהדרין קיב:) בגבולין דברי הכל פטורין מן החלה לאו משום דחשיב ממון גבוה לכולי עלמא בגבולין אלא משום דלא קרינן ביה עריסותיכם כיון דאסור באכילה וכן עיר הנדחת לאו שללה הוא כדאמר התם בהשוכר את הפועלים (ב"מ צ.) נמי פטר ר"י מחסימה מעשר חוץ לחומה לאו משום דחשיב ממון גבוה חוץ לחומה אלא משום דבעינן דישוי הראוי לו כדממעטינן הקדש ממעילה: מכל האוכל אשר יאכל אוכל שיכול להאיכלו לאחרים קרוי אוכל. וא"ת פרק כסוי הדם (חולין פה.) פטרינן עוף טמא מכסוי לרבי שמעון גבי שחיטה שאינה ראויה מדכתיב ציד חיה או עוף אשר יאכל וגו' והא אוכל שאתה יכול להאיכל לאחרים הוא יש לומר התם חיה או עוף כתיב משמע דאתא למעוטי מינים טמאים שאין נאכלין לישראל ואף על גב שיכול להאיכלן לאחרים אבל הכא מכל האוכל אשר יאכל משמע שפיר למעוטי שאין נאכלן לאחרים: (תוספות)

אי הכי בשר בחלב מאי איריא דהיתה לה שעת הכושר תיפוק לי דאוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים הוא דתניא רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה שנאמר [\[דברים יד-ב/כא\]](#)

הכא במאי עסקינן כגון ששחטו להתלמד בו ובפלוגתא דנימוס ור' אליעזר דתניא אמר ר' יוסי סח לי נימוס אחיו של ר' יהושע הגרסי שהשוחט את העורב להתלמד בו דמו מכשיר ר' אליעזר אומר דם שחיטה לעולם מכשיר רבי אליעזר היינו תנא קמא אלא לאו איסורו חישובו איכא בינייהו תנא קמא סבר דמו מכשיר לעלמא אבל לגופיה בעי מחשבה ואתא רבי אליעזר למימר דם שחיטה לעולם מכשיר ואפי' לגופיה נמי לא בעי מחשבה ממאי דילמא טעמא דר' אליעזר התם דשאני עורב הואיל ויש בו סימני טהרה ומנלן דסימני טהרה מילתא היא דקתני עלה דההיא א"ר שמעון מה טעם הואיל ויש בו סימני טהרה וכי תימא אי משום סימני טהרה מאי איריא להתלמד אפי' להתעסק נמי אין הכי נמי ומשום נימוס איתביה לא רצה לפדותו עורפו בקופיץ מאחוריו וקוברו ואסור בהנאה דברי רבי יהודה ורבי שמעון מתיר אימא ומחיים אסור בהנאה ור"ש מתיר והא מדסיפא מחיים הוי רישא לאו מחיים דקתני סיפא לא ימיתנו לא בקנה ולא במגל ולא בקרדום ולא במגירה ולא יכניסנו לחדר וינעול דלת לפניו בשביל שימות ואסור בגיזה ועבודה דברי רבי יהודה ורבי שמעון מתיר רישא וסיפא מחיים רישא בהנאת דמיו סיפא בהנאת גופו וצריכא דאי תנא הנאת דמיו בההוא קא שרי רבי שמעון אבל בהנאת גופו אימא מודה ליה לרבי יהודה ואי תנא בהנאת גופו בההיא קאסר רבי יהודה אבל בהנאת דמיו אימא מודה לרבי שמעון צריכא וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב מודה רבי שמעון לאחר עריפה שהוא אסור ואמר רב נחמן מנא אמינא לה דתניא [\[שמות יג-ג\]](#) וערפתו נאמר כאן עריפה ונאמר להלן עריפה מה להלן אסור אף כאן אסור מני אילימא רבי יהודה מחיים מיסר אסור אלא לאו רבי שמעון היא א"ל רב ששת ספרא חבריך תרגומה לעולם רבי יהודה ואיצטריך סלקא דעתך דתניא אמינא עריפה במקום פדייה עומדת מה פדייה מתרת אף עריפה מתרת קמ"ל אמר רב נחמן מנא אמינא לה מדתני לוי הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יופסד ממונו מני אילימא רבי יהודה הא מיפסד וקאי אלא לאו רבי שמעון היא איבעית אימא רבי יהודה ואיבעית אימא רבי שמעון איבעית אימא רבי יהודה אפסידא דביני ביני ואיבעית אימא רבי שמעון לפחת מיתה וכן אמר ריש לקיש מודה רבי שמעון לאחר עריפה שהוא אסור ורבי יוחנן ואי תימא רבי אלעזר אמר עדיין היא מחלוקת איכא דמתני לה להא דרב נחמן אהא המקדש בפור חמור אינה מקודשת לימא מתני' דלא כרבי שמעון אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב לאחר עריפה ודברי הכל איכא דאמרי הא מני לא רבי יהודה ולא רבי שמעון אי רבי שמעון תיקדש בכוליה אי רבי יהודה תיקדש בהך דביני ביני אמר רבה בר אבוב אמר רב לעולם רבי יהודה וכגון שאינו שוה אלא שקל וסבר לה כרבי יוסי בר יהודה דתניא [\[שמות יג-ג\]](#) תפדה תפדה [תפדה] מיד תפדה כל שהוא רבי יוסי בר יהודה אומר אין פדייה פחותה משקל אמר מר תפדה תפדה [תפדה] מיד תפדה כל שהוא פשיטא איצטריך סד"א הואיל ואיתקש לבכור אדם מה בכור אדם אחר שלשים וחמש האי נמי אחר שלשים וחמש קמ"ל תפדה מיד תפדה כל שהוא רבי יוסי בר יהודה אומר אין פדייה פחותה משקל ממה נפשך אי מקיש לבכור אדם חמש ליבעי ואי לא מקיש שקל מנא ליה לעולם לא מקיש אמר רבא אמר קרא [\[ויקרא כז-כה\]](#) וכל ערכך יהיה בשקל הקדש כל ערכין שאתה מעריך לא יהו פחותין משקל ורבנן ההוא

רס"ז הכא במאי עסקינן כגון ששחטו. לפטר חמור ואי דשחטיה לך שחיטה גמורה אפי' לר' שמעון הויא מחשבה ומטמא חלל דשחטו ע"מ להתלמד בו הלכות שחיטה ובהך פליגי רבנן סברי הך שחיטה משויא לה אוכל שחיטה גמורה מעלייתהא דאמרינן דהעור והרוטב (חולין קיז): השוחט בהמה לעובד כוכבים כו' כדפרישית לעיל ור"ש סבר הך שחיטה לאו מעלייתהא היא ולא הויא מחשבה ובפלוגתא דנימוס ור"א: דמו מכשיר. אם נפל על הזרעים וכל שכן אם שחטו שחיטה גמורה דמו מכשיר אפילו לגופיה דשחיטתו הויא מחשבתו ואי נחרו ולא שחטו תו לא הוה פליגי בה רבי אלעזר דודאי לעלמא הוא דמכשיר דמו ולא לגופיה דחיהו

גופיה לא מקבל טומאה בלא מחשבה: אלא לאו איסורו חישובו. הוא לאיכא בהדי שחיטה כה"ג איכא בינייהו: לעלמא. אם נפל על הזרעים אכל לגופיה בעי מחשבה לאיסורו חישובו גרידא לא אמרינן והך שחיטה לא שחיבא לשווייה חובל: ואפי' לגופיה לא בעי מחשבה. דהך שחיטה משוייא לה אוכל ובהאי נמי פליגי רבנן כר' אלעזר ורבי שמעון כנימוס: הואיל ויש בו סימני טהרה. כדאמר באלו טריפות (חולין סא:): משום הכי הוי אוכלא אכל לגבי פטר חמור לית ליה סימני טהרה אי לאו דחשיב משום הך שחיטה לא מטמו ליה רבנן ור' שמעון אע"ג דחשיב עליה פליג משום דאסור בהנאה לאחר עריפה כדכ"ב: ומגן דסימני טהרה מילתא. לאחתי לדי טומאה דקתני עלה בצרייתא דלעיל נבלת בהמה טהרה כו': אפי' להתעסק. דמתכוין לחתוך דבר אחר ללאו לשחיטה איכין: אין הכי נמי ומשום נימוס. להודיע כחו דאע"ג דשחטו להתלמד בו דהוי שחיטה חשובה טפי מלהתעסק אפי' היה גופיה לא מטמא ליה נימוס: איתבייה. אבי לרבא דאמר מודה רבי שמעון לאחר עריפה: בקופיץ. סכין גדול שכן דרך עריפה: מאחוריו. ממוול ערפו דכתיב וערפחו: במגירה. שיג"א סכין שיך בה פגימות הרבה: בהנאה דמיו. אם השכירה לאחרים: בהנאה גופו. כגון גיזה ועבודה: מה פדייה מותרת. דלאחר פדיונו דברי הכל פרי בהנאה: הוא הפסיד ממונו של כהן. שלא פלאו בשה ויתנונו לכהן: לפיכך יופסד ממונו. יכופהו בית דין לעורפו לאחר שלשים כדמפרש בפירקא ויאסר בהנאה: הא מופסד וקאי. דמחיים נמי אסור ומאי מפסדא ליה עריפה: אלא לאו רבי שמעון. ולאחר עריפה מודה: דיני ודיני. דמחיים נמי אסור בהנאה מני פריק ליה בשה בר נקא והשתא מפסיד הכל: איבעית אימא ר' שמעון. ואפילו הכי בהנאה לא מיתסר ומאי אפסיד ממונו לפחת מיתה מה שמיתה פחתה דמחיים הוה מנה ולאחר מיתה אינה שוה אלא דינר להאכילו לכלבו: להא דרב נחמן. דאמר לעיל מודה ר' שמעון לאחר עריפה: תיקדש ככוליה. דהא כוליה פרי בהנאה: שאינו שוה אלא שקל. סלע דהשתא ליכא ביני ביני דהוא שוה ליהבינן לכהן הוה בעי למיהוי שוה שקל: הפדה הפדה. הרי זמני כתיב ופטר חמור הפדה בשה (שמות יג): מיד. אפי' בחור שלשים: איתקש לכבוד אדם. דכתיב (במדבר יח) את כבוד האדם ואת כבוד הבהמה טמאה הפדה: מה כבוד אדם. פדיונו לאחר שלשים יום ופדיו מכן חדש הפדה וחמשה סלעים בעי למיהב: אף כאן לאחר שלשים יום וחמשה. סלעים בעי למיהב: (רש"י)

תוספות שהשוחט עורב להתלמד דמו מכשיר. פירש הקונט' אם נפל על הזרעים וכ"ש אם שחטו שחיטה גמורה דמו מכשיר אפילו לגופיה דשחיטתו מחשבתו ואם נחרו ולא שחטו תו לא פליג ר' אליעזר דודאי לעלמא מכשיר דמו ולא לגופיה דאיהו גופיה לא מקבל טומאה בלא מחשבה עכ"ל והימה פירש דם נחירה מכשיר לעלמא דמה טעם ישכיר כיון דלא הוי דם שחיטה ודם חללים לא שייך בהמה אלא באדם: שאני עורב הואיל ויש בו סימני טהרה. הוא הדין כ"ד. עופות חוץ מנשר כדמוכח פרק אלו טריפות (חולין סא:): מאי איריא להתלמד אפי' להתעסק. פירוש ואפי' נחרו נמי דלהתעסק נמי לאו שחיטה היא וכנחרו דמי ואע"ג דאז לא היה הוכשר בדם שחיטה מ"מ פריך כיון דלא אתי לאשמועינן דדם שחיטה מכשיר דהא כבר אשמועינן ולא בא לאשמועינן אלא דאין צריך מהשבה הואיל ויש בו סימני טהרה זה היה יכול לאשמועינן בלא שחיטה: (תוספות)

א - יא דף

בהשג יד כתיב אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים וכמה אמר רב יוסף אפי' פטרוזא בר דנקא אמר רבא אף אנן נמי תנינא גדול וקטן פשיטא מהו דתימא כולי האי לא אי נמי פטרוזא לא קמ"ל רבי יהודה נשיאה הוה ליה פטר חמור שדריה לקמיה דרבי טרפון אמר ליה כמה בעינא למיתב לכהן אמר ליה הרי אמרו עין יפה בסלע עין רעה בשקל בינונית ברגיא אמר רבא הלכתא ברגיא וכמה תלתא זוזי רגיל הכא ורגיל הכא קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא כאן בבא לימלך כאן בעושה מעצמו אמר רבי יצחק אמר ריש לקיש מי שיש לו פטר חמור ואין לו שה לפדותו פודהו בשויו למאן אילימא לרבי יהודה הא אמר הקפידה עליו תורה בשה אלא לרבי שמעון רב אחא מתני הכי רבינא קשיא ליה רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה וסתם לן תנא כרבי יהודה ואת אמרת הלכה כרבי שמעון אלא אפי' תימא רבי יהודה לא יהא חמור מן ההקדש ולא אמרה תורה בשה להחמיר עליו אלא להקל עליו רב נחמן בריה דרב יוסף פריק ליה בשילקי בשויו אמר רב שיזבי אמר רב הונא הפודה פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי איבעיא להו פדיונו לפודה או דלמא פדיונו לבעלים אליבא דר"ש לא תיבעי לך כיון דאמר מותר בהנאה ממונא דבעלים הוא כי תיבעי אליבא דרבי יהודה דאמר אסור בהנאה להקדש מדמי ליה ורחמנא אמר [\[ויקרא כז-יט\]](#) ונתן הכסף וקם לו או דלמא כיון דקני להו בביני וביני לא דמי להקדש אר"נ ת"ש הגונב פטר חמור של חבירו משלם תשלומי כפל לבעלים ואע"פ שאין לו עכשיו יש לו לאחר מכאן מני אילימא ר"ש אמאי אין לו עכשיו אלא פשיטא רבי יהודה ואי ס"ד להקדש מדמינן ליה [\[שמות כב-י\]](#) וגונב מבית האיש אמר רחמנא ולא מבית הקדש ותו לא מידי: אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה [כו']: ת"ר כיצד

אמרו נכנס לדיר להתעשר אי אתה יכול לומר בבא ליד כהן שהרי שנינו הלקוח ושניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה אלא בישראל שהיו לו עשרה ספק פטרי חמורים בתוך ביתו שמפריש עליהן עשרה שיין ומעשרן והן שלו מסייע ליה לר"ג דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא ישראל שהיו לו עשרה ספק פטרי חמורים מפריש עליהן עשרה שיין ומעשרן והן שלו ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא ישראל שהיו לו עשרה ספק פטרי חמורים ודאין בתוך ביתו שנפלו מבית אבי אמו כהן ואותו אבי אמו כהן נפלו לו מבית אבי אמו כהן ושנפלו מבית אבי אמו כהן ואותו אבי אמו כהן נפלו לו מבית אבי אמו ישראל שהיו לו טבלים ממורחין בתוך ביתו שנפלו מבית אבי אמו כהן ואותו אבי אמו כהן נפלו לו מבית אבי אמו ישראל מעשרן והן שלו וצריכא דאי אשמועינן קמייטא משום דקא מפריש וקאי אבל הכא מתנות שלא הורמו כמי שלא הורמו דמיינן אימא לא ואי אשמועינן הכא דאפשר לעשורי מיניה וביה דהא מנח אבל התם כיון דשה מעלמא בעי אתוויי ומפריש וקאי אימא לא צריכא אמר רבי שמואל בר נתן אמר רבי חנינא הלוקח טבלים

רש"י בהגג יד כתיב. האומר ערכי עליו ואין לו כדי ערך כתיב ביה (ויקרא כז) על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן וכתוב בתריה וכל ערכך וגו' דאי נמי לית ליה שוה שקל לא יעריכנו הכהן פחות משקל: הלכה כדברי חכמים. לפדיונו צעה כל דהו: פטרוזא. שה כחוש: בר דנקא. קטן שאינו שוה חלף מעה שהוא שות דניק: נמי תנינא. במתני: פשיטא. דלפילו פטרוזא דהא כל שוה קאמרי רבנן לעיל: כולי האי. בר דנקא אי נמי נהי דקטן יכול ליתן אצל פטרוזא שהוא כחוש לא: רגיל הכא ורגיל הכא. פחות מסלע ויותר משקל: קשיא הלכתא אהלכתא. הכא אמרת הלכתא ברגיא ולעיל אמרת הלכתא כדברי חכמים דלפי' בר דנקא: בא לימלך. מה יתן לכהן אמרינן ליה ברגיא: בעושה מעלמא. ונתן בר דנקא לא כייפינן ליה טפי: האמר. בשמעתין לעיל (דף ט: ט) הקפידה תורה עליו בשה ורע"ג דהרצינו לעיל בשויו לא קאמרינן מיהו האי מקשה מאי דסקלך דעתך מעיקרא נקט: רבינא קשיא ליה. אמאי מוקמת למימרא דריש לקיש כרבי שמעון הא קיימא לן דרבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה בעירובין דפרק מי שהולידהו (דף מו: ט) והתם לן תנא דמתניתין כרבי יהודה דלטר חמור בהנאה דתני מפריש טלה לאפקועיה לאיסוריה: ואת אמרת. למילתך כ' שמעון: חמור מן ההקדש. שפודה בכסף בשויו: להחמיר עליו. שלא יפדה אלא בשה: אלא להקל עליו. דאם פודה בשה יכול לפדותו. בפטרוזא: בשלחי. עשבים שלוקות: ממנא דבעלים הוא. ולא מני כהן לזבנוי להאי פודה ופדיונו פדוי לבעלים וזה הניח מעותיו על קרן הכסף. דכתיב ואם המקדיש יגאל וגו' משמע כל מי שיתן הכסף יהא ההקדש שלו: או דלמא כיון דקני האי פטר חמור לבעלים להאי דביני וביני. דיכול לפדותו בשה רע"ג דכוליה לא קני ליה כל זמן שלא פדאו רש"י ממנא דידיה הוא: ורע"ג פ שאין לו עכשיו. כלומר שרע"ג פ שאין לו עכשיו רשות יש לו לאחר זמן שיפדהו הלכך הוי כאילו הוא השתא דידיה: וגונב מבית האיז אמר רחמנא. ישלם שנים לא מבית הקדש דאין תשלומי כפל להקדש: אי אתה יכול לומר בבא ליד כהן. אם נתנו ישראל לכהן שוב אינו נכנס להתעשר לא ביד כהן ולא ביד ישראל ואפילו חזר ישראל ולקחו הימנו או הכהן נתנו לו שהרי שנינו כו': ספק פטרי חמורים. כגון שהיה לו עשר חמורות וילדו כולן זכר ונקבה שמפריש עליהן עשרה שיין לאפקועי לאיסוריהו ומעשרן לשיין כאשר בהמות חולין והן שלו והמעשר קרב שלמים והוא אוכלו כדון שאר מעשר בהמה: ואותו אבי אמו כהן נפלו לו כו'. דאז חייבין בפדיון דברשות ישראל נולדו: מפריש עליהן עשרה שיין. לאפקועי איסוריהו: והן שלו. דלמאי דמייב כהן המוריש לעשות מהן עושה זה מהן דלכהן המוריש היה כריך להפריש עליהן שיין להפקיע קדושה שחלה עליהן בבית ישראל ראשון ונוטל השיין לעלמו שהרי כהן הוא ואין כריך לחזר אחר כהן הכי נמי עושה ישראל זה היוורשו דדמי כמי שהורישו כהן השיין: (רש"י)

תוספות אמר רבא אף אנן נמי תנינא גדול וקטן. יש ספרים דגרסי תנינא וקושיא היא זו: והלכתא ברגיא. בבא לימלך מוקמי ליה שמורים לפדותו בשה שוה שלשה זוזים רגיל הכא אבל בעצמו אפילו בפטרוזא בת דנקא ואם אין לו שה לפדותו פודה בשויו ואפי' בשלקי וכד פריק ליה מברך על פדיון פטר חמור ולא בשעת נתינה לכהן דמעידנא דאפרשיה ברשותיה דכהן קאי כדאמר לקמן בשמעתין: ושה בין מכבשים בין מעזים בין זכר בין נקבה בין גדול בין קטן כדתנן במתניתין: הפודה פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי. לא דמי לתורם משלו על חבירו דאיבעיא לן פרק אין בין המודר (נדריים דף לו: ט) אם צריך דעת דהתם כתיב גם אתם לרבות שלוחכם ובעינן מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם אבל הכא לא כתיב בעלים: וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש. פרק מרובה (ב"ק דף סב: ט) איתא הך דרשא דקאמר מרעהו ולא מהקדש נפקא ופירש איש לא מיותר דגזבר נמי מקרי איש ולא משתמע כלל מאיש למעוטי דבכל דבר שהוא לשון זכר שייך לשון איש ואשה על נקבה כמו (שמות כו) אשה אל אחותה והא דאמרינן הכא מבית האיש ולא מבית הקדש כדנפקא. מרעהו ומשום דהא קרא וגונב מייירי בתשלומין מיייתי לה: שהיו לו עשרה ספק [פטרי] חמורים מפריש עשרה שיין ומעשרן והן שלו. לפר"ת דמפרש לעיל פודה וחוזר אפילו פעמים הרבה אספיקות קאי קשה למה לי עשרה שיין בשה אחד סגי אבל לפירוש הקונטרס דאינו חוזר ופודה אלא אם כן נתנו לכהן וחוזר ולקחן ניחא ומיהו לפירוש נמי קשה ההיא דלקמן ישראל שהיו לו פטרי חמורין ודאין בתוך ביתו שנפלו מבית אבי אמו כהן ואותו אבי אמו כהן נפלו לו מבית אבי אמו ישראל מפריש עליהן עשרה שיין והן שלו התם למה לי עשרה בחד סגי שמן הדין הן שלו רע"ג פ שהן ודאין אם כן בכל פעם ופעם חשוב כאילו נתנו לכהן וחזר ולקחן דמכח אבי אמו כהן הוא יורש ונראה דבכל הני דנקט עשר' לרבנות רע"ג שכולן פטר חמור כולן נכנסין לדיר

ממורחין מן העובד כוכבים מעשרן והן שלו דמרחינהו מאן אילימא דמרחינהו עובד כוכבים דגנך אמר רחמנא ולא דגן עובד כוכבים אלא דמרחינהו ישראל מרשות עובד כוכבים מעשרן דאין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר והן שלו דאמר ליה קאתינא מכח גברא דלא מצית אישתעיה דינא בהדיה תנן התם המפקיד פירותיו אצל הכותי ואצל עם הארץ בחזקתן למעשר ולשביעית אצל העובד כוכבים כפירותיו ר"ש אומר דמאי אר"א להפריש כולי עלמא לא פליגי כי פליגי ליתנן לכהן תנא קמא סבר ודאי חלפינהו ובעי מיתננהו לכהן ור' שמעון סבר דמאי יתיב רב דימי וקאמר להא שמעתא א"ל אביי טעמא דמספקא לן אי חלפינהו אי לא חלפינהו הא ודאי חלפינהו דכולי עלמא בעי למיתבניהו לכהן והאמר ר' שמואל אמר ר' חנינא הלוקח טבלים מן העובד כוכבים ממורחין מעשרן והן שלו דלמא כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר אזכרתן מילתא דא"ר יהושע בן לוי מנין ללוקח טבלים ממורחין מן העובד כוכבים שהוא פטור מתרומת מעשר שנאמר [\[במדבר יח-כז\]](#) ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל טבלים שאתה לוקח מבני ישראל אתה מפריש מהן תרומת מעשר ונותנה לכהן טבלים שאתה לוקח מן העובד כוכבים אי אתה מפריש מהן תרומת מעשר ונותנה לכהן: ואם מת נהנים בו: דמית היכא אילימא דמית בי כהן ונהנה בו כהן פשיטא ממונא דידיה הוא אלא דמית בי בעלים ונהנה בו כהן הא נמי פשיטא ד"א כל כמה דלא מטא לידיה לא זכה ביה קמ"ל דמעידנא דאפרשיה ברשותיה דכהן קאי:

רש"י ממורחין. שנגמרה מלכתן למעשר דמירוח גמר מלככה של תבואה כשמשוה את הכרי ומחליקו ברהת: ואותו אבי אמו כהן כו'. רבותא קמ"ל דאע"ג דמכח ישראל קאתי דאיכא למימר ניתבניהו השתא לתרומה (ומעשר) לכהן כי היכי דהוה עביד ישראל קמא אפי' הכי כיון דיד כהן באמצע הוי כאילו הפריש הכהן האמצעי מהן התרומה והוריש לישראל זה כל אחד בפני עצמו ומעשרן והכל שלו ומוכר התרומה לכהנים והוא הדין נמי אם לא נפלו לאותו כהן מישראל לתבואת כהן חייבת בתרומה אלא שאינה נותנה לכהן אחר אלא מפרישה ואוכלה: משום דהוה מופרש וקאי. כלומר ששה מין אחד וחמור מין אחר ואינו מחוסר מעשה הלכך הוי כאילו נפלו לו מבית כהן החמורים לעצמן והטלחים לעצמן: אבל. גבי תבואה דמחוסר הפרשה אימא כמי שלא הורמו בבית כהן דמיין וחזרו לאיכוסרם הראשון ויהנס לכהן: והן שלו. התרומה עצמה ומוכרה לכהנים: דגנך. דיגונך מה שאתה ממרח חייב בתרומה ולא מירוח עובד כוכבים: דמרחינהו ישראל מרשות עובד כוכבים. שהיא ישראל אריס וקרקע של עובד כוכבים הוי: למעשרו. אם מעשקין הן אין חוששין שמה החליפין או בשביעית שמה החליפין בפירות שביעית שהיו כריכין להתבצר בשביעית: כפירותיו. של עובד כוכבים דודאי חלפינהו וצריך להפריש מהן מעשר האי תנא סבר דאין מירוח העובד כוכבים פטור ופלוגתא היא במנחות בפרק ר' ישמעאל (דף סו:): דמאי. ספק חילפן ספק לא חילפן: להפריש כולי עלמא לא פליגי. דאפי' לר' שמעון דלמא ספק מספק לא איכיל טבלים שבמיתה הן ובעי אפרושי הכל דדמו לדמאי דעם הארץ דמפריש: ובעי מיתבניהו לכהן. לקמן פריך הא דלמרחן לעיל מעשרן והן שלו: דמאי. והמוציא מחבירו עליו הראיה וישראל מוכר לכהן את התרומה והדמים שלו והאי דמאי לא דמי לשאר דמאי שנותן לכהן אחד ממאה דהתם איכא טעמא דמפריש במסכת סוטה (דף מה.). משום דסבר עס הארץ ללוי הוא דפקיד רחמנא למיתב בתרומת מעשר ולא לדידי אבל הכא ההיא ספיקא גופא דאיכא בתרומת מעשר איכא בתרומה גדולה: להא שמעתא. דרבי אלעזר: מעשרן והן שלו. ואוקימנא דמרחינהו ישראל ברשות עובד כוכבים: בתרומה גדולה. פליגי תנא קמא ורבי שמעון: בתרומת מעשר. והן שלו: (פ"י)

תוספות דגנך אמר רחמנא ולא דגן עובד כוכבים. למאן דדריש במנחות פרק ר' ישמעאל (דף סז.). דגנך ולא דגן עובד כוכבים פריך שפיר אמאי מעשרן דתבואה זו גדילה ונתמחה ברשות עובד כוכבים וא"ת מאי קשה ליה הכא דלמא סבירא ליה כמ"ד מירוח .. העובד כוכבים אינו פטור ודגנך למעט .. מירוח הקדש וכי תימא הא דפליגי במירוח עובד כוכבים היינו בגדל ברשות ישראל אבל גדל ברשות עובד .. כוכבים ומרחינהו עובד כוכבי' פטור מכל מקום מאי קשיא דלמא בגדל ברשות ישראל ו"ל דמשמע ליה דאירי בגדל ברשות עובד כוכבים אבל סוגיא דמנחות (דף סו:): מוכח דפליגי אפי' בגדל ברשות עובד כוכבים וי"ל דניחא ליה לשנויי דהכא ככולי עלמא ומיהו קשה דאפילו הניא ליה מירוח דעובד כוכבים פטור מ"מ חייב לעשר מדרבנן גזירה משום בעלי כיסין י"ל משמע ליה מדקאמר והן שלו אלמא לית ליה גזירה דבעלי כיסין דא"כ היה חייב ליתנו לכהן ואמאי מעשרן והן שלו וקשיא ראשונה נמי מתרצא בהכי דדייק דקסבר מירוח העובד כוכבים פטור מדקאמר והן שלו דאי אינו פטור אמאי מעשרן והן שלו לתנינהו לכהן ומיהו קשה ליתני ואע"ג דאינו פטור לא מחייב למיתב לכהן דא"ל קאתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה ולמאן דאית ליה נמי גזירה בעלי כיסין דהיינו מאן דאית ליה מירוח העובד כוכבים פטור לא מיסתבר. למחייב ליתן לכהן טפי ממאן דאית ליה אינו פטור ודמשמע בסמוך בשמעתין דודאי חייב למיתב לכהן דאמר אצל עובד כוכבים הרי הוא כפירותיו ומשמע דאי ודאי חלפינהו דכולי עלמא בעי למיתבניהו לכהן היינו ודאי כפי המסקנא דמסקינן כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר: דמרחינהו ישראל

ברשות עובד כוכבים. פירש הקונטרס ישראל אריס של עובד כוכבים וקשה לפירושו אי בחלק עובד כוכבים היינו מריחת עובד כוכבים אי בחלק ישראל אין זה לוקח טבלים ונראה לפרש מרחינהו ישראל ברשות עובד כוכבים אחר שלקחן ישראל והכי קא אמר הלוקח טבלין מן העובד כוכבים והן עכשיו ממורחין: מעשרן דאין קנין. תימה אפי' יש קנין חייב לעשרן מדרבנן כדמוכח בהקומץ רבה (מנחות דף לא.) בשמעתא דר"ש שזורי גבי לך קח מן העובד כוכבים ועשר עליו וכי תימא שרוצה למצוא חיוב דאורייתא לרבנותא דאפי' הכי דחייב לעשר דאורייתא והא ממה נפשך לקוח פטור מדאורייתא כדמוכח פרק הפועלים (ב"מ דף פח:): מיהו לפירוש ר"ת דמפרש דהיינו דוקא לוקח אחר מירוח אבל לוקח קודם מירוח ומרוח חייב ניחא ועוד י"ל אפילו מפטר לוקח קודם מירוח מדאורייתא מ"מ הוי רבותא ממה שהן שלו אע"פ שאין קנין ואין טעם לפטור מטעם הפקעה דחמור איסוריה טפי כדמוכח בהקומץ רבה (מנחות לא.) ממה דפריך ולימא ליה לך קח מן העובד כוכבים [ומשני] דקא סבר אין קנין והוה ליה מן החיוב על הפטור אע"ג דלקוח דרבנן: הרי הן בחזקתן למעשר ולשביעית. משמע מכאן דסתם עם הארץ חשודין על השביעית וכן פרק לולב הגזול (סוכה לט.) אין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ ופ"ק דחולין (דף ו.) ואם אמר עשה לי משליכי חושש לשאור ותבלין שבה משום מעשר ומשום שביעית וקשה מההיא דמשאלת אשת חבר לאשת עם הארץ ומשאלת אשה לחבירתה החשודה על שביעית משמע דסתמא לא חשידי ובכתובות (דף כד.) פירשתי: הא חלפינהו ודאי בעי למיתננהו לכהן. ואע"ג דשמעינן לרבי שמעון מירוח העובד כוכבים פטור מכל מקום חייב משום גזירה בעלי כיסין כדפרישית לעיל: טבלים שאתה לוקח מן העובד כוכבים. משמע הכא דלוקח חייב מדאורייתא מדאיצטריך קרא לפטור תרומת מעשר והקשה ר"ת מדקאמרינן פ' הפועלים (ב"מ פח: ושם) תבואת זרעך ולא לוקח ותיריך לוקח קודם מירוח חייב מדאורייתא והא דאמר' פ' ר' ישמעאל (מנחות סו:): תורמין משל עובדי כוכבים על של כותיים ומשל כל על של כל (אלמא) מירוח העובד כוכבים אינו פטור לא בלוקח מן העובד כוכבים איירי דלוקח ממורח אפי' מישראל פטור דאורייתא אלא בעובד כוכבים התורם משלו על של ישראל איירי כדתנן (תרומות פ"ג מ"ט) העובד כוכבים והכותי שתרמו תרומתן תרומה ופרק בכל מערבין (ערובין לז:): גבי לוקח יין מבין הכותיים אמר כי לית ליה ברירה בדאורייתא יש לפרש תרומת דגן תירוש ויצהר קרי דאורייתא ואפילו מפטר כל לוקח ניחא נמי סוגיא דשמעתין לוקח טבלים מן העובד כוכבים איירי בעובד כוכבים המעשר פירותיו ונתן ללוי לא מיחייב לוי למיתב תרומת מעשר לכהן ומעשר דאורייתא היא אי אין קנין ומירוח העובד כוכבים אינו פטור ואי למ"ד מירוח העובד כוכבים פטור אפשר שהקדימו בשבילים ומתקיים שפיר טעמא דלעיל (מכח) דא"ל אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעווי דינא בהדיה כלומר כמו שהמעשר שהעובד כוכבים מפריש ונותן ללוי דאין הלוי חייב ליתן ממנו תרומה לכהן כך כשקונה לוי טבלים מן העובד כוכבים להפריש מעשר אינו חייב לתת ממנו תרומת מעשר לכהן אלא מפרישו והוא שלו דא"ל אתינא כו' דאי לאו הכי אע"ג דלוקח פטור מדאורייתא מ"מ היה חייב ליתן לכהן מדרבנן וההיא דהקומץ רבה (מנחות לא.) משמע כפירוש רבינו תם דפריך ולימא ליה קח מן העובד כוכבים ועשר עליו ומשני קסבר אין קנין והוה ליה מן החיוב על הפטור ומדקרי ליה חיוב משמע מדאורייתא ויש לומר לגבי דבר המעורב ברוב חולין הוי כמו חיוב על הפטור תדע דה"נ קאמר התם ולימא ליה קח מן השוק ועשר עליו קסבר רוב עם הארץ אין מעשרין הן והוה ליה מן החיוב על הפטור משמע אי אין מעשרין הוה ליה מן החיוב על הפטור ואמאי והא דמאי דרבנן ואם טבל מעורב בחולין דרבנן אם (תוספות)

א

-

יב

דף

מתני' אין פודין לא בעגל ולא בחיה לא בשחווה ולא בטריפה ולא בכלאים ולא בכוי ורבי אליעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה ואוסר בכוי מפני שהוא ספק נתנו לכהן אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש שה תחתיו: **גמ'** מתני' מני בן בג בג היא דתניא בן בג בג אומר נאמר כאן שה ונאמר להלן שה מה להלן פרט לכל השמות הללו אף כאן פרט לכל השמות הללו אי מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה ת"ל תפדה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפי' כל הני נמי א"כ שה שה מאי אהני ליה איבעי' להו מהו לפדות בבן פקועה אליבא דר' מאיר לא תיבעי לך דכיון דאר"מ בן פקועה טעון שחיטה שה מעליא הוא אלא כי תבעי לך אליבא דרבנן דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כבישרא בדיקולא דמי או דלמא כיון דהשתא מיהא רהיט ואזיל שה קרינא ביה מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר פודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתיד דילפת מפסח אי מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה תפדה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפילו בן פקועה נמי א"כ שה שה מאי אהני ליה איבעיא להו מהו לפדות בנדמה אליבא דרבי אליעזר לא תיבעי לך השתא בכלאים פרקינן בנדמה מיבעיא כי תיבעי לך אליבא דרבנן בכלאים הוא דלא פרקינן בנדמה פרקינן או דלמא ל"ש ת"ש פרה שילדה מין עז אין פודין הא רחל שילדה מין עז פודין מני אילימא ר' אליעזר הא בכלאים נמי פרקינן אלא לאו רבנן היא לא לעולם ר' אליעזר היא גופה קמ"ל דפדה שילדה מין עז אין פודין לא תימא זיל אבתריה דידיה והאי עז מעליא הוא אלא זיל בתר אימיה והאי עגל הוא ת"ש דתני רבה בר שמואל איזהו כלאים רחל שילדה מין עז ואביו שה אביו שה כלאים הוא נדמה הוא אלא איזהו דמי לכלאים דשויה רבנן כי כלאים רחל שילדה מין עז ואביו שה למאי אי לקדשים מהיכא דממעט כלאים מהתם ממעט נדמה דתניא **[ויקרא כב-כז]** שור או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדמה אי לבכור **[במדבר יח-יז]** אך בכור שור אמר רחמנא עד שיהא הוא שור ובכורו אלא למעשר תחת תחת מקדשים גמר אלא לפטור חמור לא לעולם למעשר וכגון שיש בו מקצת סימנין מהו

דתימא העברה העברה מבכור גמר קמ"ל תחת תחת מקדשים גמר איבעיא להו מהו לפדות בפסולי המוקדשין אליבא דר"ש לא תיבעי לך כיון דאמר מותר בהנאה חולין הוא כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה דאמר אסור בהנאה מאי כיון דאסור בהנאה אין איסור חל על איסור או דלמא כיון דלא תפיס פדיונו אפקועי איסורא בעלמא הוא אמר רב מרי בריה דרב כהנא מי זוטרי מאי דכתיב בהו כצבי וכאיל מה צבי ואיל אין פודין אף פסולי המוקדשין אין פודין השתא דאתית להבי

רש"י מתני' לא בחיה. כזי ואילו: ולא בשחוטה. ואפי' שה שחוט: טריפה. שנחטכו רגליה מן הארכובה ולמעלה: כלאים. תיש הבא על הרחל: כוי. ספק חיה ספק בהמה: מפני שהוא שה. דבין רחל ובין עז קרויין שה: נתנו לכהן. הפטר חמור: גמ' להלן. בפסח: לכל השמות. שבמנחתנו הפסח אינו בא עגל וחיה דכתיב (שמות יב) שה מן הכבשים ומן העזים ולא שחוט דבעינו שחיטה לשם פסח וכלאים נמי לא כלללים אין קריבין לגבי מזבח דקתני לקמן שור וכבש פרט לכלאים: בן פקועה. שנמלא חי בבהמה שחוטה: פלוגתא דר"מ ורבנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עז. ד.): דיקולא. קלחת כלומר כשחוטה דמי ואין פודין בשחוטה: או דלמא כו'. וכל הנך אין פודין דלמחר במתניתין שלא בשויין קאמרין דאי בשויין אפי' בשלקי שרי: בן פקועה פסול לפסח דליתו קרב למזבח דתניא בפ' שני דשחיטת חולין (דף לח:): כי יולד פרט ליואל דופן: שה מאי אהני ליה. ומסתברא למעוטי בן פקועה דכשחוט דמי ולא שה הוא ותפדה מרבי' בעל מוס ונקבה ובן שתי שנים דשה ניהו: בכלאים. דתרי מיני הוא פרקין דקתני במתניתין ר"א מתיר בכלאים: פרה שילדה מין עז אין פודין. דעגל הוא: בכלאים פרקין. וכ"ש בנדמה ול"ל למיתנייה: היא גופה איטריכא ליה. ולא משום דוקיא אחא: כלאים הוא. בתמיה הא נדמה הוא: למאי. קאמר דשוייה רבנן לנדמה כי כלאים: אי לקדשים. שלא יקרב לגבי מזבח ל"ל למתלייה לנדמה בכלאים כי היכי דפשיטא לן בכלאים פשיטא לן בנדמה: אי לבכורה. לאשמעי' דלא קדוש בבכורה ככלאים פשיטא דאך בכור שור כתיב ובהדיא אימעוט: אי למעט ממעשר. דכי היכי דכלאים לא מעשרין אף נדמה לא: פשיטא. תרווייהו מחד קרא נפקי תחת תחת השבט וכתוב בקדשים תחת חמו מה החם נדמה וכלאים לא כדמעטין לעיל אף מעשר כלאים ונדמה לא: לפטר חמור. דלא פרקין ביה פטר חמור כי כלאים: מקלת סימנים. דלמא: העברה העברה. כתיב הכא יעבור תחת השבט וכתוב בבכור והעברה פטר חסם מה בבכורה חייב כדלמחרן ואם יא בן מקלת סימנין חייב אף מעשר נמי ליהוי חייב: קמ"ל. דדיו כלאים אית ליה דתחת תחת גמר מקדשים כי היכי דלמזבח לא קרב כדלמחר בריש פירקין (דף ה:): מוס קבוע הוא ליטחט עליו במעשר נמי לא קדוש: פסולי המוקדשין. שנפדו ויואלין לחולין: כיון דלמחר. פטר חמור מותר בהנאה קודם פדיון חולין הוא הפטר חמור ויכול לפדותו זה לזכא למימר איסור חל על איסור: אין איסור. פטר חמור חל על איסור דבהמת פסולי המוקדשין אית בה קדושה אפי' לאחר פדיון דאיסורי בגיזה ועבודה: דלא תפיס פדיונו. שהשה הניתן תחתיו אין בו משום קדושה: כזי ואיל. כתיב בפסולי המוקדשין דכתיב (דברים יב) רק בכל אות נפשך וגו' ובפסולי המוקדשין מדבר: (רש"י)

תוספות הוא מעורב ברוב אלא כשהאחד נוטה לצד חיוב או לצד פטור יותר מחבירו קרי ליה חיוב על פטור ועוד דכי משני קסבר אין קנין אבתר דקנה מן הממורח מן העובד כוכבים דרוב עמי הארץ מעשרים הן לא שייך אלא אחר מירוח ואין לתמוה לאחר סוגיא דמנחות מנא לן להש"ס דפליגי במירוח העובד כוכבים פוטר דלמא ביש קנין ואין קנין פליגי י"ל א"ב קשה דר"מ דמדקאמר ר"מ תורמין משל כל על של כל א"ב קסבר . אין קנין ובפ"ק דע"ז (דף כא.) דאמר' יש קנין גבי אין משכירין להם שדות משום דמפקע להו ממעשר והא דמוקי ירושלמי ביש קנין ואין קנין לטעם דלא מפרש טעמא דמתניתין דע"ז משום הפקעת מעשר ועוד יש לדקדק מרבי יהודה דאמר במנחות (דף סו:): תורמין משל כל על של כל ופ' המקבל (ב"מ דף קא.) קסבר יש קנין לפירוש ר"ת בההיא דהמקבל שדה אבותיו מן העובד כוכבים וההיא דע"ז יש לפרש הפקעה בע"א: רבי אליעזר ... מתיר בכלאים. ר' אלעזר גרסינן ולא גרסינן רבי אליעזר וכן מוכח במרובה (ב"ק דף עח.). דאמר ר' אלעזר דמתיר בכלאים מפני שהוא שה דאינו אלא להוציא כלאים למאי הלכתא ומשני לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ודלא כר' יהושע דאי כר' יהושע משה כבשים ושה עזים נפקא וכל שכן דלא כר' אליעזר דשרי לעיל בפירקין אלמא דרבי אליעזר פליג על רבי אלעזר ור' אליעזר בר פלוגתיה דרבי יהושע: קא משמע לן תחת תחת משלמים גמר. וא"ת למה לי בבכור עד שיהא הוא שור ובכורו שור נילף העברה העברה ממעשר וי"ל משום דכתיב אך לחייב מקצת סימנין דומין לאמו לכך צריך למעט נדמה בהאי קרא דנשמע מינה אמאי קאי אך ומיהו להווא תנא דמעט לעיל נדמה מפטר חמור תרי זמני וגלי לן בקדושת דמים וה"ה לקדושת הגוף לפי טעם זה לא הוה מצי למדרש מקצת סימנים מאך ושמא נפקא ליה מקרא אחרינא: מה צבי ואיל אין פודין וכו'. עוד יש דרשא בפ' שני (לקמן דף טו.) מצבי ואיל דפטר להו ממתנות ואי לאו מיעוטא דקרא הוה שרי חלבו ופטר להו מאותו ואת בנו וא"ת היכי עבדינן כל הנך דרשות דפרק כל פסולי (לקמן דף לג.) אמר תלתא צבי ואיל כתיבי ומייתי כל חד למילתיה ולא דרשינן מינייהו הך דרשות כלל: (תוספות)

לר' שמעון נמי צבי ואיל כתיב בהו איבעיא להו מהו לפדות בבהמת שביעית ודאי לא תיבעי לך לאכילה אמר רחמנא ולא לסחורה כי תיבעי לך ספק ואליבא דרבי שמעון לא תיבעי לך דלית ליה ספק כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה מאי כיון דמפריש טלה והוא לעצמו לאכלה קרינא ביה או דילמא כיון דכמה דלא מפקע איסוריה לא מישתרי כסחורה דמי ת"ש דא"ר חסדא בהמת שביעית אין פודין בה את הודאי אבל פודין בה את הספק ואמר רב חסדא בהמת שביעית פטורה מן הבכורה וחייבת במתנות פטורה מן הבכורה לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה וחייבת במתנות דלאכלה קרינא בה מיתבי האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה ואמאי כיון דאילו מטמיא בת שריפה היא לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה שאני הכא דכתיב לדורותיכם תנ"ה מנין לאוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה שחייב מיתה שנאמר לדורותיכם ולגמר מינה התם עיקר לאכילה הכא עיקר לשריפה: נתנו לכהן כו': תנינא להא דת"ר ישראל שהיה לו פטר חמור בתוך ביתו ואמר לו הכהן תנהו לי ואני אפדהו הרי זה לא יתנו לו אא"כ פדאו בפניו א"ר נחמן אמר רבה בר אבוא זאת אומרת נחשדו הכהנים על פטרי חמורים פשיטא מהו דתימא ה"מ היכא דמחזק לן דמיקרי אבל בסתמא לא קמ"ל דמורה בה היתירא: **מתנני'** המפריש פדיון פטר חמור ומת רבי אליעזר אומר חייבין באחריותו כחמש סלעים של בן וחכ"א אין חייבין באחריותו כפדיון מעשר שני העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת שאין כאן לכהן כלום מת פטר חמור ר"א אומר יקבר ומותר בהנאתו של טלה וחכ"א א"צ

להקבר וטלה לכהן: **גמ'** אמר רב יוסף מ"ט דר' אליעזר דכתיב **[במדבר יח-טו]** אך פדה תפדה וגו' מה בכור אדם חייב באחריותו אף בכור בהמה טמאה חייב באחריותו א"ל אביי אי מה בכור אדם מותר בהנאה אף בכור בהמה טמאה מותר וכי תימא ה"נ והתנן מת פטר חמור רבי אליעזר אומר יקבר מאי יקבר לאו דאסור בהנאה לא יקבר כבכור אדם אלא אדם בכור הוא דבעי קבורה פשוט לא בעי קבורה ועוד תניא מודה ר' אליעזר בישראל שיש לו ספק פטר חמור בתוך ביתו שמפריש טלה עליו והוא שלו אלא אמר רבא אמר קרא אך פדה תפדה לפדייה הקשיתו ולא לדבר אחר תנן התם הערכין בשעתן ופדיון הבן אחר שלשים יום פדיון פטר חמור לאלתר ופדיון פטר חמור לאלתר ורמיניה אין בערכין ובפדיון הבן ובנזירות ובפטר חמור פחות משלשים ומוסיפין עד עולם אר"נ לומר שאם פדאו פדוי מכלל דבנו אם פדאו אינו פדוי והאיתמר הפודה את בנו בתוך ל' יום רב אמר בנו פדוי לאו איתמר עלה אמר רבא דכ"ע מעכשיו אין בנו פדוי

רש"י לר' שמעון נמי. אע"ג דרבי פטר חמור בהנאה אין פודין אותו כפסולי המוקדשין לכזי ואיל כתיב בהו: בבהמת שביעית. בהמה שניקחה בפירות שביעית: ודאי לא תיבעי לך. פטר חמור ודאי לא תיבעי לך כיון דבעי למהיב פדיונו לכהן לא פריק ליה דלאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה וגמלא זה קונה חמור בפירות שביעית שאינו ראוי לאכילה: ספק. כגון שילדה אמו זכר ונקבה דאמר במתני' מפריש טלה והוא לעצמו: ואליבא דרבי שמעון לא תיבעי לך. דלדידיה לא מיתבעי לאפרושי טלה לאפרושי איסוריה אי לא ייבז ליה לכהן דהא ר"ש מחיר פטר חמור בהנאה: את הודאי. פטר חמור ודאי משום דבעי ליתנו לכהן והויא סחורה: במתנות. זרוע ולחיים והקיבה: לשריפה. ואי מייחייב בכור סלקי אימורים לגבוה: חלה טמאה. אין לה תקנה אלא שריפה דהאוכל תרומה טמאה חייב מיתה: ואמאי. מייחייב עיסת שביעית בשביעית בחלה: לדורותיכם. כתיב בחלה משמע אפי' בשביעית וכתיב **(במדבר טו)** מראשית עריסותיכם וגו': תניא נמי הכי. דטעמא משום דלדורותיכם כתיב בהו: וליגמר מינה. דלכאמר לאכלה ולא לשריפה ותחייב בהמת שביעית בכורה: התם. גבי חלה עיקר הפרשתה לאכילה דאינה בשריפה אלא"כ נטמאת: לקיימו. אפי' שעה אחת: נחשדו. שעובדין בהן בלא פדיון: פשיטא. דודאי מהכא שמעינן לה: מהו דתימא הני מילי. דלא יתנו היכא דמוחזק לן ביה דמיקרי חשוד שראינוהו שנתקדש בדבר ל"א דמיקרי לחזין ליה דאיתרמי ועבד עבודה בפטר חמור קודם פדיון: דמורה בה היתורא. דקסבר כיון דשא שפירק תחתיו יהא שלי למה לי לפדותו: מתני' כחמש סלעים של פדיון הבן. דאמר בפ' יש בכור לנחלה **(לקמן דף נא.)** דחייב באחריותו: כפדיון מעשר שני. דאם אבדו אינו חייב באחריותו כרבנן: מת פטר חמור. לאחר שהפריש הפדיון ועדיין לא נתנו לכהן: רבי אליעזר אומר יקבר. הואיל והוא חייב באחריו הטלה כמאן דלא אפרשיה דמי ומותר לישראל בהנאתו של טלה כמי שלא הפרישו: א"צ להקבר. דמעידנא דאפרשיה לטלה קם ליה בשרות כהן ופטר חמור פדוי: גמ' חייב באחריותו. אם הפריש פדיונו ואבד: מותר בהנאה. קודם פדיונו: יקבר כבכור אדם. לא משום דאסור בהנאה אלא משום דאיתקש לבכור אדם וסתם בכור אדם ניתן לקבורה: מודה ר"א. אע"ג דודאי פטר חמור ס"ל דכל כמה דלא מטי פטר חמור ליד כהן לא מופריק מודה הוא בספק שא"ל לתת פדיון לכהן אלא מפריש כו' ומדמנריך לאפרושי טלה לאפרושי איסוריה מכלל דס"ל פטר חמור אסור בהנאה: לפדייה הקשיתו. בכור בהמה טמאה לבכור אדם שיתחייב באחריותו פדיונו ולא לדבר אחר להנאה: הערכין בשעתן. שאם היה מבן חדש עד חמש שנים בשעת שאמר ערכי עלי והמתין שלא נתנו עד שיהא בן שש שיש לו ערך אחר כדכתיב בפרשת ערכין **(ויקרא כז)** אפי' הכי לא ייבז אלא כשעה שהעריך: אחר שלשים. כדכתיב **(במדבר יח)** ופדויו מבן חדש וגו': ופדיון פטר חמור לאלתר. בתמיה: אין בערכין פחות מבן שלשים. אינו נערך כדכתיב בפרשה: ובנזירות. סתם נזירות שלשים יום כדכתיב **(במדבר ו)** קודש יהיה יהיה בגימטריא שלשים הו: ומוסיפין. שיש ערך לכל זמן שהוא עומד בו כדכתיב בפרשה וכן נזיר נזיר ארבעה וחמשה שנים ואם

המתיון מפדיון בנו ומפדיון פטר חמורו כמה שנים עדיין יכול לפדותו ואינו נוהן יותר: לומר שאם פדאו פדוי. הא דקתני לעיל פדיון פטר חמור לאחור שאם פדאו לאחור [פדוי] אבל עיקר מצות פדייה לא מקיים: מכלל דבנו. מדאוקמת ליה בדיעבד וקתני הבן אחר שלשים מכלל לאם פדאו בתוך שלשים אינו פדוי: והאיתמר. בפ' יש בכור לנחלה (לקמן דף מט.): דכ"ע מעכשיו. היכא דאמר ליה מעכשיו יחול פדיון זה אינו פדוי כי פליגי היכא דאמר עכשיו אינו נוהן מעות והפדיון לא יחול עד לאחר שלשים יום: (ה"י)

תוספות ודאי לא תבעי לך. לאכלה ולא לסחורה משמע דאסור לקנות בהמה טמאה כגון פטר חמור בפירות שביעית ותימה דאפי' רבנן לא אסרי בהגוזל קמא (ב"ק קב.). משרה וכביסה אלא משום דבעינן דומיא דלאכלה שהנאתו וביעורו שוה ובהמה למלאכה הוי הנאתו וביעורו שוה: כיון דאילו מיטמא כו'. ואע"ג דיכול להפריש מעיסה אחרת שאינה של שביעית על זאת ומקיף שתייהן מ"מ הך לאו בת חלה היא ולא מצי לאפרושי מגופה הוי כמו מן החיוב על הפטור: הכא עיקר לשריפה הקשה ר"ת נילף מעומר דעיקרו לשריפה. ואמר פ' כל קרבנות (מנחות ד' פד.). שומרי ספיחין בשביעית היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ופריך היכי מייתי עומר מפירות שביעית לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה ואיכא קומץ שקרב לגבי מזבח שאני התם דאמר קרא לדורותיכם י"ל לא ילפינן בכור מעומר דאיכא פירכי טובא מה לעומר שכן קרבן צבור ודוחה שבת וטומאה ועוד א"א לקיים עומר בשביעית אלא בפירות שביעית דבעינן כרמל אבל בכור וחלה מתקיים בשנה שביעית בבהמות אחרות ובפירות אחרים: לאו איתמר עלה אמר רבא דכ"ע מעכשיו אינו פדוי. לשון זה אינו לקמן פ' יש בכור (דף מט. ע"ש): (תוספות)

א

-

יג

דף

רב ששת אמר לומר שאינו עובר עליו מתיב רמי בר חמא מצותו כל שלשים יום מכאן ואילך או פודהו או עורפו מאי לאו מצוה לשהותו כל שלשים יום לא מצוה לפדותו כל שלשים יום אי הכי מכאן ואילך או פודהו או עובר עליו מיבעי ליה אלא אמר רבא לא קשיא הא רבי אליעזר דמקשי הא רבנן דלא מקשי: **מתני'** לא רצה לפדותו עורפו מאחוריו וקוברו מצות הפדייה קודמת למצות עריפה שנאמר **[שמות יג-יג]** אם לא תפדה וערפתו מצות יעידה קודמת למצות הפדייה שנאמר **[שמות כא-ח]** אשר לא יעדה והפדה מצות הייבוס קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבוס מצות הגאולה באדון הוא קודם לכל אדם שנאמר **[ויקרא כז-כז]** ואם לא יגאל ונמכר בערכך:

רש"י רב ששת אמר. לעולם מצות פדיון לאחור והאי דקתני אינו בערכין ופטר חמור פחות משלשים שאינו עובר עליו עד שלשים יום מכאן ואילך עובר: מאי לאו מצוה להשהותו. כרב נחמן וקשיא לרב ששת: מצוה לפדותו. דמלאחור עד שלשים הוי זמן פדייה ומכאן ואילך עובר: ללא אמר רבא. לעולם מצוה לשהותו ואפי' הכי כרב נחמן לא מתירינא ולא קשיא הא דקתני שלשים יום מצוה לשהותו: רבי אליעזר הוא דמקיש. בכור בהמה טמאה לכבוד אדם: והא. דקתני לאחור רבנן היא דמתניתין דלא מקשו: מתני' מצוה יעידה בהמה העבירה שיעידנה אדון לאשה: קודמת למצות פדייה. שהיא פודה עממה: אשר לא יעדה והפדה. אם יעדה זה מוטב: עכשיו. מצוה חליצה קודמת שהמייבס את יבמתו שלא לשם מצוה פוגע באיסור אשת אח: באדון. במתפוס בהמה טמאה לכדק הבית מצוה פדייתה באדון קודם לכל אדם: הדכן עכך הלוקח עובר חמורו (ה"י)

תוספות מצות חליצה קודמת. מה שפי' רבינו חננאל פי' פרק החולץ (יבמות דף לט.): מצות גאולה קודמת באדון שנאמר ואם לא יגאל. בערכין פרק המקדיש שדהו (דף כז.). מפ' טעם אחר דבעלים קודמין לפי שמוסיפין חומש והתם פריך לה ומשני: (תוספות)

פרק שני - הלוקח עובר פרתו

מתני' הלוקח עובר פרתו של עובד כוכבים והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי והמשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה שנאמר בישראל אבל לא באחרים הכהנים והלוים חייבים שלא נפטרו מבכור בהמה טהורה אלא

מפדיון הבן ומפטר חמור: **גמ'** מאי איריא דתני עובר חמורו ברישא והדר תני עובר פרתו ליתני ברישא עובר פרתו

דקדושת הגוף הוא והדר ליתני עובר חמורו דקדושת דמים הוא אמרי במערבא איבעית אימא אידי דחביבא ליה כדרבי חנינא ואי בעית אימא אידי דזוטרן מיליה דבהמה טמאה פסיק ושדי לה אמר ר' יצחק בר נחמני אמר ריש לקיש משום ר' אושעיא ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמתו בדיניהם אע"פ שלא משך קנה וחייבת בבכורה ועובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו בדיניהם אע"פ שלא משך קנה ופטור מן הבכורה אמר מר ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בדיניהם אף על פי שלא משך קנה וחייבת בבכורה מאי בדיניהם אי נימא בדיניהם דגופיה דאתי בקל וחומר אם גופיה קני ליה ישראל בכסף דכתיב [ויקרא כה-מו](#) לרשת אחוזה הקישו הכתוב לאחוזה מה אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה אף עבד כנעני נקנה בכסף ממונו לא כל שכן הוא אם כן אפי' בשטר ובחזקה נמי ועוד ישראל מישראל יוכיחו דגופיה קני ליה בכסף ממונו במשיכה אלא אמר אביי בדיניהם שפסקה להם תורה [ויקרא כה-יד](#) או קנה מיד עמיתך מיד עמיתך הוא דבמשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף ואימא מיד עובד כוכבים כלל כלל לא אמרי לא ס"ד ק"ו הוא אם גופו קונה ממונו לא כ"ש ואימא מיד עובד כוכבים עד דאיכא תרתי אמרי ולא ק"ו הוא גופו באחת ממונו בשתים ואימא או בהא או בהא דומיא דעמיתך מה עמיתך בחדא אף עובד כוכבים נמי בחדא אמר מר ועובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו בדיניהם אע"פ שלא משך קנה ופטור מן הבכורה מאי בדיניהם אילימא בדיניהם דגופיה משום דאתי בק"ו אם גופו ישראל קני ליה בכסף דכתיב [ויקרא כה-נא](#) מכסף מקנתו ממונו לא כ"ש ישראל מישראל יוכיחו דגופו קני בכסף ממונו במשיכה אלא אמר אביי בדיניהם שפסקה להם תורה [ויקרא כה-יד](#) וכי תמכרו ממכר לעמיתך לעמיתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף ואימא לעובד כוכבים כלל כלל לא אמרי לאו ק"ו הוא אם גופו קנה ממונו לא כ"ש אימא לעובד כוכבים עד דאיכא תרתי לאו ק"ו הוא גופו באחד ממונו בשתים ואימא או בהא או בהא דומיא דעמיתך

רש"י מתני' הלוקח עובר פרתו: שאינו רשאי. למכור לעובד כוכבים בהמה: גמ' כדרכי חנינא. כפ' קמא (לעיל ה): מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים כו': דזוטרן מיליה. דלכא מיירי בפטר חמור אלכא פרקא קמא וכולה מסכתא איירי בכור בהמה טהורה: כבהמתו. כעדרו: בדיניהם. דיינינן ליה בדיניהם ולקמן מפרש מאי היא: אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה. מכי דייק אמרינן כדלמרינן כפ"ק דקדושין (דף כו.): וממונו במשיכה. מטלטלין אין נקנין אלכא במשיכה במסכת קדושין (דף כו.): מיד עמיתך. משמע מיד ליד דהיינו משיכה: כלל כלל לא. עד שתבא לרשותו של ישראל לא קני: ואימא או בהא או בהא. והכי משמע קרא מיד עמיתך הוא דבמשיכה ולא בכסף הא מיד עובד כוכבים באיזה שתראה ונשמע מיניה דאיכא דמשך ולא נתן מעו' נמי קני: (רש"י)

תוספות הלוקח. קנה וחייבת בבכורה. ואע"ג דשמעינן קנה איצטריך לאשמועינן דחייבת בבכורה דלא תימא קנה מספק או מדרבנן קמ"ל דקנה קנין גמור: מה אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה. פירוש כשקונה מישראל אף עבד כנעני כן כשקונין מישראל אבל בעובד כוכבים לא מסתבר שיועיל שטר לפי שקנין שטר לא שייך בעובד כוכבים כדאמרי' פ' חזקת הבתים (ב"ב דף נד:). עובד כוכבים מכי מטא זוהי לידה איסתליק ליה וישראל לא קני עד דמטא שטרא לידה: מיד עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף. וא"ת דלמא הא מיד עובד כוכבים בשטר ובחזקה דחזקה נמי שייכא במטלטלין אם עשה בהן שום תיקון כעין נעל וגדר ופרץ בקרקע י"ל דשני קנייני' הללו הויין מצויין ושייכי זה במוכר וזה בלוקח וזה נותן מעות וזה מושך אצלו החפץ וכן לרבי יוחנן בסמוך דדרשינן איפכא מיד עמיתך בכסף הא לעובד כוכבים במשיכה וא"ת מנלן שהן חשובין קנין כלל דמוקמינן מסברא קניינן דקרא בהני י"ל דאשכחן כסף שקונה במקום אחר בקרקע ובהקדש ומשיכה במציאה והפקר: אימא לעובד כוכבים כלל כלל לא קל וחומר אם גופו קני ממונו לא כל שכן. וא"ת דלמא בחליפין דהוא מקני ממונו כדדריש בקדושין (דף ח.). מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי נינהו חליפין ובעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים כתיב האי קרא משמע הא שאר כגון מטלטלין קונה עובד כוכבים בחליפין וי"ל דאי לא אשכחן כסף או משיכה בעובד כוכבים לא הוה מוקמינן ליה בחליפין ועי"ל האי דקאמר עובד כוכבים בחדא לאו בחליפין ששוה בעובד כוכבים ובישראל מיירי אלא בקנין חדש כגון כסף או משיכה: (לעיל) אם גופו קני. אם גופו דישראל קני ליה עובד כוכבים בכסף כו' מדלא פריך הכא אם כן אפי' בשטר וחזקה נמי כדפריך לעיל יש ראייה לפר"ת דמפרש פרק קמא דקדושין (דף יד:). אשכחן עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים שכל קניינו בכסף כלומר כל קנינו דעובד כוכבים בעבד עברי בכסף כדכתיב (ויקרא כה) מכסף מקנתו ולא בשטר וחזקה כדמוכח הכא ובקונטרס פי' שם דכל דבר קניינו בכסף כדדרשינן הכא מיד עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף וקשה דהאי דרשא לריש לקיש היא והלכה כר' יוחנן וא"ת אכתי עובד כוכבי' קונה ישראל בחזקה כדאמר גיטין (דף לח.). מנין לעובד כוכבים שקונה ישראל בחזקה שנאמר וישב ממנו שבי י"ל דההיא חזקה כשיש מלחמה הוא והוא הדין ממונו כדאמר חולין (דף ס:). עמון ומואב טיהרו בסיחון: (תוספות)

מה עמיתך באחת אף עובד כוכבים נמי באחת אמרי ולאמימר דאמר משיכה בעובד כוכבים קונה הניחא אי סבר לה כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות משיכה לא אהני לעמיתך לעמיתך בכסף לעובד כוכבים במשיכה אלא אי סבר לה כר"ל דאמר משיכה מפורשת מן התורה לעמיתך במשיכה ולעובד כוכבים במשיכה לעמיתך למה לי אמרי לעמיתך אתה מחזיר אונאה ואי אתה מחזיר אונאה לכנעני לכנעני [ויקרא כה-יד] מאל תונו איש את אחיו נפקא חד בכנעני וחד בהקדש וצריכי דאי כתב רחמנא חד הוה אמינא לכנעני הוא דאין לו אונאה אבל הקדש יש לו אונאה קמ"ל הניחא למ"ד גזילו אסור היינו דאצטריך קרא למישרי אונאה אלא אי סבר לה כמ"ד גזילו של כנעני מותר אונאה מיבעיא אמרי אי סבר לה כמ"ד גזילו מותר על כורחיד כר' יוחנן ס"ל מיתבי הלוקח גרוטאות מן העובד כוכבים ומצא בהן עבודת כוכבים אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר ואם משנתן מעות משך יוליך הנאה לים המלח ואי אמרת מעות קונות משיכה ל"ל הכא במאי עסקינן שקיבל עליו לדון בדיני ישראל אי הכי מעות למה לי הכי קאמר אע"פ שנתן מעות אי משך אין ואי לא לא אי הכי קשיא אמר אביי רישא משום דאיכא מקח טעות אמר ליה רבא רישא משום דאיכא מקח טעות סיפא ליכא מקח טעות אלא אמר רבא רישא וסיפא מקח טעות רישא דלא יהיב זוזי לא מיחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל סיפא דיהיב זוזי מיחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל ואביי אמר לך רישא מקח טעות דלא ידע דהא לא יהיב ליה זוזי סיפא לאו מקח טעות הוא דכיון דיהיב זוזי כי קא משך איבעי לעיוני והדר מימשך רב אשי אמר מדרישא משיכה אינה קונה סיפא נמי משיכה אינה קונה ואיידי דתנא רישא משך תנא סיפא נמי משך רבינא אמר מדסיפא משיכה קונה רישא נמי משיכה קונה ורישא הכי קאמר אם לא נתן ולא משך יחזור מאי יחזור בדברים קסבר דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה והני מילי ישראל מישראל דקיימו בדבוריהו אבל ישראל מעובד כוכבים דאינהו לא קיימי בדבוריהו לא:

רש"י מה עמיתך כדלעיל. משיכה: אף עובד כוכבים כדלעיל. בכסף ולא במשיכה להכי משמע עמיתך במשיכה ולא עובד כוכבים: מכסף מקנתו. בעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים הכתוב מדבר: לאמימר דאמר כו'. בפרק בתרא דע"ז (דף ע"א): הניחא אי סבר לה כרבי יוחנן. דאמר בפרק הזהב (ב"מ מו:): דבר תורה מעות קונות דכתיב ונתן הכסף וקם לו דגמר הדיוט מהקדש ומשיכה לא קניא איכא למימר דעמיתך אחי למימר מיד עמיתך בכסף ומיד עובד כוכבים במשיכה: מפורשת מן התורה. מיד עמיתך משמע מיד ליה: אמרי לעמיתך. דממעט כנעני מדין אונאה דכתיב בספיה דקרא קממעטוי ליה: אונאה מאל תונו איש את אחיו נפקא. דמשמע אחיו ולא כנעני: חד למעוטי כנעני וחד למעוטי הקדש. מאונאה: כמ"ד גזילו. של כנעני אסור בב"ק כפ' הגוזל בתרא (דף קיג:): אמרי. ודאי אי סבר גזילו של כנעני מותר חו' לא אחא קרא למישרי אונאה אלא למעטיה מדין קנייה וכיון דאמר עובד כוכבים קנה במשיכה על כרחיך כר' יוחנן סבירא ליה דמכסף קא ממעיט ליה: גרוטאות. חתיכות כסף: יחזיר. דמשיכה אינה קונה לים המלח. דעבודת כוכבים ביד ישראל אינה בטילה עולמית: משיכה למה לי: מקח טעות. דלא ידע דלית בה עבודת כוכבים הלכך מלי למיהדר ביה: רישא איכא מקח טעות סיפא ליכא מקח טעות. בתמיה: רישא וסיפא מקח טעות. ומדינא מלי מהדר ביה נמי בספא ומיהו רבנן גזרו כיון דיהיב זוזי והדר שקיל להו מיחזי כמוכר עבודת כוכבים ורישא דלא יהיב זוזי וכי מהדר לה לא מידי שקיל לא מיחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל ומשום הכי נקט מתן מעות אע"ג דקיבל עליו לדון בדיני ישראל: ללא הוא ידע. דלית בהו עבודת כוכבים דהא לא יהיב זוזי דלימא איבעי לעיוני דסתם חגר לא מעיין עד שעת מתן מעות: איבעי לעיוני. ומדלח עיין אחולי אחיל והוי משיכה גמורה: רב אשי אמר. לעולם בשלח קיבל עליו לדון בדיני ישראל ולא קשיא סיפא לר' אושעיא ודקאמרת אי מעות קונות משיכה ל"ל משיכה לאו דוקא דמדרישא משיכה אינה קונה דקתני יחזיר סיפא נמי משיכה אינה קונה: רבינא אמר מדסיפא משיכה קונה כו'. וכגון שקיבל עליו לדון בדיני ישראל וקסבר האי הנא דאצטריך למימר דאין לריך לעמוד דליבזרו עם העובד כוכבים: דקסבר דברים יש בהן משום מחוסרי אמנה. אם חוזר דליבזרו: (רש"י)

תוספות דבר תורה מעות קונות. פירש בקונטרס דכתיב בהקדש ונתן הכסף וקם לו וגמר הדיוט מהקדש וא"ל לריש לקיש דאמר משיכה מפורשת מן התורה ליגמר שיקנה כסף בהדיוט כמו בהקדש ומשיכה נמי תקני בהקדש כמו בהדיוט ותיירך הרב רבי יהודה בר נתן דמשיכה לא שייכא בהקדש דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה ולהכי שייך טפי כסף מבהדיוט שבהדיוט דאפשר במשיכה לא יהא (אלא) קנין אחר ונראה לר"י דמקרא נפיק ליה שפיר דרשינן מיד עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף ומדעובד כוכבים בחדא ישראל נמי בחדא דשניהם למדין על זה דליכא למימר דלא משתעי קרא אלא דעובד כוכבים בהא או בהא וכן ישראל דא"כ היו שוין ואפילו אם תימצא לומר שיקנה חליפין בישראל ולא בעובד כוכבים ולא כדפרישית לעיל מצי למימר דלא משתעי קרא אלא בקנינין הרגילין ומצויין כגון כסף ומשיכה ובהנך למדין ישראל ועובד כוכבים זה מזה ועוד מפרש ר' טעמא דר' יוחנן דמעות קונות מגופיה דקרא דאו קנה מיד עמיתך דסתם קנין דקרא במעות כדכתיב (ירמיה לב) שדות בכסף יקנו וכתוב מסוף מקנתו (ויקרא כה): כמ"ד גזל הכנעני מותר. פ"ה פלוגתא בהגוזל בתרא (ב"ק קיג:): וכולה שמעתא דהתם מוכח דאסור ובהפקעת הלואתו פליגי אבל בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נז.) תניא גזל וגנב וכן יפת תואר ישראל בכנעני מותר ובפ' המקבל (ב"מ דף קיא:): נמי אמר חד למישרי גזילו של כנעני וחד למישרי עושקו גבי רעיך ואחיך וא"ת וגזל הכנעני היכי שרי הכתיב (ויקרא כז) וחשב עם קונוה ובכנעני שהוא תחת ידך משתעי דאי אין תחת ידו מי ציית לפי שנים שעבר היובל י"ל היכא דאיכא חלול השם ודאי אסור וכי שרית היכא דאית ליה לאישתמוטי וגזל ממנו בעלילה או בכמה עניינים: ואי אמרת מעות קונות משיכה למה לי. תימא דב':

בתרא דע"ז (דף עא:) מייתי הך ברייתא למידק איפכא מרישא דקאמר ואי אמרת משיכה בעובד כוכבים קונה אמאי יחזיר ואומר ר"י דהמקשה סובר הכא והתם דתרוייהו בעינן בכנעני משיכה ומעות והשתא ניחא ליה הכא והתם רישא וסיפא: הכי קאמר אע"פ שנתן מעות אי משך אין אי לא משך לא. וא"ת והא איכא מי שפרע יש לומר כשקבל עליו לדון בדיני ישראל ומי שפרע אין זה דין א"נ כמו שמפרש ר"ת בפרק הזהב (ב"מ מז:): דלענין יוקרא וזולא צריך מי שפרע אבל לא במקום שמפסיד לגמרי ואע"ג דבסמוך מפורש משום דברים בעלמא אי הוה בהו משום מחוסרי אמנה היה נאסר משום דמחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל ואביי לא חייש למיחזי עבודת כוכבים ביד ישראל ועוד דכאן לא מיחזי כלל כיון דמי שפרע ליכא כדפרישית וליכא נמי משום מחוסרי אמנה בעובד כוכבים טפי מבישראל: דכיון דיהיב זוהי איבעי ליה לעיוני והדר ממשיך. ואף על גב דבשאר מקח טעות לא אמרין הכי שאני לוקח גרוטאות מיד עובד כוכבים דאיבעי ליה לאסוקי אדעתא טפי שמא יש בהן עבודת כוכבים: רב אשי אמר מדרישא משיכה אינה. קונה. לפי מה שרגיל ר"ת לפסוק כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות משום דפסיק רבא בהחולץ (יבמות דף לז.). בכל דוכתא כוותיה היכא דפליג עליה ריש לקיש בר מתלת קשה מכאן דרב אשי דהוא בתרא יותר מרבא סבר כריש לקיש דמשיכה מפורשת מן התורה מדקאמר משיכה בעובד כוכבים לא קני אלמא דדרשינן לעמיתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף דאי כרבי יוחנן הא אמר לעמיתך בכסף הא לעובד כוכבים במשיכה וי"ל דרב אשי דהכא הדר ביה לגבי אמימר כדמוכח פרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עא.). גבי הא דאמר אמימר משיכה בעובד כוכבים קונה תדע דהני פרסאי משדרו פרדשני אהדרי ולא הדרי בהו ושקלו וטרו התם רבינא ורב אשי בההיא מילתא ובסוף שמעתא מסקינן ש"מ משיכה בעובד כוכבים קונה ש"מ וגם רבינא מקשה התם לרב אשי מדברי יוחנן לבן נח ולא קא"ל רב אשי רבי יוחנן לטעמיה דאמר דבר תורה מעות קונות (תוספות)

א

-

יד

דף

מתני' כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו חייבין בבכורה ובמתנות ויוצאין לחולין ליגזז וליעבד ולדון וחלבן מותר לאחר פדיונו והשוטחן בחוץ פטור ואין עושין תמורה ואם מתו יפדו חוץ מן הבכור ומן המעשר וכל שקדם הקדשן את מומן או מום עובר להקדשן ולאחר מכאן נולד להן מום קבוע (להקדשן) ונפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות ואין יוצאין לחולין ליגזז וליעבד ולדון וחלבן אסור לאחר פדיונו והשוטחן בחוץ חייב ועושין תמורה ואם מתו יקברו: גמ'

טעמא דנפדו הא לא נפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות קסבר קדושת דמים מדחה מן הבכורה ומן המתנות: ויוצאין לחולין וכו': טעמא דנפדו הא לא נפדו אסירי בגיזה ועבודה מסייע ליה לרבי אליעזר דאמר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה אמרי לא קדושת דמים למזבח הוא דמיחלפא בקדושת הגוף למזבח גזרו בהו רבנן אבל קדשי בדק הבית לא: ולדון וחלבן מותר כו': היכי דמי אילימא דאיעבר ואתיליד לאחר פדיונו פשיטא חולין נינהו אלא דאיעבר לפני פדיונו ואתיליד לאחר פדיונו הא לפני פדיונו אסירי

רש"י מתני' כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן. שהיה להם מום קבוע והקדשן להמכר ולהבא מדמיהם קרבן למזבח: חייבין בכבירה. לאחר פדיונו אם ילדו: ובמתנות. זרוע לחיים וקיבה כחולין גמורין: ויוצאין לחולין. בפדיונו לגמרי ליגזז וליעבד כחולין גרידי משום דמעיקרא לא חיילא עליהו קדושה חמורה: והשוטחן בחוץ פטור. אפי' קודם פדיון דאפי' הוא מומן קל כגון דוקין שבעין לגבי קדשים מיחייב השוטחן בחוץ הכא פטור משום דלא חלה עליהן מתחילה קדושה כל כך: ואין עושין תמורה. מפרש בגמ': ואם מתו. קודם פדיונו יפדו להאכילן לכלבים דאין קדושתן חמורה ותו קמ"ל דגרעי משאר קדשים שאין נפדין אלא חיון שיוכלו לעמוד בפני הכהן בשעת הערכתו דכתיב (ויקרא כז) והעמיד (הכהן) את הבהמה וגו' והדר והעריך (אותה) הכהן וגו': חוץ מן הבכור והמעשר. שאפילו במומן חלה עליהן קדושה חמורה דכור רחם מקדשו ובמעשר כתיב (שם) לא יבקר בין טוב לרע דמשמע בין חס בין בעל מום קדוש טוב חס רע בעל מום: מום עובר. כמאן דליתיה דמי וחלה עליהן קדושה: פטור מן הבכורה. מפרש בגמרא: ואין יוצאין כו'. שאפי' לאחר פדיון אסורין (בהנאה) בגיזה ועבודה כדמפרש בגמרא: ולדון וחלבן אסור כו'. מפרש בגמרא כשנתעבדו קודם פדיונו וילדו לאחר פדיונו: והשוטחן בחוץ. קודם פדיונו: חייב. כרת ובגמרא מפרש דוקין שבעין דראוין הן לפנים ואליבא דרבי עקיבא דאמר חס עכו לא ירדו אכל בשאר מומין לא דאמרין במסכת יומא (דף סג:) הלאו לאהל מועד חייבין עליו אי לא לא: יקברו. ואין נפדין דבעי העמדה והערכה: גמ' טעמא דנפדין. ארישא קאי: קדושת דמים פטורה מן הבכורה. כקדושת הגוף דמפרש לקמן מקראי דפטורה מבכורה וממתנות: קדשי בדק הבית כו'. והני כקדשי בדק הבית דמו דהם עלמין לא הוקדשו מתחילה אלא לדמיה: לא. הסייעיה ממתנתיהן דקדושת דמים למזבח הוא דהוקדשו לשם כן שיהיו הדמים קריבין למזבח

והתם הוא לאסור בנייה ועבודה משום דמיחלפא בקדושת הגוף למזבחה: הא. ולדות שנוכלו לפני פדיון אסורין בהנאה בלא פדיון ומיקרב לא קרבי דמכח קדושה דחוויה אתו דאמס לא הוקדשה למזבחה: (כ"ז)

תוספות ואנא כריש לקיש סבירא לי שמע מינה דרב אשי גופיה כשהיה אומר מתחלה משיכה אינו קונה לאו משום דסבר לה כריש לקיש דלעולם כרבי יוחנן סבירא ליה לפיכך כי הקשה לו מההיא דבן נח לא רצה להקשות מההיא דדבר תורה מעות קונות דלעולם לעמיתך ולעובד כוכבים בכסף ולענין אונאה אתא לעמיתך כמאן דאמר גזל הכנעני אסור דלמאן דאמר גזל הכנעני מותר לא איצטריך כדאמרין לעיל ואף על גב דאמרין בהזהב (ב"מ דף מח.) קרא ומתני' מסייע לריש לקיש היינו לכאורה אבל אפשר לשנויי לקרא שפיר אליבא דרבי יוחנן ומתני' דנתנה לבלן מעל הוה מוקמי ליה ר' יוחנן בבלן עובד כוכבים וההיא דנתנה לספר בישראל ולכך מעל אע"ג דלא משך דמעות קונות וא"ת ומאי סייעתא לריש לקיש הא איהו מוקי הך דנתנה לספר בספר עובד כוכבים הכי נמי מצי לאוקומי ההיא דבלן בעובד כוכבים ואור"ת משום דבלן משמע טפי דאיירי בישראל דומיא דנתנה לחבירו דקתני הוא מעל וחבירו לא מעל משמע חבירו ישראל דבר מעילה הוא ודוקא בלן דלא מחסרא משיכה כדמסיים בההיא משנה לפי שאומר לו הרי מרחץ לפניך הכנס ורחוץ אבל ספר דומיא דבלן דהיינו ספר ישראל לא מעל עד דמשיך ולא אמר רבא קרא ומתני' מסייע ליה לריש לקיש לפי שישבור כמותו תדע דרבא גופיה הוא דפסק כר' יוחנן לגבי ריש לקיש בכל דוכתא בר מתלת וכי תימא שאני הכא דתניא כוותיה והא התם חשיב חדא מילתא דריש לקיש דתניא כוותיה ואי אפשר לומר דהנהו תלתא גרסינהו בהדי הדדי ואכתי איכא טובא דבפרק בהמה המקשה (חולין עז.) גבי גידין שסופן להקשות משמע דדוקא קאמר רבא תני תלת ותו לא והא דפליגי ר' יוחנן וריש לקיש פ"ק דסנהדרין (דף טו.) גבי כל הקודם להורגו זכה ותניא כדריש לקיש דהתם אליבא דרבי אליעזר פליגי והלכה כרבנן ופ"ק דמסכת ע"ז (דף ו:) גבי נשא ונתן דתניא בברייתא כריש לקיש ור' יוחנן סבר כתנא דמתני' גבי הא דנתן לפני חגיגה של עובדי כוכבים אסור לאחריהן מותר ומפרש נשא ונתן איכא בינייהו ומיהו יש לדחות ראייה דרבא כיון דריש לקיש לאו משמיה דנפשיה אמר אלא משום ר' אושעיא כדאמר לעיל אמר ריש לקיש משום רבי אושעיא ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמה בדיניהן ומפרש בדיניהן שפסקה להן תורה מיד עמיתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף בכי האי גוונא לא איירי רבא לפסוק כר' יוחנן לגבי ריש לקיש בדבר שהיה ריש לקיש אומר בשם רבותיו כדמפרש פ"ב דחולין (דף כט:) בההיא דאין שחיטה אלא לבסוף דאמר ר"ל משום לוי סבא ופליגי עליה ר' יוחנן ורבא גופיה סבר כריש לקיש בפרק תמיד נשחט (פסחים סג.) ובפרק שני דזבחים (דף ל.) ומיהו אשכחן אמר רבא אמר רב הונא מכור לי באלו קנה כו' ומפרש הש"ס דסבר כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ונראה דרבה גרס ולא רבא דרבא לא ראה רב הונא מעולם דאף רב יהודה לא ראהו כדאמרין בקדושין (דף עב:) יום שמת רב יהודה נולד רבא וכשמת רב יהודה כבר נפטר רב הונא מדאמר במ"ק (דף יז.) גברא רבא כרב יהודה ליכא דלשרי לך ורב הונא גדול הי' אפילו משמואל רבו של רב יהודה מדאמר בריש גיטין (דף ה.) בעא מינייה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט ועוד יש לדקדק דהלכתא כר' יוחנן דמעות קונות דבר תורה מדאמר וכן אמר רב נחמן דבר תורה מעות קונות ופסק לוי כמתני' וקי"ל כוותיה בדיני והא דאמר פ"ק דקידושין (דף יד:) גבי עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים עובד כוכבים דכל קניינו בכסף בע"ע קאמר ולא בכל דבר דלר' יוחנן הוי במשיכה והא דמתרץ הש"ס בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סג.) בזונה עובדת כוכבים דלא מחסרא משיכה ההיא שינוייה כר"ל ולא כר' יוחנן ואידך שינוייה דמשני התם בזונה ישראלית וכגון דקאי בחצירה ניחא אף כר' יוחנן אבל מעיקרא ניחא ליה לאוקומי אפילו לא קאי בחצירה א"כ רב נחמן בר יצחק דקאמר לההיא שינויה דסבירא ליה כר"ל ולא כמו שכתוב בספרים רב חסדא דרב חסדא הוא דאמר פרק הזהב (ב"מ דף מ'.) כדרך שתיקנו משיכה בשומרין כך תקנו משיכה בלקוחות אלמא כר' יוחנן סבירא ליה דמשיכה תקנה דרבנן היא ומיהו יש לדחות דאפ"ה כר' יוחנן ס"ל אפשר דהתם דלעובד כוכבים בכסף ולעמיתך ידרוש לענין אונאה כמאן דאמר גזל הכנעני אסור כדפרישית לעיל: ורישא הכי קאמר אם לא נתן מעות כו'. פירוש וגם אם לא משך יחזור: והני מילי ישראל מישאל כו'. תימה דדומיא דרישא ישראל מעובד כוכבים שמפסיד הכל כגון כאן שמפסיד דמי עבודת כוכבים מי איכא ישראל מישאל משום מחוסרי אמנה וי"ל דהכי קאמר דישאל מעובד כוכבים אי הוה בהו משום מחוסרי אמנה הוה דומה דמי עבודת כוכבים ביד ישראל אע"פ שהוא מקח טעות היה צריך לקיים המקח שלא יהא בו משום מחוסרי אמנה: כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן. לאו בקדשי בדק הבית איירי אלא בהקדשן למזבח לדמיהן דאין חילוק בין רישא לסיפא אלא שזה קדם הקדשו למומו וזה קדם מומו להקדשו ואע"פ שעובר כשהקדיש בעל מום למזבח כדאמרין פ"ק דתמורה (דף ו:) מכל מקום אשמעינן דינו והתם מפרש מאי שנא מדקלא בעלמא ומשני בריא מילתא טפי שביק תמים ומקדשין בעלי מומין: קדושת דמים מדחה מן הבכורה ומן המתנות. פי' הקונטרס קדושת דמים פוטרת מן הבכורה כקדושת הגוף כדמפרש לקמן מקראי דפוטרת מן הבכורה ומן המתנות וקשה לפי' דהתם פטרינן בפסולי המוקדשין אע"פ דנפדו מדאיתקש לצבי ואיל והכא דוקא בלא נפדו אלא היינו טעמא בקדושת דמים משום דכתיב (במדבר ג) גבי בכור בישראל ובמתנות כתיב (דברים יח) מאת העם: (תוספות)

דף **יד** **ב**

נפדין תמימים או אין נפדין תמימין תא שמע המתפיס בעלי מומין קבועין לגבי מזבח וילדו ימכרו ואין צריכין מום שאין קדושה חלה עליהן שלא יהא טפל חמור מן העיקר טעמא שלא יהא טפל חמור מן העיקר אבל הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף מסייע ליה לרבא דאמר רבא הקדיש זכר לדמים קדוש קדושת הגוף: והשוחטן בחוץ פטור: רבי

אלעזר מותני חייב ומוקי לה בבמת יחיד דאמר רבי אלעזר מנין לזובח בהמה בעלת מום בבמת יחיד בשעת היתר הבמות שהוא בלא תעשה שנאמר [\[דברים יז-א\]](#) לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אם אינו ענין לבמה גדולה דכתיב [\[ויקרא כב-ב\]](#) עורת או שבור וגו' תנהו ענין לבמת יחיד אימא אם אינו ענין לקדשים תנהו ענין לבכור סד"א הואיל וקדוש כשהוא בעל מום ליכרב נמי כשהוא בעל מום קמ"ל דלא אמרי בכור בהדיא כתיב ביה [\[דברים טו-כא\]](#) פסח או עור לא תזבחנו ואימא אם אינו ענין לקדשים תנהו ענין למעשר דסד"א הואיל וקדוש במומו דכתיב [\[ויקרא כז-ג\]](#) לא יבקר בין טוב לרע [\[ובין רע\]](#) נקרב נמי במומיה קמ"ל דלא אמרי מעשר נמי גמר העברה העברה מבכור אימא תנהו ענין לתמורת קדשים דס"ד אמינא הואיל וקדושה כשהיא בעלת מום דכתיב [\[ויקרא כז-ג\]](#) לא יחליפנו ולא ימיר אותו וגו' קריבה נמי כשהיא בעלת מום קמ"ל דלא אמר קרא [\[ויקרא כז-ג\]](#)

דף טו

זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו מיבעיא ליה אמרי רב כרבי שמעון בן לקיש דאמר לרבנן קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה ולא מיתקמא מותני' כרבנן דקתני סיפא ואם מתו יקברו (אמר) ממאי דהא מתו יקברו משום דבעי העמדה והערכה הוא דלמא משום דאין מודין את הקדשים להאכילן לכלבים הוא אמרי אם כן ניתני אם נעשו טריפה יקברו ואיבעית אימא לעולם רב כרבי יוחנן סבירא ליה ותני זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו: אבל קדם הקדשן וכו': מנא הני מילי דתנו רבנן [\[דברים יב-טו\]](#) צבי מה צבי פטור מן הבכורה אף פסולי המוקדשין פטורין מן הבכורה אוציא אני את הבכורה ולא אוציא את המתנות תלמוד לומר איל מה איל פטור מן הבכורה ומן המתנות אף פסולי המוקדשין פטורין מן הבכורה ומן המתנות אי מה צבי ואיל חלבן מותר אף פסולי המוקדשין חלבן מותר ת"ל אך חלק אמר מר אוציא את הבכור ולא אוציא את המתנות מאי שנא אוציא את הבכור שאין שוה בכל ולא אוציא את המתנות ששוות בכל ת"ל איל אמר ליה רב פפא לאביי אי מה צבי ואיל אין אותו ואת בנו נוהג בהן אף פסולי המוקדשין אין אותו ואת בנו נוהג בו א"ל למאי מדמית להו אי לחולין אותו ואת בנו נוהג בו ואי לקדשים אותו ואת בנו נוהג בו אמר ליה אי הכי גבי חלבן נמי גימא הכי למאי מדמית להו אי לחולין חלבן אסור ואי לקדשים חלבן אסור אלא לאו מי אמרת אך ולא חלבן אימא נמי אך ולא אותו ואת בנו רבא אמר אך לאותו ואת בנו הוא דאתא וחלבו מדמו נפקא דכתיב [\[דברים טו-כג\]](#) רק את דמו לא תאכל מאי דמו אילימא דמו ממש לא יהא אלא דמן דצבי ואיל אטו דמן דצבי ואיל מי שרי אלא דמו חלבן וליכתוב רחמנא חלבן אי כתב רחמנא חלב הוא אמינא אהני היקישא אהני קרא אהני היקישא למעוטי מכרת דכי כתב כרת אאוכל חלב בהמה הוא דכתיב שנא' [\[ויקרא ז-כה\]](#) כי כל אוכל חלב מן הבהמה ואהני קרא למיקם עליה בלאו בעלמא להכי אפקיה רחמנא בלשון דמו לומר לך מה דמו בכרת אף חלבן בכרת והא תנא אך ולא חלבן קאמר ה"ק אילו לא נאמר דמו הייתי אומר אך ולא חלבן עכשיו שנאמר דמו לאותו ואת בנו הוא דאתא: ואינו יוצאין לחולין: מנא הני מילי דתי' [\[דברים יב-טו\]](#) תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלביך מכאן שאין מודין את הקדשים להאכילן לכלבים

רש"י זו דברי רבי שמעון. לאמר פסקא בתרא דתמורה (דף לב.) קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה: דתנן ר' שמעון אומר כו'. ומדלמך רבי שמעון קדשי בדק הבית לא היו מכלל קדשי מזבח כתיב והכא מודה דבעל מום מעיקרא דנפדה וע"ג דקדשי מזבח וממאי דתנא דמתני' סבירא ליה קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה פ"ק רבי חיון כשעת פדייה כדכתיב והעמיד את הבהמה לפני הבהן וכו"כ והעריך אותה מדתני סיפא גבי קדש המוקדשן את מומן דלגבי שקידשן למוזבח מוקדשין תמימים: אבל חכמים. לאו הגן רבנן דפליגי עליה דר' שמעון כמס' תמורה דתסא חמירין לדברי הכל בעל מום מעיקרו לא היה בכלל העמדה והערכה אלא תנא דבי לוי הוא: אפי' חיה. דלוינה ראויה למוזבח: הכי נמי דאם מתו יפדו. דבעל מום מעיקרא מודו: רב. דלא מוקי מחניתין ככרנן סבירא ליה כריש לקיש דלמך התם לרבנן קדשי בדק הבית כו' הילכך לא מיתקמא מתני' כולה כרבנן: דתני בספרא דמתניתין אם מתו יקברו. דקדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה: א"כ. דטעמא דמתני' משום אכילה דקדשים לכלבים הוא: ניתני אם נעשו טריפה יקברו. דמשמע וע"ג דמאי למיעבד בהו העמדה והערכה יקברו ואילו לא חזו אלא לכלבים ומדנקט מתו י"מ טעמא משום העמדה והערכה (ודל"ה) כו' יוחנן דלמך התם לרבנן אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית היו בכלל ומיתקמא ספרא דמתני' ככרנן וישא נמי מיתקמא קדינה דבעל מום מעיקרו כולהו מודו ותני זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו: כ"כ. ככ"כ ואיל ומיתקמא בספרי דפסולי המוקדשין שפדו הכתוב מדברי: מה צבי ואיל פטורין מן הבכורה. דבקרד ואלגן כתיב: ולא אוליא את המתנות. ולקמן פריך מאי אולמיה דמתנות מבכורה: כ"כ ואיל פטורין מן המתנות. דכתיב במתנות אם שור אם שה: ומ"ש. מתנות ללא נפקי מקרא קמא: ומתוך אוליא את הבכורה שאינה שוה בכל. שאינה טהרה בנקבות כזכרים: כ"כ ואיל. אין אותו ואת בנו נוהג בכלי ואיל דכתיב שור או שה: א"כ למאי מדמית ליה. לפסולי המוקדשין דהיפטריו מאותו ואת בנו: אותו ואת בנו נוהג בחולין ובמוקדשין כדמפרש בשחיטת חולין (ד' ע"ח): א"כ גבי חלבן נמי. ממאי איכתיב אך למישר היפוק לי דאסור למאי מדמית להו כיון דלמחרה וע"ג דליתקוה ללגי ואיל לא נפקי מותרת קדשים: אך ולא אותו ואת בנו. ומסתברא דהיקשא למיפטר מבכורה ומתנות אחיא ואך למישר חלבו אותו ואת בנו דהקשא מדמית להו לקדשים גמורין דאי אמרינן איפכא לאו מדמית להו לא לקדשים ולא לחולין: רק את דמו. בכבור בעל מום כתיב: אהני היקישא. דליתקוה ללגי ואיל: והאני קרא. דכתיב את חלבו לא תאכל חלבו אהני היקישא מכרת והוא מיסתבר טעמא שפיר דכי כתיב כרת בחלב כשהמה הראויה לקרבן כתיב דכתיב (ויקרא ז) כי כל אוכל חלב וגו' והאני קרא למיקם עליה בלאו בעל מום כתיב: והאני היקישא מכרת והוא מיסתבר כו': והא תנא. דכתיב דלעיל משק חלבן מאך וכ"כ אהני היכי מצי למימר דאך לחותו ואת בנו תאח: אילו לא נאמר כו'. והאני דקתני תלמוד לומר אך חלק ה"ק אפי"ו לא כתב קרא מנינא לאפקויה מהכא: רק בכל אות נפקך תזבח ואכלת (דברים יב) ואוקומנא בפסולי המוקדשין לאחר פדיון: (רש"י)

הוספות מה צבי ואיל פטורין מן הבכורה ומן המתנות כו'. בשמעתין משמע דאי לא כתב אך הוה דרשינן נמי מה צבי ואיל אין אותו ואת בנו נוהג בו וחלבו מותר ולעיל בסוף פ"ק (דף יב.) דרשינן נמי מה צבי ואיל אין מודין אף פסולי המוקדשין אין מודין ותנימה מנלן כל הנך דרשות דתלתא צבי ואיל כתובין וכולהו צריכי כדמפרש לקמן פרק פסולי המוקדשין (דף לג.) וי"ל דהתם נמי מפרש חד לבכורה ומתנות והיינו כדמפרש הכא חד מצבי וחד מאיל עוד מפרש התם (חד לבכורה) חד לדברי יצחק ורבי אושעיא מנו מפרש ר"ת המרביע והמנהיג שור של פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הן ועשאן הכתוב שני גופים והיינו מצבי ואיל דחד שור דפסולי המוקדשין עשאן הכתוב כשני גופים וכשמנהיגו לבדו כאילו מנהיג צבי ואיל ביחד וחייב משום כלאים ואידך חד לכדרי' עקיבא דמתיר אפי' לעובד כוכבים לא לדבריה אלעזר הקפ"ר פ' שני דחולין (דף כה.) מה פסולי המוקדשין טעונים שחיטה אף צבי ואיל כן ומצבי לחודיה הוה ידעינן איל דמצבי ילפינן כל היה ואידך לכדריב מרי דמה צבי ואיל דאין מודין וחלבו מותר ואותו ואת בנו דבעי למידרש בסמוך אי לאו אך היינו מצבי ואיל דדרשינן מיניה בכורה ומתנות דמשמע שרוצה ליתן להם דין חיה ואי כתיב אך לחייב על חלבה ואותו ואת. בנו כדמפרש בין לחולין מדמית ליה בין לקדשים מדמית להו ובסמוך דקאמר וולדן וחלבן היכי דמי אי דאיעבר ואיתיליד אחר פדיונן ולד צבי ואיל הוא לאו יתורא איכא אלא ממילא פשיטא ליה דהוי כוליה צבי ואיל: אי מה צבי ואיל אין אותו ואת בנו נוהג בו. לא מצבי למיפדך מה צבי ואיל טעון כסוי אף פסולי המוקדשין כן דבהדיא דרשינן פ' כישוי הדם (חולין דף פד.) גבי פסולי המוקדשין על הארץ תשפכנו כמים מה כו': רק את דמו לא תאכל. האי קרא גבי בכור כתיב ורבה תימה דלא מייתי רק את הדם לא תאכל דכתיב גבי שאר פסולי המוקדשים ואין להקשות דילמא איצטריך לחמשה לאוין האמורין דם דמפרש פ"ק דכריתות (דף ד) דהא טובא לאוין כתיבי יותר מה' חד בויקרא וחד בצו את אהרן ותרי באהרי מות דו' בראה הרי ח' בר מהאי דבכור ושמא דריש להו למילתא אחריית: והאני קרא

למיקם עליה בלאו. וא"ת אדרבה כיון דמהדריה הקרא הדר לגמרי אף מכתרת כדתינא לקמן גבי פסולי המוקדשין הגוזה והעובד בהם סופג ארבעים ולא אמר איתקוש לצבי ואיל ומפקיע לגמרי מלאו וכי כתיב תזבח ולא גיזה איסורא בעלמא אלא אמר האהרית לאיסוריה וצריך לחלק ומההיא דהגוזה והעובד בהם נמי קשה על מה שפי' טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו כגון גיעולי עובדי כוכבים דהשתא כי אישתרי טעם למפס כמו נבלה מסרחת וכי הדר אסר גיעולי עובדי כוכבים במדין איסורא בעלמא איכא לא מלקות ואינו נראה דאית לך למימר אהדריה לאיסורא כדפרישית: (תוספות)

דף טו ב

איכא דאמרי **[דברים יב-טו]** תזבח ואכלת אין לך בהן היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך אבל פודין את הקדשים להאכילן לכלבים (ה"נ דאמר): וולדן וחלבן אסור לאחר פדיון: היכי דמי אילמא דאיבער ואיתיליד לאחר פדיון אמאי ולד צבי ואיל נינהו אלא דאיבער לפני פדיון ואיתיליד לאחר פדיון הא לפני פדיון מיקדש נמי קדשי מנא הני מילי דתנו רבנן זכר לרבות את הולד ונקבה לרבות את התמורה ואין לי אלא ולד תמימין ותמורת תמימים ולדי בעלי מומין ותמורת בעלי מומין מנין כשהוא אומר אם זכר לרבות ולד בעלי מומין אם נקבה לרבות תמורת בעלי מומין אותן ולדות שלאחר פדיון מה תהא עליהן לפני פדיון מיפלג פליגי בהו איכא למאן דאמר קדשי ליקרב ואיכא למאן דאמר קדשי לרעייה דלאחר פדיון מה תהא עליהן אמר רב הונא כונסין לכיפה והן מתין דהיכי ליעביד ליקרבינהו מכח קדושה דחיה קאתו ליפרקינהו לא אלימי למיתפס פדיון אמרי במערבא משמיה דרבי חנינא סמוך לפדיון מתפסין לשם אותו זבח סמוך לפדיון למימרא דבני פדייה נינהו אלא אימא סמוך לפדיון אמן מתפסין לשם אותו זבח טעמא מאי אמר רבי לוי גזירה שמא יגדל מהן עדרים עדרים בעא מיניה רבינא מרב ששת מהו שמתפסין לכל זבח שירצה א"ל אין מתפסין מאי טעמא אמר ליה גמר בשעריך בשעריך מבכור מה בכור אין מתפסין לכל זבח שירצה דכתיב **[ויקרא כז-כו]** אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה וגו' לא יקדיש איש אותו אף הני אין מתפסין לכל זבח שירצה תניא כוותיה דרב ששת קדשים שקדם מום קבוע להקדישן ונפדו חייבין בבכורה ובמתנות בין לפני פדיון בין לאחר פדיון הגוזה והעובד בהן אינו סופג את הארבעים בין לפני פדיון בין לאחר פדיון אין עושין תמורה ולפני פדיון מועלין בהן ולאחר פדיון אין מועלין בהן וולדותיהן חול ונפדין תמימים ומתפסין לכל זבח שירצה כללו של דבר הרי הן כחולין לכל דבריהם אין לך בהם אלא מצות עלוי בלבד אבל קדם הקדישן את מומן או מום עובר להקדישן ולאחר מכאן נולד מום קבוע ונפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות בין לפני פדיון בין לאחר פדיון הגוזה והעובד בהן סופג את הארבעים ובין לפני פדיון בין לאחר פדיון עושין תמורה לפני פדיון מועלין בהן ולאחר פדיון אין מועלין בהן וולדותיהן קודש ואין נפדין תמימין ואין מתפסין לכל זבח שירצה כללו של דבר הרי הן כהקדש לכל דבריהם ואין לך בהן אלא היתר אכילה בלבד כללו של דבר דרישא לאותוי שוחטן בחוף דפטור כללו של דבר דסיפא

רש"י איכא דאמרי תזבח ואכלת וכו'. מהכא מפיק גיזה וחלב דאסור ובשר אורחיה דקרא וכל דריש ואכלת לפקויה כלבים: חלף דאיבער לפני פדיון ואיתיליד לאחר פדיון. היכך אסירי וקדושה ליה ליה לך ליקרב ולא לדמיהו כדמפרש לקמן מה תהא עליה: הא לפני פדיון. נולדו מיקדש נמי קדשי: מנא ה"מ. דלפני פדיון אם נולדו קדשי: זכר לרבות את הולד. גבי שלמים כתיב (ויקרא ג) אם זכר אם נקבה תמים וקרא יתירא הוא דנישחוק קרא מיניה ומללף קבע בה זכר כדקבע בעולה ממילא דנקבה נמי חייל זכר ונקבה הו' למה לי זכר לרבות ולד שלמים ואי קשיא היפוא ליה מאשר יהו לך תריץ תנאי היא איכא דמייית ליה מהכא ואיכא דמייית ליה מהכא והכי מפרש במסכת תמורה בפרק אלו קדשים (דף יז:): ולד תמימים. ולד בהמה תמימה: ולד בעלי מומין. (ובולן) שקדם הקדשן את מומן: אותן ולדות שלאחר פדיון. נולדו ונתעברו קודם פדיון מה תהא עליהם דהא לך חזו לך לגופו ולא לדמי כדמפרש רב הונא: הגך נולדו לפני פדיון מיפלגי פליגי בהו. בהא דלמרו לעיל אם זכר לרבות ולד בעלי מומין: איכא למאן דלמרו. במס' תמורה בפרק אלו קדשים (שם) קדשי ליקרב: ואיכא למאן דלמרו קדשי לרעייה. עד שיוממו ומיכרו ויפלו דמיהן לגדבה: כונסין לכיפה. לחוד והם תמים ברעב: קדושה דחיה. לית בהו חרתי לרעייתא חלף דלמרו בעלי מומין שגראו ונדחו ועוד דלאחר פדיון נולדו והן עומן אין יכול להתפסין לקדושה גמורה להקריב הואיל ואיכחו הו' לך מיחזו: לא אלימי למיתפס פדיון. דקדושתו כדי שיזכרו הו' כחולין שזכר יאלו קדושתו אגב פדיון דלמרו דהאי דאסורין גזרה בעלמא הוא כדלקמן אבל מדאורייתא עובר ירך אמו הוא ופקעה קדושתו לפדיון אמן כדלמרו לעיל גבי קדושת דמיה דולדן מותר לאחר פדיון קדושה הגוף נמי לא שגא דלון חילוק בין קדושה הגוף לקדושה דמיה לענין פדיון חלף שגא שזך כריד מום וזה אין כריד מום: למימרא דבני פדייה נינהו. בתמיה כלומר דשיך למימר בהו לזון פדייה קודם שיתפסין בתמיה והא לך אלימי: סמוך לפדיון אמן מתפסין לשם אותו זבח. דהשתא חייבל עלייהו קדושה לעמנו דחשביניהו ולא פקעה קדושתיהו על ידי פדיון אמן ומתחין עד שיוממו ופריה להו: וטעמא מאי. אמר רב הונא מומתין ולא מתקין להו כרבי חנינא: אמר ר' לוי גזרו ר' לוי אמרת אית ליה הקנתא לולדות אחי לגדל עדרים מפסולי המוקדשין כדי נפיל ביה מומא דבהמת קדשים לא פריק ליה (האי) ואחי למיכליניהו בלא פדיון אבל כי מפסדין לולדות ממהר לפדות את האם מיד כשפול בה מום מפי רבי אליעזר ובהשואתו ל"א בין למ"ד מומתין בין למ"ד מתפסין מאי טעמא אטרחהו רבנן לנשקיהו דבאורייתא גזרה שמא יגדל עדרים עדרים שילדו גם אותן ולדות אחרים ואחי בהו לידו תקלה אבל לאחר שידעם לא איכפת אסר וילדין דוולד כבי ואיל נינהו. ל"א ויעקר מפי המורה וטעמא מאי מתנאי קא מהדר דמאי טעמא אסור אחר פדיון אמן הא פקע קדושתיהו בפדיון אמן כי היכי דפקעה גבי קדושה דמיה דולדן מותר לאחר פדיון כדלמרו לעיל גזירה שמא יגדל מפסולי המוקדשין שיפדו עדרים לזורך דולדות הולדים לאחר פדיון ואחי בהו לידו גיזה ועבודה אבל לעיל גבי קדם מומן להקדישן לא גזרינן משום מילתא דלא שכיחא היא דהא אמרינן במסכת תמורה (דף ו:): המתפס בעלי מומין למזבח עובר בחמשה לאחין ובקדם הקדשן למומן גופייהו דשרינן דאיבער ואיתיליד לאחר פדיון ולא גזרינן (דמילתא דלא שכיחא) כיון דאסרת להנך דאיבער לפני פדיון לא אחי לחווייהו: מהו שיתפסין. לאותן ולדות שבעי פסולי המוקדשין לאחיו זבח שירצה: אין מתפסין. חלף לאותו זבח: בשעריך. כתיב בכבור וכי יהיה בו מום וגו' בשעריך תאכלנו (דברים טו) ובפסולי המוקדשין כתיב אשר נתן לך בכל שעריך (שם יב): אשר יבוכר לך יקדיש איש אותו. אלא למה לך חל עליה שום קדושה אחרת: ואין סופג את הארבעים. ואע"ג דלסירי בגיזה קודם פדייה לא לקי עליה כדי כתיב לא תגזו אקדשים גמורין כתיב ואיסורא מיהא איכא כאשר נהנה מן ההקדש: בין לפני פדיון בין לאחר פדיון אין עושין תמורה. דעובד מעיקרו בעינן כדפרישית לעיל: לפני פדיון מועלין בהו. דהא נהנה מן ההקדש ללא גרעו מקדשי דבקה הבית: וולדותיהן חולין. אפילו נתעברו קודם פדיון ונולדו אחר פדיון: ונפדין תמימים. אם נתעברו וילדו קודם פדיון: אין לך בהם אלא מצות עלוי בלבד. שמעלן אותן בדמיהם: ובין לפני פדיון ובין לאחר פדיון עושין תמורה. ולקמן קאמר דתמורה שלאחר פדיון מתה: לאחר פדיון אין מועלין בהו. דאיתקוש לזבי ואיל אבל לענין גיזה לא דכתיב תזבח ולא גיזה: וולדותיהן קודש. אם נתעברו קודם פדיון: ואין מתפסין לכל זבח שירצה. והיינו דרב ששת: (רש"י)

תוספות מה בכור אין מתפסין לכל זבח שירצה. פי' משנולד אבל במעי אמו יכול לשנותו לזבח אחר כדתינן פרק כיצד מערימין (תמורה דף כד:): ומכ"מ ילפינן מיניה שפיר ולדות פסולי המוקדשין דאין משנן לזבח אחר אפי' במעי אמן למ"ד במעי אמן הן קדושים כמו שאין יכול לשנות בכור משחלה עליו קדושת בכור הכי נמי פסולי

דף טז

לאתווי חלבו אמר מר אין נפדין תמימין ואין מתפיסין לכל זבח שירצה תמימים הוא דלא מיפרקי הא בעלי מומין מיפרקי לכל שירצה הוא דאין מתפיסין הא לאותו זבח מתפיסין היכי משכחת לה דמתפיסין לאותו זבח ונפדין במומן נימא תיהוי תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא ה"ה דאפילו בעלי מומין אין נפדין ואיידי דתנא רישא נפדין תמימים תנא נמי סיפא אין נפדין תמימים ואיידי דתנא רישא לכל זבח שירצה תנא נמי סיפא לכל זבח שירצה : והשוטחן בחוץ פטור : רב הונא מתני חייב ומוקים לה בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו : בין לפני פדיונו בין לאחר פדיונו עושה תמורה : אמר ר"נ אמר רבה בר אבוב ותמורתו לאחר פדיונו מתה מאי טעמא היכי ליעביד ליקריה מכה קדושה דחיה קאתיא ליפרקה לא אלימא למיתפס פדיונה הלכך מתה מתקיף לה רב עמרם ותיכיל במומה לבעלים וכי מה בין זו לתמורת בכור ומעשר דתנן תמורת בכור ומעשר הן וולדן וולד עד סוף כל העולם הרי הן כבכור ומעשר ויאכלו במומן לבעלים אמר ליה אביי זה שם אמו עליו זה שם אמו עליו זה כולו תמורת בכור ומעשר מיקריא מה בכור ומעשר במומן מיתאכלן לבעלים אף תמורתן מיתאכלא זה שם אמו עליו תמורת קדשים מיקריא מה קדשים לא מיתכלי אלא בפדיון אף תמורתן נמי לא מיתכלי אלא בפדיון והא לא אלימא למיתפס פדיונה תניא כוותיה דרב נחמן מנין לתמורת פסולי המוקדשין שמתה תלמוד לומר [ויקרא יא-ד] ממעלי הגרה טמא האי מיבעי ליה לחמש חטאות מתות הוא [ויקרא יא-ד] ממפריסי הפרסה טמא נפקא תניא נמי הכי מנין לחמש חטאות מתות תלמוד לומר ממפריסי הפרסה טמא חמש חטאות מתות הילכתא גמירי לה אלא כי אתא קרא לתמורת אשם תמורת אשם נמי הילכתא היא כל שבחטאת מתה באשם רועה אלא לעולם חמש חטאות מתות ואצטריך קרא ואצטריך הילכתא דאי מקרא הוה אמינא לרעייה קמ"ל הילכתא למיתה ואי מהילכתא הוה אמינא היכא דעבד איקרי ואכל מהני חמש חטאות איסורא איכא לאו ליכא קמשמע לן דאיכא לאו ואיבעית אימא לאקושי דבר הא ממעלי גרה לדבר הבא ממפריסי הפרסה מה להלן במיתה אף כאן במיתה : מתני'

רש"י לחטויי חלבו. לאסור ולחטויי שחטו בחוץ דחייב לא אמרינן משום דא"כ איבעי לן למימר בדוקין שבעין ועוד סיפא קתני לקמן השוחטן בחוץ פטור וכלל לא לדישא לא לאצטריך לחטויי חלבו דשרי דהשתא ולדו דכגופו דמי דעובר ירך אמו הוא שרי כל שכן חלבו דמיא בעלמא הוא: הא בעלי מומין מיפרקי. אותם שנתעברו קודם פדיון וטולדו לאחר פדיון וכגון שהפסן כשם זבח דלחילמא קדושהיהו למיתפס פדיונו וכשהוא מתפיסין לשם זבח אין מתפיסין לכל זבח שירצה לה לשם אותו זבח מתפיסין והיכי משכחת לה פירושא הוא כלומר היכי משכחת תירווא דמילתא דמשמע בעלי מומין נפדין ולשם זבח אחר לא יתפיסין חלבו היכי עביד דמתפיסין לשם אותו הזבח ונפדין במומן כשיפול בהן מום: נימא תיהוי תיובתא דרב הונא. לאמר לעיל כוונן לכיפה והן מתים: ואיידי דתני רישא נפדין תמימים. דחידוש הוא דלפילו תמימים נפדים: והשוטחן בחוץ פטור. סיפא דכרייתא לעיל אקדשים שקדם הקדשן את מומן קאי ופילו הכי פטור דאין חייבין על שחטו חוץ אלא על המהקבל בפנים כדתנן בוצחים בפרק פרת חטאת (דף ק"ב). בעלי מומין בין קבועין בין ערובין שהקריבן בחוץ פטור ומפיק טעמא מהאי קרא ואל פתח אהל מועד לא הביאוהו הא כל שאינו ראוי לבא אל פתח אהל מועד אין חייבין עליו: רב הונא מתני חייב. כדקתני מתני'. ומוקי לה בדוקין שבעין. דמהקבל בפנים הוא: ואלביב דרבי עקיבא. לאמר בשחטות קדשים ב' המזבח מקדש (דף פ"ד). אם עלו לא ירדו. דוקין טולדא כגון (ישעיהו מ) הגטרה כדוק שמים וזהכי לא ירדו דאין מומן ניכר כל כך הכי תנן בוצחים ב' המזבח מקדש הראוי לו (דף פ"ד). ר' עקיבא מכשיר בבעלי מומין כלומר דאם עלו לא ירדו ואמר רבי יוחנן בגמ' לא הכשיר רבי עקיבא אלא בדוקין שבעין הואיל וכשירין בעופות והוא שקדם הקדשין את מומן ל"א דוקין שיש לו מום בעפעפים וזהכי קרי לבעפעפים דוק על העין כקריע דהכי אמרינן בספרי אגודות העין דומה לעולם קטן העפעפים כנגד הקריע והתחתון כנגד הארץ והלבן שמקיף את העין כנגד ים אוקיינוס שסובב את העולם והשחור שבו שהוא עגול דומה לגלגל חמה: קדושה דחיה. שכן נפדו: ויאכלו במומן. ויחמינו עד שיוממו ויאכלו לבעלים ככבוד ומעשר שאין נפדין אלא נאכלין במומן אלמא כיון דלא מני קרבי כדאמר במס' תמורה (דף ה' ע"ש) אף כבוד שר וגו' הן קריבין ואין תמורתן קריבין נאכלין במומן לבעלים הכי נמי ליעבד הכי: והא בהמה לא חלומא למיתפס פדיונה. הילכך מהה: מנין לתמורת פסולי המוקדשין שמתה. כגון דלאחר שפדו הקדשים התפיסן בתמורה דלא מני מוקריב: ממעלה הגרה טמא הוא. דסיפיה דקרא כתיב טמא הוא לכס ודרשין הכי יש לך דבר שיש בו סימני טהרה ואסור באכילה ואינו זו תמורת פסולי המוקדשין: חמש חטאות. מפרש בתמורה (דף כ"א): לתמורת אשם שהיה רועה. דאשם לא קרב נדבה הלכך תמורתו לא קרבה והא טמא דקרא ה"ק הניחיהו עד שיהא טמא כלומר שיפול בו מום: כל שבחטאת מתה. ותמורת חטאת היינו אחת מחמש חטאות מתות: לאו ליכא. דאין עובר בלאו: דאיכא לאו. לא תאכלו ממעלי הגרה: ואבע"ה. להכי תתא ממפריסי הפרסה דמשחעי בחטאות המתות: דבר הבא ממעלי הגרה תמורת פסולי המוקדשין לאחר פדיון דנפקא ממעלי הגרה לדבר הבא ממפריסי הפרסה חטאות המתות: מתני' המקבל לאו ברזל. ששם לו עובד כוכבים בהמתו דממין קרובין ולתת לו אותן דמים עד עשר שנים בין מהו בין חזלו ואתן ולדות שיהיו להן עד אותו זמן והיו בנייהם: ולדותיהן פטורין. מן הבכורה: (רש"י)

תוספות ותמורה שלאחר פדיונו מתה. ואם תאמר מאי שנא מולדות דאיעבר ואתיליד לאחר פדיון דחשיבין לעיל ולד צבי ואיל ויש לומר דולדות אין בהן קדושה אלא מכה אמר וכיון שנפדיה פקעה קדושתו לגמרי כצבי וכאיל ואע"ג דאיכא איסור גיזה ועבודה אין כח לאיסור מועט כזה שיחול על ידו קדושה על הולדות אבל תמורת קדושה (בההיא) וכיון דגלי קרא שחלה על בעלת מום קבוע חלה ה"ה לאחר פדיון אלא דלא קרבה אבל תמורה דלפני פדיון קרבה ועדיפא מולדות דלפני פדיון דאיכא מ"ד לעיל לרעייה וכן מוכח לשון הקונטרס דבסמוך גבי מנין לתמורת פסולי המוקדשין שמתה ומי' רש"י כגון לאחר פדיונו דלא מצי למיקרב והא דאצטריך קרא דממעלי הגרה בסמוך ללאו אתא דמסברא ידענו דלא קרבה כדאמר רב נחמן הכא וכה"ג אמר בסמוך גבי חמש חטאות ועוד יש לפרש דקרא וסברא צריכי דאי לאו קרא הוה אמינא לא קדשה כלל כצבי ואיל כולדות דאיעבר ואליד לאחר פדיון ואי לאו סברא הוה אמינא רעה וטמא הוא דקרא הוי ימתין עד שיהא טמא ויפול בו מום כדפי' הקונטרס בסמוך והא דמרי' רב עמרם ותיכיל במומה לבעלים אסברא דרב נחמן פריד: תלמוד לומר ממעלי הגרה. והא דדרשין בפ"ק (לעיל דף ו.) יש לך דבר שהוא מעלה גרה ואי אתה אוכלו כגון טהור שנוולד מן הטמא התם דריש מרישיה דקרא ואת אלה לא תאכלו והכא דריש מסיפיה דקרא טמא הוא לכס אי נמי תרי קראי כתיבי: אלא כי אתא קרא לתמורת אשם. והכי פירושא דברייתא מנין לחמש חטאות מתות וכנגדן באשם רועה וטמא הוא היינו שירעה עד שישתאב כדפירש הקונטרס: כל שבחטאת מתה באשם רועה. אומר רבינו תם דרעייה מדרבנן היא ולפי שתקנו חכמים רעייה נקט בכל דוכתא באשם רועה אבל הילכתא הכי איתא מדאורייתא דכל שבחטאת מתה באשם קרב עולה כדאמר בפסחים שילהי (סוף פרק אלו דברים) (דף ע"ג). אשם שניתק לרעייה ושחטו כשר לעולה ושם פירשתי לה: העמיד ולדות תחת אמותיהן. פירש הקונטרס שפתח להיות לו כח בולדות ואמר לו אם ימותו בהמות תטול הולדות המגיעות לחלקי ויהא תחת ידי באותן דמים ובפירוש משמע בגמרא כמו שפירשתי לשם אבל בתוספתא קתני מתו האמהות והעמיד הולדות: (תוספות)

ב טז דף

ולדותיהן פטורין ולדי ולדותיהן חייבין העמיד ולדותיהן תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורין ולדי ולדי ולדות חייבים רשב"ג אומר אפילו עד עשרה פטורים שאחירותן לעובד כוכבים רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנין חייב: **גמ'** למימרא דכיון דלא נקט מרא זוי ברשותא דמרא קיימא ורמינהו אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית אלמא ברשותא דמקבל קיימא אמר אביי לא קשיא הא דקביל עליה אונסא וזולא הוא דלא קביל עליה אונסא וזולא אמר ליה רבא דקביל עליה אונסא וזולא צאן ברזל קרית ליה ועוד מאי פסקא ועוד אדנתי סיפא אבל מקבלין צאן ברזל מן העובד כוכבים ליפלוג וליתני בדידה בד"א דלא קביל עליה אונסא וזולא אבל קביל עליה אונסא וזולא שפיר דמי אלא אמר רבא אידי ואידי דלא קביל עליה אונסא וזולא והכא גבי בכורה היינו טעמא דאילו אתי עובד כוכבים בעי זוי ולא יהיב ליה תפיס לה לבהמה ואי לא משכח לה לבהמה תפיס ולדות דידה והרי יד עובד כוכבים באמצע וכל יד עובד כוכבים באמצע פטורה מן הבכורה: העמיד ולדותיהן תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורים: א"ר הווא ולדות פטורין ולדי ולדותיהן חייבין ורב יהודה אמר ולדי ולדות נמי פטורין ולדי ולדות תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורין טעמא דהעמיד הא לא העמיד לא תיבתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה הוא הדין אע"ג דלא העמיד והא קמ"ל אפילו העמיד נמי דאורחיה דעובד כוכבים למיתפס בנה והוי כמי דלא העמיד ולדי ולדות פטורין ולדי ולדות חייבין תנן רבן שמעון בן גמליאל אומר אפי' עד עשרה דורות פטורין שאחירותן לעובד כוכבים בשלמא לרב יהודה דאמר נחית תנא קמא לדרי

רש"י ולדותיהן. של אותן אלף ברזל כשיגדלו ויבכרו ויפטרו מן הבכורה וטעמא מפשך בגמ' דכיון דלא ליה זוי לעובד כוכבים תפיס בהמה ואי לא משכח בהמה תפיס ולדות אשהכח דשייכא יד עובד כוכבים באמו: וזלי ולדות חייבין. ולדי ולדות של אלף ברזל המגיעות לחלקו של ישראל כשהיה להן ולדות בסוכות (ויחזו) לכהן דהיינו רביעית לאלף ברזל יתנו לכהן: העמיד ולדות תחת אמותיהם. פסחה לו פתח לעובד כוכבים להיות לו כח בזלכות ואמר לו אם ימותר הבהמות טהור הולדות המגיעות לחלקו ויהיו תחת ידי באותן דמים עד אותו זמן עלמנו: וולדותיהן. השתא אלימא יד עובד כוכבים ושייכא דבור אחר טפי הלכך ולדות של אותן ולדות שהן ולדי ולדות לאלף הברזל פטורין דשייכא בהו יד עובד כוכבים וכשיהא להם ככור לא יתנו לכהן: שאחירותן לעובד כוכבים. דלעולם כל מה דמשכח עובד כוכבים תפיס: גמ' כיון דלא נקט. העובד כוכבים זוי ברשותא דעובד כוכבים קיימא: דמקבל זוי הוא דלחייב להו והאי דקביל נטון חלי ולדות בשכר המתנת מעות קא שקיל להו דלי ברשותא מרה קיימא אמאי רבית הוא ברשותא דמריה אשהכח ולדות: מתני' דקביל עליה. העובד כוכבים אונסא וזולא: אי דקביל עליה אונסא וזולא אלף ברזל קרית ליה. בהמיה הא אלף ברזל לא הוי אלא במקבל עליה המקבל אונסא ולהכי קרית ליה ברזל קשה ולינו נפחה כך זה הנתון לא יפחות מדמיו: ועוד מאי פסקא. בהמיה כלומר פסקא למילתא דיש חיובך בין אלף ברזל לאלף ברזל: דהתני סיפא. דהתני אכל מקבלין כו': אלא. הא והא דלא קביל עליה מרה אונסא וזולא אלף על המקבל יהא הכל: והכא גבי בכורה. ללא משום דהוי ברשותא של עובד כוכבים אלא משום דמשכחן הוי גביה: אמר רב הונא וולדן של אלף ברזל פטורים כו'. כדפריש' גבי מתני' וארישא קאי: רב יהודה אמר ולדי ולדות נמי פטורין. וזר ד' לאלף ברזל אינו נתון לכהן אלא דור ה' ולקמן פריך ליה מתמני: טעמא דהעמיד. שהחזיק כחו של עובד כוכבים הא לא העמיד לא מופטרי ולדי ולדות של אלף ברזל: והא קמ"ל. דלע"ג דהעמיד דלדוריהו דעובד כוכבים למיזל ולמיתפס בנה כלומר ס"ד ליון שחזר כח עובד כוכבים בזלכות אימא יהיו פטורין לעולם קמ"ל אפילו הכי ולדות של אותן ולדות שהן ולדי ולדות לאלף ברזל פטורין ולדי ולדות של ולדות חייבין כאלו לא העמיד: תנן רבן גמליאל אומר כו'. וקס"ד ד"ג ארישא קאי: בשלמא לרב יהודה דלמרא נחית ת"ק. למיפטר דרי דשתי זכות לאלף ברזל פטור ת"ק: (רש"י)

תוספות אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית. בפרק איזהו נשך (ב"מ דף ע: ע"ג) פירש"י רבית ששם אותם עליו במעות וכל זמן שאין נתון מעותיו חולקין ושכרו ואע"ג דמשנה תירא היא דהא תנא ליה אין מושיבין חנווני למחצית שכר וכל שכן כהא שקבל כל האחריות עליו נקט ליה משום סיפא מקבלין צאן ברזל מן העובד כוכבים עכ"ל וסיפא אתא לאשמעינן היתר רבית מן העובד כוכבים דקיימא לוין ממה ומלוין להן ברבית וקשה לפ"ה מאי פריך הכא ואי ס"ד ברשותא דמרא קיימא אמאי הוי רבית ברשותא דמרי קמשבח מאי קשיא מ"מ רבית דרבנן היא דכיון שכל אחריות על המקבל מלוה היא ונוטל חצי השבח בשכר המלוה אלא דלא הוי רבית דאורייתא כיון דאם לא יבא השבח לא יטול כלום כמו בלא נכייטת שהיא רבית דרבנן ונראה כמו שפי' ר"ת שהיא רבית דאורייתא שפסק דמים על הצאן ופסק דמי השבח וקבל עליו לתת בכל שנה ושנה בין יהא שם שבח בין לא יהיה ורבית גמורה היא דהיינו רבית קצוצה ויש לומר דהכא תניא ואע"ג דתנא רישא היינו דחנווני שהוא רבית דרבנן והכא קמ"ל דהיא רבית דאורייתא היא בדקתני מפני שהוא רבית כלומר רבית דאורייתא ומיהו אשכחן מפני שהוא רבית דרבנן דתנן בב"מ (דף סד:) המלוה את חברו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית דמרי' דלא איירי במשכנתא מדלא קתני המלוה על חצרו ועוד דשרי להשכיר בפחות כמו שדה וזכרם דשרי בכייטת משום דזימנין ליכא שבחא כלל ובית נמי זימנין דאיכא תיזאה שופל או נשרף ופרי' שיהלווה הלוואה גמורה ולא על חצרו ואין זה רבית דאורייתא ולא בתורת רבית משאיל ומשכיר לו בפחות ומוחל ולפ"ה נמי נהי דלא ידור בחצרו חנם הוי רבית דאורייתא כמו בתי חומה דהוי רבית דאורייתא מה שמשכיר בפחות מיהא מסתבר דלא הוי דאורייתא ומיהו האי מפני שהוא רבית דהכא דאורייתא קאמר דאי לאו הכי מאי קמ"ל וכפי' ר"ת משמע בירושלמי דקאמר איזהו צאן ברזל הוי לו ק' צאן אומר לו הרי הן עשויות עליך בק' דינרין של זהב ולדות חלב וגיזות שלך ואם מתו חייב אתה באחריותן ואתה מעלה לי סלע בכל אחת ואחת משלך באחרונה אסור משמע בהדיא ששם עליו השבח והקרן ואי לא מתני' דרבית לא הוה קשה ליה מתני' דהכא אמאי פטורין מן הבכורה דשפיר חשיבי ברשות עובד כוכבים כיון דאי לא יהיב זוי תפיס לבהמה ואם לא משכח בהמה תפיס ולד שהכל משועבד לו מחמת קרן אבל למאי דחשבינן רבית דאורייתא קשה דא"כ יצא מרשות בעלים לגמרי כשאר מלוה ורבא מסיק דהא דפטורה מן הבכורה לא משום דקיימא לה ברשות מרה אלא משום דחשיב יד עובד כוכבים באמצע מכח שעבוד שיש לו כדמפרש ואזיל וא"ת מאי שנא מבהמת ארונא דחייבת בבכורה ללישנא קמא דרבא פ"ק דפסחים (דף 1.) היכא דמצי ישראל לטלוקיה בזווי והכא נמי אי יהיב ליה זוי לא תפיס לולד וז"ל התם עיקר בהמה של ישראל מתחלה אלא שמועבדת היא לארונא וכיון דאפשר לטלוקיה בזווי לא יצאה מרשות ישראל ולא חשיב יד עובד כוכבים באמצע אבל הכא דמתחלה של עובד כוכבים כ"ז שיש לעובד כוכבים כח זה דאי לא יהיב זוי תפיס לבהמה לא יצאה מרשות עובד כוכבים ומקרי יד עובד כוכבים באמצע שלא נשתלקת ידו לגמרי: טעמא דהעמיד הא לא העמיד לא תיבתא דרב יהודה. תימה דלקמן פריך לרב יהודה מתמני' דקתני בהדיא המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים ולדות פטורין מן הבכורה ולדי ולדות חייבין ומשני אימא הן ולדותיהן פטורין פירוש הן ולדות של צאן ברזל ולדותיהן הן ולדי ולדות פטורין מליתן בנס לכהן שהוא רביעי דצאן ברזל ואף על גב דלא קתני הן במתניתין פריך לומר דפשיטא ליה ולדות של צאן ברזל הן כצאן ברזל עצמן ולא אצטרך ליה במתניתין תו למיתני ואם כן גם כן אמאי לא מפרש כן כדשמתו האמהות והעמיד הולדות תחת אמותיהן נעשו הולדות עצמן צאן ברזל וכי קתני ולדי ולדות פטורין היינו ולדי ולדות שופרש הן היינו ולדי ולדות ולדותיהן (פטורין) [היינו ולדי ולדותיהן פטורין] הא לא העמיד חייבין וז"ל דלכך פי' בקונטרס במתני' העמיד לאו ממש שמתו האמהות והעמיד הולדות תחתיהן אלא שפתח לו פתח לעובד כוכבים שאם ימותו האמהות יהיו ולדות תחתיהן ועוד ש' לומר דאפילו איירי במתו כדמשמע בתוספתא אין זה העמדה גמורה שלא עשה לו שום קנין בולדות אלא הסמיכו עליהן בדיבור בעלמא: (תוספות)

היינו דאמר ליה רבן שמעון בן גמליאל אפילו עד עשרה דורות פטורין אלא לרב הונא דאמר לא נחית תנא קמא לדרי מאי אפילו עד עשרה דורות אמר לך רב הונא רבן שמעון בן גמליאל אהעמיד קאי דנחית לדרי תא שמע המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים ולדות פטורין ולדי לא תיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה אימא הן וולדותיהן איכא דאמרי הן וולדותיהן פטורין תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא אימא הן וולדות פטור וולדי ולדות חייב: רחל שילדה מין עז כו': אתא רב אושעיא מנהרדעא ואייתי מתניתא בידיה רחל בת עז ועז בת רחל ר' מאיר מחייב וחכמים פטורין אמר ליה רב הושעיא לרבה כי עיילת לקמיה דרב הונא בעי מיניה ר' מאיר מיחייב למאי אילימא לבכורה ולית ליה לרבי מאיר **[במדבר יח-יז]** אך בכור שור עד שיהא שור ובכורו שור אלא לראשית הגז ולית ליה הא דתנא דבי רבי ישמעאל כבשים שצמרן קשה פטורין מראשית הגז שנאמר **[איוב לא-כ]** ומגז כבשי יתחמם אמר ליה ניחוי אנו הכא במאי עסקינן ברחל שילדה מין עז ואביו תיש ובחוששין לזרע האב לענין אותו ואת בנו קמפילגי דר' מאיר סבר חוששין לזרע האב ורבנן סברי אין חוששין לזרע האב אי הכי ליפלו בחוששין לזרע האב בעלמא בפלוגתא דחנניה ורבנן אלא לעולם לבכורה והכא במאי עסקינן ברחל בת רחל בת עז מר סבר זיל בתר אימיה והאי לאו נדמה הוא ומר סבר זיל בתר אימיה דאימיה והאי נדמה הוא ואיבעית אימא ברחל בת עז בת רחל מר סבר חזרה שיות למקומן ומר סבר לא חזרה שיות למקומן רב אשי אמר כגון שיש בו מקצת סימנין ומאן חכמים ר"ש דאמר עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו: אמר רבי יוחנן מודה ר"מ בשעיר של ראש חדש דבעינן בן שעירה מאי טעמא אמר קרא **[במדבר כח-טו]** אחד המיוחד ובא מששת ימי בראשית והא מהכא נקא מהתם נקא **[ויקרא כב-ז]** שור או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדמה צריכא דאי מהתם הוה אמינא ה"מ היכא דלא נחת לדרי אבל היכא דנחת אימא לא ואי מהכא הוה אמינא ה"מ לגבי קרבן חובה אבל נדבה לא צריכא אמר רבי אחא בר יעקב הכל מודים דאין לוקין על צמרו משום כלאים שנאמר **[דברים כב-יא]** לא תלבש שעטנו מה פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה אמר רב פפא הכל מודים שצמרו פסול לתכלת שנאמר לא תלבש שעטנו גדילים תעשה לך מה פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה אמר רב נחמן בר יצחק הכל מודים שאין צמרו מטמא בנגיעים שנאמר **[ויקרא יג-מז]** בבגד צמר או בגד פשתים מה פשתים שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה אמר רב אשי אף אנו נאמר הדלה הגפן על גבי תאינה יינו פסול לנסכים מ"ט **[ויקרא כג-לז]** זבח ונסכים מה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו מתקין לה רבינא הדלה פשתן על גבי היגא ה"ג דלישתני א"כ לא מצית אמרת מה פשתן שלא נשתנה דהא פשתן נמי משתני א"ל זה נשתנה ריחו וזה לא נשתנה ריחו: **[מתני']** רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהן כאחת רבי יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן שנאמר **[שמות יג-ב]** הזכרים לה' וחק"א אי אפשר לצמצם אלא אחד לו ואחד לכהן ב"ט אומר הכהן בורר לו את היפה ר"ע אומר משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב

רש"י היינו דקאמר רש"י. את אמרת שחי דורות למטה מלאך ברזל וכו' ור' אבא אמרנא אפילו עד עשרה דורות נמי פטורין והא הדין טפי מעשרה אלף כי האי מנינא נקט כמנה דוכחי וקרא נמי נקיש להו דכתיב (דברים כג) גם דור עשירי והן אכורין לעולם אכטרין למיתני הכי דאם הוה תני אפילו ולדי ולדות פטורין הוה אמרנא הני הוה דפטור רבן גמליאל טפי מהני לא כי היכי דשמעין ליה לתנא קמא דפטור ולדי ולדות אע"ג דלא מבהמותיו של עובד כוכבים ממש נולדו ומחייב בולדי וולדיו ולדות לתת ולכן לכהן הכי נמי לרש"י אע"ג דפטור בולד ולדי בחד דלא טפי מחייב: אלף לרב הונא דאמר לא נחת תנא קמא למיפטר דרי. דלא פטר אלף ולדות של לאו ברזל הואיל ויאלו מבהמותיו ממש של עובד כוכבים למה ליה לרש"י למימר עד עשרה דורות לימא אפילו ולדי ולדות פטורין ושמעין מינה כי היכי דפטור ולדי ולדות אע"ג דלא מבהמותיו של עובד כוכבים ממש יאלו הוה הדין נמי עד עשרה דורות: אהעמיד קאי. שהעמיד ולדות תחת אמותיהן קאי דנחת תנא קמא למיפטר דרי: אימא הן וולדות. דמשמע תרי דרי הן הולדות וולדות אחרים: אימא הן וולדות. כלומר הן הולדות עצמן ולא תימא וולדות: מגז כבשי יתחמם. אלמא בת חימום קרי גז דלא בת חימום לא קרי גז והך עז בת רחל למרה קשה דלמר עזים קשה הוה: חוששין לזרע האב. אם שוחט האב והבן כיום אחד והילכך רבי מאיר מחייב אם שחטו ובחו חייב הואיל וזה דומה לו: אין חוששין. בעז בת עז ושחט אותה ואת אביה כיום אחד: כי היכי דפליגי חנניה ורבנן. בשחיטת חולין כפרק אורחו ואת בנו (דף עה): חנניה מחייב וחכמים פטורין: ברחל בת רחל. וגבי עז בת רחל עז בת עז בת רחל מיירי: ואב"ה ברחל בת עז בת רחל. וחדל קתני ביהל עז ואתה עז היהיה בת רחל: ר"מ מחייב ליתגן לכהן דחזרה שיות למקומן. ולא נדמה הוה והך רחל בת עז לאו רחל ממש דהא נקבה לא קשה בבכורה אלף מין רחל קאמר: מודה ר"מ. אע"ג דלענין בכורה סבר חזרה שיות למקומה הכא בעינן שיהא ממשפחת עזים משפת ימי בראשית: ה"מ דלא נחית לדרי. כלומר דליתו נדמה לעז אם אמו אלף לאמו גופיה הו נדמה דליתו דומה לאמו אבל היכא דנחת לדרי דלגבי אמו לא הו נדמה דליתו לאמו אלף לגבי אמו הו נדמה אימא לא קמ"ל אחד דבעינן מיוחד משפת ימי בראשית: ואי מהתם. דאי כתב אחד ולא כתב עז הוה אמרנא הני מילי נדמה פסול לקרבן חובה כגון שעיר מוסף דרשק חדש דחובה הוה אבל לקרבן נדמה ליתקבא האי דנקט שעיר ראש חדש הוה הדין לשעירי רגלים דכתיב בהן אחד אלף קמא דכולהו נקט: על אמרו. של עז שחטו מיוחד שה לדורותיו: מה זבח שלא נשתנה. דהא נדמה פסול לקרבן: אלף מעתה. משום דהדלה על גבי תאינה חשבת ליה שניו: זה נשתנה ריחו. יין של אורחו גפן: מהני הזכרים. משמע שנים: א"ל ללמס. שילאו שני ראשיהן כאחד אלף האחד יא תחלה ולא ידעין הי ניהו: ור"ט. מפרש וקאמר בורר את היפה מפרש בגמ' טעמא: ממשנין ביניהם. מפרש בגמרא דכהן נטול כחוש: והשני. שנקט ליתקבא ירעה עד שיסתאב ואח"כ יאכל דספק בכור הוה הילכך איתו נשחט תמים ובאותו של כהן לא אכטרין למימר דודאי איתו נשחט עד שיהא צו מוס דבזמן הזה מייירי א"ל בזמן הבית מייירי ודכהן לא חזי להקרבנה וספק בכור הוה ואיכא למיחש משום חולין בעזרה לפיכך נמי יאכל בזמנו והאי נקט של ישראל ירעה עד שיסתאב אלף ויחלל דספק בכור הוה הילכך דליתו כהן פטור מן המנות לגמרי כדמפרש בשחיטת חולין כפרק הזרוע והלחיים (דף קלב). הילכך תנא כולה מתניתין בישראל מיהו דכהן נמי ירעה עד שיסתאב ויאכלנו בזמנו: (רש"י)

תוספות ולית ליה הא דתנא ר' ישמעאל כבשים שצמרן קשה כו'. לא הוה מצי למיפרך דנימעט עז בת רחל מקרא דממעטין (חולין דף קלז). שער עזים מלעמוד ולשרת דבעינן דבר הראוי לשירות ולאמוקי נוצה של עזים דדילמא כיון דהוה מין הראוי לשירות שהיא בת רחל סגי בהכי: ברחל שילדה מין עז ואביו תיש. והא דנקט מין עז לרבותא דאע"ג דהועיל זרע האב לשנות הולד למין עז כמותו אפילו הכי לא חיישי רבנן לזרע האב ומיהו דפריך ליפלו בחוששין לזרע האב בעלמא לא חייש לרבותא זו: בשעיר של ראש חדש. קמא נקט וה"ה שעירי רגלים דהכי נמי כתב בהו אחד: (תוספות)

וחייב במתנות ורבי יוסי פוטר מת אחד מהן ר"ט אומר יחלוקו ר"ע אומר המוציא מחבירו עליו הראיה זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום: גמ' אמרי דבי רבי ינאי לרבי יוסי הגלילי שמעין ליה דאמר אפשר לצמצם בידי שמים וכ"ש בידי אדם ורבנן בידי שמים אי אפשר לצמצם בידי אדם מאי ת"ש חוט של סיקרא חוגרו באמצע להבדיל בין דמים העליונים ובין דמים התחתונים ואי אמרת אי אפשר לצמצם בידי אדם זימנין דקא היב עליונים למטה ותחתונים למעלה דמרווח בה מורתא תא שמע ממת כלים ממת מזבח שאני התם דרמנא אמר עביד ובכל היכי דמצית למיעבד ניחא ליה [דברי הימים א כח-יט] הכל בכתב מיד ה' עלי השביל אמר רב קטינא ת"ש חלקו לשנים והן שוין שניהן טמאים לפי שאי אפשר לצמצם אמר רב כהנא שאני כלי חרס הואיל ויש בו גומות ת"ש נמצא מכוון בין שתי עירות שתייהן מביאות שתי עלות דברי ר"א מ"ט לאו משום דקסבר בידי אדם אפשר לצמצם וקרובה ואפילו קרובות ר"א אליעזר

רש"י וחיוב במתנות. כשישחטנו יתן לכהן את הזרוע והלחיים והתם משנה היא זו: ור' יוסי פוטר. מפרש בגמ' יחלוקו. לחזר בו ר"ט ממאי דאמר לעיל כדמפרש בגמ' ל"ט דלפילו כשהן חיון מעלין את היפה בדמים לשניהם שיחלקו בשניהם הלכך מת אחד מהן יחלוקו את החי: זכר ונקבה אין כאן כלום לכהן. דשמה נקבה ולא תהלה והמוציא מחבירו עליו הראיה והכא אפילו רבי טרפון מודה דהתם הוא דלפליג משום דודאי חד מינייהו לכהן הלכך יפה כחו לחלוק בשוה אבל הכא הודיע כחו דשמה לא שייכא בכורה כלל ומיהו ירעה עד שיסתאב ואח"כ יחלוקו דספק הוא: גמ' אפשר לצמצם בידי שמים. כגון הך ליהדא ורע"ג דלין מקפידין בכך: וכל שכן בידי אדם. דמתכוונין לצמצם שום מדה או שום דבר דודאי אפשר לצמצם כלי ללמנא מתי אדם. שמתכוונין ומודדין כלי ללמנא מאי אפשר לצמצם או לא: חוגרו. למזבח באמצע גובהו הוא: קיהיב דמים עליונים. הראויים להגות למעלה מאמצעיתו וקא יתיב ליה למטה דשמה לא למנא יפה ועשו את החוט למטה מאמצעיתו הרבה וכן נהנין דמים עליונים למעלה מן החוט מעט איכא למימר למטה מאמצעיתו הוא: ותחתונים למעלה. דשמה למעלה מאמצעיתו נתנו את החוט: דמרווח ביה פורתא. לעולם א"א לצמצם ולמטה ויהא כגון ששעו את החוט רחב מאחר שמדדו והתחילוהו באמצע הרחיבוהו למטה ולמעלה דממה נפשך למטה ידידה הוא התחתון של מזבח ולמעלה ידידה הוא עליון בלא שום ספיקא: ת"ש ממתה כלים. דאמר רחמנא (שמות כה) ועשית שלחן אלתא למנא יפה ועשאוהו באמתיו מלמנא: שאני ההו דאמר רחמנא עביד ובכל היכא דמצית למיעבד ניחא ליה. ולעולם לא למנא יפה: הכל בכתב מיד ה' עלי השביל. כל מלאכת התבנית דוד אמרו לפסוק זה ולא גרסינן ליה הכא: חלקו לשנים. תגור שנטמא וחלקו לשנים והן שוין טמאין דלי אפשר לצמצם ובכל חד וחד איכא למימר הכא איכא רובא וק"ל תגור שיריו כרובו בעבור והרעוב (חולין דף קכד.). ויש בו גומות. שאינו נחלק בשוה אלא כשצרכין אותו החיוב (קרקע) בולטות בו ועושה בזה גומא וכן במקומות הרבה והלכך אי אפשר לשער אותו בליטות: נמצא. הלל מכוון בין שתי עירות שאין זו קרובה לו יותר מזה כלום: אפשר לצמצם. ולמדוד יפה כיוונן שתייהן קרובות זו כזו וקסבר קרובה דכתב בקרא (דברים כח) הקרובה אל ההלל אפילו קרובות משמע יש אם שתייהן קרובות לו בשוה שתייהן עורפות דלי אי אפשר לצמצם אלא ודאי אתה קרובה מהבדלה אמאי מביאות שתי עגלות יבואו אתה בשופות כדלמינין לקמן ויחמו ויחמו בני האחת אם אתה קרובים ממנו יתא חלקנו מחול לם והתפר עליכם ואם אנתו קרובים מכם חלקכם יתא שלנו והתפר עלינו: (רש"י)

תוספות זכר ונקבה אין לכהן כלום. אפילו יוצא שני ראשים כאחד קאי ומודה ר' יוסי הגלילי הכא דאע"ג דאפילו אי כוליה רחם מיקדשי מ"מ מין במינו אינו חוצץ כדאמר בפ"ק (לעיל דף ט:) הכא שהיא נקבה והיא פטר רחם כמות בטלה בכורתו לגמרי ולא דמי להיא דפ' בהמה המקשה (חולין דף ע.). כרכונו אחותו והוציאתו דהתם איירי כדנפק הוא דרך ראשו ודאי דרך מרגלותיה דלא היא איהי פטר רחם: אפשר לצמצם בידי שמים. פי' בקונטרס כגון הך דלידה דאע"ג דאין מקפידין בכך וכ"ש בידי אדם במתכוונים לצמצם שום מדה או שום דבר דודאי אפשר לצמצם וקשה לר"י כי קא מבעיא ליה לרבנן דבידי שמים א"א לצמצם בידי אדם מאי היכי פשיט מצמצם מכוון בין שתי עירות הא על כרחך נהי דיכולין לצמצם הדבר כשמתכוונין למדוד מ"מ לרבנן א"א שיהא הדבר מצומצם בין שתי עירות דכיון דבידי שמים הוא שמעצמו נפל שם מתחלה ולא נתעסקו עליו למדוד ולהניחו שם מכוון ונראה לרבי דאפילו למ"ד א"א לצמצם בידי שמים אף שפעמים שנמדד בו שהוא מצומצם אלא ה"ק אי אפשר לברו מצמצם שבידי שמים כגון לידה דהכא שאין פנאי לברו ולדקדק איזה יצא תחלה ולכך אין שניהן לכהן אבל בידי אדם שיש שהות לברו מביעה לן ופשיט ליה מנמצא מכוון בין שתי עירות דאי אמרת אי אפשר לברו אם הוא מצומצם אע"ג דפרישית דזימנין דמיקרי שהוא מצומצם כיון דאי אפשר להבחין לא יביאו שתי העגלות מספק דמילתא דלא שכיחא היא ואין לנו לתלות מספק שאירע כן ובמסקנא פשטינן דלרבנן אי אפשר לצמצם ואפילו אדם ומתוך הא דפליגי אמוראי בפ"ק דעירובין (דף טז:) בפרוך כעומד ופ"ב דחולין (דף כח:) במחצה על מחצה כרוב היה נראה דהלכה כרבי יוסי הגלילי דאפשר לצמצם לכל הפחות בידי אדם ואין לומר דקרי פרוך כעומד כשדומה לנו שהם שוים דאף על גב דשמה אינם שוים וכן מחצה על מחצה דשחיטה דהא מפרש טעמא דלא הוי כרוב וכעומד משום דאמר רחמנא למשה שחוט רובא וגדור רובא דתיסק לי דבלאו הכי היה אסור מספק משום דשמה שייך רובא והא דפריך בגיטין בפרק הזורק (דף עח.) והא א"א לצמצם גבי מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת דמפרש כגון דאתו תרווייהו בהדי הדדי בארבע אמות ואפי' יהא הלכה כר' יוסי הגלילי מ"מ דוחק הוא להעמיד המשנה בכך שאין רגילות להיות הדבר מצומצם וסתמא לא כוונו בבת אחת לבא ובפ' שבעת העדות (שבועות דף לב.) גבי כפרו שניהם כאחת פריך והא אי אפשר לצמצם ומשני הא מני רבי יוסי הגלילי ור' יוחנן משני אפילו תימא רבנן כו' משמע דאין הלכה כר' יוסי הגלילי וכן בפ' ארבעה אחין (יבמות דף כח.) גבי אחיות איני יודע מי שנתן אמרינו אליבא דרבי יוחנן לא סתים לן תנא כר' יוסי הגלילי לכך נראה דבידי שמים אין הלכה כמותו והך דשבועות ור' אחין הווי בידי שמים אבל בידי אדם הלכה כמותו כדמוכחא היא דחולין ועירובין וא"ת הא דאמרין בפ"ק דעירובין (דף ה:) לחי המושך מדופנו של מבו פחות מד' אמות אין צריך לחי אחר להתירו וארבע אמות צריך לחי אחר להתירו וקאמר רב הונא בר' יהושע לא אמרן אלא במבוי ז' יתיר בעומד מרובה על הפרוך רב אשי אמר מבוי ח' לא צריך לחי מה נפשך אי עומד נפיש יתיר בעומד מרובה על הפרוך ור' יוחנן נפיש נדון משום לחי פירוש דאם כן אין בלחי עשרה אמות מאי אמרת דשנו תרווייהו כי הדדי הוה ליה ספק דבריהם ולהקל משמע דאי אפשר לברו הדבר ויש לומר דלעולם אפשר למדוד אלא לא הטריוהו חכמים למדוד שם מספק כיון דבין עומד נפיש בין פרוך נפיש ליכא חשש איסור א"כ הם שוים ומילתא דלא שכיחא. היא ומכל מקום אם היה איסור דאורייתא היה אסור כיון שאפשר למדוד והא אין להקשות על רב אשי כי שווי כר' יוסי הגלילי נמי לשתרי דקיימא לן פרוך כעומד מותר דהתם קאי על רב הונא בריה דרב יהושע דסבירא ליה פרוך כעומד אסור והרב רבי שמעון מייבבלא היה מפרש דפרוך כעומד ומחצה על מחצה כרוב סברי כרבנן דאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם ומאן דשרי כשדומה לנו שהפרוך כעומד משום דאימר פרוך מרובה ואם תמצא לומר שהם שוים רחמנא אמר גדור רובא ובענין זה יש לפרש ההוא דמחצה על מחצה כרוב והשתא ניחא טפי ההיא דספק דבריהם להקל כיון דאי אפשר למדוד אבל קשיא לרבי דמשמע דספיקא דאורייתא היה אסור מטעם חששא בעלמא דשמה הם שוים אע"ג דאי עומד נפיש מותר ואי פרוך נפיש מותר וא"כ היכי דייק מנמצא מכוון בין שתי עירות התם נמי אע"ג דאי אפשר לכוון ולצמצם מודו רבנן דמביאות שתי עגלות משום חששא דאורייתא דשמה הם שוים ועוד דמאן דאסר פרוך כעומד לא אסר אלא מטעם דא"ל רחמנא למשה גזרו רובא שחוט רובא ואיכא למתלי טפי לאיסור מלהיתר אבל אם היה לתלות להיתר יותר מלאיסור היה מותר כדאשכחן מאן דשרי משום דאמר רחמנא למשה לא תשייר רובא ולא אסר מטעם דשמה הפרוך מרובה ואם כן ההיא דלחי אפילו הוי ספק דאורייתא תישתרי כיון דבין פרוך (מעומד) נפיש בין עומד נפיש מותר ומהא דפריך בההיא משעתא דפרוך כעומד והא אפשר לצמצם גבי אם יש ריוח ביניהם (סוכה דף טו:) אין לדקדק שום דבר דרבינו חננאל גריס והא אי אפשר לצמצם וכן רבינו שמעון ולרבינו תם נמי אין ריוח שיהא הלכה כן דלא הוי כמו אלא אפשר לצמצם בשום ענין שלא היה אסור משום בין השכך לשכד כמו שפירש שם ובההיא דסוף מכליתין (דף ס:) יצאו שנים בעשירי וקראו עשירי משמע דסבר ליה כרבי יוסי הגלילי אפילו בידי שמים דאי רבנן דא"א (תוספות)

סבר לה רבי יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם בידי שמים וכל שכן בידי אדם נימא כתנאי נמצא מכוון בין שתי עיירות לא היו עורפין ר' אליעזר אומר שתייהן מביאות שתי עגלות מאי לאו בהא קמיפלגי דתנא קמא סבר אי אפשר לצמצם ורבי אליעזר סבר אפשר לצמצם ותיסברא אי קסבר תנא קמא אי אפשר לצמצם אמאי לא היו עורפין יביאו עגלה אחת בשותפות ויתנו אלא להני תנאי דכולי עלמא אפשר לצמצם והכא בקרובה ולא קרובות קמיפלגי דתנא קמא סבר קרובה ולא קרובות ורבי אליעזר סבר קרובה ואפי' קרובות מאי הוי עלה אמר רב חייה בר אבין אמר רב עמרם תנא נמצא מכוון בין שתי עיירות ר' אליעזר אומר שתייהן מביאות שתי עגלות וחכמים אומרים יביאו עגלה אחת בשותפות ויתנו מאי קסברי רבנן אי קסברי רבנן דאפשר לצמצם וקרובה ואפי' קרובות ליתיה תרתי ואי קרובה ולא קרובות אפי' חדא לא ליתיה אלא לאו שמע מינה קסברי רבנן אי אפשר לצמצם ואפילו בידי אדם שמע מינה: ר' טרפון אומר [הכהן] בורר לו את היפה: מאי טעמא דרבי טרפון קא סבר ההוא דבריא נפק ברישא: ר' עקיבא אומר משמנין כו': אמר רבי חייה בר אבא אמר ר' יוחנן הכהן נוטל כחושה אמר ליה רבי חייה בר אבא לרבי יוחנן והא אנן משמנין ביניהן תנן אמר ליה עד דאכלת כפנייתא בבבל תרגימנא מסיפא דקתני סיפא מת אחד מהן רבי טרפון אומר יחלוקו ר' עקיבא אומר המוציא מחבירו עליו הראיה ואי סלקא דעתך משמנין ביניהן דכי הדדי פליגי הכי נמי ליפלגי גבי הדדי אלא מאי משמנין שומן יהא ביניהן דאמר ליה לכהן אייתי ראייה דבכור הוא ושקיל: והשני ירעה עד שיסתאב וחיוב במתנות ורבי יוסי פוסט: מאי טעמא דרבי מאיר אמר ר' יוחנן הואיל וכהן בא עליו משני צדדין דאמר ליה אי בכור הוא כוליה דידה הוא אי לא בכור הוא הב לי מתנות מיניה ור' יוסי מאי טעמא אמר רבא עשו שאינו זוכה זוכה ואע"ג דלא מטא לידיה כמאן דמטא לידיה וזבניה לישראל במומיה א"ר אלעזר הכל מודים בספק בכור שאין חליפין ביד כהן שחייב במתנות הכל מודים מאן ר' יוסי פשיטא עד כאן לא קא פטר ר' יוסי התם אלא דחליפין ביד כהן דעשו שאינו זוכה כזוכה אבל אין חליפין ביד כהן לא מהו דתימא טעמא דרבי יוסי דקסבר דאי מחייבת ליה במתנות אתי ליה לידי גיזה ועבודה אע"ג דאין חליפין ביד כהן קא משמע לן ומי מצית אמרת הכי והתני סיפא שהיה רבי יוסי אומר

רש"י סבר לה כר' יוסי הגלילי. וקא מיבעיא לן לרבנן: אי אפשר לצמצם. הילכך לא היו עורפין כל אחת אומרת אני איני קרובה: אפשר לצמצם. וקרובה הפילו קרובות: ויהנו. כדפרכין לעיל: דכולי עלמא אפשר לצמצם. דכרבי יוסי הגלילי סבירא להו: מאי הוי עלה. אליבא דרבנן: שתי עגלות. דאפשר לצמצם וקרובה אפי' קרובות: ליתיה תרתי. דהא לא מצי להתגויי דהא שתייהן שוות: א"ר לצמצם. הילכך מלו להתגויי: ההוא דבריא נפק ברישא. דמכרז כיראותו קדם את אחיו: הכהן נוטל כחוש. לכרבי עקיבא: והא משמנין תנו. דמשמע מה שיהא השור מחבירו וחותן דמיסא: דלחלוקה: דלחלוקה כפנייתא כדכב. בעוד שהיתה אורח תמרים כדכב ועמד עלמך: תרגימנא. להאי מילתא דר' עקיבא ודיוקנא לה מסופא: דכי הדדי פליגי. דלחלוקה יהא חלק בשניהם ה"ר יחלוקו את החי: שומן יהא ביניהן. מה שאתה שמן יפה מחבירו יהא מוטל ביניהם ועליו יבאו לזון ויעשו ישראל לכהן אייתי ראייה כו' כי היכי דסבר ר' עקיבא כסופא המוציא מחבירו עליו הראיה: מאי טעמא דר"ם. דקתני סתמא דמתני' חייב במתנות: אי בכור הוא כוליה דידי. והאי דשקיל אנהו הוי חולין ומתנהו כן ניהלך ושקילנא מתנות מיניה: עשו שאינו זוכה כזוכה. אע"פ שלא זכה כהן בהא דהא לא מטא לידיה מעולם עשאוהו כאלו זכה בו הואיל ומעיקרא הוא שייכא ביה יד כהן דשמת לידיה ניהו שוויה רבנן כמאן דמטא לידיה לשום בכורה: וזכין ליה לישראל כמנומיה. והדר שקליה לחיך חילופיה ובכור שמכרו כהן לישראל טעור מן המתנות דלחלקא לזבי ואילך דפרכא קמא (לעיל דף יב.). בספק בכור שאין חליפין ביד כהן. שלא נטל כלום תהויה כגון דקתני מתני' זכר ונקבה אין כהן לכהן כלום והאי זכר ספק בכור הוא שמא ילאה נקבה תחלה וירעה ויחלל כמנומיה לבעלים: שחייב במתנות. דהכא ליכא למימר עשאוהו כמי שמכרו כהן לישראל דהא לא בא בחליפין ליד כהן כלום: אי מחייבת ליה. לספק בכור במתנות אחי למימר חולין גמור הוא ואחי למיכרי בגיזה ועבודה: ומי מליה אמרת. דטעמא דרבי יוסי משום גיזה ועבודה הוא: בספק מעשר. כגון שקפץ אחד מן המעשרין לתוכו דלמרינן בפ"ב (לקמן דף נה.) כולם ירעו עד שיסתאבו ויחללו כמנומיה לבעלים ספק מעשר אין כהן כלום והאי זכר ספק בכור הוא שמא ילאה נקבה תחלה וירעה ויחלל כמנומיה לבעלים: (לקמן דף נה.) ומי מליה אמרת הכי. דטעמא דרבי מאיר משום שלא תסתאב תורת המתנה: (רש"י)

תוספות לצמצם אותו שקדם הוי עשירי אפי' ישתוק בו והוא ליה כאילו קרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי דאין אחד עשר קדוש שלא נעקר שם עשירי ממנו וכן בההיא דסוף פ"ב דחולין (דף לח.): דתחת אמו פרט ליתום דאוקימנא בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים וכן בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע. ג.) גבי הא דבעי רבא הלכו באיברים אחר הרוב ויש לדחות ההיא דלקמן בפרק בתרא (דף ס:) דאפילו סבר אי אפשר לצמצם כיון דאין יכול להכיר אי זה קדם משהו לחבירו ונתכונן לקרות שניהם עשירי ובבת אחת קראם לא דמי לקרא לעשירי עשירי ואח"כ לאחד עשר עשירי ובסמוך דקאמר התם דכל בבת אחת תרווייהו קדשי לאו ממש בבת אחת בצמצום אלא כדפרשין ומיהו קשה דבעירובין פרק מי שהוציאוהו (דף נ. ג.) ובפ"ב דקדושין (דף נא.) פריך מהא דיצאו שנים בעשירי לרבה דאמר כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו ומשמע דקשה ליה דהוה לן למימר דכיון דבזה אחר זה אין האחרון קדוש בבת אחת לא יהא קדוש לא זה ולא זה כמו מקדש אשה ואחותה והיאך יכול להיות זה דל קריאת שם ידיה מהכא כיון דאי אפשר לצמצם וממה נפשך עשירי מאליו קדוש וי"ל דמבתרא פריך היאך הוא הקדוש כיון דאינו קדוש אלא מחמת דיבורו: אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימנא. פירש בקונטרס בעוד שהיתה אוכלת תמרים בבבל ועמדן את עצמן טרחנו ליישבה וכן פירש רבינו שמואל בפ"ב בית כור (ב"ב דף קז:) וקשה דהוה ליה למנקט תמרים דכפנייתא הוא לשון גריעותא כדאמר בריש בכל מערבין (עירובין דף כח:) דכפנייתא אין ניקחות בכסף מעשר אלא אומר דה"פ מוטב שיהיה לך להיות אצלי ולטרוח בהלכה ולפרשה משהייתא אוכל כפנייתא בבבל: עשו את שאינו זוכה כזוכה. הא דאמר בסוף כל הגט (גיטין דף ל.) גבי מלוה מעות את הכהן ואת הלוי להיות מפריש עליהם מחלקם הא מני ר"י דאמר עשו את שאינו זוכה כזוכה ארבי יוסי דהכא קאי דכולהו חד טעמא הוא דהתם נמי חליפין ביד כהן שהרי נתן לו המעות ולא קאי ארבי יוסי בפ' שנים אוזוין (ב"מ דף יב.) גבי השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו דמפרש התם טעמא דר' יוסי משום דעשו שאינו זוכה כזוכה דהתם טעמא אחרניא משום תקנת עניים כדמפר' התם עניים גופייהו ניחא להו וכו' והשתא למאי דפריך לא קשה מידי בהא דפסיק שמואל כר' יוסי בההיא דשנים אוזין ובגיטין לא בעי לאוקמי מתני' דהתם כר' יוסי אלא אמרי' לא מוקמינן לה כיחידאה שמא דלא סבר לה כר' יוסי בגיטין: (תוספות)

כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ורבי מאיר מחייב חליפין ביד כהן אין אין חליפין ביד כהן לא מהו דתימא ר' יוסי לדבריו דר' מאיר קאמר ליה לדידי אפי' אין חליפין ביד כהן דאי מחייבת ליה במתנות אתי ליה לדידי גיזה ועבודה לדידך אודי לי מיהא היכא דחליפין ביד כהן דעשו שאינו זוכה כזכה ואמר ליה ר' מאיר לא ואמר רב פפא הכל מודים בספק מעשר שפטור מן המתנות הכל מודים מאן ר' מאיר פשיטא עד כאן לא קמחיב ר' מאיר התם אלא בספק בכור הואיל ובה עליו כהן משני צדדין אבל ספק מעשר לא מהו דתימא טעמא דר' מאיר דלא תשתכח תורת מתנות אפילו ספק מעשר נמי קא משמע לן ומי מצית אמרת הכי והקתני סיפא שהיה ר' יוסי אומר כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ורבי מאיר מחייב מהו דתימא ר' מאיר אפי' ספק מעשר מחייב והא דמיפליגי בחליפין להודיעך כחו דרבי יוסי דפטר אפי' היכא דכהן בא עליו משני צדדין קא משמע לן: מת אחד מהן רבי טרפון אומר יחלוקו: אמאי יחלוקו ניחוי אי שמן מית דכהן הוא והאי דאיכא דבעל הבית ואי כחוש מית דבעל הבית מית והאי דאיכא דכהן הוא אמר [רבי] אמי חזר בו ר' טרפון: ר"ע אומר המוציא מחבירו עליו הראיה: אמר רבי חייא משל דר' טרפון למה הדבר דומה לשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק ומשל דרבי עקיבא למה הדבר דומה לאחד שהפקיד אצל בעל הבית שהמוציא מחבירו עליו הראיה אלא במאי פליגי ר' עקיבא פליגי בשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ומסתלק ור' טרפון פליגי באחד שהפקיד אצל בעל הבית אמר רבא ואיתימא רב פפא הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק ובאחד שהפקיד אצל בעל הבית שהמוציא מחבירו עליו הראיה לא נחלקו אלא בחצר בעה"ב ורועה כהן רבי טרפון סבר אקנויי קא מקני ליה בחצירו וניחא ליה דליתעביד מצוה [בממוניה] והוה ליה כשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק ור"ע סבר כיון דאית ליה פסידא לא מקני ליה מידעם והוה ליה כאחד שהפקיד אצל בעל הבית שהמוציא מחבירו עליו הראיה: **מתני'** שתי רחיליו שלא ביכרו וילדו שני זכרים שניהם לכהן זכר ונקבה הזכר לכהן שני זכרים ונקבה אחד לו ואחד לכהן רבי טרפון אומר הכהן בורר לו את היפה רבי עקיבא אומר משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות רבי יוסי פטר מת אחד מהן רבי טרפון אומר יחלוקו: אמאי יחלוקו וניחא ליה דליתעביד מצוה [בממוניה] והוה ליה כשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק ור"ע סבר כיון דאית ליה פסידא לא מקני ליה מידעם והוה ליה כאחד שהפקיד אצל בעל הבית שהמוציא מחבירו עליו הראיה: **מתני'** שתי רחיליו שלא ביכרו וילדו שני זכרים שניהם לכהן זכר ונקבה הזכר לכהן שני זכרים ונקבה אחד לו ואחד לכהן רבי טרפון אומר הכהן בורר לו את היפה רבי עקיבא אומר משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות רבי יוסי פטר מת אחד מהן ר' טרפון אומר יחלוקו ר' עקיבא אומר המוציא מחבירו עליו הראיה זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום: **גמ'** צריכא דאי אשמועינן קמייתא בההיא קאמר ר' עקיבא דתרי מחדא אבל

רחיליו שלא ביכרו דתרי מחדא אחד מחדא אימא מודי ליה לר' טרפון דהך דילידא חד שביח טפי ואי אשמועינן הא בהא קאמר רבי עקיבא דתרויהו לא ביכרו אבל אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה וילדו שני זכרים אימא מודי ליה לר' טרפון

רש"י כל שחליפיו כו'. אי אמרת בשלמא טעמא דרבי מאיר גבי בכור משום דכח עליו משני לדידין היינו דקנסוב ר' יוסי (הש"ס) והואיל חליפיו ביד כהן פטור דאין יכול לומר אי בכור הוא כולו לדידי הוא דהוה כמאן דזכניה לישראל אלא אי אמרת טעמא דר' מאיר משום שלא תשתכח תורת מתנות אלא רבי יוסי טעמא משום דחליפיו ביד כהן הוא לר' מאיר נמי מה"ט לפטר אלא ודאי טעמא לאו משום שלא תשתכח תורת מתנות הוא: אי שמן מית דכהן הוא. האי דמית דהא רבי טרפון אמר כהן בורר לו את היפה: חזר בו רבי טרפון. מקמייתא דלמך כהן בורר לו את היפה וכבר דלשניהם יש חלק בשניהם: קנים שהפקידו אצל רועה. שתי בהמות ומתה האחת ואין ידוע של מי מתה: שמונה רועה בין שניהם. לחלקה ומסתלק דהכא ליכא למימרא מהבירי ומתני' נמי דקאמר רבי טרפון יחלוקו כגון שאותו ספק בכור הוא נוסך לרועה ואחי בעל הבית וכהן גבי רועה דליכא מוציא מחבירו דהא לא קאי דכשותף דהד מנייהו: ומשך דרבי עקיבא לאחד שהפקיד אצל בעל הבית. והגיהה בעדו ומתה בהמה אחת בעדו ואומר שך מתה והלא אומר אחת מאותן שך מתה המוציא מחבירו עליו הראיה ומתני' נמי דמרע ליה ר' עקיבא לכהן של כהן כשישן דכשות בעל הבית דהוה כהן מוציא מחבירו: אלא במאי פליגי. הואיל ולא חזר גונגה מקמייתא מתני': ר' עקיבא פליגי בשנים שהפקידו אצל רועה. בהמיה הא ודאי ליכא למימרא מהבירי עליו הראיה: לא נחלקו. אלא כגון שהבכור חי עומד בהכר בעל הבית וכהן רועה כל בהמותיו של בעל הבית: אקנויי אקני ליה. בעל הבית לכהן מקום בחצירו כדי שזכה כהן בכורות כשיוולדו מיד דתקני ליה חצירו: לניחא ליה לאונגה דהתעביד מנהו בממוניה. שיגדלו בכורותיו של כהן בחצירו והוה ליה חזר של שניהם והוה הא חזר כי רועה וכו' וכו' שנים הפקידו אלו לכהן חולקין דכשות שניהם עומד: פסידא. היכא דליכא ספיקא מפסיד בעל הבית אי קיימא חזר דכשות כהן: מתני' אחד לו. שהרי היה נקבה עמו ואיכא למימרא נקבה יאלת תחלה: משמנין ביניהן. כהן נוטל כחוש: יחלוקו. דחזר בו ר' טרפון מקמייתא: שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום. דאיכא למימרא כל חדא וחדא ילדה זכר ונקבה ואלת נקבה תחלה: שחליפיו ביד כהן. שהכהן נוטל אחת מן הספיקות פטור האחר מן המתנות דעשו את שאינו זוכה כזוכה: זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום. דשמא אותה שלא ביכרה ילדה הנקבה ואותה שכבר ביכרה ילדה זכר: גמ' קמייתא. רחל שילדה שני זכרים והם קאמר ר"ע כהן נוטל כחוש: משום דתרי מחדא. רחל נפוק ומספקא מילתא והמוציא מחבירו עליו הראיה: אבל שתי רחלים. שילדו שני זכרים ונקבה דתרי נפקו מחדא וחד מחדא: אימא מודי ליה רבי טרפון. דכהן בורר לו את היפה דלפיכך הוא יפה שאיך יחיד ולא היה הנקבה עמו וזהו ודאי בכור גמור: והך דילידא חד שביח טפי. שביח מעולה: (רש"י)

תוספות הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה כו'. בפרק המפקיד (ב"מ דף לו:): פריך דרבא אדרבא אהא דאמר רבא דבשתי כריכות הוה ליה למידק כו': שמניח רועה ביניהם ומסתלק. אין זה כי ההוא דגזל אחד מחמשה בני אדם דאמר' מניח גזילה ביניהם ומסתלק ופריך ב' המפקיד (שם). ושקלי ליה כולהו ואולי והאמר ר' אבא בר יבדא ספק הנוח לכתחלה לא יטול ואם נטל לא יחזיר ומפרש דמניח דקאמר גבי גזל היינו שיניח בידו או ביד בית דין עד שיחבר של מי הוא אבל הכא לא חיישינן אי שקלי לה כולהו ואולי דמירי כשהפקידו לו שלא מדעתו ואינו מוטל עליו לשמור ולא הוה בספק הינוח ואי מסתלק דהכא בעי למימר שיחלוקו ביניהם הוא ממש כמו דרבי טרפון ואם רועה לומר מסתלק וכל דאליים גבר צריך לומר דהא זמדמי לא דר' טרפון לשנים שהפקידו אצל רועה הכי קאמר דכיון דהתם כל דאליים גבר ולא אמרינן ביה המוציא מחבירו עליו הראיה סברא הוא לתקן כמו כן גבי כהן (שיחלוקו): אקנויי קא מקני ליה מקום בחצרו. ואפי' בלא קני קני דגמור ומשעבד נפשיה אי נמי כמה פעמים הרועה פותח ונועל כדאמר תיזיל איהי ותחוד ותפתח וברשות בעל הבית קא מחזיק: (תוספות)

דף **יט** **א**

דהך דלא ביכרה שביח טפי צריכא: **מתני'** יוצא דופן והבא אחריו רבי טרפון אומר שניהם ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים רבי עקיבא אומר שניהן אינן בכור הראשון מפני שאינו פטר רחם והשני מפני שקדמו אחר: **גמ'** במאי קמיפליגי רבי טרפון מספקא ליה בכור לדבר אחד אי הוה בכור אי לא הוה בכור ורבי עקיבא פשיטא ליה בכור לדבר אחד לא הוה בכור: תנו רבנן מכלל הצריך לפטר ומפרט הצריך לכלל כיצד: **שמות יג-ב**: קדש לי כל בכור יכול אפילו נקבה במשמע תלמוד לומר **[דברים טז-ז]** זכר אי זכר יכול אפי' יצתה נקבה לפניו תלמוד לומר **[שמות יג-ב/טז]**

אי למעוטי היכא דיצתה נקבה לפניו מפטר רחם נפקא אלא שמע מינה בכור למעוטי היכא דיוצא אחר יוצא דופן אמר ליה רב אחא מדפתי לריבא אי סלקא דעתך בכור לדבר אחד הוי בכור תינח היכא דיצא זכר יוצא דופן וזכר דרך רחם דלא קדוש דאימעוט לידה מבכור דבכור לרחמים איכא בכור לזכרים ליכא אלא היכא דיצתה נקבה דרך דופן וזכר דרך רחם ליקדש דהא איכא בכור לזכרים ובכור לרחם אלא מחוורתא כדאביי:

רש"י לוי למעוטי יתה נקבה לפניו. דרך רחם מפטר רחם נפקא אלא למעוטי יולא אחר דרך דופן בין רביי ולרבינאן (לרבה) ליכא מידי אלא במשמעותיה דקרא פליגי: אי ס"ד בכור לדבר אחד. (משמע) בכור יולא אחר יולא דופן לא ממשמעותה אימעוטי אלא מריבויא תינח היכא דיולא זכר ההלכה דרך דופן והדר נפק זכר אחריתא דרך רחם דההוא אימעוטי מריבויא דקרא דמסתברא דקרא אחר למעוטי דהא דבכור לרחמים הוא דליכא לככור לזכרים וללידה ליכא: אלא היכא דיצתה נקבה דרך דופן. והדר נפק זכר דרך רחם ליקדוש דהא הוי בכור להרי מיולי לרחמים ולזכרים ומריבויא דקרא לא מליית למעוטי אלא חד מסתברא דיוצא אחר יולא דופן זכר קממעט ולא יולא אחר יולא דופן נקבה ואמאי קתני בבביתא סתם אפילו יולא אחר יולא דופן ולא פליגי בין זכר לנקבה: אלא מחוורתא כדאביי. דמשמעותיה הוי בכור לכל מילי משום הכי מימעוטי כוליה: הדרן עלך הלוקח עובר פרתו (רש"י)

פרק שלישי - הלוקח בהמה

מתני' הלוקח בהמה מן העובד כוכבים ואינו יודע אם ביכרה אם לא ביכרה רבי ישמעאל אומר עז בת שנתה ודאי לכהן מכאן ואילך ספק רחל בת שנים ודאי לכהן מכאן ואילך ספק פרה וחמור בנות שלש ודאי לכהן מכאן ואילך ספק אמר לו רבי עקיבא אילו בוולד בלבד בהמה נפרטת כדבריך אלא אמרו סימן הוולד בהמה דקה טינוף ובגשה שיליא ובאשה שפיר ושיליא זה הכלל כל שידוע שביכרה אין לכהן כלום וכל שלא ביכרה זה לכהן ואם ספק יאכל במומו

לבעלים: גמ' מיכן ואילך אמאי ספק הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות מתעברות ויולדות בתוך שנתן נינהו והא ודאי מילד אוליד לימא רבי ישמעאל כר' מאיר ס"ל דחייש למיעוטא אפי' תימא רבנן כי אזלי בתר רובא דאיתיה קמן כגון תשע חנויות וסנהדרין אבל רובא דליתיה קמן לא אזלי רבנן בתר רובא והא קטן וקטנה דרובא דליתיה קמן וקאזלי רבנן בתר רובא דתנן קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין דברי רבי מאיר אמרו לו יפה אמרת שאין חולצין איש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש מה טעם אין מייבמין אמר להם קטן שמה ימצא סריס קטנה שמה תמצא איילונית ונמצאו פוגעין בערוה ורבנן זיל בתר (רובא) קטנים ורוב קטנים לאו סריסים נינהו זיל בתר קטנות ורוב קטנות לאו איילונית נינהו אלא אמר רבא

רש"י מתני' הלוקח בהמה: עז בת שנתה. שילדה בתוך שנתה: ולוי אותו הולד לכהן. קדוש לכן לא ילדה: ספק. ידעה ויחלל במומו לבעלים. ספק של פטר חמור מפריש טלה והוא לעלמו: טינוף. מפרש בגמ' שמה טעמה בתוך שנתה והוי סימן ולד ונפטרה מן הבכורה הלכך אפי' עז בת שנתה ספק היא: ספיר. עור לרית הולד: גמ' ר' מאיר חייש למיעוטא. כדקתני לקמן קטן וקטנה: תשע חנויות. כולן מוכרות בשך שחטוה ואחת מוכרת בשך נבילה ונמלאת החיכה בשך לשם בקרקע כשרה דכל דפריש מוכרש פריש והיינו רובא דליתיה קמן שהרי החנויות לפנינו: וסנהדרין. כגון שנים עשר מזכין ואחד עשר מחייבין זכאי: רובא דליתיה קמן. כגון הכא דלמרת הלך אחר רוב בהמות שכלל העולם: פוגעין בערוה. לכיון דליתיה ראויה להוליד לא קרינן בהו והיה הבכור אשר תלד ופקעה מהן חורת ייבוס וקיימו באיסור (בבביתא) אשח את: (רש"י)

הוספת מתני' פרה וחמור בנות שלש ודאי לכהן. אין לפרש דיוולדת תוך שתי שנים אלא דאם איתא שילדה בשנה שניה לא היתה חוזרת ויולדת בשלישית אע"ג דגדולה יולדת בכל שנה כענין שפי' רש"י בגמ' גבי גדייה דאמר יולדת אינה חוזרת ויולדת תוך שנתה ופירש בקונטרס אע"ג שהגדולות חוזרות ויולדות בתוך שנתן הקטנות היולדות אין חוזרות ויולדות בתוך שנתן אין לפרש כן דבהדיא אמרי' בריש אין מעמידין (ע"ז דף כד:) גבי ואת בניהם כלו בבית אי בפחותה מבת שלש מי קילדה והתנן פרה וחמור בנות שלש ודאי לכהן ש"מ תוך שנים לא ילדה כלל: ובגשה שיליא ובאשה שפיר ושליא. בפ' בהמה המקשה (חולין דף עז.) תנן שיליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה כסימן ולד באשה כד סימן ולד בבהמה משמע שפשוט באשה יותר מבהמה ותימה דהכי תנן הכא בהמה כמו אשה ואית ספרים דלא גריסי התם כן אלא גריסי סימן וולד באשה סימן וולד בבהמה ורבי אומר שיש ליישב הגירסא דמשום דשפיר אינו סימן ולד בבהמה כמו באשה נקט כי האי ליטנא דמ"מ שיליא היא סימן ולד בבהמה כמו באשה: ברובא דאיתיה קמן כמו תשע חנויות. היי מצוי למימר וליטעמין מי פליג ר' מאיר התם אחרי רבים להטות כתיב (שמות כג) ומהתם לפינן תשע חנויות בפ"ק דחולין (דף יא.): איש כתב רחמנא ומקשינן אשה לאיש. משמע הכא דחליצת קטנה פסולה דאורייתא כמו קטן ותימה דבמתני' בפרק מצות חליצה (יבמות קד:) בירושלמי גריסין החולצת מן הקטן חליצתה פסולה קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה כשרה וכן יש במקצת ספרים שלנו וקאמר בגמ' זו דברי ר' מאיר דקאמר איש כתב בפרשה ומקשינן אשה לאיש משמע דמדתה ר' מאיר דחליצתה כשרה דיעבד אלא לכתחלה אינה חולצת ולרבנן חולצת אפי' לכתחלה ובירושלמי נמי מוקים לה כר' מאיר וברוב ספרים שלנו גריסין חליצתה פסולה אבל קשה דא"כ ילמדנה בהדי אין דקתני בבבא דלעיל חרש וחרשת וקטן וליתני הכי החרש שנחלץ וחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן וקטנה שחלצה חליצתן פסולה ועוד דמאי שנא דגבי קטנה קתני תחלוץ משתגדיל וגבי קטן לא תני הכי ועוד דפשיטא כיון דחליצתה פסולה דתחלוץ משתגדיל לכן נראה דגריסי כשרה כמו בירושלמי וצ"ל דדרשא דהכא דמקשינן אשה לאיש אסמכתא בעלמא היא וטעמא משום דגזרינן אשה אטו איש איש נמי גזרינן חליצה אטו יבוס וכן משמע בירושלמי דקאמר בגמרא דההיא משנה דגריסי' התם חליצתה כשרה רבי שמעון רבי יוסי בעא קומי רבי מה בין קטן מה בין קטנה אמר ליה איש כתב בפרשה ברם הכא ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים מ"מ ר' מנא אמר לה סתם רבי יצחק בריה דרבי חייא כהנא בשם ר' יוחנן דרבי מאיר היא דאמר אין חולצין ואין מייבמין את הקטנה שמה תמצא איילונית משמע דכולה חד טעמא היא ומיהו אין נראה דהא רבנן אמרי ליה יפה אמרת שאין חולצין כר' ואין מייבמין את הקטנה שמה תמצא איילונית ובירושלמי אין מזכיר כי אטעם יבוס אבל טעמא דאין חולצין אם הוא מדרבנן הוי גזירה אשה אטו איש ולמאי דגריסין בספרים שלנו פסולה יש לפרש דלא עריב ליה בהדי חרש וחרשת וקטן משום דנהו ככו"ע ובקטנה איכא פלוגתא והא דתנא תחלוץ משתגדיל לאשמעינן דדוקא למ"ד פסולה תחלוץ משתגדיל אבל למ"ד כשרה אפי' לכתחלה לא תחלוץ ותחלוץ ועוד י"ל דלמ"ד בריש כל הגט (גיטין כה.) קטן ואנגליא פסולין ואין מוסלין איצטריך לאשמעינן גבי קטנה תחלוץ לאשמעינן דחליצה פסולה ופוסלת על האחים ו"מ אינה מתייבמת: קטן שמה ימצא סריס. ואת"ל למ"ד בפרק הערל (יבמות

דף פ: סימני סריס עד שיהא בכולן ניחוי אי משתיני עושה כיפה וי"ל דהיכא דלא הביא סימנין עד רוב שנותיו חשיב סריס בלא סימני סריס כדאמרינן בפ' הערל (שם): ובגדה (דף ז:): וכי לא עלו סימני סריס עד כמה עד רוב שנותיו: (תוספות)

דף

מחזורתא ר' ישמעאל כרבי מאיר סבירא ליה דחייש למיעוטא רבינא אמר אפילו תימא רבנן כי אזלי רבנן בתר רובא ברובא דלא תלי במעשה אבל רובא דתלי במעשה לא ת"ר עז בת שנתה ודאי לכהן מיכן ולהלן ספק רחל בת שנים ודאי לכהן מיכן ולהלן ספק פרה בת שלש ודאי לכהן מיכן ולהלן ספק חמורה כפרה ר' יוסי ברבי יהודה אומר חמורה בת ארבע שנים עד כאן דברי רבי ישמעאל כשנאמרו דברים לפני רבי יהושע אמר להן צאו אמרו לו לר' ישמעאל טעית אילו בוולד בלבד הבהמה נפטרת היה כדבריך (אלא) סימן הוולד בבהמה דקה טינוף ובגסה שליא ובאשה פסיר ושליא ואני אין אני אומר כן אלא עז שטינפה בת ששה יולדת בתוך שנתה רחל שטינפה בת שנתה יולדת בתוך שתיים אמר ר' עקיבא אני לא באתי לידי מדה זו אלא כל שידוע שביכרה אין כאן לכהן כלום וכל שלא ביכרה הרי זו לכהן ספק יאכל במומו לבעלים במאי קמיפלגי ר' ישמעאל ור' יהושע לימא בטינוף פוטר קמיפלגי רבי ישמעאל סבר טינוף אינו פוטר ורבי יהושע סבר טינוף פוטר אי דחזינן דטינוף דכולי עלמא לא פליגי דטינוף פוטר והכא בחוששין לטינוף קא מיפלגי רבי ישמעאל סבר אין חוששין לטינוף ור' יהושע סבר חוששין לטינוף ולא חייש והאמר רבא מחזורתא רבי ישמעאל כר"מ ס"ל דחייש למיעוט כי חייש לחומרא לקולא לא חייש ואיבעית אימא בין לקולא בין לחומרא חייש והכא במטנפת וחוזרת ויולדת בתוך שנתה קמיפלגי דרבי ישמעאל סבר מטנפת אינה חוזרת ויולדת בתוך שנתה והא מדאולדי ודאי לא טניף ור' יהושע סבר מטנפת חוזרת ויולדת בתוך שנתה ואני איני אומר כן אלא עז שטינפה בת ששה יולדת תוך שנתה רחל שטינפה בת שנתה יולדת בתוך שתיים מאי איכא בין גמריה לסבירה שטינפה בסוף ששה ואיכא בינייהו דזעירי דאמר זעירי אין טינוף פחות משלשים יום לגמריה אית ליה דזעירי לסבירה לית ליה דזעירי ואיבעית אימא דכולי עלמא אית להו דזעירי והכא ביולדת למקוטעין קמיפלגי

רפ"ז רובא דתלי במעשה. כגון עיבור הבהמה דתלי בהרבעה ואיכא למוחש שמא לא עלה עליה זכר הילכך ספק: ואני חזינן אומר כן. איני חולק עליך בלשון שמועתא אלא בלשון אחר ולקמן מפרש מאי איכא בין סבירה לגמריה: במאי קמיפלגי. ר' ישמעאל וגמריה דר' יהושע דקתני אצל אמרו: בטינוף פוטר פליגי. דרבי ישמעאל דמקוץ ליה ודאי ככור סבר דאי נמי טניף בתוך שנתה לא מיפטר: לחומרא. כגון גבי רישא דשמעאל דאי היה אזלינן בתר רובא הוה משויין ליה פשוט ודאי (דהא) מכאן ואילך (הוה) הילכך חייש למיעוט לחומרא ומקוץ ליה ספק אצל הכא אי חייש למיעוט קולא הוה דאפילו בת שנתה מקוץ ליה ספק: גמריה. אצל אמרו (אית ליה דזעירי): סבירה. ואני חזינן אומר כן כו': דטינוף כסוף ששה. שרמיטה סתחילה לטנף בתחלת חגש שביעי: אין טינוף פחות מל' יום. דלוינה מקבלת זכר עד ל' יום: גמריה. דלא ידענן שטינפה בת ששה דרבי ישמעאל פליגי דלמיר בתוך שנתה ספק דלמא טניף בתוך ג' חדשים או ד' משנולד וחזרה וילדה בתוך שנתה והאיכא דחזינן דלא טניף עד סוף ששה וטינפה כסוף ששה כדלמיר רבי יהושע בסבירה הוה ככור מעליל הוה דהוה טניף לאו טניף גמור הוה דלא טניף היה לא הוה ילדה בתוך שנתה עד יום אחד בשנה שניה דטינוף הוה כל חגש שביעי כזעירי ור' יהושע סבר שטינפה הוה כלחה שנתה ולא חל עד למחר דכל חקיי עיבור ענינן שלמים ואחר כך יולדת למחר כדלמירינן במסכת נדה (דף לה): ויתן ה' לך ריוון בגימט' רע"א וט' חדשים של ל' יום הוה ר"ע ימים וזכרם רע"א כתב קרא דיוולדת: לסבירה. ואף על גב דחזינא דלא טניף עד סוף ששה נמי ספיקא הוה דלית ליה דזעירי: (רפ"ז)

תוספות מחזורתא רבי ישמעאל כר"מ ס"ל דחייש למיעוטא. ומטעם סמוך מיעוטא דאין מתעברות לחזקה דבזקת שלא ילדה ואיתרע ליה רובא אין לחושבו ודאי בכור דלא הוה אלא פלגא ופלגא כדאמר בר"פ בתרא דיבמות (דף ק"ט). ושם הארכתי והא דמטהרינן בספק טומאה בפרק כסוי הדם (חולין דף פו.). היינו משום יליפינן מסוטה ליטהר בדבר שאין בו דעת לישראל ולהכי קאמר התם אם אמרו ספק טומאה לטהר ואמרו ספק איסור להיתר: רבינא אמר אפילו תימא רבנן. תימא דלא משני הכי בר"פ בתרא דיבמות (דף ק"ט). ושם אמתינן דלא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא [מעוברת] היא צרתה וי"ל דתשמיש דאדם לא חשיב תלי במעשה כמו תשמיש דבהמה דפעמים דבהמה צריך להרביע כדאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צא.). מותר להכניס כמכחול בשפופרת: ורבי יהושע סבר חוששין לטינוף. וא"ת הא קא מסקינן לקמן דרבי יהושע לא חייש למיעוטא כדדייק ממתני' דיצתה מלאה ר' יהושע אומר אינה חוששת וא"כ היכי חייש הכא למיעוטא דמטנפת ועוד דבכי האי גוונא דהכא אפילו ר"מ לא חייש כדאמר בריש פרק בתרא דיבמות (דף ק"ט): דהיכא דאיכא רובא וחזקה הוה המיעוט מיעוט דמיעוטא והכא איכא רובא דאין מטנפת ורובא וחזקה שהיא בחזקת שלא ילדה וי"ל דמ"מ לא הוה ודאי בכור שניתן לכהן דאיכא חזקה ממונא דעדיפא והמוציא מחבירו עליו הראיה ואפילו לרב דאזיל בממונא אחר הרוב בהיה דהמוכר שור לחבירו ונמצא נגחן (ב"ק דף מו.). היינו משום דאמר קים לי בנפשאי שאני מן הרוב א"נ יש לחלק בין ממון שאין לו תובעין לממון שיש לו תובעין ומיהו היא קצת תימא דלענין ללקות בגיזה ועבודה ולענין ליקרב למזבח חשיב ודאי בכור דאזלינן בתר רובא וחזקה ולענין נתינתו לכהן יחשב ספק ונראה לתרץ דלהכי חיישין למיעוט דמטנפת משום דרוב בהמות מתעברות כשמגיעות לזמן שראיות להתעבר בו (מתעברות): לקולא לא חייש. ואפילו לכהן ינתן כיון דקרב למזבח ומיהו גבי חמורה קשה דהוה לו להעמיד ממון ביד בעלים ולא ניזל בתר רובא דאפילו רב מודה הכא דאין הולכין בממון אחר הרוב כדי' לעיל וי"ל דגזר חמורה אטו בהמה טהרה: ואיבעית אימא בין לקולא בין לחומרא חייש. מעיקרא נמי דהוה בעי למימר לקולא לא חייש משמע דהיינו לר' ישמעאל אבל לר"מ בכ"מ חייש ומכ"מ אין לדקדק מכאן דהא דר"מ חייש למיעוטא היינו מדאורייתא מדחייש הכא אפילו להקל דהיינו שלא נותנו לכהן דלא אזלינן בממון אחר הרוב א"נ משום דאיכא רוב מתעברות כשמגיעות לזמן הראיות להתעבר שמשיע למיעוט ובפ' אין מעמידין (ע"ז דף לד:) גבי גבית בית אונייקי אמר דר"מ חייש למיעוטא וגזר רובא אטו מיעוטא ולא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום משמע דבאותו מקום נמי לאו מדאורייתא אלא מדרבנן מטעם גזירה אטו מיעוטא ובפ"ק דחולין (דף יב.) נמי דפריך לר"מ פסח וקדשים מאי איכא למימר דשרא רחמנא ולא קאמר בשר תאווה מאי איכא למימר דשרא רחמנא משמע דמדרבנן חייש למיעוטא ואפילו גזר בבשר תאווה בפסח וקדשים לא גזר דלא אפשר ואף על פי שלא יכלו להעמיד שם גזירתם העמידה היכא דאפשר ה"ו בדאורייתא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לבדוק לא אפשר דאם איתא דבדאורייתא אין חילוק בין אפשר ללא אפשר לא היה להכמים לחוש ולגזר היכא דאפשר כיון שראו שום מקום שלא חשו כגון היכא דלא אפשר ומיהו היכא דחזקה משייע למיעוט נראה דחייש ר"מ חייש למיעוטא מדאורייתא מדתהר גבי תינוק ועוד רובה להתייר בפרק כיסוי הדם (חולין דף פו.): לשחוט אותו ואת בנו אחר שחיסת חרש שוטה וקטן דאף על גב דאין רוב מעשיהן מקולקלין וא"ת דבפרק הזהב (ב"מ דף נה:) גבי גמשה חומשין הוה משמע דדמאי הוה מדרבנן אפילו לר"מ דקאמר עשו חיזוק לדבריהם ולמה אינו טבל דאורייתא דסמוך מיעוטא דאין מעשרים לחזקת טבל וי"ל דאין זה חזקה דלמא כרבי אושעיא עבדה שהכניסה במוץ (ברכות דף לא.) ועוד דאין להחזיק

החזיק שום אדם ברשע בשביל מיעוט שאין מעשרין: מעשרין: (תוספות)

לגמריה לא אמרין יולדת למקוטעין לסבריה אמרין יולדת למקוטעין ואיבעית אימא לא אמרין יולדת והכא במקצת היום ככולו קמיפלגי לסבריה אמרין מקצת היום ככולו לגמריה לא אמרין מקצת היום ככולו: אמר ר' עקיבא אני לא באתי לידי מדה זו אלא כל שידוע בו: מאי איכא בין ר' עקיבא לר' יהושע אמר ר' חנינא מסורא חלב פוטר איכא בינייהו ר' עקיבא סבר חלב פוטר הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות אין חולבות אלא אם כן יולדות ור' יהושע סבר הא איכא מיעוטא דחולבות אע"פ שאין יולדות ומי חייש ר' יהושע למיעוט והתנן היתה לה חמותה אינה חוששת יצאה מליאה חוששת ר' יהושע אומר אינה חוששת ואמרין מאי טעמא דר' יהושע קסבר רוב מעוברות יולדות ומיעוט מפילות וכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות והווי להו זכרים מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן אלא אימוך והתניא חלב פוטר דברי ר' יהושע רבי עקיבא אומר חלב אינו פוטר ת"ר גדייה שילדה שלש בנות וכל בנותיה ילדו שלש כולן נכנסות לדיר להתעשר א"ר שמעון אני ראיתי שעישרה בתוך שנתה למה לי למיתני שלש שלש תוליד חד מינייהו תלת ואינך תרתי תרתי אידי דאיכא חדא דלא סגיא בלא שלש תנא כולהו דילדו שלש שלש ולמה לי למיתני שלש כלל לילדו כולהו תרתי ותיהדר איהי ותוליד בהדיהן

רפ"ז לגמריה לא אמרין יולדת למקוטעין. הלכך לא נקט סוף ששה: לסבריה אמרין. ללא גמר בהמה מאשה מקצת יום אחרון של חדש חמישי לעבורה ככולה ויולדת זו ביום הלכך לפילו אית לן דזעירי ותעברה במרחשון ויולדת ביום אחרון של חדר דהוי שנתו: מקצת היום. שגמר חדש חמישי או של טינוף: ה"ג. לגמריה לא אמרין מקצת היום ככולו: מאי איכא בין ר' עקיבא לר' יהושע. דבבבלי מהכי מו ילדה: חלב פוטר. אם חולבתה לפילו בחור שנתה או שגולדה בבית ישראל לא ראינוה יולדת עד לאחר שנתה והרי היא חולבת: ר' יהושע סבר טינוף פוטר. ולא חלבו: היתה לה חמותה. אשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ומת בעלה בלא בנים ואח או לא ויש לה חמותה במקומה שילדה משת: אינה חוששת. שמה נולד בן לחמיה והיא זקוקה ליבס: ילדה מליאה. שהיתה חמותה מעוברת כשילדה ז' משת חוששת: ומחלה נקיבות. שאינה זוקקת לייבוס: אלא אימוך. תלמא דר' יהושע סבר טינוף פוטר והוא הדין תלמא דאחא ר' עקיבא למימר כל שידוע שביכרה ואפילו על ידי טינוף אין כלל לכהן בו' ספק ואפילו חולבת: והתניא. נתיחתא: גדייה. נקט משום דדרכה לילד ויולדת הרבה בעיבור אחו: אני ראיתי גדייה שעשירה בחור שנתה. כלומר בחור אותה שנה שילדה השלש בנות חזרו הבנות וילדו עד שנכנסו כולן לדיר להתעשר באותה שנה הן ונתיחתא ולקמן בעי מאי נפקא מיניה לת"ק: (רפ"ז)

תוספות חלב פוטר איכא בינייהו. פסק ר"ת דחלב אינו פוטר דלקמן בפירקין (דף כד) מסיקין כרשב"ג דאמר בלוקח בהמה מניקה. מעובד כוכבים דפטורה מן הבכורה דלא מרחמא א"כ ילדה אבל מטעם חלב לחד לא מיפטרט אי לאו דאיכא ולד בהדה דחיינא דמרחמא ליה ומניקתו ומתוך כך מדקדק ר"ת דהכי תלמא דחיישינן למיעוטא היכא דאיכא חזקה בהדה כי הכא שהיא בחזקת שלא ילדה ואפילו לא קיימא לן כרבי מאיר דמטהר בההיא דרוב תינוקות מטפחים (דה דף יח): מטעם סמוך מיעוטא לחזקה להחמיר מיהא חיישינן ואע"ג דבפ"ק דחולין (דף יא): משמע דאין הלכה כר"מ אפילו להחמיר דקאמר לר"מ דחייש למיעוטא היכי אכיל בשרא משמע דאין הלכה כן דלא קאמר היכי אכלינן בישרא מכל מקום היכא דחזקה מסייעתו חיישינן והכא איכא חזקה דהעמד בהמה בחזקת שלא ילדה וסמוך מיעוטא דחולבות ואע"פ שאין יולדות לחזקה והא דאמרין פ"ק. דחולין (דף ג): דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולא אמרין סמוך מיעוטא דאין מומחין לחזקה דבהמה בחזקת איסור עומדת עד שלא נשחטה ההוא רובא מצוי הוא ושכיח טובא כענין שמצינו בריש גיטין (דף ב): ואפילו לר"מ דחייש למיעוט' שתם ספרי דדייני מגמר גמירי והמיעוט לא שכיח ולא חייש ליה ר"מ כדאמרין בריש בנות כותים (דה דף לב). וכן י"ל בההיא דיבמות (דף קכא): דמים שאין להם סוף דדייבד אשתו מותרת ולא אמרין סמוך מיעוטא דנמלטים לחזקת אשת איש ומה שהחמירו שם לכתחלה משום חומרא דאשת איש וגוסס נמי לא אזלינן ביה בתר רובא להעיד עליו להשיא את אשתו וגם באתרא דרובא מסבלי והדר מקדשי ומיעוט מקדשי והדר מסבלי דאיכא רובא וחזקה להתירא חיישינן למיעוטא להחמיר לפי גירסת רבינו חננאל בקדושין בפרק שני (דף ג): ויש לתמוה האה דפריך הכא לר' יהושע דאמר חלב אינו פוטר מהא דר"מ דחייש למיעוט' שתם ספרי דדייני מגמר גמירי ומיעוטא לא שכיח ולא חייש ליה ר"מ כדאמרין בריש בנות כותים (דה דף לב). וכן י"ל בההיא דיבמות (דף קכא): דמים שאין להם סוף דדייבד אשתו מותרת ולא מתנייתן דהתם נמי מוכחא דיש חילוק דרישא דלא תנשא ולא תתייבם כו' מפרש התם מטעם סמוך מיעוט לחזקה ולא פליג עליה ר' יהושע דאין לומר דפליג בסיפא וה"ה ברישא דאדרבה הוה ליה לאשמועינן דפליג ברישא ואע"ג דאיכא חזקה וכו' בסיפא וי"ל כיון דמשכח ברייתא איפכא לא חש מלתרץ מיהו תימה דלמאי דמפיק כ"ש דתקשי לן דכאן א"ר יהושע חלב פוטר אלמא לא חייש למיעוטא ואע"ג דאיכא חזקה בהדה ובההיא דיבמות משמע דלא פליג ר' יהושע אלא בסיפא אבל ברישא מדה ואי הוה אמרין דלא חשיב מיעוטא דאיכא חזקה בהדה מה שהיא בחזקת שלא ילדה שאדרבה העמד ולד בחזקת שאינו קדוש בבכורה שהוא חולין בעמי אמו או הוה אתי שפיר וגם הא דצריך לומר אימוך אבל קשה דא"כ ר"ש בן גמליאל דסבר חלב אינו פוטר אלמא חייש למיעוטא ואע"ג דליכא חזקה בהדה ובריש כל הצלמים (ע"ז דף מ): משמע דלא חייש למיעוט ולא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום כדגזר ר"מ מטעם דחייש למיעוט ועוד קשיא דבסוף אין מעמידין (שם דף לט): משמע דר' יוחנן סבר כר"מ בגבינות בית אונייקי דסתמא כר' מאיר וטעמא דר"מ משום דחייש למיעוט כדמפרש בההוא פרקא ובפ"ק דחולין (דף ה): דר' יוחנן אבל מחשיבת כותי ולא חייש למיעוט החשודים כדקאמר ר"מ התם גבי יינם אע"ג דאיכא חזקה בהדה דלא נשחטה וי"ל דאיכא סתמי טובא דלא חיישינן למיעוטא ועוד דהתם סתם ואח"כ מחלוקת בריש כל הצלמים פלוגתא דר"מ ורבנן אבל עוד ק' דלקמן (דף כד). משמע דר' יוחנן אית ליה הלכה כר"ש בן גמליאל גבי ההוא דראה חזיר כרוך אחר רחל ויש לתרץ דאין להחזיק כל הכותים כרשעים אלא להרשע לבדו ועוד קשה דבפ' עשרה יוחסין (קדושין דף פ). גבי רוב תינוקות מטפחים משמע דר' יוחנן סבר כרבנן דקתני שני דברים אין בהם דעת. לישאל ועשאו חממים כמו שיש בהן דעת לישאל ומיהו מצונו למימר דלעולם כדאמר דמילתיה דר"ש בן גמליאל סבר ר' יוחנן כותיה בההיא דמשמע דמדפטר מטעם דלא מרחמא להניק א"כ ילדה ונפקא מינה היכא דחזינן דהוה לה חלב קודם לידה [אם אח"כ ראינוה מניקה] דההיא לא מיפטרט מטעם חלב אי לאו טעמא דלא מרחמא ולפי זה אפשר דהוי רבן שמעון בן גמליאל סבר חלב פוטר ואין ראייה השתא לר"ת למיעוט היכא דאיכא חזקה בהדה מהא דפסקינן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ומיהו קשה דר"ש בן גמליאל דאמר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי ומפרש אם לאו כלומר אפילו נפל מן הגג או אכלו ארי אלמא חייש למיעוט נפלים ובריש כל הצלמים לא חייש למיעוט ובלאו קשיא דרשב"ג קשיא נמי הלכתא אהלכתא דלא חיישינן למיעוט כדמשמע בחולין דלא פריך היכי אכלינן בישרא ובההיא דשבת (דף קל). קיימא לן כרשב"ג כדמוכח התם וי"ל דמן הדין היה לנו לפסוק כרבנן ואדרבנן סמכינן בשעת הדחק כדמוכח בחולין (יבמות דף לו). אלא מדרבנן החמירו ביבמה הואיל ומת תוך שלשים ואע"פ שנפל מן הגג או אכלו ארי שמא ישתקע הדבר ויאמר העולם שפיקה ומת ויבא לידי לעז וקלקול ולכן עשאוהו כספק גם לענין אבילות שלא יבא להקל בעדות ועוד שבכל מקום הלכה כדברי המיקל באבל ובלא שהה ח' ימים בבהמה העמידו כרבן שמעון בן גמליאל דאי

לימא קסבר מטנפת אינה חוזרת ויולדת בתוך שנתה אם תימצא לומר מטנפת חוזרת ויולדת בתוך שנתה ודאי אינה חוזרת ויולדת בתוך שנתה: אמר רבי שמעון אני ראיתי גדייה כו': מאי איכא בין תנא קמא לרבי שמעון איכא בינייהו דזעירי תנא קמא אית ליה דזעירי ור' שמעון לית ליה דזעירי ואיבעית אימא דכולי עלמא אית להו דזעירי והכא ביולדת למקוטעין קא מיפלגי לתנא קמא אינה יולדת למקוטעין לרבי שמעון ויולדת ויולדת דכולי עלמא אינה יולדת למקוטעין והכא במקצת היום ככולו קמיפלגי לתנא קמא לא אמרינן מקצת היום ככולו לרבי שמעון אמרי' מקצת היום ככולו ואב"ד דכ"ע אמרינן מקצת היום ככולו והכא במחוסר זמן נכנס לדין להתעשר קמיפלגי

רש"י לימא קסבר מטנפת כו' בתוך שנתה. כלומר בתוך שנתה לטיופה אבל האי בתוך שנתה לעיל גבי פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי יהושע לא היו אלא בתוך שנתה ללילה שהיא עצמה נולדה כדפרישית בריש הלכתא: איכא בינייהו הא דזעירי. וקמייירי כגון שטינפו הבנות ביום אחרון של שנה חדשים ללידתן ולא ביום החלת הדש שביעי שהשתא הי כי בל' לטיופה וכו' הדשים דעיבור נמלא דילדו ביום אחרון של שנתו ונכנסות הן ובתוך ללילי להעשר דבשנה אחת נולדו: ורבי שמעון לית ליה דזעירי. ולהכי קאמר שעשירה בתוך שנתה כלומר יום או יומים או עשרה ימים בתוך שנה שנולדו שלא עיכבו לילד עד יום אחרון של שנתו אע"פ שטינפו לסוף שנה: פי' אחר אני ראיתי גדייה שעשירה בתוך שנתה כלומר בתוך אותה שנה שהיא עצמה נולדה כילד ללכת שהיה לה הדש נתעברה וילדה לסוף ה' הדשים שלשנה הבנות וחזרו הבנות ונתעברו לסוף חמשן וילדו לסוף ה' הדשים הרי שנה לימא קסבר מטנפת וכו' בתוך שנתה כלומר בתוך השנה שהיא עצמה נולדה דמה שילדה לסוף שנה היו כטינפו ולהכי אינה יולדת עוד עד חש או עד הדשים בשנה שניה ות"ק מייירי כגון שעשירה בתוך שנתה שנולדה כו' שמעון ולקמן מפרש במאי פלגי והאי בתוך שנתה מפרשים כההוא לעיל גבי פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי יהושע דאמרינן בריש הלכתא במטנפת וכו' קמיפלגי: ת"ק אית ליה דזעירי. אין כן טיופה גדול מלידה ולהכי לא מילא היא למיזהר ולילדו בתוך שנתה עד לאחר יום או יומים ורבי שמעון ללא נחית להכי סבר דמטנפת לה דלהרל' וילדה בתוך שנתה ללית ליה הא דזעירי והשתא מלינן למימר דת"ק סבר דאפילו יולדת חוזרת ויולדת בתוך שנתה דהאי בתוך מפרשים לעיל בריש פירקין דלאו תוך ממש דוקא אלא בסוף יום או יומים לשון זה אינו עיקר דאיכא פירכא למלא דלייק ביה דבנות היכי משכחת להו דילדו בתוך שנתו כגון שעיברו ביום שלשים ללידתן וילדו לאחר ה' הדשים ביום אחרון אי הכי נמי משכחת לה דתייהר ותלד בתוך שנתה: והתניא. בניהותא: גדייה שלש בנות. בכרם אחד וכל בנותיה ילדו שלש להכי נקט שלש לשון נקבה דאי הוו זכרים לא הוו מתעשרי דאיכא ג' בכורות ותו לא פיישי עשר: כוון נכנסים לדין להתעשר יחד. דכולן יכולין להיות נולדו מאלול לאלול השלש בנות והשע בנותיהו דאי לא הוו נולדים בשנה אחת לא הו מיעשרי אהדדי דבחד באלול ראש השנה למעשר ואין מלכרפון אותן שנולדו לאחר אלול כדמפרש בפרק מעשר בהמה (לקמן דף נוז) והנך יכולין להיות בנות שלה בשנה אחת כגון שנולדו הבנות באלול ונתעברו לסוף שנה חדשים וילדו קודם אלול ולמה לי למינהא שלש בנות דילדו כולהו הג' בנות כו': לימא קסבר מטנפת אינה חוזרת ויולדת בתוך שנתה. משעת טיופה עד סוף שנה והאי נמי אינה יכולה לילד האול' וילדה שלש בנות בתחלת השנה ולהכי נקט מטנפת דסד"א דמטנפת נמי שוהא לילד כיוולדת ובעי למיפשט נמי מינה סתמא אי כתנא קמא אי כו' יהושע דפלגי לעיל במטנפת: ומשני אפילו אם תימצא לומר מטנפת חוזרת ויולדת שילדה ודאי אינה חוזרת דכתיב הכל יחיה: איכא בינייהו דזעירי. וכגון שטינפו הבנות לסוף שנה ללידתן בתחלת הדש שביעי תנא קמא דלא נקט לישנא דתוך אית ליה דזעירי דתו לא מקבלי זכר עד ראש הדש שמיני וימי עיבורן ה' הדשים שלימין אישתכח דלא ילדו עד יום אחד בשנה שניה ומשכחת לה אפילו הכי נכנסות לדין לילד אימהות ובנות חוץ מן הזקניה כגון שהיתה שנה מעוברת ליום אחד בשנה שנייה שלהן עדיין ראש הדש אב ורבי שמעון דנקט תוך שנתו ביום אחרון של שנה נולדו ומחוסרי זמן הן עד שבעה ימים ור' שמעון סבר מחוסר זמן הן עד דמתעשרי: (רש"י)

תוספות קיימא הא ועוד דמשום היא גופה שאם נתיר לשוחטו לאוכלו כשהוא בריא יכול לשוחטו כשהוא חולה וקרוב לפיהוק של מיתה דהשתא איכא ריעותא ואין לדקדק דר' שמעון בן גמליאל לא חייש למיעוט מהא דחיישי למיעוט רבי עקיבא ור' טרפון בפ' קמא דמכות (דף ז. ו. ושם ד"ה דילמא) שמה במקום סייף הוה נקב ורבי שמעון בן גמליאל קאמר אף הן מרבים שופכי דמים בישראל דדילמא התם הוא דלא חייש משום דחשבינן כלא איפשר שאם כן לא יהרג אדם לעולם ואפילו ר' מאיר מודה כדקאמר בפ"ק דחולין (ד' יא): והא דבעי למימר לרבי עקיבא דחלב פוטור ולא חייש למיעוט הוה מצי לאקשווי מההיא דמכות דחייש שמה במקום סייף נקב הוה ורשב"ג קאמר דלא חייש אלא דלא רצה להאריך ועוד אין נראה לרבינו תם לפרש כלל טעמייהו משום דחיישי למיעוטא דבהדיא חשיב לא אפשר בפ"ק דחולין (ד' יא: ושם) אלא אמרי רבנן דכשהיו שואלים לעדים ראיתם אם במקום סייף נקב הוה והם אמרינן אין אנו יודעים בטלה עדותא אע"פ שאם לא היו שואלין היה נהרג מידי הוה זה אומר בסיף הרגו זה אומר בארין הרגו דאין זה נכון אע"פ דאי לא שיללינן להו הוה נהרג ולא חיישינן דדילמא אי שיללינן מינייהו הוה מכחשי אהדיד ומיהו אין זה קושיא לחושבא כלא איפשר דאפשר כגון שנתגלה קרום של מוח ורואהו עדיין שלם ובחולין דחשבינן ליה לא איפשר לפי שדוחק להעמיד בו הפסוק ומאן דפטר סבר שבקיה לקרא דחייק ומוקים אנפשיה: לימא קסבר מטנפת אינה חוזרת ויולדת תוך שנתה. וכל שכן זו שילדה וולדות גמורים ובתוך שנתה לאו דוקא אלא גם אחר שנתה מעט דהא לאו באותה שנה נולדה הגדייה שאם כן תתעשר עם בנותיה ותנא קמא לא חשיב לה אלא כלומר בת שנתה יום שאחר שנתה ופירש בקונטרס דהו כו' ישמעאל ועדיפא מרבי ישמעאל והדין עמו דהא לרבי ישמעאל חוזרת ויולדת ביום ראשון של שנה שנייה דהא אית ליה מכאן ואילך ספק והקשה בקונטרס כיון דאינה נכנסת עמהן לוקמה כגון שנולדה היא בניסן וילדה לה באלול דאפשר לה לחזור לילד עם בנותיה קודם אלול הבא ולא דק בלישניה דהא בסמוך אמרינן דתנא קמא אית ליה דזעירי והוא הדין שאין בהמה מתעברת אחר שנולדה בפחות משלשים יום לבד מה' חדשי העיבור והוה ליה למימר שנולדה בכ"ה באדר: תנא קמא אית ליה דזעירי. גם כאן פי' בקונטרס דימי עיבורה ה' חדשים שלמים משמע שרוצה לומר של שלשים יום כמו שפירשו לעיל ואי אפשר לומר כן כלל ולמאי דמוקי פלוגתייהו במקצת היום ככולו דצריך למנות הכל מאחד באלול של שנה זו לאחד באלול של שנה הבאה לשנת הלבנה דאחד באלול ראש השנה למעשר בהמה ולא משכחת לה בשום ענין אלא אם כן היו חדשי העיבור כפי חדשי הלבנה והשתא לתנא קמא לא אמרינן מקצת היום ככולו וכשנולדה באחד באלול לא קבלה עד מלאת שלשים יום שנולדה דכיון דאמר זעירי אין טיופה פחות מל' יום כל שכן בתה והשתא שלמי אינה ל' יום ביום ב' של תשרי דבעינן ל' יום מעת לעת כיון דאין מקצת היום ככולו ואלול חסר הוא ובו ביום אפשר להתעבר וכו' חדשים של עיבור שלמי יום שני של אדר ובו ביום ילדה חשוב שלשים יום מעת לעת לבנותיה קודם שיקבלו זכר ויכלו ביום שלשים של ניסן ובו ביום נתעברו ונמצא שכלו ה' חדשי עיבורן ביום שלשים של אלול ובו ביום ילדו ורבי שמעון סבר דאמרי' מקצת היום ככולו וכלים שלשים יום ביום אחד של תשרי ובו ביום נתעברה ונמצא שכלו ה' חדשי העיבור ביום אחרון של שבת דמקצת היום ככולו ובו ביום ילדה חשוב שלשים יום לבנות ויכלו ביום אחרון של אדר שהוא חסר ובו ביום נתעברו ונמצא שכלים בכ"ט באב ה' חדשי העיבור ואין לתמוה על שפירש דחדשי העיבור של בהמה דקה לפי חדשי הלבנה דה"ל אשכחן בירושלמי בפרק קמא דנדה דחמורה אע"פ שאינה יולדת למקוטעין פעמים שיי"ב חדשי עיבורן לפי שנת החמה פעמים לפי שנת הלבנה דקאמר התם ר' חייא בר אשי הוה יתיב קמיה דרב חמתיא מבעית א"ל מה כן א"ל חמתיא בעיא מילא דאנא בעי (מרבנא) שלא תצטנן א"ל אימתי עלה עליה זכר א"ל ביום פלן וחשיב א"ל בעיא היא עד כדון ותני כן שפיתח אינה פוחתת מימות הלבנה המוספת אינה מוספת על ימות החמה ואח"כ אמר שם וכל מילתיה דרבי יהושע פליג דאמר רבי יהושע בן לוי בקרית של בית של

בקרית	של	בית	רבי	ממנה	שוריים	.	(תוספות)
-------	----	-----	-----	------	--------	---	----------

והתניא רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון מחוסר זמן נכנס לדין להתעשר והרי הן בכבוד מה בכור קדוש לפני זמנו וקרוב לאחר זמנו אף מחוסר זמן קדוש לפני זמנו וקרוב לאחר זמנו ואדיליף מבכור ניליף מקדשים מסתברא מבכור הוה ליה למילף שכן גואל מום תמורת אכילה אדרבה מקדשים הוה ליה למילף שכן זכר קדוש במתנות פשוט אלא רבי שמעון העברה העברה גמיר היכי דמי טינוף אמר רבא כדאמרי רעותא דצלתא אצר חיותא ושמואל אמר בעבועי דדמא וצריך להראותו לחכם חכם מנא ידע אמר רב פפא ורועה חכם אמר רב חסדא הרי אמרו יצירת הולד באשה ארבעים יום בעי רב חסדא בהמה בכמה אמר ליה רב פפא לאביי לאו היינו דזעירי דאמר זעירי אין טינוף פחות משלשים יום ההוא לקבל איתמר מצינו לוקח מעובד כוכבים לוקח מישראל מאי אמר רב בכור ודאי דאם איתא דבכרה אישתבוחי הוה מישתבח ליה ושמואל אמר בכור ספק סבר לשחיטה קא בעי ליה ורבי יוחנן אמר חולין ודאין מאי טעמא אם איתא דלא בכרה כיון דאיכא איסורא אודועי הוה מודע ליה תניא כוותיה דרבי יוחנן דאמר חולין אם לא הודיעו הולך ושוטט ואינו נמנע לימא תיהו תיובתא דרב ושמואל התם ממוכר תליא מילתא הכא בלוקח תליא מילתא: [מתני'](#) רבי אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חרות דם הרי זו תקבר

ופטורה מן הבכורה: **גמ'** תני רבי חייה אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ומאחר דאינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמאי תקבר

רש"י והתניא. בניחוחא: והרי הוא. כלומר ודבר זה יש לו דין בכור: מה בכור קדוש לפני זמנו. שהרי קדושתו מרחם: אף מעשר קדוש לפני זמנו. דמחוסר זמן נכנס לזכר: לילף מקדשים. משלמים שאין יכול להקדישן מחוסר זמן שאין קדושה חלה עליהן כדלמרינן בעורכת כהנים ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה' אין לי אלא לאשה מניין אף להקדיש תלמוד לומר לקרבן: שכן גואל מום תמורת אכילה. בכור ומעשר אין נפדין דבכבור נאמר (במדבר יח) לא תפדה ובמעשר (ויקרא כז) לא יגאל אכל קדשים נפדין במומן וקדושתו במומן קדושה גמורה מה שאין כן בקדשים כדלמרינן בפירקין דלעיל (דף יד.) כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדש כו' חוץ מבכור ומעשר ובכור ומעשר אין תמורתן קריבה דכתיב לא תפדה קדש הם את דמם חזוק וגו' ואמרינן הן קריבין ואין תמורתן קריבה במסכת תמורה בפירקין אלו קדשים (דף כא.) אכל שאר קדשים תמורתן קריבה כדלמרינן בפירקין דלעיל (ד' יד.) רק קדשיך אלו התמורות: אכילה. בכור ומעשר נאכלין במומן זה לישראל זה. לכהן אכל קדשים שנפל בהן מום נפדין: פשוט זכר קדוש במתנות. מעשר וקדשים נהגון בפשוט ואינם לריבון להיות זכרים ולריבון להקדישם בימים ואינם ממתנות כהונה ומעשר ושלמים נאכלין בבעלים כדמפרש בפירקין בהמה (לקמן דף נו.) דמעשר הוא שלמים אכל בכור לאו פשוט הוא ואינו נוהג אלא בזכרים ואין לרדין להקדישן דמרתם קדוש וממתנות כהונה הוא: העברה העברה. והעברה כל פטר רחם הזכרים כל אשר יעבור תחת השבט: אלא חיותא. נעלך רחמה ונימוק העובר: בעבועי דמא. פולטת ארבעבועות של דם: להראותו לחכם. לידע אם עובר היה וחיפטר מן הבכורה: ארבעים יום. דהמפלת יום ארבעים לריבון לישב ימי טומאה והוא בלוי מהכא מיה בעלמא הוא: בהמה כהמה. שהה משקבלה זכר עד הטיטוף דנימא ולד הוא ומיפטר מן הבכורה: לאו היינו דזעירי. דס"ד דהכי אמר דלשלים יום שהה הולך להבראות וזוים ל"א נימוק ויולא (והכי קאמר זעירי אין טינוף מעבד בלידה שאינה מתעברת ולד אחר פחות משלשים יום): לקבל איתמר. מהשפילה את עובר ראשון אינה מקבלת זכר עד שלשים יום אכל בימי יצירת הולד לא איירי: מצינו לוקח מן העובד כוכבים. מה דינו כדתיני מתניתין: אישתבוחי משתבח ליה. המוכר אומר קחנה שכבר ביכרה ואין לרדין עוד ליתן ולדה לכהן: ספק. והאי דלא אשתבח מוכר בכדי דסבר לשחיטה בעי לה: אם לא הודיעו. בארבעה פקדים בשנה מוכר שמכר פרה לשחוט וכו' ביום מכר בנה לאחר לשחוט לרדין להודיעו אמה מכרתי לשחוט ואם לא הודיעו הולך לוקח ושוחט לכוון ואינו לרדין לחזור ולשאל אם היום נשחטה האם: התם במוכר תלך רחמנא. לרדין להודיעו כדלמרינן בשחיטת חולין (דף פג.) יום אחד יום המיוחד טעון כרוז והיינו יום המיוחד ארבעה פקדים בשנה מיוחדין לכך שיטעון מוכר להכריז אמה מכרתי לשחוט: הכא בלוקח תליא מילתא. דכתיב (דברים טו) בבקרך ובצאנך דמי שהבהמה שלו עליו להפריש בכורותיו: מתני' הרי זו תקבר. התורה דלסורה בהגלה דמא ולד זכר היה שנימוק וקדוש בבכורה ביצירתו: גמ' אינה מטמאה במגע ובמשא. כנבילה השחא ס"ד משום דלא חיישין שמה ולד נימוק אמאי תקבר: (רש"י)

תוספות ויש ממנו שילדו עכשיו פירוש שילדו למקוטעין ויש מהן שילדו לאחר זמן ואח"כ אומרים כאן בהמה טמאה כאן בהמה טהורה כלומר לא פליגי ופריך הא כתיב הידעת עת לדת יעלי טלע חולל אילות תשמוט תספור ירחים תמלאנה וידעת עת לדתנה ופירוש תספור ירחים תמלאנה דאינה יולדת למקוטעין ומשני חיה טהורה כבהמה טמאה כלומר דאינה יולדת למקוטעין אבל בהמה טהורה יולדת למקוטעין ובשמעתין פלוגתא בהמה טהורה: אף מחוסר זמן קדוש לפני זמנו. והא דאמר בתמורה פרק אלו קדשים (דף יט:) הרי מחוסר זמן דלא חזי ואמר רבי שמעון קדוש היינו במעשר בהמה כדמוכח הכא דפליגי ר' שמעון ורבנן אבל בשאר קדשים מודה אפילו ר' שמעון: שכן גואל מום כו'. הא דלא קאמר נמי ואין באים מחוצה לארץ כשאר קדשים משום דפלוגתא היא התם בגמרא תמורה (דף כא.) אכילה. פירש בקונט' שנאכלין במומן בלא פדיון וקצת קשה הא מכלל גואל הוא ונראה לפרש דמשונה אכילתה משאר פסולי המוקדשין דאין נשחטין באיטלו ונמכרים באיטלו ונשקלים בליטרא ומדאורייתא הוא כדמשמע בפרק קמא דתמורה (ד' ח.) ובסוף חלק (סנהדרין ד' קיב:) גבי עיר הנדחת דמעט בכור ומעשר מדכתיב בהמה מי שנאכל בתורת בהמתך יצאו בכור ומעשר שאין נאכלין בתורתך בהמתך דתנן כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטלו חוץ מן הבכור ומעשר: העברה העברה גמירי. ואף ע"ג דאיכא למילף נמי תחת תחת מקדשים כדאמר בפ"ק (לעיל ד' יב.) בהמה שיש בה מקצת סימנין הכא לענין קידוש שייך למילף טפי מהעברה דמשמע כל אשר יעבור תחת השבט לשון קידוש: אשתבוחי משתבח ליה. פירש בקונטרס שכבר ביכרה ולא תסתכן בלידה עוד אבל עובד כוכבים אי נמי א"ל הכי אין בדבריו אמת ויש ללמוד מפירושו דעובד כוכבים אפילו מסיח לפי תומו אינו נאמן דלהשיב מחו אומר כן ועוד יש לפרש דאשתבוחי דהא היינו שכבר נפטרה מן הבכורה: רבי יוחנן אמר חולין ודאי. בהלכות גדולות פסק כו' יוחנן וביצעה (דף ד:) אמר' רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן וב' מי שהוציא וכו' (עירובין ד' מז:) אמרינן שמואל ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן: התם במוכר תליא מילתא. שיועד המוכר בלוקח שקונה לשחוט ועובר בלאו ולפני עור אם אינו מודיעו דלוקח לא. איבעי ליה לאסוקיה לדעתיה שמכר אמה או בת: הכא בלוקח תליא מילתא. שעליו לחקור בהמתו אם היא חייבת בבכורה: בהמה גסה ששפעה חרות דם הרי זו תקבר. אע"פ דתנא בפרק בהמה המקשה (חולין דף עז.) המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים כדמפרש התם משום דנסמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות הכא שאני כדמפרש בגמרא כדי לפרסמה שנפטרה מן הבכורה ומה שאינו דוחק בגמרא לומר כן אלא משום דרבי חייה דקאמר וכי מאחר דאינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמאי תקבר ומשני כדי לפרסמה כו' בלאו הכי צריך היה טעם דפרסום אלא דאמר ר' חייה לא ניחא ליה כל כך שתקבר מטעם פרסום כיון דאפי' יודע שילדה דבר הקדוש לא בעיא קבורה משום דבטלי: (תוספות)

יוחנן לטעמיה דאמר ר' יוחנן רבי אליעזר בן יעקב ורבי שמעון אמרו דבר אחד רבי אליעזר בן יעקב הא דאמר ר' שמעון מאי היא דתנן השליא בבית הבית טמא לא שהשליא ולד אלא שאין שליא בלא ולד רבי שמעון אומר ולד נימוק עד שלא יצא: תנן התם אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה מאי כפיקה אמר רב הונא כפיקה של צמר אמר רבי חייא בר רב לרב הונא רבי פריש של שתי או של ערב אמר ליה תניא פיקה של שתי דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר של ערב רבי אליעזר ברבי צדוק אמר משיראו טפיפיות מאי טפיפיות אמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' אליעזר ברבי צדוק כן היו מפרשין בירושלים כפרידה שכורעת להטיל מימיה ונראית פיקה מתוך פיקה: אמר רב הונא שמעתי שתי פיקות אחת של שתי ואחת של ערב ואין לי לפרש כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן שלש פיקות שמעתי אחת של שתי ואחת של ערב ואחת של פיקה גדולה של סקאין ואין לי לפרש כי אתא רבין פירשה משמיה דרבי יוחנן של אשה כשל שתי של בהמה כשל ערב פיקה גדולה של סקאין כדתנן גוש הבא מבית הפרס מארץ העמים שיעורו כפיקה גדולה של סקאין שהוא כחותם המרצופין וישנו בצד העליון של מגופת החבית הלחמית אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים וטהור ממה נפשך אי מיא רובא נינהו כיון דעביד להו השקה טהרי להו ואי רובא ציר נינהו ציר לא בר קבולי טומאה הוא מאי איכא משום הנך מיעוטא דמיא הנך בטלו להו ברובא אמר רבי ירמיה לא שנו אלא לטבול בהן פיתו אבל לקדירה לא מצא מין את מינו וניעור יתיב רב דימי וקאמר להא שמעתא אמר ליה אביי וכי טומאה שבטלה חזרה וניעורה א"ל ואת לא תסברא והתנן סאה תרומה טמאה שנפלה

רש"י ומשני כדי לפרסמה. ללא שפטורה מן הבטורה דמקדרינן לחכמה מחזיקין ליה כולל: וקפרידן כיון דפטרה ליה מבטורה למומרל דולד מעליה הוא ואמאי אינה מטמאה: ביטול ברוב. להכי אינה מטמאה כשכל הבשר ברוב דם וגו' שזולתו עמו: נגע בה. הא דלחמן ללא מטמא במגע משום ביטול ברוב: השליא בבית. שהפילה האשה שליא ואין ולד ניכר בה: הבית טמא. כקתני טעמא דחין שליא בלא ולד אלא שנימוק ורעפ"כ מטמא: רבי שמעון אומר הולד נימוק. ומקמינן ההם דטעמא דר' שמעון דלחמך הבית טהור משום ביטול ברוב נגע בה במסכת נדה בפרק המפלת (דף כז. ב.): פתיחת הקבר. אשה שמת עוברה במעיה וישבה על המגבר ופתח קבר הרחם בבית זה ולא יכל הולד והולידה לבית אחר טמא הבית הרחשון כלילי וכל עס דטומאה בוקעה והוא הדיון פתיחת הקבר אינו נפלים אלא נפול שהעגיל רחשון ככר שעב רחשון: פיקה של אמה. למושי"ל: רבי פיש. לרצון פיקה של שתי שקטנה או פיקה של ערב שגדולה: אמר ליה תניא. דפלגי בה: משיראו טפיפיות. ר"ל א"כ בר צדוק פלגי בהתא קמא ואמר רע"ג שכל העגילי רחש כפיקה יס פתיחת הקבר משיפתח רחמה כל כך שיראו בתוך רחמה טפיפיות: כפרה זו שפורעת להטיל מים. ובורעת יותר ממהמה ומה ומתוך כריעה נפתח רחמה מלך ונראין קמטים כרחם: פיקה מתוך פיקה. והיינו טפיפיות חרי זמני פופי היינו פיקה: ואין לי לפרש. אינו יודע לפרש: של אשה. דין להיות לה פתיחת הקבר: של בהמה. שכל ההא כטומאה בלועה לטומאה מנגע משום נבילה של נפל אם הושיט הרועה יד ונגע בו להוציאו מן הרחם: כשל ערב. משעגילי רחש כפיקה של ערב ואי לאו טמא בלועה היא ולא מטמא כדתנן בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו טהור בפרק בהמה המקשה (חולין דף עג. ג.). גוש. עפר שיעורו לטמא בחלל ולשרוף עליו תרומה וקדשים: כפיקה גדולה של סקאין. מרצופין סקאין גדולים של גמל וכשנעגילין אותו חותמין אותו: וישנו בצד העליון של מגופת חבית הלחמית. כלומר שישנו בלוחות חותם בצד העליון של כיסוי שעושין לחביות של חרס רחב מלמטה לכסות החבית והולך ומתקצר למעלה כדי שיהיה זרועות וזרועות כד שהולך וכלה קרי על העליון. הלחמית שעושין בבית לחם: משיקו במים. שמה נטמא מחמת נגע עם הארץ: וטהור. ממה נפשך דולדי מים מעורבים בו ואי מיא רובא ובעיל האיר ברוב ומקבל טומאה מחמת המים ומיא סלקא להו טבילה בהשקה שטוח הכלי במקוה עד שעורבים מי המקוה על פיו ונוסקין עם המים שבתוך הכלי ורע"ג לרובל ומשקה לית להו טהרה במקוה מיא סלקא להו השקה דהוי כמי שזרעו וחוזר ונוטלן דריעה מטהרה מטמאה דתנן (תרומות פ"ט מ"ז) שתי תרומה שנטמאו ושתלן טהורין בתשובת רבינו גרשון מלכתי כד: א"ל לאו בר קבולי טומאה. דזיעה בעלמא הוא שזולתה מן הדגים כשמוחלין אותו: משום הך מיעוטא דמיא. דמקבלי טומאה והשקה לא מהניא להו והואיל ורובא ציר וצולא לל סלקא השקה בטלי להו ברובא ולא הוי האיר טמא: לא שנו. דבטלו ברוב ומתיר האיר אלא לטבול פיתו: אבל לתקן את הקדירה אסור. שהמים שבתוך הקדירה ומלרפין יחד ורבינן על האיר ומטמאין אותו: מלא מין את מינו וניעור. מתורת ביטול וחוזר לטומאה: להאי שמעתא. דרבי ירמיה: (רש"י)

תוספות רבי אליעזר ורבי שמעון אמרו דבר אחד. רע"ג דרבנן מודו לר' שמעון דבטל כשהוציאוהו בספל לבית החיצון כדאמר בנדה פ' המפלת (דף כז. ב.) מ"מ לא אשכח אמרו דבר אחד אלא מר' אליעזר בן יעקב ור' שמעון דלשניהם בטל בתחלת לידה ורע"ג דמילתא דר' אליעזר בן יעקב לא דייקא כלל דבטל אלא דרבי חייא הוא דקאמר הכי ו"ל דתני ר' חייא דקאמר היינו שהיה שונה בו במילתיה דרבי אליעזר בן יעקב דאינה מטמאה במגע ולא במשא והכי איתא בהדיא בתוספתא: עד שיעגילו ראש כפיקה. הא דתנן בפ' המקשה (חולין ד' ע.): בהמה שמת עוברה במעיה והושיט הרועה ידו טהור כשלא העגיל כפיקה וכן איידך דקתני התם אשה שמת ולדה במעיה ופשטה החיה כו' האשה טהורה עד שיצא הולד ומשמע בגמ' דטהורה משום דהיא טומאה בלועה והחיה טמאה שמה יוציא ולד ראשו חוץ לפרוודור ולא אדעתה כשלא העגיל ראש כפיקה נמי איירי דאין לומר דלעולם הוי כפיקה וקודם פתיחת הקבר דהא לא מטמא אלא גזירה שמה יוציא ראשו חוץ לפרוודור משמע דקודם לכן טהורה רע"ג דפתיחת הקבר הוא קודם לכן דהא ביציאת ראש חוץ לפרוודור הוי כילוד לגמרי: בצד העליון של מגופת החבית. יש באותה מגופה כעין בית יד שעושין לאחורה והוא עגול כעין אותה שקורין פיל מיי"ל בע"ז: הנך מיעוטא דמיא בטילין להו ברובא. ולא דמי לשאר איסורין שהוא בנותן טעם דלא אתמר טעם כעיקר לענין טומאה וכן נבילה בטילה בשחוטה לענין טומאה אפי' חזר ונתבשל הכל ביחד: בטילי להו ברובא. ואפי' היו מחצה על מחצה מ"מ מטעם דלא בטל סלקא להו השקה: אבל לקדירה לא מצא מין את מינו וניעור. לא דמי להא דאמרין בפרק גיד הנשה (חולין דף ק. ו.) ובפרק הקומץ רבה (מנחות דף כג. ב.) ובפ' בתרא דע"ז (דף עג. ג.) סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו דהתם אין מינו נאסר אלא מבח האיסור שנתערב ואי אפשר להבדילו ובכ"מ שישנו היתר הוא לפיכך שייך לומר סלק אבל היכא דמינו עצמו מטמא מחמת מגע מים הטמאים אין שייך לומר בו סלק: וניעור. פירש הקונט' שהמים חוזרים ורבים על הציר ומטמאין אותו ולא דק ציר לאו בר קבולי טומאה הוא אלא זהו ניעור דמקמי הכי בטל הציר מן המים טומאת משקין מחמת רוב ציר ועכשיו שהמים ניעורו לכמו שהן תחלה קודם שנתערבו בציר: יתיב רב דימי וקאמר להא שמעתא כו'. הקשה הרב רבי אפרים דהכא אית ליה לרב דימי דאפילו טהרה עוררת טומאה ובפ' בתרא דע"ז (דף עג. ג.) אית ליה דאפי' איסור אין עורר

ב - כב דף

למאה חולין טהורין רבי אליעזר אומר תירוס ותרקב שאני אומר היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה וחכמים אומרים תעלה ותיאכל ניקודים או קליות או תילוש במי פירות או תחלק לעיסות ובלבד שלא יהא במקום אחד כביצה ותני עלה אותן חולין

רש"י למאה חולין טהורין. שכל הוכשרו ולא טימאתו כנפילה: תירוס. ירוס משם סאה ותיקב כדון תרומה טמאה שאני אומר כו' ותרומה טמאה אסורה באכילה: תעלה. היטבל ותיאכל עם חוליה ומשום גזירה יתן דמים לכהנים או ירוס ממנה סאה ותיאכל לכהנים: ניקודים. ציובש כמו יבש היה הניקודים (יהושע ט) טעקשו רע"ג

שקשקש בה עמדה וטהורה אין מטמאה את הטהורה בלא הכשר ועמדה בטוילה בטוילה ותיאכל יקודים: וקלויות. נמי דלא מיתבשרי ולא מקצלי עומאה: או חילוף במו פירות. כמו מי נפוחים ותותים דמי פירות: און מכשירין: און חולין לר' אליעזר מה תהא עליהם. דלרבנן הא אמרינן בטולא בין חולין בין תרומה יחלב נקודים או קלויות: (פ"ט"ו)

תוספות יין נסך מחבית לבור אפי' כל היום כולו ראשון ראשון בטל וי"ל דהכא משמיה דריש לקיש והתם משמיה דר' יוחנן ומיהו קשה לרבי יוחנן דאפי' בטומאה דחולין דקילא דדייקינן בסמוך ממתניתין וברייתא דטומאה עוררת טומאה דקאמר שמא יביא קב חולין טמאין וכו' כ"ש דאיסור יש לו לעורר איסור ומילתא דפשיטא היא בכחיה הש"ס דאיסור מעורר איסור ובפרק הערל (יבמות דף פב:) נמי אמרינן דנתן סאה ונטל סאה כשר עד רובו אבל יתר ממנו לא ולא אמרינן ראשון ראשון בטל ובפרק נוטל (שבת דף קמב.) סאה של תרומה שנפלה לתוך ק' של חולין ולא הספיק להעלותה עד . שנפלה אחרת אסור ומיהו אין משום ראייה כל כך דהתם משום דסאה ראשון נהי דלא אסר מ"מ לא נתבטל דצריך להרים ועוד אשכחן בפרק הנודר מן הירק (נדרים דף נוז:) דר' יוחנן אית ליה אפילו גידולי היתר מעלין את האיסור ומיהו אין משום קושיא לפי מה שרגיל ר"ת לחלק בין היתר דגדל בלא הפסק להיבא דאיכא הפסק ומעמיד ההיא דע"ז במיפסק פסוקי כדאשכחן בפ' בתרא דנדה (דף עא:) גבי דם תבושה דמחלק בין פסק ללא פסק ובפ' התערובות (זבחים דף עח.) דאמרינן דם לתוך המים ראשון ראשון בטל התם איירי בפסק והוא דשמא רבו הנוטפין על הזוחלין היינו שמא ירבו בלא הפסק ומתוך כך מפרש ר"ת בהגוזל קמא (ב"ק דף ק.) ובריש ב"ב (דף ב.) דנקט נפרצה אומרים לו גזור תרי זמני דאם יש תוספת מאתם בין שני הפעמים אין מצטרפין לאסור כיון שיש הפסק אבל קשה מהא דשמעתינן ובפרק הערל דאפי' בלא הפסק אמרינן דחוזר וניעור ונראה לרבי דבכל דוכתא יש לו להיות ניעור אפי' בהפסק ובג' דם תבושה בפ' בתרא דנדה (דף עא:) דברבנן הקילו וההיא דתערובות דם שאני התם דיש דחוי אצל קדשים דכיון שנדחת כל טיפה וטיפה כשנפלת שוב אינה חוזרת ונראית וההיא דר' יוחנן דע"ז (דף עג.) דקאמר ראשון ראשון בטל היינו כל זמן שיש בהיתר ששים על האיסור דליכא נתינת טעם ואינו נפל אסור דמתני' דהתם קאי' זה לשון ראשון בטל דיון נסך נראה עד רובו לשל היתר אבל אם רבה איסור שאיסורין המתבטלים חוזרים וניעורין ונראה דמאן דאית ליה ב"ג החמור באיסורא לגו היתרא ראשון ראשון בטל כ"ש בשאר איסורין או שמא בדבר זה הקילו ביין נסך יותר מבשאר איסורין דבשאר איסורין חוזר וניעור כשרבה האיסור כל כך שאין בהיתר ששים ועוד נראה שגם יין נסך אינו בטל ראשון ראשון עד רובו אלא עד ששים וכן שאר איסורין ואינו חלקין אלא היבא דנפיש עמודיה טפי מחבית כמו שאמרש או בהיתרא לגו איסורא פי' שבתחלת התערובות איסור והיתר אין ששים דהיתר לגבי איסור ובין נסך או יוסף היתר לתוכו עד עולם אלא דהתן מי פירות פעמים מעלין פעמים אין מעלין וכו' דמגלין הרי הם כמים להעלות וכו' איכא רוב חוזרין ונעורין ולמאי דפרישית מאן דשירי ע"ז ראשון ראשון בטל לא שרי אלא עד ששים ולא נפקא לן מידי אי הלכה כן אי לא לאותן שנוהגין עכשיו היתר הנאה בשכשוך עובד כוכבים ובסתם יינם שהרי פסק ר"ת שהיין המותר בהנאה אין לו לומר שאוסר בכל שהוא ודבר פשוט הוא ונראה לי דבריו שלא להחמיר בו חומרא דיון נסך לאסור במשהו כיון דמתוך בהנאה כאיסורין קליון ור"ת פסק לשם קיימא לן כרבין דלית ליה ראשון ראשון בטל ולא שרי אלא בנפל שם קיתון של מים ונראין דבריו במה שאומר הלכה כרבין אם בא לחלוק על רב דימי ורב יצחק כדאמרינן בהבא על יבמות (יבמות דף סד:) בסופו אבין בר סמכא יצחק סומקא לאו בר סמכא אבין יש לו בחזרה אבל זה אין בידי להוכיח אם רבין בא לחלוק אם לא כי י"ל שלא בא לחלוק ומה שהצריך ביטול ע"י מים דוקא היבא דעירה מחבית לבור לרב יצחק ולרב דימי בדנפיש עמודיה טפי מחבית ואפי' לר"ש דלא מפרש לרב דימי חבית דוקא ונטל לומר שאין רבין חולק על רב יצחק ובמעהר מחבית דבר רבא ולמאן דמתני' ההיא דרב שמואל בר' יהודה דנפל שם קיתון של מים אמתינית' מצי סבר כרב דימי ויעמיד משנה כרב דימי בהיתרא לגו איסורא ולהכי לא בטל כל זמן שאין שם מים וזה שפירשתי שישבור רב שמואל כרב דימי יכול להיות אם נפרש דרב שמואל בר' יהודה למאן דמתני' ליה אמתינית' לא בעי תחלה היינו שאין להוכיח מילתיה דרב שמואל דבעי תחלה אבל מ"מ אמת הוא דאיהו נמי בעי תחלה כדי שרא נצטרך לומר שחולק על אותה דר' יוחנן דלקמיה דמזגן וערבם זה בזה דמשמע דבעי מזגן תחלה ואח"כ ערבן אם נפרש כך שוב לא נוכל לומר שישבור רב שמואל ראשון ראשון בטל דכיון דבעי מים תחלה ס"ל במשהו באיסורא לגו היתרא א"כ לית ליה לא דרב דימי ולא דרב יצחק מיהו דאין צריך לפרש כך אלא כדמשמע פשוטה דשמעתינן דלא בעי תחלה ופליג אההיא דר' יוחנן דמזגן וערבן א"כ לא פליג ס"ל דהוא הדין ערבן תחלה ולא נקט מזיגה ברישא דוקא דהא לא גריסנן בפסחים אזור ואח"כ ערבן דממעט לגמרי דוקא אלא מזגן וערבן וכל הני ביטולי דההיא שמעתינן דמזגן וערבן המערה מחבית לבור וההיא דשמעתינן דשמא יביא קב ממין אחר וקב ועוד ממין זה יכולין להעמיד בשלא נתכונן לבטל ולהתיר את האיסור או לטהר את הטמא שאל"כ לא הוי בטל ובנפל קיתון של מים תחלה אין לחלק בין נתנן במתכוין לנפל אבל לבסוף למאן דלא בעי תחלה דוקא בלא מתכוין קאמר ובההיא דציר דקיימינן דלא קאמר אמרינן סלק את מינו כמו שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו י"ל דההיא אמורא לית ליה: תירוס ותירק. בירושלמי תני תשרף וקשה אטו בשופטני עסקינן שמוותין ליהנות בשריפתן ואינם חפצים ומניחים אותה לרקב ואין לנו להשמיע במה שאין בני אדם רגילים לעשות ור"ת מפרש דתירק ותשרף הכל אחד והגמרא שלנו מפרש ותשרף דנתן היינו בלא הנאה כעין רבנן דאי שרית בהנאה אתי למיכליה הואיל וסברא היה להתירה ע"י בטול כדאמרי רבנן תעלה ותיאכל כו' וה"ק או תירק או תשרף בלא הנאה ועוד יש לפרש דמחלוקת של בני בבל ושל בני א"י מהש"ס שלנו והש"ס ירושלמי וכמו כן בבבא אחרת ששנה באותו פרק דקתני אחר שהודו ר' אליעזר אומר תירוס ותירק קתני בתוספתא תירוס ותירק ואפשר דאיכא תני והאיכא תני הכי נמי וכן אשכחן בפרק מצות חליצה (יבמות דף קד:) (שפירש לעיל) גבי קטנה שחלצה ובספרים שלנו גריסנן חליצתה פסולה ובירושלמי גריסנן כשירה ובריש מקום שנהגו (פסחים דף נא:) בההיא דכל הספיחים איסורין חוץ מספיחי כרוב אין הגרסא כן בירושלמי ובמשניות ור"ת וכיון דתירק ואיסורא בהנאה אמאי תירוס הא מפרש בירושלמי האי ערלה וכלאי הכרם בטלים באחד ומאתים א"כ להרים ותרומה באחד ומאה וצריך להרים משום גזל השבט והכא דכי מרים מתרסא ליכא גזל השבט י"ל דלא פלוג רבנן: תעלה ותיאכל. פי' בקונט' תעלה לשון ביטול הוא ולא לשון הרמה כדקתני לר"א תירוס ולרבנן תעלה הוא דנתן בפרק בתרא של מסכת ערלה התרומה ותרומת מעשר עולין באחד ומאה וצריך להרים התם משום הפסד דכהן ואי יהיב ליה דמי שפיר דמי ותדע דקתני סיפא ערלה וכלאי הכרם אין צריך להרים ואפי' תנינן בהו לשון עליוה דתני מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם כו' וקתני יעלו באחד ומאתים עד כאן לשון הקונטרס והדין עמו שפירש הטעם משום הפסד כדמפרש נמי טעמא בירושלמי משום גזל השבט ומיהו אע"ג דעיקר תקנה משום זה היה מסתבר דאין יכול להפטר בדמים דעד כאן לא פליגי ר"א ורבנן בפ' נוטל (שבת דף קמב.) ובפ"ק דתמורה (דף יב.) במדומע דלר"א מדמע בתרומה ודאי ולרבנן לפי חשבון אבל פשיטא דקדושת תרומה יש בה: ובלבד שלא יהא במקום אחד כביצה. פי' כביצה מן התרומה שהתרומה היא חלק אחד ממאה ואחד צריך שלא יהיו (שני) שא"כ היה בה כביצה מהתרומה טמאה ואין הטמאה יכול ליבטל במה יש טהורה שהוכשר שהרי מטמאה הכל ודומה כמטמא תרומה בידיה שהתרומה טמאה טהרה ע"י בטולה ומיהו מהאי טעמא לחודיה לא הוי מיתרס דכיון שכבר נתבטלה התרומה והכל חולין מותרת לזרים מה קפידא יש אם מטמא חולין אלא בעינן שלא יטעה לבטל קב חולין סמאים בקב ועוד כדמפרש עלה ומה טעם דעולא קאי בין אר"א בין אדרבנן וא"ת חולין סמאים נמי שנתבטלו ברוב חולין טהורין ניוחש נמי להכי וי"ל דהתם במתבטל מיעוט חולין סמאין ברוב טהורין ליכא למיחש שמא יביא קב חולין סמאין וקב ועוד ממין הזה כי ידוע דשם טומאה לא פקע מן חולין סמאין המעורבין בטהורין אבל הכא סבור הוא דשם טומאה פקע לגמרי מאחר דשרינן לאיכלה לזרים הכל לרבנן או הק' לר"א אע"פ שהתרומה מעורבת בהם: (תוספות)

לר' אליעזר מה תהא עליהן יאכלו נקודין או קלויות או ילושו במי פירות או התחלק לעיסות ובלבד שלא יהא כביצה במקום אחד ואמר עולא מה טעם גזירה

שמה יביא קב חולין טמאים ממקום אחר וקב ועוד ממין זה סבר איבטליהו ברובא וכיון דאיכא האי משהו מצא מין את מינו וניעור א"ל אם טומאה עוררת טומאה טהרה עוררת טומאה: אייתיביה אפר כשר שנתערב באפר מקלה הולכין אחר הרוב לטמא ואי רובא אפר מקלה הוא לא מטמא ואי אמרת טומאה כמאן דאיתיה דמי נהי דבמגע לא מטמא לטמא במשא הא איתמר עלה אמר ר' יוסי ברבי חנינא טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא והאמר רב חסדא נבילה בטילה בשחוטה שאי אפשר לנבילה שתיעשה שחוטה נהי דבמגע לא מטמא לטמא במשא א"ל אתון בדרב חסדא מתניתו לה אנן בדר' חייא מתנינן לה תני ר' חייא נבילה ושחוטה בטילות זו בזו ואיתמר עלה אמר ר' יוסי ברבי חנינא טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא והא דתנן רבי אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר ונפטרה מן הבכורה ותני רבי חייא אינה מטמאה לא במגע ולא במשא אמאי דנהי במגע לא מטמא לטמא במשא אישתיק דלמא (ודאי) שאני הכא דהויא לה טומאה סרוחה הניחא לבר פדא דאמר טומאה חמורה עד לגר וטומאה קלה עד לכלב לא הויא לגר אלא לר' יוחנן דאמר

רפ"ז אלא לר' א. דלמך שאני חומר מי חשבינן להו כטהורין לגמרי וקאמר ילכלכו נקודים או ילשו: מה טעם. לא חשבינן להו חולין גמורין לרבנן כיון דבטלה לר' א. האילן ואית ליה שאני חומר: גזירה שמה יביא כו'. דלוי חשבינן להו טהורין לגמרי איכא למיחש כי הוה ליה קב שאר חולין טמאין מייחיה לה ומערב לה קב ועוד ממין זה וקסבר איבטלה לקב קמא ברובא דהאי קב ועוד מכאן אחד ממאה טמא מן התרומה טמאה שנפלו שם ובטלינן עכשיו מוצא טמא רחשון את טמא שני וניעור מתורת טהרה ומצטרף עם זה והוה להו פלגא ופלגא ולא מייבטל אלמא טומאה שקבלה חזרה וניעורה מתורת טהרה: א"ל אם טומאה עוררת את טומאה טהרה יעורר את הטומאה. בתמיה כלומר מים שקבדה שטהורים היאך יעוררו מים שצליז לטמא: אייתיביה. לרבי ירמיה: אפר כשר. של פרה אדומה: אפר מקלה. אפר דעלמא: לטמא. את הנוגע בה כדכתיב והנוגע במי הגדה יטמא (במדבר יט): ואי אמרת טומאה. המתבטלת ברוב לא בטלה לגמרי אלא כמאן דליתיה דמי דלוי משכחה טומאה אחרייהו מנפרת בהיה נהי דהאי אפר כמגע לא מטמא דכיון דרובו טהור אמרינן באפר מקלה נגע שאר הרוב אבל כמגע מיהא לטמא דהא מ"מ הטומאה נשא והביט וק"ל דמי חטאת ואפר חטאת מטמאין במשך ב"ק דיומא (דף יד): בטילה בשחוטה. החיכת נבילה שנתערבה בשתי החיכות שחוטה בטלה נבלה ברוב מלטמא דמין בשאינו מינו בטל והאי מין בשאינו מינו הוא: דלוי אפטר לשחוטה שחשבה נבילה. ומאן דגריס שאי אפשר לנבילה שחשבה שחוטה ששפעה היא דהא אפשר לנבילה שפעה לה תורת שחוטה שלח טמא כלום כגון כי מפרחה לה פריחה טומאה מינה כדאמרינן לקמן הרשויה לגר קרויה נבילה והכי מפרש במנחות בפרק הקומץ רבה: ואי אמרת. טומאה שקבלה כמאן דליתיה דמיה דלוי משכחה טומאה אחרייהו חזרה וניעורה ה"נ נהי דבמגע לא מטמא ללא חולין אחר החיכת נבילה בשתי שחוטה: אינה מטמאה לא במגע ולא במשא. ואוקימנא לעיל משום שיש טמא ברוב נגעו זה ואי טומאה המתבטלת ברוב כמאן דליתיה דמי טמא כמגע: טומאה חמורה. דהיינו משא: עד לגר. עד שהיא ראויה לחיכת גר חשב אבל אם סרחה ואינה ראויה לגר חו לא מטמאה במשא (רפ"ז)

תוספות סבר אבטליהו ברובא. תימה מה יועיל הא אין מבטלין [איסור] לכתחלה ואפי' שוגג אם בטלו אינו מבוטל מ"ד בגיטין (דף נד:) נפלו ותפצעו בין בשוגג בין במזיד לא יעלו מיהו איכא למ"ד התם בשוגג יעלו ושמה הא חשיב שוגג כשסבור שמוטר לבטל: ואי אמרת טומאה כמאן דאיתיה כו'. מתוך פי' הקונטרס משמע שבא לדקדק דאין טומאה עוררת טומאה מדחשבינן טומאה כמאן דליתא וזה אינה סוגית הש"ס שיבא אביי להקשות על עצמו דפי' דטומאה עוררת טומאה ועוד דתיקשי ליה ממתני' אלא אפילו לא חשיבא טומאה כמאן דאיתא מ"מ בדין הוא על טומאה שעוררת טומאה דאי נמי לא הויא טומאה כמאן דאיתא: נבילה בטלה בשחוטה. ומסיק לענין מגע אבל לענין משא מטמא ועל כרחין כשיש נבילה כזית במקום אחד דאי לאו הכי במשא לא מטמא כדמוכח בהעור והרובט (חולין קכד:) דשני חצאי זיתים דנבילה שתחבם בקיסם אפילו הוליך והביא כל היום כולו טהור אלא היכא דמירוד דרובק זה בזה קצת ותימה אי דנגע בכל הזיתים אמאי טהור דאפי' נגע בכלו משמע דטהור דומיא דמשא ומיהו היכא דלא נגע כולו בבית אחת אלא נגע בזה וזרז נגע בזה אפשר דטהור כיון דבכל פעם שנוגע אין יודע שיהא נוגע בטומאה ולא הוי נמי ספק טומאה ברשות היחיד כיון דבטלה ברוב ועוד יש לפרש כשינימוח הכל יחד נבילה ושחוטה והוי כמו מרודד ואתיא שפיר אפי' לר"ע דהעור והרובט (ג"ז שם) דא"ע דפליג התם אפי' במרודד דלא מטמא במשא היינו בעור אבל במרודד בקיסם אפילו ר"ע מודה כדקאמר התם ומודה ר"ע בשני חצאי זיתים שתחבם בקיסם והסיטן שהוא טמא ומוקי ליה במרודד ואפילו לא יהא הסיטן דהתם דוקא אלא אפי' במגע מטמא דאי במגע לא מטמא לא הוה מטמא במשא מ"מ בהאי דהכא לא מטמא במגע דבטל ברוב וקצת תימה דכיון דחשיב הכא חיבור במרודד בקיסם מההוא טעמא דמטמא במשא משום דטומאה כמאן דאיתא דמיה מההוא טעמא גופיה דטמא במגע ויש לחלק וא"ת וכיון דלא אתי הכא לכלל מגע היכי מטמא במשא לר"ע וי"ל דה"מ כגון קולית חתומה שאין יכול ליעג או כגון שני חצאי זיתים על העור דפליגי ר' ישמעאל ור"ע אבל הכא דאיכא שם שיעור טומאה במקום אחד ובר מגע הוא אלא דאין ידוע איזהו בא לכלל מגע קרינא ביה וא"ת מאי שנא דלענין טומאה משא לא מטמא ביה כיון דהוי נשוא כזית נבילה ולענין איסור מהני דאפילו איסורין מבטלין זה את זה כדאמר ר"ל בפרק התערובות (זבחים דף עח.) דפליגי ר' יוחנן וטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור לכ"ע א"א שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו ודייק מינה ש"מ איסורין מבטלין זה את זה משמע דבהיתר פשיטא לכ"ע דמבטל את האיסור וה"נ אם נימוחה הנבילה והשחוטה אע"ג דבמשא טמא יהיה פטור אפי' היה אוכל בכדי אכילת פרס אע"ג דמה נפשך הרי אכל כזית נבילה בכדי אכילת פרס וגבי גיד הנשה פריך בחולין (דף צט:) וליבטל ברובא ומשני בריה שאני משמע דאיסור מתבטל ברוב בכ"מ כי לא הוי בריה או את שדרכו וכל שדרכו ובסוף ביצה (דף לח.) גבי ליבטל מים ומלא לגבי עיסה מיייתי עלה נתערב קב חיטין של חבירו בקבים שלו דנהי דלר' יהודה לא בטל לרבנן מיבטל בטל וי"ל דלענין אכילה כל משהו ומשהו כשנכנס בבית הבליעה קמא קמא בטל ברוב היתר דמי למגע כשנגע וזרז ונגע דטהור ואע"ג דמסתבר דטומאת משא גופיה ליתא אלא מדרבנן דהא נתבטל ברוב מ"מ נהי דגזר רבנן לענין משא לא גזר לענין איסור דלא דמי מטעמא דפרישית: הניחא לבר פדא כו'. תימה אמאי לא פריך מההיא דר"ש דלעיל דנימוק הולד עד שלא יצא ומטעם ביטול ברוב הוא כדמפרש ר' יוחנן בהדיא בפרק המפלת (נדה כז.) ולעיל נמי קאמר דאמר דבר אחד משמע דטעמא דר"ש כטעמא דר"א בן יעקב ומההיא הוה מצי לאקשוויי אפי' לבר פדא דגבי טומאת מת לא שייך טעמא דראויה לגר ומדאינה מטמאה באהל אלמא טומאה כמאן דליתא וי"ל דהוה מצי לדחויי בר"ל דפליגי אדר' יוחנן בפרק המפלת (גם זה שם:) דמפרש טעמא משום בבלוב צורה דהאי נפל שבשליא אין עליו לא תורת בשר ולא תורת עצמות ולא תולין כמו שפי' בנדה א"כ טעמא דמת שלם יש כאן הוא דמטמינן שפיר לפיכך לרבי יוחנן כשנטל כל שהו ממנו בדם הלידה טהור דתו ליכא הכא מת שלם וי"ל מטהר ליה מטעם בבלוב צורה ועוד י"ל דהוה מצי לשנויי היא דנה כמאן דאמר אין מאהיל וחוזר ומאהיל: טומאה חמורה עד לגר: הא דאיצטריך לעיל רבי יוחנן טעמא משום ביטול ברוב לפי סברה דאית ליה אחת זו ואחת זו עד לכלב אבל לבר פדא בלא טעמא דביטול ברוב: טומאה קלה עד לכלב. בטומאה קלה פשיטא ליה לכולהו דעד לכלב דתנן טהרות (פ"ח משנה ו) כל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מלאכול לכלב ובקונטרס פי' דטומאה חמורה משא וטומאה קלה היינו נגע והא דאין חררת דם מטמא במגע דאמרי' בדם הלידה נגע שהוא אב והשתא לפירושו אית נמי לבר פדא דא"ר יוחנן לעיל משום ביטול ברוב נגעו בה ואין נראה דכל טומאת נבילה בין מגע בין משא קורא טומאה חמורה

ב - **כג** **דף**

אחת זו ואחת זו עד לכלב הא חזיא לכלב קשיא גופא בר פדא אמר טומאה חמורה עד לגר וטומאה קלה עד לכלב ורבי יוחנן אמר אחת זו ואחת זו עד לכלב מ"ט דבר פדא דכתיב [דברים יד-כא] לא תאכלו כל נבלה לגר וגו' הראויה לגר קרויה נבילה ושאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה ואיך למעוטי היאכא דהסריחה מעיקרא ואיך הסריחה מעיקרא לא צריכא קרא למעוטי עפרא בעלמא הוא תנן רבי אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר

ונפרטת מן הבכורה ותני ר' חייא אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ואמר ר' יוחנן משום ביטול ברוב נגעו בה מאי איריא משום ביטול ברוב תיפוק לי דלא איתחזי כלל הא נמי איתחזי מעיקרא אגב אימיה תנן התם ר' אליעזר בן איקבה אומר ציר טהור שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוחי זאת אומרת נחשדו שני הארץ לערב מחצה בציר ולמה לי מחצה אפילו בציר ממתנה נמי והני משהו הוה ליה פלגא ופלגא לא בטלי אימא עד מחצה איבעית אימא טומאת עם הארץ דרבנן טומאת משקין דרבנן ברובא גזרו רבנן בפלגא ופלגא לא גזרו בה רבנן: **מתני'** רשב"ג אומר הלוקח בהמה מניקת מן העובד כוכבים אין חוששין שמא בנה של אחרת היה נכנס לתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ושאינן מבכירות מניקות אין חוששין שמא בנה של זו בא

לו אצל זו או שמא בנה של זו בא לו אצל זו: **גמ'** אמר רב נחמן משמיה דרב הלכתא בכליה פירקין בר מפלוגתא אמר רב ששת אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא אהייא אילימא ארישא מפליגי רבי ישמעאל ורבי עקיבא אלא אדרבי אליעזר בן יעקב משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי אלא אדרבן שמעון בן גמליאל מפלג פליג בברייתא אלא אדרבי יוסי בן המשולם הא אמר רב חזא זימנא דאמר רב הלכתא כרבי יוסי בן המשולם אלא אשער בעל מוס מיפלג פליגי עקביא בן מהללאל ורבנן לעולם אדרבן שמעון בן גמליאל והא קמ"ל דברייתא לא פלוגתא היא וכיון דאמר רב הלכתא בכליה פירקין בר מפלוגתא

רש"י אכל טומאה קלה של מגע מטמא עד שהפסל מאכילת כלב פסור דזו אינה ראויה לגר להכי לא מטמאה במשא ובנגע נמי לא דלמרי' בדם הילודה נגע שהוא הכוב: הא חיזא לכלב. ותעמא במשא קשיא לרבי ירמיה: הסריחה מעיקרה. כגון שגשגהו צרכיה מחיים והלביעה ההיא אע"ג דחזיא לכלב לא מטמאה במשא דלא מעולם לא ירדה לטומאת משא אבל אי מעיקרה חיזא לגר ונחתה לה טומאת משא תו לא סליק מינה עד שתיפסל מכלב ואי קשיא לעיל נמי אמאי מוקמינן לה בקשיא הא הוה ליה לתוכי להכי לא מטמא דם במשא דמעיקרה סרוחה היא ושפ' רבי יוחנן מודה בה הריץ לאו סרוחה מעיקרה היא דלא חיזא לגר אלא זימניה כל זמן שהיתה בטען והכי מוקי לקמן: איר טהור. כגון שהשיקו במים שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא כדמפרש נחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים בלירס וכי נפיל ביה כל שהוא מלא מין את מינו ורבו מים על הציר וטמאים ולמאן דלית ליה טומאה שבתלה חזרה ויעורה מוקי ליה שנפלו בו לאחר השקת מי עם הארץ כל שהוא: עד למחצה. קרוב למחצה: טומאת משקין דרבנן. בפ"ק דפסחים (דף ע"א). מהנ"ל אין חוששין שמא בנה של אחרת היה. שיהא הבא אחריו ככור ספק דנימא דהך בהמה לא ילדה מעולם אלא שמהנה זו את בן התיבה ואי משום דיש לה חלב הא איכא מיעוטא דחלבנות אע"ג שאינן יולדות הא ודאי לא אמרי' אלא ודאי בנה הוא ופטורה מן הבכורה: מבכירות. בכורות שלא ילדו אלא עשוי: אין חוששין שמא בנה של זו בא לו אלא זו. לזיהוש לכלוהו בספק בכורות אלא ודאי אוחס הכוכבים אלא המבכירות הוה בכורות ודלחין ודלחין אחר שאינן מבכירות ודלחין הוה פשוטין ודלחין: גמ' קב ונקי. לא חיטריך לרב לאשמעינן. קב ונקי מעט שלא הזכיר אלא במקומות מועטין ומה שאמר נקי הוא שהלכה כמותו: דכ' יוסי בן המשולם ושער ככור בעל מוס הלכתא ניהו במתני' ומפרש לקמן: לאו פלוגתא היא. לא חשיבא פלוגתא וכיון דמתני' לא פליגי עליה הלכתא כותיה: (רש"י)

הוספות כשיאנה ראויה לגר אינה קרויה נבילה והאי טעמא שייך בין למגע בין למשא וטומאה קלה היא טומאת אוכלין למנות בר ראשון ושני ומצינו לשון טומאה חמורה וקלה (בדבר) על זה בכריתות (דף כא.) ובגדה בפרק בא סימן (דף נ:.) גבי גזל שנפל לנת: אחת זו ואחת זו עד לכלב. אין לפרש דטעמא דרבי יוחנן ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכו אותו דהייא אכילה לכלב קיימא אלא יש לפרש מדכתוב (מלכים ב ט) ואת איזבל יאכלו הכלבים בחלק. יזרעאל אלמא אכילת כלבים שמה אכילה ומינה מוכח בפ"ב דזבחים (דף לא.) דחשב ע"מ שיאכלוהו הכלבים למחר הוי פיגול: ואידך למעוטי סרוחה מעיקרא דרבי יוחנן. ותימא דמתוך סוגיא דפ' בתרא דמס' ע"ז (דף סז:.) משמע לר' יוחנן דסרוחה מעיקרא לא צריכא קרא למעוטי דבהיא דקאמר רבי יוחנן טעמו וממשו ואמר רב כהנא מדברי כולן נלמד נותן טעם לפגם מותר דמוקי לה התם כר' שמעון ומפרש טעמא דר' שמעון מהאי קרא דראויה לגר וקאמר ואידך כלומר מאן דאסר טעם לפגם ההוא למעוטי סרוחה מעיקרא ואידך כלומר ר' שמעון סרוחה מעיקרא לא צריך קרא וי"ל דלענין איסור אכילה ודאי לא צריך קרא מעיקרא עפרא הוא אבל לענין טומאה הוה אמינא דמיטמא דאע"ג דלא חיזא לאכילה מידי דהוה אשך ושכבת זרע וזיבה: תנן התם. במסכת מכשירין (פ"ו מ"ג) רבי אליעזר אומר ציר טהור פירש בקונטרס כגון שהשיקו במים והדין עמו דבציר של עמי הארץ מיידי הכא כדמוכח שמעתא ורישא דהך משנה ואי אפשר לומר שיהא טהור בלא השקה דסתמי' הוי רובא ציר ולאוו בר קבולי טומאה הוא דהא אמרן לעיל דעמי הארץ (ועוד) מדתנא ציר טהור ולא תנא ציר טמא שנטהר בהשקה: שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא. כדמפרש נחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים בציר וכי נפל ביה כל שהוא מצא מין את מינו ורבו מים על הציר וטמא ולמאן דלית ליה טומאה שבתלה חזרה ויעורה מוקי ליה שנפלו ביה לאחר השקה מי עם הארץ כל שהוא כפ' בקונט' והך דפ' מים של עם הארץ ולא פירש מים טמאים משום דמתני' קתני מים סתם ואי' ולמאן דמוקי לה שנפלו בו מים של עם הארץ פשיטא דטמא כמאן מתחלתן דבעי השקה דמאייה טעם בעי השקה מתחלתן אי רובא ציר הא אמרו לעיל דמיעוטה מים בטלי להו ברובא ובאלא השקה נמי טהור אלא חיישינן דלמא רובא מיא ומהאי טעמא גופיה נפלי ביה לאחר השקה מים טמאים כל שהוא הרי מים טמאים הללו חוזרים ומטמאין אותן מים הטהורים ואי לאשמעינן היא גופה דציר של עם הארץ בעי השקה בפירוש הוה ליה למיתני הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים וטהור וי"ל דלא דמי סופו לתחלתו דס"ד מתחלתו נעשה הציר כמים טמאים לא יצא מחזקת טומאה על ידי שנתלה לומר שהמים הם מעט אבל הכא השקה דמה נפשך טהור הוה אמינא דשנפלו לו טמאים כל שהוא משום חששא דשטמא מים רוב לא נוציאנו מחזקה והשתא למאן דמוקי האי כל שהוא מים טמאים הוה ודייק מינה רב נחמן זאת אומרת נחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים ביניהן כלומר פעמים שמערבין בו מחצה מים לאו למימרא שאם היה בו רוב לא היה טמא שנפלו בו מים כל שהוא דכמו כן היה טמא כדפרישית אלא למימרא שאם מתחלתן לא היו רגילין לערב כי אם מועטין אם כן (אם) לא הוה מטמא מים כל שהוא דהא אכתי רובא ציר הוא: אלא אדרבי אליעזר בן יעקב כו'. ואם תאמר הא מיפלג פליגי רבנן דרבי שמעון דשיליא דלעיל ואין לומר דלמא רב סבר כריש לקיש דמפרש טעמא בפרק המפלת (נדה כז:.) משום דנתבלבלה צורתו דכל שכן דקשה טפי דאי טעמא דבלבול צורה אלמא לרבי שמעון לא בטל ברוב ויש לומר דלמא ר"ש סבר כמאן דאמר טומאה חמורה עד לגר דלדידה לא צריכין לטעמא דביטול ברוב וכמו שפירש' לעיל דכל טומאת נבילה קרי טומאה חמורה אפי' טומאת מגע אי נמי לא חשיב פלוגתא כיון דלא נחלקו עליו בהדיא באותו דבר עצמו: משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי. אע"פ שיש מקומות שפוסק הלכה כר' אליעזר בן יעקב כדאשכחן בריש הדר עם הנכרי (עירובין דף סב:) ורב גופיה בפרק הבא על יבמות (דף ס.) יש דלא

מסתבר כותיה לפיכך הוצרך לפסוק הלכה: (תוספות)

א - כד דף

הלכה כרבי יוסי בן המשולם למה לי אי אמר הלכתא דכוליה פירקין ולא אמר הלכתא כר' יוסי בן המשולם הוה אמינא אדרבי יוסי בן המשולם קאי ומאי בכליה פירקין דר' יוסי תרתי אמר ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא אשמעינן הלכה כר' יוסי לאשמעינן דאדרבן שמעון בן גמליאל קאי ופלוגתא דברייתא לאו פלוגתא היא מאי ברייתא דתניא הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים הבא אחריו ככור מספק מפני שמרחמת אע"פ שאינה יולדת רשב"ג אומר דבר בחזקתו וכו' הנה רשב"ג אומר הנכנס לתוך עדרו בלילה וראה כעשר חמשה עשר מבכירות ושאינן מבכירות יולדות למחר השכים ומצא זכרים תלויות בשאין מבכירות ונקבות תלויות במבכירות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו: איבעיא להו דבר בחזקתו דקאמר רשב"ג דאינה מרחמת אלא אם כן יולדת הא היכא דאוליד חיישינן לרחומי או דלמא דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא ליה למאי נפקא מינה למלקא עלה משום אותו ואת בנו אי אמרת דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא ליה ומאי ת"ש רשב"ג אומר הלוקח בהמה מן העובד כוכבים אינו חושש שמא בנה של אחרת

היה מי קתני הוא היה קתני ה"ק אינו חושש שמא בנה של אחרת אלא א"כ היה לה ולד מעיקרא ת"ש נכנס בתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ואת שאינן מבכירות מניקות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו או שמא בנה של זו בא לו אצל זו אמאי ליחוש דלמא רחומי רחים במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמא דלא דידה ת"ש דבר בחזקתו [וכן] כו' מאי לאו רישא דומיא דסיפא מה סיפא דואי דידה אף רישא דואי דידה מידי אירא האי כדאיתא והאי כדאיתא ומאי וכן אפטורה דבכורה ארב"ח אר"י ראה חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה ואסור באכילה [הושע י-יב] עד יבא ויורה צדק לכם פטור מן הבכורה כמאן כרשב"ג ואסור באכילה כרבנן ותו אי כרבנן מאי עד יבא ויורה צדק לכם עד שיוודע לך דבר מיבעי ליה וכי תימא מספקא ליה אי הלכה כרשב"ג אי כרבנן אי מספקא ליה אמאי פטורה מן הבכורה ותו מי מספקא ליה והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה לעולם פשיטא ליה הלכה כרבנן שמעון בן גמליאל מיהו מספקא ליה אי סבר רבן שמעון בן גמליאל יולדת מרחמת או אינה מרחמת אי הכי עד דאשמעינן חזיר לישמעין טלה ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו חזיר איצטריכא ליה דאי אשמעינן טלה הוה אמינא אם תמצא לומר דסבר יולדת מרחמא דמינה דלא מינה לא אשמעינן חזיר (דמרחמת) ואפילו דלאו מינה נמי דאיכא למימר דלמא מרחמא והיינו דאמר רבי יוחנן בעי

רש"י הלכה כר' יוסי בן המשולם למה לי. הא מהך שמעת מינה דהלכתא כוותיה דהא לא פליגי רבנן עליה: אי אמר הלכה כבוליה פירקין. ולא אמר לקמן הלכה כר' יוסי הוה אמינא הלכה כבוליה פירקין אדרכי יוסי קאי: ומאי כבוליה פירקין. דמשמע טובא משום דר' יוסי תרתי מיילי אמר במתנה' עושה מקום לקופיץ וכן תולש את השער לראות את מקום המום אבל לדרכבן שמעון לא אמר רב דהוא אמר צב מפלוגתא ודרכבן שמעון איכא פלוגתא דבכרייתא ופלוגתא היא להכי אשמעינן הלכה כר' יוסי דהילך לגלויי ולמיימרא לדרכבן שמעון בן גמליאל קאי האי הלכתא כבוליה פירקין ופלוגתא דבכרייתא' לאו פלוגתא: מרחמת. אזהבה בן חזיריה: ומלא זכרים. שגולדים עכשיו תלויין וכרוכין ויונקין הזקנות שנפטרו כבר מן הבכורה ונקבות הגולדות עכשיו מלא תלויים במבכירות דהשתא אין כחו לכהן כלום דזכרים אין שום בכור שהרי בני הזקנות הן ונקבות התלויים במבכירות אין זין בכורות נוהגת בהן: אין חוששין. להחמיר ולספק בפקדון בכורות ולומר שמא בנה של זו בא לו אלל זו וזכרים בני המבכירות: שאינה מרחמת. וולד בהמה אחרת: אר"כ יולדת. אם היה לה וולד מתחלה להאי ודאי א"כ לא הוי האי וולד דידה פטורה מן הבכורה דהא הוה לה אחינא ומיהו היכא דילדה חיישין לרחומי שמרחמת וולד בהמה אחינא: למאי נפקא מינה. הא לענין בכורה ממה נפשך פטורה דאי האי לאו דידה הא הוה לה אחינא: למילקי עליה. דהאי שכרוך אחרת משום אותו ואת בנו: לא לקי. דלמא לאו דידה הוא: אין חוששין כו'. אלמא בודאי דילת מחזיק ליה דלא מרחמא אלא דידה: מי קתני. אין חוששין שמא בנה של אחרת הוא: היה קתני. והכי קאמר ממה נפשך פטורה מן הבכורה דאין חוששין שמא מרחמא בן חזיריה אלא א"כ היה לה וולד אחר מעיקרא הלכך לענין בכורה ודאי פטורה אבל לענין אותו ואת בנו לא לקי. דלמא לאו דידה הוא: דלמא רחומי רחים. הואיל וככולן הוי ולדות אלא ודאי אפי' ילדה אינה מרחמת אלא שלה ומשני במקום דידה כו': הדבר בחזקתו וכן. כלומר דקתני סיפא וכך היה רשב"ג אומר הנכנס כו' מאי לאו מדסיפא דקתני וכן כו': ודאי דידה. דכל חדא וחדא התלוי בה דידה הויה דהא אמרת במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמא דלאו דידה רישא נמי דקתני הדבר בחזקתו בודאי דידה מחזיקין לה ולענין אותו ואת בנו נמי לקי: הא כדאיתא. וסיפא ודאי רישא ספק: ומאי וכן. הואיל ולא דמו: ומשני לפטורא. להא דמו דכי היכי דסיפא פטורות ודאי דהא ודאי נקבות תלויים במבכירות דלא שבקא דידה דקאי קמה ומרחמא דלאו דידה רישא נמי פטורות מן הבכורות ודאי דא"כ לא דידה הוא היא יולדת אחינא ואינה מרחמת אלא אם כן יולדת ולעולם לענין אותו ואת בנו ספק: שכרוך אחר רחל. שדבוק אחינא ומניקתו: פטורה מן הבכורה. והבא אחרינו לא הוי בכור: כר' שמעון. לא מרחמא דלא דידה והאי חזיר גופיה לא קדוש דנדה הוא: ואסור באכילה כרבנן. דחיישין לרחומי דאי כרשב"ג הוה טמא הוואל מן הטהור ומותר באכילה כדאמרן בפירקין קמא (דף ה:): עד יבא ויורה דקא לכס. עד שיבא אליהו ויורה אם מותר אם אסור: מאי יבא ויורה. כיון דכרבנן ס"ל דחיישי לרחומי מאי יבא ויורה גלוי מילתא הוא שיגיד לנו אם בנה הוא אם לאו והוראה לא שייך למימר אלא בדבר הלכה: עד שיוודע הדבר. אם בנה הוא אם לא: וכי תימא מספקא ליה כו'. וה"ק עד שיבא ויורה אי הלכה כר"ש ומותר באכילה אי כרבנן ואסור באכילה מספקא שמא ריחמתי: לעולם פשיטא ליה הלכה כר' שמעון. דפטורה מן הבכורה דודאי א"כ לאו דידה הוא אי לאו דהוה לה וולד לא הויה מרחמא ליה: ומיהו מספקא ליה אי סבר ר"ש כו'. והיינו עד יבא ויורה דקא ויעמידנו על טעמו של רשב"ג: יולדת מרחמת. והאי אסור באכילה דלענין בכורה מופטר משום דאי הוה דידה שפיר ואם לאו דידה הוה לה אחינא ובאכילה אסור דאיכא למימר ולד אחינא הוה לה ומיהו רחמתיא להאי: או אינה מרחמת. ומותר באכילה דודאי דידה הוא: (דאי) לאשמעינן טלה. ולקוח עליה משום אותו ואת בנו ולימא רחל טלה כרוך כרחל פטורה מן הבכורה ממה נפשך אי האי לאו דידה אחינא הוה ליה ומיהו רחמתיא האי משום אותו בנו לא לקי עד יבא ויורה לנו טעמו של רבן שמעון: הוה אמינא אפי' אם תימא לומר. יולדת מרחמת הגי מיילי דמינה אבל חזיר מותר באכילה דלאו דמינה לא מרחמא והא ודאי בנה הוא: (רש"י)

תוספות ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא: וא"ת דר' יוסי בן המשולם נמי פליגי רבנן עליה ממה נפשך דברייתא מדאיצטריך לפסוק הלכה כמותו וי"ל דשמא אין מחלוקת שנויה לא במשנה ולא בברייתא אלא דקים ליה דפליגי רבנן עליה: הנכנס לתוך עדרו בלילה כו' ולמחר השכים כו'. תימא למה ליה למינקט בענין זה לימא הנכנס לתוך עדרו וראה זכרים תלויים כו' ונקבות כו' וי"ל דלרבנותא נקט הכי דאע"ג דודאי היתה תחלת לידתן בלילה שעדיין אין האמהות מכירין בוולדותיהן ודרכן לטעות בלילה ובא לו בנה של זו אצל זו אפי' הכי לא חיישין: ראה חזיר שהוא כרוך אחר רחל. קצת קשה דנקט חזיר ולא גמל משום דסבר כו' שמעון דאסור קלוט היוצא מן הטהור ואפי' היה ידוע שהוא בנה של רחל היה נאסר באכילה ומיהו מצין למימר דאגב דנקט רחל שהיא בהמה דקא נקט חזיר א"כ ניחא למינקט למילתיה כבוליה עלמא: (תוספות)

ב - כד דף

אחאי בריבי ראה חזיר שכרוך אחר רחל מהו מאי קמיבעיא ליה אילימא לבכורה וקמיבעיא ליה אי הלכתא כרשב"ג אי הלכתא כרבנן תיבעי ליה טלה כי קמיבעיא ליה לבכורה ואליבא דרבנן לאכילה ואליבא דרשב"ג לבכורה ואפי' לרבנן דאמרי מרחמא כי מרחמא דמינה דלא מינה לא או דלמא דלא מינה נמי מרחמא לאכילה ואפי' לרשב"ג אם תמצא לומר סבר יולדת מרחמא דמינה דלאו מינה לא או דלמא דלאו מינה נמי מרחמא תיקו: **מתני'** רבי יוסי בן המשולם

אומר השוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ מיכן ומיכן ותולש את השער ובלבד שלא יזיזו ממקומו וכן תולש את השער לראות מקום מום: **גמ'** אמר רב הלכה כרבי יוסי בן המשולם בעו מינה מרב הווא כנגדו ביו"ט מהו טעמא דרבי יוסי בן המשולם משום דקסבר תולש לאו היינו גוזז וביים טוב אסור דהוה ליה עוקר דבר מגידולו או דלמא בעלמא סבר רבי יוסי בן המשולם תולש היינו גוזז והיינו טעמא דשרי דהוה ליה דבר שאין מתכוין ובי"ט דבר שאין מתכוין מותר אמר להו זילו שיללו לרב חננאל אי אמר הלכה כרבי יוסי בן המשולם איפשוט לכו אתו שיללוה אמר להו הכי אמר רב הלכה כרבי יוסי בן המשולם אתו לקמיה דרב הווא אמר להו כנגדו ביים טוב מותר איתמר נמי אמר רב חנניה בר שלמיא משמיה דרב כנגדו ביים טוב

רפ"ז אחאי בריבי. אדם גדול וחשוב בדורו; חיבבי ליה טלה. דהא בטלה פליגי: קמיבעיא ליה לטורה אליבא דרבנן. ואליבא דר"ש פשיטא דפטורה דלפי דמינה לא מרחמא אח"כ ילדה וכו' ללא מינה ולענין אכילה מציעה ליה ואפי' לרבן שמעון וכו' לרבנן: ללא מינה לא. מרחמא וכו' ודאי ליה היא ופטורה מן הכבירה: וא ללא ללא מינה נמי מרחמא. והבא אחריו בכור מספק: אם היומאי לומר כו'. אי ס"ל יולדת אינה מרחמא הא ודאי מותר דבנה הוא אלא א"כ היומאי לומר יולדת מרחמא והיא דפטורה ליה מצד היותה מאם דאי לאו הוה א"כ יולדת אינה מרחמא והוה א"כ יולדת לא מינה לא והיא חזיר ודאי בנה הוא ומותר באכילה: מהני עושה מקום בקופיץ. מפנה את השער מכאן ומכאן למקום שחיתת הסכין; וחולש את השער. לכאן ולכאן למקום חתך הסכין מאם חלדה ולא אמרינן גזוז הוא את הכבירה; ובלבד שלא יזינו. שלא יאמרו גזיזה עבד בקדשים אלא יניחו מסוכך עם הזמר מכאן ומכאן: לרבות מוס. להרחיחו להכסה: גמ' כנגדו ב"ט. כשהמת חולין מאם שחיתה בעי למיעבד או לא: לאו היינו גזוז. וככור גיזה הוא דאסור דכתיב (דברים טו) ולא תגזו: שאין מתכוין. לחלוש אלא מפנה ומושכו איך ואיך את נהלש: שיימה לרב חננאל. תלמודיה דרב אי אמר לכו משמיה דרב הלכה כרבי יוסי: פשיטא לכו. אלא טעמא: (רפ"ז)

תוספות השוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ בגמ' אמרי' תני לקופיץ כלומר לצורך קופיץ משמע דדרך לשחוט בקופיץ מדלא קתני בסכין ותימה בפסחים פרק אלו דברים (דף ע.) לא משמע כן גבי סכין שנמצא בארבעה עשר שוחט בה מיד והקופיץ שונה ומטביל משום דסכין חזי לפסח לשחוט והטבילה מ"ג אבל קופיץ לא חזי לפסח דיש בו משום שבירת עצם ונראה לפרש דנקט כאן קופיץ משום דבעי עשיית מקום טפי מסכין וצריכה עשיית מקום גדול ולא כמו שפירש הקונט' דעשיית מקום זה משום חלדה דאם כן סכין הוה ליה למינקט הכא דאיכא למיחש טפי לחלדה ועוד דבעי היא בפ"ב דחולין (דף ל:) תחת צמר מסוכך מהו ולא איפשיטא אלא דרך לעשות מקום לקופיץ כדי שיהא נוח יותר לחתוך ולשחוט לפי שאין קופיץ נוח לחתוך בלא עשיית מקום ומטעם זה נמי נקט בכור ולא [סתם] קדשים לפי שהקדשים נשחטין בעזרה יש שם סכינים מוזמנים ואין צריכים עשיית מקום ועוד ו"ל דנקט בכור לפי שנוהג בזמן הזה וגם דרך להיות צמרו גדול מתוך שמשאה אותו עד שיפול בו כוס מים היא דבתנן ב"ב כל פסולי המוקדשין (למקן לה.) מעשה. בזכר של רחלים זקן ושערו מודולדל וצריך עשיית מקום טפי מטללים ועוד משום דלאו דולא תגוז בבכור כתיב: וזיינו טעמא דשרי דהוה ליה דבר מתכוין. ותולש דמתני' לאו בתולש ומתכוין קאמר אלא עושה מקום עם נתלש תולש אבל אי טעמא משום דתולש לא היינו גזוז יכול להיות דתולש במתכוין כך נראה לפרש שהוגיא ויש לתמוה מה שייך לשאלו זה על יו"ט אי במתכוין פשיטא להו דאסור ואי בשאין מתכוין פשיטא להו דשרי ומיהו הא גופא קמיבעיא להו שאין מתכוין מהו ביו"ט אם מותר או אסור וקשיא דבלאו יום טוב הוי יכולין לשאלו הא דקתני מתני' ותולש את השער במתכוין קאמר משום דתולש לאו היינו גזוז או שמה בשאין מתכוין קאמר וגם שלא יאכא כפסיק רישיה משום דתולש היינו גזוז ונראה לפרש דאפילו (תימצי לומר) תולש לאו היינו גזוז והיינו טעמא דשרי דהוה ליה דבר מתכוין או בפסיק רישיה גזירה תולש אטו גזוז ולעולם ותולש דקתני מתני' כשאין מתכוין ואינו פסיק רישיה קאמר ולענין בכור לא מצי למיבעי מידי כפשיטא דמתני' אם לא לענין מלקות וקמיבעיא להו כנגדו ביום טוב מהו דדלמא דוקא בכור דתולש לאו היינו גזוז וליכא איסורא דאורייתא הוא דשרי דבר שאין מתכוין אבל ביו"ט דאיכא איסורא דאורייתא דעוקר דבר מגידולו לא שרינן בשאין מתכוין או דלמא בבכור נמי איכא איסורא דאורייתא דתולש היינו גזוז וכי היכי דשרי בבכור משום דאין מתכוין שרי נמי ביום טוב וכן מוכח בסמוך דקאמר רב כנגדו ביום טוב מותר ופריך מהא דאמר רב הלכה כר' יהודה דבר שאין מתכוין אסור ומשני דתולש לאו היינו גזוז וביום טוב היינו טעמא דשרי דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד ואם תימצי לומר דאי תולש לאו היינו גזוז א"כ ותולש דקתני במתני' הוי במתכוין היכי שרי כנגדו ביום טוב מתכוין משום דלאחר יד ולאידך לישנא דאמרין רב סבר כר' יוסי בן המשולם ור' יוסי בן המשולם לא סבר כרב היינו דרב שרי בבכור באין מתכוין משום דתולש לאו היינו גזוז אבל ר' יוסי בן המשולם מתיר אפילו היינו אומרים דתולש היינו גזוז דשרי אין מתכוין בכל מקום כדאשכחן גבי פרה והא (ללא) דקאמר רב הלכה כר' יוסי בן המשולם לעיל משמע דלא הוי פלוגתא וכמה תנאי אשכחן דסברי דבר שאין מתכוין אסור לקמן במכילתין גבי בכור שאלחו דם (דף לג:) ובמתני' דכלאים (פ"ט משנה ו') וביצה (דף כג:) בבביתא דגרייה ויש לומר דלמא מטעם דפסיק רב כותיה משום דתולש לאו היינו גזוז לא דבר שאינו מתכוין מותר ומשני שאני פרה דקדשי בדק הבית היא ופריך והא אמר ר' אלעזר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה ומשני מדרבנן ופריך והא איכא איסורא דרבנן ש"מ שרונה לדקדק דכי היכי דשרי דאין מתכוין בדרבנן שרי נמי דאורייתא וי"ל דההיא דמדרבנן לא דמו כלל להני דתולש לאו היינו גזוז ולעוקר דבר מגידולו כלאחר יד דאין אסורין הללו דאורייתא בשום מקום אבל בפרה אייבי בגיזה גמורה דאע"ג דמדאורייתא אין איסור קדשי ב"ה בגיזה ועבודה לדבריו דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ולגמרי עשו קדשי בדק הבית כקדשי מזבח וראיה לדברי מ"פ דכתובות (דף ה:) דאיבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת לדם הוא צריך ושרי פ' דמייקד פקיד או לפתח הוא צריך ואסור את תמצי לומר לדם הוא צריך ופתח ממילא קא הוי הלכה כר' יהודה דמקלקל הוא אצל פתח אלא שרי ר' יהודה דבר שאין מתכוין במקלקל דאע"ג דאיכא איסורא דרבנן במקלקל לחודיה והא צריך ופתח ממילא קא הוי הלכה כר' יהודה דמקלקל הוא אצל פתח אלא שרי ר' יהודה דבר גבי חופר גומא ואין צריך אלא לעפרה ובפרק ו"ט (ביצה כג.) אסור ר' יהודה קידור משום דדבר שאין מתכוין הוי במקלקל בהוצאת דם יש חלק בין במקום מצוה למקום שאין מצוה א"כ גבי גרייה איכא לפרש שמה מתקן שמשוה גומות מצד אחר וגבי קידור נהנית הבהמה בהוצאת הדם מידי דהוה אדם הקזה וה"ה גבי וכן תולש את השער לראות מקום המום [דבעי] לכתחלה או דיעבד ומסיק לכתחלה קאמר ומשמע דמתני' וכן דרישא נמי לכתחלה קאמר כמו שביאם לאו לכתחלה שיתולש במתכוין קאמר אלא באותן שהתרנו משום שחיתה נתר נמי לכתחלה לראות מקום המום או דיעבד כלומר דא"כ עשה לא יזינו ממקומו כן נראה כמו שפירשתי ומתיישבת כל הוסיגיא ואם נפרש דאם תולש לאו היינו גזוז שרי אפילו לתולש במתכוין צ"ל דלקמן דשרי כנגדו ביו"ט משום דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד אמר במתכוין לתולש (שם) נמי שרי שהתירו חכמים שלא לתקלקל שחיתו ביום טוב: אי אמר הלכה כר' יוסי בן המשולם איפשוט לכו. וא"ת מה היה מקפיד בכך הא בכל ענין כנגדו ביו"ט מותר או משום דבר שאין מתכוין או משום עוקר דבר מגידולו כלאחר יד כלקמן וי"ל דאם לא היה הלכה כמותו אלא הוה אסורין בבכור ואע"ג דעבודה לאו היינו גזוז שהחמירו חכמים ולא התירו משום צורך תיקון שחיתו בכור כמו כן לא יתירו בעוקר דבר מגידולו כלאחר יד משום צורך תיקון שחיתו יום טוב: (תוספות)

דף כה א

מותר ומי אמר רב הכי ומה אמר רב חייה בר אשי משמיה דרב מסוכריא דנזייתא אסור להדקיה ביומא טבא בההיא אפי' ר' שמעון מודה דאייבי ורבא דאמרי תרויהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות והא אמר רב חייה בר אשי אמר רב הלכה כר' יהודה ורב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כר"ש ורב חייה בר אמי מתני בלא גברי רב אמר הלכה כרבי יהודה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון אלא לעולם סבר רב דבר שאין מתכוין אסור ותולש לאו היינו גזוז וביום טוב היינו טעמא דשרי דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד ותולש לאו היינו גזוז והתניא התולש את הכנף והקוטמו והמורטו חייב שלש חטאות ואמר ר"ל תולש חייב משום גזוז קוטם חייב משום מחתך מורט חייב משום ממשך שאני כנף דהיינו אורחיה ומדרב סבר כר' יוסי בן המשולם סבר לה כרב וסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שאין מתכוין אסור והתניא שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר ר' יוסי בן המשולם אומר גזוז במספרים ואינו חושש שאני פרה דלאו בת גיזה היא והתניא **[דברים טו-יט]** לא תעבוד בכור שורך ולא תגוז בכור צאנך ואין לי אלא שור בעבודה וצאנך מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל לא תעבוד ולא תגוז אלא שאני פרה דקדשי בדק הבית היא והאמר רבי אלעזר קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה מדרבנן והאיכא איסורא דרבנן אלא שאני פרה דלא שכיחא וליחלה ולפקה לחולין וליגזה והדר ליקדשה דמיה יקרין ולעבד לה כדשמואל דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל אימור דאמר שמואל שחיללו לכתחלה מי אמר איבעית אימא רב סבר לה כר' יוסי בן המשולם ור' יוסי בן המשולם לא סבר לה כרב: ותולש את השער ובלבד שלא יזינו ממקומו: אמר רב אשי אמר ריש לקיש לא שנו אלא ביד אבל בכלי אסור והקתני עושה מקום בקופיץ מיכן ומיכן תני לקופיץ: וכן תולש את השער לראות מום: איבעיא להו לכתחלה או דיעבד אמר רבי ירמיה תא שמע צמר המסוכך באוזן ר' יוסי בן

המשולם אומר תולשו ומראה את מומו ש"מ לבתחלה ש"מ אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא וכן התולש את השער לראות מקום מום מאי וכן אילמא שלא יזיזו את מקומו השתא ומה שוחט דשחיטתו מוכחת עליו לא יזיזו לראות מקום מום מיביעיא אלא לאו אתולש שמע מינה לבתחלה ש"מ: [מתני'](#) שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו עקביא בן מהללאל מתיר

רפ"ז מותר. משום טעמא שאין מתכוין הוא: מסוכריא דנזייתא. ברזא של חבית שכורכין סביבותיה נעורת ומטלניות כדי שפסוקים הנקב יפה: אכור להזיקה. בתוך החבית כבת משום סחיטה וזע"ג דלוינו מתכוין לשום סחיטה אכור אפי' לר"ף דלמיר במסכת שבת (דף מאז) דבר שאין מתכוין מותר: ולא ימות. וכיון דמהדק לה לא אפשר לה בלא סחיטה אבל לפנות את השער אפשר בלא תלישה: הלכה כר' יהודה. אלמא ס"ל לרב דבר שאין מתכוין אכור: בלא גברי. בלא רב חיילא ורב חנו: ותולש לאו היינו גוזז. להכי אמר רב הלכה כר' יוסי בכבור: כללית יד. דאין דרך לתלוש אמר אלף גוזז: התולש את הכנף. שולש גזזה גדולה מן כנף העוף: והקוטמו. לאחר שתלוש קטס ראשו: והמורטו. שמהליקה מן האלדיון ומורט מן הקנה השער: גוזז ומחחק וממחק. מארבעים אבות מלאכות במסכת שבת (דף עג). ממחק מחליק: דהיינו אורחיה. שקדך גזזה עוף לתלוש ולא גוזז: מדרב ס"ל כדרכי יוסי. גבזי בכור דתולש לאו היינו גוזז: ר' יוסי נמי סבר לה כרב. דדבר שאין מתכוין אכור: ה"ג עיקרון מאדים וראשון משחיר. וכן בתוספ' דמס' פרה (פ"א): גוזז. את הראשון שמשחיר במספרים ומשחיר מן המאדים ואילו ראשון חושש משום גזיזת בקדשים אלמא משום דאין מתכוין לשום גזיזת אלא לתקן פרי. שתי שערות שכולן שחורות פוסלות צפרה לגמרי אבל עיקרון מאדים וראשון משחיר אפשר בתקנה: דלאו בת גזיזת. שאין לפנות אמר הכך לא אסריה בגיזה: לא תעבוד ולא תגוז. וי"ז מוסף על ענין ראשון ואלמדו שניהם זה מזה: דקדשי דקה הבית היא. (וי"ט לה) דהא אינה קריבה למוצח הלכך מותרת בגיזה: דלא שכיחא. ומילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן: דמיה יקריס. ואין דמיה כל כך מזומנים לחללה עליהן: לקופיז. לאורך הקופיז: לבתחלה קאמר. והאי וכן התולש קאי דכי היכי דמותר לתלוש ללורך השחיטה דהא פשיטא לך דרישא לבתחלה קאמר הכי נמי לראות מקום המום או דיעבד קאמר והאי וכן אלף זיזנו קאי והכי קאמר וכן מי שתלוש את השער לראות את מקום המום נמי לא יזיזו ממקומו: המסוכרין בראון. ובאופן היה מום: דשחיטתו מוכחת עליו. דלאו בגיזה איכיוון: אלא לאו התולש. ולבתחלה קאמר: מתני' מתיר. את האמר בהגהה לכהן: (רפ"ז)

והוספת מסוכריא דנזייתא. פירשנו בפ"ק דכתובות (ד' ו. ד"ה האי) ובסוף (כל כתבי) (שבת קיא. ד"ה האי): דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד. אין ללמוד מכאן שיהא מותר לתלוש נוצה מצואר של עוף כדי לשחוט ב"ט דהא לעיל פריש דהא דשרי הכא משום שאין מתכוין ולשון נמי שפירש דאפי' במתכוין בנוצה לא הוי כלאחר יד כדקתני בסמוך בתולש את העוף וזע"ג דאין צריך כאן נוצה והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה אין ללמוד מלאכה שאינה צריכה לגופה מלאחר יד: ואמר ר"ל חייב משום גוזז. תימה מה הוא מקשה אע"ג דלענין בכור לא מחייב ביה משום לא תגזז לענין שבת יש לחייב משום תולדה דגוזז: ככל עוקר דבר מגידולו בבעלי חיים כמו חולין (דף עג). הושיט ידו למעי בהמה ודילדל עובר שבמעיה לענין שבת (חייב) ובמוקדשין לא מחייב משום גוזז וכן קיטוף חייב בשבת משום תולדה דקוצר וכן תולש מן המחומר אע"ג דקיטוף לענין קצירה קודם לעומר לא מחייב (פסחים יא). ולענין לקט בפ' ראשית הגז (חולין קלא). ואי הוה מפרשין הכא דפריך אהא דאמרין דתולש חשוב כלאחר יד הוה ניחא דמיייתי ראייה מהכא דלא כלאחר יד ואין הלשון משמע כך מדקאמר ותולש לאו היינו גוזז והא תניא התולש את העוף כו' משמע דפריך אהא דאמרין דתולש לאו היינו גוזז: מדרב סבר לה כר' יוסי בן המשולם ר' יוסי דבר שאין מתכוין אסור שאם היה סובר דדבר שאין מתכוין מותר מנא ליה לרב שיהא הלכה כמותו משום דתולש לאו היינו כגוזז דילמא כי שרי ר' יוסי משום דבר שאין מתכוין מותר ותולש היינו גוזז אלא קים ליה לרב (משום) דאית ליה לר' יוסי דבר שאין מתכוין אסור: עיקרון משחיר וראשון מאדים. כך היה כתוב בספרים ויש לפרש דנקט ראשון מאדים לרבותא אע"ג שכולה אדומה מבחוף טעונה גזיזת ובקונט' גריס איפכא מתוך תוספתא דפרה: גוזז במספרים ואינו חושש. כלומר אפי' גוזז משאר השערות בלא מתכוין אף אלו עצמו יגוזו יותר מן הצורך לגירסת הקונט' ראשון משחיר והיה מדקדק דקסבר דבר שאין מתכוין מותר ובקונט' פי' דייק מהא דשרי משום דאין מתכוין לשום גזיזה אלא לתקן דאין זה כשאר לשון אין מתכוין בעלמא דכיון דבכוונה גוזז במספרים ויש ליישב לפי' הקונטרס דהכי פריך וסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שאין מתכוין אסור ושרי מטעם דתולש לאו היינו גוזז הא בשכחן גבי פרה דאפי' במספרים דהוי גוזז משום דעושה כדי להכשיר הפרה שרי גבי בכור נמי הוה ליה למישרי בכל ענין כיון דעושה לצורך תיקון שחיטה דאין זה חשוב גוזז ומיהו אין פי' זה נראה כלל דבכל ענין יכול להקשות בין הוי טעמיה משום דבר שאין מתכוין מותר בין הוי טעמיה משום דתולש לאו היינו גוזז: שער בכור בעל מום שנשר כו'. כולה הך שמעתא מוכחא דגזיזת פסולי המוקדשין שרי מדאורייתא ואפי' רבנן דאסרי מפרש בגמ' גזיזה דלמא אתי לאשהיה והא דדרשין לעיל (דף ו:) תזבח ולא גזיזה היינו תזבח ולא תגוז ותימה לרבי דאמר' בפרק שני דחולין (דף לו:) גבי על הארץ תשפכנו כמים הוא למשרי דמן של פסולי המוקדשים הוא דאתא דס"ד הואיל ואסיי בגיזה ועבודה דמן נמי ליבעי קבורה קא משמע לו והיכי תיסק אדעתין לאסור דמן [בהנאה] משום דאסירי בגיזה ועבודה הא אפי' הגיזה עצמה מותרת וכ"ת הא דשריא מדאורייתא היינו בנשר אבל גוזז דמתכוין אסור חדא דמתכוין דם כנשר גיזה ועוד אפילו (תוספות)

דף כה - ב

וחכמים אוסרין דברי ר' יהודה אמר לו ר' יוסי לא בזה התיר עקביא בן מהללאל אלא שער בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך בת בזה עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין צמר המדולדל בכבור את שנראה עם הגיזה מותר ואת שאינו נראה עם הגיזה אסור: **גמ'** מכלל דאסר השתא במת שרי שחטו מיביעיא אלא לא בזה התיר עקביא וחכמים אוסרין שחטו דברי הכל שרי כי פליגי במת אמר רבי אסי אמר ריש לקיש מחלוקת בשהתירו מומחה דמר סבר גזרינן דלמא אתי לשהייה ומר סבר לא גזרינן אבל לא התירו מומחה דברי הכל אסור מתיב רב ששת בעלי מומין אוסרין בכ"ש ורבי יוסי אומר יבקר והיונן בה מאי יבקר אלימא דבעל מום הוא ולישקליה מכלל דתנא קמא אמר לאו אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב הכא בגיזת בכור בעל מום עסקינן שנתערבו בגיזי חולין ומאן תנא קמא רבי יהודה היא דאמר נשחטו אסרי רבנן ורבי יוסי לטעמיה דאמר נשחטו שרו רבנן וקתני יבוקר מאי יבוקר לאו אי מום קבוע אי מום עובר הוא אף על גב שלא התירו מומחה אמר רבא לא יבוקר אי התירו מומחה אין ואי לא לא כי סליק רבין אמרה לשמענתא קמיה דרבי רימיה אמר בבליא טפשיא משום דיתבי בארעא דחשוכא אמרי שמעתא דמחשכן לא שמייע להו הא דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מחלוקת בשבדק ולא מצא וקמיפלגי בפלוגתא דר"מ ורבנן דתנן שהיה ר"מ אומר כל דבר שהיה בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיתוודע הטומאה וחכמים אומרים חופר עד שמגיע לסלע או לבתולה ר' אסי אמר רבי יוחנן מחלוקת בשבדק ומצא וקמיפלגי בפלוגתא דרבי ור"ש בן גמליאל דתניא שדה שאבד בה קבר נכנס בתוכה טמא נמצא בתוכה קבר נכנס לתוכה טהור שאני אומר הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר תיבדק כל השדה כולה ור' אסי מאי טעמא לא אמר כרבי חייא בר אבא אמר לך בשלמא גבי טומאה אימר בא עורב ונטלה בא עכבר ונטלה אלא הכא בעל מום להיכא אזיל ואידך אימר מום עובר הוא ואייתי רבי חייא בר אבא מאי טעמא לא אמר כר' אסי אמר לך בשלמא שדה דרבה למייקר בה כי היכי דקבר בה האי קבר אינש אחרינא אלא קדשים כיון דבדקו לן וקיימי דרכיהו למיפל בהו מומא ואידך אגב דמנחגי אהדדי שכיח בהו מומא מיתיבי התולש צמר מבכור תם אע"פ שנולד בו מום ושחטו אסור טעמא דתם

וחכמים אוסרין. דאי קרית אמר הגזרת מחיים אחי לשהויי לזכור כדי שתקיר אמר כל קעה ואחי ביה לידי תקלה שיגזוז ויעבוד בו ופסולי המוקדשין אסרי בגיזה ועבודה כדלמריין בפירקא דלעיל (דף ו) חזבה ולא גיזה: לא בזה התייר עקביא. מפרש בגמ' מאי קאמר: ואח"כ מה. לא נשחט: המדולדל. שנתלש מן העור אבל מוכרז הוא עם שאר האמור ופלי: אח שנתלה עם הגיזה. כשישחטנו ויגזוזנו לאחיה שחיטה יהא אמר מדולדל קוה עם שאר הגיזה ואינו נראה כשפירש הימנה מותר כשאר הגיזה: ושאינו נראה עם הגיזה. שילא חוץ יותר מדאי ויכר לכל שמוכרז הוא מן הגיזה כמי שגשר לגמרי קודם שחיטה וסתמא כרבנן דפליגי עליה דעקביא: גמ' מכלל דלמסר. בתמיהה שהתא בנת דלוחו אמר המחזיר בו אכור דעבי קבורה היכא נשך ומנח בחלוון שרי: שחטו. דלמסר המחזיר בו שרי מיבעיא דמונח בחלוון גמי שרי אליבא דעקביא: אלא. להכי קאמר לא בזה התייר עקביא משום וחכמים אוסרין: כשהתייר מומחה. לזכור קודם נשירת האמר דרבנן סברי גיזה אי קרית ליה לזכור כשהנחה דלמסר אחי לשהויי כדי שיהא האמר נשירת הימנו בין כך ובין כך אחי לידי גיזה ועבודה הלכך אע"ג דהתייר מומחה אכור ועקביא סבר כיון דהתייר מומחה חו לא משחי ליה: דכרי הכל אכור. דהוא ליה חסם ובהם עקביא מודה כדלמרי' לקמן דאי אמרת שרי אמר אחי לשהויי קלא יקריבנו ונח וכו' כדן כדן ובין כך יפול בו מוס ומפקע ליה מקדושת מוצח ועוד דכיון דלא התייר מומחה קודם נשירת אחי לא הוה ביה קום דל יהי: אוסרין בכל שחטו. אם נשחט אחד מן בלחף תמימים טולן אוסרין למוצח: מכלל דתנא קמא סבר לא. בתמיהה כיון דמכירו מאי ספיקא איכא: בגיזה ככור בעל מוס. שגשרה מחיים והנהיה בחלוון: יבוקר. אם מוס קבוע הוא ישחטנו ויהא הכל מותר: ור' יהודה. סבר ליהא תקנה בשחיטה אלמא לרבנן אליבא דר' יוסי דשרי בשחטו ליהא חילוק בין התייר מומחה קודם לכן בין לא התייר מומחה קודם לכן דהא הכא קמי עדין יבוקר ומדכונן בשחטו אין חילוק לעקביא גמי בנת אין חילוק בין התייר ללא התייר דהא עקביא לא מפליג בין מה נשחט: אמרה לשמעיה. דרע נחמו: מחלוהת. ד"ק ור' יוסי דבעלו מומין חיון ממש שנתעברו כההרים ושקדקו ולא נמלאו לבעל מוס: לשלם הוא בחזקה טומאה. אם לא נמלא הקבר שגאבד בקעה חף על פי שגבדק כל הקעה בעומותהו הוא והכא גמי כיון דלא נמלא בעל מוס טולן אוסרין ותנא קמא כר"מ ור' יוסי סבר יבוקר ודי לו אפי' לא נמלא כחכמים: חופר. דוקק עד שגמיג בעלע דודאי מאורו סלע ולמטה לא נעשה קבר שקעה הוא: או לכתולה. עד שימלא הקעה קשה קלה עבדה: כשדקדק ומלא. הבעל מוס ותנא קמא דלכר לכולהו חייש קמא זה שגמלא בעל מוס אחר הוא וכל האחרים כריכין דביקה ור' יוסי סבר יבוקר ככור סני מרישא וכיון דמלא חף ליהא ספק תנא קמא כר"מ ור' יוסי כרבי: בשלמא גמי טומאה. אמרי רבנן דוקק עד שגמיג בעלע או לכתולה דדיו מאוס דאי לא משכח לא איכא למימר עורב או עכבר נטלה אכל הכא אפי' רבנן אוסרין דבעל מוס ליהא אול וכדי האי גוונא לא הוה שרי ר' יוסי: ואידך. רבי חייא בר אבא: בשלמא קשה. אמר רבן שמעון תדק דלירכא למיקבר בה כו': דירכיייהו למיפל במו מומא. בתמיהה וכדי האי גוונא לא הוה אכר תנא קמא: ואידך. רב אחי: (רש"י)

תוספות בתולש פליגי כדמוכח בסוף פירקין (דף כו.) דשרי (ר"ע) מכלל כי אסרי רבנן מדרבנן ואפי' בעולה תמימה לא מיתסרא הגיזה אלא מדרבנן כדמוכח לקמן גבי תולש צמר מעולה תמימה והא דפריך תולש מי איכא למאן דשרי היינו מדרבנן כדפי' שם בקונטרס משום דרשע הוא ועוד קשה בההוא דחולין למה לי קרא דם פסולי המוקדשין דשרי בהנאה והלא אף בקדשים דם מותר בהנאה משנעשית מצותו והתם דליכא מצוה למה יהא אסור ועוד מאי קאמר הואיל ואסירי בגיזה ועבודה והא לאחר שחיטה מותר לגזוז ולעבוד דמזביחה ואילך הכל מותר והתם בדם שחיטה איירי וחלב גמי לא אסרינן מדכתוב בשר (אלא) מחיים ולא לאחר שחיטה כמו למאן דדריש לעיל בפ' שני (דף טו:) אין לך בהם היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך ועוד דשרי לכולי עלמא מדבעי למילף היתר חלב בפרק קמא (לעיל ו): מדאסר רחמנא חלב של פסולי המוקדשין ולא קאמר דאיצטריך משום ההוא דלאחר שחיטה ומיהו מצינו למימר דאיצטריך קרא תשפכנו כמים משום דם שיצא קודם שחיטת רוב אבל מ"מ קשה מהא דשמעתין ואומר רבי ד"ס למיסר כמו (חלב והוה בשר) וה"ה בשר ולא דם ולא דמי לגיזה דשמה דגיזה מתזבח נפקא דמשמע תזבח ולא תגזו אבל כאן ואכלת בשר כתיב (דברים יב) משמע בשר תאכל ולא חלב ולא אסור אפי' בהנאה אע"פ שהדרשה אינה מיושבת על הדם כמו חלב דשרי באכילה הוא והא דלא מייטי התם בשר ולא חלב אלא תזבח ולא גיזה ריש מילתא נקט ועוד ניחא ליה לאתויי איסור גיזה אפי' לענין מלקי' כמו מתחלה קודם שנפלו (דנתן) הגזוז והעובד סופג ארבעים וכיון שהתמירה בו תורה כל כך ה"א לדרוש קראי לחומרא בשר ולא חלב דם אי לאו כמים וכן מוכח בפרק קמא (לעיל ו): דהא דדרשין בשר ולא חלב לא שיהא אסור לחלוב דבעו למידק מינה היתר חלב מדגלי רחמנא גבי פסולי המוקדשין בשר ולא חלב הא דחולין שרי שמע מינה דלאסור החלב שנחלב אתא קרא: התולש צמר מבכור תם. במסקנא דשמעתין מפרש דלאו דוקא תולש דה"ה נתלש ולא נקט תולש אלא משום סיפא דקתני בה תולש משום רבותא דעקביא: (תוספות)

דף כו

הא בעל מוס שרי אע"פ שלא התיירו מומחה תנא כל היכא דלא התיירו מומחה תם קרי ליה לימא כתנאי התולש צמר מבכור תם אע"פ שנולד בו מוס ושחטו אסור בכור בעל מוס שתלש ממנו ואח"כ מת עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרים אמר רבי יהודה לא בזה התייר עקביא בן מהללאל אלא בשער בכור בעל מוס שנשר והניחו בחלוון ואחר כך שחטו בזה עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין אמר רבי יוסי מודה אבא חלפתא בזה שהוא מותר אבל בייחוד אמרו חכמים יניחו בחלוון שמא יש תקוה שחטו דברי הכל מותר מת עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרים ר' יוסי היינו תנא קמא אלא לאו התיירו מומחה איכא בינייהו דתנא קמא סבר התיירו מומחה אין ואי לא ואתא ר' יוסי למימר אע"ג דלא התיירו מומחה אמר רבא לא דכולי עלמא אי התיירו מומחה אין אי לא התיירו ולא שולש מחלווקת בדבר דת"ק סבר פליגי במת והוא הדין לשחטו והאי דקמיפליגי במת להודיעך כחו דעקביא ור' יהודה סבר במת דברי הכל אסור כי פליגי בשחטו ואתא ר' יוסי למימר בשחטו דברי הכל מותר כי פליגי במת אמר רב נחמן הלכה כרבי יהודה הואיל ותנן בבחירתא כוותיה דתנן שער בכור בעל מוס שנשר והניחו בחלוון ואחר כך שחטו עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין גמי דיקא דתנן צמר המדולדל בבכור את שנראה עם הגיזה מותר ואת שאינו נראה אסור מני אילימא ר' יוסי ובמאי אילימא בשחטו בין עקביא בין רבנן אידי ואידי משרא שרי ואלא במת ואי רבנן אידי ואידי מיסר אסרי ואי עקביא איפכא מיבעיא ליה נראה עם הגיזה אסור דמיתה קאסרה ל' אינו נראה עם הגיזה מותר דמעיקרא תליש אלא פשיטא ר' יהודה ובמאי אילימא במת בין לעקביא בין לרבנן אידי ואידי מיסר אסרי אלא לאו בשחטה ואי עקביא אידי ואידי משרא שרי אלא לאו רבנן היא ור"מ בשחטו פליגי ש"מ בעי ר' ינאי התולש צמר מעולה תמימה מהו תולש מי איכא מאן דשרי אלא צמר שתלש מעולה תמימה מהו דחטאת ואשם לא תיבעי לך דכיון דלכפרה אתו לא משהו להו דבכור ומעשר גמי דכיון דלאו לכפרה אתו משהו להו כי תיבעי לך דעולה מאי כיון

רש"י הא בעל מוס שרי. ור' יוסי הוא דלמסר בשחטו שרו רבנן אי גמי עקביא הוא אע"ג דלא התיירו וקשיא לריש לקיש: תם קרי ליה. ומאי אע"פ שנולד בו מוס אע"פ שנתלה אחר כך להכס ואמר מוס קבוע: לימא. דה"ה ד"ל תנאי היא: אכור. דתם אפילו עקביא מודה דלחו לשהויי ולחפוקיעו מקדושת מוצח ועוד שחיי עדיין אין בו קום היתר אע"ג דנתק תולש הוא הדין לנתלש כדמפרש בסופא דשמעתא: לא בזה. שמת התייר עקביא חלל בשחטו: אמר רבי יוסי מודה אבא ששמו חלפתא. שהוה מן החכמים החולקין על עקביא ומודה הוא בזה ששחטו שחטו שחטו שחטו: אבא חלפתא אמרו ויניחו בחלוון לשער בכור בעל מוס שגשר: שגמא יש תקוה. שגמא יהא מותר ליהנות ומפרש ומה תקוה יש שאם שחטו דכרי הכל מותר: אכל. בלמנת ותיירו בעיובין כפרק בכל מערבין (דף לה.) בסופו: ביחוד.

בכבוד והזכירו במסכת יומא (דף גז.) וילדעו בייחוד ששם ארון נגזו: רבי יוסי היינו הנא קמא. דקאמר התולש אמר מבכור הם וקחטו אסור הא בעל מוס וקחטו מותר לדברי הכל ובמת פליגי במורה ד' יוסי וכת"ק נמי במת פליגי: הנא קמא סבר אי החירו מומחה אין אי לא לא. דבעל כרחיך הכי תרלת וכדתרלת ריש לקיש לעיל כי ארתינו מרישא דמילתיה דהנא קמא דקתני התולש אמר מבכור הם הא בעל מוס שרי והרלה ריש לקיש ואמר כל היכא דלא החירו מומחה הם קרי ליה אלמא הכי משמע מילתיה התולש אמר מבכור הם דהיינו בעל מוס שלא החירו מומחה אסור לדברי הכל הא בכור בעל מוס דהיינו החירו מומחה שקלש ממנו ב' ו' יוסי סבר אע"ג דלא החירו מומחה נמי כשנער שרו רבנן ממאי מדקאמר יא תקוה דמשמע יא תקוה ויחירו מומחה וקחטו מכלל דאכתי לא החירו מומחה כשנער: פליגי במת והוא הדין לקחטו. מדלא אשכחן במילתיה דהנא קמא דנימא קחטו דברי הכל מותר: הלכה כ' יהודה. דקחטו פליגי ולא במת: אידי ואידי. בין נראה בין לא נראה מישרי שרי דהא אפי' מונה בחלון קא"י יוסי דאפי' רבנן שרו בקחטו: אי רבנן אידי ואידי מוסר אסרי. דלאוהו שמוכר בו טעון קבורה לדברי הכל והתולש ממנו רבנן אסרי ליה אפי' מונה בחלון: אלמא פשיטא ר' יהודה היל. דאמר בקחטו פליגי: אידי ואידי. בין נראה בין לא נראה: ושמע מונה בקחטו פליגי. מדלא מילת מוקמת ליה בגוונא אחריתי ומסתחא לן כ' יהודה ש"מ הלכתא כוותיה: התולש אמר מעולה תמימה. מהייס לרבנן מהו לאחר שחיטת בעלת מוס לא חיבטי לך דודאי לרבנן אסור דאי שרית ליה אחי לשהייה ואחי לדי גיזה ועבודה: מי איכא מאן דארי. אליבא דרבנן הא ודאי קאע הוא: (כ"ז)

תוספות בכור בעל מוס שתלש ממנו. הכא לא קתני והניחו בחלון משום דרשע הוא שתולש ודעתו ליהנות לאלתר אבל בנשר קתני והניחו בחלון: דתנא קמא סבר אי התירו אין אי לא לא. פירש בקונטרס דכיון דתריצנא לעיל דכל היכא דלא התירו מומחה תם קרי ליה אם כן סיפא דקרי ליה בעל מוס מייירי בלא התרת מומחה וקשיא לפירושו דהא דתיירך הכי לעיל היינו כי היכי דאיתוקם לריש לקיש ככולי עלמא אבל השתא דצרכינן לומר ממה נפשך כתנאי מסתברא לומר איכא דתהוי מילתיה כתנא קמא כפשיטה ונראה לפרש דסובר הש"ס עכשיו משום דקאמר ר' יוסי שמא יש תקוה שעל שמך השחיטה לא היה אומר כך שזה בידו ואין כאן שמא אבל בהתרת מומחה קאמר שמא יש תקוה שידקק לו חכם להתירו ואין זה כל כך דבר ברור דמי ימר דמזדקק ליה מומחה ומ"מ במסקנא קאמר שמא יש תקוה דקמייירי בשחיטה: התולש צמר מעולה תמימה. יש פירוש מרש"י שכתוב בהם שהוממה ואח"כ נפדית ושחטה משמע שהעמידה כן כדי שתהא כעין בכור אלא שהתלישה היתה בתמות ותימה והא בעי האי צמר העמדה והערכה ואין מועיל לצמר העמדת הבהמה כדמוכח בפ' ראשית הגז (חולין קלה.) גבי הא דקאמר התם דאין ראשית הגז נוהג בקדשים משום דכתב צאנך ולא של הקדש ומוקי לה למעוטי קדשי בדיק הבית ופריך והא בעי העמדה והערכה וי"ל דסבירא ליה כר"ל דאית ליה בפ"ב דתמורה (דף לב:) לרבנן דקדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה והכי נמי אשכחן רב דסבר כוותיה בפ' שני (לעיל טו.) ועוד י"ל דקדשי מזבח שיש עליהם קדושת הגוף בטל הצמר אגב ההבמה אפילו אותו שנתלש ובר העמדה והערכה חשיב ולא דמי לקדשי בדיק הבית ופריך וי"ל דסבירא ליה בפ"ב דתמורה (דף לב:) לרבנן משום דכיון דמעל נפק לחולין כדקאמר בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה כח.) משמע דשייך ביה פדיון ועוד יש לפרש שופר של עולה שהוקדשה בהמה לדמי עולה ושופר שלמים שהוקדשה בהמה לדמי שלמים ודינה כשלמים עצמן ואין בה מעילה כדקאמר בפ"ב דפסחים (דף כז:) בעצי שלמים עסקינן ומיהו קשה בהך דשמעתין דכיון דבעי הצמר פדיון הכי שייך למיגר דלמא משהי ליה והא צריך לפדותו דמה היה מרויח וקצת היה נראה לפרש דאיירי בעולה ונשחטה למזבח שזריקת הדם מתרת בשרה למזבח והעור לכהנים ומבעיא ליה בצמר שנתלש אי משתרי נמי בהכי אבל פלוגתא דאמוראי היא בפרק המזבח מקדש (זבחים פו.) בעצמות שפרשו לפני זריקה דרב זירא סבר דזריקה מתירתו אפילו לקתא דרגו וחצוני וקאמר התם כרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר פרשו לפני זריקה מועלין בהם ופירש שם בקונטרס דמועלין לעולם אף לאחר זריקה וכל שכן דאינה מתרת מה שפירש מחיים ומיהו יש ספרים דגרסי התם כרבי אלעזר דאמר ר' אלעזר פרשו לפני זריקה מועלין בהן עד זריקה כו: תולש מי איכא מאן דארי. פירש בקונטרס אליבא דרבנן הא ודאי רשע הוא משמע דלעקביא אפשר דמותר אף על פי שהאמת הוא דלעקביא נמי אסור בתם כדמוכח ברייתא דהתולש צמר מבכור תם מכל מקום פירש כך בקונטרס שאפילו לא שמיא ליה ברייתא דבר פשוט הוא דמיהא לרבנן דתולש אסור: (תוספות)

דף כו - ב

דעיקר לאו לכפרה אתי משהי לה או דלמא כיון דעולה נמי מכפרא אעשה לא משהי לה ת"ש התולש צמר מבכור תם אע"פ שולד בו מוס שחטו אסור טעמא דתולש הא נתלש שרי וכל שכן עולה דלא משהי לה הוא הדין אפילו נתלש נמי אסור והאי דקתני תולש להודיעך כחו דעקביא דבעל מוס אפילו בתולש נמי שרי והאנן נשר נתנן תנא נשר להודיעך כחן דרבנן תנא תולש להודיעך כחו דעקביא: צמר המדולדל כו': היכי דמי אינו נראה עם הגיזה אמר רבי אלעזר אמר ריש לקיש כל שיעקרו הפוך כלפי ראשו רב נתן בר אושעיא אמר כל שאינו מתמעך עם הגיזה וריש לקיש מאי טעמא לא אמר כרב נתן בר אושעיא אמר רבי אילעא קסבר ריש לקיש לפי שאי אפשר לגיזה בלא נימין המדולדלות:

רש"י דעיקר לאו לכפרה הוא דאחי. דאינו מביאה על חטא: כיון דמכפרא אעשה. דעולה מכפרת על עשה כדלמרינן במס' יומא (דף לו.) על עולה מתוודה עון סכחה ופאה: והאנן נשר נתנן. אלמא כשנר שרי עקביא ולא בחלושין: עיקרו הפוך כלפי ראשו. שפולב באמצעותו ושני ראשין נראין בחוץ: שאינו מתמעך. שאינו עוה עם הגיזה אלא נראה עולה למעלה: מאי טעמא לא אמר כרב נתן. הא ודאי כיון דאינו מתמעך אינו נראה עם הגיזה קרינא ביה: לפי שאי אפשר לשום גיזה בלא נימין המדולדלות. שעולות למעלה ואי כי האו גוונא מיתסר אין לך גיזה מותרת רבי נתן טפי מחמתיה להכי לא בעי מתי טעמא לא אמר כריש לקיש: הדין עלך הלווקה בהמה (רש"י)

פרק רביעי - עד כמה

מתני' עד כמה ישראל חייבין ליטפל בבכור בדקה שלשים יום ובגסה חמשים יום ר' יוסי אומר בדקה שלשה חדשים אמר לו הכהן בתוך הזמן תנהו לי הרי זה לא יתננו לו ואם בעל מוס הוא ואמר לו תנהו לי שאוכלנו מותר ובשעת המקדש אם היה תמים אמר לו תן ואקרבנו מותר הבכור נאכל שנה בשנה בין תם בין בעל מוס שנאמר **דברים טו-כ**. לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה נולד לו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש (לאחר י"ב חדש) אינו

רשאי לקיימו אלא ל' יום: **גמ'** מנה"מ אמר רב כהנא דאמר קרא **[שמות כב-ח]** בכור בניך תתן לי כן תעשה לצאנך מלאתך ודמעך לא תאחר כן תעשה לשרך איפוך אנא מסתברא דמקדם למקדם דמאחר לדמאחר אדרבה דסימך ליה לדסימך ליה אלא אמר רבא אמר קרא תעשה הוסיף לך הכתוב עשייה אחרת בשרך ואימא שיתין לא מסרך הכתוב אלא לחכמים: תניא נמי הכי בכור בניך תתן לי כן תעשה לצאנך יכול אף לשרוך תלמוד לומר תעשה הוסיף לך הכתוב עשייה אחרת בשרך לא מסרך הכתוב אלא לחכמים מכאן אמרו עד כמה ישראל חייבין להטפל בבכור בבהמה דקה שלשים יום בגסה חמשים יום רבי יוסי אומר בדקה שלשה חדשים מפני שטפולה מרובה תנא מפני ששיניה דקות: אם אמר לו הכהן בתוך הזמן תננה לי הזי זה לא יתן לו: מאי טעמא אמר רב ששת מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות תנו רבנן הכהנים והלויים והעניים המסייעים בבית הרועים ובבית הגרנות ובבית המטבחים אין נותנין להם תרומה ומעשר בשכרן ואם עושין כן חיללו ועליהן הכתוב אומר **[מלאכי ב-ח]** שחתם ברית הלוי ואומר **[במדבר יח-לב]** ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו מאי ואומר וכי תימא מיתה לא ת"ש ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו ובקשו חכמים לקונסן ולהיות מפרשישין עליהן תרומה משלם ומפני מה לא קנסום דלמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב ובכולן יש בהן

רש"י מחני' עד כמה: ל' טפול בכור. בזמן הזה קודם שיתנו לכהן שמוזהר לעכבו אלכו בעל כרחו ולפרנסו: לא יתן לו. גמ' מפרש: אם היה בעל מוס. ואומר לו הכהן בחוך הזמן תננה לי שאוכלנו מותר: בין הם. בזמן שביית המקדש קיים: בין בעל מוס. בזמן הזה: גמ' מלאתך ודמעך וגו'. וסמך ליה וכן תעשה לשרוך ללאנך וגו' ורש"י הכי בכור בניך תתן לי וכן ללאנך דכי היכי דבכור בניך מותרו לאחר שלשים כדכתיב **[במדבר יח]** ופדויו מן חק הפדה אף בכור לאן לאחר שלשים מלאתך ודמעך דהיינו בכורים כן לשרוך דכי היכי דבכורים לאחר חמשים שהרי בפסח התבואה מתפשלת ואין מביאין בכורים עד שיביא שתי הלחם בעצרת כדלמדין בפסח רבי ישמעאל **[מנחות סח:]** דמקדם לדמקדם. מלאתך ודמעך קודמין בפסוק ראשון הלכך דרש"י להו לשרוך הקודם בפסוק שני: ודמאחר. בכור בניך דמאחר בפסוק ראשון דרש"י ליה ללאנך המאחר בפסוק שני: דסמך ליה לדסמך. ובכור בניך סמך אל שרוך: ואימא שיתין. דעשייה אחרת דומיא דך בכור בניך בעינן: לא מסרך הכתוב אלא לחכמים. הואיל ולא גילה לך שיעור עשייה שחוסף ועל לחכמים מסרך שיעורך לך הטעם ואחריהם הלך: טיפולה. טרחה: עשייה דקות. ואינה יכולה ללכוד עשך ואם לא תהא עם האם תמות: שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות. לפי שבזמן הזה אין בכור ראוי ללכוד עד שיפול בו מוס וכיון דעל ישראל רמיא ל' טפול בו חמשים יום ואמר ליה הכהן בחוך הזמן תננה לי ואזננו ואף על פי שלא אהנה דומה כמי שאוכרו ומזילו מן הטורח ובלבד שיתנו לו ולא לכהן אחר ודומה לכהן שמסייע בבית הגרנות לזוש ולזרות כדי שיתנו לו התרומות אבל אם היה בעל מוס ואמר תן לי שאוכלנו הואיל וחזי ליה לא היו ככהן המסייע: בבית הרועים. אכהנים קאי כדי ליתן להם הבכורות: בבית הגרנות. אכולהו קאי כהנים מפני תרומות ולוים משום מעשר ראשון ועניים משום מעשר עני: בבית המטבחים. אכהנים קאי משום זרוע לחיים וקביה: לקונסן. את הבעלי בתים: מן הפטור על החיוב. דשם יהו להם שני סאין אחד של טבל גמור ואחד הפוש ממנה לכהן המסייע ואי אמרת ליה להדרא ולפרוש מינה משום קנסא סבר בעל הבית טבל גמור הוא ומפריש ממנה עלה לזיך ואיחי פטורה מדלורייתא ללא קנסא הוא: **[רש"י]**

תוספות מחני' בדקה שלשים יום. כי הך פלוגתא איכא לענין טיפול אבדה **[ב"מ דף כח]**: מלאתך ודמעך לא תאחר כן תעשה לשרוך. דהיינו ג' ימים מיום הבאת העומר בפסח שגמר זמן ביטול התבואה עד העצרת שמביאין שתי הלחם להתיר חדש במקדש וא"ת האי ביום חמשים הוא ולא היו כעין בכור בניך וצאנך תתן לי דלאחר שלשים: וכי תימא מיתה לא תלמוד לומר וכו'. לא דוקא דלא חשיב לה בפרק אלו הן הנשרפין **[סנהדרין פג.]** בהדי אלו שבמיתה אלא קרוב הוא **[לעון]** מיתה: דלמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב כו'. בכמה מקומות אמרינן תרומה ויחזור ויתרום ולא גזרינן התם כיון שהתרומה ראשונה לכהן מידע ידע דשניה דרבנן ואפילו נתן הראשונה כבר לכהן קודם שיאמר לו חכם לחזור ולתרום מ"מ מדאין לכהן מחזיר לו את הראשונה מידע ידע דשניה דרבנן היא אבל כאן סבור הוא שנתן לכהן בתורת שכר

שכר	סיועו	ומעבדו	כהן	ובכמה	(תוספות)
-----	-------	--------	-----	-------	-----------------

דף כז

טובת הנאה לבעלים כיצד ישראל שהפריש תרומה מכריו ומצאו ישראל אחר ואמר לו הא לך טלע זה ותננה לכן בתי כהן מותר אם היה כהן לכהן אסור ותנא מאי טעמא לא קאמר מתנות כהונה אמר לך תרומה דקדושת הגוף היא דכיון דלא מתחלה לא אתי למיטעי בה הני כיון דקדושת דמים נינהו אתי למיטעי בהון דבר מיתחל קדושתיהו אארבעה זוזי ואתא למינהג בהן מנהג דחולין אמר רבא תרומת חוצה לארץ אין בה משום כהן המסייע בבית הגרנות רב חמא יהיב ליה לשמעיה אמר שמואל תרומת חוצה לארץ בטילה ברוב רבה מבטלה ברוב ואוכל לה בימי טומאתו רב הונא בריה דרב יהושע כי מתרמי ליה חמרא דתרומה הוה רמי תרי נטלי דחולין וחדא נטלא דתרומה ושקיל חד מיכן ואילך רמי חדא ושקיל חדא ואמר שמואל תרומת חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפרשיש ואמר שמואל אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא במי שהטומאה יוצאה עליו מגופו והני מילי באכילה אבל בנגיעה לית לן בה אמר רבינא הילכך נדה קוצה חלה ואוכל לה כהן קטן ואי ליכא כהן קטן שקלה לה בריש מסא ושדיא בתנורא והדר מפרשא חלה אחריתי כי היכי דלא תשתבח תורת חלה ואוכל לה כהן גדול רב נחמן ורב עמרם ורמי בר חמא הוו קאזלי בארבא סליק רב עמרם לאפנויי אתאי היא איתתא עלת קמייהו אמרה להו טמא מת מהו שייטבול ואוכל תרומת חוצה לארץ אמר ליה רב נחמן לרמי בר חמא

רש"י טובת הנאה. דבר מועט ואם היה כהן נותן סלע כדי שיתנו לכהן אחר קרובו אסור כיון דלדידיה חזיא הוי נראה ככהן המסייע: ה"ג ותנא מ"ט לא אמר מתנות כהונה. ולא גרס ותנא קמא בכוכן יש כהן טובת הנאה ומפרש כגון ישראל שהפריש תרומה מכריו מאי טעמא לא אמר נמי או טבא שהפריש מתנותיו וזוועה שהיו לו בכורות: אמר לך תרומה. היינו טעמא דקריא טובת הנאה דידה דקדושת הגוף היא דכולי ידעי דלא נפקא לחולין ולא אחי אחי כהן דיהב אבי אמו הסלע בגינה למיטעי ולמנהג דה ענין חול ומימיר איתחלה לה בהאי סלע דיהב ליה אמו: אבל הני מתנות בכור דקדושת דמים נינהו. דלא ראה כהן למכור בשך בכור וזרוע ולחיים וקביה מוכרן לישאל ותו לא בעי ליה לישאל למיכליהו כללי ובחדלל כי היכי דעביד כהן הילכך אחי אחי כהן למיטעי בהון וסבר כיון דכני קנין נינהו: איתחל קדושתיהו אארבעה זוזי. דיהב אבי אמו דהיינו ד' זוזי ואחי למינהג בהו מנהג דחולין שלא יכלם כללי ובחדלל כדנים המפורש בפרק הזרוע והלחיים והקביה **(חולין דף קלג)** ושמואל הכי לא תיניהו והאי דנקט ובכוכן הכי קאמר ובכוכן התרומה והמעשרות יש כהן טובת הנאה: תרומת חוצה לארץ. דרבנן היא ויכול ליתסר לכהן המסייע: לשמעיה. כהן: בטילה ברוב. לאוכלה לזי ולא בעינן אחד ומאה ולחלף שעריכה ברוב חולין יכול ללכוד זי או כהן דימי טומאה לאחר שביטלה: רבה. כהן היה דמדבית עלי קאחי: חמרא דתרומה. דחוצה לארץ: אוכל והולך. הטבל ושייר כדי תרומה ויפרישנה באחרונה: טומאה יוצאת מגופו. כגון זב וזבה וזבה ובעל קרי אבל לטמא מת שריא: בגינה לית לן בה. והע"ז שמתמאה לא איכפת לן דליתו מזהר עליה לשומרה שלא יטמאנה: הילכך. דבנגיעה אינו מזהר נדה קוצה לה חלה ואוכל

לה: כהן קטן. ולכן גדול מפני שהטומאה ילכה עליו מגופו ואם טבל לקרוי הרי הוא קטן ל"ח להכי נקט כהן קטן שכל ראה קרי ולכן ילכה טומאה מגופו ובשאלתו: לכן אחי מפרש הכי: כ"ש מסה. פורגו"ן דכמה דלפטר לאיזדהורי מזהירא מליגע בה מאחרי שקלה לה קס: כהן גדול. כהן שהגיע לכלל מראה: ולאפגוי. לנקביו: מהו שטובל ויחבל תרומת חולה לחרץ. בלא הערב שמש: (רש"י)

הוספות מקומות צריך לחלק בדברים כי ההיא דפסחים בריש מקום שנהגו (דף נא.) גבי הנהו דמפרשו חלתא מארוזא דאמרינן דאי רובא לאו אורז אכלי ניכלה זר באנפיהו דלמא אתו לאפרושי מן הפטור על החיוב ובפ"ק דיומא (דף י.) גבי שוכת החג בחג חייבת [בעירוב] ובמזוזה ובמעשר דקאמר התם דמדאורייתא קאמר דאי מדרבנן דלמא אתא לאפרושי מן הפטור על החיוב ובדמאי הלוקח מן עובד כוכבים למ"ד יש קנין חייבו חכמים ולא חשו לכך: ואתי למינהג בהו מנהג דחולין. ובעינן (זבחים דף כח.) למשחה ולגדולה כדרך שהמלכים אוכלין בצלי ובחרדל ובכל מתנות כתיב למשחה אפילו בזרוע ובלחיים ובקיבה כדמשמע הכא וגבי תרומה לא מצינו שיצריך בשום אכילה בגדולה דשמה לא שייך גדולה אלא בבשר: תרומת חוצה לארץ בטלה ברוב. להתיירא לכהן טמא קאמר כדקאמר רבה מבטל לה ברוב (ואפילו) בימי טומאתו ולא כמו שפירש הקונטרס לאוכלה זר ולא בעיא אחד ונראה דבהדיא מוכח במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז.) דאסורות לזר גבי חלת עובד כוכבים בארץ ותרומתו בחוצה לארץ מודיעין אותו שהוא פטור חלתו נאכלת לזרים ותרומתו אינה מדמעת דייק התם הא דיישראל מדמעת משמע דאינה עולה לאכול לזרים אלא בארץ ונראה: רבה מבטל לה ברוב כו'. רבה גרס שהיה כהן דאמרינן רבה מדבית עלי קאתי אבל רבא לא היה כהן כדמוכח בפרק הזרוע (חולין דף קלג.) דא"ל רבא לשמעיה זכי לי מתנות כו': אוכל והולך ואח"כ מפריש. משמע דלא בעי מוקף מיהו הייתי יכול לפרש שבאחרונה לאחר שיפריש התרומה ישאר מכריו שיתקיים בו מוקף אבל בקונטרס פ"א דאוכל והולך וישירי כדי תרומה ופרישנה באחרונה: הילכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן. יש קצת תימה אמאי נקט כהן קטן והלא אפילו גדול יכול לאוכלה אחר שטובל וטהר מקריו ואי משום טורח טבילה והלא גם בא"י טובלין לתרומה וגם בבבל היו טובלים לתרומת חוצה לארץ כדמשמע לעיל דלא אכיל לה רבה ברוב אלא בימי טומאתו וברישי גנות כותים (נדה דף לב.) שהטבילוה קודם לאמה לטובה שמן של תרומה ונראה לר"י מתוך כך דאין לחלה זו שיעור ולפי שדבר מועט הוא ונתנה לכהן קטן והכי משמע לישנא דשקליה בריש מסא שהדבר מועט הוא וא"ע דלא מזכיר לה אלא גבי שריפה מ"מ משמע דהיא נמי דנותנה לקטן דבר מועט וגם אותה שנשרפת הוצרך להזכיר בריש מסא לפי שבה משליכה בתנור אבל תרומה שלהם שהיתה מן התבואה לא היתה ראויה כל כך ליתן לכהן קטן אפילו לא היה לה שיעור שקטן היה מאבדה וכן יין ושמן ועוד י"ל שהתרומה יש לה שיעור כגון תרומת מעשר: בריש מסא ושדי לה בתנורא. פ"א בקונטרס דכמה דאפשר לאזדהורי מליגע בה מאחר שקרא עליה שם מיוחד וקשיא לפירושו דהא בניגיה אמרו דלית לן בה ולגמרי שרי ליגע אלא נקט ריש מסא לפי שדרך להפך בן גחלים ועצים כמו שפ"א בקונטרס מסא פורג"א בלע"ז ויכול להכניס יפה החלה בתנור בתוך האור ונראה דמסא היינו מרדא שרודין בו את הפת כדמשמע בתענית (דף כה.) גבי דביתהו דר' חנינא דקאמר לה שיבבתה אייתי מסא דקא חרכא ריפתא וקאמרינן התם אף היא להביא מרדא נכנסה אבל מתארא יכול להיות פורגו"ן כמו שפ"א בקונטרס בפ"ק דהיגיה (דף ד:.) גבי [מרים] מגדלא דרדקי שקלתיה למתארא וקא מהדרא ונורא שהיתה אוחת האוד של תנור שקורין מכבדת את התנור ולפי שיש דברים שאין מתחייבין בחלה עד לאחר אפייה כגון סופגנין ודובשנין בפ"א כל שעה (פסחים דף לו.) וכדאמר טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה נקט שקיל לה בריש מסא דכשה לדתה שורפה ומשליכה באש בראש המרא עצמה: פסק והדר מפרשא חלה אחריתי משמע שלא החמירו להפריש חלה שניה. אלא היכא דליכא כהן קטן ולא כהנהו מקומות דקתי במסכת חלה (פ"ד מ"ח) שלעולם מפרישין שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן דאותן מקומות קרובין לא"י ומתחייא חלה ידידה כחלת הארץ טמאה וטענה שריפה דגורו עליה שלא לאוכלה אפילו כהן טהור גמור מחמת שהיא טמאה ולכן מפרישין לעולם של אור וחלה שניה שלא תשתכח תורת חלה כדמפריש נמי הכא אבל כאן בבבל שזה רחוק מארץ ישראל ולא מתחייא חלה ידידה כחלת הארץ טמאה ולא גורו עליו שום איסור מחמת טומאה עצמה ולכן התיירו גם לכהן קטן טמא כיון דלא יוצאה עליו מגופו וגם התיירו לבטל ברוב והשניה אוכל כהן גדול אפילו זב דלא מפליג הכא כלל דא"ע ג' דבחלה שניה דהתם תנן (גז שם) ואסורה לזבין ולזבות ולנדות וליולדות ואין ללמוד דהא דהכא לאוסרה לזבים ולזבות שהיא בבבל רחוק מא"י וגם אינה טעונה להפריש אלא היכא דליכא כהן ממקומות הקרובים הקבועים להפריש שתי חלות לעולם ויש פירושים שמוגה בהם דהך חלה אחריתי דהכא אין קורא עליה שם חלה דלית ליה תורת חלה ומסתברא דאינה (תוספות)

ב - כז דף

וכי הזאה יש לנו אמר ליה רמי בר חמא לא ליחוש ליה לסבא אדהכי אתא רב עמרם אמר להו הכי אמר רב טמא מת טובל ואוכל בתרומת חוצה לארץ ולית הלבנת כותיה דאמר זוטרא משמיה דרב ששת טמא שרץ טובל ואוכל בתרומת חוצה לארץ ולית הלבנת כוותיה: בכור נאכל שנה בשנה כו': מדקאמר נולד בו מום בתוך שנתו למימרא דלשנה ידידה מנינן מנא הני מילי דאמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא [דברים טו-כ] לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה איזוהיה שנה שנכנסת בחברתה הוי אומר שנה של בכור דבי רב תנא שנה בשנה יום אחד בשנה זו ויום אחד בשנה זו לימד על הבכור שנאכל לשני ימים ולילה אחד דבי רב מנא להו ילפי מקדשים וקדשים גופייהו מנלן אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא [ויקרא יב-ו] כבש בן שנתו שנתו שלו ולא שנה של מנין עולם ורב נאכל לשני ימים ולילה אחד מנא ליה נפקא ליה [במדבר יח-ח]. מובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין הקישו הכתוב לחזה ושוק של שלמים מה להלן שני ימים ולילה אחד אף כאן שני ימים ולילה אחד

רש"י וכי הזאה יש לנו. בזמן הזה לכיון דלחין עכשיו הזאה בזמן הזה הערב שמש נמי לא בעי: לא ליחוש ליה לסבא. בתמיה וכו' לא נחוש לכבוד רב עמרם שאינו בכאן ולחין טוב להורוה קום הוראה עד שיבא: טובל ואוכל. ואין כריך הערב שמש: ולית הלבנת כוותיה. הש"ס קמהדר ליה: דלשנה ידידה מנינן. דלם נולד הבכור בניסן קשאי לתיימו עד ניסן אחר ולכן אמרינן מתקיים ששלושה שנת מנין עולם שלמה נמי שנת הבכור: זו שנה של בכור. כלומר דכי אזלת אחר שנת הבכור היא נכנסת בחברתה כדי הוי לכבוד שנה אחת נכנסה שניה למנין עולם מתקיי: יום אחד בשנה זו. דכי שחטו ביום אחרון לשנתו יכול לאוכלו אותו ויום המחרת שהוא משנה שניה דהיינו שני ימים: ולכדי רב מנא להו. דלשנה ידידה מנינן: מהקדשים. משאר קדשים הבאים בני שנה דכתיב בהו כבש בן שנתו: ובקשרם יהיה לך כחזה התנופה. בבכור מישתעבי בסדר ויקח קרה: תודה אינה נאכלת אלא ליום ולילה והמורם ממנה דהיינו חזה ושוק יכולא בה הוא: (רש"י)

הוספות מדמעת דא"ע דתרומת חוצה לארץ מדמעת כדתינא במנחות בפ"א רבי ישמעאל (דף) ושמה אפילו השניה במקומות השניים במשנה אינה מדמעת ונראה לרבי דבין הכא ובין התם אף במקום שהחמירו להפריש חלה שניה לא החמירו להפריש שתי תרומות דהא לא מצריך במשנה להפריש שתיים אלא בחלות ויש ליתן טעם שבהלכה יש יותר לחוש שלא תשתכח משום דשייכא בכל אדם המגולגל עשתו אבל תרומה אין רגילין בה אלא בעלי קרקעות וממרחי תבואות: וכי הזאה יש לנו. ולא היה נראה לומר שכשנטמאין במת היו הולכין ומזין בארץ וחוזרים ואוכלים בתרומה דמשום טומאת חוצה לארץ לא חשו בחלת חוצה לארץ בכל הטומאות דאורייתא אסור כל זמן שלא טבל כיון דמן התורה אפילו לחולין כי אין סברא שתקנו חלת כהן בחוצה לארץ שאין יכול לאוכלה אלא אם כן ילך ויזה בארץ ישראל ומטומאת המת באפשר להזהר דא"ע דצריכין ליהרר מחמת כוונתם מ"מ מטומאת חרב שהיא כחלת אפילו על ידי אהל כדמוכח בגיזר בפ"א כהן גדול (דף נג:.) שמאחיל על חרב כמאחיל על המת וברישי אהלו מוכח שהשפוד נעשה כחלת ע"י אהל המת מאותם לא היו יכולים ליהרר וגם אין צריכין לפרוש כממת כדתינא בריש תוספתא דאחלות כל טומאת המת שאין הניזיר מגולח עליה אין כהן מוזהר עליה ולהכי מסתברא שבאלה הזאה וטבילה היו אוכלין אותה וצריך לפרש מתוך הלכה זו דהא דתנן במסכת חלה (פ"ד מ"ח) מן הנדר עד אמנו ולפנים שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן כו' וטבל יום אוכלה ר' יוסי אומר א"ע טבילה ואסורה לזרים כו' בטבול יום דבעל קרי מיירי ושרי בלא הערב שמש א"ע"פ שטומאה יוצאה עליו מגופו דאי בטמא מת וכי הזאה יש לנו ור' יוסי אומר אפילו בעל קרי א"ע טבילה תדע מדקתני סיפא ואסורה לזבים

קאי אכל מפני השבת אבידה כו': או דלמא קודם שנתנו. כלומר אם נולד מוס קודם שנתנו נמי קאמר דלאחר שנתנו שלשים יום: משלמין לו ט"ו אחר שנתנו. אלמא ל' יום דקתני מתני' לנוכל בו מוס לאחר שנתנו קאי דאי נולד המוס בתוך שנתו אפילו יום אחד ליכא למימר דניתנו ליה אחר שנתו שלשים יום דלית ליה אלא השקמה דקתני דבכרייהא ושמעינן מינה דאי בתוך שנתו נולד המוס חקש או חדשים ראשי לקיימו עד שנתו דהא כתיב שנה ואי לאחר שנה נולד מוס או קרוב לפיו שנתו יהיבין ליה שלשים יום משנובל המוס: ונתנין לו שלשים יום. אם נולד מוס אחר שנתו: שנה בשנה. שתי שנים משמע. שלשים יום בשנה תשובין שנה לדברי הכל בפירקא קמא דרשא השנה (דף יז): השלמה אין מיהבא לך. מיהבא שלשים יום שלימים לא יהיבין: מתני' והרבה מומו. לאחר שחיסה וגמלא קבוע: גמי דוקן. טייל"א כמו הנוטה דקוק שמים (ישעיהו מ): משתנין. מפני לער מיתה משתנה העין ורף על גב דהשתא מיתחזי קבוע אי הוה חזי ליה מחיים הוה מיתחזי עובד: שבגוף. כגון נסדקה אזנו: מפני המשתנין. כלומר מפני דוקן שבעין שמשנתין גזירה למומין שבגוף אף על פי שאין משתנין: (כ"א"י)

תוספות שלא מצינו לו בכל התורה כולה. פי' בקונטרס שיתנו לכהן אלא מריבויא לפירושו כן יכול לומר בכל דרשות ומפרש ר"י דהכי קאמר שלא מצינו לו בכל התורה כולה שיתנו כולה כיוצא בזה דחטאת ואשם שהם לכהן כשקריבין למזבח אם הומומו שהמזבח מפסיד חלקו מפסיד גם לכהן אבל בכור אפילו בעל מוס דכהן הוא וכן הוה דפרק שתי מדות (מנחות דף צא): גבי נסכים לכבש האחד זה אחד עשר של מעשר שלא מצינו לו בכל התורה כולה שיהא טפל חמור מן העיקר דהוה מצי למימר אחד עשר של מעשר יוכיח כדמשני אמתור מפסח וכן בשבת בפ' אמר ר' עקיבא (דף כנ): זה היסטו של זב שלא מצינו בכל התורה כולה דטומאה המסתת תטמא: ואידך. ובשרם דהני בכורות דכולהו ישראל קאמר. בסוף איזהו מקומן (זבחים דף נו). משני רבי ישמעאל מבשרם דהנך [בכורות] קאמר משמע רוצה לומר דקאי אבכור שור וכשב ועז דכתיב לעיל מיניה ושינויא אחרינא הוא וא"ת והא תנא לא דריש מידי מובשרם לשון רבים ובסוגיא דהתם לעיל (שם דף נו): דריש ר' יוסי הגלילי דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם לימד על בכור ומעשר שטעונין מתן דמים ואמורין למזבח וי"ל דפלוגתא היא בר"פ בית שמאי בזבחים (דף לו). ורבי ישמעאל נפקא ליה מדם זבחיך ישפך: עד שלא נראה להראותו לחכם. פי' בקונטרס שלא נפל בו מוס וקשה מאי רשאי לקיימו שתיים ושליש שנים על כרחיך יקיימו דוחק לפרש רשאי לשון חייב כי הוה דערכין (דף כח): דמקדישין אותו הקדש עליו כמה אדם רוצה ליתן בקרבן זה לעשותו עולה אע"פ שאינו רשאי דפירושו כמו אע"פ שאינו חייב והוה מצינו לפרש דנקט רשאי לקיימו כלומר ואין זקוק לכונסו לכיפה אע"פ דשאר קדשים שהקדיש והחריס בזמן הזה אמרינן בפ"ק דע"ז (דף יג). בהמה תעקר דנועל דלת בפניה והיא מתה מאיליה אבל היה משמע דאם היה רוצה לכונסו לכיפה כונסו ומעשים בכל יום ששומרים אותם עד שיפול בהם מוס ונראה לפרש עד שלא נראה להראותו לחכם שלא נזדמן לו חכם אחר שנפל בו מוס שאין זקוק להוליכו במקום חרוק למקום שהחכם שם: מפני השבת אבידה לבעלים. פי' בקונטרס דהיינו כהן דזמינן דלא משבח כהן למיתבא ליה ואם ישחטנו מיד יסרח לפיכך רשאי לקיימו שלשים יום אחר שנתו ואומר רבי דמיירי ביד כהן וא"צ עכשיו לבשר ונתנו לו חכמים זמן ל' יום אבל ישראל לעולם ממתין עד שימצא כהן: רבי מאיר סבר גזרינן מומין שבגוף כו'. ואומר רבי דאע"ג דאמרינן בריש אף על פי (כתובות דף נו). דהלכה כרבי מאיר בגזירותיו הך דהכא קרי ליה בסמוך קנסא דקא קניס ר' מאיר ובשאלתות דרב אחאי פירש דהלכה כמותו דוקא בגזירותיו ולא בקנסא ופסקו דאין הלכה כמותו בההיא דמעוברת חברו ומינקת חברו דקאמר רבי מאיר ויציא ולא יחזיר עולמית וסוגיא דשמעתין בריש החולץ (יבמות דף לו). דלא כר' מאיר וכן סוגיא דשמעתין כרבי יהודה דלרבי מאיר קניסין בכלהו מפני המשתנין ובסמוך דקאמר לימא תנן סתמא כרבי מאיר הא משני דילמא בדוקין שבעין ודברי הכל הוה אמת ומתוך כך פוסק רבי דלא כרבי מאיר דקניס בשטר שיש בו רבית דאין גובה לא את הקרן ולא את הרבית (ב"מ דף עב.). (תוספות)

דף - כח - ב

מתני' נמי דיקא ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור שמע מינה קנסא קא קניס רבי מאיר שמע מינה איבעיא להו מפני המשתנין וכולהו משתני או דלמא איכא דמשתני ואיכא דלא משתני למאי נפקא מינה לאכחושי שהדי אי אמרת כולהו משתני שקרי נינהו ואי אמרת איכא דמשתני ואיכא דלא משתני סמיכין עליהו מאי ת"ש דאמר רבה בר בר חנה שח לי רבי יאשיה דמן אושא בא ואראך בדוקין שהן משתנים מדקאמר ליה בא ואראך מכלל דאיכא דמשתני ואיכא דלא משתני: מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מביתו: לימא תנן סתמא כר' מאיר דלמא בדוקין שבעין ודברי הכל: תנא כשהוא משלם רביע לדקה ומחצה לגסה מאי טעמא אמר רב פפא זה הפסד מרובה וזה הפסד מועט אי הכי לפום פסידא לישראל אמר רב הונא בר מנחם משמיה דרב אחא בר איקא משום גזירה מגדלי בהמה דקה נגעו בה: **מתני'** דן את הדין זיכה את החייב וחייב את הזכאי טימא

את הטהור וטיהר את הטהמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו ואם היה מומחה לב"ד פטור מלשלם: **גמ'** לימא תנן סתמא כר' מאיר דדאין דינא דגרמי א"ר אילעא אמר רב כגון שנשא ונתן ביד בשלמא חייב את הזכאי כגון שנשא ונתן ביד אלא זיכה את החייב היכי דמי אי דאמר ליה פטור אתה והא לא נשא ונתן ביד אמר רבינא כגון שהיה לו משכון ונטלו הימנו: טימא את הטהור דאגע בהו שרץ טיהר את הטהמא שעירבן עם פירותיו: **מתני'** ומעשה בפרה שניטלה האם שלה והאכילה רבי טרפון לכלבים ובא מעשה לפני חכמים ביבנה והתירו (אומר) תודוס הרופא אין פרה וחזירה יוצאה מאלכסנדריא של מצרים שאין חותכין שלה בשביל שלא תלד אמר רבי טרפון הלכה חמורך טרפון אמר לו ר' עקיבא ר' טרפון אתה מומחה לב"ד וכל המומחה לב"ד פטור מלשלם: **גמ'** ותיפוק ליה דטעה בדבר משנה וטעה בדבר משנה חוזר חדא ועוד קאמר חדא דטעה בדבר משנה חוזר ועוד א"נ בשיקול הדעת טעיתה מומחה לב"ד

אתה וכל המומחה לב"ד פטור מלשלם: **מתני'** הנוטל שכר להיות רואה את הבכורות אין שוחטין על פיו אא"כ היה מומחה

כ"א"י מתני' נמי דיקא. דבמומין שבגוף פליגי אכל דדוקין לא פליגי: הואיל ונשחט שלא על פי מומחה. דלא משכח ביה ר' מאיר שום ריעותא אלא קנסו דשחטו שלא על פי מומחה ואי דדוקין שבעין הוה ליה למתני ר' מאיר אוסר הואיל ומשתנין אלא ודאי ליכא ריעותא דבמומין הגוף פליגי וקנסא קניס גזירה משום דוקין: דכולהו משתני. כל דוקין שבעין משתנין או דלמא דדוקין גופייהו איכא דמשתני ואיכא דלא משתני ומיהו למומין שבגוף גזרינן אטו הגר דוקין משתנין: למאי נפקא מינה. הא אפילו איכא דלא משתני הואיל ולא קיס לן הי משתני והי לא משתני כולהו אסידי אס נשחטו בלא מומחה: לאכחושי שהדי. אס שחטו בלא מומחה והשתא חזינא ליה קבוע וקיימי שהדי דלא נשחטה ומראה זה היה לו מחיים: שקרי נינהו. ואסור לדברי הכל: סמיכין עלייהו. ושרי לר' יהודה דלא קניס: סתמא כר' מאיר. דלמר לעיל אהז זה ואהז זה אסור דקתני יקבר ואע"ג דהשתא מיתחזי קבוע: דלמא דדוקין שבעין. אמר יקבר דלדברי הכל משתנין: כשהוא משלם. לכהן נתון רביע דמיו משום כבור בהמה דקה ולכבוד בהמה גסה חזי דמיו. משום הכי משלם מחלה דממון המוטל בספק הוא דאיכא למימר אפסדיה כוליה דאי לא הוה קרי ליה הכי כי הוה מייתי ליה קמי מומחה גמור ושרי ליה והוה אכיל ליה והשתא בעי קבורה ואיכא למימר דלאו מידי אפסדיה דלמא לא הוה מומא ומומחה גמור לא הוה קרי ליה ושמא לא הוה נפיל ביה לעולם מוס קבוע עד שימות: מ"ט. רביע לדקה ומחצה לגסה: גסה הפסידה מרובה. לפיכך תשלומו מרובין: לפום פסידא לישראל. לזה חזי דמיו המרובין וזהו חזי דמיו המעוין: משום גזירה מגדלי בהמה דקה נגעו בה. משום טורח מגדלי בהמה דקה שיש בה טורח גדול לגדלה וזה שחזיר הבכור האילו לכהן מעושה גדול דשמא אס הרחאו לאחר לא היה מחירו לו והיה לו עוד טיפול מרובה עד שיפול בו מוס להכי נגעו בו דלא משלם אלא רביע ל"א מפני גזירה מגדלי בהמה דקה

שעובדיו על דברי חכמים כהגון ב"ק (דף עטו): אין מגדלין בהמה דקה ב"מ" הקסוהו חכמים ללא לישקל ללא ריבעא. ולא מפי המורה: מתני' ואם היה מומחה לב"ד פטור. ללא מני מימר ליה אמאי דיינת ליה האיל ולא בקי דייני: גמ' ר"מ דאין דינא דגרמי. ב"ק בפרק הגוזל ע"ש (דף ק). מחיית הכרס שנפרטה אומר לו גזור נתיישא הימנה ולא גרדה הרי זה קודש וחיוב באחריותו גרמי דגרס לאסור תבואתו של חבירו: בשלמא חייב את הזכאי משכחת נשף ונתן ציד. שנטל הוא המעטה ממנו צידו ופרעו לבעל דין: ללא זיכה את החייב היכי דמי. בעל כרחך לא משכחת לה לעבד מידי אלא פטור אהה קאמר ליה: שהיה לו משכון. למלוה זה פטר את הלוה ונטל את המשכון מיד המלוה והחזירו ללוה: דלגע בהו שרץ. הביאו טהרות לפניו לישאל עליהן ואמר טהרות הן ונטל שרץ אחד ונגע בהן כדי שלא יהא עוד ספק בהן ויעמוד דבריו: שעריבן עם פירותיו. שהביא טהרות לפניו לישאל עליהן ואמר טהרות הן ונטל שרץ אחד ונגע בהן כדי שלא יהא עוד ספק בהן הן וטימאום את השאר שנחערבו בהן: מתני' האם שלה. רחם שלה: והאכילה ר"ט כלכלים. ששאלו לו עליה אם טריפה היא והאכילה לכלכלים: שלא תלך. מפני שפירות וחזירות שלהן מעולין מאד ומוכרין אותן ביוקר ורועין שלא ילדו במלכות אחרת כדי שיהו כריכין להם והוחכין האם שלה ואינה מתה הילכך לאו טריפה היא: הלכה חמורך טרפון. הפסדת חמור שתשלמנו לבעל הפרה: גמ' ותיפוק ליה. לאי נמי לאו מומחה הוא פטור דטועה בדבר משנה הוא דתנן באלו טריפות (חולין דף נד.) ניטלה האם כשריה וטעה בדבר משנה חוזר בדיבורו בסנהדרין (דף לג.) וכיון דאין קיימא פרה הוה מני למיהדר ביה ולמשיייה אישתייה ואישתייה דאיסורו איסור ואתה הפסדתה שהאכילה לכלכלים איהו הוא לפסיד אנפשיה: אי נמי בשיקול הדעת טעית. דלפילו הוה קיימא לא מני למיהדר ביה ולמשיייה אישתייה ואישתייה דאיסורו איסור ואתה הפסדתה אפילו הכי פטור אתה מלגלם דמומחה אתה. שיקול הדעת מפרש בפרק קמא דסנהדרין (דף ו.) כגון חרי תנאי או חרי אמוראי דלפניו ולא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר אסוגיא דלגלמא כחד מינייהו ואזיל האי ועבד כאידך מה שעשה עשו ומשלם מבייתו: מתני' אין שוחטין. דלמא משום אגרא קשרי ליה: ללא אם כן היה מומחה (ר"ש")

הוספת רביע לדקה ומחצה לגסה. ואע"פ שפי' בקונטרס משום דהוי ממון המוטל בספק שמא יתירו חכם על מום ושמא לא יתירו לאו משום דתיני כסומכוס אלא תקנת חכמים בעלמא הוא ואע"ג דאיירי בכל מום אפילו ידוע שיתירו מומחה על ידו מ"מ חשיב ליה ספק קצת דשמא לא מזיקי ליה מומחה וגם לא פליג בין מום ואי הוה מיידי מה בריתא בדוקין שבעין דוקא הוה ניחא טפי דה"ל קיימא לן כרבי יהודה כדפרישתי ולדידיה אינו נקבר אלא בדוקין שבעין ועוד יש לפרש דהיינו טעמא דמשלם מחצה ששיערו חכמים דינו יותר כ"ז שיעמוד בספק שעדיין לא הותר ובתרומה נמי אשכחן שאינו שוה אלא כמחצה של חולין כדאמרין בפרק אף על פי (כתובות דף נח.) כל מקום שהוזכר תרומה נותן לה כפלים בחולין ומיהו לא דמי ממש לתרומה דאסורה לזרים ואסורה בטומאה אבל בכור מומין שרי לגמרי כצבי וכאיל: משום גזירת מגדלי בהמה דקה. פירוש שהחמירו עליהם חכמים שלא לגדלם כי אם בחורשין חוץ ליישוב ויש בה טורח גדול ואינו שוה אלא רביע דהיינו מחצה פחות מן הגסה וגם בקונטרס פירש כן מפני טורח גזרו לה אבל לא דקדק ליישב לשון גזירה: דן את הדין בו'. בפ"ק דסנהדרין (דף ו.) פריך מינה לר' אבהו שאמר שנים שדנו אין דיניהן דין ותימה מנא ליה דמייירי ביחיד אי משום דקתני דן את הדין לשון יחיד הא בריש אלו טריפות (חולין דף מד:) קתני דן את הדין ולא מייירי ביחיד כדקתני וכולן ראשון ליקח ויש לומר דהתם קתני דומיא דעדים אבל מתני' דהכא מייירי כולה ביחיד דקתני סיפא ואם היה מומחה לבית דין בו' ומעשה בר' טרפון בו' ורישא נמי וישאנו מומחה וראה את הבכור: לימא תנן שתמא כרבי מאיר בו'. תימה דלא דייק הכא מרישא דמי שאינו מומחה ורואה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מבייתו דהיא מה נפשך כרבי מאיר אתיא דדין דדינא דגרמי דלא מתוקמא בנשא ונתן ביד דהא נשחט על פיו קתני ובהגוזל קמא (ב"ק דף ק.) לא משבח התם משנה דדין ר"מ דינא דגרמי אלא מבריייתא דמחיצת הכרם והוה ליה לאיתויי מהך ובהגוזל בתרא (שם דף קיז:) גבי ההוא דאחוי אחוי דסבר למיחייביה ממתניתין דדן את הדין וקדחי אמאי לא חייביה מהך: (תוספות)

דף כט - א

כאילא ביבנה שהתירו לו (ביבנה) חכמים להיות נוטל ארבע איסרות לבהמה דקה וששה לגסה בין תם ובין בעל מום: **גמ'** מ"ט האי נפיש טירחיה והאי לא נפיש טירחיה: בין תם ובין בעל מום: בשלמא בעל מום משום דקא שרי ליה אלא תם אמאי דא"כ אתי למיחשדיה ואמרי האי בעל מום תם הוא והאי דקא שרי ליה משום אגרא אי הכי תם נמי אמרי בעל מום הוא והאי דלא קשרי ליה סבר כי היכי דלשקול אגריה זימנא אחריתי חד זימנא תקינו ליה רבנן תרי זימני לא תקינו ליה רבנן: **מתני'** הנוטל שכרו לדון דיניו בטיולם להעיד עדותיו בטיילן להזות ולקדש מימיו מי מערה אפרו אפר מקלה אם היה כהן מטמאהו מתרומתו מאכילו ומשקו וסכו ואם היה זקן מרכיבו על החמור ונותן לו שכרו כפועל: **גמ'** מנהני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא **דברים** ד-ה] ראה למדתי אתכם וגו' מה אני בחנם אף אתם בחנם תניא נמי הכי כאשר צוני ה' אלהי מה אני בחנם אף אתם בחנם ומנין שאם לא מצא בחנם שילמד בשכר תלמוד לומר **[משלי כג-כג]** אמת קנה ומנין שלא יאמר כשם שלמדתיה בשכר כך אלמדנה בשכר תלמוד לומר אמת קנה ואל תמכור: להזות ולקדש מימיו מי מערה אפרו אפר מקלה: ורמינהו המקדש במי חטאת באפר חטאת הרי זו מקודשת אע"פ שהוא ישראל אמר אביי לא קשיא כאן בשכר הבאה ומלו כאן בשכר הזאה וקידוש דיקא נמי דקתני הכא להזות ולקדש והתם קתני המקדש במי חטאת ובאפר חטאת שמע מינה: אם היה כהן מטמאהו מתרומתו כו': איהו גופיה היכי אזיל לבית הפרס דרבנן דאמר רב יהודה אמר רב מנפח אדם בית הפרס והולך

ר"ש כאילול. הרר ביבנה דחסידי הוא ולא נחשד בכך: בין אמר להם מוס קבוע. והיה הוא רגיל לישול כל שכרו: גמ' מאי טעמא. ללקח ד' איסרות ולגסה ששה: גסה נפיש טירחיה. להשליכו לשרץ לכפותו ולרחות מומו: ללא חס. כי אמר להו מוס עובר הוא אמאי שקיל אגרא הא לא מהני ליה מידי דמיסר קאשר ליה: דל"כ. ללא שקיל אגרא אחי למיחשדיה כי אמר בעל מום הוא: הרי זימני לא תקינו ליה רבנן. דכי הוה אמר תם הוא הוה שקיל אגריה וכי מייחיי ליה לקמינה כמה זימנין לא שקיל מידי הלכך ליכא חשדא: מתני' להזות. מי חטאת: לקדש. לערב אפר חטאת במים חיים אל כלי: אפר מקלה. כשאר אפר בעלמא כל אפר קהוי אפר מקלה: אבל אם אותו רואה בכורות או הדיין או העד או המזה והמקדש כהן זה המוליכו עמו מעבירו במקום טומאה שאין דרך אחר: מטמאהו מתרומתו. ומפסידו לקנות חולין ולכחול דמי חולין יקרים דממי תרומה שהחולין ראוין לכל ותרומה אינה ראויה ללא כלכלים: מאכילו. זה המוליכו ומשקו וסכו: ונותן לו שכרו כפועל. ובגמרא מפרש מאי היא שפלי מה שהוה מפסידו נותן לו: גמ' מנא ה"מ. דאין נוטלין שכר על הוראה והתלמוד תורה שילמד: אמת. תורה: הרי זו מקודשת. אלמא יוכל ליתן שכר דאין לא במאוי מקדש להו: אע"פ שהוה ישראל. ואפי' זה ישראל כהנים רגילין בהזאה ובקידוש: שכר הבחלה האפר. שילך ממקום רחוק לירושלים להביא האפר: ושכר מילוי המים. מני למישקל דאגר טירחיה שקיל ולא הכשר המלוה: כאן שכר האזהה וקידוש. שהיא היא הכשר מלוה לא שקיל: במי חטאת. דמשמע מילוי המים ובאפר אוכא לחוקמא כהבחה אפר: היכי אזיל. הא קעבר אלנפש לא יטמא (ויקרא כא): בבית הפרס. דלוינו מוחרר מליכך זו: כדכר יהודה מנפח אדם בית הפרס והולך. דלעט

כשעורה מטמא במגע ובמשא ולא בזהל וכו' וכן נפסח ליה מדחילא מקמיה ולא נגע ביה ומיהו כתרומה לא מצי אכיל דלמרינו בחגיגה כפרק חומר בקודש (דף כה) בודקין לעשי פסח ואין בודקין לזבולו תרומה והוא בודקין מפרש הם דבהך דביה דבית הפרס קאמר: בית הפרס שנידק. שקשונו בני אדם כנגדויהם טורח קאן אפשי לעלם כשעורה שלא יהא נידק כנגל ובית הפרס אין בו אום ספק אלא משום עלם כשעורה דבית הפרס היינו עקה שפחש בו קבר: אי נמי בשאר תומאה. טימא לאחיי כהן כגון נבילות וקרבים שאינו מזהר עליהן מליגע: (כ"י)

תוספות תרי זימני לא תקינו ליה רבנן. וא"ת אכתי אמרי האי תם הוא והאי דשרי ליה לפי שאינו רוצה לטרוח פעם אחרת וי"ל שלא חיבוהו חכמים לראות פעם אחרת אלא דאם ראוהו דאין יכול לטול עליו שבר ועוד דבה לא יחדוהו לעולם שיתיר את האיסור כדי להנצל מטורח שלי. פעם שניה: הנוטל שכרו לדון דיניו בטלים. והא דתנן מכוור הדיין שנוטל שכר לדון אלא שדיניו דין מפרש בפרק בתרא דכתובות (קה). באגר בטלה דמוכח שרי: מה אני בחנם כו'. וא"ת ושחך לא תקח דכתב רחמנא (שמות כג) למה לי ולאו פירכא היא דתרי מילי נינהו כדמוכח בריש פ' בתרא דכתובות (דף קה). דבתורת אגרא היינו שכר טרחו ובתורת שוחך היינו להשתדל לדונו יפה ולהפוך בזכותיה כדאמר התם אפי' לזכות את הזכאי ולחייב את החייב ואין לתמוה על דיני גזירות שבירושלים שהיו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה דבלאו טעמא דאגר בטלה דמוכח שרי התם כיון דכל עסקם היה על זה ולא היו עוסקין בשום מלאכה שעל כרחם צריכין להתפרנס ומה שנוהגין עכשיו ללמוד תורה בשכר אם אין לו במה להתפרנס שרי ואפי' יש לו אם הוא שכר בטילה דמוכח שמניח כל עסקיו ומשא ומתן שלו מסתברא דחשיב מוכח יותר מקרנא דתהי חמרא ושקיל זוזא ועוד בקטנים שרי מטעם שימור וזכר פיסוק טעמים כדמוכח פרק אין בין המודר (נדרים לו). המקדש במי חטאת ואפר חטאת הרי זו מקודשת אע"פ שהוא ישראל. פי' הקונטרס דחוק שפירש דנקט אע"פ שהוא ישראל דכהנים רגילים בהזאה ובקידוש ואומר ר"י דיעקריה נקט משום רישא דקתני ברישא פ"ב דקידושין (דף נח). המקדש בתרומה ומעשרות ובמתנות במי חטאת ואפר חטאת כו': היכי אזיל לבית הפרס דרבנן דאמר רב יהודה כו'. משמע על ידי ניפוח שרי לילך להעיד אבל מ"מ טמא הוא כדקתני מטמאהו מתרומתו וקשיא מכאן לפירושו ר"ת דמפרש דניפוח מועיל לכל דבר משום דקשיא ליה אהא דאמרין בפסחים בפ' האשה בסופו (דף צב). בית הפרס לא העמידו דבריהם במקום כרת כדתנן במס' אהלות (פי"ח מ"ד) ושיון שבודקין לעושי פסח ואין בודקין לאוכלי תרומה מאי בודקין אמר רב יהודה נפח כדאמר בפ' בכל מערבין (עירובין ל:). לכהן בבית הקברות דאמר רב יהודה כו' ואומר ר"ת דלא גריס מאי בודקין אלא גריס אמר רב יהודה כו' ומילתא באפי נפשה היא ומועיל ניפוח לכל דבר אבל בדיקה של משנה לא מהניא בשום מקום אלא לעושי פסח ויש לפרש הא דשמעתין לפירוש ר"ת דמטמאהו מתרומתו היינו שהולך בלא ניפוח והכי קאמר היכי אזיל ומשני בבית הפרס דרבנן דאמר רב יהודה כו' מדרב יהודה קא מייתי דמורי דאיסור בית הפרס לאו דאורייתא אלא מדרבנן משרו לכל דבר בניפוח כן פירש"י (וכן בסוף פ"ב דכתובות (דף כח): גבי אלו נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקטן ולפי זה היה מותר בלא ניפוח בכל מצות כמו להעיד וקשיא דלא משמע הכי בפ' מי שהוציאוהו (עירובין מז). מדנקט ללמוד תורה ולישא אשה ולערער בין העובדי כוכבים. מפני שהוא כמציל מידם משמע דוקא הני שהן מצות כדמשמע במגילה (דף כז). דאמרין ללמוד תורה ולישא אשה שאני דאמר גדול תלמוד תורה כו' ולישא אשה לא לתהו בראה כו' או משום כבוד הבריות כדאמר בפ' מי שמתו (ברכות יט): וי"ל דלעולם ה"ה לכל המצות והא דנקט ללמוד תורה משום דפליגי התם היכא דמוצא ממי ללמוד ולישא אשה נקט אע"פ שמוצא אשה בא"י ובשאלות דרב אחאי מתיר ליטמא בבית הפרס לכל המצות כמו לצאת לקראת מלכים ומפרשים מה חילוק בין נזיר ועושה פסח לשאר מצות דלענין פסח הולך וטורח ע"י ניפוח ולשאר מצות הולך וטמא משמע דרוצה לומר דלכל דבר בעינן ניפוח ומ"מ שאל לכל דבר חוץ מפסח ודבר תימה הוא בההיא דברכות שמותר לילך עם האבל דרך בית הפרס לכבוד האבל מה כבוד שהולך ומנפח אחריו וצריך האבל להמתין לכל פגיעה ושמה רוצה לומר השאלות כל שאר המצות בלא ניפוח נמי שרי וההיא דבכל מערבין אי מערבין לדבר הרשות מיירי ע"י ניפוח ואי אין מערבין אלא לדבר מצוה מיירי אפילו בלא ניפוח ולפ"ת קשיא לרבי מההיא דחגיגה פרק בתרא (דף כה): דאמרין התם מודים בית שמאי ובית הלל שבודקין לעושי פסח מאי בודקין אמר רב יהודה כו' נפח אדם כו' לעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת לאוכלי תרומה העמידו דבריהם במקום מיתה משמע בהדיא כדמסיק לו להפסיק במילתיה דרב יהודה דקאי אמתני' דאי לא גרסינן מאי בודקין לא היה לו להפסיק במילתיה דרב יהודה ונראה לרבי דגרסינן מאי בודקין דרב יהודה המפורשת לאחר שעבר לכל דבר (תוספות)

דף כט ב

רבי יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור א"נ בשאר טומאות דלא מזהר עלייהו: אם היה זקן מרכיבו על החמור: תנא כפועל בטל אמר אביי כפועל בטל של אותה מלאכה: **מתני'** החשוד על הבכורות אין לוקחין ממנו בשר צבאים ולא עורות שאינן עבודים רבי אליעזר אומר לוקחין ממנו עורות של נקבה ואין לוקחין ממנו צמר מלובן וצואי אבל לוקחין ממנו טוי ובגדים: **גמ'** בשר צבאים דמיחלף בדעגלה ולא עורות שאינן עבודים הא עבודים זבינן אם איתא דבכור הוה לא הוה טרח ביה סבר אי שמעו ביה רבנן מפסדו לי מינאי: רבי אליעזר אומר לוקחין ממנו עורות של נקבה: מאי טעמא מידע ידיע ות"ק א"כ זכר נמי חייק לזכרותיה ואמר עכברים אכלוה ואידך בי עכברים מידע ידיע: ואין לוקחין ממנו צמר מלובן וצואי: השתא צמר מלובן לא זבינן צואי מיבעיא אלא חדא קתני צמר מלובן מצואתו: אבל לוקחין ממנו טוי ובגדים: השתא טוי זבינן בגדים מיבעיא מאי בגדים נמטי: **מתני'** החשוד על השביעית אין לוקחין ממנו פשתן ואפילו סרק אבל לוקחין מהם טוי ואריג: **גמ'** השתא טוי זבינן אריג מיבעיא מאי אריג תיכי: **מתני'** החשוד להיות מוכר תרומה לשום חולין אין לוקחין ממנו אפילו מים ומלח דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר כל שיש בו זיקת תרומה ומעשרות אין לוקחין ממנו: **גמ'** לאתויי מאי לאתויי קרבי דגים דמערבי בהו שמן זית ההוא טבחה דהוה חשוד לזבוי

רש"י כפועל בטל של אותה מלאכה. דבעל הימנה לאם היה נוקב מרגליות שעבודתה נוחה לעשות ושכרו מרובה אם אומר לו טול כך וכך והבעל היום ממלאכה אינו פוחת משכרו אלא דבר מועט שהרי נוחה ואין בה טורח ואי ממלאכה קשה היא כמו נגר אם אומר לו אתה נוטל עכשיו שלשה זוזים טול זה והבעל היום מאותה מלאכה ועשה מלאכה קלה זו נוח לו להטיל ולטייל זה והכא נמי כי ההוא אגרא יהיב ליה שהרי מטבטלו ממלאכתו וכוליה אגרא לא יהיב ליה שהרי אינו עסוק במלאכה קשה אלא: מתני' החשוד על הבכור. כגון החשוד להטייל מוס בכבור: בשר כבאים. אשדום הוא מיהלף בבשר עגל זימנין דמזבין עגל בכור הם ואומרם ששכר כבי הוא: גמ' שמעי רבנן. דבכור הם הוה וטעון קבורה ומפסדי ליה מינאי ומקפיד על טרחו ואינו מעבד: של נקבה. דאין לחוש בכבורה: מידע ידיע. בין עור זכר לעור נקבה: חייק. חותך לזכרותיה ועושה כעין נקבות וכו' משיליה מה חותך זה שבמקום נקבות ואומר עכברים אכלוה: זאלי. אמר שאינו מלובן מלואתו: השתא מלובן. דליכא למימר לא מפסדי טריחיה ולא מלבין לה דכבר שמעי רבנן ומפסדי ליה מינאי אפי' הכי כיון דטריחיה זוטא היא לא קפיד עליה ולא זבינן זאלי מיבעיא: אבל לוקחין ממנו טוי ובגדים. דאי מבכור לא הוה טרח להו דמקפיד לטריחיה: בגדים מיבעיא. הא משעה שנטו אישכרתי להו: נמטי. פילטר"ש ולא נטו מעולם והכי איצטרך לאשמעינן:

מתני' החשוד על השביעית. לזרוע או לנעשות סחורה בספיחים: סקה. כחוש ומחוקק במסרק: גמ' אריז מיבעיא. הא בל לכל עווי קודם לכן ומהיהא ענהא איתתרא: חיכי. שפירות שקורין טלזוי"ש ועשין אותן מפשטן עד שלא נטוה: מתני' אפי' מים ומלה. משום קנס: זיקת תרומה. כל דבר שנותנין ממנו תרומה: גמ' שמעברין בהן שמן זית. וכיון דלית בהו זיקת תרומה לא זבנין מיניה: (רש"י)

תוספות אבל לשון בודקין משמע לכתחלה כדי לעבור ולעשות פסח ולהכי בעי מאי בודקין דמה היא אותה בדיקה והשתא יש שלשה ענינים בבית הפרס לעושי פסח לכולי עלמא ולנזיר לבית שמאי מנפח וטהור וללמוד תורה ולישא אשה ולדון ולערוך ולכבוד הבריות שרי ליטמא בלא ניפוח ולשאר מצות כגון עדות דהכא שרי על ידי ניפוח וטמא וכן בעירוב. אומר אין מערבין אלא לדבר מצוה שרי ליטמא ע"י ניפוח (וטמא) ואי מערבין אף לדבר הרשות יש ללמוד משם דעל ידי ניפוח שרי אפילו בלא מצוה אלא מדבריהם וטמא אי נמי מערבין לדבר הרשות איכא לאוקומי המשנה כשעירב לדבר מצוה שרגילות הוא לערב לדבר מצוה כדקתני בריש כיצד משתתפין (עירובין פב.) וכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה וקאמר התם דאורחא דמילתא קתני והא דבעי בחגיגה (דף כה:) הבודק לפסחו מהו שיאכל בתרומתו אבדיקה דרב יהודה קאי ולא אמתני' ולפי' ר"ת איפכא ועוד היינו יכולין לפרש דכל הבדיקות לעושי פסח אלא דבדיקת המשנה לאחר שעברו לדבר יהודה בא להשמיענו מאי בודקין כדי לעבור ופירוש כמו אמר רב יהודה מאי בודקין כההוא דבריש אלו מציאות (ב"מ כא.) וכמה אמר רב יצחק קב בארבע אמות ובפרק לא יחפור (ב"ב כב:) וכמה אמר רב יבא חמוה דאשיאן כמלא חלון: ורב יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור. בפרק בתרא דחגיגה (דף כה.) גרס רב חייה ברבי אמי משמיה דעולא: כפועל בטל של אותה מלאכה. פירש בקונטרס מאותה מלאכה דבטל מינה דאם היה נוקב מרגליות שעבודתה נוחה לעשות ושכרו מרובה ואם אומרים לו טול כך וכך ובטל היום ממלאכה אינו פוחת משכרו אלא דבר מועט שהרי נוחה ואין בה טורח ואם מלאכה קשה היא כגון נגר אם אומרים לו אתה נוטל עכשיו ג' זוזים טול וזה ובטל היום ממלאכה לעסוק במלאכה קלה ניחא לו להבטל ליטול זוז עד כאן לשון הקונטרס ולא היה לו לפרש שיטול שכר בטלה מאותה מלאכה לעסוק במלאכה קלה כזו דא"כ היה נוטל [שכר] לדון ולהעיד להזות ולקדש אלא היה לו לפרש שנותנין לו שכר בטלה מאותה מלאכה ובטל לגמרי ואינו עושה בשום מלאכה ובענין זה צריך לפרש בסוף אלו מציאות (ב"מ לא:) גבי השבת אבידה דתנן היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל בטל מאותה מלאכה וגם שם פירש בקונטרס כענין שפירש כאן וא"א לומר כן דא"כ היה נוטל שכר על השבת אבידה ואפי' לרבנן דאמרי טעינה בשכר לא אמרי אלא משום דא"כ לכתוב רחמנא טעינה ולא בעי פריקה ובריש הכונס (ב"ק נו:) אמרינן שומר אבידה כשומר חנם דמאי הנאה אית ליה אלא צריך נמי שם לפרש ליושב ובטל לגמרי ורבינו חננאל פירש שם כמו שבשאר ימות השנה אין נותנין בתפירת בגד אלא חצי סלע והוא עתה בשעת הרגל ותומר בגד בסלע [אין] אומרים לו קבל שכר כמה שתנוג למלאכה זו שאתה מקבל עליה סלע [אלא] כאותו שכר שאתה היית נוטל כמותה בשאר ימות השנה והוי כהכלתא בלא טעמא ועוד תניא בריש השוכר את האומנין (ב"מ עו:) השוכר את הפועלים והטעו כן וגם אין כאן שום הכירא ליטול בשעת הרגל כשאר ימות השנה והוי כהכלתא בלא טעמא ועוד תניא בריש השוכר את האומנין (ב"מ עו:) השוכר את הפועלים והטעו את בעל הבית כו' אבל הלכו חמרים ולא מצאו תבואה הלכו פועלים ומצאו שדה שהיא לחה נותן להם שכרם משלם אבל אינו דומה הבא טעון להבא ריקם עושה מלאכה ליושב ובטל וקאמר התם תני תנא קמיה דרב נותן שכרו משלם א"ל חביבי אמר אי הואי התם הוה יחיבנא ליה כפועל בטל אלמא קרי ליה פועל בטל ומשמע לגמרי כמו שפירש ולא כמו שפירש [רש"י] ור"ח כלל ומיהו קשיא מהא דתנן בפרק איהו נשך (שם סח.) אין מושיבין חנווני למחצית שכר אלא א"כ נותן לו שכרו כפועל בטל ומפרש בגמרא כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה וצריכא דאי אשמעינן רישא חנווני משום דלית ליה טרחא אבל סיפא דאית ליה טרחא אימר לא סגי ליה כפועל בטל ואמאי ס"ד דלא תסגי ליה כפועל בטל והלא כל זה כדינו שנותנין לו יותר לפי מה שהוא טורח ועוד דבריייתא מליגי התם כמה הוא שכרו בין מרובה בין מועט דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אפילו לא טבל עמו אלא בציר כו' ר' שמעון אומר נותן לו שכרו משלם והשתא מתני' ר' שמעון שזוהו שכרו משלם ובתוספתא משמע דמתני' כו' מאיר דקתני המושיב חבירו בחנות למחצית שכר נותן לו שכרו כפועל בטל דברי ר' מאיר ועוד קתני סיפא ר' שמעון אומר נותן לו שכרו משלם אינו דומה עושה מלאכה ליושב ובטל יושב בחמה ליושב בצל ולפירוש הקונטרס דשמעתין דרבא מציעא קשיא אבל לפי מה שפירשתי דכפועל בטל היינו ליושב ובטל לגמרי ניחא ולא קשה מדי הא דקאמר צריכא ובין מרובה בין מועט דקאמר ר' מאיר היינו בין היה עוסק במלאכה מרובה בין היה עוסק במלאכה מועטת ור' שמעון אומר נותן לו שכרו משלם שאומדים כמה היה רוצה ליטול ולבטל ממלאכה כבידה שהיה עוסק בה ויעסוק במלאכה כזו דהיינו טפי מדברי מאיר ויושב ובטל דתוספתא לאו בטל לגמרי אלא מאותה מלאכה החמורה ורבינו חננאל פירש שם כפועל בטל כגון אדם בטל שאינו מצא מי שישכירו והולך ובטל והיה משתכר בקל ולא יתן לו כמו שפועלים הולכים עכשיו שהם ביוקר הרבה משכירין כגון שהיה נשכר עכשיו בשתי סלעים ובאותה שעה היה בטל לא יהיה נוטל אלא סלע: (תוספות)

א - ל דף

תרבא דאטמא במר דכנתא קנסייה רבא לזבויי אפי' אמגוזי אמר ליה רב פפא לרבא כמאן כרבי יהודה אי כרבי יהודה אפי' מים ומלח נמי לעולם ר' שמעון ובאיסורא דגופיה קנסינן ליה סתם דרדקי גרו באמגוזי ואזיל ומשבש לבני טבחי וגרי להו באמגוזי ומייתו ליה תרבא דאטמא ומזבין ליה במר דכנתא: **מתני'** החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית החשוד על זה ועל זה חשוד על הטהרות ויש שהוא חשוד על הטהרות ואינו חשוד לא על זה ולא על זה הכלל החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו: **גמ'** מאי טעמא שביעית לא בעיא חומה מעשר כיון דבעי חומה

חמיר ליה: החשוד על המעשר: מאי טעמא מעשר אית ליה מדיון שביעית כיון דקא מיתסרא ליה ולית ליה פדיון חמירא ליה: החשוד על זה ועל זה: כיון דחשיד אדאורייתא כ"ש אדרבנן: ויש חשוד על הטהרות: מאי טעמא נהי אדרבנן חשיד אדאורייתא לא חשיד ורמינא נאמן על הטהרות נאמן על שביעית הא חשיד חשיד א"ר אילעי מתני' כשראינוהו שנוהג בצניעא בתוך ביתו ר' ינאי ברבי ישמעאל אמר כגון דהוה חשיד לתרוייהו ואתא קמי רבנן וקביל אתרוייהו והדר איחשד אחד מיינייהו דאמרינן מיגו דחשיד אהא חשיד נמי אאידיך אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זו דברי ר' עקיבא סתימתאה אבל חכמים אומרים חשוד על השביעית חשוד על המעשר מאן חכמים רבי יהודה דבאתריה דר' יהודה שביעית חמירא להו דההוא דהוה קרי ליה לחבריה דירא בר דירתא א"ל תיתי לי דלא אכלי פירות שביעית כוותך איכא דאמרי אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן זו דברי ר' עקיבא סתימתאה אבל חכמים אומרים חשוד על המעשר חשוד על השביעית ומאן חכמים רבי מאיר היא דאמר חשוד לדבר אחד הוי חשוד לכל התורה כולה רבי יונה ור' ירמיה תלמידי ר' זעירא ואמרי לה ר' יונה ור' זעירא תלמידי ר' יוחנן חד אמר אבל חכ"א חשוד על השביעית

רש"י תרבא דאטמא. חלב הכלותי שעל הידך: במר דכנתא. בחזקה חלב טהור הנקרא כנתא ובלע"ז אנטרי"ל כמו הדרא דכנתא דלמרינן כשחיתת חולין (דף מה:): לעולם כרבי שמעון. ללא קנים אלף במידי דלמי לאיסורא ובאיסורא גופיה במידי דעביד לאיסורא דהיינו אמגוזי: גרו בלמגוזי. גרוכים ומשוכים אחר אגוזים: ומשכש לבני טבחים. מטעם אותם באגוזים ושוכרן לבני הטבחים ומכילין לו החלב שגובנין אותו מאכילין והוא מוכרו במר דכנתא: מתני' אינו חשוד על המעשרות. וזקתין ממנו תבואה בשאר שני שבועות ואין כריכים לעשר ודאי אלף דמאי וטעמא דכולה מתני' משכש בגמ': גמ' בעי חומה. דאינו יכול ללכוד מעשר שני אלף לפניו מחומת ירושלים דכתיב (דברים יד) ואכלת לפני ה' אלהיך וגו': הטהרות דרבנן נינהו איהו אדם אוכל חולין כטהרה: הא חשוד. על הטהרות חשוד על השביעית: מתניתין. דקתני אין חשוד כגון שראינוהו שנוהג דין מעשרות ושביעית בצניעא בתוך ביתו לילכוד למיזמ לפניו הוא עושה כיון דבצניעא קא עביד: רבי ינאי אמר כיינתא דלייקון מינה הא חשוד כגון דהוה חשוד לתרוייהו. לשביעית וטהרות וקביל אתרוייהו שזיהר על שניהם: זו דברי רבי עקיבא. דחשוד על השביעית אינו חשוד על המעשר: שביעית חמירא להו. וכיון דחשוד לשביעית כ"ש למעשרות: דהוה דהוה קרי לחבריה. באתריה דרבי יהודה: דירא בר דירתא. גר כן גורתא. הוה לי. שכן טוב שלא כלכלתי

פירות שביעית כוונתו, יש מפרשים רבי עקיבא שהימחלה להמירן בסנהדרין בלבו הן הנחנקין (דף פו.) סתם משנה רבי מאיר סתם ברייתא רבי נתן וכולהו חליבא דרבי עקיבא ולאו מילתא היא דהא בכמה דוכתין אמרינן רבי מנחם שהימחלה רבי שמעון שהימחלה ללח רוב משניות איבא בה"ש"ם שהימחלה רבי עקיבא (כ"ט)

הוספות תרבה דאטמא במר דכנתא. כך גריס רבינו תם פירוש מר בחילוף של כנתא כמו במר דשוחטה דפרק גיד הנשה (חולין צד.) וכמו במר דפרולא דבבא קמא (דף קיג:). מעשרות דבעו חומה חמיר ליה. מכאן מדקדק רבינו תם בכ"מ שהזכיר מעשר אצל שביעית דמיירי בנותן מעשר שני לשם חולין כגון הרי אלו בחזקתן למעשר ולשביעית בפרק הנוזקין (גיטין סא:). וכן אינו חושש לתבלין שבה לא משום שביעית ולא משום מעשר בפ"ק דחולין (דף ו.) ולשון מעשר נמי מוכיח כן דהיא דאירי בחששא דאינו מתוקן נקט טבל או דמאי: הא חשוד חשוד. דמשמע ליה דלגופה לא איצטריך דפשיטא דכי נאמן על הטהרות דנאמן על השביעית כיון דנוהג מנהג פרושים שאוכל חולין בטהרה: מתני' כשראינוהו נוהג בצניעא בתוך ביתו. שנוהר מן השביעית משמע דעם הארץ סתמא חשוד אשביעית כמו אטהרות ותימה דבסוף הניזקין (גיטין סא.) קאמר מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא דמיקל באשת עם הארץ ומחמיר על החשודה על השביעית וקאמר רבא הכא במאי עסקינן בעם הארץ דרבי מאיר וטומאה וטהרה דרבנן ומדקתני גבי טומאה וטהרה עם הארץ סתם וגבי שביעית קתני החשודה משמע דסתם עמי הארץ חשידי אטהרות ולא חשידי אשביעית ומיהו מהא דשרי לבור ולטחון גבי עם הארץ דחשידי אטומאה וטהרה ולא אסרינן מטעם שביעית אין לדקדק כלום דדלמא בשאר שני שבוע איירי היא ולא בשביעית או בפירות הידועים שאינם של שביעית דה"נ איירי בפירות הידועים שהם מתוקנים לרבא דלית ליה שינוייה דאביי דרוב עמי הארץ מעשרין ועוד קשיא מכאן לפירוש ר"ת דמפרש בפ"ב דכתובות (דף כד.) גבי שלי חדש ושל חברי ישן דסתם עם הארץ אע"ג דחשידי אדמאי לא חשידי אשביעית וסותר פירוש רבינו שמואל דמפרש דחדש וישן דנקט משום שביעית וכי משני התם רוב עמי הארץ מעשרין רוצה לומר דהוא הדין בשביעית וכמה קושיות דמקשה רבינו תם על פי' רבינו שמואל כמו שפירש בכתובות ומפרש חדש וישן להשביח המקח בעלמא קאמר ולא לענין איסור והיתא לה' אילעא דחשוד אטהרות דרבנן חשוד אשביעית כל שכן סתם עמי הארץ דכי היכי דחשידי אדמאי דאורייתא חשידי נמי אשביעית דזוחק להעמיד סתם עם הארץ בכ"מ דלא חשידי אשביעית כשראינוהו נוהג בצניעא בתוך ביתו ועוד קשיא מהא דתנן במס' דמאי (פ"ג מ"ד) ומיייתנן לה נמי בהניזקין (גיטין סא:). המולך חטין לטוחן כותי או לטוחן ע"ה אינו חושש לא משום מעשר ולא משום שביעית משמע דסתם עמי הארץ חשידי אשביעית וי"ל משום כותי נקט שביעית אי נמי בודאי חשוד איירי וכן הדין דהלוקח לולב מחבירו בשביעית דקאמר עלה בפ"י לולב הגזול (סוכה לט.) דאין מוסרינן דמירי שביעית לעם הארץ וכן הא דמייתי פרק קמא דחולין (דף ו.) הנותן לשכנתו עיסה לאפות וקדירה לבשל אינו חושש לשאור ולתבלין שבה לא משום שביעית ולא משום מעשר ואם אמר עשה לי משליכי חושש בו' כל הני מיירי בודאי חשוד וא"ת היכי מוכח מינה בחולין דגורו על תערובות דמאי דלמא חשוד רגע מסתם עם הארץ לגבי מעשר ראשון כדמוכח בשילהי הנוזקין (גיטין סא.) לאביי וי"ל דלרבא פריך שפיר דלא חמיר ליה: באתריה דרבי יהודה חמירא להו שביעית. ולכן חשידי אשביעית ותימה דהא בפ"ק דשבת (דף יז:) אמרינן דבתרומה כיון דאפשר למיעבד כדשמואל דחטה אחת פוטרת את הכרי לא חשידי והכי נמי גבי מעשר שני לא הוה לן למיחשדיה כיון דאפשר למיעבד כדשמואל דהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל דהוא הדין מעשר שני ובשאלתו דרב אחאם הוא בהדיא על כרם רבעי שמחללין אותו על דבר מועט ומעשר שני ונטע רבעי דין אחד להם בכ"מ דקדוש קדש גמרינן להו מהדדי כדאיתא בפרק שני דקדושין (דף נד:) ואפי' לתחלה מתסדר דשרי כמו גבי הקדש במסכת ערכין (דף כט.) דשרי בזמן הזה גבי ההוא גברא דאחרימינהו לנכסיה והא דמוקי בפרק התקבל (גיטין דף סה.) הדין דכינא מפרמינן על מעשר שני במעשר בזמן הזה דרבנן היה יכול להקשות בזמן הזה מאי הערמה צריך לטעור מחומש והלא יכול לחלל לשהו מנה על שוה פרוטה אלא מסלק ליה בפירכא אחרייתא ואמה העבריה בזמן הזה מי איכא וכן מעשים בכל יום שאנו מחללין כרם רבעי שוה מנה על שוה פרוטה וי"ל דלא דמי מעשר לתרומה דפעמים שאין לו פרוטה מזומנת לחלל עליה וגם אין לו כי אם מעט מעשר כנגד שוה פרוטה ואינו רוצה ליתן פרוטה כנגדו: (תוספות)

דף ל - ב

חשוד על המעשר ומאן חכמים ר' יהודה וחד אמר החשוד על המעשר חשוד על השביעית ומאן חכמים ר' מאיר דתניא עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות ונחשד לדבר אחד נחשד לכל התורה כולה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אינו נחשד אלא לאותו דבר בלבד הגר שקיבל עליו דברי תורה אפי' נחשד לדבר אחד הוי חשוד לכל התורה כולה והרי הוא כישראל מומר נפקא מינה דאי קדיש קידושיו קידושין ת"ר הבא לקבל דברי חבירות חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו ועובד כוכבים שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו ר' יוסי בר' יהודה אומר אפי' דקדוק אחד מדברי סופרים וכן לוי שבא לקבל דברי לוי והכן שבא לקבל דברי כהונה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו שנאמר [ויקרא ז-לג] המקריב את דם השלמים וגו' העבודה המסורה לבני אהרן כל כהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונה ת"ר הבא לקבל דברי חבירות שנוהג בצניעה בתוך ביתו מקבלין אותו ואחר כך מלמדין אותו ואם לאו מלמדין אותו ואחר כך מקבלין אותו ר"ש בן יוחי אומר בין כך ובין כך מקבלין אותו והוא למד כדרכו והולך: ת"ר מקבלין לכנפים ואח"כ מקבלין לטהרות ואם אמר איני מקבל אלא לכנפים מקבלין אותו קיבל לטהרות ולא קיבל לכנפים אף לטהרות לא קיבל: ת"ר עד כמה מקבלין אותו בית שמאי אומרים למשקין שלשים יום בכסות שנים עשר חודש ובית הלל אומרים אחד זה ואחד זה לשנים עשר חודש אם כן הוה ליה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל אלא בית הלל אומרים אחד זה ואחד זה שלשים: (סימן חב"ר תלמי"ד תכל"ת מכ"ס חז"ר גא"ב בעצמ"ו) תנו רבנן הבא לקבל דברי חבירות צריך לקבל בפני שלשה חבירים ובניו ובני ביתו אינו צריך לקבל בפני שלשה חבירים רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בניו ובני ביתו צריכין לקבל בפני שלשה חבירים לפי שאינו דומה חבר שקיבל לבן חבר שקיבל: תנו רבנן הבא לקבל דברי חבירות צריך לקבל בפני ג' חבירים ואפילו תלמידי חכם צריך לקבל בפני שלשה חבירים זקן ויושב בישיבה אינו צריך לקבל בפני שלשה חבירים שכבר קיבל עליו משעה שישב אבא שאול אומר אף תלמיד חכם אינו צריך לקבל בפני שלשה חבירים ולא עוד אלא שאחרים מקבלין לפניו אמר רבי יוחנן בימי בנו של רבי חנינא בן אנטיגנוס נשנית משנה זו רבי יהודה ור' יוסי איסתפק להו מילתא בטהרות שדרו רבנן לגבי בנו של ר' חנינא בן אנטיגנוס אילו אמרו ליה לעיין בה אשכוחה דקא טעין טהרות אותיב רבנן מדידיה לגבייהו וקאי איהו לעיוני בה אתו אמרי ליה לר' יהודה ור' יוסי אמר להו ר' יהודה אביו של זה ביה תלמידי חכמים אף הוא מבה תלמידי חכמים אמר לו ר' יוסי כבוד זקן יהא מונח במקומו אלא מיום שחרב בית המקדש נהגו כהנים סילסול בעצמן שאין מוסרין את הטהרות לכל אדם: תנו רבנן חבר שמת אשתו ובניו ובני ביתו הרי הן בחזקתן עד שיחשדו וכן חבר שמוכרין בה תכלת הרי היא בחזקתה עד שתיפסל: תנו רבנן אשת עם הארץ שנשאת לחבר וכן בתו של עם הארץ שנשאת לחבר וכן עבדו של עם הארץ שנמכר לחבר כולן צריכין לקבל דברי חבירות בתחלה אבל אשת חבר שנשאת לעם הארץ וכן בתו של חבר שנשאת לעם הארץ וכן עבדו של חבר שנמכר לעם הארץ אין צריכין לקבל דברי חבירות בתחלה ר"מ אומר אף הן צריכין לקבל עליהן דברי חבירות לתחלה ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והיתה קומעת לו תפילין על ידו נשאת לעם הארץ והיתה קושרת לו קשרי מוכס על ידו:

כ"ט חשוד על המעשר חשוד על השביעית. וכ"ט חשוד אשביעית חשוד למעשר: ומאן חכמים ר' מאיר. דלמור לקמן חשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה: הרי הוא כשריכל מומר. ולא אמרינן ליהוי עובד כוכבים גמור כאילו לא נתגייר: דאי קדיש. אלא לאחר שהמיר דהו קידושין קידושין: דכתי חבירות. מפרש בתוספתא במסכת דמאי שלא יתן תרומה ומעשר לנש הארץ ושלח יעשה טהרות אלל עם הארץ ושיאכל חולין בטהרה ושיעשר את שהוא אוכל ואת שהוא מוכר ואת שהוא לוקח. דקדוקי סופרים. חומרא דרבנן: דברי לוי. לשורר ולקשר ולהיות שוער: מצני אהרן. משמע שיהא נוהג כל דין בני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה: שנוהג בצניעה. קודם שקיבל בפניו היה נוהג עליו דין חבירות שאין לחושדו ולומר לפניו הוא עושה: מקבלין אותו. שנחזקתו כחבר ונחמין לכל דבריו: לכנפים. שישול ידיו קודם חליבא וקודם שיגע באוכלין דתרומה ידיים שניות הן: לטהרות. לחומר שרר טהרות ונחזיק טהרותיו בטהרות גמורות לאכול תרומתו כתרומה טהורה: מקבלין אותו. דליתו משאיר דבר שלם

שהרי מקבל עליו נטילת ידים וזהו עיקר אכילת חולין בטהרה: אף לטהרות לא קבל. כיוון דבדיו נטילת ידים שדבר קל הוא לעשות אינו יכול לעמוד כל שכן בשאר: עד כמה מקבל אוחו. דברי חבירות שנקבלנו לאלתר ונחזיקנו בחצר: למשקין שלשים יום. שאם קיבל עליו דברי חבירות עד שלשים יום מהמגוון ליה מכלן ואיכך בטהרות משקין שטומאתו קלה לטומאת משקין מדרבנן עפ' קמח דפסחים (דף טז:); לכסות. להחזיק כסותו כחבר דאמר במסכת חגיגה (דף יח:); בגדי עם הארץ מדרס לפרושים: שנים עשר חודש. אם קיבל עליו דברי חבירות לשנים עשר חודש: הוא ליה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. וליתגיה גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל במסכת עדיות (פ"ה מ"א) דאמרינן שקה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל ואם איתא ליתני הא ל"א עד כמה מקבלין אוחו דאמרן לעיל אם נהג מתחלה בלינעא בתוך ביתו מקבלין אוחו מיד ועד כמה ינהג מתחלה שנקבלנו מיד: לפי שאינו דומה חבר שקיבל. הוא עמנו לבן חבר מחמת קבלת אביו שאין לו שום קבלה אלא סך אביו דודאי אביו מיוחד עפי ל"א האי לפי שאינו דומה תנא קמח דאמר ליה מה טעם בניו ובניו און כריבין לקבל לפי שאינו דומה חבר שקיבל לבן חבר שקיבל אביו דבן חבר לא חשיד וכתוספתא גרסינן שאין דומה חבר שקלקל לבן חבר שקלקל במסכת דמאי: נשנית משנה זו. דאפי' תלמיד חכם כריך לקבל: בטהרות. בסדר טהרות לא גרסי'. בטהרות עמנו אירע להן מעשה ונסתפקה הלכה: שדרו רבנן. שדרו זוג רבנן: אוחיב רבנן מדידיה. מתלמידיו שקיבלו עליהן דברי חבירות אוחיב בהדי הגך שלוחים וקאי איהו לעיוני בשאילתם: אבא של זה כו'. אנב ריתחיה קאמר ולא היא: כבוד זקן. האב והבן: סילסול. מעלה. ר' חנינא בן אנטיגנוס כהן היה: בחזקה עד שהפסל. שימכרו בה קלא איהו לשם חכמת: כריבין לקבל דברי חבירות בתחלה גרסי' ולא גרסי' כבתחלה וכתוספתא גרסינן הכי כבתחלה כלומר מתחלה קודם שנחזיקנו בחבירות וע"ג דאמרן לעיל בניו ובניו ביתו און כריבין לקבל הכא שאני האויל ובשעת קבלה לא הו גביה ואיכא למימר דסרכייהו קמח נקטי: און כריבין לקבל. אם חזרו תחת יד חבר: קומעת. קושרת: קשרי מוכס. שיש חותמות למוכסים וכשתנתין להן המכס הם נותנין לו חותם כדי שלא יתבעו מוכס שני: (ר"ש"י)

תוספות וחכמים אומרים אינו נחשד אלא על אותו דבר בלבד. לר' אילעאי דלעיל דחשוד על הטהרות חשוד על השביעית אלא היכא שראינוהו נוהג בצינעא הא דקאמר הכא אינו נאסר אלא לאותו דבר לאו דוקא אלא לאותו דבר וכיוצא בו ולא אתא אלא לאפוקי בכל התורה כולה: אביו של זה ביזה תלמידים שלנו. על הטהרות כמו שעשה בנו:

א - לא דף

תנו רבנן וכולן שחזרו בהן אין מקבלין אותן עולמית דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר חזרו במטמוניות אין מקבלין אותן בפרהסיא מקבלין אותן איכא דאמרי אם עשו דבריהן במטמוניות מקבלין אותן בפרהסיא אין מקבלין אותן ר"ש ור' יהושע בן קרחה אומרים בין כך ובין כך מקבלין אותן משום שנאמר [ירמיה ג-יד/כב](#)

פרק חמישי - כל פסולי המוקדשין

מתני' כל פסולי המוקדשין (הנאתן להקדש) נמכרין באיטליז ונשחטין באיטליז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר שהנייתן לבעלים פסולי המוקדשין הנייתן להקדש ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור:

ר"ש"י מתני' כל פסולי המוקדשין. קדשים שנפל בהן מום: הנאתן להקדש. אם מוכרין אותן ביוקר הגאח הקדש היא ובגמרא מפרש כולה: באיטליז. בשוק שוקחין הרבה ונמכר ביוקר: ונשקלין בליטרא. כדרך שהקצבין מוכרין בשך חולין: בכור ומעשר. אם נמכרין ביוקר: הגאח לבעלים. בכור הגאח לכהן ומוכר הבשר לכל מי שירצה דבשר בכור נאכל לכל אדם והכהן נוטל דמיו ולכהן קרי בעלים של בכור ומעשר הגאח מכירתו ביוקר לבעלי ישראל היא ומשום הגאח הדיוטות לא מזולתינן בקדשים לנהוג בהן מנהג חולין למוכרו באיטליז אלא בביתו ואף על פי שלא יקפצו עליהם בני אדם כל כך ואין נשקלין בליטרא אלא באומדן ואם יפסיד לית לן בה: ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. שאם יש לו חתיכה בשך חולין שנסקלה בליטרא יכול לשקול בשך בכור כנגדה: (ר"ש"י)

תוספות מתני' חוץ מן הבכור והמעשר שהנאתן לבעלים. אע"פ שמפרש טעם משום דהנאתן לבעלים על כרחין מדאורייתא היא כדמוכח בפרק קמא דתמורה (דף ח. נ.) ובסוף חלק (סנהדרין דף קיב:); גבי עיר הנדחת דדריש בהמתך מי שנאכלין בתורתך יצא בכור ומעשר שאין נאכלין בתורתך בהמתך דנתן כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז חוץ מן הבכור והמעשר ושמו משום קרא נפקא דאין נוהגין בזיון בדבר שאין הנאתן להקדש: (תוספות)

גמ'

כל פסולי המוקדשין הנאתן להקדש אימת אילימא לאחר פדיונו הנאתן להקדש דבעלים הוא אלא לפני פדיונו נשחטין הא בעי העמדה והערכה

הניחא למאן דאמר קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה אלא למאן דאמר היו בכלל העמדה והערכה מאי איכא למימר אלא לעולם לאחר פדיון ומאי הנאתן להקדש אדמעיקרא דכיון דשרי להו מר נמכרין באיטליו ונשחטין באיטליו ונשקלין בליטרא טפי ופריק מעיקרא: חוץ מן הבכור ומן המעשר שהנייתן לבעלים: בשלמא בכור באיטליו הוא דלא מיזדבן הא בביתיה מיזדבן אלא מעשר בביתיה מי מיזדבן והתניא בבכור נאמר [\[במדבר יח-טז\]](#) לא תפדה ונמכר חי במעשר נאמר [\[ויקרא כז-כד/כח-לג\]](#)

דבר שאינו נישום מחיים לא גזור רבנן וביתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא ואף רב שמואל בר רב יצחק סבר לה להא דרבא דאמר רב שמואל בר רב יצחק מנין למעשר בהמה של יתומים שמוכרים אותו כדרכו שנאמר [\[דברים יב-טו\]](#) רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר איהו דבר שאין בו ברכה מחיים אלא לאחר שחיטה הוא אומר זה מעשר בהמה איבעיא להו מהו להבלועו בעצמות רבי חייה ור' שמעון ברבי חד אמר מבליעו וחד אמר אין מבליעו ולא פליגי הא בדקה הא בגסה ואיבעית אימא אידי ואידי בגסה ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה גופא בבכור הוא אומר לא יפדה ונמכר במעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תם ולא בעל מום מנא הני מילי אמר רב חיינא אמר רב וכן אמר רב דימי אמר רבי יוחנן נאמר לא יגאל במעשר נאמר ולא יגאל בחרמים מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב הונא בריה דרב יהושע מפני דאי לא מפני איכא למפרך מה לחרמים שכן חלים על הכל לאיי אפנויי מפני לא יאמר ולא יגאל בחרמים ויגמר ממעשר מה מעשר קדוש ואינו נגאל אף חרמים קדושים ואינם נגאלין ולא יגאל דכתב רחמנא למה לי לאפנויי איכא למיפרך מה למעשר שכן קדוש לפניו ולאחריו אלא לא יאמר לא יגאל בחרמים ויגמר מבכור מה בכור קדוש ואינו נגאל אף חרמים קדושים ואינן נגאלין לא יגאל דכתב רחמנא ל"ל לאפנויי איכא למיפרך מה לבכור שכן קדושתו מרחם אלא לא יאמר לא יגאל במעשר ויגמר העברה העברה מבכור מה בכור קדוש ואינו נגאל אף מעשר קדוש ואינו נגאל לא יגאל דכתב רחמנא למה לי לאפנויי ואכתי במעשר נמי לא מפני דאיכא למפרך כדפרכינן והעברת קרא יתירא הוא בכור נמי נילף גאולה גאולה מחרמים דמעשר מפני דבכור לא מפני ומאי חזית דלא תפדה דבכור לגופיה ודמעשר לאפנויי ואימא דמעשר לגופיה דבכור לאפנויי דנין גאולה מגאולה ואין דנין פדייה מגאולה מאי נפקא מינה הא תנא דבי רבי ישמעאל [\[ויקרא יד-לט\]](#) ושם הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה הני מילי היכא דליכא דדמי ליה אבל איכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ויליף בכור העברה העברה ממעשר דהא מעשר נמי גמר גאולה גאולה מחרמים מיעט רחמנא גבי חרמים הוא הוא ולא בכור ואימא הוא ולא מעשר מעשר גאולה כמותו רבא אמר לא יגאל בחרמים לא צריך דאיתנהו היכא אי בי בעלים הקדש נינהו אי בי כהן חולין נינהו דתניא חרמים כל זמן שהן בבית בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם שנאמר [\[ויקרא כז-כח\]](#) כל חרם קדש קדשים הוא לה' נתנו לכהן הרי הן כחולין לכל דבריהם שנאמר [\[במדבר יח-טז\]](#) כל חרם בישראל לך יהיה לא

רש"י ושאיתו נישום מחיים. כגון העור והגידון שחשיבות שום דמי הבהמה אינו כשצביל העור הלכך בהבלעה שרי אפי' לגדול וביתמי משום השבת חבירה אוקמוהו אלאורייתא ללאחר שחיטה מוכרו כדרכו: סבר לה להא דרבא. דמעשר לאחר שחיטה אלאורייתא שרי למכור: רק בכל אות נפשך. מוקמינן בספרי המוקדשין מושגתיה וכתוב תזבח ואכלת: חזויה דבר שאין בו ברכה מחיים. שאין נהנין מהם מחיים דהא שאר הקדשים הם נפל בהן מוס פורן ויכול למוכרן מחיים לכל מי שירצה: אלא זה מעשר בהמה. דכתוב ביה לא יגאל דאיתו נמכר מחיים וכתב ללאחר זביחה איכא ברכה והוא ברכה מכירה היא דלדמיא דברכה שאר כן מחיים התיב כך לאחר שחיטה ומה ברכה היתה ראויה בו מחיים מכירה אלמא לאחר שחיטה נמכר מלאורייתא והא דתני איתו נמכר שחוט דרבנן הוא הילכך ביתמי מוקמינן אלאורייתא: מהו להבלועו. דמי בשך מעשר בהמה של גדול עם דמי העצמות: דקה. אין העצמות ראוים לבלועו ואין מבליעין: נסה. ראוין העצמות לקחתה דנגדי וחזיני ומבליעין: באתריה דמר. עושין כלים מעצמות ובאתריה דמר אין עושין כלים מעצמות ואין מבליעין: מנא ה"מ. דמעשר איתו נמכר דמאי משמע מכירה מלא יגאל: בחרמים. כתיב [\(ויקרא כז\)](#) לא ימכר ולא יגאל כל חרם קדשים וגו': מפני. שאר שיהו חיבות הללו לא יגאל מופניו לדרשא זו: שכן חלון על הכל. שאם החרים את הקדשים חל חרם עליהן ונתנו להן כפי טובת הגוף שיש לו בהו כדלמך בערכין כפי' המקדש שדהו [\(דף קח\)](#): תאמר במעשר שאינו חל אלא על החולין ועוד חרם חל על כל העדר ומעשר איתו אלא עשירי: איכא למיפרך. דלאיטריד לא יגאל בחרמים דמעשר לא גמירי דמה למעשר שכן קדש לפניו ולאחריו שאם קרא לעשירי תשיעי ולהשעיר עשירי ולאחר עשר עשירי ששקח מוקדשים: דלאיכא למיפרך. במעשר כדפרכינן גבי חרמים מה לבכור שכן קדושתו מרחם במעשר שאין קדושתו מרחם ולהכי איטריד לא יגאל דמעשר: והעברת קרא יתירא הוא. ומופנה לגזירה שיהו לממד העברה העברה על מעשר שלא יגאל ואין משיבין עליה הילכך לא יגאל דמעשר מופנה הוא ומאי טעמא הא קרא יתירא דמאי למכתב כל פטר רחם לה' כדכתיב קרא אחרינא [\(שמות יג\)](#) כל פטר רחם לה' והעברת למה לי ש"מ קרא יתירא הוא: בכור נמי נילף גאולה גאולה מחרמים. דלא ימכר דלע"ג דלא כתב בכור גאולה כתב ביה פדייה [\(ספ\)](#) והיא היא: גאולה דמעשר מפני. כדלמך הלכך דיינינן ליה גזירה שיהו מחרמים אבל פדייה דבכור לא מפני דלאיטריד לגופיה ולגאומרי נמי אמעשר בהעברה העברה: ומאי חזית. לפדייה דבכור לגופיה ולגאומרי אמעשר ולא יגאל דמעשר לאפנויי ולמייגמר גזירה שיהו מחרמים אימא לא יגאל דמעשר לגופיה ולא יפדה ולגאומרי אבכור בהעברה העברה דבכור לאפנויי ולמייגמר גזירה שיהו מחרמים דלמך דמעשר נמי נילף גאולה גאולה מחרמים: כהן חרם דלמך דמעשר בכור קים לן דמגרנא ליה גאולה מחרמים: כל חרם קדשים הוא. הוא אסור במכירה: מסכתבא מעשר הוא ליה לרבוי. דקין חרמים דגאולה כתב ביה כמו בחרמים ולמעוטי בכור לפדייה כתב ביה: לא יגאל בחרמים לא כריד. ולא משום דגמר מבכור אלא מסכתבא נפקא לן דאיתו בפדייה: הקדש נינהו. ואינו בפדייה ולא דמי לקדשי מזבח: חולין נינהו. ויכול למכורו כהן לכל מי שירצה: כך יהיה. ברשות כהן הן כשאר ממונו: [\(רש"י\)](#)

התוספות דלא יאמר לא יגאל בחרמים וגמר ממעשר מה מעשר קדוש ואינו נגאל. וא"ת דילמא הוה ילפינן מהקדש דתפדה וי"ל דלחומרא ילפינן א"י משום דבחרמים כתיב לא ימכר ומוקמינן בהו לא יגאל: הוא ולא בכור. רבא נמי דמשני בסמוך שלא ימכר בחרמים לא צריך אית ליה נמי הוא ולא בכור כדמוכר בפ"ק דתמורה [\(דף ה:\)](#) גבי אי עביד לא מהני דאי לאו הוא הוה ילפינן בכור העברה העברה ממעשר ואבוי נמי דמוקי בפ"ק דתמורה הוא בהיותו יהא מ"מ הוה דריש הוא ולא בכור מדסתבך ליה הוא לקדש קדשים דמשמע הוא בקדושתו יהא: רבא אמר לא יגאל בחרמים לא צריך. כך כתוב בספרים ורש"י גרס לא ימכר משום דדייק דאיתנהו היכא אי בי בעלים הקדש נינהו ואי בלא יגאל קאמר והא קדשי בדק הבית נגאלין ור"ת מפ' הקדש נינהו קאמר היינו אפי' נפדו קדש קדשים משמע ליה קדושת הגוף עד בואו ליד כהן ומיהו קשיא לר' דפ"ק דתמורה [\(דף ה:\)](#) משמע דמוכחינן דאין מועיל פדיון מהוה בהיותו יהא לאבוי דאי עביד מהני ולרבא דאמר לא מהני נפיק מלא יגאל גופיה וא"כ היכי הוה דייק הכא דלא יגאל לא צריך משום דאי בי בעלים הקדש נינהו אפילו נפדו הוא גופה מלא יגאל נפקא ליה לרבא ועוד קשיא אחרת שהקשה רש"י הא דקאמר אם אינו ענין לחרמים נתנה ענין למעשר מאי צריך למעשר ללא יגאל בחרמים הא בגופה כתב ואי משום לא ימכר בקנייה הכי ה"ל למימר ואם אינו ענין לגאולה דבגופה כתב נתנה ענין למכירה א"י יאמר לא יגאל בחרמים למה לי ש"מ לאפנויי: הא לאחר שחיטה נגאל הא בעי העמדה והערכה. תימה לוקמה במפרסות

דהרי היא כחיה לכל דבריה כדאמר בפ"ב דחולין (דף ל. טז) מדמי פסח מי אדחי הא תנא שחט בה שנים או רוב שנים כו' וי"ל דשמא זו היתה חשובה כחיה אף לענין תמורה והרב רבי שמעון מנייביל"א זצ"ל היה מפרש שהא דנגמרה השיטה מהלכתה לא חיביא מפרכסת כחיה והכל פירשתי במורה (ב"ק דף עו.) בשמעתין דפרא מטמאה (תוספות)

טומאת

אוכלין:

דף לב - ב

יגאל דכתב רחמנא למה לי אם אינו ענין לחרמים תנהו ענין למעשר אימא תנהו ענין לבכור מעשר גאולה כמותו רב אשי אמר לא יגאל דמעשר לא ימכר הוא אמר רב אשי מנא אימנא לה דכתב **[ויקרא כז-לג]** והיה הוא ותמורתו יהיה קודש לא יגאל אימתי עושה תמורה מחיים אימתי אינו גאל מחיים הא לאחר שחיטה גאל הא בעי העמדה והערכה אלא שמע מינה לא יגאל לא ימכר הוא הניחא למ"ד קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה אלא למ"ד קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה מאי איכא למימר אנ הכי קאמרין מי איכא דמחיים לא מיפריק ולאחר שחיטה מיפריק אלמה לא מחיים דאלימא קדושתיה לא מיפריק לאחר שחיטה דאקיל ליה קדושתיה מיפריק ולא כל דכן הוא ומה מחיים דאלימא למיתפס פדיונו לא מחיים דאלימא למיתפס פדיונו מיפריק אלא ש"מ לא יגאל לא ימכר הוא ולכתוב רחמנא לא ימכר אי כתב רחמנא לא ימכר הוא אמינא איזדבוני הוא דלא מזדבן דקא עביד עובדין דחול אבל איפוקי מיפריק דהא עיילי דמיו להקדש להכי כתב רחמנא לא יגאל דלא איזדבוני מיזדבן ולא איפוקי מיפריק: **מתני'** בש"א לא ימנה ישראל

עם הכהן לבכור וב"ה מתירין ואפי' עובד כוכבים: **גמ'** מתני' מני ר"ע היא דתניא בכור אין נמנין עליו אלא חבורה שכולה כהנים דברי בית שמאי וב"ה אומרים אפילו זרים רבי עקיבא מתיר אפי' עובד כוכבים מ"ט דב"ש דכתי' **[במדבר יח-יח]** ובשרם יהיה לך וגו' מה התם כהנים אין ישראל לא אף הכהנים אין ישראל לא

רש"י תנהו ענין למעשר. למכירה: מסתברא דלמעשר שדין ליה סבן גאולה כמותו. כך שמעתי ויש לי הרבה להשיב חדא דקאמר אי בעלמא הקדש ניהו והכי הקדש בר פדייה שהרי קדשי דק הבית נפדין כקדשי מזבח כלתיב ואם המקדש יגאל את ביתו ובעל כרחי איכתיב למכתב בחכמים לא יגאל ועוד דקאמר תנהו ענין למעשר ומה לנו להביא לא יגאל למעשר הרי כבר נאמר בו לא יגאל ואם למכירה קאמר היה לו עוד לומר אם אינו ענין לגאולה תנהו ענין למכירה אי נמי הוא ליה למימר לא יגאל דחרמים למה לי ש"מ לאפנויי ולזון גזירה שה דמה כון מכירה עמו אף מעשר מכירה עמו הילכך מדומה לי דהכי מיעביד כך למיגרס אמר רבא לא ימכר דחרמים לא לריד והכי פירושה רבא אמר בלא גזירה שה נפקא לן במעשר דליו נמכר דלא ימכר דחרמים לא לריד הקדש ניהו והקדש אין הקדש ביד בעלים למוכרו לחרמים אלא לגזר נמסר וה"ל כל כמה דליתנהו ביד בעלים לא מזדבן חולין ניהו ונמכרין תנהו ענין למעשר דלא ימכר וכן עיקר: מנא אימנא לה. מדלא חסר ליה אלא מחיים דאי גאולה בעלמא דוקא ולמידה הא לאחר שחיטה נגאל וטופס את דמיו: העמדה והערכה בעי. אלא דלא ליתיה כהונה פדיון כלל ואינו קדוש לחפוס את דמיו בקדושה והאי לא יגאל לא ימכר הוא וטופס דעביד ביה עובדא דחול קאמר ליה רחמנא הילכך מחיים דחמירא קדושתיה אסור לאחר שחיטה דלקלשא קדושתיה דהא נקשה בחוץ לחכמה זרים שרי למוכרו: גאולה. משמע בעלמא וטופס ליה פדיונו דאי אין טופס פדיונו למה להו לבעליו לפדוהו אלא ש"מ לא ימכר משום עובדין דחול קאמר ליה קרא: להכי כתב לא יגאל. דמלפניו מכירה בלשון גאולה שמע מינה דלא איזדבני מיזדבן הוא ולא אפוקי מיפריק ונגאולה גרידתיא ליכא לחוקמה דל"כ לא מנינן למידה הא לאחר שחיטה נגאל: מתני' לא ימנה. אפי' אם יזמן כהן אורח ישראל על הבכור בעל מוס לא יאכל עמו: גמ' מתני'. דשרי עובד כוכבים דכתיב בכור מני ר' עקיבא היא דמתיר אליבא דב"ה קאמר ר' עקיבא דבית הלל מחזיקין אפי' עובד כוכבים: מה בחוה ושוק כהנים אין ישראל לא. דכתיב ואתה ובניך ובנותיך וכו' (רש"י)

תוספות פסק מתני' מני רבי עקיבא היא. ואמר ר"י דהלכתא כב"ה דמתניתין דשרי אפי' לעובד כוכבים ולא כב"ה דברייתא דאשרי ופליגי אר' עקיבא דהוי סתם במתני' ומחלוקת בברייתא דהוי הלכתא כסתם דמתני' כדאיתא בהחולץ (ביבמות דף מב.) וכ"ש דהא דסתם לן בלשון ברייתא דעדיף משאר סתמי כדאיתא בסוף שבת (דף קנז.) והא דפרישנא בסמוך טעמא דרבי עקיבא מדכתוב כצבי וכאלו ואמרין דאיך מוקים לה כר' אלעזר הקפר פי' דדריש בריש פרק שני דחולין (דף כח.) מה פסולי המוקדשים בשחיטה אלא צבי ואיל בשחיטה ועוף אין לו שחיטה אלא מדברי סופרים משמע דר"ע לית ליה דרבי אלעזר הקפר אלא סבר לה כרבי דדריש שחיטה מוזבחה מאשר צויתך למלך שנצטווה משה על רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה דלמא הכי קי"ל כרבי אע"ג דרבי יוסי בר חנינא בנזיר בפרק מי שאמר (דף כט.) סובר דאין שחיטה לעוף מה"ת אין ראיה ממנו שיהא הלכה כן דתנא הוא כדמוכח התם ועוד דר"ע מצי סבר כר' אלעזר הקפר וגמר חד מצבי וחד מאיל כדפרישית לעיל בפ' שני (דף טו.) גבי מה צבי ואיל פטורין מן הבכורה כו' ובהלכות גדולות משמע שרואה לפסוק כב"ה דברייתא ומשמע נמי דמדרבנן היא דפליגי ארבי עקיבא דפירשו שהחלב מותר לעובד כוכבים משום דאיתקש פסולי המוקדשים לאיל וצבי והבשר אסור להאכילו לעובד כוכבים מדרבנן ואין להביא ראיה דאסור לעובד כוכבים משום דקי"ל כההוא דרשא ואכלת ולא לכלבך וה"ה לעובד כוכבים כדמוכח בפ' כל שעה (פסחים דף כט.) דאשכחן כמה סתמי כהן דאיתא הא בפרק הלוקח בהמה (דף כא:) לעיל גבי חרות דם דתנן יקבר ובפרק עד כמה (לעיל דף כח.) מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר ולקמן בפרקין (דף לו.) השוחט את הבכור ונודע (עד) שלא הראהו כו' הבשר יקבר ובפ' בהמה המקשה (חולין דף סט:) גבי יצא רובו ה"ל יקבר אבל היך אין ראיה דשפיר איתא כר"ע דהא לר"ע גופיה שמעינן ליה בפרק טבול יום (זבחים דף קג: וקד.) דאמר מדבריו למדנו שהשוחט את הבכור ונמצא טריפה שיהא חסר טריפה שיהא חסר טריפה שיהא חסר טריפה והיינו טעמא כדפרישנא לעיל בפ' שני (דף יד.) גבי קדשים שקדם מום קבוע להקדשן דהיכא דשרי לישראל הוא דאיתקש לצבי ואיל ושרי אפילו לעובד כוכבים ולא איתסר מואכלת ולא לכלבך אבל היכא דאסור לישראל לא איתקש לצבי ואיל הילכך בכור שמת או נשחט בלא התרה או הותר ונמצא טריפה טעון קבורה כדמוכח הני סתמי ואפי' רבי עקיבא מודה כדאמר בפ' טבול יום (זבחים דף קד.) ואף ר"ע לא אמר שיהא העור מותר אפי' בגבולין אלא כשהתירו מומחה אבל לא התירו מומחה לא ובטריפה נמי ואע"ג דשרי ר"ע העור אין הלכה ממונו כדמסקינן התם והלכתא כחכמים דאמרי אין לא ראיתי ראה אלא יצא לבית השריפה ומיהו לדין לא בני שריפה התם במקדש הוא דבעי שריפה דבמקדש קאי ומ"ש שם בספרים והלכתא כחכמים בשר בקבורה והעור בשריפה פי' שם רש"י דלא גרס ליה דרבנן דאמרי בעור אלא יצא לבית השריפה לאו אדר"ע קיימי דאירי בבכור בגבולין אלא אדרבי חנינא דאירי בקדשי המקדש ומיהו קשיא בברייתא דלקמן בשמעתין (דף לג.) גבי שתי חטאות אחת תמימה ואחת בעלת מום דקאמר ר' אלעזר בר"ש אפי' בשר בעלת מום בקדרה ונזרק דמה של תמימה אסורה וקתני עלה בתמורה בפ' ולד חטאת (דף כד.) יוצא לבית השריפה והשתא מאיזה טעם (זבחים דף קג: וקד.) דאמר מדבריו למדנו שהשוחט את הבכור ונמצא טריפה שיהא חסר טריפה שיהא חסר טריפה שיהא חסר טריפה והיינו טעמא כדפרישית ושמא יש לחלק בין בזמן הזה לזמן בית המקדש ואם היינו מחלקים בין נשחט שלא על פי מומחה לשאר פסולי שאירע אחר שחיטה היתה מיושבת גירסת הספרים דזבחים אלא שנגרס אפכא והלכתא כחכמים בשר בשריפה ועור בקבורה ובזמן הזה הוא דקאמר שלא החמירו על העור לשורפו כמו הבשר וא"ת מ"ש בין מוס' ערלה (פ"ג מ"ג) ומייתה לה בפ"ב דתמורה (דף לד.) האורג מלא הסיט מצמר הבכור דהויא חטאת שכפיו בעליה דמתה וחסרות המתות דינו של בכור בקבורה ואין לחלק בין שער לשער דכה"ג פריך משער נזיר ופטר חמור דתנן התם יקבר ובמס' ערלה (שם) תנן בשער ובפטר חמור ידלק ואין נראה לחיות דהתם פריך משום דמשמע ליה מתני' התם דקתני שער נזיר ופטר חמור דקאי שער אתרוייהו ועוד תניא נמי בתוספתא התולש צמר מבכור תם והניחו בחלון אע"ג שנולד לו מום לאחר מכאן ושחטו הרי זה

יקבר וי"ל דאיכא לשנויי הכא כדמשני התם אפטר חמור כאן בשק כאן בשער פי' שער ממחר לכלות וסגי ליה בקבורה אבל אם עשה ממנו בגד חיישין שמא יוציאוהו אחר שנקבר ובעי שריפה ואיכא דמשני התם ומוקי לה כר' יהודה דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברים רשאי: (תוספות)

דף לג

ובית הלל הני מילי תם אבל בעל מום כתיב **[דברים טו-כב]** הטמא והטהור יחדיו יאכלנו ומה טמא שאינו אוכל בקדשים קלים אוכל בבכור זר שאוכל בקדשים קלים אינו דין שיאכל בבכור איכא למיפרך מה לטמא שכן הותר מכללו בעבודת צבור וב"ה אטו בעבודה קאמר באכילה קאמרינן אכילת זר עדיף ורבי עקיבא מתיר ואפי' עובדי כוכבים מ"ט דרבי עקיבא **[דברים טו-כב]** כצבי וכאיל מה צבי ואיל מותר לעובדי כוכבים אף פסולין מותר לעובדי כוכבים ואידך תלתא צבי ואיל כתיבי חד לכדרכי יצחק (וחד לכדרי') [ור'] אושעיא וחד לכדרכי אלעזר הקפר ואידך מה צבי ואיל פטורים מן הבכורה אף פסולי המוקדשין פטורין מן הבכורה ת"ר בכור אין מאכילין אותו לנדות דברי בית שמאי וב"ה אומרים מאכילין אותו לנדות מ"ט דב"ש דכתיב **[במדבר יח-יח]** ובשרם יהיה לך מה התם נדות לא אף הכא נדות לא וב"ה הני מילי תם אבל בעל מום הטמא והטהור אכלה וב"ש ה"מ היכא דאין טומאה יוצאה עליו מגופו אבל היכא דטומאה יוצאה עליו מגופו לא דאשכחן דפליג רחמנא בין טומאה יוצאה עליו מגופו לבין שאין טומאה יוצאה עליו מגופו דתנן הפסח שבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבים ומצורעין וזבות ונדות ויולדות וב"ה התם הוא דגלי רחמנא **[במדבר ט-י]** טמא נפש אבל הכא טמא סתמא כתיב לא שנת ת"ר אין מרגילין ביום טוב כיוצא בו אין מרגילין בבכור ולא בפסולי המוקדשין בשלמא יום טוב דקא טרח טירחא דלא חזי ליה אלא בכור מאן תנא אמר רב חסדא בית שמאי היא דאמר אין מאכילין אותו לנדות ולא בפסולי המוקדשין מאן תנא אמר רבי אלעזר בר' שמעון היא דתנן היו לפניו שתי חטאות אחת תמימה ואחת בעלת מום תמימה תקרב בעלת מום תיפדה נשחטה בעלת מום אם עד שלא נזרק דמה של תמימה מותרת אם משנזרק דמה של תמימה אסורה ר"א ברבי שמעון אומר אפילו בשר בקדירה ונזרק דמה של תמימה אסורה ורב חסדא לוקמה כולה כב"ש דלמא עד כאן לא קאמרי ב"ש אלא בבכור דקדושתו מרחם אבל פסולי המוקדשין דאין קדושתו מרחם לא

רש"י הני מילי בכור הם. איחיקא לחזא ושוק דהא קרא בהם קמשחעו דכתיב לעיל מיניה את דמס חזרוהו אבל בעל מום כתיב דפרשת כל הבכור (דכריס טו) הטמא והטהור יחדיו: זר שאוכל בקדשים קלים. שלמים ומעשר ופסח: בעבודת צבור. דלם אין כהן טהור באתו בית אב עושה טמא עבודה זבול דכתיב במועדו ואפילו בשבת ואפי' בטומאה: באכילה זר. קיימי וצבאכילה זר עדיף מטמא כדלמך בקדשים קלים ללא משכחת אכילה דכהן טמא מותר בה זר אסור בה: ואידך. תנא קמא אליבא דבית הלל אמר כן התקא כבי ואיל כתיבי כדכא חכמי כדכא חכמי יצחק ורבי אושעיא ולא תפרש לנו היכן: לכדרי' אלעזר הקפר. בשחיטת חולין כפי' שני (דף כח). מה הם. חזה ושוק נדות לא דלמא שאלך את הקדש חייב בכרת: הפסח שבה בטומאה. שנטמא רוב בכור במה ועשו פסח בטומאה לא יאכלו ממנו זבים וזבות וע"ג דלכילי ליה טמאי מהים אלמא שני בן בין טומאה היוצאה מגופו לטומאה שאינה יוצאה מגופו: הם. הוא דזבין לא יאכלו משום דכדיא גלי רחמנא טמא נפש מותרין ותו לא דכתיב (במדבר ט) איש כי יהיה טמא לנפש וגו' ומינה דייקין איש נדהא לפסח שני ולא בכור ובטמא נפש הוא דגלי רחמנא איש ולא בכור אבל טומאת זבול כדקיימי קיימי אבל הכא בכור סתמא כתב רחמנא הטמא והטהור: אין מרגילין בכבור. ואפי' בעל מום להפשיטין דרך הרגלים כל העור שלם לעשות ממנו מפוח לנפחים או למוכרי דגש וזמן שנתנין אותו בעורות כבשים המפשיטין שלמים: ולא בפסולי המוקדשין. אע"פ שפדו ושחטן לאכילה: דלא חזי ליה. ביום טוב: ב"ש היא. דסבדי בכור בעל מום בקדושתו קאי אפי' לאחר שחיטה כהם וכי יכיר דהם אין מרגילין משום בזיון דקדשים דפגום הבשר דמתייבא לחתוך העור ומהך הבשר בעל מום נמי אין מרגילין: רבי אלעזר בר' ש"ש. דמחמיר בפסולי המוקדשין דלמך אפילו לאחר שחיטה בקדושתיהו קיימי: שתי חטאות. שהפשיטן לאכילתו שאלם האחד האחר יתכפר דכתיבה ונפל מום באחת: תמימה תקרב. לחטאות: בעלת מום פדה. ודמיה לנדבת אפרות: נשחטה בעלת מום. אחר פליגיה: אם עד שלא נזרק דמה של תמימה. נשחטה: מותרת. באכילה וע"ג שנוקד דם התמימה קודם שתיאכל בשר בעלת מום דסביחא בן דלמאך שבהא לכלל היתר זביחה שוב אין בה קדושה כבעלה מום: אם משנזרק דמה של תמימה נשחטה אסורה. אפילו בהנאה דהויא לה חטאת שכיפרו בעליה ולמיתה חזלא דזו היא אחת מהמשן חטאות ממות: אפילו בשר בקדיה כו' אסורה. בשר בעלת מום דסביחא ליה אפילו לאחר שחיטה בקדושתיהו קיימי וחטאת שכיפרו בעליה מיקריא: לוקמה כולה כב"ש. דקס"ד דכי יכיר דמחמיר ב"ש בכבור מחמיר נמי בשאר פסולי המוקדשין: (רש"י)

תוספות ובית הלל ה"מ תם כו'. אף על גב דהאי קרא מיירי נמי בבעל מום בין לרב בין לדבי רב דלעיל בריש עד כמה (דף כח). ובין לרבי ישמעאל בין לרבי עקיבא דפי' איהו מקומן בסופו (זבחים דף נו). ובין לרבי ישמעאל ובין לרבי יוסי הגלילי דברישי ב"ש (שם דף לו). או מפרש דמשמע אחד תם ואחד בעל מום או מהייה (לו) דדריש לימד על הבכור בעל מום שנתנו לכהן מ"מ אתי קל וחומר ומפיק מהיקשא ונאכל לזרים מאחר דמתוקמא היקשא דכחה התנופה בתם ובכי האי גונא אשכחן בפ"ק דזבחים (דף י): גבי אשם שנכנס דמו פסול לא מצית אמרת קל וחומר מעולה אף על גב דרבנן אית להו היקשא דחטאת כאשם למלתא אחריתי כדמוכח סוגיא התם ובפ"ק דקדושין (דף יד.). אתי קל וחומר ומפקא מגזירה שוה בגמרא ובמיתת היבם גבי וכל היכא דכתיב (חוקה) [עיינבא] לא דרשין ק"ו ובשמעתין דמצות עשה שהזמן גרמא גבי פסלים חייבין נשים לא כל שכן והא דלקמן דריש פי' ט' (דף נג.): דדרשין מהיקשא דעשר תעשר מקיש בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן מן החדש על הישן לא ומפקא מק"ו דכבשים ועזים שהם כלאים זה בזה מתעשרים מזה על זה חדש וישן כו' התם לא מיתוקמא היקשא אי אתית למידן ק"ו ואע"ג דלרבי יוסי בר' יהודה צריכי היקשא לכדאמר בההוא פירקא דמה מעשר ניטל באומדן ובמחשבה וכי' וצריכא נמי לכדדרשי' בזבחים בסוף פי' בית שמאי (דף מה). קדשי עובדי כוכבים אין חייבין מ"מ עיקר אתיא היקש לשנה שנה והא דבכל הבשר (חולין דף קטז.). איכא מ"ד דבשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה מגזירה שוה דקדש קדש ואיכא למאן דאסר אף בהנאה מק"ו לא קשיא מידי אהיה דקדושין (דף נו) כדפרשין בקדושין: חד לכדרכי יצחק ור' אושעיא. פי' בקונטרס דלא אתפרש רבינו תנאל מפרש דהיינו ה"מ דפי' אב דמכות (דף כב.). המרביע שור פסולי המוקדשין והמנהיג שור פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הן ועשאן הכתוב שני גופין פירוש שהשור בפני עצמו נחשב כצבי וכאיל דהיינו שני מינין ולא כמו שרגילין לפרש שם שקצת הוא כקדשים וקצת הוא כחולין אלא מצבי ואיל נפקא דקאמר הכא: אין מאכילין אותו לנדות. ה"ה לבעל קרי דלא שרו רק לטומאה שהותרה בפסח כדמוכח בסמוך: דתינא היו לפניו שתי חטאות כו'. ברייתא בתמורה ב' ולי חטאת (דף כד) ומיירי כשהפריש שתי חטאות לאחרות והרי עתה אחת תמימה ואחת בעלת מום שבמשנה [קרבה שניה עד] שלא נשחטה ראשונה תמות שכבר כפרו בעליה ויש לתמוה דברייתא אסרי רבנן בעלת מום כשנשחטה לאחר זריקת דם של תמימה ובמשנה שרי ורבי אלעזר בר' שמעון אסר בברייתא בכל ענין ובמשנה שרי כשנשחטה קודם לכן ואומר ר' דבמשנה מיירי שהפריש פרה בעלת מום וחיללה על התמימה שכל קדושה של בעלת מום נכנסה בתמימה ותפסה קדושתה ולכן מותרת הבעלת מום לרבנן בכל ענין דלא דמיה לחטאת שכיפרו בעליה ורבי אלעזר ברבי שמעון מחלק בין נשחטה קודם זריקה לנשחטה לאחר זריקה אבל הכא מיירי שהתמימה באה ע"י קדושת עצמה ולא חיללה הבעלת מום עליה כי אם על דמים ואין נראה כאילו פקע קדושה שלה כיון דאין התמימה באה מכחה הלכך לרבנן נזרק דמה לפני שחיטה הבעלת מום אסורה דמיה לחטאת שכפרו בעליה ולרבי אלעזר ברבי שמעון אסורה בכל ענין דמיה לחטאת שכפרו בעליה: (תוספות)

דף לד - א

אלא שלא יתן בו מום מנין שלא יביא דבילה ובצק ויניחנה על האוזן כדי שיבא כלב ויאכלנה ת"ל כל מום אחד מום אחד כל מום הכא בקראי פליגי דאמר רב יהודה אמר שמואל וכן אמר ר"ל וכן אמר ר"ג אמר ר"ה בר אבון [במדבר יח-ח] ואני נהניתי לך את משמרת תרומתי ר"א סבר בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומ' טהורה ואחת תרומ' תלויה ואמר רחמנא עביד לה שימור ורבי יהושע תרומתי כתיב למימרא דר' אליעזר סבר יש אם למקרא ורמינהי [שמות כא-ח] בבגדו בה כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה דברי ר"ע ר"א אומר כיון שבגד בה שוב אינו רשאי למוכרה אלא הכא בהא קמיפלגי ר' יהושע סבר הראויה לך שמור ושאינה ראויה לך לא תשמור ור"א נמי ראויה היא שמא יבוא אליה ויטהרנה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ש מתקיף לה ר"ג בר יצחק הי ר"ש אילימא ר"ש דמתני' עד השתא לא אשמעינן שמואל דבר שאין מתכוין מותר והא ר' חייא בר אשי אמר רב הלכה כר' יהודה ורב חנין בר אשי אמר שמואל הלכה כר"ש ורב חייא בר אבין מתני בלא גברי רב אמר הלכה כר' יהודה ושמואל אמר הלכה כר"ש אלא ר"ש דברייתא רב שישא בריה דרב אידי מתני לה בהדיא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ש דברייתא: **מתני'** הצורם אוזן בבכור זה ר"ה לא ישחוט עולמית

דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים נולד בו מום אחר ישחוט עליו: **גמ'** ומי קניס רבי אליעזר לעולם ורמינהי מי שהיתה לו בהרת

רש"י ורבי יהודה סבר כר"מ ומיהו גזר מקום שאין עושין בו מום אטו מקום שעושין בו מום: מעיקרו. קודם שהקדישה היה בו מום: במומו נמי ליתסרו. להטיל בו מום: עביד לה שימור. דכתיב משמרת: כיון שפירש טליתו עליה. שיעדה ארון אלמנה העבירה ונשאה ופירש כנפיו עליה שוב און האב רשאי למוכרה אפי' גירסה ארון לאון אלם מוכר בתו לשפחות אחר אישות וקיימא לן בפ"ק דקדושין (דף יח:) דר"א סבר יש אם למוכרה כנגדו זה כתיב בלא י"ד וזהו לאון כגיהה קשאר חיבות הכתובות בלא י"ד שאלה קוראין חטף קמץ כמו (בראשית לט) כשמעו: כיון שבגד בה. אביה שמכרה לשפחות שוב אינו רשאי למוכרה לאון אלם מוכר את בתו לשפחות אחר שפחות אבל לאחר אישות מלי לזונה ואמרי התם דר"ע סבר יש אם למקרה כנגדו קיימא ויש שמעשין השמועה במס' קדושין וגורסין ר"א סבר יש אם למקרה ור"ע סבר יש אם למוכרה וטעות הוא בידם דל"כ מלי מקשי הכל בכבורות: ר"ש. דלמך במתני' יקו אע"פ (שם) מום ולא קאמר דיחטט עליו: הלכה כר' יהודה. במס' שבת (דף כב.) דלמך דבר שאין מתכוין אסור: הלכה כר"ש. ולמה ליה תו לאשמעינן הכל: בלא גברי. בלא רב חייא ורב חנון: דכתיבה. דלמך אף ישחט על אחרו המום כיון דלא היה דעתו להטיל בו מום כדי להתירו אלא כדי שלא ימות לל קנסיון ליה: מתני' האורס. הפוגם אקנהני' כ' בלע"ז ודכתיב קא מיירי: גמ' ומי קניס ר"א לנגולם. שלנגולם לא יהא מותר: (רש"י)

תוספות אחד מום ואחד כל מום. ואפי' הני תנאי דלא דרשי כל בפרק אלו עוברין (פסחים מג:) אפשר דהכא דרשי שיש ענין כדפי' התם: אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה. וא"ת דפי' במה מדליקין (שבת כה.) ושם אמרי' ואחת טמאה ואמר רחמנא שלך תהא להסקה תחת תבשילך והיכי נפקי מקרא שלש תרומות טהורה וטמאה ותלויה וי"ל משום דכתיב נתתי לך משמרת תרומתי דקאי תרומתי אלך ואמשמרת דלך שייך אטמאה לרבייה להיתר הנהא ומשמרת שייך בתלויה דבעיא שימור: ורבי יהושע תרומתי כתיב. וא"ת לר' יהושע כיון דלא איירי קרא בשתי תרומות מנליה דטמאה שריא בהנאה וי"ל דנפק משאר דרשות דהתם בפרק במה מדליקין (ג"ז שם) ממנו אי אתה מבעיר כו' או מלו ולא לאורו מכלל דבת אורו הוא: ורמינהי בבגדו בה כו'. פי' בקונטרס דגרס כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה דברי ר"ע ר"א אומר כיון שבגד בה כו' ובפ"ק דקדושין (דף יח:) הביא ר"א מן המכילתא דגרס בדברי ר"ע כיון שפירש טליתו דר' אליעזר ליתא התם וברוב ספרים ישנים גרסינן איפכא כאן ובקדושין (ג"ז שם) ועוד דלגירסת הקונטרס מקדים דברי ר"ע לדברי ר"א שהיה רבו ועוד כתוב ברוב ספרים בבגדו בה בבגדו בה תרי זימני כיון שפירש טליתו ועוד היכי משמע ליה לר"א המסורת לשון בגידה משום דכתיב בבגדו בלא י"ד ה"נ לא כתיב בוי"ו ואע"ג דבלא י"ו אתה קורא חטף קמץ כדפירש בקונטרס כשמעו כשמעם (בראשית לד) באמרם (אסתר ז) כעברם (מלכים ב) ה"נ כי הוי לשון בגד וטלית אין רגילות לכתוב וי"ד באמצע של פעולה ועוד בההיא שמעתין בקדושין בסמוך כתוב בכל הספרים ישנים ולר"ג בר יצחק דאמר מעות הראשונות לקדושין נתנו במאי מוקים לה כו' דאמר לשפחות אחר שפחות הוא דלא מצוי למזבן אבל לשפחות אחר אישות מצוי מיזבן ליה ולפי' הקונטרס צריך להגיה ר"א ונראה לר"ת דגרסינן כיון שפירש טליתו כו' דברי ר"א ר' עקיבא אומר כיון שבגד והשתא הוי לשון בגידה דאי לשון בגד וטלית הוי לן למקרי בבגדו בוי"ו ואע"ג דקרינן ותתשפחו בבגדו (בראשית לט) דשאני הכא דאיכא למיטעי והמסורת משמע טפי לשון בגד וטלית מלשון בגידה מדכתיב בבגדו בלא י"ד ולכך אומר הברייתא תרי זימני בבגדו כיון שפירש טליתו כו' היה לך לכתוב בבגדו בוי"ד דלא ליתי למיטעי וכתוב בבגדו בלא י"ד לומר כיון שפירש כו' ובמכילתא שגורס שפירש טליתו דברי ר"ע הסופר חיסר ודילג ר"א וגם כל מילתיה דר"ע ודבר"ג בר יצחק גרסינן מוקי לה כו' כמו שכתוב בכל הספרים ישנים וקצת קשיא הא דפריך התם בקדושין אלא דקידשה אביה מי מצוי מזבין לה והא אין אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות בהך קושיא אליבא דר"א דשמתי הוא וי"ל דפשיטא לן שכן הלכה משום דר"ש ור"ש גופיה דהתם דקיימי כותיה ואמרי אבל לא לשפחות אחר אישות: אילימא ר"ש דמתני' עד השתא לא אשמעינן שמואל דבר שאין מתכוין מותר. תימא אטו מי שרי ר"ש משום דאין מתכוין הא אפי' במקום שא"א שלא יעשה מום נמי שרי דעושה מום במתכוין כדאמר לעיל דבקראי פליגי ושרי משום דכתיב (ויקרא כב) תמים יהיה לרצון אבל מטיל בבעל מום שרי ובפי' כל המנחות באות מצה (מנחות נו:): מפרש נמי טעמייהו מקראי ולפי' הקו' דלעיל בפרק הלוקח בהמה (דף כה.) גבי שתי שערות של פרה שעיקרן מאדים וראשן משחיר וקאמר ר' יוסי בן המשולם גוזז במספרים ואינו חושש ופי' בקונט' דחשיב אין מתכוין משום דאין מתכוין לגיזה אלא לתקן את הפרה ניחא נמי הכא דאין מתכוין משום הטלת מום אלא משום רפואה ולהכי פריך אמאי איצטרך ליה לשמואל לפסוק כר"ש דאפי' הוה אסר מטיל מום בבעל מום הוי שרי הכא משום דאין אלא לרפואה ושמואל אית ליה דבר שאין מתכוין מותר ומיהו א"א לקיים פי' הקו' כדפרישית לעיל בפ' הלוקח בהמה (ג"ז שם.) ונראה לפרש הכא דבתרתי פליגי דברייתא פליגי במטיל מום בבעל מום שאחזו דם ביותר וא"א לו להתרפאות בלא הקזה שלא ימות כדאמר לעיל דאי שביק ליה מית דאז חשיב מום ואפי' לא מית נמי כיון שלעולם לא יצא מאחזות דם אם לא יקיונו במקום שעושה מום חשיב כבעל מום והשתא ר"מ אסר במקום שעושה מום דקסבר כו' לא יהיה בו אפי' בבעל מום וחכמים שרו משום דכתיב תמים יהיה לרצון ובלבד שלא ישחט על אותו מום דגור אטו היכא דלא מית בלא עשיית מום דחשיב כתם או אטו היכא דיכול להתרפאות בהקזה במקום שאין אתה עושה מום ור"ש שרי אף לחטוט דלא גזר ור' יהודה אסר אף במקום שאין עושה מום כדמפרש בפ"ק דפסחים (דף יא:) דמתוך שאדם בהול על ממונו אי שריית במקום שאין עושה מום אתי למיעבד במקום שעושה מום ובמתניתין היא פלוגתא אחרת דר' יהודה קאמר בכור שאחזו דם אפי' מת אין מקיון בשום ענין כדפרישית וחכ"א יקיו פי' בן בית בין לא מת ובלבד שלא יעשה בו מום כלומר שיהיה בהקנתו שלא יוכל לבא לידי מום כשיקוי סמוך לאוזן או לניב שפתים או לחוטם דקסבר דבר שאין מתכוין אסור והיכא דלא מית דלא חשיב בעל מום אסור ר"ש אומר יקיו אע"פ שהוא עושה מום שהוא יכול לבא לידי עשיית מום דדבר שאין מתכוין מותר ולשון המשנה משמע ליה כמו שפירשנו מדלא נקט מקום שעושה בו מום ומקום שאין עושה בו מום כדנקיט בביריתא וא"ת וכיון דאחזות דם חשיב כמוס שאין יכול להתרפאות בלא עשיית מום א"כ לשחוט עילויה וי"ל דמדדברגן אסור דאתי לאיחלופי בתם א"נ חשיב כמו [מוס] עובר שיש לו רפואה: ומי קניס ר"א לעולם ורמינהי מי שהיתה לו. כמה שמעתתא מוכחא דצורם אוזן של בכור קנסא הוא ובסמוך נמי קאמר בהאי מומא קנסוה רבנן ואפי' לרבא דאמר בפ"ק דתמורה (דף ד:) מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני מכל מקום הכא שרי האי בכור מדאורייתא דהאי יש בו מום והאי גברא טהור דהא אין בו גזע כלל וא"ת דבספרי בפרשה ראה אנכי תניא רבי אליעזר אומר כו' המטיל מום בבכור ואוכלו עובר שנאמר לא תאכל כל תועבה אלמא דמדאורייתא אסור (וי"ל) דבסמוך אשכחן ליה קנסא (תוספות)

בדף לד

ונקצצה טהור קצצה מתכוין רבי אליעזר אומר לכשילד לו נגע אחר יטהר הימנו והכ"א עד שתפרח בכולו או עד שתמעט בהרתו מכגריס רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו כי קניס ר' אליעזר בממונו בגופו לא קניס ממונו איכא למימר דאתי למיעבד גופו מי איכא למימר דאתי למיעבד אמר רבא דר' אליעזר אדרבי אליעזר קשיא אדרבנן אדרבנן לא קשיא אלא דר' אליעזר אדרבי אליעזר לא קשיא כדשנינן רבנן אדרבנן נמי לא קשיא הכא במאי דעבד קנסוה הכא במאי דעבד קנסוה במאי איכוין למישרייה בהאי מומא בהאי מומא קנסוה רבנן דבהאי מומא לא לישתרי ליה והכא במאי דעבד קנסוה איכוין לטהורי נפשיה בהאי קציצה בהאי קציצה קנסוה רבנן בעי רב פפא יטהר תנן או ויטהר תנן למאי נפקא מינה לחתן שנראה בו נגע דתנן חתן שנראה בו נגע ונתנין לו ז' ימים לו ולאצטליתו ולכסותו וכן ברגל ונתנין לו כל ימי הרגל אי אמרת יטהר תנן מקמייתא טהר ליה לבתרייתא נטרין ליה ז' ימי משתה אלא אי אמרת ויטהר תנן סוף סוף כי לא מטמיא לבתרייתא הא מיטמיא וקאי מקמייתא מאי תיקו בעי מיניה ר' ירמיה מר' זירא צורם אוון בבכור ומת מהו לקנוס בנו אחרינן אס תימצאי לומר מוכר עבדו לעובדי כוכבים ומת קנסו בנו אחרינן דכל יומא ויומא מפקע ליה ממצות אס תימצאי לומר כוון מלאכתו במועד ומת לא קנסו בנו אחרינן משום דלא עבדא לאיסורא הכא מאי לדידיה קנסו רבנן והא ליתיה או דלמא לממוניה קנסו רבנן והא איתיה א"ל תניתוה שדה שנתקוזה בשביעית תזרע למוצאי שביעית ניטייבה ינידייה לא תזרע למוצאי שביעית ואמר (רב אסי) בר' חנינא נקטינן הטיבה ומת בנו זורעה אלמא לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן אמר אביי נקטינן

רפ"ז ונקללה. שלא נחכוין לקללה: לפשוולד לו נגע אחר. שהרי הוא עכשיו טמא ומנוגע: יטהר מן הרשקונה. והולכין אחר ז' ואם ירפא מזו טהור מכולם לחוגלאי מילתא דלא (נמו) הוא קמייתא מיהאי נמי כי האי: עד שהפחה בכולו. נגע האחרון וליכא למיחש למידי דהא אי הוא ביה קמא השתא נמי הוא טהור כדכתבי (ויקרא יג) וחסה הדרעה את כל עור הגנע וגו': או עד שתמעט בהרתו הרשקונה מכגריס. קודם שקללה אבל אי בשעה שקללה הוא ביה שיעור נגע אין לו מהרה עולמית דקנסוין ליה לעולם: בממונו אתי ליה למיעבד. ממה נפשך דסבר אטיל בו מוס ואם יחיוהו לי בכך הכי נשכרתי ואם לאו מה הפסדתי אם אמתין למוס אחר בלא"ה נמי ייחיו ממחתי עד שיפול מוס הלכך קנסוין ליה אפי' יפול בו מוס אחר כי היכי דלא לית וליעביד: בגופו מי איכא למימר. דמנחי' לסיפקא ולקוחז אי לא קנסוין ליה לעולם הא ודאי לא עביד דחייש שמה נגע אחר לא יוולד לו לעולם ולא אטרה לעולם ואפי' אם יוולד מה אהני לו בקליה הכי הוא נגוע כשתחלה מוטב לו להניח את זה שמה ירפא: בהאי מומא. לא מיחתי ליה עד שיוולד לו אחר: בהאי קללה. וכיון דהך קליה אינה מועלת לטהרו נמלא טמא עולמית דחשבינן לנגע כמאן דליתיה דמי יימר דלא היה ביה הוא מיהאי: יטהר תנן. דמשמע מיד כשיוולד בו נגע אחר יטהר מן הרשקונה: או ויטהר תנן. דמשמע כשיוולד נגע אחר ויטהר ממנו מן האחרון אז יטהר מן הרשקונה: למאי נפקא מינה. הא א"ר יטהר תנן הא טמא הוא מן האחרון עד שתפרח (ממה נפשך) וממה נפשך טומאה שייכא ביה: לחתן שנוולד בו נגע. דנגע האחרון נוולד בו ימי חתנות: ונתנין לו. שלא יראה כהן את הנגע דכל כמה דלא ליה כהן ולא מטמא ליה לא הוא טמא דככהן תלך רחמנא: לאצטליתו. טליתו אם נוולד בה נגעי גדדים: מקמייתא טהר ליה. מיד כשנוולד זה ומזה אינו טמא לנטרין ליה יומי דחווהו או ש' רגל לכל אדם אלא אי ויטהר תנן סוף סוף לא מהני ליה מידי הא לנטרין ליה טהור מרשקונה עד שתפרח אחרונה: ומת. הארס מהו לקנוס בנו אחרינן שלא יאכל מאותו בבור עולמית: אם חומצי לומר. במסכת גיטין דהמוכר עבדו לעובד כוכבים דקיימא לן קונסין אותו לפדותו עד עשרה דלמו וימיעיאל לן התם אם מת המוכר מהו לקנוס בנו אחרינן אם חומצי לומר ולמפיקט בהאי דקונסין התם דינא הוא דכל יומא מפקע ליה ממצות: ואם חומצי לומר. הא דלמחינן במ"ק (דף יב:) המכין מלאכתו במועד מניח כרמו לבלור ואומר במועד אבליינה שהרי דבר האבון הוא והחיוהו חכמים במועד האבון ולא יבצרנה הואיל ולכך נחמו וימיעיאל לן התם אם מת קודם המועד מהו לקנוס בנו אחרינן ולא יבצרנה במועד ואם חומצי לומר התם הוא דלא קנסוין לבנו דהא לא עביד אביו איסורא דהא מת קודם המועד: אבל הכא. עבד איסורא דמטייל מוס בקדשים: לממוניה. לככורי: שנתקוזה. שנטל קוליה ממנה שחיו תלושין ומפוזרין בה: חזרע למוצאי שביעית. לביכא למינקם מידי דהא לא עבד בשביעית עבודה חסובה: ניטייבה. נזבלה ע"ל עגלות ומשאות של זבל: נידירה. על ידי דיר בהמות שמעמידין ומשכיבין אותה חדש או הקשים כדי לזבלה: לא חזרע. דקנסוין דעבד עבודה חסובה בשביעית: (רפ"ז)

תוספות לרבנן דסברי כאחרים דדרשי התם בפסולי המוקדשין הכתוב מדבר או בבישול בשר בחלב כדקאמר בפ' כל הבשר (חולין קיד:) ואין לאסור שיחית על אותו מוס מלא תאכל כל תועבה כמו בשר בחלב וכלאי זרעים ומעשה שבת שיש לחלק אות' ולר"א דלא מפליג מאי פריך עליה מבהרת דגבי צורם אוון בבכור דאסור מדאורייתא עד שיוולד מוס אחר יש לנו לקנוס כשנוולד בו מוס אבל קוצץ בהרת דמדאורייתא טהור מיד שנקצץ עד שיוולד נגע אחר ו"ל דאפי' לא היה לנו לקנוס במוס עולמית אלא עד מוס שלישי או רביעי א"נ נהי דאי יתיר ר"א לשחוט במוס אחר אין כאן קנס מ"מ לא היה לנו לקנוס במוס שלא עשה בו עבירה כי היכי דלא קניס בנגע אחר א"נ דספרי אסמכתא בעלמא הוא: עד שתפרח בכולו. בכל הספרים [כתוב] עד שתמעט בהרתו מכגריס אבל במס' נגעים ליתיה כדפי' בקנז' ואומר רבי דאי גרסינן ליה ה"פ שאם קצצה ונעשה בכגריס ומה ששייר נתרפא מקצתו מעצמו שאפי' היה בו מה שנקצצה לא היה בו כגריס: מקמייתא טהר ליה לבתרייתא נטרין ליה ז' ימי המשטה. וא"ת והא בעי תגלחת וצפרים ואסור בתשמיש המטה כל ימי ספורו ו"ל כגון שלא היה אלא מצורע מוסגר א"נ אפילו מוחלט נהי דכי קצץ טמא מדרבנן מ"מ שרי לעשות תגלחת וצפרים ולמנות ימי ספורו וליטהר מן התורה ומיהו כפרותו א"א להביא דאינו יכול להכניס ידיו לבהונות כל זמן דטמא מדרבנן כדאמר (פסחים דף צב.) אע"פ שאין טבול יום אחר נכנס זה נכנס דלא התייר אלא משום פסח: בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא צורם אוון בכור ומת מהו שיקנסו בנו אחרינן. בפרק השולח (גיטין מד.) נקט תחלה הבעיא דמוכר עבדו ובמ"ק בפרק מי שהפך (דף יב:) נקט בכוון מלאכתו ובכל דוכתי עביד אס תימצאי לומר לא קנסו הכא קנסו משום הפקעת מצות דהא שנתקוזה ואומר רבי דשלתם שאל בבת אחת והש"ס קבע כל אחת במקומה כפי מה ששייכא ויש ספרים שכתוב במ"ק (שם) בעא מיניה רבא מר"נ אבל ברוב הספרים גרסינן ר' ירמיה מרבי זירא כמו כאן ובגיטין: אם תמצא לומר מוכר עבדו לעובדי כוכבים ומת קנסו בנו אחרינן דכל יומא מפקע ליה ממצות. אכתי המ"ל דאפילו תימצאי לומר התם לא קנסו (דדלמא) הכא קנסו משום דאיכא איסורא דאורייתא דכי הוי גויא איכא בפ' השולח גבי בעיא דמוכר עבדו ובמ"ק גבי בעיא דכוון מלאכתו במועד דקאמר אס תימצאי לומר בבורם קנסו משום דאיכא איסורא דאורייתא ובגיטין נמי הוה מצי למינקט אס תימצאי לומר לא קנסו הכא קנסו משום הפקעת מצות דהא יומא ויומא (כמו) בעבד ובמ"ק נמי נקט חד טעמא בצורם וטעמא אחרינא במוכר עבדו והוה מצי למימר חד טעמא בתרייהו דאם תימצאי לומר בצורם ובמוכר דקנסוה משום דעבדיה לאיסורא אבל כוון מלאכתו לא עבד לאיסורא: שנתקוזה. מ' בקנז' שנטל קוצים ממנה שהיו תלושין ומפוזרין בה והדין עמו דא"א לומר בקוצים שהיו מחוברים דא"כ לא תזרע דאיכא איסורא דאורייתא בנטיילתם שמייהא את הקרקע כדאמר שבת פרק הבונה (דף קג.) גבי (התולש עולשין והמורד זרדים) דבארעא דיליה חייב (בכל דיליה חייב) בכל שהוא משום דאיכא יפוי הקרקע דאפי' מתכוין לזרוד דבר אחר וה"ל איכא יפוי קרקע כשתולש קוצים לחורשה לזריעה וכן משמע בירושלמי על המשנה תמן אסורים כשנטלו קוציה משמע דמוקי לה בתלושין: ניטייבה. בירושלמי מפרש איהו טיוב כל העם פעם אחת חורשין והוא חורש שתי פעמים: הטיבה ומת בנו זורעה. אם האי טיוב מדרבנן קשה היכי שפיט צורם אוון בכור דאורייתא ואם הוא נמי דאורייתא קשה בגיטין (דף מד:) דפשיט מיניה גבי עבד (עברי) לימא שאני הכא דחמיר משום דמפקע ליה ממצות ו"ל דקסבר שראוי להחמיר בשביעית יותר מכולם כדאמר בקדושין (דף כ.) כמה קשה אבקה של שביעית: (תוספות)

טימא טהרות ומת לא קנסו בנו אחריו מ"ט היזק שאינו ניכר לא שמיא היזק קנסא דרבנן לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן: מתני מעשה בזכר של רחלים זקן ושערו מדולדל וראחו קסטור אחד ואמר מה טיבו של זה אמרו לו בכור הוא ואינו נשחט אלא א"כ היה בו מום נטל פיגום וצרם אזנו ובא מעשה לפני חכמים והתירו ואחר שהתירו הלך וצירם באזני בכורות אחרים ואסרו פעם אחת היו תינוקות משחקין בשדה וקשרו זנבי טלאים זה בזה ונפסקה זנבו של אחד מהם והרי הוא בכור ובא מעשה לפני חכמים והתירו ראו שהתירו הלכו וקשרו זנבות בכורות אחרים ואסרו זה הכלל כל שהוא לדעתו אסור שלא

לדעתו מותר: **גמ'** פעם אחרת היה כו' וצריכא דאי אשמעינן עובד כוכבים דלא אתי למיסרך אבל קטן דאתי למיסרך אימא לא ואי אשמעינן קטן משום

דלא אתי לאיחלופי בגדול אבל עובד כוכבים דאתי לאיחלופי בגדול אימא לא צריכא א"ר חסדא אמר רב קטינא לא. שנו אלא דא"ל א"כ היה בו מום אבל אם א"ל אם נעשה בו מום כמאן דא"ל זיל עביד ביה מומא דמי אמר רבא מכדי ממילא הוא מה לי היה מה לי נעשה אלא נעשה נמי ממילא הוא ולא שניא: זה הכלל כל שהוא לדעת אסור: לאיתוויי מאי לאיתוויי גרמא: שלא לדעת: לאיתוויי מסיח לפי תומו: מתני היה בכור רדפו בעטו ועשה בו מום ה"ז שוחטין עליו:

גמ' א"ר פפא לא שנו אלא שבעטו בשעת רדיפה אבל לאחר רדיפה לא פשיטא מהו דתימא צעריה הוא דמדכר קמ"ל איכא דאמרי אמר רב פפא לא תימא

בשעת רדיפה אין אבל שלא בשעת רדיפה לא אלא אפילו לאחר רדיפה נמי מאי טעמא צעריה [הוא] דמדכר א"ר יהודה מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם אמר רבא גדיא באודניה אימרא בשפותיה איכא דאמרי אימרא נמי באודניה אימור דרך צדעיו נפק אמר רבא אכל ולא מיחזי פעי ומיחזי הוי מומא מאי קמ"ל תנינא החוטין החיצונות שנפגמו ושנגממו הפנימיות שנעקרו מ"ט לאו משום דכי פעי מיחזי אמר רב פפא רבא נמי טעמא דמתני' מפרש מאי טעמא נעקרו הוי מומא משום דכי פעי מיחזי: מתני כל המומין הראויין לבא בידי אדם רועי ישראל נאמנין רועים כהנים אינן נאמנין רשב"ג אומר נאמן

הוא על של חבירו ואין נאמן על של עצמו ר"מ אומר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו: **גמ'** ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר רועי ישראל ביה כהנים נאמנין

ללגימא לא חיישינן רועי כהנים בי ישראל אין נאמנין מימר אמר כיון דקא טרחנא ביה לא שביק לדידי ויהיב לאחריני והוא הדין כהן לכהן דחיישינן לגומלין ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו ואתא רבי מאיר למימר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו וחד אמר רועי ישראל והן כהנים נאמנין

רש"י טימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו בנו אחריו. לשלם אע"ג לדידיה קנסו כדאמרי' בפ' ארבעה אבות נזיקין (ב"ק ד): שאינו ניכר. שהרי טהרות מונחות לפניו ואין היזק ניכר בהן: לא שמיא היזק. לחיוביה אפי' לדידיה מדאורייתא: מתני' ושערו מדולדל. לפי שלא היה נגזר מעולם: קסודו. ממונה: מה טיבו של זה. שהנחוחה לחזקו כל כך: פיגום. רומת: והתירו. שהרי אין לומר שהעובד כוכבים הזה להתירו נתכוין שהרי אינו יודע שע"י מום שיעשה בו נשחט אלא א"כ נפל מאלו: כל שהיא לדעת. שלהטיל מום נתכוין להתירו: גמ' דאי אשמעינן עובד כוכבים. דהתירו בכור רחשון על ידו משום דליכא למימר אחי האי עובד כוכבים למיסרך ללמד להטיל מום בקדשים דסיכריה עובד כוכבים לא איכפת לן שהרי נהוג הוא באיסורא: ולא אחי לאיחלופי בגדול. דמחן דחזי דהתירו חכמים במום הבא לו ע"י תינוקות לא אחי למימר אי שדי גדול מומא מיסחרי גדול בקטן לא מיחלף: לא שנו. דמותר הבכור ע"י העובד כוכבים: אלא דלמרו ליה. לקסודו אינו נשחט אלא א"כ היה בו מום דמשמע שיפול בו מום ממילא דליכא למימר דמדבריהם למד עובד כוכבים דניחא להו שיפול בו מום: נעשה. משמע ע"י אדם: ממילא הוא. שלא היה יודע העובד כוכבים שיהא מותר על ידו ולא להתירו נתכוין: גרמא. אם הניח בלח ודבילה ע"ג אוחן הבכור כדי שיבא הכלב ויטלנו: מסיח לפי תומו. שלא שלם קסודו מה טיבו אלא הם עמין מסיחין לפי תומם ואומרים ראה לא ישחט זה לעולם אלא ע"י מום ולא נתכוונו לכך שיטיל בו מום: מתני' היה בכור. איל מנגח רודפו לאלם לנגחו ובעטו אדם לבכור ועשה בו מום: ישחט עליו. ואפי' כהן לפי שלהללחו נתכוין: גמ' לעריה. מה שרדפו: קודם שילא לאויר העולם. דבכור אינו קדוש עד שתקדשו רחם: גדיא באודניה. גדי אוניו ארוכות וקודם שילא כל רחשו אוניו ויכול להטיל מום דכל זמן שלא ילא כל רחשו אינו כילוד: אימרא בשפותיה. ששפתיו נרחף תחלה ואזניו שקורות ואינו נרחף עד שילא כל רחשו: דעיו. טונפ"ש: אכיל ולא מיחזי. אם לבכור יש לו מום בחוד פיו וכי אכיל לא מיחזי אפילו הכי כי פעי מיחזי הוי מום שבגביו ושחט עליו דלמרי' בפירקין ללחמן (דף לו.) דאינו נשחט אלא על מום שבגביו: פעי. זועק ופותח פיו הרבה: חוטין החיצונות. ככי לשיני שקורין וינב"ה החיצונות אותם שלפנים כנגד חוטמו שניטל שנפגמו מהם מעט: או שנגממו. שנחכחו ברחבן מלמעלה בעומק ולא חיסרו כלום הוי מום הואיל ונרחף אותן חוטין: פנימיות. שהשיניים הגדולות קבועות בהן שקורין מיישילרי"ש: שנעקרו. לגמרי הוי מום כדמפרש ואזיל הואיל וכי פעי מיחזי אכל פנימה או גימס אינו ניכר בהם שהרי חבולות צפה: מאי טעמא. הוי פנימיות מום אפילו בעיקרה: מתני' הראויין לבא ע"י אדם. שיש לומר אדם הטילו בו כגון נסמית עינו נקטעה ידו נסדקה אונו: רועי ישראל נאמנין. לומר מאלויהן נאמנו: רועי כהנים אין נאמנין. דנחשדו בדבר ובגמרא מפרש מאי קרי רועי ישראל ומאי קרי רועי כהנים האי דנקט רחויין לבא בידי אדם לפי שיש מומין שאין רחויין לבא בידי אדם כגון בעל חמש רגלים או עינו אחת גדולה כשל עגל או קטנה כשל אווז דהוי מום שאין אדם נחשד עליו: דרשב"ג ור"מ מפרש בגמ' גמ' חד אמר. מתני' דקתני רועי ישראל נאמנין אפילו הן עומדים בבית הכהנים שהבכור שלהם: ללגימא לא חיישינן. דלחשיקה שמה על ידי אדם בלא לו כבוונה ורועה זה משקר ובלא להתירו כדי שישחטו רבו כהן ויאכילנו ממנו עמו: והא דקתני רועי כהנים אין נאמנין. הכי קאמר רועים שכן כהנים אין נאמנין אם הבכור ביד ישראל נחשד האי כהן רועה שהוא עמנו הטילו בו: (רש"י)

הוספות גדיא באודניה. כשרואה שמיעוט הראש בחוף יכול להטיל מום באוזן ואין לו לחוש מרישא האוזן שמא יצא רוב הראש וחזר דמתוך שאזני הגדי גדולות דרך אזנים לצאת במיעוט הראש אימרא בשפותיה אבל באזניה לא ויש לו לחוש שמא יצא רוב הראש וחזר: איכא דאמרי אימרא נמי באודניה [אימור] דרך צדעין נפק. כיון שרואה עכשיו מיעוט אוזן אין לומר שמא יצא ראשו ורובו וחזר והא אימרא כמו דאי כמו חיישי' שמא חוף לחומה לנו דפרק השואל בשבת (דף קנא.) ודחיישינן שמא אחרותו וכתבוהו דפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין לב.) ורבא דהכא ס"ל כרב חסדא דפ' בהמה המקשה (חולין סט:) דלרב הונא דאמר התם יצא שליש ומכרו לעובד כוכבים ויצא שליש אחר קדוש ולא חלה המכירה כלל כיון דנפק לבסוף רובא דאיתגלי מילתא דלמפרע קדוש א"כ הכא נמי שיצא רוב אחרי כן איגלאי מילתא דהוה קדוש מעיקרא ותחייב ממה שטמיל מהם בבכור ואיכא לאוקמי הא דרב יהודה אליבא דרב הונא כשלא יצא כלל וסוגיא נמי דריש כיצד מערימין (תמורה כד:) דמוקי דרב יהודה בזמן הזה ולא חזי להקרבה ופריך אי בזמן הזה מאי למימרא ומשני מהו דתימא נגזר דילמא נפיק רוב ראשו וקא שדי מומא קמ"ל ההיא נמי דלא כרב הונא לדידיה במיעוט ראשו נמי איכא איסורא ולא ה"ל למינקט רוב ראשו ועוד התם דקאמר ליה רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו יאה עולה עולה הוי או

דף לה ב

מימר אמר לא שביק צורבא מרבנן ויהיב לדידי רועי כהנים והן ישראל אינן נאמנין דחיישינן ללגימא וכ"ש כהן לכהן [דלא] דחיישינן לגומלין וחיישינן ללגימא ואתא ר"ש למימר נאמן על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו ואתא ר"מ למימר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו בשלמא למ"ד רועי ישראל והן כהנים נאמנין היינו דאתא ר"מ למימר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו אלא למ"ד רועי כהנים בי ישראל אין נאמנין מאי אתא ר"מ לאשמעינן היינו ת"ק איכא בינייהו דר' יהושע בן קפוסאי דתניא רבי יהושע בן קפוסאי אומר בכור בי כהן צריך שנים מן השוק להעיד עליו רשב"ג אומר אפי' בנו אפי' בתו ר' יוסי אומר אפי' עשרה והן בני ביתו אין מעידין עליו כמאן אזלא הא דאמר רב חסדא אמר רב קטינא ספק בכור שנולד בי ישראל צריך שנים מן השוק להעיד עליו כמאן כר' יהושע בן קפוסאי ר"נ אמר בעלים מעידין עליו דאי לא תימא הכי מעשר לר"מ מי מעיד עליו מעשר ודאי מהימן דאי בעי שדי ביה מומא בכוליה עדיה אלא ספק בכור לר"מ מי מעיד עליו וכי תימא ה"נ דלית ליה תקנתא והתנן שהיה רבי יוסי אומר כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ור"מ מחייב אלא ש"מ בעלים מעידין עליו כהנים הוא דחשידי אמומי ישראל לא חשידי אמומי איתמר ר"נ אמר הלכה כרשב"ג רבא אמר הלכה כר' יוסי ומי אמר רבא הכי והאמר רבא בעלים עומדים עמו בחוץ נכנס שלם ויצא חבול מעידין עליו אימא כל בעלים עומדים ולא חיישי' אי הכי מאי למימרא מהו דתימא ניהוש לחשדא קמ"ל והלכתא כרשב"ג ודוקא בנו ובתו אבל אשתו לא מ"ס אשתו כגופו דמי א"ל רב פפא לאביי לרבי מאיר דאמר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו וקאמר רבי מאיר החשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה כולה כהנים הכי נמי דלא דייני דינא והכתוב דברים כא-ה ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע

רש"י דמימר אמר לא שביק לדידי ויהיב ליה לכהן אחרינא: וה"ה כהן לכהן. כלומר ומסבכא נפקא לן דכהן רועה אינו נאמן להעיד על הכבד של כהן אחר דחיישינן לגומלין דסבך אעידנו עכשיו והוא יגמול לי כשיתן לי ישראל בכור הם ואטויל בו מוס ויבא כהן זה ויעידני שמאלו נפל בו מוס: על של חבירו. בין רבו בין אחר דלא נחשדו כהנים אלא על הכבד עמנו שכבר נתנו לו ישראל: החשוד על הדבר. דהיינו כהנים שנחשדו על הבכורות: לא דנו ולא מעידו. ולקמיה פריך ר"מ היינו ת"ק: וחד אמר. מתניתין דקתני רועי ישראל נאמנין ה"ק רועי בהמות ישראל אע"פ שהן כהנים הרועין נאמנין דמה לו לסקה: מימר אמר לא שביק. האי ישראל כהן צורבא מרבנן ויהיב לי לדידי דספק רועה עם הארץ הוא: רועי כהנים. רועי בהמות של כהנים אע"פ שהרועים ישראל און נאמנין להעיד על בכורו של רבו כהן דחיישי' ללגימא וכ"ש רועי כהן ובהמות של רבו כהן און נאמנין דחיישינן לגומלין וללגימא: על של חבירו. אכהן לכהן קאי וקאמר דנאמן הבהן הרועה על של רבו דלא חיישי' לא לגומלין ולא ללגימא: החשוד על הדבר. כהנים חשודים על הבכורות: לא דנו ולא מעידו. ופליגי אדר' שמעון דשרי אפי' כהן לכהן ופליגי ארתנא קמא דלמך רועי בהמות ישראל ואפילו הן כהנים נאמנין והרועים כהנים און נאמנין: היינו ת"ק. דהאמר ת"ק נמי דכהן אינו נאמן: איכא בינייהו דר' יהושע בן קפוסאי: לריך שנים מן השוק. שנים כל שהן ואפילו כהנים אבל כהנים שבביתו לא ת"ק אית ליה דרכי יהושע בן קפוסאי דקאמר ת"ק רועי כהנים בין בי ישראל בין בי כהנים כדפרישית טעמא און נאמנין אבל כהנים דעלמא נאמנין ואפילו בכבדות דכהנים ולא חיישינן לגומלין אלא ברועה דקאי גביה וסבך אעיד את רבי והוא יעידני כשיתן לי ישראל בעלמא בכור ור"מ לית ליה דר' יהושע לגמרי דכיון דנחשדו כהנים על הכבד לא דן ולא מעיד אפילו כהן דקוק ואפי' הכבד ביד ישראל: ואפי' בנו ובתו. ר"ס לטעמיה דלמך נאמן הוא על של חבירו ואינו היינו נמי חבירו דאין כהן נחשד אלא על של עצמו: אפי' עשרה והן בני ביתו און מעידין. אבל מן השוק עד אחד נאמן דלר' יהושע לריך שנים מן השוק: ספק בכור דשל ישראל הוא. כגון רחלה שלא ביכרה וילדה שני זכרים דלמרי' פ"ב (לעיל יז). אחד לו ואחד לכהן ואת שלו הוא ספק שמא יאכל ראשון ויענה עד שיומם ואוכלו ישראל: לריך שנים מן השוק להעיד עליו. שלא הוטל בו מוס בכונה: כר יהושע. דכי היכי דבכור בי כהנים בעי שנים מן השוק להעיד עליו ה"נ ספק בכור ביד ישראל: ר"נ אמר ספק בכור ביד ישראל אפילו בעליו ישראל נאמן. דכהנים נחשדו על הבכורות ולא ישראל ואפילו על ספק בכור שנולד להם: דאי תימא הכי. אלא בעלים חשודים עליו אם כן הוא ישראל חשוד על האמומי: מעשר לר"מ. מי מעיד על מומא הא ח"ר מאיר החשוד על הדבר לעצמו אינו מעיד לאחרים כדחזין ר"מ פוסק אפילו כהנים חשודים: מעשר. בתמיה הא ודאי מהימן אפילו בעליו דהא אי בעי שדי ביה מומא בחיבה ככוליה עדיה קודם שיעשר דלכתו לא קדשא חד מינייהו: אלא הכי פריך. ספק בכור לר"מ אי בעלים חשודים עליה נמאלו ישראל חשודים על ספק בכור וכ"ס כהנים דהא אי הוה נמי בבהמות עדי כהן ספק בכור הנוול בעידו בעי אמתו עד שיומם דכהנים לא נפטרו מבכור בהמה טהורה דפריך שני (לעיל יז). וא"כ מי מעיד עליו: לית ליה תקנתא. לר' מאיר: שחליפיו ביד כהן. כגון האי ספק בכור שהכהן נטל (את לחיו) פטור ישראל מן המתנות דרועה ולחיים וקביה דעשו שאינו זוכה כזכה כדלמך דפריך שני (סח. ית) ור"מ מחייב ומדמחייב ליה רבי מאיר במתנות מכלל דבר אכילה הוא: הלכה כר"ש. דאפילו בנו ובתו: כהן בעליו. של בכור עמנו עומד בחוץ ונכנס הכבד שלם בבית ואלא חבול מעידין עליו אותם שבית שמאלו נפל בו אלא און נחשד אלא כהן בעל הבית שהבכור שלו כר"ש: אימא כל בעליו. בניו ובני ביתו עומדין עמנו בחוץ ומעיד עליו רועה שהיה בבית: פשיטא. הואיל וכל בעליו עמנו מי יטילנו בו: מהו דתימא ניהוש ניהוש לחשדא. דרועה גופיה הטיילו בו ל"א אימא כל בעלים עמנו כלומר אי אמרי סהדי כל בעליו של בכור דהיינו הוא ובני ביתו הו עמנו בחוץ ונכנס הכבד שלם בבית ואלא חבול מעידין כלומר עווקו עדות זקרי הואיל ולא היה איש בבית. ניהוש לחשדא שמא הם גרמו לו מתחלה שהניחו לו דבילה על האון אי נמי עשו לו גומא ונפל סם: (רש"י)

תוספות מימר אמר לא שביק צורבא מרבנן ויהיב לדידי. והא דאמר לעיל בסוף פרק ב' (דף יח ב): בחצר בעל הבית ורועה כהן דלר"ט אקוניי מקני ליה מקום בחצירו ואפילו ר"ע לא פליגי אלא משום דאית [ליה] פסידא לא מקנה [ליה] מידעם התם איירי במכירי כהונה או שאוהבו ורגיל ליתן לו: איכא בינייהו דרבי יהושע בן קפוסאי. דת"ק סבר כותיה דדיוקא רועי כהנים בין בי ישראל בין בי כהנים אינם נאמנים כדאמר טעמא אבל שני כהנים מן השוק נאמנים ולר"מ אפי' שנים מן השוק אין נאמנין דלית ליה כרבי יהושע בן קפוסאי דקסבר ר"מ החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו ושנים מן השוק דקאמר ר' יהושע בן קפוסאי כבהנים איירי דישאל אפילו חד מהימן ולר"מ כל היכא דאסור אפי' שנים אין נאמנין כדאמר בסמוך ספק בכור לר"מ מי מעיד עליו: וכי תימא דלית להו תקנתא כו'. הוה נצי למימר דחלקנו בין חבר לעם הארץ כר' יהושע דלקמן וכן בסמוך דפריך כהני ה"נ דלא דייני דינא א"כ ר' יהושע עצמו חוזר בו דקא"ל לר"ג היאך התי יכול להכחיש את החי ופירש שם בקוב"ט שרועה לומר דאי אמרתי וחוזר אני בו ומיהו מסתברא דמשום כבוד דר"ג הוא דקאמר הכי כי ההיא דתפלת ערבית (ברכות דף כז:). שאמר כמו כן אע"פ שאל היה חוזר בו מה שאמר תחלה רשות דהכי פסק רב התם הלכה כדברי האומר רשות: אלא לאו ש"מ בעלים מעידין עליו. תימה ורב חסדא דבעי לעיל שנים מן השוק בספק בכור בי ישראל תקשי ליה לר"מ מי מעיד עליו כיון דישאל נמי חשידי וי"ל דהוה משני כדפרישית דחלקנו בין חבר לע"ה א"נ יאמר רב חסדא ספק בכור לא יחמיר ר"מ שלא יהו שנים מן השוק נאמנים: ניהוש לחשדא. שיחשדו שמא נשאר אחד מן הבית: כהני הכי נמי דלא דייני דינא. לרבא דאמר בפ' זה בורר (סנהדרין כז.) אוכל נבילות להכניס שהוא רע לשמים אינו חשוד להיות רע לבריות לא פריך מידי אבל לאביי התם פריך שפיר ועוד יש לפרש לרבא דמשמע ליה שיש לכהנים

להיות כשרים לכל (זמן) דין שבעולם ולכל הוראה כדכתיב (דברים כא) כל ריב וכל נגע ועוד היה יכול להקשות היאך מותר לאכול משחיתו והיאך כשרים על כל קרבנות כולם ועוד בלא בכור נמי יכול להקשות לרבי מאיר מטעם דנחשדו כהנים על השביעית כדאמרין בפרק זה בורר (סנהדרין כו.): (תוספות)

דף לו

אימר דא"ר מאיר לחששא לאחזוקינהו מי אמר איבעיא להו עד מפי עד מהו לעדות בכור רב אסי אסר ורב אסי שרי א"ל רב אסי לרב אסי והא תנא דבי מנשה אין עד מפי עד כשר אלא לעדות האשה תני אלא לעדות שהאשה כשרה לה בלבד רב יימר אכשר עד מפי עד בבכור קרי עליה מרימר יימר שרי בוכרא והלכתא עד מפי עד כשר לעדות בכור א"ר אילעא לא היו מוחזקין בו שהוא בכור ובה אחד ואמר שהוא בכור ומומו עמו נאמן מאי קמ"ל שהפה שאסר הוא הפה שהתיר תנינא האשה שאמרה אשת אישי הייתי וגרשה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר מהו דתימא התם הוא דאי בעיא לא אמרה אבל הכא דלא סגיגא דלא אמרה אשת אישי בחוץ לא אכיל אימא לא הפה שאסר הוא קמ"ל דאי משום הכי הוה שדי ביה מומא דניכר ואכיל ליה מתקיף לה מר בר רב אשי מאי שנא מההוא גברא דאוגר ליה חמרא לחבריה וא"ל לא תיזיל באורחא דנהר פקוד דאיכא מיא זיל באורחא דנרש דליכא מיא אזיל באורחא דנהר פקוד ומית חמרא ואתא א"ל באורחא דנהר פקוד אזלי ומיהו מיא לא הו ואמר רבא מה לו לשקר אי בעי אמר באורחא דנרש אזלי ואמר אביי מה לו לשקר במקום עדים לא אמרינן הכי השתא התם ודאי איכא מיא התם ודאישי ביה מומא חששא הוא ובמקום חששא אמרינן מה לו לשקר יתיב רבינא וקאמר להאי שמעתא בלא גברא א"ל רבא זוטי לרבינא אנן משמיה דר' אילעא מתנינן לה רבי צדוק הוה ליה בוכרא רמא ליה שערי בסלי [נסריה כיילי ערובה ערבה קלופה] בהדי דקאכיל איבוע שיפתייה אתא לקמיה דרבי יהושע אמר ליה כלום חילקנו בין חבר לעם הארץ אמר לו רבי יהושע הן אתא לקמיה דרבן גמליאל אמר ליה חילקנו בין חבר לעם הארץ אמר ליה רבן גמליאל לא אמר ליה הן אמר לו המתן עד שיעלו בעלי תריסין לבית המדרש כיון שנכנסו לבית המדרש עמד השואל ושאל כלום חילקנו בין חבר לעם הארץ א"ל רבי יהושע לאו א"ל רבן גמליאל והלא משמך אמרו לי הן יהושע עמוד על רגליך ויעידו בך עמד רבי יהושע על רגליו ואמר היאך אעשה אילמלי אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת עכשיו שאני חי והוא חי היאך חי יכול להכחיש את החי והיה ר"ג עומד דורש ור' יהושע עומד על רגליו עד שרינונו כל העם ואמר לחוצפית המתורגמן עמוד ועמד: [מתני](#) נאמן הכהן לומר הראיתי

בכור זה ובעל מום הוא: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב נאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו מאי טעמא כל מילתא דעבידא לאיגלווי לא משקרי בה אינשי אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא נאמן הכהן לומר הראיתי בכור זה ובעל מום הוא מאי טעמא לאו משום דאמרין מילתא דעבידא לאיגלווי לא משקרי בה אינשי התם הוא דקדשים בחוץ לא אכיל אבל הכא כיון דחשידי חשידי מתיב רב שיזבי האומר למי שאין נאמן על המעשר קח לי ממי שהוא נאמן או ממי שהוא מעשר אינו נאמן אמאי נימא כל מילתא דעבידא לאיגלווי לא משקרי בה אינשי שאני התם

רש"י לאחזוקינהו. בחשודים מי אמר ר"מ חשוד לדבר אחד חשוד לכל ההורה כולה היכא דמוחזק לן דעובד ע"ל דבר א': לעדות בכור. להעיד שלא הטיל בו מום זה ככוונה: לעדות אשה. שמת בעלה צמדינת היס: תני חלל לעדות אשה כשרה. ובעדות בכור נמי אשה כשרה לאמרינן הלכתא כרבן שמעון ואפי' בתו: יימר שרי בוכרא. יימר המתיר בכורות לשון גנאי: לא היו מוחזקין. בטלה שהיא בכור ובה כהן בעליו ואמר בכור זה הוא ומומו עמו שלא הטיל מום זה ככוונה ואחי לאחיווי לחכם אי קבוע הוא חי עובד הוא: נאמן. דהפה שאסר ואמר בכור הוא התיב ואמר מומו עמו: אשת אישי הייתי. ולא היית מוחזקין בה שהיא אשת איש מעולם: נאמנת. ומומנת להנשא: דאי בעיא לא אמרה. כלומר אי הוה חשודא להינשא בחיי בעלה בלא גירושין הוה שחקה ולא אמרה אשת אישי הייתי דהא בפנייה מחזקין לה: אבל הכא בבכור דלא סגיגא דלא אמר. בכור הוא דלימא ליה חכם מום קבוע הוא או עובד דקדשים תימינים אין הכהן נחשד לאכול בחוץ דבר כרת הוא אבל נחשד להטיל בו מום דלאו בעלמא הוא ולא יחא נאמן קמ"ל דנאמן: דאם כן. דהוא הטיל בו מום הוא שדי ביה מום הגיכר אפי' לעם הארץ שהוא מום וכו' לא הוה בעי למיחא קמון ולמימר בכור הוא דהא אין אדם אחר יודע שהוא בכור ובקדשים בחוץ נמי ליכא לספקויה דהא מום ניכר שדא ביה והיכא דאנן יודעין שהוא בכור ליכא למימר הכי דבעל כרחך אחי לקמן דאי הוה שחית ליה בלא מומחה כיון דכולי עלמא ידעי שהוא בכור הוה חשדי ליה: במקום עדים. דאנן שהדי דכל שעתא איכא מיא וז' כיון דאנן שהדי דכהנים חשודים על המומין לא נימא לה לי לשקר: הכא ודאי שדא ביה מומא. בתמיה: להא שמעתא. דר' אילעאי: בלא גברי. בסתמא אמר ליה לא היו מוחזקין בו שהוא בכור כו': כלום חילקנו בין כהן חבר לכהן עם הארץ. ומי חשדינן אנא למישידי ביה מומא ככוונה ככהן עם הארץ: הן. חלקנו ולא חשדינן: בעלי תריסין. מניינין חלמידי חכמים הנלחמים במלחמה של תורה: היאך אעשה. יכול להכחיש: אילמלי אני חי והוא מת. הייתי יכול להכחיש ולומר לא אמרתי: היאך יכול החי להכחיש את המת ודאי כך אמרתי וחוזרני ביי: עמוד ועמד. שחוק ושהק: מתני' הראיתי בכור זה. לחכם ואמר לי שמום קבוע הוא ושוחטו ובלבד שיהו לו עדים שלא הטילו בו: גמ' נאמן הכהן לומר. לחכם בכור זה נתן ישראל במום זה שבו: דעבידא לאיגלווי. דלחוי חכם ואמר לא התרחיו כן: לא. לעולם אימא לך מילתא דעבידא לאיגלווי משקרי אינשי והכא היינו טעמא דמהימנן ללא חשידי כהני לאכול קדשים תימינים בחוץ הלכך אין לאו דשרי ליה חכם לא הוה אמר שדא ליה שחית ליה בלא התרת מומחה: אבל הכא. דקא מחוי ליה לחכם ואמר במום נתן לי ישראל כדי שלא יאטרך להביא עדים שמאלכו נפל בו כיון דחשידי כהני הטילו מום ולמימר נפל מאליו חשידי נמי להטיל מום ולמימר ישראל נתנו לי במומו: קח לי ממי שהוא נאמן. שאינו לוקח פירות מעם הארץ או ממני שלוקח מעם הארץ ומעשר דמלוי קודם שימכרם: אין שלוח זה נאמן. לומר שמנאמן לקחתיו: (רש"י)

תוספות אימר דא"ר מאיר לחששא אלא אפילו במוחזק עובר על דבר א' לא היו חשוד על כל התורה כולה ואע"ג דבפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) אמר אביי עברין אוכל נבילות להכעיס פסול לעדות ומוקים לה כרבי מאיר וקיימא לן כוותיה דהוא מיע"ל קג"ם היינו דוקא לענין עדות דרחמנא אמר אל תשת רשע עד אבל בשאר מילי לא חשיד ומיהו ר' מאיר דקאמר התם עד זומם פסול לכל התורה כולה ה"ל הוה מצוי למינקט אחד משאר דברים ולא נקט עד זומם אלא לאפוקי מדר' יוסי דאפילו עד זומם נמי מכשר לדיני נפשות כשהוהם בדיני ממונות: ואמר רבא מה לו לשקר. רבה גרסינן שהיה רבו של אביי ולא רבא דרבא אית ליה בהדיא בחזקת הבתים (ב"ב דף לג:) דמה לו לשקר במקום עדים לא אמרינן דאמר דאביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא כו': בא לפני רבן גמליאל אמר ליה לאו. והלכה כן הוא דאין חילוק בין חבר לעם הארץ דבפרק בתרא דיומא (דף עה.) גבי ר' יוסי בן יזמרא דכהן הוה ומיבעיא ליה ליה הלכה כר' מאיר דאמר חשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו אי כרשב"ג דאמר נאמן על של חבירו ש"מ דלרבי מאיר לא היה מתיר אע"פ שהיה חבר: עמד השואל ושאל בפ' נערה בנדריה בירושלמי דריש מדכתוב ועמדו שני האנשים בו"ו דשואל הלכות ואגדות צריך לעמוד: עמוד על רגליך ויעידו בך. לא גרסי' ויעידו בך לא כאן ולא בפרק תפלת השחר ברישיה (ברכות כו.): דמה עדות שייך כאן אלא בסנהדרין בריש פרק כהן גדול (דף יט.) גרסינן ליה גבי עובדא דינאי ואגב פשטא דהתם נכתב כאן: היאך החי יכול להכחיש החי. כלומר שבור הייתי להעלים ואיני יכול ובקונט' פירש דודאי כך אמרתי וחזרתי בי וא"א כן דבפרק תפלת השחר (ברכות דף כו.): פסק שם הלכה כמותו: רבי חוצפית המתורגמן. מעשרה הרוגי מלכות: (תוספות)

דאית ליה לאשתמוטי סיפא ודאי מסייעא ליה מאיש פלוני הרי זה נאמן התם כיון דאית ליה תובע מירתת אמר ר' ירמיה בר אבא מנא ליה ליהודה הא אנא בגידול קבעתיה וגידול קבע בדידיה והכי א"ל נאמן ישראל לומר בכור זה נתתי לכהן במומו ישראל פשיטא לא צריך בקטן והגדיל מהו דתימא לא קים ליה קמ"ל בסורא מתנו כלשנא בתרא בפומבדיתא כלשנא קמא והלכתא אפילו כלשנא קמא רפרם בפומבדיתא הוה ליה בוכרא ויהביה ליה לכהן בלא מומא אזל שדא ביה מומא יומא חד חלש בעיניה אייתיה לקמיה א"ל בכור זה נתן לי ישראל במומו ארפסיניה לעיניה חזייה בשקריה א"ל לאו אנא דיהיבתיה לך ואפ"ה לא חש לה למילתא האי הוא דחציף כ"ע לא חציפי ההוא שרוע דאתא לקמיה דרב אשי אמר למאי ניחוש ליה אי כהן הוא אי ישראל הוא הרי בכור ומומו עמו א"ל רבינא לרב אשי ודלמא ישראל הוא ואמר רב יהודה אין רואין בכור ישראל אלא א"כ כהן עמו א"ל הכי השתא התם נהי דקדשים בחוץ לא אכיל אממוניה דכהן חשיד הכא מכדי ידע דהאי מוס מובהק הוא מ"ט איתיה קמיה רבנן משום כבודו דחכם על כבודו דחכם לא עביד איסורא עבד: **מתני'**

הכל נאמנין על מומי מעשר. **גמ'** מ"ט דאי בעי שדי ביה מומא מעיקרא מי ידע הי נפיק וכי תימא מפיק ליה בריש עשרה. **ויקרא כז-לג**] לא יבקר בין טוב לרע אמר רחמנא אלא דאי בעי שדי ביה מומא בכלי עדריה: **מתני'** בכור שנשמית עינו ושנקטעה ידו ושנשברה רגלו הרי זה ישחט על פי ג' בני הכנסת

רבי יוסי ואמר אפילו יש שם כ"ג אינו נשחט אלא על פי מומחה: **גמ'** רבי שמלאי ור' יהודה נשיאה תרווייהו משמיה דרבי יהושע בן לוי אמרי ואמרי לה רבי שמלאי ורבי' ל' תרווייהו משום ר' יהודה נשיאה אמרי התרת בכור בחוזה לארץ על פי שלשה בני הכנסת אמר רבא ובמומין מובהקין מאי קמ"ל תנינא בכור. שנשמית עינו ושנקטעה ידו ושנשברה רגלו הרי זה ישחט על פי ג' בני הכנסת אי ממתניתין הוה אמניא בח"ל אפי' מומין שאין מובהקין והאי דקתני מובהקין להודיעך כחו דר' יוסי קמ"ל א"ר יהודה א"ר ירמיה בר אבא ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה מאי קמ"ל תנינא הרי זה ישחט על פי ג' בני הכנסת אי ממתניתין הוה אמניא במקום מומחה קמ"ל במקום שאין מומחה אין במקום שיש מומחה לא אמר רב חייה בר עמרם ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה ג' מתירין את הנדר במקום שאין חכם ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה

רש"י דאית ליה לאשתמוטי. ולמומר אי לדיקדך לא מהימן אנא הוה חשיבנא ליה מהימן הלכך לא מירתת מעיקרה: מאי פלוני. דהזכיר לו משלח שם הנאמן הרי זה נאמן השליח דחייש שמה יתעני וגמלאחי משקר והך סיפא ודאי מסייעא ליה לרב יהודה דמילתא דעבידא לאיגלווי לא משקרי בה אינשי: התם כיון דליחא הובע מירתת. כלומר מהא לא חסייעיה דהתם מירתת שליח כיון דחזי דקפיד משלח להזכיר שם האיש סבר דחזי יתעניו אכל גבי בכור לא מירתת האי כהן דסבר מי יטרח לחפש אחר דברי ולישאל לחוזה ישראל אם נתנו לי צמומו: מנא ליה ליהודה הא. לחמון לעיל נאמן כהן לומר בכור זה נתן לי ישראל צמומו: אנא בגידול קבעתיה. אני שניחיה לגידול והוא שגאה לרב יהודה והכי אמרי לגידול נאמן ישראל לומר כו' ל"א בגידול קבעתיה לחכם א' גדול שניחיה: בקטן. שהיה קטן הטלה כשנתנו לו: מהו דמימא לא קים ליה בגויה. דמשום דהגידול הטלה אינו מכירו ושמה אחר הוא והאי כהן הטיל בו מוס: כלישנא בתרא. נאמן ישראל: כלישנא קמא. לחשי הכהן נאמן והלכתא אפי' כלישנא קמא: וימא חד הלך. רפרם בעיניה: אייתיה. האי כהן לוכוכא קמיה למויחזי אם מוס קבוע הוא וסבר ההוא כהן השתא חייש בעיניה ולכ ויכיר שזה הוא שנתן לו בלא מוס: ארפסיניה לעיניה. פתח עינו בכח: חזייה בשקריה. שהכיר שהוא נתנו לו בלא מוס: לא חש רפרם למויחא. למויחא נלא יהיה עוד כהן נאמן לומר בכור זה נתנו לי ישראל צמומו: האי הוא דחציף. שהרי הוא החזיק עצמו כחמון לשני דברים אחד שהטיל בו מוס ועוד דהיה לו להראותו לחכם אחר והראיה ליה עגמו שנתנו לו: שרוע. עינו אחת גדולה ואחת קטנה: אי כהן אי ישראל הוא. שאל היה מכיר בזה אם כהן אם ישראל ואמר ואפילו הוא כהן ותשוד על הבכור אין כאן חשדא שהרי כך נולד: א"כ כהן עמו. דשמה אם יאמר לו קבוע ישחטנו ויחבל הוא דקיון דקבוע הוא הכי נאכל לכל אדם אלא גזיזת כהן הוא והאי לא חייש לגזילה ואכיל ליה: הכי השתא התם. גבי שחר מומין שאין מובהקין איכא למויחא ליה ישראל שמה יגזול את הכהן ואע"ג דלדס כשר הוא בהא מילתא דלא בעי לשחטו אלא ע"פ מומחה נהי דקדשים בחוץ לא אכיל דכפרת הוא השוחט קדשים בחוץ מיהו הגזילה דכהן דלאו בעלמא חשיד: איסורא עבד. בתמיה ודאי לא יגזול: מתני' הכל נאמנין על מומי מעשר. להעיד שמאליו נפל בו ובספק מעשר קאמר כהן קרא לתשיעי עשירי לחמרי' צ"פ אחרון (לקמן נט.) אינו נאכל ואין לו תקנה אלא במוס: גמ' מי ידע הי נפיק. פתח עשירי שטייל בו מוס מעיקרה: בריש עשרה. כלומר בעשירי: מתני' שנסמית עינו. דהוי מוס מובהק: בני הכנסת. שאין חכמים: גמ' בחוזה לארץ. שאינו ראו להקריב ואפילו בזמן בית המקדש במס' תמורה (דף קא:): ספק. אמרה לי ר' ירמיה משמיה דרב ספק אמרה לי משמיה דשמואל: שאלה מתירין את הבכור כו'. צמומין מובהקין: (רש"י)

הוספות והלכתא אפילו כלישנא קמא. ואע"ג דהכא פסקינן דמילתא דעבידא לאיגלווי לא משקר מ"מ לא הימניה לע"א אלא משום דדייקא ומנסבא א"נ דלמא כיון דרחמנא לה לא דייקא ולמ"ד הכא אינו נאמן אפי' במילתא דעבידא לאיגלווי יש לחלק בין האי כהן לעד א"נ גבי אשה הקילו משום עיגונא ועוד דדייקא: חזייה בשקריה. פ"י ראהו והכיר בו בשקריה הוא לכהן כמו מאן דבעל עובדת כוכבים דמשכה ליה עוללתיה ולא מבשקר ליה בפ' עושין פסין (עירובין יט.) וכמו חלף קמיהו ולא בשקריה בפרק בתרא דיבמות (דף קב.) ובקונטרס לא פירש כן: משום כבודו דחכם. כדאמר לקמן ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה ובמקום שיש מומחה לא: פסק אבל הא פשיטא דבלא התרה אינו נשחט אפילו יש בו מוס מובהק אלא ע"פ ג' או מומחה: על כבודו דחכם לא עבר איסורא עבד. וא"ת מהאי שעמא לישתרו בלא עדות כל בכורות שהכניס מביאין לפנינו שיש בהם מוס מובהק וי"ל דשאני כהן שירא לאוכלו בלא התרת חכם פן יתגלה הדבר מתוך כך שהטיל בו מוס אבל האי ישראל אין לומר שמביא לפני חכם פן יודע שרוצה לאוכלו ולגזולו לכהן שחרי ג"ם עתה בשביל כך לא יתברר שלא יאכלנו הוא עצמו: התרת בכור בחוזה לארץ על פי שלשה בני הכנסת. ממתניתין לא דאיכא לאוקמה בזמן הזה הוה שבת המקדש קיים ה"ל למיגור חוזה לארץ אטו ארץ ישראל שלא להקל להתיר על פי שלשה בני הכנסת ועוד משום דאיכא למאן דאמר בתמורה פרק אלו קדשים (דף כא.) דבכורות חוזה לארץ אם באו תמימים יקרו: תנינא הרי זה ישחט כו'. הא דלא משני הכא לאומקי מדברי יוסי אע"ג דנימוקו עמו כדאמר בסמוך משום דא"כ הוה ליה לרב יהודה למימר הלכה כרבנן או אין הלכה כר' יוסי אבל ר' חייה דבסמוך נקט שני דברים מענין אחד התרת בכור והתרת נדרים: במקום שיש מומחה לא. לא דוקא מומחה שהמחוהו ב"ד דהא על רב אשי דלעיל אמרי' דאתיה לקמיה ההוא שרוע משום כבודו דחכם וכל מופלג בחכמה ומומחה ראו להתיר בכור ונדר ביחיד כדמשמע מדרב אשי דלעיל ובפ"י דנדרים (דף ח:) גבי רבינא דהוה ליה נדרא לדבייתו ואתא לקמיה דרב אשי וכו' וקאמר ש"מ תלת כו' ויחיד מומחה שרי שמתא משמע קצת דיחיד מומחה הוי כרב אשי וכן הוה דבפ"י דסנהדרין (דף ה:) א"כ היה מומחה לרבים דן אפי' יחיד לא דוקא מומחה הנסמך כו' כדאמר ר' התם כגון אנא דן דיני ממונות: פסק ומיהו בזמן הזה אין נראה שיש אדם חשיב מומחה להתיר בכור ונדר ביחיד ולדון דיני ממונות: שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם. בענין זה ד"פ דנדרים (ח:) [דאמרי'] לא שרי ליה לאניש למישרי נדרא באתרא דרביה ומיהו ההיא אפי' יש שם מומחה אחר אין לאותו מומחה להתיר במקום רבו כמו רבינא במקום רב אשי: (תוספות)

א

-

לז

דף

לאפוקי מדרבי יוסי שלשה מפירין את הנדר במקום שאין חכם לאפוקי מדרבי יהודה דתניא הפרת נדרים בג' ר' יהודה אומר אחד מהם חכם במקום שאין חכם כגון מאן אמר רב נחמן כגון אנא ר' יהודה אומר אחד מהן חכם מכלל דהנך כל דהו אמר רבינא דמסתברי ליה וסבר: רבי יוסי אומר אפילו יש שם כ"ג כו': אמר רב חננאל אמר רב אין הלכה כרבי יוסי פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא נמוקו עמו קמ"ל תפשוט מהא דהך קמייטא משמיה דשמואל איתמר דאי משמיה דרב תרתי למה לי חדא מכלל דחבירתה איתמר: **מתני'** השוחט את הבכור ונדוע שלא הראהו מה שאכלו אכלו ויחזיר להם הדמים ומה שלא אכלו הבשר יקבר ויחזיר את הדמים וכן השוחט את הפרה ומכרה ונדוע שהיא טרפה מה שאכלו אכלו ומה שלא אכלו הם יחזירו לו את הבשר והוא

יחזיר להם את הדמים מכרוהו לעובד כוכבים או הטילוהו לכלבים ישלמו דמי טרפה: **גמ'** ת"ר המוכר בשר לחבירו ונמצא בשר בכור פירות ונמצא טבלים

יין ונמצא יין נסך מה שאכלו אכלו ויחזיר להם את הדמים ר' שמעון בן אלעזר אומר דברים שהנפש קצה בהן יחזיר להן את הדמים ושאר הנפש קצה בהם ינכה להם את הדמים ואלו הן דברים שהנפש קצה בהן נבילות וטריפות שקצים ורמשים ואלו הן דברים שאין הנפש קצה בהן בכורות טבלים ויין נסך בכור ולימא ליה מאי אפסדתך לא צריכא כגון דזבין ליה ממקום מומא דא"ל אי לאו דאכלת הוה מחזינא ליה ושרי ניהליה כרבי יהודה טבלים הוה מתקיננא להו ואכלנא להו יין נסך על ידי תערובת וכרשב"ג דתנן יין נסך שנפל לבור כולו אסור בהנאה רבן שמעון בן גמליאל אומר ימכר כולו לעובדי כוכבים חוץ מדמי י"נ שבו:

רש"י לאפוקי מדרבי יוסי. דמתני': במקום שאין חכם. הא יש חכם הוה לכדו מחירו: כגון מאן. הוה אותו חכם: מכלל דהני תרי כל דהו. בהמיה כלומר אפי' עמי הארץ הקנים ועמי הארץ היאך ראוי להטריף: דמסכרי להו. טעמי הלכות נדרים וסכרי ואותו חכם ילמד את השנים: מהו דתימא. הא קיימא לן במשכת גיטין (דף סז.) רבי יוסי נימוקו עמו והיהו הלכה כוותיה: נימוקו. טעמו שהיה מביא טעם לדבריו כל שעה: הפשוט מהא. דלמר רב חננאל משמיה דרב אין הלכה כר' יוסי הפשוט דהך קמייטא דלמר רב יהודה לעיל ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל ג' מתירין את הבכור הפשוט משמיה דשמואל איתמר דאי משמיה דרב תרתי למה ליה לתימר לרב תרתי זמני לשלשה מתירין את הבכור ואין הלכה כר' יוסי: מתני' השוחט את הבכור. ומכר מבשרו: ונדוע שלא הראהו. לחכם: מה שאכלו. הלווקחים אכלו: ויחזיר להם הדמים. משום קנס דלויסור ספק הוי: הבשר יקבר. דכדור חס אסור בהגאה: מכרוהו. הלווקחים לעובדי כוכבים הואיל ולא גרס להו איסורא ישלמו לו דמי בשר טריפה בזול והוא יחזיר להם המותר: גמ' קלה. מואסת כמו ואקוץ בס (ויקרא כ): יחזיר להם כל הדמים. דכל מה שאכלו אינו נהנה להם משעה שנודע להם: ינכה. והוא יטול קלת בהמיה: ולימא ליה. ישכאל לכהן שמכר מה אפסדתך הלא אם היה הבשר בידך היה טעון קבוצה שהרי חס שחטתו: כגון דזבין ליה. כהן השוחט מקום המום לשכאל: דלמר ליה. כהן אם היה בידי הוה מחזינא ליה כמו שהוה שחוט: כר' יהודה. דלמתינן בפרק עד כמה (לעיל כה.) השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מונו רבי יהודה מתיר: טבלים. אמאי יטול קלת לימא ליה מוכר ללווקח או לאו דלכלתנהו הוה מתקיננא להו: יין נסך. אמאי יטול קלת ומוסין כגון ללא זבין ליה יין נסך גופיה אלא עירבו עם יין כשר ומכרן לימא ליה אי הדחתיה ניהלי הוה מזונינא ליה לעובדי כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו: (רש"י)

תוספות מפירין את הנדר. לישנא דקרא נקט אבל גבי חכם שייך לשון התרה וכן בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עד.) גבי בת קול דקאמר ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי: רבי יהודה אומר אחד מהם חכם מכלל דהנך כל דהו אמר רבינא דמסתברי להו וסברי. כ"ב ברוב הספרים יש ספרים דגרסי כגון מאן אמר רב נחמן כגון אנא משמע מתוך לשון הקונט' שכך גריס וקשה היכי פריך עלה מכלל דהנך כל דהו אימא לא אלא שפחותים מדרב נחמן וא"ת לאידך גירסא נמי מנא ליה כל דהו דלמא מכלל דהנך פחותים ממומחה אבל כל דהו לא וי"ל דפשיטא ליה דחכם דר' יהודה לאו כחכם דלעיל דאיירי במומחה דאפי' רבי יהודה מודה דיחיד מומחה מתיר את הנדר וכאן דלא איירי במומחה מה שיעור נותן לאינך ומיהו קשה דא"כ מנא ליה דאתי לאפוקי מדרבי יהודה כיון דרבי יהודה לא איירי במומחה דלמא רבי חייא בר אבא מודה דבעינן אחד מהם כחכם דר' יהודה ודוחק לומר דג' מפירין את הנדר משמע ליה שלשתן שוין: ויין נסך. אע"ג דבפ' ג' דהוריות (דף יא.) קאמר דסתמו הוי אפיקורוס ביין נסך כמו בבבילות מ"מ לא חשיב נפש קצה בו ועוד דהכא מסקינן על ידי תערובות: (תוספות)

פרק שישי - על אלו מומין

מתני' על אלו מומין שוחטין את הבכור נפגמה אזנו מן החסוחס אבל לא העור נסדקה אפי' שלא חסרה ניקבה מלא כרשינה או שיבשה איזהו יבשה כל

שתנקה ואינה מוציאה טיפת דם ר' יוסי בן המשולם אומר יבשה שתהא נפרכת: **גמ'** אמאי **[דברים טו-כא]** פסח ועור כתיב כתיב נמי **[דברים טו-כא]**

כי יהיה בו מום ואימא כי יהיה בו מום כלל פסח או עור פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט פסח ועור אין מידי אחרינא לא **[דברים טו-כא]** כל מום רע חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינו חוזרין אף כל מומין שבגלוי ואינו חוזרין ואימא מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ובטל ממלאכתו ואינו חוזר אף כל מומין שבגלוי ובטל ממלאכתו ואינו חוזר אלמה תנן נפגמה אזנו מן החסוחס ולא מן העור כל מום רע ריבויא הוא אי הכי מומין שבסתר נמי אלמה תנן חוטין החיצונות שנפגמו ושנגממו והפנימיות שנתקרו

רש"י מחני' על אלו מומין. החסחוס. תנך האוזן שקורין טנדריין; אכל לא מן העור. להדר בריא ולא אי מומא והאי עור היינו אליה רכה של אוזן; פגימה. אינה בלא חסרון אכל סדק משמע נמי בלא חסרון; נפרכת. כשממשקין בה: גמ' ואמאי פסח ועור כתיב. שישחוט ככור עליהן ומידי אחרינא לא דכתיב וכי יהיה בו מום פסח ועור ומסין ליה בשערין תחללו והיינו בלא הקרבה; ומשני כתיב נמי כי יהיה בו מום. למשמע נמי מומין אחריני; ובטל נמי ממלכתו. כגון פסח בטל מילוך ועור בטל מרחייה; אלמה תנן נפמה אזנו. אי מום הא אינה כטיילה משמיעה; ריבויא היא. דכתיב כל ולא דרשין ליה ככלל ופרט; אי הכי. דריבויא הוא מומין שפסחת נשחוט נמי עלייה; חוטין. וינכ"ש; חילונות. שבאמצע הפה; שפגמו. שחסרו מעט; שגממו. שנהחכו בכסין ברוחבו ולא חיסרו אלא כעין סדק; הפגימות. מונשלי"ר; (רש"י)

תוספות מנתי' מן החסחוס. לשון חנוך הוא כמו ראשי כנפים והחסחין בפרק כיצד צולין (פסחים פד.) ובדל האוזן מתרגם חסחוס דאודנא (עמוס ג): מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינו חוזרין. כה"ג דרשינן בפ"ק דקדושין (דף כד:) גבי שן ועין וא"ת ומ"ט לא הוי הכא מומא כשנפלה שינו כיון דחשיב מום שבגלוי ואינו חוזר דלקמן בפרק מומין אלו (דף מד.) לא פסלינן ניטלו שינוי גבי אדם אלא משום מראית העין דאינו שוה בזרעו של אהרן מכלל דבהמה כשר ואפי' גבי אדם לא מיפסל בשן אחד דוקא בחוטין החיצונות שנפגמו ובפנימיות שנעקרו ינציב"ש בלע"ז כדפירש בקונטרס קאמר בסמוך גבי בהמה דהוי מום אבל ניטלו שינים לא וי"ל דשאני גבי עבד דגלי קרא אבל הכא שכך דרך שהשינים נופלות מחמת זקנה לא הוי כעין פסח ועור ומיהו צריך טעם אחר דה"נ עיניו מחמת זקנה וא"ת מאי שנא דהכחו על אזנו וחרשו חשיב מום התם ועבד יוצא לחירות דהוי מום שבגלוי ואינו חוזר ולקמן בפרק אלו מומין (דף מה:) תנן חרש שוטה (וקטן) פסולין באדם וכשרין בהמה באדם לא מיפסלי אלא משום דאינו שוה בזרעו של אהרן כדמפרש לקמן בין חרש בידי אדם לחרש בידי שמים וי"ל דגבי עבד גלי רחמנא דבדבר קל חשיב מום לצאת בו לחירות שמשתחרר בשינו:

דף - ב

נעקרו אין נפגמו ונגממו לא בעינא מום רע וליכא אי הכי מום עובר נמי אלמה תנן ולא מן העור מום עובר סברא הוא השתא מיפרק לא פרקין עלויה משחט שחטינן עלויה דתניא. **ויקרא כז-יא** ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' בבעלי מומין הכתוב מדבר אתה אומר בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר או אינו אלא בהמה טמאה ממש כשהוא אומר ואם בהמה הטמאה הרי בהמה טמאה אמור הא מה אני מקיים אשר לא יקריבו ממנה הוא אומר זה בעלי מומין שנפדו יכול יפדו על מום עובר ת"ל אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' מי שאינה קריבה כל עיקר יצתה זו שאינה קריבה היום אלא למחר איבעית אימא א"כ פסח ועור למה לי: נסדקה אע"פ שלא חסרה: ת"ר הסדק כל שהוא הפגימה בין בידי אדם בין בידי שמים מכלל דסדק בידי שמים לא אלא סדק ופגימה בין בידי שמים בין בידי אדם וכמה שיעור פגימה כדי שתחגור בה ציפורן: נקבה מלא וכו': ת"ר כמה נקיבת האוזן מלא כרשינה ר' יוסי בר' יהודה אומר כבעדשה ואיזו היא יבשה שאם תינקב ואינה מוציאה טיפת דם ר' יוסי בן המשולם אומר יבשה כדי שתהא נפרכת תנא קרובין דבריהן להיות שוין דבריהן דמאן אילימא דתנא קמא ור' יוסי בן המשולם טובא איכא אלא דתנא קמא ור' יוסי בר' יהודה כעדשה אין בציר מכעדשה לא ורמינהי **דברים טו-יז** מרצע אין לי אלא מרצע מנין לרבות הסול והסירה והמחט והמקדח והמכתב ת"ל **דברים טו-יז** ולקחת כל דבר שנלקח ביד דברי ר' יוסי בר' יהודה רבי אומר מרצע מה מרצע מיוחד של מתכת אף כל של מתכת וקתני סיפא א"ר יודן ברבי היה דורש כשהן רוצעין אין רוצעין אלא במילת וחכמים אומרים אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום וא"ת במילת היו רוצעין היאך עבד כהן נעשה בעל מום הא אין רוצעין אלא בגובה של אוזן אמר רב חנא בר קטינא לא קשיא כאן לשחוט כאן לפסול מאי כרשינה אמר רב שרביא הינדא בעא מיניה רב הושעיא מרב הונא רבה כרשינה הנכנסת ויוצאה או כרשינה העומדת אמר לו זו לא שמעתה כיוצא בה שמעתה דתנן השדרה והגולגולת שחסרו כמה חסרון בשדרה ולא היא מטמא באהל בש"א שתי חוליות וב"ה אומרים חוליא אחת ובגולגולת ב"ש אומרים כמלא מקדח וב"ה אומרים כדי שינטל מן החי וימות ויתיר רב חסדא וקמיבעיא ליה כדי שינטל מן החי וכמה א"ל רב תחליפא בר אבוהימי הכי אמר שמואל כסלע ואיתמר רב ספרא אמר שמעתתא א"ל רב שמואל בר יהודה אמר מתניתא א"ל וסימניך תני רב שמואל בר יהודה וא"ל א"כ עשיתה דברי ב"ש ודברי ב"ה אחד דתנן מאור שלא נעשה בידי אדם שיעורו מלא אגרוף גדול זהו. אגרופו של בן אבטיח א"ר יוסי ושנו כראש גדול של אדם נעשה בידי אדם שיעורו כמלא מקדח גדול של לשכה שהוא כפונדיון של האיטלקי וכסלע נירונית ושנו

רש"י מום רע לא מיקרי. אלא בגלוי שמוול; אי הכי. דכל מום ריבויא הוא; השתא מיפרק לא פרקין עלויה. פסולי המוקדשין; מישחט שחוטנה עלויה. ככור בחוץ; כשהוא אומר. פסוק אחר ואם בהמה הטמאה ופלה בערכך; אם כן. דבעל מום עובר נמי נפדן פסח ועור מאי אהני ליה למשמע מומין קבועין ולא עוברין; בידי שמים. שזולד עמו; שתחגור. שתעבד בה לצורך אם בודקין כבדיקה סכין; אלא דתנא קמא ור' יוסי. דכרשינה אינה גדולה מעדשה אלא מעט; הסול. היסם שראשו חד שקורין ברק"ה; סירא. קוץ; מקדח. טריב"ל; מהתב. עט ברזל; אף כל של מהתב. ובפ"ק דקדושין מפרש פלוגתיהו דרבי דריש כללי ופרטו ור' יוסי דריש ריבוי ומיעוטי; בריבי. אדם גדול; במלת. אליה; היאך הוא עושה בעל מום. הא להדר בריא; הא אין רוצעין. בניחותא הא ולאי אין רוצעין אלא בגובה של אוזן שהוא סחוס ומכל מקום קשיא דקתני הכא דמן הרעינה נעשה בעל מום וקאמר רבי יוסי ורבי יהודה דלעינה ישנה במחט ללא הוי כעדשה; כאן לשחוט כאן לפסול. ים מומין הרבה בככור שפוסלים אותו ליקרב על גבי מזבח ואין מכשירין אותו לישחוט כדתנן אלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה כו'; הינדא. כלשון זה היו מכירין וכלשון לע"ז וי"ל; כרשינה. העומד בנקב דוחק ואע"פ שאינה נכנסה (עגמו) ויוצאת בו היו מום או ללמא לא הוי מום עד שיהא הנקב רחב שכרשינה תהא נכנסת ויוצאת בו; כיוצא בה שמעתי. מסיבא נפקא לן דקאמר מקדח וחסומו שנינו דהיינו נכנס ויוצא; השדרה והגולגולת. שלימין מטמאין באהל ושאר עומתין אין מטמאין באהל וכמה יחסרו ולא יטמאו; ה"ג ויהי רב הסדא וקמיבעיא ליה ואיתמר רב ספרא אמר שמעתתא א"ל רב תחליפא לרב חסדא דהכי תאנייה שמואל; וסימניך. שלא תטעה מי אמר שמעתתא ומי מהנתת תני רב יהודה בר שמואל דלשכחון מקומות הרבה בש"ס דליירי רב שמואל בר יהודה כל מהנתת תני רב שמואל בר יהודה במסכת ע"ז רפואות דאין מעמידין (דף כה:); ור"ל. רב חסדא לרב תחליפא; אם כן. דבית הלל כסלע אמר עשית ב"ש וכו' אחי; מאור. חזון שלא נעשה בידי אדם שפול הכותל מאליו מעט בין בית לבית; שיעורו. להביא טומאה מבית זה לבית זה; כמלא אגרוף גדול. דכיון דלא נעשה בידי אדם צריך מהכי לא חשיב; בן אבטיח. שם האיש בעל בשר; ושנו. לאורו אגרוף; של כסכה. שמונה בלשכה לקדוח את הכרדק לבדק הבית; כפונדיון האיטלקי וכסלע נירונית. כלומר לזה לזה דומה; ושנו. לאורו סלע ולאורו פונדיון; (רש"י)

תוספות נעקרו אין נפגמו ונגממו לא. הוי מצי לאתויי מההיא דלקמן דקא חשיב בהדיא גבי ואלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה חוטין הפנימיות שנפגמו ונגממו אלא ניחא לאתויי מדיוקא דרישא דמוכח דאע"ג דבחיצוניות הוי מום שבגלוי בפנימיות לא הוי מום: השתא מיפרק לא פרקין עלויה כו'. וא"ת להאי שנויאי

קמא דנפיק מום עובר מק"ו פסח ועור מאי אהני ליה וי"ל דקסבר השתא דאי לא כתיב פסח ועור קמריבין מכל מום רע מום עובר והוה אמיתא דאתא לאפקי מק"ו וי"ל ומעטינן נמי ממום רע מומין בשבת: לרבות כל דבר שנלקח ביד. בפרק קמא דקדושין (דף כא): מפרש משום דדרשי ריבוי ומיעוטי ולקחת ריבה מרצע מיעט ונתת באזנו חזר וריבה מאי רבי רבי כל מילי מאי מיעט מיעט סם ותימה דמולקחת מריבין כל דבר הנלקח ביד ואם סם לא מקרי נלקח ביד למה לי ריבה ומיעט וריבה מלשון ולקחת לחוד לא מתרבי אלא דבר הנלקח ביד וי"ל דמלשון ולקחת לא דריש אלא הכי קאמר לרבות כל דבר הנלקח ביד משום דדרשינן ריבוי ומיעוטי: כאן לשחוט כאן לפסול. מדפסיל כהן משמע דהוי מום דאורייתא ושמה האי דאין שוחטין משום דאין ניכר יפה וגזרינן אטו מומין בשבת אי נמי האי דמפסיל כהן משום דאינו שוה ברעו של אהרן א"נ מום עובר הוא ובעינן שלא יפסל אפילו לפי שעה משום דכתיב [ושב] אל משפחתו דדרשי' בקדושין (שם) למותר שבמשפחתו: כדי שינטל מן החי וימות. ובכמלא מקדח וימות לב"ש בדקאמר בפ"ק דעירובין (דף ז.) וכן לטרפה ומשמע דאתרוייהו קאי אשדרה ואגולגולת אלא ב"ה אתו למימר דשיעורו כמלא מקדח הוי טפי מכדי שינטל מן החי וימות לדידהו וריבנו תם נמי דמפרש דלא קאי וכן לטרפה אגולגולת מדלא פריך בריש אלו טריפות (חולין דף מב): והאיכא כמה חסרון בגולגולת כדפריך מחסרון בשדרה משום דבנקיבת הקרום הוי טריפה בלא חסרון והא דקרי בעירובין (דף ז.) שדרה וגולגולת תרי חומרי דסתרי אהדדי משום דהוה פליגי גבי טריפות דאדם דאית ליה מזלא ואית ליה טפי חיות ולא מיטרף בנקיבת קרום בלא חסרון עמו מ"מ לפירושו נמי צ"ל כן כמו שפירשו דבשיעורא דב"ש ימות (לב"ש) כמו לב"ה בשיעורא דידהו ומיהו מה שמדקדק ר"ת מדלא פריך בריש אלו טריפות (חולין דף מב): מחסרון וגולגולת לאו פירכא הוא דמצנין למימר דטריפות של חסרון לא הוי אלא משום דסופו של קרום לינקב כמו ריאה דמיתא לדיוותא: ולכוחלא (שם מז): ועוד קשה לפי שמחלק בין דאדם לטרפות דבהמות דברישי אלו טריפות (שם מז). מדמי להו דפריך להו מאיבו ישפוך לארץ מרייתי ועדיין איוב קיים ומיהו הוה יכול ר"ת לפרש דלא מטעם מזלא חשיב טריפה בבהמה טפי מאדם אלא כגון דניקב קרום של מוח העליון ולא התחתון ובהמה קרום התחתון רך ואין מגיין על המוח אבל באדם התחתון קשה ומגין משום הכי בעי חסרון עם נקיבת העליון אבל בדבר ששיון

דף לח

כמלא נקב של עול אישתיק וא"ל רב חסדא שמא מקדח וחיסומו שנינו וא"ל רב תחליפא לא תימא שמא אלא ודאי מקדח וחיסומו צריך להתלות עליה כחזיקה אבי עקש דתנן זו עדות העיד חזקיה אבי עקש לפני רבן גמליאל ביבנה שאמר משום רבן גמליאל הזקן כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים לחליקה נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו כלי חרס בתוכו תלה רחמנא אית ליה תוך איטמי ליה לית ליה תוך לא איטמי ליה א"ר יצחק בר אבין הכי קאמר כל שאין לו תוך בכלי חרס כנגדו בכלי שטף אין לו אחוריים לחליקה נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו למה לי למיתלייה בכלי חרס נימא כל שאין לו תוך בכלי שטף אין לו אחוריים לחליקה הא קמ"ל דיש לו תוך הרי הוא ככלי חרס מה כלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו לא נטמא תוכו לא נטמא גבו אף כלי שטף נטמא תוכו נטמא גבו לא נטמא תוכו לא נטמא גבו בשלמא כלי חרס גלי ביה רחמנא תוכו אלא כלי שטף מי גלי ביה רחמנא תוכו אי בטמאה דאורייתא ה"נ הכא במאי עסקינן בטמאת משקין דרבנן דתנן כלי שנטמא אחוריו במשקין אחוריו טמאין תוכו אגנו אזנו וידיו טהורין נטמא תוכו כולו טמא דמדאורייתא אין אוכל מטמא כלי ואין משקה מטמא כלי ורבנן הוא דגזור משום משקה זב וזבה הלכך שויהו רבנן כטומאה דכלי חרס ולא שויהו רבנן כטומאה דאורייתא דנפשיה עבדו רבנן היכירא כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים אי הכי אין לו תוך נמי ליעביד נמי היכירא כיון דעבדו היכירא ביש לו תוך ידיע דאין לו תוך דרבנן ואין לו תוך בכלי שטף דאורייתא בר קבולי טומאה הוא דומיא דשק בעינן מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטל מלא וריקן בהנך דחזו למדרסות אי הכי חרס נמי אין מדרס בכלי חרס רב פאא אמר מקדח גדול שנינו מכלל דמקדח סתם זוטרא נמי מסלע הניחא לרבי מאיר אלא לרבנן מאי איכא למימר דתנן באיזה מקדח אמרו בקטן של רופאים דברי רבי מאיר וכו"א בגדול של לשכה ולרבי מאיר מי ניחא הוה ליה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ואנן דתנן תנן דלא תנן לא תנן אמר רב נחמן סלע נירונית שנינו כמקדח גדול סלע סתם זוטרא ממקדח סתם: מתני' הריש של עין שניקב שנפגם שנשדק הרי בעינו דק תבלול חלזון נחש (עצב) איזהו תבלול לבן המוסק בסירא ונכנס בשחור שחור נכנס בלבן אינו מום: גמ'

רש"י כמלא נקב של עול. שעושין בו נקב והוקעין בו יחד לקשור רצועות העול אלמא מקדח הוה כסלע ומאי איכא בין ב"ש ובין ב"ה: אישתיק. רב תחליפא: וא"ל רב חסדא שמא מקדח. דאמר ב"ש בגולגולת מקדח וחיסומו שנינו דלחחר שנעשה החור מלדדון את המקדח ונטול מלודי הנקב ומרחיבין את הנקב כדי שיכנס מקדח ויזאל כריזח והיינו חיסום שנטול מה שהיחס והוחם את הנקב ואינו מניח ליכנס המקדח כרוחב ומקדח וחיסומו הוי יותר מסלע: א"ל רב תחליפא. לרב חסדא לא תימא שמא אלא אימא ודאי מקדח וחיסומו שנינו: וכדי תלה להתלות עליה. כלומר יכול אתה לסמוך על דבר זה: כחזיקה אבי עקש. שנסמך על עדותו שלא היה תלמיד חולה עליו: אין לו אחוריים לחליקה. שאין אחוריו חלוקים מתוכו ללא אחריין אלא נטמא גבו גבו נטמא תוכו תוכו אלוהו לך שמשמשין בו קרי תוך אע"ג דאין לו בית קיבול: וקפידו כלי חרס בתוכו תלה רחמנא. דאין מטמא אלא מתוכו דכתיב וכל כלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו וגו': כנגדו בכלי שטף. כלומר דכוותיה בכלי שטף שאין לו נמי תוך אין לו אחוריים ולקמן מפרש לה. כלי שטף כלי עץ דכתיב (ויקרא טו) וכל כלי עץ יטוף במים ולקמיה פריך וכי אין לו תוך מי מקבל פשוטי כלי עץ טומאה ואיכא דלמרי כלי שטף היינו כלי מתכות וטעות הוא בידם דל"כ אמאי פריך לקמן מי מקבלי פשוטי כלי שטף טומאה לאו פירכא היא דודאי פשוטי כלי מתכות טמאים: הא קמ"ל כו'. להכי הלייה לכלי שטף בכלי חרס דהיכא דיש לו תוך נטמא תוכו נטמא גבו: אי בטומאה דאורייתא הכי נמי. דפשיטא לו שאם נטמא גבו נטמא תוכו בין לו תוך בין אין לו תוך והכא במאי עסקינן דביש לו תוך נטמא גבו לא נטמא תוכו ובאין לו תוך איטריך לאשמועי' דנטמא תוכו נטמא גבו נטמא תוכו בטומאה דרבנן כלי שנטמא אחוריו במשקין דאורייתא: תוכו נטמא גבו: אי בטומאה דאורייתא הכי נמי. אזנו. זהו מה שעושין בחביות של חרס לבית אחיזה שקורין מנש"י: ידיו. כגון כלי חרס שעושין לו זבב לאחוריו: דמדאורייתא. אין אוכלין ומשקין מטמאין כלי בפ"ה דפסחים (דף יח.). משום משקה דזב וזבה. כגון רוקו וזבו דהוי אב הטומאה ומטמא כלי מדאורייתא אפי' אדם דכתיב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב וגו': הלכך שויהו רבנן. לכלי שטף הגטמא במשקין: לכלי חרס. דאורייתא דלא נטמא גבו לא נטמא תוכו: ולא שויהו רבנן כטומאה דאורייתא דנפשיה. לכלי שטף משום דעבדו רבנן היכירא להקל בטומאת משקין כי היכי דלא נשרוף עליה תרומה וקדשים אלא חולין ואי קשיא אמאי לא גזור בכלי חרס טומאת משקין לאחוריו הריז משום דהתם ליכא למיגזר משום משקה דהא אפי' נעמו משקה זב וזבה מאחוריו לא מקבלי טומאה אלא מתוכו ואי משום דכתיב וכלי חרס אשר יגע בו הזב וגו' הואו מפורש (במסכת נדה) (דף מז) דבהיטב מיטעוהו לאיזהו נגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסט: ואין לו תוך בכלי שטף דאורייתא בר קבולי טומאה הוא. דאיטריך רבנן למיגזר בהו משקין ועוד דאמרן לעיל אי בטומאה דאורייתא ה"נ לא איטריך לאשמועינן דאין לו אחוריים לחליקה: דומיא דשק בעינן. דכתיב (ויקרא יח) מכל כלי עץ בגד או עור או שק איתקש כלי עץ לשה: מלא וריקן. יש לו בית קיבול: בהנך דחזו למדרסות. כגון כסא ופסל דמקבלי טומאה ע"י מדרס: א"ה בכלי חרס נמי. נגזור טומאה באין לו תוך בהנך דחזו למדרסות: אין מדרס בכלי חרס. שיצבר אס דרס יושב עליו: רב פפא אמר. הא דלמרת עשית ב"ש וב"ה אחד לאו פירכא היא: דמקדח גדול שנינו. במשנה למאור העשין בידי אדם דמקדח גדול דהוי כסלע נירונית אבל מקדח סתם כלי מסלע וב"ש במקדח סתם קאמרי: בלחיה מקדח אמרו. ב"ש בגולגולת כמלא מקדח כקטן של רופאים שקודמין לו את הראש לתקן את המכה: הניחא ל"מ כו'. והו אפי' ל"מ מי ניחא. אס כן דשיעורא דב"ש זוטרא הוה ליה מקולי ב"ש דהיינו קולא דבשיעורא זוטרא כי האי פריחה לה טומאת גולגולת: ואנן שית תנן. בעדיות (פ"ה משנה ח) קשה דכרים מקולי ב"ש שז לא תנן: סלע נירונית שנינו. דהוי ממקדח

תוספות וסימניך ברקא. משמע דהוי מום קבוע ותימה דב' מי שאחזו (גיטין טו.) יש רפואות לברקא ובפרק המוציא יין (שבת עח.) נמי אמרי' כולחין לברקתי וי'ל דהתם מיירי במשמשיין ובאין קודם שנקבעו וכן נמי [צריך] לתרץ אקושיא אחריתי דהתם . בפרק המוציא יין קתני (ג'י' שם) דם כדי לכחול עין אחת שכך כוחליו (ליחוד) [זיארוד] ובתוספתא (דשבת פ"ט) גרסי' להו ובתוספתא במכילתין (פ"ד) כתוב יאור במקום חורוור משמע דהכל אחד וחורוור הקבוע חשיב לקמן מום ומיהו איכא למימר דבשבת מיירי באותו שאינו קבוע ועוד יש לתרץ דהיכא דאין מתרפא מאליו חשיב מום והא דקאמר לקמן גבי מים הקבועים דאם עובר כשמאכילין אותו לח ויבש של גשמים לא הוי קבוע אין זו רפואה ממש אלא בדיקה וניסיון אם הם קבועים אם לא אבל רפואה גמורה יכולה להעביר מום קבוע דתע דלקמן (דף לט:) אמרינן גבי נפגם הזובן נפגם ולא ניטל דניטל חוזר לאיתנו יותר וכשנפגם נמי הוי יכול לטילו ומיהו י"ל דכי נפגם תחלה אין לו תקנה וקצת יש לדקדק מילפת דכתיבא באורייתא והוי מום כדלקמן (דף מא.) והיא חזוית המצרית ובב"ק בפרק מרובה (דף פ:) משמע דיש לה רפואה כדאמרינן מתריעין על החיכוך בשבת ומוקי לה בחזוית המצרית דלח מבחוץ ויבש מבפנים ומיהו יש למרש דהא שמתריעין לאו שנתרפא אלא שלא תוסיף דמה נפשך אין לה רפואה דאמרי' לקמן שמלפתת והולכת עד יום המיתה וכתוב נמי אשר לא תוכל להרפא ומיהו יש לדקדק מיבלת דכתיבא והויא מום כדלקמן ותנן בפ' המוצא תפילין (עירובין קג.) חותכין יבלת במקדש וכן חותכין יבלת בפסח (פסחים סה:) אלמא יש לה רפואה בחתיכה וחשיב מום ואין להעמידה דלית בה עצם דתלתולי בעלמא הוא כדלקמן ומיהו יש להעמידה ביבלת שבעין ודלית ביה שער דאין שוחטין עלה לא במקדש ולא במדינה ואע"ג דאמרי' בעירובין (שם) לחה ויבשה יד וכלי הכל שייך ביבלת שבעין: אם קודם מעשה אמרה שומעין לו. אומר ר"ת דלא אמרי' הכי אלא היכא דצריך לאותה הוראה כי הכא וביבמות בפ' הערל (דף עו.) גבי חגר חרב כישמעאל ובפרק נושאין על האנוסה (יבמות צח.) גבי גר נושא אשת אחיו מאמו ובריש עשרה יוחסין (קדושין ע:) גבי עובדא דרב יהודה דכל דאמר מביית חשמונאי אתינא עבדא הוא שהיה נראה לרב יהודה שאומר כן לפי שהקניטו: יצא מחלב עינימו. לפי הדרשה לבן שבעין קורין חלב כדפי' בקונטרס ששם שומן העין ורובה לומר שיצא הרשע לתרבות רעה מרוב שומן שבעין אבל פטטיה דקרא רוצה לומר שיוצא העין ובלוט לחוץ מרוב שומן שבתוכו: (תוספות)

דף **לט** **א**

או דלמא בכל סעודה וסעודה אם תימצא לומר בסעודה ראשונה קודם אכילה או לאחר אכילה קודם אכילה ודאי מעלי ליה כסמא לאחר אכילה מאי קודם שתיה או לאחר שתיה וקודם שתיה ודאי מעלי ליה כשערי לאחר שתיה מאי קשור או מותר מותר ודאי מעלי ליה קשור מאי לבדו או עם חבירו עם חבירו ודאי מעלי ליה לבדו מאי בעיר ובשדה בשדה ודאי מעלי ליה בעיר מאי בעי רב אשי אם תימצא לומר בשדה גינה הסמוכה לעיר מאי תיקן: ר"ח בן אנטיגנוס אומר [וכו'] אמר רב נחמן בר יצחק ובלבד שיהו משולשים בעי מיניה פנחס אחוה דמר שמואל משמואל אכל ולא איתסי למפרע הוי מומא או מיכן ולהבא הוי מומא למאי נ"מ למימעל בפדיונו אי אמרת למפרע הוי מומא מעיל ואי מיכן ולהבא הוי מומא לא מעיל מאי קרי שמואל עליה **[ישעיה לג-כג]** פסחים

בזו (בזו): **מתני'** חוטמו שניקב ושנפגם ושנסדק שפמו שניקבה שנפגמה שנסדקה: **גמ'** ת"ר ניקבו חוטמין זה לתוך זה מבחוץ הרי זה מום מבפנים אינו מום: שפתו שניקבה ושנפגמה ושנסדקה: אמר רב פפא תורא ברא דשיפתיה: **מתני'** חוטין החיצונות שנפגמו ושנפגמו הפנימים שנעקרו רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר אין בודקין מן התיומת ולפנים ואף לא את התיומת: **גמ'** ת"ר התיומת איזהו תיומת מן התיומת ולפנים ותיומת עצמה כלפנים רבי יהושע

בן קפוצאי אומר אין שוחטין אלא על החיצונות בלבד רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר אין משגיחין על התיומת כל עיקר מאי קאמר ותו רבי יהושע בן קפוצאי היינו תנא קמא חסורי מיחוסא והכי קתני איזהו הפנימית מן התיומת ולפנים ותיומת עצמה כלפנים בד"א שנפגמו ושנפגמו אבל נעקרו שוחטין ר' יהושע בן קפוצאי אומר אין שוחטין אלא על החיצונות אבל פנימיות שנעקרו מישחט עליהו לא שחטין אבל אפסולי מיפסל ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר אין משגיחין על התיומת כל עיקר ואפי' אפסולי לא אפסולי בעי רב אחדבוי בר אמי יש מחוסר אבר מבפנים או אין מחוסר אבר מבפנים למאי אי לבכור **[דברים טו-כא]** פסח או עור כתיב אי קדשים **[ויקרא כב-כב]** עורת או שבור כתיב לאישחוט ולאפרוקי לא איבעיא לן כי מיבעיא לן לאיפסולי מאי **[ויקרא כב-כא]** תמים יהיה לרצון אמר רחמנא תמים אין חסרון לא או דלמא תמים יהיה לרבות כל מום לא יהיה בו מה מום מאבראי אף חסרון מאבראי ת"ש **[ויקרא ז-ד]** ואת שתי הכליות ולא בעל כוליא אחת ולא בעל כוליות ותניא אידך יסירנה לרבות בעל כוליא אחת סבריה דכ"ע אין בריה באחת דהא מיחסר חסר לימא בהא קמיפלגי דמר סבר חסרון מבפנים שמה חסרון ומר סבר חסרון מבפנים לא שמה חסרון אמר רב חייה בר יוסף דכ"ע יש בריה באחת וחסרון מבפנים שמה חסרון ולא קשיא כאן כשנברא בשמים וחסרו כאן כשנברא באחת מעיקרא והא דומיא דשלש קתני מה שלש מעיקרא אף אחת מעיקרא אלא הכא ביש בריה מעיקרא קמיפלגי מר סבר יש בריה באחת ומר סבר אין בריה באחת ור' יוחנן אמר דכולי עלמא אין בריה באחת וחסרון מבפנים שמה חסרון ולא קשיא כאן שחטרה קודם שחטטה כאן שחטרה לאחר שחטטה ולאחר שחטטה קודם קבלה מי שרי

רש"י או דלמא כו. אם תימצא לומר בסעודה ראשונה כו' דאי אמרת בכל סעודה תו לא מיבעי מידי דלדאי לא איכפת לן אי קודם אכילה או לאחר אכילה דהא בסעודה קניה אחר אכילה הוא ומוכלתין ליה אכל אם תימצא לומר דלא יהיבין ליה אלא בסעודה ראשונה שבעל יום מיבעי לן: קודם אכילה ודאי מעלי ליה כסמא. כדרך סם שכל אדם קשה סם לרפואה קודם אכילה: לאחר אכילה מאי. מי הויא בדיקה כהכי או לא: ה"ג קודם שתיה ודאי מעלי ליה כשערי. כדרך בהמה לכוול שיעורים קודם שתיה: מותר ודאי מעלי ליה דניחא ליה עלמא: עם חבירו. ניחא ליה בלחודא ומהניא ליה אכילה: בשה. ניחא ליה בחוירא: גינה הסמוכה לעיר. הויא כשהה או לא: שיהו משולשים. לג' חלקים שאם יראנו היום יבקעו מכלן ליום כ"ו וחצי והדר ליום ששה ועשרים וחצי והדר ליום כ"ז לזיהו עמונים לפי שבשגל עמונים הללו דרך אותו המום לעבור ואינו נראה והוי ליה מום עובר: למימעל בפדיונו. לאו מבכור בעי דלא שייכא ביה פדיון אלא בשאר מוקדשין שעיניהם מנוטפות והפריש מיד פדיונם ואמר הרי הן מחוללות על מעות הללו ואח"כ בדקו וקודם שהכלה זמן בדיקה שלש חלקים נהנה מן הפדיון: אי אמרת למפרע הוי מומא. אישתכח דחילוהו הוי חילול ופדיונו קודם ומצינו קרבן מעילה: קרי שמואל עליה. האי קרא פסחים בזו בזו דהו דבר שאין הדעת סובלת שיהו חגרים בזוזים ביות כלומר אהה איך מתודד ושאלת שאילה כוז שאינו יודע תשובה: מתני' שפמו. שפה: גמ' מבחוץ. שהנקב נראה שנקבו מחיות החיצונות של חוטם: מבפנים. שניקבה מחילה החולקת את החוטם: אינו מום. שבמקום סתם הוא: תורא ברא דשיפתיה. שורה חירונה של שפה כלומר תודה של שפה ולא רחבה: מתני' מתאימות. שנייים גדולות שקורין מייגסל"ק ששאלת נראית כשהיט: ואף לא את המתאימות. שאם נעקרו החוטין כנגדן לא הוי מום: גמ' איזו. התיומת. כולה מפרש לקמן: ותיומת עצמה כלפנים. ואין שוחטין עליה: החיצונות. שבחלמץ הפה: אין משגיחין. דלפי' מן מזבח לא נפסל: מאי קאמר. דקאמר איזו תיומת מן התיומת ולפנים: ה"ק איזו היא הפנימית דלמתי' עלה במתני' נעקרו הוי מום נפגמו או שנגממו לא הוי מום: אבל אפסולי מיפסל. מע"ג המזבח ויתחין שפול בו מום אחר וישחטנו: פסח ועור כהוי. דמשמע בגלוי אין בסתר לא. לאישחוט. כיכור על חסרון שפנים: ולאפרוקי. הקשים לא מיבעיא לי ללא חשיב מומא כולי האי: לרצון. מזבח: ואת שתי הכליות. בקרבנות כתיב (כליות): ויסירנה. משמע כוליא אחת ויסירנה ויקטירנה: אין בריה באחת. אין בריה נבראת ככוליא אחת והא שאין בה אלא אחת מיחסר חסר: הא. דפסולי כשנבראת בשמים וחסרו דחזינו דמקומו ניכר והא בייביתא דמנצרה כגון דנברא באחת דליכא חסרון: מר דפסיל סבר אין בריה באחת. והאי ודאי חסר ואיכפתא ליה למורי אמאי לא מקשי ליה נמי דומיא דשגל

ובכפוף. שמלכת עורח היא מתגן בשל משה ומחזירין ללוחה שגדולה הימנה חצי ארבעה. כגנינה. דחומה טולין בשל משה ומחזירין בלוחה שיתירה עליה ארבעה. מתני' אין לו ביצים או אין לו ללא ביצה אחת. או מוס: שני כוסין. לכל בהמה יש לה לכל ביצה כוס אחת לפי שהכוס חלוק בלמעשה ומכוחן ניכר שהיא בלמעשה הוא משוקע ונראית בו שורה העמוקה: ומושיבין אוחו על עכוזו. גרסינן והבי אמרינן בעירובין בפ' כיצד מעבדין (דף נג): אכוזו תגן או עכוזו תגן על עכוזו על עכוזו אחת מושיבין את הבכור שאין לו ללא ביצה אחת: וממעד. וממשמש בכיס ובכסלים ואם יש סופה ללכת ואם אינה יוצאה היא מוס: כסלים. פלגין: והתיר ר"ע. דהו מוס האויל ואינה במקומה: גמ' הסורי מחסרה כו'. ור' ישמעאל אסיפא הוא דפליג דקמרא ת"ק אין לו ללא ביצה אחת בשני כוסין או מוס ואחרי כפי ישמעאל למימר בידוע שיש לו שתי ביצים אבל אסיפא מודינא כך דכי אין לו ללא כוס אחד כמי שאין לו ללא ביצה אחת וכמעד דמי: בפירן. שם הכפרי: קדשים בחורן. שאין בו מוס ובקדושתו הוא: מתני' שגמטה יריכו. כגון ללא איעכל ניביה דאי איעכל ניביה טריפה נמי היא כדלמרי' באלו טריפות (חולין דף נד): האי בוקא דלעמא דשף מדוכתיה טריפה וה"מ דלעמול ניביה: גבוה מחבירה. מקום בוקא דלעמא שך ירך זו עלה למעלה על הגב יותר מחבירה: גמ' לא שנו. דבעל ה' רגלים או שגשה דהו מוס ולא טריפה: אלא. שהחיסור או היחור הוא ביד שיש לו לבעל ה' רגלים ג' ידים וב' רגלים ובעל ג' ב' רגלים ויד אחת דביד לא שייך טריפות: כנטול דמי. ובהמה שנטול ירך וחלל שלה נבילה וקו"ל בבהמה שנחתו רגליה מן הארבעה ולמעלה טריפה ועוד בוקא דלעמא דשף מדוכתיה טריפה: לא תימא. למכל וכל דומת לחמור דעגילין ולא סדיקין: אלא כיון דעגילין. כשל חמור הוא מוס דפרסות בהמה טהורה אינן עגולות: כסלי. פלגין: בתוך הכסל. כך דרך הבהמה שהיך מחוברת בלחיה סמוך לכסלים ולא למעלה מן הכסלים דהיינו על גב הלחיה: שגשגה יריכו. שחמת מיריכותיו גדולה מחבירה: מתני' אע"פ שאינו ניכר. בגמרא מפרש: לא שמענו אלא אלו. שהזכרו למעלה ואילו הן הן הן שהוסף את שגלגל עינו כו': לשל חזיר. מפרש בגמ': רוב המדבר. היינו קתת הלשון שאינו דבוק במלקוחיו: גמ' מחמת עצמו. שאין השבד נראה אצל ניכר הוא מחמת שגלגל והילוך הרגל זו היא מלכחה: דלאו היינו אורחיה. שיהא גלגל של בהמה עגול: השבד לזכר. ימי טומאה שבעה ול"ג ימי טהרה: השבד לנקבה. י"ז טמאים ו"ס טהורים: לזכר ולנקבה. לחומרא ימי טומאה דקיימה שבעים וימי טהרה דזכר ללא יהא לה ללא ל"ג ימי טהרה: מאי טעמא דר' מאיר. דלמחר היוולדת מין בהמה טמאה לידה כולל מעליה: האויל. ודומה לחדש בגלגל העין: בלחומרא. שחור שך על עין הבהמה (אינו) עגול כשל חדש: הא דאירא. כל בית מושב הלבן והסירא קרי יריא הוא והוא ודאי (אינו) עגול כשל חדש: לא תימא. דבעי' דומה לחזיר מכל וכל דשפיר ופריס שפיר פיו עגול פריס ששפה עליונה ולחיים העלויות ועודות על התחתונות ומפי הטורה איתמר לן אפיפא דשפיר שלחיו העלויות הולכות ומתחדדות כשפוד: גמ' מאי תנא. דלמי להאי מעשה דקתי (כ"ט)

הוספות בפרין של בית מנחם. פירש בקונטרס שם הכפר ובתוספתא (פ"ד) כתוב בפרה של בית מנחם כמו בההוא [מעשה בפרה של בית מנחם] שניטלה האם של (סנהדרין דף לג.): שגמטה יריכו. פ' בקונטרס אישלווישי"ר בלע"ז ובגון דלא איעכול ניביה דאי איעכול ניביה טריפה נמי היא כדאמר באלו טריפות (חולין דף נה): האי בוקא דלעמא דשף מדוכתיה טריפה והני מילי דאיעכול ניביה וקשיא לפירושו דאיכא מאן דטריף התם אפילו לא איעכול ולא אפיפא אלא יש לפרש דשגמטה כן מתחלת בריתה וכן נשתרבה וכן בסמוך: (תוספות)

דף מ ב

ומעשה נמי שלחי התחתון עודף על העליון שאל רשב"ג לחכמים ואמרו ה"ז מוס והוא גבי אדם הוא דתגן שפתו העליונה עודפת על התחתונה או שתחתונה עודפת על העליונה ה"ז מוס גבי אדם הוא דכתיב **[ויקרא כב-ד]** איש איש מזרע אהרן איש ששוא בזרעו של אהרן אבל בבהמה לא אמר רב פפא לא קשיא הא דאית בה עצם הא דלית בה עצם: **מתני'** אוזן הגדי היתה כפולה אמרו חכמים בזמן שהוא עצם אחד מוס בזמן שאין בו עצם אינו מוס רב חנייא בן גמליאל

אומר זב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ושאינן בה שלש חוליות ה"ז מוס: **גמ'** ת"ר פיו בלום ורגליו מבולמות מחמת הרוח אינו מוס מחמת העצם ה"ז מוס אזניו כפולות בחסות אחת ה"ז מוס בשתי חסותיות אינו מוס: ר"ג אומר זב הגדי שהוא דומה לשל חזיר: אמר רב פפא לא תימא דקטינא אלא דכריבא אף ע"ג דאלימא: או שאין בה שלש חוליות וכו': אמר רב הונא בגדי שתיים ה"ז מוס שלש אינו מוס בטלה שלש הרי זה מוס ארבע אינו מוס מיתבי בגדי אחת הרי זה מוס שתיים אינו מוס בטלה שתיים הרי זה מוס שלש אינו מוס תיבתא דרב הונא ורב הונא **מתני'** אטעיתיה איהו סבר מדרישא בגדי סיפא נמי בגדי ולא היא רישא בגדי וסיפא בטלה: **מתני'** רבי חנינא בן אנטיגוס אומר את שיבלת בעיניו ושנפנס עצם ידו ורגלו ושנפנס עצמו של פיו עינו אחת גדולה ואחת קטנה אזנו אחת גדולה ואחד קטנה במראה אבל לא במדה רבי יהודה אומר שתי ביציו אחת גדולה כשתים שבחירתה ולא הוה לו חכמים: **גמ'** למימא דייבלת הוה מומא ורמינהו ואלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה בעל גרב ובעל יבלת ותסברא הא כתיבא **[ויקרא כב-ב]** יבלת באורייתא אלא ל"ק הא בגופו הא בעינו מכדי קרא שתמא מה לי בגופו ומה לי בעינו אלא לא קשיא הא דאית בה עצם הא דלית בה עצם דקרא דאית בה עצם מתני' דלית בה עצם בעינו הוה מומא בגופא לא הוה מומא ולית לה עצם בגופא פסולה הרי תלתול בעלמא הוא דתנן ר"א אומר בעלי התילולין פסולין באדם וכשירין בבהמה אלא אידי בעינו ולא קשיא הא בשחור הא בלבן והא אין מומין בלבן אלא אידי ואידי בלבן ואמר ר"ל לא קשיא הא דאית בה שער הא דלית בה שער: עינו אחת גדולה וכו': תנא גדולה כשל עגל קטנה כשל אווז: אזנו אחת גדולה וכו': ורבנן עד כמה תניא אחרים אומרים אפילו אינה לשינה אלא כפול כשירה: **מתני'** זב העגל שאינה מגעת לערקוב אמרו חכמים כל מרביית עגלים כן כל זמן שיהו מגדלין הן נמתחות איהו ערקוב שאמרו ר' חנינא בן אנטיגוס אומר בערקוב שבאמצע הירך:

ר"ש ומעשה: גבי חדש. כהן: הא דלית בה עצם. אם עצם הלחי התחתון עודף על העליון הוה מוס אפילו בבהמה אבל אין בה עצם אלא ששפתו התחתונה ארוכה ומקבלת העליונה ועודפת עליה בחדש הוה מוס ולא בבהמה: מתני' אוזן הגדי שהיתה כפולה. שיש לו שתי אוזנים מלך אחד אוזן בתוך אוזן: בזמן שהוא עצם אחד. שאין להם אלא תוך אחד שנקבע תוך העליון לחוכו ונחבד למטה הרי זה מוס: ואם אינה עצם אחד. שהתוכים מועדלים למעלה אינו מוס וטעמא לא אפיפא כו' ולא דמי לבעלת ה' רגלים דהאי אוזן בתוך אוזן אינו נראה כל כך: לשל חזיר. מפרש בגמ': גמ' בלום. קרי: מבולמות. קרות כרוחב אבקפול"ד בלע"ז: אם מחמת הריחו. שאין לו ריח כל כך כשהו ולא בעלם ולא בבשר השפחים אינו מוס: ואם מחמת העלם שהשפחים פתוחות יפה אבל הלחיים ארוכות זו בזו שאינו יכול לפתוחן כדי לחיכו או פניו מרחיב השפחים ונראה העלם כגוד ה"ז מוס וכן ברגלים שרגליו קרות מחמת הרוח של מהה אחת העלם והבשר של כפות הרגלים שקלא היו רחבין כל כך אינו מוס ואם מחמת העלם שהעלם קצר והבשר מרחיב מלמעלה ויוצא לחוץ הרי זה מוס והמורה גרים מחמת הרוח ופיפוסה כדפרישא אבל לתקן הלשון אין יוכלת ואיפא דגריס מחמת הריחו כדפרישא ל"א פיו בלום נפוח אם מחמת הרוח שגפת מחמת דינא אינו מוס דהדר גריא ואם מחמת העלם שצבה ביהוה הרי זה מוס ובתוספתא דככותות

פ"ד) מלמנו מחמת הרוח אינו מוס מחמת עצמו ה"ז מוס: החסום. תגוד: קטיונא. דקה מאלו: כריכא. עגולה שזנב העגלה היו רחבה יתר על עוביה: בגדי שחיס. חוליות זנב ה"ז מוס: רישא. און הגדי סופא אין זה שלש חוליות: מתני' יבלת. ורואו"ן: וקפנס עלם ירו. לניכר המוס ולעיל איירי בנסבד: עצמו שפיו. שהשייסי קבועות בו ולמעלה מן החוטין דלי חוטין גופיה אפילו נפגמו או נגממו נמי: במרחא. שלכל נראה שזו גדולה מזו: אבל לא במדה. שאם אין ניכר אלא במדה אינו מוס: ולא הרוז לו. ארבי יהודה קאי: גמ' לא במקדש. דנפסל מן המזבח: ולא במדינה. לוינו מוס גמור לישהט עליו בחוץ: גרב. חזויה: ותסבדא. ללא מוס הוה: והא כתיב יבלת באורייתא. גבי מומין גמורין (ויקרא כב) עורת או שבור או חרוץ או יבלת: בגופו. לא מוס גמור הוה: והא קרא סתמא. כתיב: אלא. בגופו נמי הוה מוס ולא קשיא קרא דמשמע דאפילו בגופו הוה מוס אמתני' דמשמע לוינו מוס גמור אלא בעין אבל בגופו מוס הוה ליפסל ולא לישהט קרא דלית ביה עלם ומתני' האל דבעין הוה מוס ואידך מתני' דבגופו לא הוה מוס בדלית בה עלם: ולית ביה עלם בגופו פסולה הוה. בתמיה: הלתול. החיות שגר התלויים בו כגון בני אדם שיש להם אהל אזניהם לרעות קטנות של שגר וממני אמן הם: פסולין באדם. אם כהן הוה פסול לעבודה דבעין שיה צריעו של אהרן: אלא אידי ואידי בעין. אמתני' קאי ולא קרא: והא אין מומין בלבן. ואפילו במקדש שגר לשחוט: אידי ואידי. הא דקתני אין שוחטין במקדש ובמדינה בלבן והא נמי דקתני אין מומין בלבן תרווייהו ליבלת במומין שבלבן אית ביה שער מגונה הוה ועלה קתני מתני' אין שוחטין לא במקדש ולא במדינה: והא דקתני אין מומין בלבן בדלית בה שער. ומתני' דמוס גמור הוה כלאוקימנא בשחור ובדלית נמי עלם וקרא בדלית בה עלם דאי מתניתין דהכא בדלית בה עלם אמאי נקט בעינו: ורבנן. ללא הוה לו בביצים עד כמה תהא חצירתה קטנה דמקשרי: מתני' לערקוב. לפרק שצידק ובגמ' מפרש איהו ערקוב: כל מרבית עגלים. כל חרבות מנהג של עגלים כך הוה שיש זנבן מגיעות לערקוב היכך צליר מתני' הוה מומא וקשר גדולס הלכות ומתחתו עד למטה: שבאמצע היך. מפרש בגמרא: (רש"י)

הוספות פיו בלום. פירש בקונטרס בלשון ב' נמו וכו' בלשון ראשון שפיי' ובלום קצר דבלום הוא לשון שתימה כמו חוטמו בלום דלקמן בפרק מומין אלו (דף מג:): דפירושו קביו סתומין כדפי' לקמן בקונטרס וכמו בולם עצמו בשעת מריבה בפ' כסיו הדם (חולין דף פט.): והא אין מומין בלבן. ואע"ג דפלוטא היא לעיל (דף לח:): הא אוקימנא לעיל מתני' כמ"ד אין מומין בלבן: אלא אידי ואידי בשחור גרסינן. ולא גרסינן בלבן: (תוספות)

א - מא דף

גמ' תנא קפץ העליון ולא קפץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר: **מתני'** על אלו מומין שוחטין את הבכור ופסולי המוקדשין נפדין עליהן: **גמ'** הא תו למה

לי הא תנא ליה רישא על אלו מומין שוחטין את הבכור סיפא איצטריכא פסולי המוקדשין נפדין עליהן הא נמי פשיטא מישחט שחטין מיפרק מביעא אלא אידי דתנא שלשה הוסיף ואמר לו לא שמענו את אלו וקתני ואתי דיחידא וקא סתים לה בכולהו על אלו מומין שוחטין את הבכור ופסולי המוקדשין נפדין עליהן: **מתני'** ואלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה חוררו והמים שאין קבועין וחוטין הפנימיות שנפגמו אבל לא שנעקרו ובעל גרב ובעל יבלת ובעל חזוית זקן וחולה ומזוהם ושנעבדה בו עבירה ושהמית אדם ע"פ ע' אחד או ע"פ הבעלים וטומטום ואנדרוגינוס לא במקדש ולא במדינה (ר"ש) אומר

אין לך מוס גדול מזה וחכמים אומרים אינו בכור אלא נגזז ונעבד: **גמ'** וגרב לא והכתוב **ויקרא כב-כב** גרב באורייתא וחזוית לא והכתוב **ויקרא כב-כב**

בב ילפת באורייתא ותניא גרב זה החרס ילפת זו חזוית המצרית ואמר ר"ל למה נקרא שמה ילפת משלפת והולכת עד יום המיתה בשלמא חזוית אחזית לא קשיא כאן בחזוית המצרית כאן בחזוית דעלמא אלא גרב אגרב קשיא גרב אגרב נמי לא קשיא הא בלח הא ביבש לח איתסי יבש לא מיתסי ולח מיתסי והכתוב **דברים כח-כז** יככה ה' בשחין מצרים וגו' ומדכתיב וחרס הרי גרב לח אמור וקאמר אשר לא תוכל להרפא אלא תלתא הוו דקרא יבש בין מבפנים בין מבחוץ דמתני' לח מבחוץ ומבפנים יבש מבפנים ולח מבחוץ דכתיב **שמות ט-י** ויהי שחין (פורח אבעבועות) באדם: והזקן והחולה והמזוהם: מנהגי מילי דתנו רבנן **ויקרא א-ב/י** ומראה עמוק מן העור כמראה חמה העמוקה מן הצל וליכתב רחמנא חרוץ ולא בעי גרב ואמינא חרוץ דלא מאיס הוי מומא גרב דמאיס לא כל שכן כתב רחמנא גרב למימר דחרוץ במקום בשר לא הוי מומא: (רבי ישמעאל אומר אין לך מוס גדול מזה): כאביי לא אמר חרוץ דומיא דשבור לא אמרין כרבא נמי לא אמר דילמא היכא דלא מינכרא אבל היכא דמינכר מוס רע קרינא ביה

רש"י גמ' קפץ העליון. קפץ קשר העליון היינו ארכובתו מקום חבור השוק והיך ולא קפץ התחתון סמוך לפרסות: כנגדו בגמל ניכר. שהגמל יש לו כנגד הארכובה עלם בולט לחוץ לשון מורי בשחיטת חולין ל"א שמעתי כגון שזנב גמל מגעת עד ארתו ערקוס: וקתני ואתי דיחידא. משום דאמרן לעיל לא שמענו כו' אלא את אלו הראשונים שזנה ביניה והדר תנא ואתא במומין שאינם סתמא אלא יחידאי קאמרי להו כגון כ' חנינא בן אנטוניגוס ור' חנינא בן גמליאל וס"ד פליגי רבנן עליוהו להכי הדד וסחם אכולהו על אלו מומין שוחטין כו': מתני' ובעל יבלת. כלאוקימנא לעיל כו' בדלחן בה עלם דלי איכא עלם הוה מוס גמור ואין בה שער וש בה בלבן של עין דלי בגופו תהולת בעלמא הוה: גרב וחזוית. מיני שחין: מזוהם. מסייה: ושנעבדה בו עבירה. שגרבע: או שהמית אדם ע"פ ע' אחד. שאין אלא עד אחד לא ברביעה ולא בגניחה: ע"פ עצמו. שאין שם עד אלא בעלים אמרו דלי הוה ב' עדים דבבר הייב בסקולה אפילו בהנאה מיתסר: וטומטום ואנדרוגינוס. ספק זכר וקדיש ספק נקבה הן ולא קדיש: אין לך מוס גדול מזה. אלאנדרוגינוס קאי דמקום נקבות הוה כמוס והוה בכבור בעל מוס ושחט במדינה ואסור בגיזה ועבודה: וחכ"א אינו בכור. דכריה בפני עצמה הוה ונגזז ונעבד: גמ' וגרב לא. הוה מוס גמור: והכתוב גרב באורייתא. (ויקרא כב) גבי עורת או שבור דכתיב או גרב או ילפת: ותו חזוית לא. מוס גמור הוה והכתוב באורייתא: זה חרס. שחין שקשה כחרס: חזוית המצרית. שחין שהוצא על המצרים: מלפפת. דבוקה בו כדמתרגמינן (שמות לו) ויחבר ופיו: אלא תלתא גרב הוה דקרא. גבי מומין דדרשין ביה זה החרס יבש בפנים ומבחוץ: דמלכיים. דהיינו האי בקלות ובגרב וכתוב יבש בפנים ולא מבחוץ וכיון דיבש מבפנים לא מיתסי ואי הוה בכבור הוה נמי מוס גמור: דמתני'. לא מבפנים ולא בחוץ: פורה. היינו האי שנראה למעלה דלבר הבולט הוה פורה: וכתיב אבעבועות. דהיינו לשון טבע דמשמע מבחוץ היה לה: מנא הני מילי. דאין שוחטין אותו במקדש: מן האלן מן הכשבים. קרא כתיב בויקרא ואם מן האלן קרבנו מן הכשבים או מן העצים וגו' דדרשין מן האלן ולא כל האלן וכן כוליהו: נעבד. שעשאוהו עבודת כוכבים: מוקשה. שהוקשה והופרס ללורך עבודת כוכבים: נוגח את האדם ומה: ופרכין והני בני קטלם ניהו. ארובע ורכיב ואנוגה קאי: ומשני כגון שאין שם אלא עד אחד בדבר או הבעלים עצמן הוה מעממן דשבו אין נסקלון בהמהוה דמודה בקנס פטור: דילמא נקבה היא. ומקריבה לשם בכור ואינו מקדישה והיא אינה קדושה בכטורה ומקיימי חולין בעורה: וישחט עליה. דהא כתיב חרוץ באורייתא דכתיב (ויקרא כב) עורת או שבור או חרוץ: כיון דאמר מר גרב זה החרס. ודאי מיהרץ חרוץ נגע הוה: וכתיב. בנגעים (שם יג) עמוק דהיינו שפל כמראה חמה שנראה עמוקה שפל מן הכל היכך ליכתב חרוץ דמשמע

במקום בשר נמי הויה מוס אף על גב דלא מואם כגרב וכ"פ גרב: דילמא נמי דייקין דחרוץ במקום בשר לא הויה מואם היכא דלא מינר חריץ כל כך כנקבות של
בהמה: (כ"י)

תוספות | ה"ג גרב זה החרס. תימה אמאי לא קאמר מההיא גרב דבקללות של משנה תורה דכתיב בגרב וחרס וההיא גרב לאו היינו חרס ומוס קבוע הוא דכתיב ביה
אשר לא תוכל להרפא וי"ל דמשמע דנקט הכא זו אף זו דגרב שהוא חרס יבש מבחוץ ומבפנים והוי מוס ואפילו ילפת נמי שהוא לח מבחוץ ויבש מבפנים כדקאמרין
בסמוך הוי מוס וגבי קללות נקט זו אף זו שילקה בגרב ואפילו בחרס דקשה טפיל: אלא תלתא הוו כו'. דקרא דגבי מומין דדרשינן ביה זה החרס יבש מבפנים ומבחוץ
דמצרים לח מבחוץ ויבש מבפנים וכיון דיבש מבפנים לא מתסי ואם נתרפאו ממנו המצריים שמא מעשה נס היה ויש לתמוה הא שחין מצרים דנכתב ברישיה דקרא
דקללות מאן ניהו דגרב וחרס שאין להם רפואה בההוא קרא כתיב: (תוספות)

ב מא דף

בעי רבא מאי טעמא דרבי ישמעאל מיפשט פשיטא ליה אנדרוינוס בכור הוא ומומו עמו או דילמא ספוקי מספקא ליה ואם תימצא לומר קאמר אם תימצא
לומר בכור הרי מומו עמו למאי נפקא מינה למילקא עליה משום גיזה ועבודה אי נמי למיתבה לכהן ת"ש ר' אילעאי אומר משום ר' ישמעאל אנדרוינוס
בכור הוא ומומו עמו ש"מ מיפשט פשיטא ליה ודילמא אם תימצא לומר קאמר ת"ש **ויקרא א-ג** זכר ולא נקבה כשהוא אומר למטה זכר שאין ת"ל מה
ת"ל להוציא טומטום ואנדרוינוס מני אילמא ת"ק ספיקא הוא ואתי קרא למעוטי ספיקא אלא רבנן בתראי מחד קרא נפקי דהא גבי בכור חד זכר הוא
דכתיב קא מעטי כולהו מינייהו אלא פשיטא ר' ישמעאל ואי אמרת בשלמא רבי ישמעאל מיפשט פשיטא ליה היינו דאיצטריך קרא למעוטי אלא אי אמרת
מספקא ליה אצטריך קרא למעוטי ספיקא לעולם רבנן בתראי וגבי בכור תרתי קראי כתיב הזכר והזכרים: וחכ"א אינו בכור כו': אמר רב חסדא מחלוקת
באנדרוינוס אבל בטומטום דברי ספיקא הוא וקדוש מספיקא א"ל רבא אלא מעתה בערבין יערך

רפ"ז | או דילמא ספוקי מספקא ליה. אם זכר הוא אם נקבה הוא והאי דקאמר מומו עמו אם הימנא לומר קאמר אם הימנא לומר ספק בכור הרי מומו עמו: למילקא
עליה כו'. אי אמרת בכור הוא לקי דכבור בעל מוס נמי אסור בגיזה ועבודה ואם ספק הוא מספיקא לא מלקינן ליה: אי נמי למיתבה לכהן. אם בכור הוא נוטה לכהן
ואוכלו כמון זה ואם ספק הוא אוכלו ישרא'ל כמון זה כדון ספק בכור הגחלל כמון זה לבעלים להמוציא מהבכור עליו דילמא אם הימנא לומר קאמר. כלומר
אם בכור הוא הרי מומו עמו: ה"ג בתורה כהנים זכר ולא נקבה. זכר כתיב גבי עולה בקר זכר תמים יקרינו ומשמע ולא נקבה: כשהוא אומר זכר למטה. בעולת אלו:
שחין ח"ל. דלא כדון לגופיה למעוטי נקבה דהא אימעיטא לה: להוציא טומטום ואנדרוינוס. ספיקא. בתמיה הא ליכא ספק קמי שמיא אלא ודאי משום דכיה פני עמו הוא קממעט
ח"ק. דמתניתין הוא טומטום ואנדרוינוס ספק הוא: ואימעיטא הרח למעוטי ספיקא. בתמיה הא ליכא ספק קמי שמיא אלא ודאי משום דכיה פני עמו הוא קממעט
ליה ודלא כתיב: אלא רבנן בתראי. דמתניתין דפשיטא להו דכיה הוא וקאמרי אינו בכור אלא נגזז ונעבד: תיפוק ליה טומטום ואנדרוינוס ונקבה מחד זכר דהא גבי
כבור לא כתיב אלא חד זכר וקממעט מניה כולהו טומטום ואנדרוינוס מחד זכר: אלא פשיטא כד' יקמעאל. מוקמינן לה וכדכתיב' לפרוץ' דהא כהן רבן לא מלינן
לחוקמא ופשיטא ליה דזכר הוא: היינו דאיצטריך למעוטי. דא"ע' דזכר הוא לא קדוש שום הקדשה אם אקדשה לשום עולה ואפילו בגיזה ועבודה שרי ומזכר קמא לא
נפקא לן למעוטי מקדושה דהא גבי בכור כתיב חד זכר ולא ממעיט ליה ר' ישמעאל מנזיה דלא שרי משום מוס אלא לנשחט: אלא אי ספוקי מספקא ליה. אם זכר אם
נקבה הו' לא מתיקומא דה' חליביה וד"ו' דקרא למעוטי ספק דלא אחי וכמאן מוקמת ליה: לעולם רבנן בתראי. וקאמרת תיפוק לי מחד קרא דהא גבי בכור מחד
קרא נפקא ליה לא הויה דגבי בכור הרי כתיב: הזכר. הזכר תקדוש: הזכרים. אשך יהיה לך הזכרים לה: מחלוקת. דקאמרי רבנן בתראי כיה הוא באנדרוינוס: אבל
טומטום דכיה הכל ספק. ואסור בגיזה ואינו נשחט לא במקדש ולא במדינה: אלא מעתה. דספק הוא בערבין יערך באלם או בערך איש או בערך אשה: (כ"י)

תוספות | אילמא ת"ק (סבר) ספיקא הוא ואתי קרא למעוטי ספיקא. וא"ת מנא ליה דטעמא דת"ק משום ספיקא דילמא הוי בחוטים הפנימיות שנפגמו ושנגממו דהוי
מוס לענין דאין שוחטין במקדש ולא הוי מוס ליחשט במדינה ולעולם בכור דאי וי"ל דמדקאמר ר' ישמעאל בברייתא בכור הוא ומומו עמו מכלל דלת"ק לא הוי ודאי.
בכור: ואתי קרא למעוטי ספיקא. כי האי גוונא פריך בפ' בתרא דיומא (דף עד.) גבי כוי ובכריותות בפרק דם שחיטה (דף כא.) ובפ' דחולין (דף כב:) גבי תחלת הצהוב
שבוה ושבוה ולא דמי לשאר דוכתיב דממעטינן ספק מקרא לקמן בפ' בתרא (דף נח:) עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק וכן בהרת בסוף נזיר (דף סה:) ספק בהרת
קדמה ספק שער לבן קדם דממעט ליה מלטהרו או לטמאו הואיל ופתח הכתוב בטהרה תחלה פעמים שהיה כך וטומטום נמי הוה שייך שפיר למעוטי שיש מהם זכר
ויש מהם נקבה ופטרו הכתוב כל זמן שהוא ספק אבל כיו ותחלת הצהוב ואנדרוינוס כולן שוים דקמי שמיא גליא כיו אם חיה אם בהמה ואם תחלת צהוב חשוב גדול או
קטן ואם אנדרוינוס זכר או נקבה וא"ת הא רב דס"ל דאנדרוינוס ספיקא הוא כדמפרש בסוף המפלת (נדח דף כח.) דמטמא בלובן ובאדם ומדקאמר בסוף הערל (במות
דף פג.) הלכה כר' יוסי דלא הכריעו בו אם זכר או נקבה ובריה בפני עצמו דקאמר רבי יוסי בברייתא לאו דוקא ואפ"ה ממעט ליה רב לענין ביהת מקדש מדכתיב מזכר
ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוינוס והכי אתי קרא למעוטי ספיקא ויש לומר דהכא פריך שפיר דממעט ליה אנדרוינוס מהזכר יתירא דכתיב
גבי עולה ואם בא למעוטי אפילו הוא זכר משום דמשונה משאר זכרים א"כ מדממעטינן ליה מהזכר ש"מ זכר הוא ולא נקבה אלמא לא אתיא כת"ק דאמר ספיקא הוא
אבל בההיא דרב תרי מעוטי כתיבי דהוה מצי למיכתב מזכר ועד אדם או מנקבה עד אדם ואתא חד מינייהו לטומטום וחד לאנדרוינוס ואם אנדרוינוס הוא זכר אתיא
מזכר למעוטי ואם הוא נקבה אתי עד נקבה למעוטי מטעם שהוא משונה ולפי טעם זה אית ליה שפיר לרב הא דאמר רב חסדא בסמוך מחלוקת באנדרוינוס אבל
בטומטום ספיקא הוה וקדוש הוה מספיקא פירוש דלית לן לאוקומי מיעוטא לטומטום שהוא ודאי או זה אלא שהוא מכוסה והא דאוקי רב מיעוטא לטומטום
משום דההיא דרב חסדא וכן אבוי בפ"ק דחגיגה (דף ד.) ממעט טומטום משום דאיכא יתורא ויש לתמוה דקפריך לקמן אלא מעתה בערבין יערך ומייתי ראה מברייתא
דמעוטי ליה מערך איש ואשה מהזכר אם נקבה ומשני שמי מכאן טומטום מאי קושיא התם איכא יתור דמשום אנדרוינוס לא צריך אלא חד וי"ל דהתם נמי צריכי
תרויהו לאנדרוינוס דאי כתיב הזכר למעוטי ה"א לא גרע מנקבה ויהיה בערך נקבה וא"ת והא דפריך מאם זכר אם נקבה להוציא טומטום ואנדרוינוס מאי קושיא
דילמא הא גבי שלמים איכא תרי מעוטי אם זכר אם נקבה דאם הוה מיעוט כדקאמר בפרק המפלת (נדח דף כח.) ואומר ר"י דגריס זכר או נקבה דכתיב בקרא בשלמי
צאן דהכי דריש לתורה כהנים אבל אם זכר אם נקבה דכתיב בשלמי בקר דריש ליה התם בפרק בתורת כהנים ולעיל בפ"ב (דף טו:) ובתמורה בפרק אלו קדשים (דף יז:)
לבת ולד עעלי מומין והשתא פריך שפיר לרב חסדא דבהיא קרא לא כתיב אלא חד מיעוטא והוי או למעט ממו או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדמה: וקמעטי כולהו
מיניה. פירוש כולהו נקבה טומטום ואנדרוינוס ולרב חסדא נמי דבסמוך דאמר שמי מכאן טומטום קט כולהו משום נקבה ואנדרוינוס: אי אמרת בשלמא מיפשט

פשיטא ליה. פירוש דבכור הוא ומומו עמו היינו דאיצטריך קרא למעוטי ותימה מהאי טעמא גופיה לא ליבעי קרא דכיון דבעל מום הוא פסול לגבי מזבח ומי' בקונטרס דהכי קאמר היינו דאיצטריך קרא למעוטי דאע"ג דזכר הוא לא קדיש שום קדושה אם קדישה לשם עולה ואפילו בגיזה ועבודה שרי ומזכר קמא לא נפקא לן למעוטי מקדושה דהא גבי בכור כתיב חד זכר ולא ממעיט ליה רבי ישמעאל מגיזה דלא שרי ליה משום מום אלא לישחט עב"ל וקשה לפירושו מום מעיקרא לא אסיר בגיזה ועבודה אלא מדרבנן כדמוכח ליה לעיל בפ"ב (דף יד.) דאמר קדושת (מזבח) דמיחלפא בקדושת הגוף גזרו בה רבנן ויש פי' אחרים מרש"י שכתוב בהם היינו דאיצטריך קרא למעוטי דאע"ג דזכר הוא לא מקריבנא ליה דנקבות שלו הוה מום ולפי' צ"ל דאתא האי קרא לאשמענן במקום בשר הוה מומא לאפקי מדרשא דאביי ורובא דלעיל ותיירך דאיצטריך למעוטי לאשמענן גרע מבעל מום דבעל מום נתפס בתמורה וא"ת א"כ מאי קפריך אילימא לת"ק ספיקא ואתי קרא למעוטי ספיקא שפיר איצטריך למעוטי דאין נתפס בתמורה דס"ד דנתפס אפילו הוה נקבה לאשם דתרעה לרבנן דר"ש בתמורה בפרק אלו קדשים (דף יט:). וכיון שיש בה קדושת הגוף משמע דמיתפס בתמורה וגם עושה תמורה קדושה ראויה כמו תמורת הפסח דראוי שאינה קריבה ואפ"ה נתפס בתמורה לקדושה דחיה ורועה וגבי אנדרוינוס דממעט ליה קרא הכא אפילו הוה ספיקא לפי שאינו לא זכר גמור ולא נקבה גמורה וי"ל דהכי פריך מדאיצטריך קרא זכר למעטיה מהקרבנות עולה כיון דספק נקבה הוא דלמעטו מדין תמורה אפילו הוה נקבה לא הו"ל למיכתב יתורא בזכר דמשמע דמעט ליה מטעם דאינו זכר גמור ואם תאמר היכי דייק דמיפישט פשיטא ליה לרבי ישמעאל דילמא אתיא כתנאי

כתנאי	אחריני	דסברי	זכר	הוא	כגון	רבי	יוסי	דפרק	(תוספות)
-------	--------	-------	-----	-----	------	-----	------	------	----------

מב דף

אלמה תניא **[ויקרא כז-ג]** הזכר ולא טומטום ואנדרוינוס סמי מיכן טומטום ת"ש יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה ת"ל הזכר אם נקבה ולא טומטום ואנדרוינוס סמי מיכן טומטום ת"ש **[ויקרא ג-א]** אם זכר אם נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוינוס סמי מיכן טומטום ת"ש הזכר ולא נקבה כשהוא אומר למטה זכר שאין ת"ל מה ת"ל להוציא טומטום ואנדרוינוס סמי מיכן טומטום ת"ש הנעבד והמוקצה והאתנן והמחיר וטומטום ואנדרוינוס כולן מטמאין בגדים אבית הבליעה ר"א אומר טומטום ואנדרוינוס אין מטמאין בגדים אבית הבליעה שהיה ר"א אומר כל מקום שנאמר זכר ונקבה אתה מוציא טומטום ואנדרוינוס מביניהם ועוף הואיל ולא נאמר בו זכר ונקבה אין אתה מוציא טומטום ואנדרוינוס מביניהם סמי מיכן טומטום ת"ש ר' אלעזר אומר הטריפה והכלאים ויוצא דופן טומטום ואנדרוינוס לא קדושים ולא מקדישין ואמר שמואל לא קדושים בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה סמי מיכן טומטום ת"ש ר' אלעזר אומר חמשה לא קדושים ולא מקדישין ואלו הן הטריפה והכלאים ויוצא דופן וטומטום ואנדרוינוס וכי תימא ה"נ סמי מיכן טומטום הוה ליה ארבעה אפיק טומטום ועייל יתום לימא כתנאי רבי אילעאי אומר משום ר' ישמעאל אנדרוינוס בכור הוא ומומו עמו והכמיס אומרים אין קדושה חלה עליו ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש הרי הוא אומר הזכר וכל מקום שנאמר זכר אינו אלא להוציא טומטום ואנדרוינוס וכי תימא סמי מיכן טומטום ר"ש בן יהודה היינו רבנן אלא לאו טומטום איכא בינייהו דת"ק סבר אין קדושה חלה עליו אנדרוינוס אבל טומטום ספיקא הוא וקדוש מספיקא ואתא רבי שמעון

רש"י אלמה תניא הזכר. והיה ערכך הזכר ומריבויהו דה"ל נפקא לן וכל טומטום: ערך איש ואשה. אין שוין כדמפרש בפ' בהר סיני: אם נקבה. מריבויהו דלא נפקא לן וכל טומטום משום ספיקא לא ממעיט ליה קרא דספיקא קמי שמיא ליכא אלא ודאי משום כביה ממעיט ליה: סמי מיכן טומטום. מקרא לא ממעט אלא אנדרוינוס ומשום כביה אכל טומטום נעבד ולחומרלא נעבד כזכר: אם זכר אם נקבה. בשלמים כתיב (ויקרא ז) ומשום ספק לא ממעט קרא ועוד בין זכר בין נקבה כשר לשלמים אלא ודאי כביה הוא: הזכר ולא נקבה. דיינו הך נגבי עולה דפרישת לעיל להוליא טומטום ומדמעטיה קרא כביה הוא דמשום ספק לא ממעט קרא: הרובע ל"ג דלא שייך בעופות: הנעבד. כולה בערבנות דעופות קמייהו: מטמאים בגדים אבית הבליעה. כשאר נבלת עוף טהור דמליקתו אינה מליקה והוה נבילה ולי כלו כביה הוא אמאי אינה מליקה מה נפשך דזכר הוא כשר ואם נקבה הרי כשר דהא בעופות לא חלק הכתוב ועוד מדכ"ל איכא לאחוביה דקאמר כל מקום שאתה מוציא זכר ונקבה אתה מוציא טומטום ספיקא מי ממעט ליה קרא אלא ודאי כביה הוא והיכא דמעטיה מעטיה אכל בעופות לא מעטיה לא קדושים בתמורה. כלומר אפילו תמורה שחלה על בעל מום קבוע אינה חלה עליהן וטעמא מפרש בעמדת תמורה בפרק יש בערבנות (דף יז:). ולא תהזקין בעושי תמורה. שאם הם קדושים אין עושי תמורה והיכי דמי שכן עמנן קדושים כגון שהיו ולדות קדשים קדשי אבא אמון ואי טומטום ספק הוא אמאי לא קדוש ממה נפשך: יתום. דמי להנך שפסולין משגולדו והיכי דמי יתום כדמפרש בשחיטת חולין בפ' שני (דף לה:). שמהו אמו בעצת ליה זה פריש למיתה זה פריש לחיים: לימא כתנאי. הא דרב חסדא לויכא דס"ל ספק הוה: אין קדושה חלה עליו. דכריה הוא אכל בטומטום לא פליגי דספק הוא: להוליא טומטום ואנדרוינוס. דטומטום נמי כביה הוא: דכ"ע טומטום בכריה לא מספקא. דתיקום לרב חסדא כתנאי דתימא הוא הוא תנא דכריה ליה כביה הוא סבירא ליה כרבנן בתרא: אלא הני תנאי. דכרייהא כביה פליגי דכ"ע מניל במקום זכרות זכר הוה וקדוש: ות"ק סבר כיי שטיקן שאל נהפכה זכרותו נכפל גידו נכפפים ומוציא מים במקום שרגיל נקבות להיות נקבה (רש"י)

תוספות הערל (יבמות דף פא.) ואנדרוינוס זכר ואיכא למ"ד אף מאכילה בחזה ושוק ואמר ר"א התם חייבין עליו סקילה [בזכר] או כתנאי דברייתות דבסמוך דממעט מהזכר טומטום ואנדרוינוס או מיתורא ממעט ליה וי"ל דלפי מה שפירשתי דמטעמא דמוס קא ממעט ליה ניחא דמיתתבר ליה לאוקומיה כר' ישמעאל כיון דכוחיה מיתוקמא לגמרי: הזכר הזכרים. וא"ת בלא הזכרים נמי מצי למעט אנדרוינוס מהזכר כמו בסמוך לענין ערכין ובגדה בפרק המפלת (דף כח.) גבי טומטום ואנדרוינוס שראו לובן או אודם וי"ל דשמה עוד דרשות אחרות יש דקראי טובא כתיבי בבכור כגון (שמות לד) כל מקנך תזכר וכולוהו צריכי והא דאמר' בפ"ק (לעיל דף ט.) אפי' תימא ר' יוסי הגלילי שאני הכא דכתיב הזכרים [ופריך] ולגמר מיניה הא מיעט רחמנא הזכרים והכא מוקים לדרשא אחריתי י"ל דלא סבירא כרבנן בתרא דהכא: אבל טומטום דברי הכל ספיקא הוא כו'. לאו מטעם דלא אתי קרא למעוטי ספיקא קאמר רב חסדא דקדוש מספיקא דגבי טומטום שיש מהם זכר ויש מהם נקבה דלא שייך דפי' לעיל אלא לאו ספיקא ליה לאוקומי מיעוטא בטומטום דחשיב ליה זכר גמור או נקבה גמורה וי' יוחנן דפליגי עליה דרב חסדא לקמן דקסבר דבריה הוא ואין קדושה חלה עליו ואפילו נמצא זכר וא"ת ואמאי לא פריך ארב חסדא מההיא דריש כיצד מערימין (תמורה דף כד:). דאם זכר יקרב עולה ואם נקבה זכאי שלמים דקאמר התם ילדה טומטום ואנדרוינוס אין קדושה חלה עליהם ומפרש התם דקסבר ולדות קדשים בהוייתן הם קדושים דאי במעי אמנן הם קדושים הא תפשיניהו קדושה דאימיה ולרב חסדא דאמר טומטום ספיקא הוא יהיה טומטום קדוש אפי' בהוייתן קדושים שהרי בפ"י אמר אם זכר יקרב עולה ואם נקבה זכאי שלמים ואע"ג דאיכא למימר סמי אלא לאו ספיקא ליה לאוקומי מיעוטא בטומטום הי"ל למיפרך ממתינו וי"ל דרב חסדא פי' אין קדושה חלה עליהן ומ"מ בהוייתן תפול עלייהו קדושה כמו בכל ולדות קדשים דכיון דהוה ודאי אם זכר או נקבה והא דלא משני התם אין קדושת פיו חלה עליהם ולוקמה בהמת חולין דלא שייך ליה קדושת אמו משום דמשמע ליה דקאי בין אבהמה לחולין בין אבהמה דקדשים דאייירי בה: אלמה תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוינוס. מיתורא קדריש אבל מזכר לחודיה לא קממעט כדאמר בסוף המפלת (נדף דף כח:). וכר' יהודה אתיא כדמוכח בשבת בסוף פרק אם לא הביא כלי (דף קל:). דאמר רב חסדא לא לכל א"ר יהודה אנדרוינוס זכר הוא שאם אתה אומר כן בערכין יערך ותניא הזכר ולא טומטום כו' פירוש וסתם ספרא ר' יהודה היא (לקמן דף סא.) וקאמר ר"ג בר יצחק אף אנן נמי תנינא דקא"ר יהודה פוסל באשה ואנדרוינוס לקידוש מי חטאת ומאי שנא גבי מילה דכתיב (בראשית יז) המול לכם כל זכר ויש לתמוה מאי שנא דבערכין צריך ייתור למעט אנדרוינוס ובקידוש לא צריך מיעוט אלא ממעיטין ליה מהיכא דממעטין אשה מונתן ולא ותנהו כדאמרין בפרק טרף בקלפי (יומא דף מג.) ובמילה אדרבה צריך יתור לרבנות לדין זכר ומיהו מקידוש הוה מצינן למימר דשמה איכא מיעוט אבל מילה קשיא וי"ל דקסבר ר' יהודה אנדרוינוס מוצא מכלל זכר בלא שום מיעוט מסבירא ולהכי פסל ליה קדוש ולענין

מילה צריך ייתורא דכל זכר לריבויא והא דבעי מיעוטא בערכין היינו משום דמסברא הייתי מעמידו לכל הפחות בערך נקבה אי לאו דמעטיה מנקבה (לאוקומיה בערך) וברייתא עולה לעיל דאיצטריך קרא למעוטי מוזכר לאו כר' יהודה אע"ג דסתם סיפרא היא דהא בקידוש פוסלו ר' יהודה בלא שום ייתור ומ"מ פשיטא ליה דההיא דערכין (דף ד.) ר' יהודה כל כמה דאיכא לאוקומיה סתם סיפרא כוותיה מוקמינן ועוד תניא בהדיא בפ"ק דערכין (דף ה:): דר' יהודה אומר תומטום ואנדרוניוס מערכין אבל לא נערכין ומיהו קשה לפי שיטה שפירשתי מפרק הערל (יבמות דף עב:): דמשמע התם דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא מספק דהוי ספק איש ספק אשה דתניא ר' יהודה אומר אף אנדרוניוס שקדש קדושו פסול מפני שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש ונראה לפרש דספק הוא לר' יהודה ולענין מילה אי כאשה גמורה ריבהו הכתוב מכל זכר דמשמע כל זכרות ולענין ערכין מעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה: תומטום ואנדרוניוס אין מטמאין בגדים אביית הבליעה. ה"ה דלהקרה נמי כשרין כדמפרש טעמא אלא אידי דנקט ת"ק טמא נקט ר"א אין מטמאין: ואתא ר"ש בן רבי יהודה משום ר"ש למימר תומטום נמי בריה הוא. משמע הכא דקסבר אנדרוניוס בריה הוא כמו טעמא דתומטום ואפי' דמסיק נמי דתומטום ממעט לדידה מטעם שהוא נקבה כשמטיל מים במקום נקבות מ"מ באנדרוניוס הוי לעולם משום דבריה הוא ותימה דפ' הערל (דף פא.) משמע דר"ש חשיב ליה ודאי זכר לר' יוחנן דאמר התם אף מאכילה בחזה ושוק וי"ל דאפי' הוי ודאי זכר ממעטינא ליה זכר אבל נקבה ודאי מימעטא מן תומטום המטיל מים במקום נקבות לפי המסקנא דאפי' ודאי נקבה הוי כיון דלא חייש שמא הנכה זכרות לנקבות:

דף מב ב

בן יהודה למימר תומטום בריה הוא ולא קדוש לא דכולי עלמא תומטום בבריה לא מספקא זכר ונקבה הוא דמספקא מטיל מים במקום זכרות דכולי עלמא לא פליגי דזכר הוא כי פליגי במטיל מים במקום נקבות מר סבר חיישין שמא נהפכה זכרותו לנקבותו ומר סבר לא חיישין כי הא דהורה רבי אלעזר בהמה מטיל מים במקום נקבות חולין תהי בה ר' יוחנן מאן דלא חש לתנא קמא ולרבי ישמעאל ולימא רבי יוחנן נמי מאן דלא חש לרבנן בתראי דא"ר חסדא מחלוקת באנדרוניוס אבל בטומטום דברי הכל ספיקא רבי יוחנן לא ס"ל דרב חסדא אי לא ס"ל לימא הוא דאמר כרבנן בתראי הכי נמי קאמר מאן שביק תרי ועביד כחד ורבי אלעזר כמאן סברא כי הא דאמר ריש לקיש לא אמרו תומטום ספק אלא באדם הואיל וזכרותו ונקבותו במקום אחד אבל בהמה מטיל מים במקום זכרות זכר מטיל מים במקום נקבות נקבה מתקיף לה רב אושעיא וליחוש שמא נהפכה זכרותו לנקבותו א"ל כמאן כר"מ דחייש למיעוטא אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין דאמרי תרויהו אפי' תימא רבנן הואיל ואישתני אית דאמר אישתני ואית דאמר לא אישתני לימא אישתני ולא אישתני תנאי דתניא תומטום שקידש קדושו קדושו נתקדש קדושו וחולץ וחולצין לאשתו ומיבמים לאשתו ותניא אידך אשת תומטום חולצת ולא מתייבמת סברו דכ"ע כר"ע דאמר סריס חמה לא חולץ ולא מייבם מאי לאו בהא קמפלגי דמ"ד חולץ וחולצין לאשתו ומיבמים את אשתו לא אמרין הואיל ואישתני אישתני ומ"ד חולצת ולא מתייבמת אמרין הואיל ואישתני אישתני לא דכ"ע אמרין הואיל ואישתני אישתני לא דכ"ע אמרין הואיל ואישתני אישתני הא ר"א והא ר"ע ומאן תנא אילימא דר"ע אילימא ר' יהודה הא ודאי סריס משוי ליה דתנן רבי יהודה אומר תומטום שנקרע ונמצא זכר ה"ז לא יחלוץ מפני שהוא כסריס אלא רבי יוסי ברי יהודה היא דתניא ר' יוסי בר' יהודה אומר תומטום לא חולץ שמא יקרע וימצא סריס חמה אטו כל דמיקרע זכר משתכח נקבה לא משתכח שמא קאמר שמא יקרע וימצא נקבה א"ר זכר נמי שמא ימצא סריס חמה מאי בינייהו אמר רבא

רפ"ז ור"ש סבר כל דאמרין הכי חלל ודאי נקבה הוא והא דאמר רב חסדא תומטום דברי הכל ספק הוא הא חלל לאשתו ענין דלא הימא לרבנן בתראי תומטום נמי כיהי הוא ולא תהא דקדושה ככור חלה על שום תומטום ומיהו ס"ל לרב חסדא איכא חלה חלל לפיכך ספק ליה ליה דאי מטיל מים במקום זכרות זכר ואם במקום נקבות נקבה ודכתיב עמאל חיה ליה דרב חסדא דקדושה חלה על תומטום: וכי הא דהורה רבי אלעזר. כלומר כ"ש בן יהודה כי הו' הוראה ס"ל: חולין. ולגבי ככור קאמר דלא קדיש דוודאי נקבה הוא והא ר' אלעזר אמורא הוא ולא היינו הא דברייתא דלויי ליעיל משום רבי ישמעאל: התי בה ר' יוחנן. צהר הוראה דר' אלעזר: לא לת"ק ולא לר' ישמעאל. דמתני' דאמרי תומטום אינו נשחט כל במקדש ולא במדינה משום דספיקא הוא ור' ישמעאל כל פליגי חלל בלתי נקבותו דנעשה נקבותו שבו חריץ: כל ס"ל. לרבי יוחנן דרב חסדא חלל רבנן בתראי אטומטום נמי אמרי דבריהו: אי לא סבירא ליה. אמאי קא מתמה הא ר' אלעזר הוא דלמחר כרבנן בתראי: שצק חיי. ח"ק ור' ישמעאל ועביד כחד רבנן בתראי: הואיל וזכרותו ונקבותו במקום אחד. וליכא למידבקיהו בהטלת מים ואכלן בבהמה אין בה שום ספק לרביי הכל והאי דקאמר ח"ק דמתניין אינו נשחט במטיל מים במקום זכרות קאמר דודאי קדוש היבך אינו נשחט במדינה ובמקדש נמי כל חזי להקדשה דנראה כבעל מוס לפי שאין לו זכרות הא ממעטין ליה מהקדשה בכמה דוכתי הזכר ולא תומטום ורבי ישמעאל בלתי נקבותו קאי ורבנן בתראי בלתי נקבותו קיימי אכל תומטום כולי עלמא מודו דמטיל מים במקום זכרות זכר במקום נקבות נקבה ור' אלעזר חלל רבנן בתראי: הורה: כר"מ. בתמיה כלומר מי חיישין ליהודאיה: אפי' תימא רבנן. נמי פרכינן הכי דהואיל ואישתני לענין תומטום אישתני דהפכה זכרותו לנקבותו: ומשני אית דלמחר אישתני. כלומר איכא למ"ד אמרין הואיל ואישתני אישתני בבהמה דהיינו ח"ק דפליגי לעיל עליה דר"ש בן יהודה דלא חייש שמא נהפכה ור' אלעזר כר"ש סבירא ליה: לימא. אי אמרי' הואיל ואישתני או לא אמרי' תנאי היא: שקדש קדושו קדושו. לחומר' ואריכה גט שמא זכר הוא: נתקדש. קדושו קדושו וזה שקדש חסור בקדושתו של תומטום כגון בלמנו ובחלתו דשמה נקבה הוא: ומולץ. לחומר' שאם אין שם אחר חלל הוא בעי' וימתו חליה אכל יש שם אחר כל חליץ תומטום דהא האי תנא בנקה נמי מספקא ליה: וחולצין לאשתו. חומר' היא שמא זכר הוא: ומייבמים את אשתו. ממה נפשך אי זכר הוא שפיר מייבם אחיו ואם נקבה הוא אשה בעלמא הוא נכנס האי אחיו של תומטום אכל תומטום לא מייבם ואשתו לא חולצת ולא מתייבמת שלא היה לו ענת ביה להקים לחיו שם: מאי לאו דכ"ע כר"ע. דאמר ביבמות פרק הערל (דף עט:): סריס חמה לא חולץ ולא מייבם ואשתו לא חולצת ולא מתייבמת שלא היה לו ענת הכושב: ובהא פליגי. דמ"ד מייבמין לאשתו ממ"ג סבר אי זכר הוא שפיר מייבם דלא אמרין הואיל ואישתני למיהו תומטום אישתני נמי לספקו בסריס חמה אפי' יקרע וממלא זכר יהא סריס ואשתו סריס אין מתייבמת: ומ"ד אין מתייבמת סבר אמרין הואיל ואישתני למיהו תומטום אישתני. נמי לספקו למיהו סריס חמה אפי' ימלא זכר היבך אין מתייבמת אשתו דנמלא פוגעים בערבו דכיון דזכר הוא קדושו קדושו וכיון דסריס חמה הוא אין אשתו זקוקה ליבם הואיל כלשת אח שיש לה בניס והמייבמה פוגע באיבור אשת אח ומיהו חליה בעי' דלא פשיטא לן שהוא סריס דשמה לאו סריס הוא היבך בעי' חליה: לא דכ"ע אמרי' שמא אישתני. ומספקין ליה בסריס חמה והא דלמרינן מתייבמת רבי אלעזר היא דלמחר בפ' הערל (יבמות דף עב.) אשת סריס חמה מתייבמת שכן במינן מתרפאין בלתי נקבותיה של מאריס היבך ממ"ג שרי לייבומה. ומ"ד לא מתייבמת כר"ע: ומאן האי תנא דלית ליה כר"ע. ואמר חולצת ולא מתייבמת: סריס ודאי משוי ליה. לטומטום ואפי' חליה לא תיבעי דהא ר"ע בלשת סריס חמה לא בעי חליה: אלא ר' יוסי בר' יהודה. דשמה קאמר היבך חליה בעי' דשמה זכר הוא ושמה אינו סריס ולא מתייבמת דשמה זכר הוא וסריס הוא ואינה זקוקה ליבם ונמלא פוגע באשתו אח שיש לה בניס: שמא יקרע כו'. ובמקום אחיו קאמר דלא יחלוץ (וליוצא) שמא סריס חמה הוא אכל אין שם אחר יחלוץ ולא מיפטר' וימתו כולם כולם דשמה לאו סריס הוא היבך אשתו נמי בעי' חליה שמא לאו סריס הוא ולא מתייבמת דשמה סריס הוא: אטו כל

דמקרה זכר משהתחל. ללא מספקה ליה אלא בסרים חמה ונקבה לא מספקה ליה: מאי בינייהו. בין רבי יהודה לר' יוסי בטומטום שמת אחיו הא תרוייהו לא יחלוץ
האמרי: (רש"י)

תוספות כי פליגי במטיל מים במקום נקבות. והשתא הא דאמר רב חסדא לעיל אבל בטומטום דברי הכל ספיקא הוא על כרחך לא אמרו במטיל מים במקום זכרות
דההוא ודאי זכר הוא אבל במטיל מים במקום נקבות ודאי ר"ש אבל ר"ש דלית ליה שום ספיקא בטומטום דאי הוה מטיל מים במקום נקבות הוה נקבה ודאי וא"ת
ומנ"ל לדב חסדא דלרבנן בתראי קדוש מספיקא דילמא סברי כר"ש ולא קדוש כלל וי"ל כיון דמההוא טעמא דפליגי באנדרויגוס משום דבריה הוא לא מצי פליגי
בטומטום דלרב חסדא לשום תנא לא הוי בריה מסתמא מודו לת"ק בטומטום דכי קדוש הוא מספיקא כמו שמודה לו רבי ישמעאל וא"ת לקמן פ"ט (דף נז.) דממעט
ר"ש בן יהודה טומטום ואנדרויגוס ממעשר בהמה משום דממעט בקדשים הזכר ודאי ונקבה ודאית ויליף מעשר מתחת תחת מקדשים מה ענין זה אצל זה הא בקדשים
אימעט מכלל זכר מטעם שהוא נקבה כשמטיל מים במקום נקבות אבל מעשר אין חילוק בין זכר ונקבה וי"ל דרב חסדא אומר סמי מכאן טומטום וכן ר"ל דבסמוך: לא
אמרו טומטום ספק אלא באדם. כר"ש בר' יהודה דסבירא ליה ולא אליבא דכולי עלמא קאמר דפשיטא לת"ק דמתני' דספיקא הוא דאין שוחטין לא במקדש ולא
במדינה:

דף מג - א

לפסול במקום אחים ולחלוץ שלא במקום אחים איכא בינייהו:

רש"י לפסול במקום אחיו. אם יש עמו אחים הגונים והלך הוא וחלוץ לה לרבי יהודה לאו כלום עבד ולא פסלה מן האחין ראה אחד מן האחין לייבם מייבם ולרבי יוסי
דמחזיק ליה בספק פסלה מן האחין דקמא חליפתו חליפה ואין אחד מן האחין יכול לייבמה דכיון דלא בנה טוב לא יבנה אלא חוזרין וחולצין לה: ולחלוץ שלא במקום
אחיו. אם אין אחין אלא טומטום לרבי יהודה מופטרא בולא כלום דהא ודאי סרים הוא וכליתיה דמי ולר' יוסי בעיח חליפה שמה לאו סרים הוא והאי דקאמר לא יחלוץ
במקום אחיו

האמרי: (רש"י) אחיו קאמר דפשיטא לת"ק דמתני' דספיקא הוא דאין שוחטין לא במקדש ולא במדינה:

פרק שביעי - מומין אלו

מתני' מומין אלו בין קבועין בין עוברים פוסלין באדם ויתר עליהן הכילון והלפתן והמקבן ושראשו שקוט וסקיפת ובעלי חסרות רבי יהודה מכשיר וחכמים
פוסלין הקרח פסול איזהו קרח כל שאין לו שיטה של שער מוקפת מאוזן לאוזן אם יש לו ה"ז כשר: **גמ'** אמאי והאיכא יבולת דלא כתיב באורייתא באדם

ותו דק תבלול דלא כתיב בהמה מילף ילפי מהדדי דתניא באדם לא נאמר בו יבולת בהמה לא נאמר דק תבלול מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור
של זה בזה ת"ל גרב גרב ילפת ילפת לגזירה שוה מפני דאי לא מפני איכא למיפרך אדם מבהמה לא יליף שכן היא עצמה קריבה לגבי מזבח בהמה מאדם לא
ילפא שכן נתרבה במצות לאיי אפנויי מפני לכתוב רחמנא ילפת ולא בעי גרב ונא אמינא ומה ילפת דלא מאיסא הוי מומא גרב דמאיס לא כל שכן גרב גרב
דכתב רחמנא למה לי לאפנויי ולכתביניהו רחמנא כולהו בחד וגרב וילפת הכא והכא ולילפו מחדא אהייא בהי ליכתב רחמנא אי כתב באדם הוה אמינא כל
דפסול באדם פסול בבהמה קלוט וחוטין דליתנהו באדם בבהמה נמי לא ליפסלו ולכתוב רחמנא כולהו בבהמה הוה אמינא כל דפסול בבהמה פסול באדם גבן
וחרום דליתנהו בבהמה באדם נמי לא לפסלו ולכתביניהו רחמנא כולהו בחד והנך דליתנהו באידך לכתוב רחמנא בבהמה והנך דליתנהו באידך לכתוב באדם
וגרב וילפת הכא והכא ולילפו מהדדי אלא כתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש
בה אמר רבא למה לי דכתב רחמנא מום באדם מום בקדשים מום בבכור צריכא דאי כתב רחמנא מום באדם שכן נתרבה במצות אדם מבכור בהמה לא אתי
שכן הוה עצמו קרב לגבי מצות קדשים מבכור לא אתי שכן קדושתו מרחם אדם מקדשים לא אתי שכן הן עצמן קריבין בכור מקדשים לא אתי שכן קדושתו
מרוכה חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי מהי תיתי לא לכתב רחמנא בבכור ותיתי מהנך מה להנך שכן קדושתן מרובה ונוהגין בפשוטין [לא לכתוב]
בקדשים ותיתי מהנך מה להנך שכן קדושתן מאליהן [לא לכתוב] באדם ותיתי מהנך מה להנך שכן הן עצמן קריבין לגבי מצות צריכי: יתר עליהן באדם: מנא
ה"מ א"ר יוחנן דאמר קרא [ויקרא כא-כא] כל איש אשר בו מום מזרע אהרן איש ששנה בזרעו של אהרן

רש"י מתני' מומין אלו. האמורין בכבור פוסלין לכהן לעבודה: בין קבועין בין עוברים. כל זמן שהן בו: הכילון והליפתם והמקבן. מפרש בגמרא: ושראשו שקוט וסקיפת.
מפרש בגמרא: ובעלי חסרות. פלוגתא אכל הגך כילון וליפתם וכולהו דברי הכל: חסרות. חלדו"ב: גמ' אמאי. פסולין באדם: והא יבולת. דלא כתיב באדם: ותו דק
תבלול. דלמחר גבי מומי בכור הוא ולא כתיב בבהמה דכשלאמא כולהו אינך דמנינן ביה כמו חוטין וזב העגל שאינה מנעת לארכובה מכל מום רע נפקי אלא דק ותבלול
איכא למיפרך מדגליניהו רחמנא באדם ובהמה לא גליניהו ש"מ לא פסלי בבהמה ומשני מילף ילפי מהדדי: גרב דמאיס. מילפת דקשה הוא כחיס ומשקע בבשר ועושה
חילין: וליכתביניהו רחמנא כולהו. מומי או באדם או בבהמה: וגרב וילפת הכא והכא. גרב לגזירה שוה וילפת לגבויי עלה דנרב דמופתה הוא אמאי כתב עור ופסח
ושבור הכא והכא: אהייא ליכתב. בהי מייניהו לכתביניהו רחמנא דליף אינך מייניהו: קלוט וחוטין דליתנהו באדם. דלמס אינו מפרים פרסה ואינו נוהגין בו מומי חוטין
דלמס יש לו שנייה ואין נראין החוטין ובהמה הוא דלית לה שנייה למעלה ונראין החוטין ונפסלת בפנימון: בבהמה נמי לא פסלי. להכי כתב רחמנא מומים בבהמה
ומנה בה קלוט וחוטין שפנפמו ופגממו דנפקי מחרוץ: גבן וחרום ליתנהו בבהמה. דגבן היינו שש לו גבינים שקורין שורל"ש ובהמה לית לה גבינים וחרום היינו

דמות לספוג שפתו העליונה עודפת על התחתונה התחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום ושנשרו שיניו פסול מפני מראית העין: **גמ'** אמר רב משה רבינו עשר אמות היה שנאמר **[שמות מ-יט]** ויפרש את האהל על המשכן מי פרשו משה רבינו פרשו וכתבי **[שמות כו-טז]** עשר אמות אורך הקרש אמר ליה רב שימי בר חייה לרב אם כן עשיתו למשה רבינו בעל מום דתנן גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו אמר ליה שימי באמה של קרש קאמר: חוטמו גדול כו': תנא כאצבע קטנה: הצימם והצימם: תנא אף הצימח לא הו' ידעי רבנן מאי צימח שמעו לההוא טייעא דהוה קאמר מאן דבעי צימח ואישתבח גדיא חזיזא אמר רב חסדא עז שאין לה קרנים ורחל שיש לה קרנים כשרים לגבי מזבח תניא נמי הכי יש דברים שהן כמומין ואינן כמומין ושוחטין עליהם במקדש אבל לא במדינה ואלו הן עז שאין לו קרנים ורחל שיש לו קרנים והצימח והצימם והצומע אמר רב חסדא אמר אמימר נטלו קרנותן וזכרותן עמהן פסולה ואין פודין עליהם נטלו טלפיים וזכרותן עמהן פסולין ונפדין עליהם מיתבי נטלו קרנין וטלפין וזכרותן עמהן פסולין ונפדין עליהן לא קשיא הא דאיתקור איתקורי הא דאיגום איגומי ודאיגום איגומי פסול ורמינהו פרה שקרניה וטלפיה שחורים יגוד תרגמה זעירי מעילוי זכרות:

רש"י לחיזין למעלה. שעומדות במקומן כסדר אבל כל שעה רואות למעלה: חדר למטה עלייה למעלה: דקיימן למעלה. גובה המלח שלח כשאר בני אדם: וקיימן כסדרן. כלומר והינן עומדות במקומן כסדר אבל רואה את החדר ואת העליה עשיתו רואה למעלה ועינו אחת רואה למטה: בעינו. תכלול בעינו דהוה ליה למכתב דק תכלול ודענא ללא שייכא אלא בעין: איש עור. מריבויה לדיש: עור. משמע שניטלו ועינו ולתניהו כלל: מהסוריהתא. שהסרה מראיתו אבל רואה מקלה. דק. טייל"ח מחסרה המראה ואינו ניטל: מכלבליהתא. לכן הפוסק בסוטה ונכנס בשחור ואינו מקצר המראית כלל: משווייהתא. שמשנות במעמקן כגון למעלה או למטה או רואה חדר ועלייה כהתא: כהותא. לדין רואה: אחיה מאיש. דהני חורווי והמים הקבועין כהותא ניהו ופיקא להו תנא דברייתא מאיש: סכי שמש תני רב יוסף סני שמש. ששנת את השמש ואינו יכול לראות מקום שחמה זרחה סס: חד מדידה וחד מדין. שיש לו עין אחת דומה לעין אלו היושדין נגדי ועין אחת שלי רב הודה היה יושב כנגדו והיו עיניו משונות: שכבנא. שגבינו ארוכין וזכוכין על עיניו: תרופות. עגולות: ולרנינות. עגולות יותר מתרופות: דומעות. מעט: דולפות. יותר מדומעות: טורדות. יותר מדולפות כמו (משל כו) דלף טורד: תנא אף הריין ולפיין והתומיין. הוי מום דמזוכין עינו: והא גבי מומין תני להו. להאי תומיין מי הוי מום והא לא פסול ליה מתני' אלא משום מראית העין: אישתייר גרדומי. שרשין לא הוי מום אלא משום מראית העין: מתני' מאבריו. כגון ידיו ורגליו ושוקיו: לימס לימע. בתתני' מפרש לה: לספוג. שכוורת וסחומות: גמ' עשר אמות. קס"ד בלמה שלו: בעל מום. דגופו גדול מזרועותיו דהא כל אדם אין גופו אלא שלש אמות בלמה: בלמה של קרש קלמינא. לדין עשר אמה בלמה של קרשים דלודך הקרשים לא נמדד בלמה של משה והא דלמך בפירקא דלעיל (דף מ.) אחת יתירה על של משה חלי אכבע לאו בשל משה ממש קאמר דולחי של משה היתה יתירה מאל על אותה של קרש שקיין משה: כאלכבע קטנה. אם חוטמו גדול לפי שאר אבריו יותר מדלי קשיעור רוחב אכבע קטנה הוי מום היכי משערינן ליה מודדין חוטמו לחוטם בני אדם הארוכין כגון כמיהו: חזיזא. חזיזא ארוכות מאל עד שתכופות למטה: במקדש. דלא הוי מום: והלמח והלימס והלמע. ומתני' דחשיב להו בלם מומין קאמר לפי שאינו שוה בזרעו של אהרן: זכרותן. היינו עלם התחוב בתוך הקרניים: זכרות הטלפים היינו עלם שבתוך הטלפים דו' היא כף הרגל: ואין נפדין עליהם. אם בהמת שאר קרשים שאינה בכור אינה נפדית בכך דלא הוי מום גמור אלא לאיפסולי: ונפדית עליהן. וקשיא לרב חסדא דלמר אין נפדין: ברייתא דתני בדעקור אישקורי. קרנים ושקשי הזכרות ונראית גומא בראש: רב חסדא דליגום איגומי. נחתינן מלמעלה ושקשי נשאר: ודאיגום איגומי. מי שייך בה פילוס פסלות: פרה. אדומה: יגוד. יחתוך כמו (דניאל ז) גודו חילנא: תרגמה זעירי. האי דקתנין יחתוך מעילוי זכרותיהו שיש בחודו של קרן שחיים ושלא אכבעות שאין זכרות מניע שם ואם השחרות אין מניע עד מקום הזכרות יחתוך אבל יותר מכאן פסולה: (רש"י)

תוספות מחוי רב הונא חד מדידהו. פירוש רב יהודה שהיה לפניו פי' בקונט' שהיו עיניו משונות ולא פירש במה היו משונות ור"ת מפרש דרב יהודה אריך בדורו הוה דאמר בפרק המפלת (נדה דף כד:) ורב הונא איניש גוצא הוה כדאי' במסכת תעניות פרא דחסידיים ומשום הכי לא היו עיניו נכרות קטנות מ"כ משל סתם בני אדם אבל משל רב יהודה היו נכרות שהיו גדולות הרבה ולכן הקפיד רב יהודה והיינו שינוי דעינו אחת גדולה ואחת קטנה ואע"ג דלא הוי מומא לענין אחולי עבודה עד שתהא גדולה כשל על או קטנה כשל אוז מכל מקום אין זה שוה בזרעו של אהרן: עיני תרופות. פי' בקונטרס עגולות כמו כי תרוטה בסנהדרין (דף קז) גבי לבנה וזירניות פירש בקונט' עגולות יותר מתרופות ותימה כיון דתנא קילתא כ"ש חמירתא וכענין זה קשה גבי דתנא דומעות דולפות וטורדות דולפות יותר מדומעות וטורדות יותר מדולפות ושמא איצטריך למיתני כולהו לאשמועינן דלא מיפסלי משום מומא אלא משום דאין שוה בזרעו של אהרן: (תוספות)

ב - מד דף

מתני' דדין שוכבין כשל אשה כריסו צבה טיבורו יוצא נכפה אפילו אחת לימים רוח קצרה באה עליו המאושבן ובעל גבר: **גמ'** אמר רבי אבא בריה דרבי חייה בר אבא משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים ומעשה באחד שביקש להשתין מים ולא השתין ונמצא כריסו צבה שמואל איצטריך ליה בשבתא דרגלא נגדו ליה גלימא אתא לקמיה דאבהו א"ל אתן לך ד' מאה זוזי חיל אהדר עובדא את דאפשר לך דלא אפשר ליה ליסתכן מר בר רב אשי איצטריך אגודא גמלא אשתין אמרו ליה חמתך קאתיא אמר להו באודנה ותיפוק לי משום עלקא בשותת ת"ר שני נקבים יש בו באדם אחד מוציא שתן ואחד מוציא שכבת זרע ואין בין זה לזה אלא כקליפת השום בשעה שאדם נצרך אם נקבו זה לתוך זה נמצא עקר אמר ר"ל מאי דכתיב **[דברים ז-ד]** לא יהיה בך עקר ועקרה ובהמתך אימתית לא יהיה בך עקר בזמן שבהמתך אמר רבי יהושע בן לוי לא יהיה בך עקר מן התלמידים ועקרה שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום אימתית בזמן שאתה משים עצמך כבהמה אמר רב פא לא ישתין אדם מים לא על כלי חרס ולא על מקום קשה דאמר רב הני מדורי דבבל מהדרי מיא לעין עיטס אמר אביי הא איתתא לא תקום להדיא באפני ינוקא אגיסא לית לן בה תניא רשב"ג אומר עמוד החוזר מביא אדם לידי הדרוקן סילון החוזר מביא אדם לידי ירקון אמר רבה בר רב הונא אמר רב קטינא אמר ריש לקיש דם רבה שחין רבה שכבת זרע רבה צרעת רבה צואה רבה הדרוקן רבה מי רגלים רבין ירקון רבה: רוח קצרית באה עליו מאי ניהו תנא רוח בן נפלים באה עליו: המאושבן ובעל גבר: תנא משובן בביצים ובעל גבר בגיד תנא משובן זה הקיין הגרבתן זה בעל קיק קיין בביצים גרבתא בגיד ועד כמה מחוי רב יהודה עד רכובה תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר עד רכובה פסול למעלה מן רכובה כשר איכא דאמרי עד רכובה כשר למטה מן הרכובה פסול: **מתני'** אין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת הרי זה **[ויקרא כא-כ]**. מרוח אשך האמור בתורה רבי ישמעאל אומר כל שימוחו אשכיו ר"ע אומר כל שרוח באשכיו רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל שמראו חשוכין: **גמ'** קשיא ליה לרבי ישמעאל הא חסר אשך מיבעי ליה תני שנמרוחו אשכיו קשיא ליה לרבי יעקבא האי ממרוחו אשך מיבעי ליה תני שהרוח

באשכנז קשיא ליה לרבי חנינא בן אנטיגנוס האי רוח אשך מיבעי ליה תני שמראיו חשוכין קסבר גורעין ומוסיפין ודורשין היינו כושי רבי חנינא בן אנטיגנוס לא תני כושי: [מתני'](#) מְקִישׁ בְּקִרְסוֹלוֹ וּבִאֲרַכְבוֹתָיו

רש"י מהני דין שוכניו. גדולים: נכפה. נופל מחמת חולי: אחת לימים. שאינו נופל אלא פעם אחת לימים שחב לזמן קבוע: רוח קצרה. רוח שד: מאושפן. ביאור גדולים: בעל גבר. גידו גדול: גמ' ואין שותין מים. דרך הלמוד חסם להיות נטוע בצרכיה ובקשיא חבל להטיל מים לא ליהוי נטוע שמה ימתין ויחסך: אינטיגנא ליה. להטיל מים: שבתא דריגלא. שלשים יום קודם הרגל דשאלין ודורשין בהלכות הרגל כדלמרינן במגילה (דף 7): נגדו ליה גלמיא. פרוסו סדין בינו לבין העם: אהדר עובדא. דרוש שאסור להמתין מלהטיל מים עד שיהא לו כניעות: את דלפטרך. לפרוש סדין לפי שחשוב אהיה: ואי ליטריך אינש אחרינא דלא אפשר ליה. ומתין עד שילכו העם ויחסכו ויהא עקור: חמתך. חמותך: באודנה. אפילו בחוד הזנה הייתי מטייל מים אם לא היה לי מקום אחר קודם שאמתין וכ"ש בפניה: ומיפוק לי משום עלקא. דקתני לעיל שבקש להשאין ולא השתין ונמאל כריסו כבה ממאי דמשום המתנה הוה ליה דלמא עלקא שיה שקורין שנתא"ה לפיכך כבה כריסו: בשותה. שאינו יכול להטיל מים יפה לאחר כן אלא שותה טיפין טיפין דודאי מחמת עיבוד שתי הוה ליה: בזמן שבהמתך. שהשים עלמך כבהמה שלח ההא נטוע בהטלה מים: שלא ההא תפלתך עקורה כו'. ובשתתפל על בניסן ההא נשמעת תפלתך: כבהמה. שלא תמתין מלהטיל מים: לא על גב (גב כלי חסם. בתוך עבית של מימי גדלים לפי שמלכין אותו בנהר בסמוך להם והנהו צביל הולכין ומתעכבין בעין עיטם כדמפרש: ולא על מקום קשה. שאינו בולעין ואפיו על הקרקע עד שנקטפין למקום מדרון ונפולין לנהר: ואמר רב הגך מדורי דבבל. מקומות מדרון שבבבל: מהדרי לעין עיטם. שבו כ"ג טובל ביה"כ כדלמרינן במסכת יומא שפרק ג' (דף לא): לא תיקום להדיא בחפי ינוקא כשהיא מטלה אל תעמוד ממש כנגד התינוקות דחולפתא היא: ואגיסא. אם כלד אחר שאין משתנה בפני התינוק ל"ב: בה: עמוד. גדולים: הדוקן. חולי מעיים: סילון. קטנים: דם רבה שחן רבה. המרבה דם שאינו מקיף מרבה שחין: שכבה זרע רבה. מי שיש לו אשה ואינו משמש מטהו מרבה כרעת: (נאלת) רוח שטוח ע"י עד זהו בן נפילים נויטו"ן: הקיין. היינו משוכן: הגרבתן. היינו מין בעל גבה: בביאים. שביאיו גדולים: בגי. שגידו גדול: ועד כמה. יגדל בגיד שיהא פסול: מהני שנמרחו אשכיו. שנימוחו ביאיו: שהרוח באשכיו. שביאיו נפוחים: שמרחו אשכיו. שהאש חסר ככאשי ולא בביאים משתעו כלל: גמ' קשיא ליה לר' ישמעאל. כלומר להכי פליג רבי ישמעאל את"ק מקום דקשיא ליה ל"כ דבשאלו לו ביאים מישהי קרא חסר אשך מיבעי ליה: תני שנמרחו אשכיו. להכי תני ר"י שנמרחו אשכיו: ממרחו אשך מיבעי ליה. דהא מ"ס דמרחו משמשה היא: גורעין ומוסיפין. גורעין ח"ה ממרחו ולא מ"ס דמרחו אשך על אשך ולא מ"ס דמרחו ח"ה על מרחו והוה מרחו חשך: היינו כושי. וכשי בהדיא קתני מהני (לקמן מה). הכושי והגיחור: מהני המקיש בקרסוליו. שארכבתיו עוקמות לחוץ וקרסוליו לפניו ונוקשין זה לזה כשהוא מהלך ובארכבתיו היינו איפכא שרגליו עוקמות לחוץ ומחזיק זה מזה עד שארכבתיו מלמעלה העוקמות כלפי פנים נוקשות זו לזו: (רש"י)

תוספות ואין שותין מים בפני רבים. פירש בקונטרס דרך ת"ח להיות צנוע באכילה ושתיה והא דאמר בסוף כיצד צולין (פסחים דף פו:): דרב הונא בריה דרב נתן אשתאי כסא בתרי זמני ולא מהדר אפיה וקאמר התם כלה תנן משמע התם שדרך לשתות בפני רבים בלא חזרת פניו היינו בשעת טעודה דומיא דכלה ובהלכות דרך ארץ אמרינן דברבים הופך פניו לצד אחר וישתה מים נראה דנקט מים לפי שאין רגילין לשתות כולן מים אלא הצמא בלבד אבל שאר דברים רגילין לשתות יחד ור"ת אומר דה"ק דאפילו לאותן הצנועים שלא לשתות מים בפני רבים לא ליהוי צנוע להטיל מים שמה ימתין ויחסך: אימתי לא יהיה בך עקר ועקרה בזמן שבהמתך. תימה היאך יכולין להשים עצמן כבהמה בהטלת מים שהיו צריכין לצאת חוץ מן המחנה ולהרחיק ג' פרסאות כדאמרינן בפ' בתרא דיומא (דף עה:): דאין נפנים לא בצדיהם ולא לפנייהם אלא לאחריהם והיינו אפילו בקטנים דמפרק מי שמתו (ברכות דף כה). מוקמא ויתד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת וגו' בקטנים: שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום בזמן שאתה מים עצמך כבהמה. פירש בקונטרס שלא תהא עקורה כשאתה מתפלל על בניו ונראה דלכל תפלה קאמר כדאמר שאין העולם מתקיים אלא במי שמשים עצמו כבהמה כדכתיב אדם ובהמה תושיע ה' ובמי שמשים עצמו כמי שאינו כדכתיב (איוב כו) תולה ארץ על בלימה (חולין דף פט:): לא ישתין אדם מים לא על גב (גבי) [כלי] חרס ולא על גבי מקום קשה. הנך חומרות דוקא בבבל כדאמר טעמא משום דהני מודרי דבבל מהדרי מיא לעיטם שעל נהר פרת דדרך המים ללכת דרך הילוכם לעין עיטם דפרת מתערב בכל מימות שבעולם כדאמר לקמן בפ"ט (דף נה). הנודר מממיה פרת אסור בכל מימות שבעולם ואפילו עונתא דמדלייא אמרינן לקמן דנהו סולמא דפרת וינהו ויסוכה (דף נג). נמי אמרינן דכרינן פורתא ונבעי מיא הנהו סולמי דפרת הוו ואע"ג דסולמי דפרת מתערבין בכל שבעולם אין לאסור אלא שבבבל כדפרישית שדרך הילוכו של פרת מתערב בעין עיטם והוה משמע מכאן דפרת הולך מבבל לא"י אבל שאלתי לאחד מא"י ואמר לי שיווד מא"י לבבל וכן מוכח לקמן בפ"ט (דף נה): דאמרינן מטרא במערבא שהיא רבא פרת וכן פירש שם בקונטרס' והוה דוחק לומר דאפילו הולך מבבל לא"י ניכר כשגדל הנהר מחמת רוב נשמים ומתרבה הנהר לאחוריו מתוך רבוי המים: האי איתתא לא תיקום להדיא באפי ינוקא. אע"ג שאינה מגלה עצמה איכא חוצפא כשהיא מטילה מים והתינוק עומד בפניה דהא אין דרך אשה ללול עצמה לפני לא לקטנים ולא לגדולים כדמוכח בפ' מי שמתו (ברכות דף כג:): לידי הדרוקן כו' לידי הדרוקן ויקון תרי מיילי וינהו ומיהו נראה שהם ענין אחד דאמרינן ביבמות (דף ס:): העבירם לפני ציץ כל שראיה לביאה פניה מוריקות דאמר סימן לעבירה הדרוקן: (תוספות)

א - מה דף

ובעל הפקים העיקל איזהו העיקל כל שהוא מקיף פרסותיו ואין ארכבותיו נוקשות זו לזו פיקה יוצא מגודלו עקיבו יוצא לאחוריו פרסותיו רחבות כשל אווז אצבעותיו מורכבות זו על זו או קלוטות למעלה עד הפרק כשר למטה מן הפרק וחתכה כשר היתה בה יתרת וחתכה אם יש בה עצם פסול ואם לאו כשר יתר

בידיו וברגליו שש ושש עשרים וארבע ר' יהודה מכשיר וחכמים פוסלין השולט בשתי ידיו רבי פוסל וחכמים מכשירין: **גמ'** ת"ר [ויקרא כא-יט](#) שבר

רגל אין לי אלא שבר רגל מנין לרבות הקישן והעיקלן והקילבן ת"ל או שבר רגל תנא בעל (הקישן) והשופנר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בעל הפיקין שיש לו כסותות הרבה שופנר שאין לו כסותות כל עיקר: פיקה יוצא מגודלו ועקיבו יוצא לאחוריו: א"ר אלעזר שקוי יוצא באמצע רגלו: פרסותיו רחבות כשל אווז: אמר רב פפא לא תימא דטריפה ולא סדיקא אלא כיון דטריפה אע"ג דסדיקא: אצבעותיו מורכבות זו על גב זו או קלוטות: ת"ר [ויקרא כא-יט](#) שבר יד אין לי אלא שבר יד אצבעות מורכבות (למעלה) או קלוטות למעלה מן הפרק וחתכן והאמרת כשר אלא ולא חתכן מנין ת"ל או שבר יד: היתה בה יתרת וחתכה אם יש בה עצם פסול ואם לאו כשר: אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן והוא שנספרת ע"ג היד ת"ר יתירה שיש בה עצם ואין בה צפורן מטמא במגע ובמשא ומטמא באהל ועולה למיין ק"כ אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ונספרת על גב היד אמר רב חסדא דבר זה רבינו הגדול אמרו המקום יהיה בעזרו יתרת שיש בה עצם ואין בה צפורן מטמא במגע ובמשא ואין מטמא באהל אמר רב"ח א"ר יוחנן ובשאינה נספרת על גב היד א"ר יוחנן עשו דבריהם כדברי נביאות מה נפשך אי אבר הוא באהל נמי טמא ואי לאו אבר הוא במגע ובמשא נמי לא ליטמי אמר רב הונא בר מנחם משמיה דרב אחא בריה דרב איקא משום עצם כשעורה נגעו בה רב פפא אמר גזירה שאינה נספרת אטו נספרת אי הכי שאינה נספרת באהל נמי טמא עבדו רבנן היכירא כי היכי דלא לישרפו לעייהו תרומה וקדשים תנן התם רוב בנינו ורוב מנינו של מת אע"פ שאין בו רובע טמאין ת"ר איזהו רוב בנינו שני שוקיים וירך אחד הואיל ורוב גובהו בגדול איזהו רוב מנינו ק"כ א"ל רבינא לרבא תנא מניינא אתא לאשמועינן קמ"ל כדתניא חסר שאין בו אלא מאתים ויתר שיש בו מאתים ושמונים וא' כולן עולין למנין

קב"ה זיל בתר רובא דאינשי א"ר יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידיו של ר' ישמעאל ששלקו זונה אחת שנתחייבה שריפה למלך בדקו ומצאו בה מאתים וחמשים ושנים אמר להם שמה באשה בדקתם שהוסיף לה הכתוב שני צירים ושני דלתות תניא רבי אלעזר אומר כשם שצירים לבית כך צירים לאשה שנאמר [\[שמואל א ד-יט\]](#) ותכרע ותלד כי נהפכו עליה ציריה רבי יהושע אומר כשם שדלתות לבית כך דלתות לאשה שנאמר [\[איוב ג-י\]](#) כי לא סגר דלתי בטני רבי עקיבא אומר כשם שמפתח לבית כך מפתח לאשה שנאמר [\[בראשית ל-כב\]](#) ויפתח את רחמה לרבי עקיבא קשיא דתלמידיו רבי ישמעאל דלמא איידי דזוטרא אתמוחי מתמח אמר רב וכולן אין מטמאין באהל שנאמר [\[במדבר יט-יד\]](#) זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר השוה לכל אדם אמר ליה אביי ובאיש ליכא והכתיב [\[ישעיה כא-ג\]](#) צירים אחזוני כצירי יולדה צירי בשר והכתיב [\[דניאל י-טז\]](#) אדני במראה נהפכו צירי הכא נמי צירי בשר הכי נמי משתברא דאי לא תימא הכי מאתים וארבעים ושמונה היכי משכחת לה לא באיש ולא באשה:

רש"י בעל הפיקון והעיקל. כדמפרש וקמפרש עיקל כבישא כל שהוא מקיף פרסותיו כשויבז ומחבר פרסות רגליו זו לזו ואין ארכובותיו נוקשות זו לזו שעוקמות כלפי חוץ: פיקה יולאה מגדולו. תחיתת בשר עגול כפיקה יולאה מגדולו: עקיבו יולאה מאחוריו. כדמפרש בגמרא ששוקו עומד באמצע רגלו שחיי הרגל עומד בפנים וחיי לאחור: רחבות כשל אווז. שקלושות הן כשל אווז ואין ארכון יתר על רחבו: עד הפרק. פרק האמצעי: למטה מן הפרק. דהיינו ללד האפורן שמוחבין כולן והחכה שיהו מסולקים כשר: יתירה. אלבע יתירה: אם יש בה עלם פסול. הואיל והחכה שהרי הוא מחובר אבר שנמלא בו ואם לאו כשר ללא חשיב אלא התחול בעלמא: ו' כ"ד. מפרש לגבי קרא בגמרא אחמי נקט ליה ומתני' לישנא דקרא נקט: גמ' הקישן. היינו המקיש בקרסוליו: והעיקל והקילבן. היינו פיקה יולאה מגדולו: בעל הפיקון והשופר גרסי': כסותה הרבה. שאיחמרא שבו שקורין קביל"א גדולה מאד: טריפה. קלוטנב"א: למעלה דברייתא היינו למטה דמתני': וננספרת על גב היד. שנספרת עם שאר האלבעות שעומדת בשורתה ביהיא קתני מתני' דחשיב אבר: אם היה בה עלם ואין אפורן. רבותא נקט אע"ג דאין זה אפורן חשיב אבר אם נספרת על גב היד: ממתא במגע ובמשא ובאהל. ובגון שיש בה בשר קלת ולא כזית דלוי הוה בה כזית בשר אפי' אינה נספרת או אין בה עלם נמי הוה מטמא באהל דהא כזית מן המת מטמא באהל ואי לא הוה בשר כלל אפילו נספרת נמי דחשיב אבר לא מטמא באהל דאין עלמות מטמאין באהל אלא רוב בנין או רוב מנין או רובע הקב אבל השא דאיכא מקלת בשר מטמא אע"ג דאיכא כזית הואיל ונספרת על גב היד דחשיב אבר דהכי אמרינן במס' נדה בפרק יולא דופן (דף מג:): האברים אין להם שיעור אפילו פחות מכזית מן הנביחה ופחות מכזית מן המת: ועולה למנון קב"ה. אם אין בה בשר עולה למנון קב"ה דזהו רוב מנין אברי המת דאברי המת רמ"ח ורוב מנינו של מת מטמא באהל ונספרת דלוי לא קיימא בשורת האלבעות לא חשיב אבר הואיל ואין בה אפורן: רבי ואינה מטמא באהל. ובאינה נספרת כדמס' דאיכא דרתי לגירעותא אין בה אפורן ואינה נספרת אבל יש בה אפורן מטמאה אע"ג דאינה נספרת והכי חנו בפ' בא סימן (שם דף מט:). כדכתיב נביאות. שאין ארכיון ליתן טעם לנבואתו לפי שכלל טעם שומעים להם כך הם לא נחטו טעם לדבריהם: ואע"פ שאין בהם רובע הקב טמאים. באהל גבי אהליות חנין לה: הואיל ורוב גובהו גדול. דזהו רוב הגובה בלדם גדול שאינו ננס באברים דשני שוקיים ויך אחד היו רוב גובה הגוף בלא הראש לגבי בנין המת לא חשיב ראשו בכייתא דאהלות דקתני איזהו בנינו השוקיים והיכיים הגוף והשדרה נ"ח הואיל ורוב בנינו בגודל גרסונו והכי לישנא דתוספתא בגודל גבוהה: מניינא אחא לאשמעינו. בחמיה דכיון דרמ"ח אברים פשיטא דרובא הוה קב"ה: חסר שאין בו אלא מאתים. שנברא חסר בכל יד ובכל רגל ב' אלבעות דהיינו ח' אלבעות ובכל אלבע יש ו' עלמות כך מפרש במס' אהליות הרי חסר מן האלבעות מ"ח ולא נשתיירו אלא מאתים ויתר שיש בו רפ"ח כגון אשה שנבראת יתירה ד' אלבעות בכל יד ורגל והרי ד' אלבעות יתירין הוה כ"ד עלמות ויתר ובאשה יש ב' ארכיון ושני דלתות ומפתח כדאמרינן לקמן הרי כ"ט אברין ויתר הוסיפן על רמ"ח וממלא רע"ז וד' הנותרין לא ידענא היכי מהרמי דודאי אין בכל אלבע אלא ו' עלמות סך הכל לא שורא ולא ענף והכי מפרש באהליות: כולן ועולין למנון קב"ה. כל אלו יתירין חשובין לאברים ועולין למנון קב"ה ושמעוין מינה דאע"ג דקב"ה לא הוה רובא דקב"ה היו לו אפי"ה הוה רובא קב"ה ורובא גבי חסר נמי אע"ג דהוה רובא דקב"ה ורובא קב"ה היו לו אפי"ה לא חשיב רובא אלא קב"ה: ארכיון. קרדונ"ש: כ"ע. מפתח הוה ליה רנ"ג וקשיא לחלמידי ר' ישמעאל דלא מלאו אלא רנ"ב: איידי דזוטרא. המפתח איחמוחי איחממה מחמתה שליקה: וכולן. כל היתירין הללו שבאשה אין מטמאין באהל האבר בפני עכמו שיש עליו בשר קלת: צירי בשר. חירולא הוא לא חשיב אבר בכל עלם: (רש"י)

תוספות בעל הפיקון שיש לו כסתות הרבה. מ' בקונט' שאיטורא שלו שקורין קביל"א גדולה ובערוך מירש שפרסתו גבוהה ויש בשר הרבה לצד ראש הרגל ובעקב ואמצעית שלו כמין כיפה ולשון כסתות משמע כפירוש דאירי בבשר ולא בעצם כי היא דבראשית רבה דקאמר על האדם המכוסה בית הריעי שלו בעגבותא לו כסתות משא"ב לבהמה: עשו דבריהם דברי נביאות מה נפשך ב'. מדפריך עליה משמע דלאו לשבח קא"ל דברי נביאות ופ"ק דב"ב (דף יב. ושם) משמע דקאמר לענין חשיבות דמייתי עליה היא דאע"פ [שניטלה] נבואה מן הנביאים ובסוף כיצד מעברין (עירובין דף ט: ד"ה אין) מירשתי: (תוספות)

ב - מה דף

יתר בידי וברגליו: אמר ר' יצחק ושניהם מקרא אחד דרשו [\[שמואל ב כא-טו/כח/ט\]](#)

א - מו דף

ליה אדעת רבים אמר אימיר הלכתא אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת הרבים אין לו הפרה וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי הוא דמקרי דרדקי אדריה רב אחא דקא פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אשכח דהוה דייק כוותיה: והמטמא למתים ב': מאי שנא הכא דסגי ליה בקבלה ומאי שנא התם דמדרינן ליה התם יצרו תקפו:

רש"י והני מילי. לאון לו הפריה לנדר שהודר על דעת רבים: לדאריה רב אחא. שלא ילמד עוד תינוקות: פסע ציטוקי. מלקה ארון ומתים: בקבלה. בלא נדרי: גבי נשים יארו חוקפו להכי מדרינן ליה: (רש"י)

הוספות לו הפרה דקאמר אמימר הכא ויש לפרש דלענין נדרי אשתו אין לחלק בין ברבים בין על דעת רבים כיון דברבים יש לו הפרה לרב הונא ה"ה על דעת רבים בנדרי אשתו וכי פריך התם ארב הונא וליחוש דילמא אזלא לגבי חכם ושרי לה ומשני קסבר צריך לפרט את הנדר הוה מצוי לשנויי דמדרי ליה על דעת רבים אלא דלא צריך ועוד י"ל דרב הונא לית ליה דאמימר דהא דקאמר אמימר אפילו למ"ד נדר שהודר ברבים כו' לאו אפלוגתא דאמוראי קאי דרב הונא ורב נחמן בריש השולח (שם) אלא אפלוגתא דר' יהודה ורבנן בסוף השולח (שם דף מו.): אמר אמימר הלכתא אפי' למ"ד כו'. בפ' השולח (בגיטין לו.) גרס הלכתא אפי' למ"ד כו' ובמכות (דף טז.) גרסי' ברוב ספרים הלכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ולמאי דגרסי' נמי אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים שלא בא עכשיו לפסוק בהודר ברבים מ"מ יש לדקדק מדהוצרך לפסוק אין לו הפרה בעל דעת רבים לכ"ע מכלל שסבר דברבים יש לו הפרה דאי אין לו הפרה כל שכן בעל דעת רבים ושלא בלשון פסק היה לו לומר אפי' למ"ד ואע"ג דאקסין בפ' השולח (גיטין דף לה.): אליבא דרב נחמן דמדרינן ליה ברבים דמשמע דס"ל הכי דקי"ל כוותיה דינא איתשיל הא פריך בתר הכי הניחא למ"ד כו' ולא אמתנינן דפרקין דמייתי התם לחודיה קאי אלא קאי נמי אדרב נחמן מדאדריה נמי רב אחא לההוא מקרי דרדקי על דעת רבים משמע דקסבר דברבים יש לו הפרה דלא מיסתבר לומר דלכך הוצרך על דעת רבים ולא אמר הדירו ברבים לפי שלא היו רבים מזומנים לפניו ורב יוסף דאמר בערבי פסחים (פסחים קז.) (אמר) [אדור] ברבים דלא אשתי שברא משמע דקסבר דברבים אין לו הפרה לא קי"ל הכי: אבל לדבר מצוה יש לו הפרה. אומר ר"ת דמשום דמסתמא ניחא להו דרבים ועוד אמר ר"ת דעל דעת [רבים] היינו כשמפרש על דעת פלוני ופלוני ואפילו שלא בפניהם אבל על דעת [רבים] סתם לאו כלום הוא ועל דעת יחיד ואע"פ שפירש על על (תוספות) דעתו יכול דעתו חכם להתיר: (תוספות)

פרק שמיני - יש בכור

מתני' יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן לכהן בכור ואינו בכור לנחלה ולכהן ויש שאינו בכור לא לנחלה ולא לכהן איזהו בכור לנחלה ואינו בכור לכהן הבא אחר נפלים אע"פ שיצא את ראשו חי וכן תשעה שיצא ראשו מת המפלת כמין בהמה חיה ועוף דברי רבי מאיר וחכ"א עד שיהא בו מצורת אדם המפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך הבא אחריהם בכור לנחלה ואין בכור לכהן מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה עודה שפחה ונשתחררה עודה עובדת כוכבים ונתגיירה משבאת לישראל ילדה בכור לנחלה ואין בכור לכהן רבי יוסי הגלילי אומר בכור לנחלה ולכהן שנאמר **ישמות יג-יב/טו**

דף - מו

גמ' אמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים מ"ט **[בראשית ז-כב]** כל אשר נשמת רוח חיים באפיו כל היכא דנשמת רוח חיים באפיו הוא דחשיב רישיה אידך לא חשיב רישיה תנן הבא אחר נפלים שיצא ראשו חי וכן תשעה שיצא ראשו מת קתני מיהא ראשו מאי ראשו רובו וליתני רובו דין הוא דאיבעי ליה למיתני רובו ואידי דקא בעי למיתני סיפא בן תשעה שיצא ראשו מת טעמא דראשו מת הא ראשו חי הבא אחריו בכור לנחלה נמי לא הוי תנא רישא נמי ראשו ומאי קמ"ל דכיון דמפיק ליה רישיה הוה לידה תנינא הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד וכי תימא אשמועינן בהמה וקמ"ל באדם דאדם מבהמה לא יליף דלית לה פרוזדור בהמה מאדם לא ילפא משום דחשיב פרוזוף פנים דידיה הא נמי תנינא יצא כדרכו משיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו משתצא פדחתו תיובתא דשמואל תיובתא אמר רבי שמעון בן לקיש פדחת פוטרת בכל מקום חוץ מן הנחלה מאי טעמא **[דברים כא-יז]** יכיר אמר רחמנא ור' יוחנן אמר אפי' לנחלה בכל מקום לאיתויי מאי לאיתויי הא דתנו רבנן גירות שיצאה פדחת ולדה בהיותה נכרית ואח"כ נתגיירה אין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה ואינה מביאה קרבן לידה מיתבי יכיר זו הכרת פנים ואיזו היא הכרת פנים פרוזוף פנים עם החוטם תני עד החוטם תא שמע אין מעידים אלא על פרוזוף פנים עם החוטם תני עד החוטם תא שמע פדחת בלא פרוזוף פנים פרוזוף פנים בלא פדחת אין מעידין עד שיהו שניהם עם החוטם ואמר אביי ואיתמא רב כהנא מאי קרא **[ישעיה ג-ט]** הכרת פניהם ענתה בם שאני עדות אשה דאחמירו בה רבנן ומי אחמירו והא תנן הוחזקו להיות משיאים עד מפי עד מפי אשה מפי עבד מפי שפחה כי אקילו רבנן בסופה בתחלתה לא אקילו רבנן ואיבעית אימא

רש"י גמ' אין הראש פוטר בנפלים. בן שמנה שהוליא ראשו חי והחזירו וקדמו אחיו וילא הוי בכור לכהן שאין ראש הנפל פוטר עד שיאלא ראשו ורובו: רוח חיים באפיו. מי שהוא בן חיים הלך אחר אפיו דהיינו ראשו אבל אי לאו בר קיימא הוא לא תשיב אפיה: קתני מיהא נפל שיאלא ראשו. פוטר הבא אחריו מכהן: אידי דבעי למתני סיפא בן ט' שיאלא ראשו מת. דלא מצי למיתני רובו בהדיא אע"ג דלחיה גופיה לא משמע אלף רובו וזהו הכי לא מצי למיתני בסופא רובו משום דבעי למיידק מינה טעמא דראשו מת הא ראשו חי אפי' בכור לנחלה לא הוי האחרון דראשו בן ט' חי ודלוי הוי לידה ולי הוה תני רובו מת הוה משמע הא רובו חי לא הוי האחרון בכור אפי' לנחלה אבל אם יאלא ראשו חי לא הוי משמע השתא דאחרון מפסיד הנחלה ואנן קיימין דראשו חי הוי כילוד משום הכי תנא ראשו ברישא ובסיפא ונע"ג דסיפא גופה דקתני ראש מת לא הוי אלף ראשו ורובו: ומאי קמ"ל. מתני' אי אמרת בשלמא ראשו דוקא אשמעינן דראש הנפלים פוטר ותנא סיפא אטו רישא אלף אי אמרת ראשו לאו דוקא ואין הראש פוטר בנפלים השתא לא אשמעינן מינה אלף דיוקא דייקוני טעמא דראשו מת הא ראשו חי אפי' בכור לנחלה נמי לא הוי דכיון דלפיך בן ט' חי רישיה הוילא ולאו נפל הוא הוי לידה אפי' החזירו: הא תנינא. בפ' בהמה המקשה הוילא עובד ראשו בשעת שחיטתו אמו הרי זה כילוד אפי' החזירו ואינו נותר בשחיטת אמו: בהמה לית ליה פרוזדור. אין רחם שלה בין ויכותיה הלכך חשיב הראש לידה דבגלוי הוא אבל אשה דיריכיס שלה מכוסה את הרחם לא חשיב ראש ליה: הא נמי תנינא. גבי אדם במסכת נדה מי שיאלא רוב ראשו הוי ילוד דלפיכו החזירו ולא נולד עד לאחר ק' ימים חשיב ילוד מיום ראשו ותשבינו לא הוי ימי טומאה וטהרה מיום ראשו: יאלא כדרכו. כלפיפיה היכא ידלף דרך מנגלותיו דולחי לא חשיב ילוד עד יציאת רובו: תיובתא דשמואל. דולחי ראשו נפלים דמתני' דוקא: [פוטרת] כ"מ. דחשיב לידה מיציאת פדחת וכ"מ מפרש קמיה: פדחת. מלח: חוץ מן הנחלה. דהבא אחריו בכור לנחלה אפי' יאלא פניו של ראשו: דכתיב יכיר. והיכירא ליתא אלף בפירוטוף

פנים: חף לנחלה. לפדחת נמו היא היכרה: עובדת כוכבים אינה מטמאה בנדה וזיבה ולידה: זו הכרת פנים. דמי שהוכרו פניו רחשון הוא בכור לנחלה: עם החוטם. וקשיא לר' יוחנן: חון מעריו. להקיש את חשונה דקמא לאו זה הוא: הכרת פניהם ענהה כס. והכרת פלרפון פניהם ערותן אלמלא פלרפון פנים בעי ופסקיה דקמא בנחלה כתיב הכרת פני הוולדות ענהה בנחלה פסקיה חתמה"ה לר' את הממזר בלורת פני המנאף: בסופה. ללחר שכוונת יפה בזה הקילו חכמים בסוף ערותן להחזיקן חפי' בעבד ופסקיה: אכל בתחלה. תחלת העדות דהיינו ראיית המת לא הקילו עד שזיכוהו יפה: (רש"י)

תוספות אדם מבהמה לא יליף דלית לה פרוזדור. האי פרוזדור דהכא ובריש בהמה המקשה (חולין דף סח.) ובשבת פ' א"ר עקיבא (דף פו:) שוים ולא הוא כי ההוא דפרק יוצא דופן (נדה דף מב:) דמכי הוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור הוא כילוד דאי בפרוזדור דהתם אמרין הכא מה יכול להחזיק הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהראש חוצה לו אלא פרוזדור דהתם הוא בית החיצון ופרוזדור דהכא הוא עובי הירכים שמכסים את הרחם שבין ירכים והוא אמינא דלא חשיב ראש לידה ביציאת הרחם ואין תימה על שהלשון שוה ואין פירושו שוה דכי ה"ג אשכחן לעיל בפ' הלוקח בהמה (דף כ.) דטינוף פוטר בבכורה דחשיב ולד ולא הוא כההיא טינוף דפ' המפלת (נדה דף כט.) דרוב היולדות מטנפות: תיבתא דשמואל. לא הוא מצי לאקשוויי לשמואל מהא דתנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עז.) שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה דדייקין נינה התם בדיש פירקין (דף סח.) דביציאת ראש הלידה מדאסרין להו ביציאת מקצת דשמואל הראש ישנו באותו מקצת דהיינו דוקא בבהמה אבל אדם לא שמעין מהתם דהא דקתני סיפא כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה היינו לענין שליא דהוא סימן ולד ואין להקשות דבהמה המקשה היכי דייק מינה דביציאת ראש הוא כילוד דלמא הא דאסורה משום דגזרין מקצתה אטו רובא כדאמר בפ"ק דב"ק (דף יא.) דאם איתא דביציאת ראש לא הוא לידה לא היה ראוי לגזור כיון דמקצתה אי אפשר לבא בשום פעם לידי חשיבות לידה וא"ת כיון דאיתותב שמואל מאי האי דקאמר בפרק המפלת (נדה דף כו.) גבי הסנדל ולד דאית ליה חיותא מכי נפיק רישיה הוא ליה לידה סנדל עד דנפיק רובא בלאו טעמא דחיותא נמי הא אפילו מתים הראש פוטר וי"ל דחיותא לאו דוקא אלא ראוי לחיותא ואגב דנקט נמי התם לעיל האי לינשא ולד דאית ביה חיותא סריך ולא נפיק סנדל דלית ביה חיותא שריק ונפיק נקטיה נמי בתר הכי ויש ספרים דגרס התם ולד דאית ביה חיותא מכי נפיק רוביה סנדל עד דנפיק כוליה ויש לפרש דרוביה דקאמר היינו רובא דרישא ואת דגרס בהדיא הכא נפק רובא דרישא והא דאמר' התם בפרק המפלת (דף כט.) בשמעתין דיצא מחותן או מסורס [משציא רובו ה"ז כילוד] הא כתקנו הראש פוטר ר' יוסי אומר משיצא כתקנו לחיים לא כמו שפירש רבינו חננאל דלחיים היינו בר קיימא דהא אמ' בפלים הראש פוטר דאיתותב שמואל הכא אלא כמו שפירש שם בקונט' כתקנו לחיים שלם לאפוקי מחותן: לאתויי הא דת"ר גיורת שיצא מידת ולדה כו'. וא"ת מאי חידוש הוא זה בהך מילתא טפי משאר דברים דחשוב בהן כילוד כגון לזקוק אשת אחיו לביום ולפטור מן היבום וההורגו חייב ושאר דברים השנויים בפ' יוצא דופן (נדה דף מג:) וי"ל דאיצטרך הכא לאשמועינן דס"ד אע"ג דיציאת הראש חשוב לידה מ"מ לידת שאר הגוף שיצא אחרי כן בקדושה חשוב כמו כן לידה וניתב לה מינו טומאה וימי טהרה: מאי טעמא יכיר כתיב. תימה בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עח:) ובפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכו:) שדוחק לרבנן דרבי יהודה יכיר למה לי לימא דאיצטרך לכדדרשין הכא דאפי' רבי יוחנן לא פליג דהא דקאמר אף לנחלה משום דקסבר דפדחת נמי היא היכרא וגם דוחק ביש נוחלין (שם) לר"מ דאמר אדם מקנה כו' דאתא יכיר לנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס וי"ל דהתם קשיא ליה לשון יכיר דמשמע שיש כח בהכרת האב: מאי קרא הכרת פניהם ענתה כס. פירש בקונטרס דכרת פרצוף פניהם ענתה הוא האלמא פרצוף פנים נמי בעי ותימה דביבמות (דף קכ.) ושם ד"ה הכרת) מיייתי קרא דהכרת פניהם ענתה כס משמע שיש דבר באדם שמכריע על ידו את הפנים והיינו פדחת דחוטם בכלל פרצוף פנים הוא והתם ביבמות (שם) בתר האי קרא מיייתי עובדא דאבא בר מרתא דהוה מסקו ביה דבי ריש גלותא זווי אייתי קירא דבק בבלייתא דבת אמתיה חלף קמיהו ולא בשקרה: (תוספות)

דף - מז

יכיר לחוד והכרת פנים לחוד איתמר היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר רבי יוחנן אומר אין לו בכור לנחלה ור"ש בן לקיש אומר יש לו בכור לנחלה רבי יוחנן אומר אין לו בכור לנחלה דהא הוה ליה ראשית אונו ור"ש בן לקיש אומר יש לו בכור לנחלה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואזדו לטעמייהו דאיתמר היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר ר' יוחנן אמר קיים פריה ורביה ור"ש בן לקיש אמר לא קיים ר' יוחנן אמר קיים [ישעיה מה-יח] לא תהוה בראה לשבת יצרה ור"ש בן לקיש אמר לא קיים פריה ורביה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי וצריכא דאי איתמר בהא קמייתא בהא קאמר רשב"ל משום דבהיותו עובד כוכבים לאו בני נחלה זינחו אבל בהא אימא מודה ליה לרבי יוחנן דלא תהוה בראה לשבת יצרה והא עבד ליה שבת ואי איתמר בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהא אימא מודה ליה לר"ש בן לקיש צריכא תנן מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה עודה שפחה ונשתחררה עודה עובדת כוכבים ונתגיירה ומשבתה לישראל ילדה ולדה בכור לנחלה ואינו בכור לכהן ילדה ממאן אילימא מישראל שלא היו לו בנים מאי איריא גיורת ושפחה אפילו בת ישראל נמי אלא לאו מגר שהיו לו בנים ונתגייר וקתני בכור לנחלה לא לעולם מישראל שלא היו לו בנים ואינו בכור לכהן איצטריכא ליה לאפוקי מדריב יוסי הגלילי דאמר בכור לנחלה ולכהן שנאמר [שמות יג-יב/טו] למשפחותם לבית אבותם כתיב אמר רב פפא דאיעבר מעובד כוכבים ולא תימא אליבא דמאן דאמר אין מזהמין את הולד אלא אפילו למאן דאמר מזהמין את הולד לוי פסול מיקרי מר בריה דרב יוסף אמר משמיה דרבא לעולם דאיעבר מישראל ושאיני התם דאמר קרא פטר רחם בפטר רחם תלא רחמנא תנן מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה וכן מי שלא שהתה אחרי בעלה ג' חדשים ונשאת וילדה ואין ידוע אם בן ט' לראשון אם בן ז' לאחרון בכור לכהן ואינו בכור לנחלה מכלל דכהונה ולויה פטורין דאיעבר ממאן אילימא דאיעבר מכהן ולוי אי הכי מאי איריא כהנת ולויה אפי' בת ישראל נמי אלא דאיעבר מעובד כוכבים כהנת פטורה והאמר רב פפא בדיק לן רבה כהנת שנתעברה מעובד כוכבים מהו ואמינא ליה לאו היינו דרב אדא בר אהבה דאמר ליה שילדה בנה פטור מחמש סלעים ואמר לי הכי השתא בשלמא ליה בקדושתה קיימא דתניא ליה שנשבת או שנבעלה בעילת זנות ונתנין לה מן המעשר ואוכלת אלא כהנת כיון דאי בעיל לה היא זרה הניחא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר דאיעבר מישראל מוקי לה בדאיעבר מישראל אלא לרב פפא במאי מוקי לה לעולם דאיעבר מכהן והיא בת ישראל ואמאי קרי לה כהנת דבנה כהן

רש"י יכיר לחוד. ללא כתיב פנים הוא פדחת היכר: עובדי כוכבים אינן בני נחלה לירש את חבייהם עובד כוכבים אחר שנתגיירו בפ"ק דקדושין (דף יז:): ללא לתוהו בראה. הקב"ה את העולם אלא לשבת יצרה: מי שלח היו לו בנים כו'. פרישית לעיל גבי מתני': ילדה ממאן. דקתני משבחה לישראל ילדה הוא בכור לנחלה: מאי איריא גיורת ושפחה. דמשמע משה"ה הוא בכור לנחלה דלוחם בנים שהיו לה בהיותה עובדת כוכבים לא חשיבו: חפי' בת ישראל. דבנים הראשונים חשובים בנים הוא האז נמי בכור לנחלה דהא בלב תליא מילתא ולא בלחם: אלא לאו. האז ילדה משבחה לישראל לא חמי שלח היו לו בנים מהדר אלא מילתא בחפי נפשה היא דקאמר גיורת שהיו לה בנים בהיותה עובדת כוכבים ונתגיירה עם בעלה וילדה משבחה לחורת ישראל הוא בכור לנחלה ותוובתה דר' יוחנן: לעולם מישראל שלח היו לו בנים. ומקום בכור לנחלה לא איצטריך למינקט גיורת אלא משום דאשמעינן דלוי בכור לכהן דבנים הראשונים מיקרו פטור רחם ולאפוקי מדר' יוסי הגלילי. הא. דקתני בכור לנחלה רבי יוסף הגלילי הוא דלגבי כהן חשיב ליה בכור דעד שיפטרו רחם בישראל: וילוף איהו. הבעל: מינה דידה. כי היכי דלגבה לא חשיבו בנים ראשונים והוא האז פטור רחם דכתיב בישראל לגביה נמי לא חשיבו ראשונים והוא האז ראשית אונו: לויה. בת לוי: חפילו ישראלית נמי. דלמחר בפירקין קמא (דף ג:) הנהניו והלוים פטורין: לבית אבותם. דמשפחה חב נפקא מהכא דקרויה משפחה ולא משפחה אם ואמאי פטור: דאיעבר מעובד כוכבים. דל"ל חיים לגבי ישראל ושידן הון בתר אם ישראלית טפי מבתר אבנה עובד כוכבים הלכך פטור: ולא תימא אליבא דמ"ד חון מזהמין את הולד. במס' יבמות (דף מה.) דאיכא למי"ד עובד כוכבים הבא על בת ישראל הולד כשר

דבחר אימיה שקינת ליה ומשום הכי פטור מחמש סלעים: אלא אפילו למ"ד מזהמין. דקדין ליה בחר עובד כוכבים אפ"ה פטור לזו פסול מיקרי הואיל ואית ליה שמה לזו פטור: כפטור חס. אחר האם אזיל לענון ה' סלעים: מי שהיו לו כנים. פירשה לעיל גבי מתני' מוקחני הוא וכהנת רבואה אשמעוין דלע"ג דלחעבר עם הפטור איהו חייב: ממכל דכהנת פטורה. וקס"ד דהא כהנת כבת כהן קאמר: דיק. מנסה אומנו בהלכות: מהו. מי הוי בנה פטור מבכורה או לא: היינו דרב אלא כו'. ובי הכי דלזויה פטורה כהנת נמי פטורה: בקדושה קיימא. אע"ג דנבעלה לעובד כוכבים וכי שקינת בנה בחרה הוי כלוי פסול ופטור: מן המעשר. מעשר ראשון ניתן ללוים: דלזויה עולה ליה. לעובד כוכבים: הויא זרה. כדאמרין ביבמות בפרק אלמנה לכהן גדול (דף סח.) מנין לכהנת לזויה וישראלית קבאו עלויה עובד כוכבים ועבד כפסולה ת"ל וכת כהן כי ההיה לאוש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה ואלע"ג לזויה נמי קחני חס מתרומה דקא פסיל לה שלא הינשא לכהן אבל מדין לזויה לא מופסלה: הויא לה זרה. וכיון דזרה היא בנה חייב בה' סלעים הלכך מתניתין נמי לא מוקמת דלעבר מעובד כוכבים: הניחא למר כריה דרב יוסף. דמוקס לדרב אלא דלעבר מוקחאל מוקמי למתני' נמי הכי: לעולם מתניתין דלעבר מכהן. אבל בת כהן דלא איעבר מכהן לא מופטרלא דלא אזלוני בחר אם אלא בלויה דלעבר מעובד כוכבים: (כ"ט)

תוספות דבהיותו עובד כוכבים לאו בני נחלה נינהו. פירש בקונטרס עובדי כוכבים אינם בני נחלה משנתגיירו ובפרק קמא דקדושין (דף יז:): משמע דהם בני נחלה דאמרין בקדושין דעובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה אלא לאו בני נחלה נינהו דקאמר הכא היינו תורת בכורה: והא עבד ליה שבת. בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף סב.) קאמר בלשון אחר דמעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו ולא בני חיוב קאמר דבפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט:): מוכח דלא מיפקדא אפריה ורביה אלא כלומר דזרעו מתייחס אחריו והיינו עבד ליה שבת דקאמר הכא וגבי עבד קאמר ביבמות (דף סב.) דהכל מודים דאין לו חייס: ולא תימא אליבא דמ"ד אין מזהמין כו'. ומ"ד מזהמין היינו מאן דשדי ליה בתר עובד כוכבים כדפי' בקונט' דקרי ליה מזהמין משום דעובדי כוכבים מזהמין הם כדאמרן שבת (דף קמו.) בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זיהמא ולא פסקה זיהמא מן העובדי כוכבים ומ"ד עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הוליד כשר שדי ליה בתר דעובד כוכבים אבל מ"ד הוליד ממזר שדי ליה בתר בת ישראל ולהכי שייך ביה ממזרות ובקונטרס פירש איפכא וכמו שפירשתי מוכח בסוף פ"ק דיבמות (דף יז.) בחלח וחבור וגו' א"ר יוחנן וכו' וכו' לפסול כי אמריתא קמיה דשמואל א"ל [כי] יסיר את בנך מאחרי בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה פירוש לא מיפסלי כיון דמתייחס אחר העובדת כוכבים ובנות ישראל דהוא דרא איצטרוי איצטרי וכן מוכח בפ"ק דיבמות (שם) דהאי דקרי ליה בנך גורם לו ממזרות: מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא [אמר] לעולם מישראל. כותיה פסקינן בחולין בריש הזרוע (דף קלב.) ואהא סמיכין השתא לפטור בן לזויה וכהנת אשת ישראל מחמש סלעים: נותנים לה מעשר ואוכלת. אין חולקין לאשה בגורן אבל מחלקין להם בבתיהם כדאמר בפרק נושאי על האנוסה (יבמות דף צט:): אלא כהנת כיון דאיבעלה [ליה] הויא לה זרה. ואפי' קדושת לזויה פקעה מינה וזרעה מלויה אשת כהן שנשבת דאע"ג דמיפסלא מתרומה לא פקעה מינה קדושתה לענין ה' סלעים אבל כהנת קדושתה מנופה אתיא כשמתחלת פקעה קדושתה

דף - מא

אימתר כהן שמת והניח בן חלל רב חסדא אמר הבן חייב לפדות את עצמו רבה בר רב הונא אמר אין חייב לפדות את עצמו כל היכא דמת האב לאחר שלשים דכולי עלמא לא פליגי דאין הבן חייב לפדות את עצמו שהרי זכה אביו בפדיונו כי פליגי היכא דמת האב בתוך שלשים יום רב חסדא אמר הבן חייב לפדות את עצמו דהא לא זכה אביו בפדיונו רבה בר רב הונא אמר אין הבן חייב לפדות את עצמו דאמר ליה אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעווי דינא בהדיה תנן נתגירה מעוברת בכור לכהן ואמאי לימא ליה אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעווי דינא בהדיה שאני עובד כוכבים דלית ליה חייס אמר רבי שמעון יאסינא אמר רבי שמעון בן לקיש כהן שמת בתוך שלשים והניח בן חלל הבן חייב לפדות את עצמו שלא זכה האב בפדיונו מת לאחר שלשים יום אין הבן חייב לפדות את עצמו שהרי זכה האב בפדיונו: וכן מי שלא שהתה אחרי בעלה ג' חדשים וכו': בכור לנחלה הוא דלא הוי הא כפשוט שקיל ואמאי לזיל לגבי האי ולידחיה ולגבי האי ולידחיה אמר רבי ירמיה לא נצרכא אלא לבא אחרינו וה"ק בכור לכהן ולכהן ולכתבו הרשאה להדדי וכי תימא מתני' שלא בהרשאה הא מוקמינן לה קמן דבהרשאה מסייע ליה לרבי ינאי דא"ר ינאי הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה לא הוכרו ובסוף נתערבו אין כותבין הרשאה זה לזה: **מתני'** אי זהו בכור לנחלה ולכהן המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גנינין המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים והמפלת ליום ארבעים הבא אחריהם בכור לנחלה ולכהן יוצא דופן והבא אחרינו שניה אין בכור לא לנחלה ולא לכהן ר"ש אומר הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים:

גמ' ראשון לנחלה לא **דברים כא-טו** | וילדו לו בעינן לחמש סלעים נמי לא | **שמות יג-ב/טו**

דף - מא

מתני' מי שלא בכרה אשתו וילדה שני זכרים נותן ה' סלעים לכהן מת אחד מהן בתוך שלשים יום האב פטור מת האב והבנים קיימים ר"מ אומר אם נתנו עד שלא חלקו נתנו ואם לאו פטורין ר' יהודה אומר נתחייבו נכסים זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום: **גמ'** דמית האב אימתא אילימא דמית לאחר לו יום בהא אמר ר"מ כי חלקו פטורין והא אשתעבדן להו לנכסי אלא דמית בתוך לו יום מ"ש כי חלקו דאזיל לגבי האי ומדחי ליה דאזיל לגבי האי ומדחי ליה כי לא חלקו נמי לזיל לגבי האי ולידחיה וליזיל לגבי האי ולידחיה א"ר ירמיה זאת אומרת שני יוסף בן שמעון שהיו בעיר אחת ולקחו שדה בשותפות בעל חוב גובה אותה מהם דאמר ליה אי בדידך מסיקנא מנתא דידך קא שקילנא ואי בחברך מסיקנא מנתא דחברך קא שקילנא אמר רבא מכדי נכסי דבר איניש אינון ערבין ביה מי איכא מידי דלדידיה לא מצי תבע ליה ולערב מצי תבע ליה והתנן המלוה את חברו על ידי ערב לא יפרע מן הערב וק"ל דלא יתבע מן הערב תחלה אלא אמר רבא לעולם שמת לאחר לו יום ואי דאיכא נכסי טובא ה"נ דשקיל והכא במאי עסקינן כגון דליכא אלא חמש סלעים ודכולי עלמא אית להו דרב אסי דאמר רב אסי האחין שחלקו מחצה יורשין ומחצה לקוחות ודכולי עלמא מלוה הכתובה בתורה

מחני' נותן ה' סלעים. לחד מהן כבוד: האב פטור. דמזי למימר הבכור מת וה' נמי לכן הגאון דפטור והאי ליגנא דנקט האב פטור משום סיפא דבעי למיתני מת האב כו'. פטורין. כדמפרש בגמרא: נחתיבו. בו נכסי האב לכהן כעבד חוב וחייבין לפרוע בין שניהם: אין כאן לכהן כלום. דלמר ליה הנקבה ילחא רלשון וכהו ידו על התחונה והמוציא מחיבו עליו הרלויה: גמ' הא אשתעבד נכסיה. לחוב מעבליה הוא: ומדחי ליה. ואומר אין אני בכור אלא אחי: כי לא חלקו נמי כו'. והא ליכא למימר דעריף נכסי משום אביהם דהא האב לא נחתיב כלום אלא בשביל הנשים טורפן ואמאי קתיי אס נתנו כו' דמשמע לחס לא חלקו חייבין: עני יוסף בן שמעון. שהיה איש אחד מוציא על אחד מהן שטר חוב וכל אחד מהן היה מרחמו לומר לא אני הוא כי אם חבירי ולקחו בין שניהם עדה אחת טורף בעל חוב חלמי דל"ל כו' והכא נמי טורף הכהן ה' סלעים מהנכסים שהן יחד ואמר להו נמי הכי אם אתה הבכור מחלקך אני נוטל ואם אחיך הבכור מחלקו אני נוטל וזין שניסם התפסרו: דלדיקו לא מצי תבע ליה. דכל חד וחד מדחי ליה: לא יפרע וקיימא בן מצי לא יפרע דלא יתבע לערב החלה. עד שיתבע מן הלוה ולא יאמר לו מה לפרוע: ה"ל דשקיל. אפי' חלקו דהא אשתעבדו נכסיה בחיי האב ואע"פ שגמלוה על פה היא גובה מן היושקין אם יש ירושה כשיעור החוב: דרב אסי. כדלחיא כ"ב"ק דפ' רלשון (דף ט.) מחלה יורשין ומחלה לקוחות. דמספקא ליה אם בריה ויורשין ניהו או אין בריה ולקוחות ניהו הלכך מחלה יורשין ומחלה לקוחות: מלוה הכתובה בתורה. (רש"י)

הוספות והא אשתעבדי להו נכסי. דקסבר השתא האחין שחלקו יורשין הן ומלוה על פה גובה מן היורשין אי נמי קסבר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר ומיהו במסקנא קאמר דבהכי פליגי: דכולי עלמא אית להו דרב אסי כו'. משמע הכא דר"מ מספקא ליה אי אית ברירה או לא כרב אסי ותימה דר"מ לית ליה ברירה בהיא דהלוקח יין מן הכותים ובמרוה (ב"ק ט:.) ובפרק כל הגט (גיטין כה.) ורבא גופיה דמוקי להו הכא כרב אסי יש לתמוה דב"ב כל הגט (שם כו.) קאמר דבין ר' יהודה בין ר"ש אית להו ברירה ויש לחלק דיש ברירה היכא דמתני בפירוש כגון שני לוגין שאני עתיד להפריש והריני בוועליך על מנת שירצה אבא וזה גטיך אם מתי ובהכי מתרצא קושיא דשמואל אדשמואל דלית ליה ברירה בסוף ביצה (דף לז:.) גבי שנים שלקחו בהמה בשותפות ובהיא דמי שאחזו (גיטין דף עה:.) דאיתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אית ליה ברירה והוי גיטא לכי מייית כדדייק בריש כל הגט: דאמר רב אסי אחין שחלקו מחצה יורשין כו'. מילתא דרב אסי איתא בפרק קמא דב"ק (דף ט.) ובבבא בתרא בסוף בית כור (דף קז.) דפליגי התם באחין שחלקו ובה על חוב וטרף חלקו של אחד מהם דרב אמר בטלה מחלוקת דירשין הו' ושמואל אמר יותר דלקוחות הן ושלא באחריות ורב אסי מספקא בנכסים הנשארים (אלא שאינו) חלקו דהוא רביע הנכסים נוטל בקרקע וחצי האחר במעות משום דמספקא ליה אי כירושין נוטל הכל בקרקע או כלקוחות באחריות ויכול לסלקו במעות ולפירוש זה לא יתכן גירסת רבינו חננאל דגרס ב' בית כור (שם) שלשה אחין ויש מפרש שנוטל חצי חלקו הראוי לו ורביע חלקו נוטל בקרקע ורביע במעות וחצי חלקו מפיסד משום דאם הוא יורש יש לו ליטול חלק משלם ואם שלא באחריות יש לו להפסיד ונוטל חצי חלקו מספק ומה שנוטל נמי מספקא לו אם מכח ירושה נוטל ויש לו ליקח הכל בקרקע או מכח דהוי כלוקח באחריות ונוטל במעות הלכך נוטל מחצה בקרקע דהיינו רביע ומחצה במעות וקשה לפירוש זה דהשתא אי לא הוה לספקי לו אלא אי כירושין אי כלקוחות שלא באחריות נוטל חלקו בקרקע וחצי האחר במעות משום דמספקא ליה אי כירושין או כלקוחות שמא לוקח באחריות הוא הורע כחו אדרבה הוה לו לומר דחצי חלקו יטול בקרקע והרביע במעות ועוד דמוקמינן הכא מתני' כגון דליכא אלא חמשה סלעים ואי לא חשיב להו רב אסי כירושין אלא ברביע אפילו יש שם עשר סלעים פטורים שלא יוכל לגבות הכהן כי אם הרביע דהוה בהו כירושין והיינו חצי חמש ולשון ראשון שפירש כגונטרס ב"ב"ק (דף ט.) שנוטל חצי חלקו בקרקע או במעות משום דמספקא לו אי הוה כירושין או לקוחות שלא באחריות אותו לישן נמי יתכן בין גירסת שני אחין בין גירסת שלשה ומיהו קשיא מנא ליה להש"ס שמספקא לרב אסי כלל כירושין דלמא פשיטא דלאו יורשין ניהו אלא מספקא ליה אי הוה כלקוחות באחריות או כלקוחות שלא באחריות ועוד דלא הוה שייך למיתני תרי זימני רביע כיון דאו או קתני וכלשון אחרון נראה ולא יתכן לגרוס כלל שלשה אחין דמאי אית ליה למינקט שלשה אי הוה נט חמשה אורחיה דהש"ס הוא בכל דוכתי כמו היו חמשה תובעין אותו ה' נשים שנתערבו ולדותיהן כל אחד מחמשה אבל שלשה לא אורחיה למינקט כיון שכך שוין שנים בשלשה וא"ת מאחר דמספקא ליה לרב אסי אי כירושין הוה אי כלקוחות לימא המוציא מחיבו עליו הראיה דאפילו לסומכוס לא מסתבר הכא לומר חולקין בספק זה בזה שחכמים מסופקים בהוראה וי"ל שיש דברים דהיכא דהדין מסופק לחכמים כי הכא עשו אותו כודאי פלגא הכי ופלגא הכי כדאשכחן נמי בפרק השוכר את האומנים (ב"מ ג.) גבי הני דדרו באגרא לישלם פלגא קרוב לפשיעה וקרוב לאונס דמה נפשך או כוליה פשיעה או כוליה אונס ואי מספקא לו ה"ל למימר המע"ה וכן ב' מי שמת (ב"ב קמה.) דקאמר ר' יוסי קדישה בעשרים נותן לו שלשים חצאין דמספקא ליה אי קדושין לטיבועין או לא ועושה כאילו ודאי מחצה לטיבועין ומחצה לא לטיבועין וב' יש נוחלין (שם קכו.) גבי בכור דאמרינן ובמלוה שעמו פליגי ולפירוש זה איתאי נמי שפיר ההוא דמרחץ דהשואל בסוף הפ' (ב"מ קב.) דקאמר יחלקו את חדש העיבור לכולי עלמא ולא צריך לאוקמה כסומכוס ויש דברים שאמרו חכמים והשתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד ויש דברים שאמרו חכמים שודא דייני כי התם בריש המוכר את הבית (ב"ב סב: ושם) דאמרי לה להאי גיטא ואמרי לה להאי גיטא שודא דייני: דכולי עלמא מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמאי. גם במסקנא יהיה כן דאמרינן דרב אסי או דרב פפא קמפילגי דמשמע אי כולוהו אית להו דרב אסי ורב פפא היו פטורין מטעם חמש ולא חצי חמש ותימה דלקמן בפירוקן (דף מט:.) אמר דרבי יהודה סבר ככתובה בשטר דמאי ועוד קשה למאי דמסקינן דרב פפא קמפילגי דלית ליה לרבי יהודה דרב פפא אלמא קסבר דמלוה על פה גובה מן הלקוחות אטו מי לית ליה לר' יהודה הא דתנן בגט פשוט (ב"ב דף קעה.) המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים על פה גובה מן בני חורין ועיקר מילתיה דרב פפא לאו איתמר אלא לאשמעינן דגובה מן היורשים לאפוקי מדרב ושמואל דאמרי מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות אבל למאי דאינו גובה מן הלקוחות זה אינו שום חידוש ודבר פשוט הוא בכל הש"ס ונראה לפרש לפי המסקנא דלאו ממש כרב פפא קאמר אלא כמלוה על פה כי הך דפדיון הבן כשהיא כתובה וב'ק דקדושין (דף כט:) איתא להא דלקמן וגריסנן שם ר' יהודה לטעמיה דאמר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמאי והיינו לטעמא דהכא אי נמי דרב פפא ממש קמפילגי דרב פפא גופיה צריך לומר דאיירי נמי במלוה הכתובה בתורה דבפרק קמא דקדושין (דף יג:) קאמר רב פפא הלכתא מלוה על פה גובה מן היורשין שיעבדא דאורייתא וב' גט פשוט (ב"ב דף קעו.) מפרש טעמא שלא תנעול דלת במי לווין וצ"ל דבדקושין איירי במלוה הכתובה בתורה דקסבר גובה מן היורשים ולא מן הלקוחות ובהיא איירינה דר' יהודה לית ליה דרב פפא וקסבר דגובה מן הלקוחות: מלוה הכתובה בתורה. היינו דוקא כגון פדיון הבן וערכין ונזקין וכיוצא בהן שלא נחתיבו בהן לא שחייבתו תורה אבל מלוה על פה אע"ג דכתוב (דברים כד) האיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבט לא (מקרא) כתובה להיות כתובה בשטר ואע"ג דאיירי על פה דלא חייבתו ממה שכתובה בתורה כיון דבלאו הכי פשיטא הוא שיש לו לשלם מה שהלווה: (תוספות)

ב מח דף

לאו ככתובה בשטר דמאי ודכולי עלמא אית להו דרב פפא דאמר רב פפא מלוה על פה גובה מן היורשין ואינו גובה מן הלקוחות והכא בחמש ולא בחצי חמש קמפילגי דר"מ סבר חמש ולא חצי חמש ור' יהודה סבר חמש ואפי' חצי חמש אי הכי רבי יהודה אומר נחתיבו נכסים נחתיב גברא מיבעי ליה ועוד תניא ר' יהודה אומר האחין שחלקו אם יש עשרה זוז זה ועשרה זוז זה חייבין ואם לאו פטורין מאי עשרה זוז זה ועשרה זוז זה אילימא בין דירשוה בין דלקוחות וחמש ואפילו חצי חמש אי הכי מאי איריא עשרה אפילו בציר מעשרה נמי אלא פשיטא עשרה זוז דירושה לזה ועשרה זוז דירושה לזה אלמא חמש ולא חצי חמש סבירא ליה אלא דכולי עלמא חמש ולא חצי חמש והכא דרב אסי ורב פפא קמפילגי ואיכא דמתני ליה אסיפא נחתיבו הנכסים דמית האב אימא אילימא דמית לאחר שלשים מכלל דר"מ סבר כי חלקו פטורין הא אשתעבדי להו נכסי אלא בתוך שלשים כי חלקו אמאי מחייב ר' יהודה לזייל לגבי האי לידחיה וגבי האי ולידחיה א"ר ירמיה זאת אומרת שני יוסף בן שמעון שהיו בעיר אחת ולקח אחד מהם שדה מחבירו בעל חוב גובה ממנו דאמר ליה אי בדידך מסיקנא מנתא דידך קא שקילנא ואי בחברך מסיקנא משתעבדא לי מקמי דידך אמר רבא מכדי נכסויה דבר איניש אינון ערבין ביה וכולה כלישנא קמא: **מתני'** שתי נשים שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן י' סלעים לכהן מת אחד מהן בתוך שלשים יום אם לכהן אחד נתן יחזירו לו חמש סלעים ואם לשני

כהנים נתן אינו יכול להוציא מידם זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה נותן חמש סלעים לכהן שתי נקבות זכר או שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום: אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים נותן חמש סלעים לכהן מת אחד מהן בתוך שלשים יום האב פטור מת האב והבנים קיימים ר"מ אומר אם נתנו עד דחלקו נתנו ואם לאו פטורין ר' יהודה אומר נתחייבו נכסים זכר ונקבה אין לכהן כלום שתי נשים של שני אנשים שלא בכרו וילדו ב' זכרים זה נותן חמש סלעים לכהן זה נותן חמש סלעים מת אחד מהם בתוך שלשים אם לכהן אחד נתנו יחזיר להם חמש סלעים אם לשני כהנים נתנו אינו יכולין להוציא מידם זכר ונקבה האבות פטורין והבן חייב לפדות את עצמו שתי נקבות זכר או שתי נקבות ושני זכרים אין כאן לכהן כלום אחת בכרה ואחת שלא בכרה של

שני אנשים וילדו שני זכרים זה שלא בכרה אשתו נותן חמש סלעים לכהן זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום: **גמ'** מ"ש שני כהנים דאזיל לגבי האי ומדחי ליה ואזיל לגבי האי ומדחי ליה כהן אחד נמי ליזיל לגבי האי ולידחיה וליזיל לגבי האי ולידחיה אמר שמואל

רש"י כגון פדיון הבן ה' סלעים דזכי ליה רחמנא לכהן: ולא חלי חמש. הלכך פטורין דכיון דחלקו הוה ליה מחלה לקוחות ולא אישתארי ירושה אלא ב' סלעים ופלגא ומפלגא דלקוחות לא שקיל חיהו מדי דמלוה על פה לא גביא מלקוחות: ואפי' חלי חמש. ושקיל הוהא פלגא דהו ירושה: אי הכי. דל' יהודה פלגא הוה דשקיל נתחייבו הנכסים בתמיה: חייב גברא מביע ליה. גרסינן ולא גרסינן נתחייב כלומר הכי איבעי ליה למיתנא רבי יהודה אומר חייבין שאינן פטורין לגמרי כדלמרי' אלא חלי חמש מיהא מתייבזי ולא שיד למיתני נתחייבו הנכסים (דלית ליה) מאחר שזאחר שלשים מת אלא בשביל החלוקה שחלקו ונעשו לקוחות הפסיד הכהן לר' יהודה גופיה ממה שנתייבזו הנכסים הפסיד מחלה: האחים שחלקו. ושניהם ספק בכורות: עשרה זוז לזה ועשרה זוז לזה. דהיינו ב' סלעים ופלגא: אי לימא בין חלק הירושא בין חלק הלקוחות. והא דקתינו חייבין פלגא דחמשה קאמר דהא אמרת דכולי עלמא אית להו דרב אסי ורב פפא ושמעין מינה דחמש ואפי' חלי חמש: אפי' בלוי מעשרה. אלא שמונה דלא מטי לכהן אלא ב' סלעים שקיל להו דהואיל ושקיל כהן בלוי מחמש כל מה דמיתרמי ליה שקיל דהא דלמרי' חלי חמש ה"ה לרבנות חמש ושליש חמש ואמאי קתינו אס לאו פטורין: אלא פשיטא. (ודוקא) י' זוז דירושא לכל זר וחד לבר מפלגא דלקוחות דהו חמש סלעים דירושא: והכל. במתניתין דדרב אסי או דדרב פפא פליגי דר"מ אית ליה דרב אסי ורב פפא הואיל דבין הכל אין שם אלא חמש לא שקיל מידי דחמש ולא חלי חמש ור' יהודה אית ליה דרב אסי פלגא הוה לקוחות וליה ליה דרב פפא אלא סביבא ליה דמלוה על פה גובה מן הלקוחות ושקיל כולהו א"י לית ליה דרב אסי אלא כולהו הוה ירושה ושקיל כולהו דהכי ס"ל מוקמינן לה לברייתא אס יש שם י' זוז לזה וי' זוז לזה בין הכל חייבין לתת כל הנכסים ואם לאו דבין הכל ליכא חמש פטורין דחמש ולא חלי חמש: איכא דמתני לה לכולהו דה שמתעבא אפי' א. דמתניתין דמילתיה דרבי יהודה: ולקח אחד מהם קדה מחבירו. הכל נמי דסביבא לן האחים שחלקו לקוחות הן דאין ביניהם דקמייבזי ר' יהודה: כלשנא קמא. אלא דרב אסי ורב פפא פליגי: מהני' שתי נשים. ש' אחד: וילדו ב' זכרים. במתבא שנתערבו: אס לכהן אחד נתן. האב פדיון שניהם יחזיר לו ה' סלעים הואיל ומת בתוך ל' ואינונלחי מילתא דנפל הוה ושלח דבין שקל: אין יכול להוציא מידם. דכל חד וחד מדחי ליה ואומר הריני מחזיק בס שביל פדיון החי: או שני זכרים ונקבה. ילדו הנשים שלו במתבא נותן ה' סלעים לכהן דממה נפשך חד הוה בכור אס האחת ילדה שני זכרים הראשון בכור ואם האחת ילדה זכר ונקבה נמלא שחבירתה ילדה זכר לבדו והוא בכור ואותו עשם הנקבה פטור שמה נקבה ילדה ראשון והמוציא מחבירו עליו הראיה: אין כאן לכהן כלום. דאיכא למימר הנקבות ילדו תחלה ואין כאן בכור: האב פטור. דמאי למימר בן המבכרת מת: נתנו עד שלא חלקו כו'. כדן אותה של מעלה משום דרב אסי ורב פפא: זכר ונקבה. יש לומר אוחה שלח בכרה ילדה הנקבה ואין כאן בכור: מת אחד מהם. מן הוולדות יחזיר להם חמשה סלעים ויחלקו שני האבות: ואין יכולין להוציא. דכל חד וחד אומר אני מחזיק בס שביל החי דאוחו שנתן לי בשבילו לא מת וכל המוציא מחבירו ידו על ההתחונה: האבות פטורין. דכל חד וחד אמר ליה לכהן הנקבה שלי היא: והבן חייב לפדות את עלמו. דמכל מקום בכור הוא: שתי נקבות זכר. יש לומר האחת ילדה נקבה ושנית זכר ונקבה ויאתה נקבה תחלה הלכך אין כאן לכהן כלום דיש לומר המבכרת ילדה הנקבה ע"כ וכו ב' זכרים ושתי נקבות: גמ' כהן אחד נמי. ומב' אבות שקל כי אזיל לגביה האי אב לידחיה כהן ולימא לא שלך מת אלא של חבירך ולא בעל דברים דידי אתה: (רש"י)

תוספות דרבי מאיר סבר חמש. ולא דמי לחמשה בקר דמסקינן (ב"ק דף ע"א): אפילו חמשה חצאי בקר אמר רחמנא דתשלומין ניהו ויש לו לשלם מה שהוא חייב אבל הכא מצות חמש סלעים רחמנא רמי עליה ולא מקיימא בפחות מחמש אע"פ שיכול לשלם לעשרה כהנים בזה אחר זה לא דמי הכא דלא משתעבד אלא בחצי חמש: ואם לשני כהנים נתן אין יכול להוציא מידם. וא"ת כיון דאם לא נתן אין זקוק ליתן השתא נמי דנתן נמי ליהוי כתקפו כהן דמוציאין מידו כדאמר בפרק שנים אוהזין (ב"מ דף ו'): והכא נוחא טפי דאין יודע ממי להוציא אבל לקמן קשה טפי גבי מת ביום שלשים דקאמר ר' עקיבא אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן דאם לא נתן לא יתן השתא נמי כשנתן ליהוי כתקפו כהן וי"ל כיון דמתחלה נותן לו בתורת מתנות כהונה אע"פ שאח"כ נתגלה שאם לא נטל לא היה ראוי ליטלו מספק לא אמרינן מוציאין מידו וכן הוה דבא במצוה החדש בסוף השואל (ב"מ דף קב): דאע"ג דבתלת החדש כולו למשכיר לא מדמינן ליה לתקפו כהן: נתנו עד שלא חלקו כו'. צריך שום צריכותא

אמאי	קתני	בתריויהו	פלוגתא	דר"מ	ורבי	יהודה:	(תוספות)
------	------	----------	--------	------	------	--------	----------

דף מט - א

בבא בהרשאה והאמרי נהרדעי לא כתבינן אדרכתא אמטלטלי ה"מ היכא דכפריה אבל היכא דלא כפריה כתבינן: זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום: תנא רב הונא שני זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום ותנא דידן כיון דבשני אנשים הוא דמשכחת לה באיש אחד ושתי נשים לא משכחת לה לא מתני ליה: **מתני'** מת הבן בתוך שלשים יום אע"פ שנתן לכהן יחזיר לאחר ל' יום אע"פ שלא נתן יתן מת ביום שלשים כיום שלמניו ר' עקיבא אומר אם נתן לא יטול ואם לא נתן

לא יתן: **גמ'** מאי טעמייהו דרבנן גמרי **[במדבר יח-טז]** חדש **[במדבר ג-ט]** חדש ממדבר מה התם ומעלה אף הכא נמי ומעלה ור"ע מספקא ליה מדאיצטריך למכתב ומעלה גבי ערכין ולא גמרי ממדבר הוה להו שני כתובים הבאים כאחד וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין או דלמא כי אין מלמדין לעלמא אבל לגופייהו מלמדין ומשום הכי מספקין ליה אמר רב אשי הכל מודים לענין אבילות יום שלשים כיום שלפניו ואמר שמואל הלכה כדברי המיסקא באבל: **מתני'** מת האב בתוך שלשים בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה לאחר שלשים יום בחזקת שנפדה עד שיאמרו לו שלא נפדה הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו רבי יהודה אומר בנו קודמו שמצותו על אביו ומצות בנו עליו: **גמ'** איתמר הפודה את בנו בתוך שלשים יום רב אמר בנו פדוי ושמואל אמר אין בנו פדוי דכולי עלמא מעכשיו אין בנו פדוי לאחר שלשים יום ואיתנהו למעות ודאי בנו פדוי כי פליגי לאחר שלשים יום ונתעבלו המעות רב אמר בנו פדוי מידי דהוה אקידושי אשה התם לאו אע"ג דנתעבלו המעות הוה קידושי

רש"י צבא בהרשאה. שני האבות כתבו הרשאה האחד לחבירו וכל בעל הרשאה ותוצעו ממה נפשך אם שלי מת החזיר לי את שלי ומה שלי חבירי מת החזיר לי את שלי שהרי יש לי הרשאה: אדרבה. הרשאה אמטטלי דהואיל ואינו בעין מיחיה כשיקרא שמה אין בידו משל זה כלום והחמי שהדי אשיקרא: היכא דכפריה. לזה למלואו תו לא כתב מלוא הרשאה עליהו משום דמיחיה כשיקרא: תני רב הונא. גבי שחי נשים של ב' אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים ונקבה במחבא אין כאן לכהן כלום ואע"פ דחד הוא בכור ממ"ז להם האחת ילדה ב' זכרים האחד בכור ואם זכר ונקבה ילדה נמלכת חבירתה יולדת זכר לבדו והוא בכור ואפ"ה הכן אינו חייב לפדות את עצמו דל"ל שמה אין אינו בכור אלא חבירו: בליש אחד ושחי נשים לא משכחה לה. לכיון דליכא חד בכור יהיב ה' סלעים לכהן להכי לא תני ליה דכל הגך דתנא כחון אין כאן לכהן כלום שוין בין איש אחד ושחי נשיו בין בשחי נשים של שני אנשים: מתני' מת הכן בתוך ל'. אבטורות ודאין דעלמא קאי נמי: יחזיר. דנפל הוה ולא מיחייב בפדיון עד לאחר שלשים: כיום שלפניו. אף ע"פ שנתן יחזיר לו: גמ' ממדבר. כתיב הכא (במדבר יח) ופדויו מן חדש הפדה וכו' במדבר (שם ג) פקוד כל בכור זכר מן חדש ומעלה: ומעלה. משמע לאחר שלשים: מספקא ליה. אי גמרי מההם דמליליטרין ומעלה בערכין אם מן ששים ומעלה וגו' וגמר במסכת ערכין (דף יח). שנה שנה לג"ש פקסם שנת ששים כלמטה הימנו להחמיר אף שנת חמש ושנת עשרים כלמטה אע"פ דלהקל והוא הדיון לענין בן חדש דיום ל' כלמטה אע"פ דלהקל ולא גמר חדש חמש ממדבר ללא יהא נערך עד לאחר שלשים: הוה דערכין ודמדבר סיני שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדיו. על פדיון הבן: או דלמא כי אמר אין מלמדיו. שני כתובין ה"מ לעלמא דלא משחעי מבכור וערכין כמו אי הוה כתב חדש במדי חרינא: אבל לגופיהו. כגון בכורי זרות מבכורי מדבר דלדיו ואידי בבכור הוא משחעי מלמדיו וממספקא לו קאמר אם נתן לא יעול ואם לא נתן לא יקו: לענין אבילות. אם מת וכל בתוך שלשים אין אבילות הלה על אביו דלוימר נפל הוא: מתני' שלא נפדה. ללא עבדי חניש דפיקא תוך שלשים עד שיביא ראיה: לאחר שלשים בחזקת ספקיה. דכחון הוה מוציא מחבירו והורע כחו: עד שימרו לו. לכן שנה אביו בשנת מיתתו שלא נפדה ובאמריה בגי' בלא עדות גמורה דהך חזקה דמחזיקין ליה בחזקה שגפדה לו או היא חזקה מעלייתא דרובא דלוגי' לא עבדי למפער חובו מיד והכל לא שיק למימר עד שיביא ראיה דהכל יכול לומר לו הן לכהן דעלמא יהיבא אבילתו על אביו. מלוא פדיון של אביו זה היה על אביו שנתו ומלואו בנו עליו: גמ' דכ"ע אי אמר ליה מעבדיו יהא בנו פדיון הוא. אלא מתנה בעלמא דהא בתוך שלשים לא שייכא פדיון ואי אמר בתוך ל' הכי כך המעות ולאחר שלשים יחול פדיון בני ואיננה מעות ביד כהן בעין לאחר שלשים ודאי פדיון כמלך דיהיב ליה ויהליה השתא: נחעלבו. שאינו בעין: אקידושי אשה. דאי יהיב לה השתא מילי ואמר לה התקדשי לאחר שלשים יום הוה מקודשת כדאמרין במסכת קדושין (דף טז.). (רש"י)

תוספות ה"מ היכא דכפריה. תימה דלשיטת קמא במרובה (ב"ק דף ע.) דלא מפליג בין כפריה ללא כפריה מאי איכא למימר וכן יש להקשות ממתני' פרק שבועות העדות (שבועות דף לג:) גבי איש פלוני כהן איש פלוני לוי דדייק הא מנה לפלוני ביד פלוני חייבין והא אמרת עד שישמע מפי תובע ומשני בבא בהרשאה ומריך והא אמרי נהרדעי כו' ה"מ היכא דכפריה כו' ומיהו הוה איכא לאוקומי בפקדון לשיטת קמא דנהרדעי לכיון שיכול להקדיש בפקדון כדמוכח בפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף פח.). גבי הוה דאיתת קרי לפום נהרא ה"נ יכול להרשות דחד טעמא הוה כדמוכח ויש לתרץ הך דשמעתין [בבבבבב] ואליבא [דרב] דאית ליה לקמן בפירקין (דף נא.) פדיון בקרקעות כמו שפודין במטלטלי דאמקרקעי כתבינן אדרכתא דאמטלטלי דוקא לא כתבינן דאינו ברשותו אי נמי איכא לאוקומי כרבי נתן דמדדרי נתן יכול להוציא מידו אם חבירו חייב ואין לו מה לפרוע אי נמי איכא לאוקומי כגון שנתן אחד לחבירו במעמד שלשתן ומיהו צריך עיון דלמא היכא דאין יכול להוציא מידו בבית דין לא תקון רבנן מעמד שלשתן כי היכי דלא תקון מעמד שלשתן בכתובה משום דלא ניתנה לגבות מחיים כדפרישית בהחובל (ב"ק דף פט.). ועוד יש לתרץ דלמא אם שניהם מצויים לפינו ומצויים לתת לאחר חייב להחזיר ולא הוצרך להעמיד בבא בהרשאה אלא כדי שיוכל האחד להוציא מידו בפני עצמו: אבל בדלא כפריה כתבינן מה שנוהגים עכשיו לפתוב. הרשאה אפילו כפריה אומר ר"ת דהיינו טעמא דלא כתבינן לנהרדעי היינו משום דמחזי כשיקרא כדאמרי' במרובה (ב"ק ע.). ובכתובות (דף פה.) מוכח דלמיחזי כשיקרא לא חיישין ובמרובה [שם ד"ה אמטלטלין] הארכתי: מת בנו בתוך שלשים יום כו' יחזיר לו ה' סלעים. פירש בקונטרס משום דנפל הוא ובחנם פירש בן דאפילו קים לו ביה דכלו לו חדשיו בן חדש תלה רחמנא: לאחר שלשים אע"פ שלא נתן יתן. בפסחים בסופו (דף קא.): אמרינן דאבי הבן מברך שתיים ויש לספק כיון שמת אם מברך שהחיינו מכיון דזוכה לקיים המצוה ואין לתמוה אהא דלא מברכין שהחיינו על כל מילה ומילה כמו על כל פדיון הבן דשאני מצות פדיון הבן דלא שביחא: מת ביום שלשים כיום שלפניו ר' עקיבא אומר כו' בריש. החולץ (יבמות דף לו:) אמרינן התם תניא ר"ש בן גמליאל אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל לא אם ששה ספיקא הוה ואיתמר מת בתוך שלשים יום ועמדה ונתקדשה אם אשת ישראל היא חולצת וברוב הספרים גרסינן בסוף פרק רבי אליעזר דמילה רבנן שמעון בן גמליאל גמ' ביום שלשים וכן גורס ר"י ור"ח גורס כן ונראה דגורס תוך שלשים דכיון דאמרי רבנן הכא יום שלשים כיום שלפניו ור"ח משוי ליה ספיקא ופליגי ומת לא הוה נפל לרבנן ודוקא תוך שלשים הוה דאמרינן במסכת שבת פיהק ומת דברי הכל מת הוא משמע דגרסינן ביום שלשים ומפרישי מת כמשמעו פיהק ומת וקחשיב פיהק ומת ביום שלשים כיון שחי כל כך נפול מן הגג תוך שלשים ועוד יש לקיים גירסתו זו אם נפול מן הגג ואכלו ארי ביום שלשים דוקא הוה דסמיכין אדרבנן ושמה אפי' לענין אבילות דהוי כבר קיימא: כיום שלפניו. וא"ת דברי החולץ (יבמות דף לו:) משמע דפשיטא לן מן התורה אפי' תוך ל' דחי הוא דאמר מת בתוך ל' ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת וי"ל דהתם נפול מן הגג או אכלו ארי כרבנן דפליגי ארבן שמעון בן גמליאל בסוף ר"א דמילה אבל הכא פיהק ומת דכולי עלמא מת הוא ומיהו אפי' איירי הכא נפול מן הגג כי התם אין לחוש דהכי נמי פסקין בסוף אם לא הביא כרבן שמעון בן גמליאל לענין אבילות להקל אף על גב דבאשת כהן דלא אפשר סמיכין אדרבנן ושריא בלא חליצה וא"ת דהכא מקילין כל כך לענין אבילות (תוספות)

דף מט - ב

הכא נמי לא שנו ושמואל אמר לך התם בידו לקדשה מעכשיו הכא אין בידו לפדותו מעכשיו ואע"פ דקיימא לן דכל היכא דפליגי רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא כוותיה דשמואל תנן מת בתוך ל' יום אע"פ שנתן לכהן יחזיר לו חמש סלעים טעמא דמת לא הוה מת בנו פדיו הכא במאי עסקינן דאיתנהו למעות תא שמע בחזקת שלא נפדה עד (שיאמרו לו) שנפדה התם נמי דאיתנהו למעות בעינייהו תני תנא קמיה דרב יהודה הפודה את בנו בתוך שלשים יום בנו פדיו אמר ליה שמואל אמר אין בנו פדיו ואת אמרת בנו פדיו ואע"פ דקיימא לן כרב באיסורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא כותיה דשמואל: הוה לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו וכו': תנו רבנן הוה לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו רבי יהודה אומר בנו קודמו שמצותו על אביו ומצותו עליו אמר ר' ירמיה הכל מודים היכא דליכא אלא חמש סלעים הוה קודם לבנו מאי טעמא דמיהו דידיה עדיף כי פליגי היכא דאיכא חמש משועבדות וחמש בני חורין ר' יהודה סבר מלוא הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמאי ודידיה אזיל וטרין ממשעבדי ובהני חמש בני חורין פריק ליה לבריה ורבנן סברי מלוא הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמאי הלכך מצוה דידיה עדיף: **מתני'** חמש סלעים של בן במנה צורי שלשים של עבד חמישי של אונס ושל מפתה ומאה של מוציא שם רע כולם בשקל הקדש במנה צורי וכולן נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ משקלים: **גמ'** מנה צורי אמר רבי אסי מנה של צורי רבי אמי אמר

דינרא ערבא רבי חנינא אומר איסתרא סרסיא דמיזדבנא תמניא דינרא חמש מינייהו לפדיון הבן

רש"י ת"ש. ממתינתין מת האב בתוך שלשים בחזקה שלא נפלה בו. עד שיביא ראיה גרסוין ואז מיייתי ראיה הוי פדוי וקשיא לטמואל: ודידיה. חמש סלעים דידיה אויל כהן וטרין ממשעבדי שהרי שיעבודו של כהן קדם והיינו דקאמר שמואלו על אביו כלומר שמואלו נשתעבדו אותו נכסים לכהן: ובהך חמש בני חרי פריק לטניה. מיד דאי יביב בני חרי משום פדיון דידיה הו לא מיפריק בנו דשמוא שיעבוד הלקוחות קודם ללידת בנו: לאו ככחובה כשטר דמילא. ואז יביב בני חרי כשכיל פדיון בנו הו לא מיפריק איהו דכפן לא מצי טריף לקוחות: מתני' מנה זורי. מפרש בגמרא: חמשין של אונס ושל מפתה. כלומר וכן חמשין של אונס וכו': וכוון בשקל הקדש. דהו עשרין מעין ואותן מעין שבעות מנה זורי ובגמ' מפרש למה לי למהדר ולמתיני האזי וכו': חוץ משקלים. שקלים הבאים בלשכה בלדור אין מביאין עס אלא מטבע של חצי שקלים: גמ' מנה של זורי. היולא במדינה זורי דהסלע ד' זוזים והזו בשקל זהב של משקל שני פשיטין ומחלה למשקל הברזל: רבי אמי אומר. סלע זורי היינו דינר ערבא ימעמאלי ולא פירש לי שיעורו ומחלה בתשובה הגאונים בכלים ששבעה דינרים האמורים בכל הש"ס שהדינר עש מעה כסף עושין עשרה מחאותו של ערבא ובלשון ערבי קורין אותה מגרעות: איסחירא סוסריחא. סלעים מיושנים: דמזדבנא תמניא. מנייהו דינרנא: (רש"י)

הוספות אפילו באותו דחשבונו ודאי בר קיימא היכא דלא אפשר כגון באשת כהן ובמש' שמחות פ"ד (הל"ב) תנן הספקות אונגין ומתאבלין עליהן וי"ל דהתם בספק בן תשע לראשון או בן שבע לאחרון דגנאי הדבר שלא יתאבל לא זה ולא זה והרי הוא ודאי בנו של אחד מהן: ודידיה אזיל וטרין ממשעבדי ובהני חמש בני חורין פריק ליה לבריה. וא"ת היכי טריף ממשעבדי הא אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין והא איכא חמש בני חורין ואם היה פורק בנו תחלה הוה ניחא וא"ת אכתי ליהדרי לקוחות מהני חמש שפדה כהן בנו דמה נפשך שיעבודם קודם ללידת בנו דאי לידת בנו קדמה אם כן היה יכול לטרוף מן הלקוחות לפדיון בנו כמו לפדיון עצמו וי"ל דהכא מלקוחות שקנו מאביו לפיכך אין חורין על הנכסים שקנה הוא ועוד י"ל כגון שלא כתב ללקוחות דאקני והוא קנה הנך חמש בני חרי אחרי כן ואפי' היכא דכתב ליה דאקני בעיא בפרק מי שמת (ב"ב דף קנז). אבל היכא דלא כתב ליה קיימא לן דלא משתעבד ואם תאמר אי הנך משעבדי בנכסים שקנה מאביו ניחא אבל בנכסים שקנה הוא היכי משתעבדי לפדיונו דהא אימת חל חיוב פדיון עצמו כשהביא שתי שערות שנעשה גדול תו לא אשתעבד נכסים שקנה אחרי כן דלא כתב ליה לכהן דאיקני וצריך לומר דלא כרחין מייירי כשירש מאביו מיהו לר' יהודה נמי זימנין דמשכחת להוהו קודם ללבונו כגון שאין לו נכסים ומשהביא שערות קנה הני קרקעות ומכרם לאחר לידת בנו דלפדיון בנו אזיל וטרין ממשעבדי ועוד י"ל דנכסים שקנה אחרי כן חל עלייהו שיעבוד לענין פדיון ואע"ג דלא כתב דאיקני דכל שעתא ושעתא רכיב עליה חיוב פדיון וכיון דחשבונו ליה כמלוה בשטר הוי כאילו נכתב לאחר שקנה הקרקעות: חמש סלעים של בן (ב' [כו]). אשם בכסף שקלים וערכין לא איצטריך ליה לתנא למיתני דבאשם כתיב בהדיא בשקל הקדש וערכין נמי פשיטא דבשקל הקדש הוה כיון דכתיב (ויקרא כז) וכל ערכך יהיה בשקל הקדש: אמר רבי אסי מנה של צורי. פי' בקונט' היוצא במדינת צור וזהו שיעור סלע של אותו מנה דבסלע ד' זוזים והזו כמשקל זהב של משקל שני פשיטין ומחצה למשקל הברזל ונראה שקבלה היתה בידו מרבותיו ומשמע שרוצה לומר דזו הוא דינר של כסף ומשקלו של זהב וכמו כן פירש בפ' חומש בפרשת ואלה המשפטים גבי ל' שקל דהשקל משקלו ארבעה זהובים שהם חצי אונקיי"א למשקל הישר של קלונייא משמע נמי שרוצה לומר דדינר כסף וזהב משקלו שוה דסלע הוא ד' דינרים אבל לא נראה לר"ת מדקאמר דדינר של זהב משקלו כשנים של כסף כמו שאפרש בסמוך ועוד פי' בקונט' דר' חנינא דאמר איסתירא סרסאי דמזבנא תמניא מנייהו דינרנא היינו דינר האמור בכל הש"ס הוא דינר שמינית שבדינר צורי ור' חנינא תנא הוא ופליג אמתינית והשתא הו חמש סלעים דבר מועט מאי דקאמר חמשה מנייהו לפדיון הבן ותמניא מנייהו לא שוה אלא שמינית שבדינר צורי וצורי גופיה אין משקלו אלא שני פשיטין ומחצה נמצא חמש סלעים של בן אין שוין פשוט אחד ממטבע שלנו לר' חנינא ועוד דדינר מפרש דהו דינר מדינה ובלשון משנה רגיל לקרותו זוז ובלשון הש"ס רגיל לקרותו פשיטין כי ההוא דכתובות (דף סז). דאמרין חמשי זוזי פשיטי ועוד בכל דוכתי בסתם דינרנא הוה דהבא דמזדבנא בעשרים וחמשה זוזי פי' בקונט' דקדושין (דף מ). גבי רב כהנא דיהיב ליה אליהו שייפא דדינר ור' אמי דאשכח אונקייא דדינר כלומר בדינרין זהב ונראה לפרש דכולהו לא פליגי ואמתני' קיימי לפרושי לן שיעורא דר' אמי מנה צורי כלומר סלעים ה' סלעים ממנה של סלעים של בן: רבי אמי אמר דינר ערבא. כלומר דינר של ערבא שוה ה' סלעים של בן ולא כמו שפי' בקונט' דסלע צורי דינר ערבא וגם פירש שמצאתי בתשובת הגאונים של בבליים ששבעה דינרים האמורים בב"מ בהש"ס שהדינר שש מעה כסף עושין עשרה מאותו של ערבא ודבריו סותרין זה את זה דכיון דדינר של ערבא קטן אפילו קטן מדינר שבכל הש"ס אין יכול להיות דסלע צורי הוא דינר ערבא והלא בסלע ד' דינרי מאותם של צורי שבכל הש"ס כדאמרין בקדושין ובכל דוכתי אלא בדינר זהב איירי ושל ערבא קטן הוא מדינר זהב של צורי דשל צור מידבן בב"ה של כסף ושל ערבא בעשרים כדפרישית דשיעורו כה' סלעים של בן: רבי חנינא אומר איסתירא ססורייא. כן כתוב ברוב ספרים אבל בקונטרס פירש סוסריתא נראה דבין זה ובין זה נקרא על שם סוריא כמו (ב"ק דף פג). לשון סורסי שהוא על סוריא והוא סלע של סוריא דמזדבנא תמני דינרנא היינו דינר זהב של סוריא וגדול הוא מדינר זהב של צור שבכל הש"ס דהסוריא לא מידבן בעשרים וחמש והיא של סוריא ששוה ממנה של בן היינו שלשים ושנים דינר של כסף שהסלע ארבעה דינרין: רבי. יוחנן אמר דינר ארבעה דינרין: רבי. יוחנן אמר דינר זהב שבכל הש"ס דמזדבן בעשרים וחמש ומסיק דל זה וישארו כ"ד והדא שתתא מאותו כ"ד וישארו עשרים לפדיון הבן דהיינו חמש סלעים שהסלע ד' דינרים וכתוב בספרים דהו להו עשרים מתקלי כמתקלי דינרנא דינר עשרין ותמניא זוזי ופלגא ופלגא דנקא ודומה פירוש של גאונים שפירשו חמש סלעים של בן לפי מטבע שבימיהם: (תוספות)

דף - א

רבי יוחנן אומר דינר דרינא דרינא טרינא שייפא דמזבנא בעשרים וחמשה זוזי דל מנייהו שתותא והנך לפדיון הבן הני עשרין וחד נכי דנקא הוי אלא דל שתותא וזוהא והנך לפדיון הבן אכתי עשרין נכי דנקא הוי אלא דל זוהא ושתותא והנך לפדיון הבן דהוי להו עשרין מתקלי במתקלי דינרנא דינרנא עשרין ותמניא זוזי ופליגי ופלגא דנקא אמר רבא סילעים דאורייתא תלתא ותילתא הוי דכתיב [שמות לג-ג] עשרים גרה השקל ומתרגמינן עשרין מעין ותניא שש מעה כסף דינר מיתבי והלא סלע של קדש ארבעים ושמונה פונדיונין פונדיון זה מה טיבו קילבון מפרוטרוט בתר דאוסיופו עליוהו דתניא עשרים גרה השקל למדנו לשקל שהוא עשרים גרה ומנין שאם רצה להוסיף יוסיף ת"ל [ויקרא כז-כה] יהיה יכול יפחות ת"ל [במדבר יח-טז] הוא רב אשי שדר ליה בשבסר זוזי לרב אחא בריה דרבינא בפדיון הבן שלח ליה לישרד לי מר תלתא יתירתא דאיכא עליוהו שלח ליה לשרד לי מר תלתא אחרינא דאוסיופו עליוהו אמר רבי חנינא כל כסף האמור בתורה סתם סלע דנביאים ליטרין דכתובין קינטרין חוץ מן כספו של עפרון שאע"פ שכתוב בתורה סתם קינטרין דכתיב [בראשית כג-טז] ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר ואיכא דוכתא דקא קרו לקינטרא תיקלא א"ר אושעיא ביקשו לגנוז כל כסף וזהב שבעולם מפני כסף זהב וזהב של ירושלים עד שמצאו לו מקרא מן התורה שהוא מותר שנאמר [יחזקאל ז-כב] ובאו בה פריצים וחללוהו וירושלים הויה רובא דעלמא אלא אמר אביי בקשו לגנוז דינרנא דרינא טרינא שייפא מפני טבעה של ירושלים עד שמצאו לה מקרא מן התורה שהוא מותר שנאמר ובאו בה פריצים וחללוהו

רש"י דינרנא דרינא. דינר זהב שטובע במטבע ארבעים קיסר וטוריינוס קיסר: ושייפא. עס המלך: דמזדבין בכ"ה דינר של כסף. דינר זורי: דל מנייהו שקותא. ואיך לפדיון הבן דס"ל דלסלעים של ככור הם סלעים של ד' דינר והוא סלע זורי דמנין לחמשה סלעים עשרים דינר: עשרים וחד נכי דנקא הו. דל שתותא מכ"ד ופשו עשרים וחד שתותא מזה זוזא פשו כ"ה נכי דנקא: אלא דל שתותא זוזא. ואכתי עשרים נכי דנקא הו דכי מליתא שתות וכי הדך מליתא חלף פשו עשרים נכי שתות: אלא דל כתיב זוזא. ופשו כ"ד והדר דל שתותא מכ"ד ופשו עשרים והנך לפדיון הבן אלו: דהו להו עשרין מתקלי במתקלא דינרנא. במשקל דינר זורי כדפרישית: דליונן עשרין ותמניא ופליגי ופלגא דנקא. בדינרנא ערבא דינר זורי עושין העשבעה עשר דינר ערבא ור' אביי עושין ח' דינרים ערבא ופלגא (ופלגא) דנקא דהו פונדיון דינר הו ו"ב פונדיון אלא שפונדיוני זורי גדולים ושל ערבא קטנים וכיון דשבעה זורים עושין עשרה ערבאיים מני לכל דינר זורי דינר ערבי

וחמש פונדיונין ערביים וצביעית פונדיון ללא וחסוב לשבעה דינרים חמש פונדיונין וצביעית פונדיון לכל דינר אוו ל"ו פונדיונין וטופיאנא לדינון ג' דינרים וליפתחא
שבעה אוו עשרה הלכך ז' דינר ארביס אוו עשרה וחי"ד אוו עשרים ופין עשה דינר ארביס וסוף לכל דינר חמשה פונדיונין וצביעית אוו ל"ו פונדיונין וטופיאנא
בלוי פורתא והואל פורתא לא חסיב בין פונדיונין ועשה אוחו דינר אוו ל"ו פונדיונין שני דינר ופלגא דינר ופונדיון ליפתחא דשעה דינרי ארביס עושין חמשה ופלגא
ופלגא נקחא שקל ערביים ולשון זה שפירשתי כתוב בספרים ולא פירש לנו כי לא פירש מפי הרב הגדול כל הך מילתא דהו ל"ו עשרין מתקלי במתקלל דינר לדינון כ"ח
ופלגא ופלגא נקחא אבל מלחמה בתשובת הגאונים: סילעין לאורייתא תלחא. דינר ארביס אוו ותולתא דהו עשרין מעין: והלא סלע של קודש. המקדש שקדו בשנת הויב
היה פודה בית זרע וחומרן עשרים בחמשים סלעים ובתורה כהנים גבי מקדש שקדו קחני כערכך יקום נתון מ"ט סלעים ומ"ט פונדיונין למ"ט שנים של יובל והלא
סלע של קודש כו' כלומר ולמה אמרנו מ"ט פונדיונין והלא סלע של קודש מ"ח פונדיונין ליפתחא דקא פריק בית זרע חומר עשרים בחמשים שקל ופונדיון: פונדיון זה
מה טיבו. והלא לא נאמר אלא חמשים שקל כסף: קולבון לפירוט. הכרע אוו האי פונדיון דמתי קולבון מעה קטנה לכל אחד לפירוט משמע לכל אחד בפני עצמו
כדלמריין בפרק ראשון (לעיל דף ה.) ולא מנאו הכתוב אלא בפירוט קחני מיהת סלע של קודש ארבעים ושמנה פונדיונין והיינו ארבעה דינר ארביס דהכי אמרינן
בקהושין (דף יב.) שק מעה כסף דינר מעה שני פונדיונין נמלא דינר י"ב פונדיונין וסלע ארבעים ושמנה אלמא סלע לאורייתא ארבעה דינריין וקסריא לרבא: ומשנינן
בחר לאורייתא עליה. על סלע לאורייתא הוסיפו שותו ועלמיהו למדת סלע ארביס ארבעה מעין: יהיה. עשרים גרה יהיה השקל משמע עוד הויה אחרת: בפרשה
ערכין כתיב הוא. בסדר ויקח קרח כתיב עשרים גרה הוא סלע יפחות: רב אחא כהן היה ושלח רב אחי לרב אחא: לישלח לי מר חילתא. שנתתי לך יותר מלמי כרבא
לאמר סלע לאורייתא שלש דינריין ותולתא מטי לחמשה סלעים ט"ו דינר והתולתא לדינון שתי דינריין נכי חלתא דמתי לך הכל שבסר זוז נכי חילתא: שלח ליה רב אחא
תשלח לי מר חילתא זוזי דהא ארביס עלייה ועשאוהו למדת ארביס זוזי: לטריין. מנין דהוא עשרים וחמשה סלעים: קינרין. מלח סלעים בכל
שקל: דכתיב עובר למחר. שבכל מקום שיש סחורים מקבלין אוחו בתורה שקלים: והאיכא דוכתב דקרו לתקלל דינר קינרין. שגדול צמדת קינרין הלכך קינרין
יהיב ליה: מפני כספה וזבהן של ירושלים. שהיה בלשכה והוא של הקדש ואסור לזרים וכשלקחוהו עובדי כוכבים ערבוהו עם זבובים: וחיללוהו. משמע כיון שצלו פיריסי
חיללוהו נפק לחולין: הוא רובא דעלמא. בתמיה דעליה בעי איתסורי כל זבובים שעבדוהו: הדריינא טריינא שפא. אלו היו ממטבעות של ירושלים ורובן של אלו באו
מיושלים: (כ"ט)

תוספות דינרא הדריינא טריינא שייפא. פירש בקונטרס הדריינא על שם הדריינא קיסר וטוריינוס קיסר שייפא שם המלך וקשה לר"ת דבסמוך אמר שבקשו לגנוזו
משום טיבה של ירושלים ומטבע ירושלים אמרינן בהגוזל קמא (ב"ק צז:): דוד ושלמה מצד אחד וירושלים עיר הקודש מצד אחד ואומר ר"ת דהדריינא היינו עגול כמו
(הדר הודרנא) (ע"ז דף כב) וטוריינא היינו גדול כי תריטא (חולין דף קכד.) אע"ג דטוריינא בטי"ת ותריטא בטי"ו אינו להקפיד ושייפא היינו שנסופה צורתו ומיהו פי'
הקונטרס יש ליישב ולחלק בין בית ראשון לבית שני כדאמר במנחות ואשכחן הדריינא קיסר בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לב.) וכן פי' בערוך: דמזדבנא בעשרים וחמש
זוז. והכי נמי אמר בריש הזהב (ב"מ מד:): דינר של כסף הוא אחד מעשרים וחמשה דינר של זהב וכן מוכח בפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק לו.) גבי שנים הראשונים
דינרי זהב ובפרק כל הנשבעין (שבועות דף מד: ושם) גבי התקבלתי ממך דינר זהב ויש לתמוה דעכשיו אין זקוק של זהב שוה יותר מעשרה זקוקים של כסף לכל היותר
ואין נשתנה כל כך שער הזהב והכסף דבימי חממי הגמרא היה שוה של זהב עשרים וחמש של כסף ונראה לר"ת דדינר זהב משקלו כפליים של כסף ולא כפירוט
הקונטרס דלעיל דמשמע מתוך דבריו שהם שוים כדפירשתי לעיל ובפרק אלו טרפות (חולין דף נה:): נמי משמע שהיה עוביו של דינר זהב משונה מדינר של כסף מדנקט
ואם נשתתי בו כעובי דינר של זהב כשירה ושמע מינה כפליים בשל כסף היה ולפיכך שוה מהם כ"ה אבל משקל כמשקל אינו שוה אלא י"ב וגם במדרש מוכיח שהסלע
של זהב אינו אלא י"ב סלעים של כסף דבספר שמואל (ב' כד) כתיב גבי גורן ארוונה [היבוסין] שקנאה בכסף חמשים שקלים ובי"ה (א' כא) כתיב שקלי כסף שש מאות
ומפירש במדרש דהכי פירושא דקרא דשמואל כסף שש מאות שקלים דהיינו חמשים שקלים של זהב וקרא דדברי הימים ה"פ שקלי זהב חמשים דהיינו שש מאות
שקלים של כסף ובפרק בתרא דזבחים (דף קטז:): מפירש בענין אחר שגבה מכל שבת ושבט חמשים שהם בין כולם שש מאות ולפי מה שפירש דינר של זהב שוקל שתיים
כשל כסף לפי חשבון זה דינר של זהב ככ"ד של כסף והאי דטפי הכא דינר דקאמר בעשרים וחמש אומר ר"ת דהאי זוז המותר להכרע הוא תדע מדקאמר הכא דל זוזא
ושותנא דהיינו חמשה זוזים אמאי נקט כה"ג הוה ליה למימר דל חומשא דחמשה זוזי הוא חומשא של עשרים וחמש אלא לפי שאותו זוז היתר הוא להכרע חשיב ליה
באנפי נפשיה וזוהו נמי שיעורא של הכרע למחצית השקל למאן דאמר בשקלים שנותנים למחצית השקל חצי מעה ומחצית השקל הוא שני דינר והדינר שש מעה כסף
הרי כ"ד חצאי מעה ואע"ג איכא למ"ד התם שקלבון מחצית השקל הוא מעה מודה בהכרע דינר זהב שהוא דינר כסף והא דאמר בסמוך גבי בית זרע חומר עשרים
בחמשים שקל כסף שאין נותנין אלא פונדיון אחד ואותו פונדיון קולבון לפירוט דמשמע דאין להכרע עולה יותר לאו דוקא נקט לשון קולבון דאינו (תוספות)

דף - ב

[אמר] רב יהודה אמר רב אסי כל כסף האמור בתורה שתם כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה וכללא הוא והרי טענה דכתיב [שמות כב-ו] כי יתן איש אל
רעהו כסף או כלים לשמור ותנן שבעות הדיינין הטענה שתי כסף שאני התם דכתיב כסף או כלים מה כלים שנים אף כסף שנים ומה כסף דבר חשוב אף כלים
דבר חשוב והרי מעשר דכתיב [דברים יד-כה] וצרת הכסף בידך ותנן הפורט סלע (במענות) מעשר שני כסף כסף ריבה והרי הקדש דכתיב [ויקרא כז-יט]
ונתן הכסף וקם לו ואמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל הקדש נמי יליף קדש קדש ממעשר והרי קידושי אשה דכתיב [שמות כא-
יא] יוצאה חנם אין כסף ותנן בש"א בדינר ובשוה דינר וב"ה אומרים בפרוטה ובשוה פרוטה לימא רב אסי דאמר כב"ש אלא אי איתמר אמר רב
יהודה אמר רב אסי כל כסף קצוב האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה מאי קמשמע לן תנינא חמש סלעים של בן וכו' ושל דבריהם כסף מדינה
איצטריכא ליה דנתן התוקע לחבירו נתון לו סלע ולא תימא סלע ארבע זוזי אלא פלגא דזוזא דקרי אינשי סלע פלגא דזוזא חנן בישא תקע ליה להווא גברא
אתא לקמיה דרב הונא אמר ליה הב ליה פלגא דזוזא (הות איכא)

כ"ט כסף ארבי. היכא דכתיב שקל או סלע ארבי דהוא ארבעה דינרי כדלחוקי רבי יוחנן לעיל והיכא דלא כתיב שקל אלא כסף או דינר ארבי: כסף מדינה. שמינית של
כסף ארבי והוא איסוריה סוסיכריהא לאמנן לעיל: טענה. אלא טוען לחבירו כך וכך מסכרין לך: שבעות הדיינין. הבאה מחמת הודאת המלך הטענה אינו נשבע אלא
א"כ טענה שוה שתי מעות שהן שליש דינר ואע"ג דכתיב כי יתן איש אל רעהו כסף: שאני התם. דלאקסיה רחמנא לכסף בהדי כלים שנים כל דהו אפי' אין שוין דינר אף
כסף שנים: ומה כסף דבר חשוב. ומעה כסף הוא חשוב אף כלים דבר חשוב ולא כל דהו ממש: הפורט. סלע. מדמי מעות מעשר שני שהיו לו פרוטות ורואה להחליפן
בסילעין כסף מפני משוי הדך והתם מסיים פלוגתא בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות כו' ומיהו שמעינן מינה דמכר המעשר בפרוטות וכתב בסקף: הכסף
כסף ריבה. חלתא זימני כתיב התם כסף ונתת בכסף ונתת בכסף וריבה כל מילי: ש"פ. והיינו נחשת: וקדש קדש ממעשר. במעשר שני כתיב קדש וכל מעשר
בקר ולא כל אשר יעבור וגו' ובהקדש כתיב ואיש כי יקדש את ביתו קדש: ואלה חנם אין כסף. ומהתם גמרינן קדושין דלמרינן אין כסף לאדון זה ויש כסף לאדון אחר:

הקוב. דלכא פלגים חמשים חבל בכל הנך דפרכיון לוכא קלבה: התוקע. המכה את החירו בלזנו לטון מורי בבבא קמא וכלן שמעתי תוקע ממך שתקע מפיו בלזנו והוא ללשון מורי בב"ק וכלן שמעתי אל תהי בתוקעי כף שמכון בכפס על כף חבויה להיות ערבים נשפיל לחריים וקמ"ל רב לשי דלח תימא סלע לורי ליתוב ליה דהוא חרבע זוז חלל סלע מדינה דהוא פלגא דזוזא שמינית שסלע לורי: (רב"ש)

תוספות אלא להשוות השנים שיהא סלע ופונדיון למ"ט שנים של יובל שחצר מהם פונדיון אחד ושמה כשנותן חמשים שקל ביחד אז אינו נותן פונדיון ולא שייך שם הכרע דהוי כעין מקח וממכר ולא שייך הכרעה אלא כשמחליפין מעות לשולחני ומה שפירש דהכרע של דינר זהב כפי חשבון הכרע של חצי מעה למחצית השקל ואע"ג דאשכחן בהמוכר הספינה (ב"ב דף פט.) גבי בשר דכששוקל י' ליטרא ביחד אין נותן לו כל כך הכרע כמו ששוקל כל ליטרא וליטרא בפני עצמה אין להשוות הבשר להכרע של כסף ומיהו קשה מאחין השותפין שפטורין מן הקולבון לקמן בפרק בתרא (דף נו:.) דאע"ג שאם שוקל כל אחד בפני עצמו חייב (בקולבון) שני קלבונו לשני חצאי שקל השתא שהם יחד אין נותנין אלא קולבון אחד ויש לחלק בהכרעות והר"י יהודה בר נתן פ' בפרק הזהב (ב"מ דף מד:) שאותו דינר הוא להכרעות המטבעות ושכר בעלי המטבע שמי שיש לו כסף כדי לעשות כ"ה דינר של כסף נותנין לבעל המטבע לטובעו ואין מחזיר לו אלא כ"ד של כסף: כל כסף... האמור בתורה כסף צורי. בפרק קמא דקדושין (דף יא.) פירש הקונטרס בשם רבותיו דדינר הוי מטבע פחותה שבצורי ומייתי לה התם הוא דאמר בית שמאי דאשה מתקדשת בדינר ומפרש טעמא דבית שמאי כדבב אסי דכל כסף האמור בתורה כסף צורי ואע"ג דכתיב עשרים גרה השקל ומתרגמינן עשרין מעין סלעא לא בשביל שהיתה מעה בימי משה אלא משקל אחד היה בימי משה שהיה שוה מעה שנעשית אחרי כן בימי אונקלוס ופריך והרי טענה דקתני שתי כסף שהן מעות מדקתני שתי ולא קתני שני ומשני דהתם דבעינן דבר חשוב דומיא דכלים ומעה דבר חשוב הואי והשתא אתי קרא לגרועי דסגיא במעה ולא בעינן דינר אבל לפי המסקנא דאמר כסף קצוב אתי דבר חשוב לאוספי דבעינן מעה ולא סגי בפרוטה ורבינו ש"י הקשה לפירוש זה דא"כ דכל כסף האמור בתורה דינר הוא היכי אתיא הקישא ומפקא ליה הא כי אתאי היקש לאשמועינן מה כלים שנים שאין בו שוה פרוטה הוא דאתא ונראה דלא קשה מידי דאין היקש למחצה ולרב דפליג אדשמואל בפרק שבעות הדיינין (שבעות ט:.) צריך לומר כן דתרייהו דרשות נפקי מכלים שנים ודבר חשוב דכסף כי אתא לכפירה הוא דאתא ועוד הקשה היכי אמרינן מה כלים דבר חשוב וכי מחט דבר חשוב הוא והא אמר התם לכך יצאו כלים למה שהן אלמא לא חשיבי מחטין והא נמי לא קשיא דאפילו מחט יש בו חשיבות שראוי לעשות בו מלאכה חשובה וגדולה ועוד הקשה דבהדיא אמר איפכא בשבעות מה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב וכסף כי אתא להך דרשא הוא דאתא והא נמי לא קשה דהיינו לשמואל אבל לרב איתא בהדיא התם דבין שנים בין דבר חשוב מכלים נפקי וכסף כי אתא לכפירה הוא דאתא ועוד דאפילו בדשמואל יש פרים דגרסי התם כי הכא וכי דייקי קרא כוונתיה דשמואל והא דקאמר בתר הכי לשמואל אי כתיב כלים ולא כתיב כסף ה"א מה כלים שנים אבל דבר חשוב לא בעינן לא משום דמפקינן מכסף דבר חשוב אמר הכי אלא משום דאי לא כסף לא הוה מפקינן מכלים אלא שנים להכי כתב כסף לאקושי לכלים ולהצריך בו דבר חשוב ועוד ו"ל דמכסף דמשמע חשיבות ממון פרוטה לכל הפחות שמצינו דבעי חשיבות בכלים לאפוקי כלי גרוע כגון מרוקא כדאמר בפרק הזהב (ב"מ דף מז.) במנא דבשר לאפוקי מרוקא אי נמי לאפוקי כלי שהוא פחות משהו פרוטה דלא תימא גזירת הכתוב הוא בכל כלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה כמו שאומר בירושלמי דטענו שני מחטים מיירי בשוים שתי פרוטות שתהא הכפירה פרוטה וההודאה פרוטה והדר מקשינן כסה לכלים להצריך חשיבות בכסף יותר מפרוטה דמה כלי לאו כל דהו אלא כלי חשוב אף כסף לאו כל דהו אלא כסף חשוב והיינו מעה שבכך יש בו חשיבות ורש"י גריס התם כדדייקי קרא כוונתיה דשמואל מה כסף דבר חשוב כו' והגיה אף כל דבר חשוב לא גרס אף כלים משום דשמואל אית ליה יצאו כלים למה שהן ובחנם דחק דבכלים נמי בא לאפוקי מרוקא א"כ שאין בכלי שוה פרוטה כדפרישית ורש"י פירש עוד לטון אחי בקדושין כל כסף האמור בתורה כסף צורי אם פירש שקלים הוי שקל צורי ואם סתם הוי מטבע הפחות שבצורי הלכך פרוטה לא מצית אמרת לפי שהיה של נחשת וצוריו מטבע נחשת ליכא ובקדושין כסף כתיב דהא קיחה גמירי וכיון דאפיקתיה מפרוטה אלמא מידי דחשיבותא בעי לאוקמה אדינר כדלקמן בשמעתין והרי טענה כו' ותימא ונימא נהי דמעה היא מטבע פחותה שבצורי מיהו שתיים מנא ליה ומשני מה כלים שנים כו' ומה. כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב שיהו שוים שתי כסף לאפוקי מ"ד התם טענו שני מחטין חייב בהודאה אחת מהם לכך יצאו כלים למה שהן כלומר שיתחייב עליהן בכל שהוא ע"כ לשון הקונטרס וקשה לן לפר' דלפי שיטתו דשבעות היה לו להגיה אף כל כמו שמגיה בשבעות דהך דרשא דמה כסף דבר חשוב ליתא אלא לשמואל דרב סבירא ליה דכסף כי אתא לכפירה הוא דאתא ועוד קשה לר"י כיון דמטבע פחות שבצורי היא מעה היכי שייך למימר כלל כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמה אדינר ה"ל למימר אמעה שהיא מטבע פחותה שבצורי דבשלמא למאן דאמר כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמה אדינר היינו בתר דאשכחנא דפרוטה הוי כל כסף לגבי אמה העבריה וכיון דאפיקתיה מפרוטה דהוי כסף אוקמה אדינר דהוי דבר חשוב אבל השתא דסבירא לן דסתמא מעה כמו גבי טענה אמאי מוקמי ליה אדינר ואין שייך לומר כיון דאפיקתיה מפרוטה שאין בשום מקום סתמו פרוטה אלא מעה ועוד כי היכי דבקדושין אמר כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמה אדינר גבי טענה נמי נימא כיון דאפיקתיה משני פרוטות אוקמה אשני דינרים: מה כלים שנים כו'. בשבעות (דף ט:.) הקשה רש"י מנא ליה לשמואל דדרש לכך יצאו כלים למה שהן הא איצטרך לאשמועינן מה כלים שנים ותירץ דלכתוב כספים דמשמע שנים דבר חשוב ומיהו תימא דא"כ דבר חשוב מנליה דאמינא שתי פרוטות כמו שאמר לעיל ו"ל דהוה ליה למיכתב כסף או הפצים: כל כסף קצוב האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה. תימא דבפרק החובל (ב"ק ד' צ.) תנן גבי התוקע לחבירו רבי יוסי הגלילי אומר מנה ומסיק בגמרא דהיינו מנה צורי ובכתובות בפרק אע"פ (דף סד:) תנן נותן להם (תוספות)

דף **נא** - **א**

זוזא מאכא בהדיא דלא נפיק תקע ליה אחרינא ויהביה ניהליה: שלשים של עבד חמשים של אונס ושל מפתה וכו': הא תו למה לי הא תנא ליה רישא אונס ומוציא שם רע איצטרך סלקא דעתך אמינא כיון דלא כתיב בהו שקלים אימא זוזי בעלמא קמ"ל דמילף קא ילפי מהדדי: חוץ מן השקלים: תנא חוץ מן השקלים ומעשר והראיון שקלים דרבונו מפני משאו הדרך מעשר דכתיב **[דברים יד-כה]** וצרת הכסף בידך והראיון תני רב יוסף שלא יביא סיגה לעזרה: **[מתני'** אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ולא בהקדשות כתב לכהן שהוא חייב ליתן חמשה סלעים חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי לפיכך אם רצה הכהן ליתן לו במתנה רשאי המפריש פדיון בנו ואבד חייב באחריותו שנאמר **[במדבר יח-ט/טו/יח/כ]**

דף **נא** - **ב**

ולא הקדשות בכל אלו: כתב לכהן שהוא חייב לו חמשה סלעים חייב ליתן לו כו': אמר עולא דבר תורה בנו פדוי [לכשיתן] מ"ט אין בנו פדוי גזירה שמה יאמרו פודין בשטר תני תנא קמיה דרב נחמן בנו פדוי לכשיתן א"ל רב נחמן זוז דברי רבי יוסי ברבי יהודה סתימתא ואמרי לה זוז דברי רבי אלעזר ברבי שמעון סתימתא אבל חכמים אומרים אין בנו פדוי והלכתא אין בנו פדוי: לפיכך אם רצה הכהן ליתן לו במתנה רשאי: תנינא להא דת"ר נתנו לעשרה כהנים בבת אחת יצא בזה אחר זה יצא נטלו והחזירו לו יצא וכך היה מנהגו של רבי טרפון שהיה נוטל ומחזיר וכששמעו חכמים בדבר אמרו קיים זה הלכה זו הלכה זו

ותו לא אלא קיים זה אף הלכה זו רבי חנינא הוה רגיל ושקיל ומהדר חזייה להווא גברא דהוה קא אזיל ואתי קמיה אמר ליה לא גמרת ויהיבת מידעם ביש הילכך אין בנו פדוי: המפריש פדיון בנו ואבד חייב באחריותו: מנלן א"ר שמעון בן לקיש אתיא ערך ערך מערכין רב דימי א"ר יונתן שמות לד-כ וכל בכור בניך תפדה ולא יאז פני ריקם וילוף ריקם מועלת ראייה מה עולת ראייה חייב באחריותו אף פדיון הבן חייב באחריותו מתקין לה רב פפא קרא לקרא אלא א"ר פפא הא כדקתני טעמא במדבר יח-טו יהיה לך אף פדה תפדה וכי איתמר דריש לקיש ארישא איתמר מת לאחר שלשים יום אע"פ שלא נתן יתן מנלן א"ר שמעון בן לקיש אתיא ערך ערך מערכין רב דימי א"ר יונתן וכל בכור בניך תפדה ולא יאז פני ריקם מה להלן יורשין חייבין אף כאן יורשין חייבין: מנני הבכור נוטל פי שנים בנכסי האב ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם ואינו נוטל בשבח ולא בראוי כבמוחזק

רש"י ולא הקדשות נפדו בכל אלו. בעבדים שטרות וקרקעות והתם נפקא לן מקראי בתורת כהנים כפרשת ערכין: שמא יאמרו פודין בשטרות. אפי' אין נותנין כלום אי נמי בשטר שיש לו על חבירו: בנו פדוי לכשיתן. שהרי נתן הפדיון: צבת אחת. שהניח לפני כולן חמש סלעים והלך לו: צוה אחר זה. ולכאן אחר הכי הניח ליה בתוספתא ילא: נטלו. הכהן והחזיקו לו ילא: ר' ערפון. כהן היה: ר' חנינא. כהן היה: אזיל ויתבי קמיה. כדי שיראלו מהלך וכל לפניו ויחזיר לו חמש סלעים שנתן בנו: א"ל לא גמרת ונתת. נתינה גמורה אלא כדי שיראלו לך: מידעם ביש עבדה. דבר רע עשית הלכך אין בך פדוי אם אחזירם לך: אחר אפילו לא אחזירם לך בך פדוי: מנלן. דחייב באחריותו וע"ג דקא נסיב קרא במתניתין קבועי מנלן ולקמן פריך ליה רב פפא: אחיה ערך ערך. כתיב הכא בבכור (במכר יח) ופדויו מן חשק הפלה בערכך מה ערכין חייב באחריותו עד שיבא לו זכר כדלמך כפרה כפרה דשחיטת חולין (דף הלע). ונתן את העבד ביום ההוא וגו' (ויקרא כז) חולין הן בידך עד שיבאו לך זכר: מה עולת ראייה חייב באחריותו. דהא חובה היא עליה דלא גרעה היא מנדר שאם מתה או נגנבה חייב באחריותו דמנאן דטעין ליה אכתפיה דמי ועוד דכתיב (שמות כג) לא יראו פני ריקם ואם מתה או נגנבה ולא פרע ליה אישעבדך דליתיה ריקם בעזרה אכל מלא יראו דבכור לא הוה שמעינן דהווא לאו פנים ממש קאמר דהא לאו בעזרה מיתה לה לכהן יהיב ליה והוא חייב בהפרשה סניא ליה: קרא לקרא. קרא לריב ליתיה לכוזיב לקרא הא תנא דמתניתין קרא לחריגא קנסיב לה: מנלן. דחייב לתת לאחר מיתה: ערך ערך מערכין. דלמך במסכת ערכין (דף ג.) אמר ערפי עלי ומת יתנו היורשים אמר ערך פלוני עלו ומת על הנדר ליתן ומקרא ילפינן במסכת ערכין וצורתו כהניס יכול אם אמר ערך פלוני עלי ומת יתנו היורשים אמר ערך פלוני עלי ומת יתנו היורשים אמר ערך פלוני עלי ומת על הנדר ליתן ומקרא ילפינן חייבין. לעולת חובה היא ה"פ כי מת לאחר ל' נתיבין האב כפדיונו וע"י עולת חובה תנן האשה שהביאה חטאתה ומתה יבא יורשין ועולתה: אף כאלן יורשין חייבין. לאחר מיתה האב והבן דהוה מחוייבין ומתו: מנני בנכסי האם. נכסי מוגז: בשבת. אם הקביו נכסיו לאחר מיתה האב קודם שחלקו לזון הבכור נוטל פי שנים בשבת אלא שמון מה שהיו שזון בשעת מיתה אביהן והבכור שנטל ב' חלקים בקרקעות יתן מועת לפי ששקו בשבת חלק השני שנטל בשביל הבכורה וזאת מועת יחלקו בין כולם: בראוי. בנכסים שלא היה אביהן מוחזק בשעת מיתה אבל ראויין היו לנטול לו ביורשה ונפלו לזון לאחר זמן אין הבכור נוטל פי שנים בהן: (רש"י)

תוספות אמר עולא דבר תורה בנו פדוי לכשיתן. לכאורה משמע בריש הנושא (כתובות דף קא:) דליתא לדעולא אלא לריש לקיש ויש ליישב דאיתא אפי' לר' יוחנן: אבל חכמים אומרים אין בנו פדוי. תימה דמתני' נמי קתני חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי ויש לדחות דאמר אינו פדוי עד שיתן לו ואתי מתניתין לאשמועי' דאפילו זקפם עליו במלוה לא הוה כאילו קבלם הכהן וחזרו והלוה לו ואם מחלם הכהן אינו פדוי עד שיתן: אמר ליה לא גמרת ויהבת מידעם ביש עבדת. ויש לפרש מידעם לשון מאומה דמתרגמינן מידעם כלומר לא גמרת ויהבת מידעם ועוד יש לפרש כן מידעם ביש עבדת כלומר דבר רע עבדת דמתרגמי' דבר רע (מלכים ב ד) כל מידעם ביש ויש ספרים דלא כתוב בהו עבדת אלא מידעם ביש ותו לא כלומר דבר רע הוא כלומר דין עסק ביש: הלכך. אין בנו פדוי. תימה מ"ש ממתנה על מנת להחזיר דאמרין ב"ק דקדושין (דף י:) דבנו פדוי דמסיק בבבליה קני וי"ל דהכא רבי חנינא לא היה רוצה לזכות אלא במתנה גמורה דאסירינן התם לעשות מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות כדנפקא לן לעיל בפ' עד כמה (דף כו:): משום שנאמר שחתם (את) ברית הלוי ואע"פ שאותו סתם נתן לו כפירש על מנת שיחזירו לו [כיון] דאיכא היכירא למילתא ואין זה דברים שבלב כמו זבין ולא איצטריכא ליה לזוויי בפי' אלמנה (בכתובות דף צז.) ומיהו קצת תימה דכיון שהיו ר' טרפון ור' חנינא מחזירין כל שעה נמצאו משחיתים ברית הלוי שיפסידו שאר כהנים שלא יתנו אלא להם מפני שהם רגילים להחזיר וי"ל שאין הנותן יודע בשעה שנותן אם יחזירו לו ולא קרינא ביה שחתם ברית הלוי דמה לנו במה שיחזיר לו אח"כ וגם שמאל לא היו מחזירין אלא לעניים ולא לאותם שהיו דומים להם לעשירים: ולא בראוי כבמוחזק ולא האשה בכתובה. בפ' יש נוחלין (ב"ב דף קה:) פסקינן הלכתא דאין הבכור נוטל פי שנים במלוה בין שבנו מעות בין שבנו מעות ומתוך כך נראה דאינו גובה כתובה במלוה כדנתן הנא אין לה בראוי אבל רבי פירש דאע"פ שהורע כח הבעל ובכור לענין מלוה דחשבינן ליה לגבייהו ראוי לגבי כתובת אשה מיהא חשיבא מוחזקת ואשה גובה כתובה ממלוה כדנתן בכתובות הכתוב (דף פד.) מי שמת והניח אשה וב"ח ויורשים והיו לו מלוה ופקדון ביד אחרים ר"ט אומר יתנו לכושל שבהן ר"ע אומר יתנו ליורשים שכולם צריכין שבויה ואין היורשין צריכין שבויה אלמא אפילו לר"ע אם לא שצריכה שבויה היתה גובה אבל לפי שצריכה שבויה גובין היורשין ושוב לא תגבה האשה מהן דהוה להו מטלטלי דיתמי דלא משתעבדי ואם גבו קרקע בחובת אביהם היא חוזרת וגובה אותם מהם שבויה כדן בעל חוב או אם פטרה מן השבויה גובה מלוה ולא משום דלדידהו היו מלוה ראוי דהא לא מישתמיט התם שום חכם להעמידה כרבי דוקא אלא משמע דליכא מאן דפליגי אלא כ"ע בין לרבי בין לרבנן אית להו דמלוה מוחזקת היא לגבי כתובה אלמנה ואפילו לרבנן דאמרי מטלטלי לא משתעבדי לכתובה כלל אפילו מחיים נראה מתוך המשנה זו דהכתובת שהם מודים דמלוין דיתמי משתעבדי לכתובה דהא ליכא למימר דר"מ היא ולהכי אית ליה לההיא משנה דשייכא לכתובה אשה במלוה אע"ג דהוה מטלטלי דיתמי חדא שר"ת מפרש שאפילו לר' מאיר מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה אלא מטלטלי דיבם דוקא דעליה קאי בפרק האשה שנפלו (כתובות דף פא:) ושם ד"ה ר"מ) דלא מסתברא שיפר ר"מ כתובה לגבות ממטלטלי דיתמי טפי מבעל חוב איפכא מדרבנן שמגרעים כחה יותר מבעל חוב שלא לגבות ממטלטלי אפי' מיניה כדמשמע בפרק האומר בקדושין (דף סה:) גבי שנים שבאו ממח"י ואשה וחבילה עמהם כו' וההיא דגבי מטלטלי דיבם דוקא דעליה קאי בפרק האשה שנפלו (כתובות דף פא:) היינו משום דיבם במקום בעל קאי וחשיב בהכי כמו מיניה כיון דאגידה ביה מחמת נשואי הבעל ונראה דברי ר"ת דאל"כ שיהא יבם מיניה מנלן לרבנן דר"מ דלא משתעבדי מטלטלי לכתובה אפילו מיניה ועוד דא"כ איך יתנו ליורשים שכולם צריכין שבויה ולא היורשין גם כשיתנו ליורשין תגבה האשה מהם כיון שתאמר דמטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה סבירא ליה ועוד תינח כתובת אשה אבל ב"ח מאי איכא למימר הא לא אשכחן תנא דאית ליה דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח אלא על כרחין משום דמלוה אינה ביד היורשין יפה כח אשה וב"ח טפי ממטלטלי שהם ביד היתומים ותרי חומרי בכתובה לא שייכי הכא כדמרישית בסוף האשה שנפלו (שם דף פב.) דהא חומרא דר' מאיר אינה כאן כדפרישית דהואיל והמלוה ביד אחרים לא היא מטלטלין דיתמי ואם כן חומרא דרבי (תוספות)

א - נב דף

ולא האשה בכתובה ולא הבנות במזונותיהן ולא (את) היבם וכולם אין נוטלין בשבח ולא בראוי כבמוחזק: **גמ'** מ"ט אמר קרא דברים כא-יז ולו משפט הבכורה משפט הבכורה לאיש ואין משפט הבכורה לאשה ואינו נוטל בשבח דכתיב דברים כא-יז בכל אשר ימצא לו ולא בראוי כבמוחזק דכתיב בכל אשר ימצא לו ולא האשה בכתובה איני והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח א"ר אבא מקולי כתובה שנו כאן: ולא הבנות במזונותיהן: מ"ט תנאי כתובה בכתובה דמי: ולא (את) היבם: מ"ט בכור קרייה רחמנא אמר אביי ל"ש אלא בשבח ששבחו נכסים בין מיתה ליבום אבל דבין יבום לחלוקה שקיל מ"ט

היורש את אשתו יחזיר לבני משפחה וינכה מהן את הדמים: **גמ'** מאי טעמא דרבי מאיר מכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל מתנה וירושה לא והני מירושה ירושה דמתנה מתנה בכור **[דברים כא-ז]** לתת לו פי שנים מתנה קרייה רחמנא: והיורש את אשתו: ירושת הבעל דאורייתא: והמייבב את אשת אחיו: בכור קרייה רחמנא: וחכמים אומרים מתנה כמכר: מאי טעמיהו דרבנן **[ויקרא כה-ג]** תשובו לרבות את המתנה והני כוליהו ירושה נינהו בכור אמר קרא לתת לו פי שנים מקיש חלק בכורה לחלק פשוט מה חלק פשוט ירושה אף חלק בכורה ירושה: רבי אלעזר אומר כולם חוזרים ביובל: סבר לה כרבנן דאמרי תשובו לרבות את המתנה והני כוליהו מתנה נינהו בכור לתת לו פי שנים מתנה קרייה רחמנא והיורש את אשתו ירושת הבעל דרבנן והמייבב את אשת אחיו בכור קרייה רחמנא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל מותיב רב הושעיא ואלו שאין חוזרין ביובל הבכורה אמר ליה ר' אלעזר מאי אין חוזרין אין חוזרין לבטלה מתקיף לה רב ששת מכלל דמאן דאמר חוזרין חוזרין לבטלה קאמר קרי רב חמא עליה דרב ששת **[קהלת ז-א]** טובה חכמה עם נחלה ולא שמיע (להו) הא דכי אתי רבין אמר רבי יוחנן ואמרי לה ר' אלעזר אמר משום רבי אלעזר בן שמוע מאי חוזרין חוזרין לבטלה: ר"י בן ברוקה אומר (אף) היורש את אשתו יחזיר לבני וכו': מאי קסבר אי קסבר ירושת הבעל דאורייתא אמאי יחזיר לבני משפחה ואי קסבר ירושת הבעל דרבנן דמים מאי עבדיתייהו לעולם קסבר ירושת הבעל דאורייתא והכא במאי עסקינן כגון שהורישתו אשתו בית הקברות ומשום פגם משפחה אמר רבנן לשקול דמי וליהדר וכדתינא המוכר קברו ודרך קברו מקום מעמדו ובית הספדו באים בני משפחה וקוברים אותו בעל כרחו משום פגם משפחה ומאי ינכה להם מן הדמים דמי קבר אשתו:

רש"י שפחה דממילא. שכל טרחה בה אחיו: כגון הפוכה והו' שובלי. שהיתה התבואה שחת בשעת מיתתו ועכשיו נעשו שכלים: או שלפופי והו' תמרי. סמדר ועכשיו נעשו תמרים גדולים וקמ"ל דלפי' בהאי שפחה לא שקיל בכור אלא כחמד מן האחין וקמ"ל חותן מה היו שוין קצתם האב ובהנהו דמי' שקיל פי שנים דאי מרישא ה"ל אף הבכור נוטל פי שנים בשעת שטרחה בו אחים כגון זיבול שדות וקשקוש ועוד: נכסי דלחי אבא. אם היה אבי אביהם חי בשעת מיתת אביהם והיו נכסים ראוין ליפול להם כשימות אע"ג דודאי עתידים ליפול להם ואפי' יש לו בן אחד ויטלו אלו חלק אביהם וד"ל כמחזק דמו וקמ"ל סיפא דאי מרישא ה"ל ראוין דקחני רישא דאין הבכור נוטל בו כגון שפלו לו נכסי אחי אביהם שהיה לו בנים בשעת מיתת אביהם של אלו ומתו בניו ואח"כ מת הוא דנכסים הללו לא היו ראוין להם בשעת מיתת אביהם אלא מספק: מתני' והמייבב את אשת אחיו. ונטל חלק אחיו ירושה גמורה היא ואינו מחזיר ביובל: מתנה כמכר. ויולאה ביובל: היורש את אשתו. יחזיר קרקעות לבני משפחה דמים וינכה להם מן הדמים ונגמ' מפרש לה: גמ' ירושה הבעל דלורייתא. לשאר הקרוב אלו ממשפחתו ויש אוחה מכלל שהבעל יורש את אשתו ביש נחלין (ב"ב ק"א): האב. איש אל אחוזתו קרא יחירא הוא דהא ככר נאמר (ויקרא כה) וקצתם איש אל אחוזתו והלכך לרבות את המתנה: והג' אחריני. דמתני' להכי מודו רבנן דאינן חוזרין דכולהו ירושה נינהו: פי שנים. מקיש חלקיו זה לזה דמה חלק פשיטותו היו ירושה כדכתיב ביום הנחילו את בניו: אף חלק בכורתו ירושה. וירושת הבעל דלורייתא ויבס בכור קרייה רחמנא: ומחזירין זה לזה. וחוזרין וחולקין: אין חוזרין לבטלה. שיהא מאכד בכורתו אבל חוזרין וחולקין ונטל פי שנים כבתחלה: מכלל דר' אלעזר דלמך חוזרין לבטלה קאמר. בתמיה: טובה חכמה עם נחלה. טוב טעם חכמת החיפוח האמורה עם נחלה הברייתות שהיה רב ששת בעל ברייתות דאי הוא שמיע ליה לרב ששת הא דרביה לא היה פריך מידי: מקום מעמדו. שפשוט מעמדות שבעה למת: בעל כרחו. של לוקח: דמי קבר אשתו. דהוא חייב בקבורה כדאמר במסכת כהובות (דף מז:): (רש"י)

תוספות ביה שיעור ארעא ושבחא איירי ואפי"ה לא שקיל אם השיבחו יתומים כדפרש כשעשאו אמותיקי ואשנויאי קמא דהוה משני הא דמסיק בה שיעור ארעא הא לא מסיק כו' הוה מצי לאקשויי א"כ הך יתומים אמרו אנו השבחנו במאי נוקי לה אי כדמסיק אפילו השיבחו יתומים שקיל ואי דלא מסיק אפי' השיבחו אביהם הא לא שקיל אלא לא קאי היתא שנויאי אהא דיתומים אומרים אנו השבחנו אלא אקושיא דשמואל אדשמואל דאיתא נמי בפ"ק דב"מ (דף טו.) ובהגוזל קמא (ב"ק צה:): לאיתוויי שבחא דממילא חפורה והו' שובלי כו'. כרבנן אתיא מתני' דפליגי רבי ורבנן גבי בכור אם נוטל בשבח אם לאו ומסיק התם ובחפורה והו' שובלי שלפופי והו' תמרי פליגי והתם נמי קאמר רבא דאסור לעשות כדברי רבי: בכור לתת לו פי שנים מתנה קרייה : רחמנא. תימה בפרק שני דיבמות (דף כד:) דמסיק גבי יבם אלא בכור דקרייה רחמנא למאי הלכתא לגריעותא דאינו נוטל בראוי כמחזקת אמאי לא קאמר לחשיבותא דאיה חוזרת ביובל בבכורה וי"ל משום דאיכא ר' אלעזר דפליגי הכא ואמר כולן חוזרין ביובל: אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן. ומה שקשה אדר' אסי דריש פירקין (מח.). דאמר מחצה ירושה ומה שמקשה ר"ת היאך מצינו דינו ורגליו בבית המדרש דקי"ל כרבי יוחנן דלקוחות הן וכריש לקיש דקנין פירות לאו קנין הגוף וא"כ לא משכחת לך דמייני ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון הכל פירשתי בפ' החובל (ב"ק פח: ד"ה הכי) ובפ' בית כור (קו) ויש לפרש דאע"ג דאית ליה לקוחות הן וכל הנהו נמי דאית להו אין ברירה לא אמרו דמחזירין ביובל רק רבי יוחנן לבדו דזוקא על ר' יוחנן דייק בסוף השולח (גיטין דף מח.) היאך מצא דיו ורגליו דהרי חוזרת ביובל בכך אבל כוליהו אחריני סברי אע"ג דלקוחות הן דאין ברירה מכר הוא דאמר רחמנא דליהדר ביובל ירושה ומתנה לא כדאמר לעיל וכדאמר נמי לקמן בפרק בתרא (דף נו:) דאע"ג דא"ר יוחנן דאפילו חלקו ט' כנגד ט' וי' כנגד י' אין אומרים הוא חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך אפ"ה אצטריך לאשמועי' דלקוחות הו' חוזרים ביובל דסלקא אדעתין דאין חוזר מטעם דפרישית אפי' נמי ילפינן כל חלוקת ירושה מחלוקת יהושע דאמר ביש נחלין (ב"ב דף ק"ט:) דירושה היא להם מאבותיהם ואפי"ה מודה בה ר' יוחנן דלא חזרה ביובל כדקאמר חד בר חד עד יהושע בן נון דסברא הוא דלא חזרה כיון שחלקו על פי נביאים ובאורים ותומים ובגזירת הכתוב ובהך סברא פליגי שאר אמוראי על רבי יוחנן וניחא השתא הא דפריך הכא רב אושעיא על רבי יוחנן ממתניתין דקתני ואלו שאין חוזרין ביובל הבכורה ואיכא אמוראי דאית להו לקוחות הן ואין ברירה ולא פריך עלייהו אלא דזוקא על רבי יוחנן משום דאמר חוזרין וא"ת מאי קשה לרבי יוחנן הא רבי מאיר קתני לה למתני' דאית ליה ברירה גבי לוקח יין מבין הכותיים (תוספתא דדמאי פ"ז מ"ד) וי"ל דחכמים נמי לא פליגי עליה בבכור אלא. ר"א ועוד דאע"ג דאית ליה ברירה היכא דמברר הספק ע"פ תנאו דלמא לית ליה בעלמא שיש לחלק כדפרשי' לעיל (דף מח. ד"ה דכולי): קרי רב חמא עליה דרב ששת טובה חכמה עם נחלה. רב ששת בעל ברייתות הוה כדאמר בפ' הדר (עירובין דף סז.) דרב חסדא מרתען שפותיה (ממתניתין) דרב ששת ולה"ק טובה חכמה מימרא דרבין א"ר יוחנן עם נחלה קבלות הרבה שהיו לו שניות בברייתא: באין בני המשפחה וקוברין אותו בעל כרחו משום פגם משפחה. בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מו: ושם) מבעיא לן קבורה משום בזיונה או משום כפרה נפקא מינה דאמר לא תקברוניה דאי משום בזיונה לאו כל כמיניה וליכא למיפטר מידי מהכא דלא קאמר הכא דלא ליקברוהו כלל אלא זוזי אנסוהו למכור קברו ודרכו וכן מההיא דכתובות (דף מח.) נמי ליכא למיפטר מינה דקאמר אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו דבעי הוא שיקברוהו אלא מתכוין להפיל עצמו על הציבור ולהעשיר את בניו: (תוספות)

מתני' מעשר בהמה נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני בחולין אבל לא במקדשים ונוהג בבקר ובצאן ואין מתעשרין מזה על זה בכבשים ובעזים ומתעשרין מזה על זה בחדש ובישן ואינן מתעשרין מזה על זה שהיה בדין ומה אם החדש והישן שאינן כלאים זה בזה אינן מתעשרין מזה על זה

כבשים ועזים שהן כלאים זה בזה אינו דין שלא יהו מתעשרין מזה על זה ת"ל **[ויקרא כז-לב]** וצאן משמע כל צאן אחד: **גמ'** לימא מתני' דלא כרבי

עקיבא דתניא רבי עקיבא אומר יכול יעלה אדם מעשר בהמה מחוצה לארץ ויקריבנו ת"ל **[דברים יב-ו]** והבאתם שמה עלותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן ממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה מעשר בהמה וממקום שאי אתה מעלה מעשר דגן אי אתה מעלה מעשר בהמה אפי' תימא ר' עקיבא כאן ליקרב כאן ליקדש דיקא נמי דקא נסיב לה תלמודא והבאתם שמה שמע מינה אי הכי מאחר שאינו קרב אמאי קדוש לנאכל במומו לבעלים: בפני הבית ושלא בפני הבית: אי הכי אפי' האידינא נמי כדרב הונא דאמר רב הונא גזירה משום יתום אי הכי מעיקרא נמי לא אלא אפשר בהכרזה הכא נמי אפשר בהכרזה אלא אמר רבה משום תקלה ומנא תימרא דחיישינן לתקלה (דתנן) אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה ואם הקדיש והעריך והחריס בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליד לים המלח ואיזהו עיקור נועל דלת בפניה והיא מתה מאיליה אי הכי כבוד נמי לא ליקדש כבוד בדין תליא מילתא ברחם קדוש הכי קאמר ליקנינהו לאודנייהו לעובדי כוכבים דלא ליקדש מעיקרא

רש"י מתני' מעשר בהמה כו'. כבכשים ובעזים. כלומר ונוהג בכבשים ועזים: חש. שגולו לאחר חלוה: יקן. שגולו קודם חלוה: ואין מתעשרין חש וישן מזה על זה. כדמפרש בגמרא: גמ' לימא מתני' דקתני נוהג בחוצה לארץ: מעשר דגן. אינו נוהג חלץ כדכרז דקאמרינן צ"ק דקדושין (דף לז). כל מזה שהיה חובת קרקע אינה נוהגת חלץ כדכרז ויפליין ליה מקראי: ליקרב. לאו קדוש ומתני' דקתני נוהג ליקדש קאמר ומפרש בסמוך למאי הלכתא קדוש: ליקא נמי. דל"ע מהקדשה הוא דקממעט לה מדנסיב הש"ס למילתיה מוהבאחטא שמה דהיינו הקדשה: במומו. דימתין עד שימסר וחובלן מעשר בהמה בין חס בין בעל מוס דבעלים הוא דלא אשכחן קרא דליחביב לכהן: כדרב הונא דאמר לקמן בהאי פירקא (דף נח): גזירה משום יתום. ה"ג גזירה משום יתום שכל יתום יתום לדידן להעשר דלמחר במתני' הכל נכנסים לדידן להעשר חוץ ממכלאים וטריפה ויואל דופן ומחוסר זמן ויתום ולהכי נקט רב הונא יתום טפי מכל הגי משום דהתם גבי מילתיה לא שייך למימר חלץ לקוח ויתום לקמן בהאי פירקא יתום שמתה אמו בעשת לידה זה פירש למיתה זה פירש לחיים: מעיקרא נמי. כשהמקדש קיים נגזר משום יתום: חלץ. להכי לא גזרינן בזמן בית המקדש דלפסק בהכרזה צ"ד שכל יתום אדם יתום לדידן להעשר היכך האידנא נמי ליפרשו ואפשר בהכרזה: משום תקלה. דלון לנו על מה להקריב וזכרין ליה עד שיומם ואחרי כהן לדידן תקלה גזירה ועבודה או שחטוהו בלא מוס: ואין מחרימין. דחרס הויל קדש כהקדש דכתיב כל חרס קדש קדשים וגו': תיעקר. דלא ליתיה בה לדידן תקלה: מתה מאיליה. כדכרז: כבוד בדין תליא. בתמיה: הכי קאמר. הכי פריכין הואיל וחיישת לתקלה להקנינהו לאודנייהו דלוימהו לעובדי כוכבים כי היכי דתהו יד עובד כוכבי' בלאמע

ולא ליתיה לדידן כבורה: (רש"י)

תוספות מעשר בהמה כו'. בכל מקום רגיל להזכיר כבוד ומעשר ופסח ששויין במתנותיהן להכי תנא מעשר אנב כבוד ופסח דנפשי מיליה תנא בפסחים: נוהג בארץ ובחוצה לארץ. הא דאמר' בריש שילוח הקן (חולין דף קלח): דכל היכא דתנא בארץ ובחוצה לארץ שלא לצורך לבד מראשית הגז היינו בהנחה דתנן בההיא מכילתא אבל הכא לצורך הוא: רבי עקיבא אומר יכול יעלה אדם מעשר כו'. בתמורה בסוף אלו קדשים (דף כא): קאמר נמי רבי עקיבא הכי דבכור הבא מחוצה לארץ אינו קרב דמוקי התם מתני' דמס' חלה (פ"ד מ"א) דבן אנטיגנוס העלה בכורות מבבל ולא קבלום ממנו כו' עקיבא: כרב הונא דאמר רב הונא גזירה משום יתום. דרב הונא לקמן בפירקין (דף נח): כיצד מעשרין ושמ לא שייך למיגזר משום כלאים וטריפה ויוצא דופן אבל כאן שייך למיגזר משום הנהו כמו משום יתום אלא אפי' דנקט רב הונא התם נקטה הכא ומיהו תימה דלא נקט לקוח ויתום כדנקט התם לכך נראה לי לפרש דנקט הכא דוקא יתום דטעו ביה טפי מבאחריני משום דלא בקיאי דיתום נמי לא משכחת ליה אלא בזה פירש למיתה זה פירש לחיים: אלא משום תקלה. משמע הכא דאין מעשר בהמה נוהג בזמן הזה משום תקלה והקשה ר"ת בפרק במה בהמה יוצאה (שבת נד): דרבי אלעזר בן עזריה הוה מעשר תריסר אלפי עגלי מעדריה בכל שתא ולאחר החורבן היה דרבן יוחנן בן זכאי שהוה נשיא היה לאחר חורבן ואחריו רבן גמליאל ובמי רבן גמליאל מנו את ר' אלעזר בן עזריה נשיא כדאי' בפרק תפלת השחר (ברכות דף כז): ובן י"ח שנה היה ואין לפרש כלל דאיירי בעישור שנותנין למלך כמו ארנונה ודוקא נמי לפרש דאמורוסוס היה לו כשהוה קטן שהיה מעשר ושמה לא בטלו מעשר בהמה כ"כ סמוך לחורבן: ואין מחרימין בזמן הזה. אפילו למ"ד (ערכין דף כט). סתם חרמים לכהנים אפי' במפרש לכהנים איכא למיגזר משום תקלה דכל זמן שהם ביד בעלים הרי הן הקדש כדאיתא לעיל בריש כל פסולי המוקדשין (דף לב) ובפ"ק דע"ז (דף יג). פרש"י דקסבר סתם חרמים לבדק הבית ואי נמי כדפרי' והא דאמר עולא בערכין בסוף פרק המקדש שדהו (דף כט). אי הואי התם הוה יהיבנא ווליהו לכהן דקסבר סתם חרמים לכהנים גבי ההוא גברא דאחרימננהו לנכסיה יש לחלק דהיינו במקרקעי דבלאו הכי מקשה ר"ת רב יהודה דסבר התם סתם חרמים לבדק הבית היכי שרי התם ע"י פדיה דלישקול ארבע זווי ושידי בנהרא ואומר רבינו תם דהתם במקרקעות דאי אסרת להו איסור עולם כ"ש דאתי לדידן תקלה טפי ומיהו קשה דמשמע התם דאיירי במטלטלין דפריך עלה מהא דתניא דאין שדה חרמים נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג ומשני הא במקרקעי הא במטלטלי וי"ל דמקרקעי חוצה לארץ קרי מטלטלי כדמסיק התם דמטלטלי דמו ואע"ג דקאמר והא מעשה דפומבדיתא במקרקעי נמי הוה משמע מדקאמר נמי דהוה במקרקעי ובמטלטלי מ"מ לא התיר אלא המקרקעי לבד וכל שכן דניחא השתא דמכח זה פשיטא ליה להש"ס דבקרקעי נמי הוה עובדא דאי לא הוה התם אלא מטלטלי לא הוה שרי להו: מעות וכלי מתכות יוליד לים המלח. משמע דוקא לים המלח ולא סגי בשאר נהרות וכן משמע בפרק כל שעה (פסחים דף כח). דבשאר נהרות בעיא שחיקא אבל לים המלח מטיל בעיניה וכן בעלמא הפריש מעות לזירותו ומת אמרינן יוליד לים המלח ותימה דבההוא עובדא דערכין (דף כט). קאמר שקיל ארבע זווי ושידי בנהרא וכן ביומא בפרק הוציא לו (דף נה): קאמר ונשקול ארבעה זווי ונשדי בנהרא ואידך לישתרו ושמה התם איירי על ידי שחיקא ועכשיו כשאדם בא לחלל כרם רבעי או נטע רבעי צריך לשחוק הנהו זווי ומחלל עלייהו ולשדי בנהרא: ואי זהו עיקור נועל דלת כו'. בבכור בזמן הזה לא הוה שרינן למיעבד הכי דלא מביעיא ישראל שיש לו לקיים מצות נתינה ולהמתין לכהן שירצה לקבלו אפי' יותר משלשים יום בדקה וחמשים בגסה דהא דתנן (לעיל דף כו): עד כמה חייב ליטפל היינו אפי' בא כהן לקבלו תוך הזמן הזה כדקתני אמר לו הכהן בתוך הזמן תנהו לי הרי זה לא יתן אלא אפי' קבלו הכהן לא שרי ליה כהן לכונסו לכיפה דלא מישתמיט בשום דוכתא ומתני הכי גבי בכור ועליל (דף לה). תנן בזכר של רחלים זקן ושערו מדולדל משמע שהיו רגילין להמתין עד שיפול בו מום ויש לחלק בין בכור למקדיש בזמן הזה דבכור דשרי בגופית מום בלא פדייה איכא הפסד קדשים אם היה כונסו לכיפה אבל מקדיש אפי' נפל בו מום לא שרי בלא פדיון ואי פריק ליה מביעיא להשליך הדמים לאיבוד הילכך

אפשר כדרב יהודה דאמר רב יהודה מותר לו לאדם להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם הכא נמי אפשר דשרי ביה מומא מעיקרא מי ידע הני פיק

יתעשרו מזה על זה א"ל אמר קרא **[ויקרא כז-לב]** העשירי תן עשירי לזה ותן עשירי לזה אי הכי כבשים ועזים נמי וצאן משמע כל צאן אחד הכא נמי לימא משמע כל דגן אחד אמר אביי **[במדבר יח-יב]** ראשיתם וכן אמר ר' אילעא ראשיתם רבא אמר בלא ראשיתם נמי משמע כל דגן אחד לא מצית אמרת בשלמא התם אמרינן וצאן משמע כל צאן אחד דאי סלקא דעתך כבשים ועזים נמי לכתוב וכל מעשר בהמה וכי תימא אי כתיב כל מעשר בהמה הוי אימנא אפילו חיה תחת תחת מקדשים גמר ואתי בק"ו מחדש וישן בקר וצאן למה לי בקר וצאן הוא דאין מתעשרין מזה על זה אבל כבשים ועזים מתעשרין אבל הכא מי סגיא דלא כתיב דגן למעוטי שאר מינין מתקיף לה רב הונא בריה דרב נחמן אימא לערבו לבקר בצאן אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן לרבא אית ליה נמי העשירי איכא דאמרי אמר רבא בלא עשירי נמי לא מצית אמרת בקר וצאן מתעשרין מזה על זה דאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן ממין על שאינו מינו לא אף מעשר בהמה ממין על שאינו מינו לא והא רבא הוא דאמר שנה לשנה הקשתיו ולא לדבר אחר הדר ביה רבא מההיא ואיבעית אימא חדא מיניה רב פפא אמר: **מתני'** מעשר בהמה מצטרף כמלא רגל בהמה רועה וכמה היא רגל בהמה רועה ט"ז מיל היו בין אלו לאלו ל"ב מיל אין מצטרפין היו לו באמצע

מביא ומעשרן באמצע ר"מ אומר הירדן מפסיק למעשר בהמה: **גמ'** מנא הני מילי אמר רבה בר שילא דאמר קרא **[ירמיה לג-ג]** עוד תעבורנה הצאן ע"י מונה וקים להו לרבנן דשיתסר מיל קא שלטא ביה עינא דרועה: היו בין אלו לאלו שלשים ושנים מיל אין מצטרפין וכי: שלשים ושנים הוא דאין מצטרפין הא בציר מהכי מצטרפין והא קתני ט"ז מיל טפי לא משום דקא בעי למינתא סיפא היו לו באמצע מביא ומעשרן באמצע וכמה אמר רב חמש מכאן וחמש מכאן וחמש מאמצע דהני חמש חזיא להכא וחזיא להכא ושמואל אמר אפי' חמש מכאן וה' מכאן ואחד באמצע חזינן לרועה כמאן דקאי הכא וקרינן ביה מונה

רש"י יתעשרו מזה על זה. בקר וצאן: אמר קרא העשירי. דסמך מעשר דבקר ועשירי סמך דאלון דהשתחא כתיב מעשר אכל חד וחד: כבשים ועזים נמי. לא ליעשרי כי היכי דלעיל כתיב חלב חלב איתכר וחלב איתכר ודגן ודקשין דגן דגן מק"ו דחיוס ויטהר וי"ז דקשין וי"ח דחש וישן: ומשני ואלו משמע כל אלו א"ל ראשיתם. סומך לדגן הוי ראשיתם לומר תן ראשית לכל דגן ודגן בסדר ויקח קרה: בשלמא התם דקשין ואלו משמע כל אלו א"ל. דמיתרי בן קרתי: דאי ס"ד כבשים ועזים נמי. לא ליעשרו אהדיי לכתוב רחמנא וכל מעשר בהמה ונחל ידענא דמין על שאינו מינו לא דלתי מק"ו מחדש וישן: וכי תימא אי כתב בהמה ה"א חיה בכלל בהמה. ולחייב חיה במעשר כדק"ל ב"ק (דף נד:) חיה בכלל בהמה להרבעה משום הכי לא הוה לריבך לכתוב דקרא ואלו דלמא גמיר תחת תחת מקדשים כתיב הכא (ויקרא כז) תחת הקצב וכתיב התם (סם כב) תחת אמו והתם חיה לא דכתיב שור כשם ועג הלכך לכתוב בהמה ודתי בק"ו מחדש וישן דמין בשאינו מינו לא ולהכי כתב דקרא דבקר ואלו הוא דליון מתעשרין הא לאו אלו מתעשרין אלא הכא גבי דגן לא מוסתבר קרא למיירש דחיוס ודגן הוא דליון מתעשרין הא דגן ודגן מתעשרין דמי סגיא דלא כתב דגן למעוטי שאר מינין דלא לחייבו במעשר מדאורייתא: אימא לערבו לבקר ואלו. כולומר מנא ליה לרבא דלהכי כתיב בקר ואלו דלא יתעשרו מזה על זה אימא להכי פריטיהו קרא בהדיא לערבינהו דליעשרו אהדיי דאי הוה כתב בהמה הוה מייחבין מחדש וישן דמין בשאינו מינו לא ולהכי דלכרינהו בהדיא למיירש דליעשרינהו אהדיי וקס"ד דרב הונא דמדבריה ליה ליה ראשיתם העשירי נמי ליה ליה לרבא דלידורש תן עשירי ליה ועשירי ליה הוה הוה ליה כתב מעשר בקר ומעשר אלו: ממין על שאינו מינו לא. וא"ת כבשים ועזים נמי א"כ ריבויא דבקר ואלו מאי אהני ואם הוה מר רחמי סתברא דמעוטינהו דהיקישא לבקר ואלו אהדיי דליעשרו אהדיי דהא לא דמו כלל אהדיי וריבויא דבקר ואלו לרבווי כבשים ועזים דהא דמו אהדיי לענין קרבן דהוה מר רחמי עלי מן הלאון יכול להביא בין כבש בין עז: דהר ביה רבא מההיא. קמייחא וסביחא ליה נמי דלמילי אחרניתא נמי איתקש למעוטי בקר ואלו וכבשים ועזים דמתעשרי נפקא בן מריבויא דבקר ואלו וכי פריטינן כבש שמעתין אי הכי חש וישן נמי לאו סיכחא הוי דהא כתיב בקרא וישן כתיב בקרא בהדיא דליהיקוש דהא בקרא דהיקושא כתיב קנה קנה: מתני' מצטרף כמלא רגל בהמה רועה. כפי שיעור סבהמה מהרחה והולכת כשהיא רועה דהיינו ט"ז מילין ל"א כפי מה שהבהמות רחוקות זו מזו ויכולות להשתמר ברועה אחד והיינו ט"ז מילין כדמפרש בגמרא דהכי שלטא עינא דרועה ואם יש לו חמשה בהמות ככפר זה וחמשה בהמות ככפר אחר רחוק מזה ט"ז מילין מביאין לתוך דיר אחד ומעשרין ואם רחוקות יותר פטורות ונבמלא מפרש טעמא: שלשים ושנים מיל. פריך בגמרא מאי קאמר: היה לו באמצע. ארון האמנעויות מצטרף לתן האלדיו והאי דקתני מביא ומעשרן באמצע לא מביא ממש קאמר: הירדן מפסיק. שאם יש לו חמשה בהמות מכאן וחמשה מכאן וירדן באמצע אין מצטרפות ופטורות וטעמא מפרש בגמרא: גמ' תעבורנה הצאן על ידי מונה. משמע אם יכולות להמנות ברועה א' מיקרו אלו ותעבורנה תחת הקצב להעשר ואי לא לא: והא קתני ט"ז מיל. הוא דלמצטרפין טפי לא: וכמה. יתא לו בלדיו ובאמצע שלטא רועה: ה' מכאן וה' באמצע. מצטרפות ומביאין לתוך דיר א' ומעשרן והתם הוה מצטרפות לגורן אחר כשיוכלו לו עוד שלשים אכל או היו הגן לזד האחת קרובות לאמנעויות בתוך ט"ז מיל ואותן שבכל שני רחוקות יותר מט"ז מיל אותן הרחוקות פטורות לגמרי ואינו כריכות להמתין עד שיוכלו לו עוד שלשים להצטרף לגורן אחר: דהגן ה'. אמנעויות חזינן להכא ולהכא דכל זד מצטרפת להו איכא שיעור מעשר אכל לא יש מכאן ה' ומכאן ד' ובאמצע ה' אין הדי' מצטרפות ואין כריכות להמתין לגורן אחר: ה' מכאן וה' מכאן ואחת באמצע. אע"ג דהך חדא לא חזיא למנינא הוה ליה רועה אורחיה למיזל התם ואיתויי הוה כמאן דקאי התם וקרינא ביה מונה וכ"ש ד' מכאן וה' מכאן ואחת באמצע דהך חזיא לריבויא דמנינא: (רש"י)

תוספות אמר אביי ראשיתם כו' רבא אמר. בלא ראשיתם כו'. תימה דבפ"ק דתמורה (דף ה.) גבי הא דאמר אביי דכל [מילתא] דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני פריך מתורם ממין על שאינו מינו דאמר רחמנא תן חלב לזה [וחלב לזה] ותנן דאם תרם אין תרומתו תרומה ומשני אמר קרא ראשיתם אלמא מוקי ליה אפי' לתירוש ויצהר לאשמועינן דלא מהני והכא מוקי לה לחלק במיני דגן דאין תורמין מזה על זה ורבה אמר בלא ראשיתם נמי לא מצית אמרת [ודגן] משמע [כל] דגן אחד דמוקי בהדיא התם להכי דקאמר התם ולרבה דאמר לא מהני אי לאו דאמר רחמנא ראשיתם הוה אימנא תירוש ויצהר דכתיב בהו חלב חלב שאין תורמין תירוש ודגן דחד חלב כתיב בהו מהאי אהאי כתב רחמנא ראשית וי"ל דלאביי דאי משמע דהאי ראשית חלק במיני דגן דמדסמך ליה קרא לודגן ומוקי נמי לומר דלא מהני דמשמע דקרא אכולהו מיני דכתיב בקרא לחלק בתירוש ויצהר לא איצטריך אלא לומר דלא מהני וכי היכי דלא מהני בתירוש ויצהר לא מהני נמי במיני דגן ורבה דקאמר הכא לא צריך משום דמוקי נפקא דלעיל ומן דגן ליכא למיירש דמשמע [כל] דגן אחד כדקאמר הכא דאיצטריך לגופיה למעוטי שאר מינים והתם נפקא לן מראשית כדאשכחן בכמה דוכתי [פסחים דף יח:] מילתא דאיתא בק"ו טרח וכתב לה קרא והשתת נמי ניחא הא דמיתיי הכא ראשית על דגן ודגן והתם מיתיי ליה רבא על דגן ותירוש דודאי תירוייהו נפקי מק"ו בין תירוש ודגן בין דגן ודגן ומ"מ כתיבה אתרוייהו כמו מילתא דאיתא בק"ו בין טרח וכתב לה קרא וא"ת ולרבה אין דכתיב ראשיתם אכולהו חלב חלב למה לי וי"ל משום דלא הוי מוקמינן ראשיתם אתירוש ויצהר כיון דאינן כלאים זה בזה: ואתי בק"ו מחדש וישן. לא הוי מצי למימר דאית בהיקישא דעשר תעשר דלעיל דהא אמר רבא לעיל לשנה הקשתיו ולא. לדבר אחר. אימא לערובי בצאן. דכתבינהו בחד מעשר ולא כתב ומעשר צאן: חדא מיניה רב פפא אמר. בריש ב"ק (דף נד) נמי קאמר הכי ועל רב פפא ריגיל לומר כן ששלך אחר רבא כדאיתא [במועד קטן] (דף כה:) ויש דברים כשהיא אומר דסבורים שהם בשם רבא: (תוספות)

דף

נה

א

מיתבי היה לו חמש בכפר חנניה וחמש בכפר עותני אין מצטרפות עד שיהא לו אחת בציפורי תיובתא דרב תרגמה שמואל אליבא דרב כגון שהיו תשע מכאן ותשע מכאן ואחת באמצע דהיא חזיא להכא וחזיא להכא אמר רב פפא ולשמואל אפילו רועה מצרפן ואפילו כליו של רועה מצרפן בעי רב אשי כלבא דרועה מאי כיון דקרי ליה ואתי לא מצטרפי או דלמא זימנין דלא אתי ומצטרך איהו למיזל ואתייה תיקו: ר"מ אומר הירדן מפסיק למעשר בהמה: א"ר אמי לא שנו אלא שאין שם גשר אבל יש שם גשר מצרפן אלמא משום דלא מיקרבן הוא מיתבי היו לו בשני עברי הירדן אילך ואילך או בשני אבטילאות כגון של נמר ונמורי אין מצטרפין ואין צריך לומר חוצה לארץ וארץ והא חוצה לארץ וארץ כמקום שיש גשר דמי וקתני לא מצטרפין אלא א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן היינו טעמיה דר"מ דאמר קרא [\[יהושע יח-ב\]](#) והירדן יגבול אותו לפאת קדמה הכתוב עשאו גבול בפני עצמו אלא מעתה [\[יהושע יח-ד\]](#) ותאר הגבול ועלה הגבול הכי נמי הכתוב עשאו גבול בפני עצמו שאני התם דאמר קרא [\[במדבר לד-יב\]](#) זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב כולה ארץ ישראל גבול אחד היא אי הכי ירדן נמי ארץ ולא ירדן בשלמא לר' חייא בר אבא היינו דקתני ירדן אלא לרבי אמי ליתנינהו לכולהו נהרות קשיא (לימא) כתנאי [\[במדבר לג-גא\]](#) כי אתם עוברים את הירדן ארצה כנען ארצה ארץ כנען ולא הירדן ארץ כנען דברי ר' יהודה בן בתירה ר' שמעון בן יוחי אומר הרי הוא אומר [\[במדבר לד-טו\]](#) מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה מה ירחו ארץ כנען אף ירדן ארץ כנען אמר רב"ח א"ר יוחנן אין ירדן אלא מבית ירחו ולמטה למאי הלכתא אילימא לנודר הלך אחר לשון בני אדם וכל היכא דקרו ליה ירדן איתסר ליה אלא למעשר בהמה תניא נמי הכי ירדן יוצא ממערת פמיים ומהלך בימה של סיכבי ובימה של טבריא ובימה של סדום והולך ונופל לים הגדול ואין ירדן אלא מבית ירחו ולמטה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן למה נקרא שמו ירדן שירד מן א"ל ר' אבא לרב אשי אתון מהתם מתניתו לה אנו מהכא מתנינן לה [\[שופטים יח-כג/כט\]](#)

דף

נה

ב

עיתא דמידליין אמר רב מרשיא הנהו סולמי דפרת נינהו והא כתיב [\[בראשית ב-ד\]](#) והנהר הרביעי הוא פרת אמר רב נחמן בר יצחק ואיתמא רב אחא בר יעקב הוא פרת דמעיקרא תניא רבי מאיר אומר יובל שמו שנאמר [\[ירמיה יז-ח\]](#) והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולמה נקרא שמו פרת שמיו פרים ורבים מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיברך ופליגא דרב דאמר רב אמי אמר רב מיטרא במערבא סהדא רבה פרת אבוא דשמואל עביד להו לבנאתיה מקוה ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי מקוה ביומי ניסן סבר לה כרב דאמר רב אמי אמר רב מיטרא במערבא סהדא רבה פרת שמא ירבו נוטפין על הזוחלין והוה להו מי גשמים רובא ומפצי ביומי תשרי ופליגא דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים נטהרים בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי: [\[מתני'](#)

הלוקח או שניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה: [\[גמ' מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא \[שמות כב-ח\]](#) בכור בניך נתן לי כן תעשה לשורך לצאנך מה

רש"י עינאה דמדליון. עינות המים הנזכרות בהרים רמים והנהו הו גבוהים מפרת והכי אהו מפרת: סולמי דפרת. מקלחין תחת הקרקע ועולין בהרים כמו סולם: והנהר הרביעי. דכחד מינייהו חשיב להו ואת אמרת דמיניה קארו: הוא פרת דמעיקרא. הוא פרת הגזכר למעלה ונהר יובל מעדן וגו' שהשקפה נפרדו ממנו: יובל שמו. של פרת ועל יובל ישלח שרשיו וגו' בעץ החיים משתעי קרא ועץ החיים כגון עץ הורא ופרת הוא המשקה גן עדן: פרוין ורכין. שגדל ורבה בלא שום מטר: סהדא רבה פרת. פרת יורד מא"י לבבל וכפגשמים יורדוין בא"י סהדא רבה הו פרת כבבל שירדו גשמים במערבא לפי שגדל מחמת הגשמים: מקוה ביומי ניסן. מקוה מים חיים נובעים בבית ולא היה מניחן לטובל בנהרות שקימות הגשמים ירדו גשמים הרבה וחיש שמא ירבו מים שנוטפין מעבים לתוך הנהר שהם זוחלים ללא חזו לתוך משום דהוה להו ספק זכות וזכות כתיב מים חיים ל"א על הזוחלים על אותם שנפלו מן העבים לקרקע ומן הקרקע זחלו וקילחו לתוך הנהר דאי לא נוטפים משום זוחלים לא מיפסלי דאמרינן בפ' ראשון דתמורה (דף יב:) השאונה מיטרתה בהמשכה דהיינו שממשיך מים שאובים לתוך המקוה על ידי לנרות: זוחלין. נובעין: ומפלי ביומי תשרי. כשהיו טובלות בנהר ביומי תשרי ה' עושה להם מחללות של קנים שקרוין קלוי"ש ומשליכו לתוך המים ועומדות עליהן וטובלות לפי שקימות תשרי יש טיט רך בנהרות אלל שפתם וחושק שמא יעלה טיט למעלה על רגליהן ויהיה חוץ: ה"ג ופליגא דידיה אדידיה. כלומר פליגא דשמואל אדשמואל: אין המים מטהרין בזוחלין. דכל שעה הו מים נוטפין רבין עליהן: אלל פרת ביומי תשרי. שפרת היו מימיו פרוין ורכין וזוחלין הנובעים ממעינות מרובין ועוד ששקרי סוף ימי הקיץ ולא ירדו גשמים (היו) זמן מרובה אלמלא נהרות מתרביץ ממימיו גשמים ועלול אמר מכיפיה מיברך לישנא אחרינא הא דאבוא דשמואל הו עביד לברתיה מקוהות ביומי ניסן מפני שהו סוף החורף שירדו גשמים מרובים אבל באמצע החורף לא הוה עביד ופליגא אדשמואל דהוה אומר דכל שעה בעינן מקוהות אלל פרת ביומי תשרי: (רש"י)

תוספות הוא פרת דמעיקרא. פירוש ולא מפני שהוא קטן קורהו רביעי דהו פרת דמעיקרא ששמו פרת מקודם שמתחיל ליפרד לד' ראשים וכשמתחיל ליפרד יוצאים הנהרים זה לצד זה [זהו לצד זה] ופרת הולך ביושר לדרך הילוכו ובפרשת שקלים יסד רבי אליעזר הקליר בסילוק דפרת תוקפו כנגד שני נהרות וכן משמע בבראשית רבה שהוא גדול שאומרים לפרת מפני מה אין קולך הולך והוה אומר פירותי מעידני עליו אומרים לחדקל מפני מה קולך הולך והוה אומר הלואי אשמיע קולי ואראה משמע דחדקל קטן מפרת וקצת קשה דאמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז:) עד הנהר הגדול נהר פרת עבד מלך כמלך דמשמע דוקא משום א"י קורהו גדול: מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיברך. אע"ג דשמואל איירי בכל הנהרות ול"מ משמע דנקט פרת דוקא דנקרא שמו פרת שמיימו פרים ורבים אינו אלא משום דפרת מתברך ויתר לפי שהוא חשוב יותר מן האחרים אי נמי לפי שהוא ראש לכולם נקרא פרת ע"ש שכולם מתברכי' [מכיפה דפרת] וכן פי' ר"י בתשובה לפי שפרת הוא למעלה מכל הנהרות והוה רמיה שכל הנהרות שותין ממנו תלה הכתוב פריה ורביה בו דכשהו רבה כל הנהרות רבין: מכיפה מיברך. משלע שלו כדמתרגם סלע כיפה: מטרא במערבא סהדא רבה פרת. כאן משמע דפרת הולך מא"י לבבל וכדפרישית לעיל בפ' מומין אלו (דף מד:) משמע מתוך כך דגן עבדן במערב העולם דבבל

הוא בצפוני מזרחית של א"י ולהכי קרי להו בני בבל לא"י מערבא ואמרינן בלא יחפור (ב"ב דף כה): דבבל בצפונית של א"י עומדת דכתיב מצפון תפתח הרעה וגו' אלמא פרת הולך ממערב למזרח ומשמע שכך הוא מתחלת יציאתו כדאמרינן הוא פרת דמעיקרא אלמא דגן עדן במערב העולם וכן משמע בב"ר דקאמר בכל מקום מצוינו רוח מזרחית קולטת [קולטת] אדה"ר דכתיב ויגרש את האדם וישכן מקדם לן עדן את הכרובים [קולטת] קין דכתיב וישב בארץ נוד קדמת עדן וגי משה נמי דכתיב אז יבדיל משה שלש ערים מזרחה שמש משמע שהעולם הזה שנכנס בו אדה"ר הוא במזרחו של ג"ע ש"מ במערב העולם ותימה דבפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פד.) אמרינן דשמא האי דסומקא צררא ופניא צררא דחלמא אורדי דגן עדן משמע בדמזרח העולם קאי דבשחרית חמה במזרח וכן פ' שם רבינו שמואל מכתוב ויטע גן עדן מקדם ואע"ג דמזרחינן מלקדמין מכל מקום משמע נמי מזרח דהכי נמי קדמת עדן מקדם לן עדן משמע בב"ר שהו מזרח ומתרגם מלקדמין ומיהו קרא איכא לדחויי שהוא מזרחו של עדן אבל עדן גופיה במערב העולם וההיא דב"ב איכא לפרושי דלא חלמא ממש קאמר אלא בשחרית כשחמה יוצא מכח עמוד האור על גבי חדרי דגן עדן שבמערב ולערב מכח אור של גיהנם שבמזרח ואין תימה על הטעם זה דבבל ענין כשנפרש צריך לאומרו דקאמר התם ואיכא דאמרי איפכא ולא מסתבר לומר דפליגי בהכי דמר סבר גן עדן במזרח ומר סבר במערב: ומפצי ביומי תשרי. פירש בקונטרס שנותנות המפצים תחת רגליהם במים מפני הטיט שלא יחוץ וכן משמע פרק תינוקות (נדה דף סו): דאמר שמואל בר רב יצחק אשה לא תטבול בנמל ואע"ג דהשתא ליכא טיט אימר בדידיוני נפל פירוש ע"י ידיו שמדדה את עצמה וותרה מייתי הך דאבוי דשמואל דהכא וותרה מייתי הא דאמר רב גידל אמר רב נתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה ואע"ג דהשתא ליכא אימר בדידיוני נפל ור"ת מפרש ומפצי משום צניעות שהנהרות קטנים בימי תשרי ומרס להו מפצים שלא יראו אותן כדי שלא תמהרנה לטבול מפני הבושת ולא טבלו שפיר והיינו טעמא נמי שלא תטבול בנמל לפי שמצויים שם בני אדם וממהרת לטבול משום ביעתן דאינשי דומיא דההיא דקאמר התם לעיל אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ומפרש התם משום דבעינתא דלמא נפלה ולא טבלה שפיר ולא גרסינן בההיא דנמל ואע"ג דהשתא ליכא: שמה ירבו מי נוטפין על הזוחלין והוו להו מי גשמיים רובא. וכדפ"י בקונט"ס ומי גשמיין אית מטהרין בזוחלין בזוחלין ומקוה באשבורן אור"ת דאשבורן דמקוה דוקא למעוטי זוחלין אבל זוחלין דאשבורן לאו דוקא למעוטי אשבורן אלא ה"ק המעיין מטהר אף בזוחלין אבל מקוה מטהר דוקא באשבורן דגבי הני מייתי לה התם בת"כ דקתני מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים יצא עשה מקוה לכתחלה אי מה מעיין מטהר בכל שהוא אף מקוה מטהר בכל שהוא ת"ל אך מעיין מעיין בכל שהוא והמקוה במ' סאה אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעיין מעיין בזוחלין והמקוה באשבורן ויש להביא ראיה מים שעשה שלמה שהיו הכהנים טובלין בו אע"פ שהמים מכונסים שם במקוה ומיהו יש לדחות דבירושלמי קאמר והיה לרחצה הכהנים בו ולאו כלי הוא ומפרש דרגלי השורים נקובים כמוציא וא"כ אפשר שיהו זוחלין וכן מקוה שעל הפרוזה בפ' אמר להם הממונה (יומא דף לא). שהיה מעיין עיטם והיה כהן גדול טובל בו אפשר שנכנסין מצד אחד ויוצאין מצד אחר ומיהו זה דבר פשוט דמי מעיין שנפסקו מן המעיין שמטהרין באשבורן ממה נפשך שהרי נעשו מקוה מאחר שנפסקו מן המעיין שמטהרין ובהדאי תנן במסכת מקואות (פ"ה מ"א) מעיין שהעבירו על גבי בריכה והפסיקו הרי הן במקוה חזר והמשיכן כו' ומשקה בי מטבחיא דקאמר בפ' קמא דפסחים (דף יז): דבקרקע חזו להטביל מחטין וצנורות ומשמע באשבורן דומיא דכלי קאמר התם מאמת המים שבעזרה היו נורא להביא ראיה אפילו לא נפסקו מההיא דתנן במסכת מקואות (פ"ח מ"ח) ומייתי לה בפרק שמנה שריצים (שבת דף קט.) ר' יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולין לביים כו' ופליגי את"ק דאמר כל הימים כמקוה שנאמר ולמקוה המים קרא ימים ומשמע דאתא ר' יוסי למימר דאע"ג דקווקיימי דקאמר בריש מכות (דף ד.) מטהרין נמי בזוחלין דלא בא הכתוב לבטל מהן תורת זחילה ופליגי בהכי דלת"ק אין מטהרין בזוחלין ולר' יוסי מטהרין בזוחלין אבל לכ"ע מטהרין באשבורן וגם מדקאמר הכא אין המים מטהרים בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד משמע בזוחלין הוא דלא מטהרי הא באשבורן אע"ג דליכא רובא זוחלין: אין המים מטהרין בזוחלין כו'. פ"ת בתשובה המתחלת משרבו מפילי חללים דאף על גב דשמואל ואבוי דעביד מקואות ביומי ניסן ורב דאמר מיטרא במערבא כו' (תוספות)

דף נו - א

מה בניך אין בלקוח ובמתנה אף צאנך ובקרך אינו בלקוח ובמתנה והאי בבכור כתיב א"ק [שמות כב-כט] כן תעשה אם אינו ענין לבכור דלא איתיה בעשייה דברחם קדוש תנהו ענין למעשר בהמה ואימא תנהו ענין לחטאת ולאשם דומיא דבנך מה בנך שאינו בא על חטא אף צאנך ושורך שאינו בא על חטא ואימא תנהו ענין לעולה ולשלמים דומיא דבנך מה בנך שאינו בא בנך ונדבה אף צאנך ושורך כו' ואימא תנהו ענין לעולת ראייה דומיא דבנך מה בנך שאין קבוע לו זמן אף שורך וצאנך שאין קבוע לו זמן אי מה בנך אינו בלקוח כלל אף שורך וצאנך אינו בלקוח כלל אלמא א"ר אסי א"ר יוחנן לקח עשרה עוברין במעי אמן כולם נכנסין לדיר להתעשר אמר רבא אמר קרא תעשה בשעת עשייה מיעט הכתוב גופא א"ר אסי א"ר יוחנן לקח עשרה עוברים במעי אמן כולן נכנסין לדיר להתעשר והא אגן תנן הלקוח או שניתן לו במתנה פטור מן מעשר בהמה א"ר אלעזר ר' יוחנן חזאי בחילמא מילתא מעליא אמינא א"ק תעשה בשעת עשייה מיעט הכתוב איתבייה ר' שמעון בן אליקים לר' אלעזר הלקוח חל על מחוסר זמן אמר ליה זו אינה משנה ואם תמצא לומר משנה ר"ש בן יהודה היא משום ר"ש דאמר מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר והרי הוא בכבור מה בכור קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו אף מחוסר זמן קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו תני תנא קמיה דרב איזהו אתנו שנכנס לדיר להתעשר כל שנתנו לה וחזר ולקחו הימנה והא איפסיל ליה בלקוח אשתמיטתיה הא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן לקח עשרה עוברין במעי אמן כולם נכנסין לדיר להתעשר

רש"י בניך אינו בלקוח. ללא שייכא בהו לקוחה ומתנה אלא אכלו נולדו: ופריך והא בכור כתיב. ואלו ילפת מינה מעשר ועוד בכור קדוש בלקוח ומתנה שהרי משעה שנולד קדוש: אמר קרא תעשה. כן תעשה לשורך והא ודאי לא מליית מוקמת בכבור דהא מרחס קדוש ולא בעי עשייה שיקדישנה האיש: לחטאת ולאשם. ללא לייחנהו מלקוח ומתנה: דומיא דבניך. דמשמע בכבור אדם מה בכור אינו בא על חטא כו'. בכור. אינו נדר ונדבה אלא חובה: ואימא לעולה ראייה. שהיא חובה ולא על חטא: בכור אין זמן קבוע לקדושתו. אלא כשנולד קדוש: בשעת עשייה. בשעה שהן ראוין להתעשר מיעט הכתוב שלא יהו לוקחין וכמעט אמן לאו שעת עשייה היא: ר' יוחנן חזאי בחילמא כו'. הילכה נראה לי ר"ש בחלוס והואיל ונראה לי יודע אני כי שאומר היום דבר טעם: חל על מחוסר זמן. שאם לקחו קודם שבעת ימים ללדיהו שוב אינו נכנס לדיר להתעשר וכל שכן אם לקחו גדול והא מחוסר זמן ללא שעת עשייה היא חייב עליה דין לקוח: ואם תמצא לומר משנה ודאי ר' שמעון היא. לדלדיהו מחוסר זמן שעת עשייה הוא ומשום הכי לקוח חל עליו ומיהו כמעט אמו מודה לדין לקוח חל עליו: וחזר ולקחו ממנה. ואם יש לו תשעה והוא חייבין במעשר ואם ילך אחד מן הכשירין בעשירי הרי טוב ואם ילך האהבן בעשירי יאכל במומו לבעלים: אשתמיטתיה. להאי מקשה הא דלמך רבי אסי כו' והכל נמי כגון שנתנו במעי אמו: (רש"י)

תוספות כאידך דשמואל דאמר נהרא מכיפיה מבריד דמסייעתא ליה ברייתא דאמר יובל שמו ואפילו פליגי רבנן עליה וסברי דפרת שמו מכל מקום מסייעין ליה מהא דקאמר רבי מאיר דמימיו פרוין ורבינן דלא פליגי עליה בסברא זו דנהרא מכיפיה מברידך ויכולין לסבור ששמו פרת מהאי טעמא גופיה אבל לא שייך לאמר למה נקרא שמו פרת כי אם לרבי מאיר לפי שיש לו שם אחר לר' מאיר ויובל משמע לרבנן כמו יבלי מים (ישעיה ל) ובבבאשית רבה נמי דריש מאיר דקאמר חדקל שמימיו חדים וקלים פישון שמגדל פשתן פרת שמימיו פרוין ורבינן ובלא גשמים נהרות ומעיינות מתגברין כדאמרינן בראש השנה (דף יא): (באחד) באייר שזול כימה עולה ביום ומעיינות מתגברין ובמרחשון הן מתמעטין מפני מניעת גשמים שלא המטיח כל הקיץ וכדאמרי' בפסחים בפרק מי שהיה טמא (דף צד): תשרי מרחשון וכסליו חמה מהלכת באייר כדי ליישב את הנהרות ובסוף סדר תעניות (תענית דף כה: ע"ש) נמי אמרינן שאין לך טפח שיורד שאין עולה טפחיים כנגדו מלמטה וכמו שהקרקע מלחלת כפליים מלמטה בשעה שהגשמים יורדים כמו כן לענין ריבוי הנהרות מתרבים המים ומתגדלים מלמטה כשהמטר יורד מלמעלה ואמרינן התם נמי דאמר תהומא עילאה לתהומא תתאה אבע מימד וא"ת א"כ מנלן דהא דרב פליגא עליה דאמר מיטרא במערבא כו' דלמא היינו משום שאו מתברך המקוה כדפרישית וי"ל משום דאם איתא דסבירא דאורחא דמילתא דמבריד מכיפיה א"כ גם כל הנהרות נמי לפעמים מבריד ומאי שהיא דנהר פרת אין זה עדות והקשה ר"ת לשמואל דאמר

אין המים מטהרין בזוחלין אלא [פרת] ביומי תשרי בלבד ולרב ולאבוה דשמואל קשיא להו הא דתנן במס' פרה (פ"ח מ"י) ומייתי בסנהדרין ריש פ"ק (דף ה:) מי קרמיין ומי פינה פסולי למי חטאת מפני שהן [כו'] מי תערובת הא לאו הכי כשרים ולא פסלינו להו שמא רבו הנוטפין על הזוחלין והוה להו גשמים רובא וי"ל דיאנהו סברי דהני ד' נהרות מדליין דא"י גבוהה מכל הארצות ואין נשארין שם מי גשמים ועוד הקשה לרב ולאבוה דשמואל דאמרי אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד במה מטהרין מצורעים ובמה מקדשין מי חטאת בערב פסח דאמרי' בפסחים (דף צ.) דיש טבילה לזב בערב פסח והזאה היא על האנשים שעשו פסח שני ועל כל טמאים של מתי מדבר מישאל ואלצפן והלא היו רחוקים מפרת ומיהו לפי מה שפירש דהנך ד' נהרות מדליין לא קשה מטבילת זבין ומצורעים בערב פסח אבל מקדוש מי חטאת קשה דפסולים למי חטאת וממישאל ואלצפן ותיריך דשמה נהרות וצינורייא דמידליין אין גשמים מתערבין בהן שהמימי גשמים מתערבין ויורדין בתוך הנהרות הנמוכים ונשטפים והולכים לים ואין מתערבין במקואות גבוהים וגם לא במים המכונסים וכגון בנהרות היוצאים ממערות ואין מי הגשמים מתערבין ומכונסין שם תדע הא דתנן במס' פרה (פ"ח מ"א) באר אחאב ומערת פמיים כשרים וכל שכן נהרות ומעינות דקדקתי בסיפא באר שנפל לתוכה חרסית או אדמה ימיתין עד שיצהיל דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר אינו צריך להמתין אבל באר אחאב ומערת פמיים איצטריכא למיתני דכשרים לפי שירדן יורד ממערת פמיים וירדן פסול מפני שיש בו [מי] תערובת קמ"ל דמערת פמיים אינו מי תערובת אבל נהרות כשרות לדברי הכל ועוד פי' ר"ת דאיכא למימר מן הדין קמא קמא בטל אפילו לדברי רב ואבוה דשמואל אלא דמחמרי מפני מראית העין משום גשמים ולפי פירוש אחרון לא קשיא כל הנך דבימי משה דאכתי לא גזרו ונראה שהם בטלות ברוב שהרי כל הנהרות מחוברין לים הגדול ביותר מעירוב מקוואות ותחלת הנהרות אינם כטפרס שזה דרך חיותן ולא כטפרס מחברן אלא חיותן מחברן כל זה פי' ר"ת בתשובה ואותו טעם דקמא קמא בטיל לא יתכן לפי מה שפי' לעיל בפרק הלוקח בהמה (דף כב.) ד"ה יתיב) דכל איסור הבטל חוזר וניעור כשחוזר ורבה עד כדי שיש בו שיעור לאסור ומיהו יתכן אותו טעם דמחוברים לים הגדול דאמרינן בריש מכות (דף ד.) דהטובל שם לא עלתה לו טבילה התם איתנהו בעיניהו אבל הכא אין הנוטפים ניכרים ויודעין בלא תערובת כלל: ומה בנך אינו בלקוח ומתנה כו'. וא"ת אין דנין אפטר משאי אפטר כדאמר ר"ע במנחות פרק התודה (דף פב.) וי"ל דהתם הוא דבבנין אב יליף פסח דורות מפסח מצרים אבל הכא היקשא הוא ומודה ר"ע דאמרינן בפ' גנות כותים (נדה לו:) על כרחך הקישן הכתוב וא"ת והא בההיא דתודה נמי מסקינן טעמא דר"א מועדת שיהא עבודות של חדש שוות ביה ומוכח התם דהיינו היקש ואפ"ה פליג עליה ר"ע ולא קבלה מיניה ואין לומר משום דלית ליה לר"ע ההיא היקשא דהא בפסחים בפרק מי שחיה (דף צו.) מקשינן ליה אהדדי לכמה דברים מהכא פסח מצרים לפסח דורות וי"ל דכוין דצריכא היקשא לשאר דברים לא שייך למימר התם על כרחן הקישן הכתוב לענין אפטר משאי אפטר וא"ת לר' אחדבוי בר אמי דאמר בפרק גנות כותים (דף לו:) ר"א היא דאמר דנין אפטר משאי אפטר ולית ליה שינויא דעל כרחין הקישם ומה יתריך כאן וי"ל הא דנעמידנה נמי כר' אליעזר אי נמי איצטריכא ליה היקשא דנדה לשאר דברים ומשום הכי לא מוקי לה כר"ע ומיהו קשה מההיא דאין משלשין במכות (בסוף) (דף ה.) דילפי לה מכות ממיטה והיינו אפטר משאי אפטר וזורה שוה דהתם צריכה לכמה דברים: אמר קרא כן תעשה אם אינו ענין לבכור. תימה דבריש עד כמה לעיל (דף כו:) דרשינן לענין בכור כדאמר אמר קרא כן תעשה הוסיף לך הכתוב עשייה אחרת בשוודך וי"ל הא דדרשינן ליה בבכור משום דכתיב בבכור אבל מאחר דאפקיה רחמנא בלשון עשייה דרשינן ליה למעשר משום דבכור לא שייך קדושת עשייה (קדושה): לקח עשרה עוברין בנעי אמר כו'. לאו דוקא דהוא הדין נולדו כיון דהוי מחוסר זמן אי נמי נקט במעיי אמרן ואפילו לרבי שמעון בן יהודה דאמר מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר: (תוספות)

דף נו - ב

ותיעשרה איהו בזונית כותית ולוקמה בזונה ישראלית ותיעשרה איהו קמ"ל דזונה ישראלית לא הוי אתנן כדאביי דאמר אביי זונה כותית אתננה אסור וכהן הבא עליה אינו לוקה משום לא יחלל זרעו זונה ישראלית אתננה מותר וכהן הבא עליה לוקה משום לא יחלל זרעו זונה כותית אתננה אסור גמ' [ויקרא יח-כב](#) תועבה [דברים כג-יט](#) תועבה מעריות מה עריות דלא תפסי בהו קדושי אף זונה בהך דלא תפסי בה קדושי וכהן הבא עליה אינו לוקה משום [ויקרא כא-טו](#) לא יחלל זרעו דלא יחלל זרעו אמר רחמנא והאי לאו זרעיה הוא: [מתני'](#) האחין והשוותפין שחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה חייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלבון קנו מתפיסת הבית חייבין ואם לאו פטורין חלקו חזרו ונשתתפו חייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה: [גמ'](#) ת"ר [במדבר יח-](#)

[טז/טו/יח/טז](#)

דף נו - א

ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דא"ר אסי א"ר יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל וצריכי דאי אשמעינן הכא בהא קאמר ר' יוחנן דומיא דבנך מה בנך בברור לך אף שורך וצאנך בברור לך אבל שדה מכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל ירושה ומתנה לא ואי אשמעינן שדה לחומרא אי נמי לכתחלה אבל הכא אימא לא צריכא מיתבי וכן השותפין שחלקו אחד נטל עשרה ואחד נטל תשעה וכל שכן כנגד הכלב אסורין שעם הכלב מותרים ואם אמרת יש ברירה ליברור חד מינייהו לבהדי כלב ולשקול והנך לישתרו אמר רב אשי אי דשוו כולהו להדדי ה"נ הכא במאי עסקינן דלא שוו כולהו להדדי ושוי האי כלבא חד ומשהו והאי משהו משך ואתי בכלהו: [מתני'](#) הכל נכנסין לדיר להתעשר חוץ מן כלאים וטרפה ויוצא דופן ומחוסר זמן והיתום ואיזהו יתום כל שמתה אמה

[אן] שנשחטה ואח"כ ילדה ר' יהושע אומר אפי' נשחטה אמה והשלח קיים אין זה יתום: [גמ'](#) מנא ה"מ דת"ר [ויקרא כב-כז](#) שור או כשב פרט לכלאים

או עז פרט לנדמה כי יולד פרט ליוצא דופן והיה שבעת ימים פרט למחוסר זמן תחת אמו פרט ליתום רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר נאמר כאן [ויקרא כז-לב](#) תחת השבת ונאמר מה להלן תחת אמו מה להלן פרט לכל השמות הללו אף כאן פרט לכל השמות הללו ומה ומה כאן פרט לטרפה אף להלן פרט לטרפה הכל לאיתויי מאי לאיתויי הא דתנו רבנן הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר וטומטום ואנדרוינוס כולן נכנסין לדיר להתעשר ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש טומטום ואנדרוינוס אין נכנסין לדיר להתעשר ותנא דידן אי גמר תחת תחת מקדשים הני נמי לא ואי לא יליף הני מנא ליה לעולם גמיר והני רחמנא רביניהו דכתיב [ויקרא כב-כה](#) כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם ותאנא דבי רבי ישמעאל כל מקום שנאמר בו השחטה אינו אלא דבר ערוה ועבודה זרה דבר ערוה דכתיב [בראשית ו-יב](#) כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ עבודה זרה דכתיב [דברים ד-טז](#) פן תשחיתון ועשייתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה וכל שהמום פוסל בו דבר ערוה ועבודה זרה פוסלין בו וכל שאין המום פוסל בו אין דבר ערוה ועבודה זרה פוסלין בו והאי מעשר הואיל ולא פסיל ביה מומא דכתיב [ויקרא כז-לב](#) לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו דבר ערוה ועבודה זרה נמי לא פסיל ביה רובע ונרבע דבר ערוה מוקצה ונעבד עבודה זרה ואתנן דבר ערוה ומחיר איתקש לאתנן טומטום ואנדרוינוס קסבר ספיקא הוא ר"ש בן יהודה אומר [כו'] קסבר ספיקא הוא מיעט רחמנא

גבי קדשים זכר ודאי ונקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגיניוס מעשר נמי גמר תחת תחת מקדשים ת"ר הכל נכנסין לדייר להתעשר חוץ מן הכלאים והטרפה דברי ר"א בר' יהודה איש כפר ברתוא שאמר משום ר' יהושע אמר ר' ע' אני שמעתי הימנו אף יוצא דופן ומחוסר זמן ויתום ות"ק אי גמר תחת תחת מקדשים הני נמי לא ואי לא גמר בשלמא טרפה [ויקרא כז-לב] כל אשר יעבור תחת השבט כתיב פרט לטרפה שאינה עוברת אלא כלאים מנא ליה לעולם גמר וביוצא דופן

רש"י ואזלא רבי יוחנן לטעמיה. דאין ברירה: וזריכי. הנך תרתי דרבי יוחנן: בהא א"ר יוחנן. דאין ברירה ופטורין משום דמעשר בהמה איההש לבני כדכתיב (שמות כב) כבוד בניך תהו לי כן תעשה וגו': כדכור לך. שנוכל ברשותך: ואי אשמעינן קדה. הוה אמניא בההיא קאמר רבי יוחנן משום דלחומרנא אזיל משום ספיקא אכל הכא דלקולא הוא דמיפטר ממעשר אי נמי לפתחלה דלגבי יובל בעינן שיהא חזרת קרקע לתחלתה שהיתה בידו אבל גבי מעשר ליכא למימר הכי: וכן האותפין. במסכת תמורה בפרק כל האסורין: אחד נטל עשרה טלחים ואחד תעשה טלחים וכלב. עמיהן אוחו עשרה טלחים שכנגד הכלב אסורין למזבח דלחד מהן היה חילופו של כלב והיה מחיר כלב ולא ידעין הי ניהו: עשם הכלב. התעשה עשם הכלב לית בהו איסורא: אי דשוו כולהו להדדי. שכל כש שבלוחש תעשה ש לא חצר בלוחש העשרה ששה כמותו ונמלא שהעשרי כנגד הכלב הכי נמי דיש ברירה ונטל אחד במחיר כלב ואוכלו והשאר מותרין לגבוה: הכא במאי עסקין. דכולהו אסורין כגון ללא שוו אהדדי שתעשה ככשים שבתוך עשרה שוין יותר מתעשה עשם אוחו הכלב והכלב שוה את העשירי. ואוחו משהו שאין אוחו תעשה שכנגדן יותר מתעשה שעמו דהשתא הוי מחיר כלב הולך בכל התעשה שכנגדו בכל חד פורתא והעשירי כנגדו והמורה גרים כגון דשוה כל חד חד ארבעה זוזי ופלגי חומשא ולכלא חמשא זוזי דההוא זוזא שייך ואחי ככולהו ופירושא הכי דשוו כל חד חד מלוחש עשרה שכנגד הכלב ד' זוזי ופלגי חומשא דזוזא חמשא זוזא נמלא שכל העשרה שוין ארבעים וחד זוזי שעשרה חלאי חומשין עשין ה' חומשין דהיינו זוזא והכלב שוה ה' זוזים נמלא שתעשה שעמו אינו חלף ג' זוזי וזו וזו חמשא הרי ארבעין וחד שוה אוחו עשם הכלב חלף ד' זוזי כל חד חד ואוחו שכנגדו שוו כל חד ד' זוזי ופלגא חומשא דזוזא נמלא שהכלב משהו את כולם ובכל אוחו שכנגדו שייך חילוף הכלב אוחו חצי חומש שכל אחד שוה יותר על ארבע זוזי מחילוף שכנגד אוחו זוזי שהכלב שוה יותר מארבע: מהני' כל שמתה אמו. בשעת לידה וכל טעמא דמתניתין מפרש בגמרא: והשלח קיים. והעור קיים: אי זין יתום. בגמרא מפרש טעמא: גמי' שור או כשב. גבי שאר כל הקדשים כתיב: נדמה. שאמו רחל והוא דומה לעז: כלאים. מן התייש והרחל בא: נאמר כאן. במעשר בהמה תחת השבט: ונאמר להן. בכל הקדשים תחת אמו: מה להן. בכל הקדשים: פרט לכל השמות הללו. כדפרישית כלאים ונדמה ויוצא דופן ומחוסר זמן ויתום אף במעשר הכי נמי והיינו טעמא דמתניתין ומה מעשר פרט לטרפה דכתיב בה (ויקרא כז) כל אשר יעבור פרט לטרפה שאינה עוברת דבהמה שנתחבו רגליה מן הארבעה ולמעלה זו היא אחת מ"ח טריפות: הכל. דקחני במתניתין לאיתווי מאי: מוקצה. שהפירושא להקריבו לעבודה זרה: נעבד. שעבד את הבהמה עממה כגון שניסך לה בין קרניה: ותנא דידן. תנא דמתניתין דתנא הכל לאיתווי כל הני דמתניתין: אי גמר. מעשר תחת תחת מקדשים: הני נמי לא. דהא כולהו פסולי בקדשים דתניא בתמורה בפרק כל האסורין (דף כה). מן הבהמה להוליא רובע ונרבע וכגון שאין בדבר חלף עד אחד דאי עני עדים בת קטלח היא דכתיב ואת הבהמה תהרוגו מן הבקר להוליא את הנעבד מן האלן להוליא את המוקצה: ואי לא ילף. מקדשים הני אחריני מחוסר זמן ויתום מנא ליה דאין מעשרין: והני. רובע ונרבע וכולהו אינו רחמנא רביניהו דלעשרי ואף על גב דלא חזו להקריבה ואכלו במומן לבעלים: כל שהמוס פוסל בו דבר עבודה ועבודה זרה פוסלין בו. דהא קאשיניהו רחמנא למוס דכתיב (ויקרא כב) כי משתהם בהם מוס בסי: טומטום ואנדרוגיניוס ספיקא הוא. אי זכר אי נקבה הלכך ממה נפשך מיעשרי ורבי שמעון סבר ברירה בפני עממה היא: הני נמי לא. יוצא דופן ומחוסר זמן ויתום: (רש"י)

תוספות חוץ מן הכלאים כו'. הוה מצי נמי למיתני נדמה דהא מפרש טעמא בגמרא משום דילפינן תחת תחת מקדשים אבל בכל מקום דחשיב (טרפה) רגיל לדלג נדמה כאילו הוא בכלל כלאים משום דמדי ליה קצת: פרט לטרפה שאינה עוברת. דבהמה שנתחבו רגליה מן הארבעה ולמעלה היא מ"ח טרפות והתם במנחות (דף ו. ב) מצריך תלתא קראי בטרפה חד לטרפה ממעי אמו דלא היתה לה שעת הכושר וחד לטרפה ואחר כך הקדישה וחד להקדישה ואחר כך נטרפה ומן הארבעה ולמעלה חשבינן ליה עוברת כיון דאינה נטרפה: כל שהמוס פוסל בו דבר ערוה ועבודה זרה פוסלין בו. כולי עלמא אית להו דהך דרשא אפי' מאן דממעט רובע ונרבע ומוקצה ועבד ממן הבהמה וממן הבקר בפ' כל האסורין (תמורה כה). כדפרישתי (לעיל בפרק הלוואה בהמה): זכר ודאי נקבה ודאית לא טומטום כו'. הך סוגיא דלא רב חסדא וריש לקיש כדפרישתי לעיל

לעיל	בסוף	על	אלו	מומין	דף	מב:):	(תוספות)
------	------	----	-----	-------	----	-------	----------

דף נז - ב

סבר לה כר"ש דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא ודלא כר' יוחנן במחוסר זמן סבר לה כרבי שמעון בן יהודה יתום כגון שהשלח קיים ור' יהושע לטעמיה דאמר אפילו שחט את אמו והשלח קיים אין זה יתום העיד רבי ישמעאל בן סתריאל מערכת לבינה לפני רבי במקומו מפיטין את המתה ומלבישין את החי אמר רבי נתגלה טעמא של משנתנו חזירין שבמקומו יש להם ששים רבוא קלפים בבית המסס שלו פעם אחת נפל ארז אחד שבמקומו ועברו שש עשרה קרונות על חודו אחת פעם אחת נפלה ביצת בר יוכני וטבעה ששים כרכים ושברה שלש מאות ארזים ומי שדיא ליה והא כתיב [איוב לט-ג]. כנף רננים נעלסה אמר רב אשי ההוא מוזרתא הוא: **מתני'** שלש גרנות למעשר בהמה בפרס הפסח ובפרס העצרת ובפרס החג (והן גרנות של מעשר בהמה) דברי ר' עקיבא בן עזאי אומר בעשרים ותשעה באדר באחד בסיון בעשרים ותשעה באב ר' אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בניסן באחד בסיון בכ"ט באלול ולמה אמרו בעשרים ותשעה באלול ולא אמרו באחד בתשרי מפני שהוא יום טוב ואי אפשר לעשר ביום טוב לפיכך הקדימוהו בעשרים ותשעה באלול ר' מאיר אומר באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה בן עזאי אומר האלולים מתעשרים בפני עצמן כל הנולדים מאחד בתשרי עד עשרים ותשעה באלול הרי אלו מצטרפין חמשה לפני ראש השנה וחמשה לאחר ר"ה אינן מצטרפין חמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן הרי אלו מצטרפין אם כן למה נאמרו שלש גרנות למעשר בהמה שעד

שלא הגיע הגורן מותר למכור ולשחוט הגיע הגורן לא ישחוט ואם שחט פטור: **גמ'** מאי שנא תלת אמר רבה בר שילא לקבל חורפי ואפלי וקייטי ומאי שנא בהני זימני אמר רבי תנחום בריה דרב חייה איש כפר עכו

רש"י וכל מעליא הוא. במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ. ב.) קא"ר שמעון דהרי זה כילוד ואמו טמאה לידה ויש לקוש מפרש טעמא בגמרא תלך לריבוי יוצא דופן והכי נמי אחרינן כי יולד לריבוי יוצא דופן: ולכל כר' יוחנן. דאמר התם בההוא פירקא דמומה ר"ש לענין קדשים שאינו קדוש דגמר לידה מוכרו דבעי רחס: כר' שמעון. דאמר נכנס לריבוי להעשר וכדפרישתי למילחיה לעיל בפרק הלוואה בהמה מן העובד כוכבים (דף כא:); והשלח. והעור קיים כשיאל הולך לחוץ: בן סתריאל

מערכת לבינה. מקום: את המטה. כשמקשה מחמת הוולד מפטיים עור האם שהיא מתה ומלבישין אותו לולד שהוא חי ומתקיים מפני דבר זה שעושין לו: את החיה. זה הולד: נבלהה טעמא של משנחיתו. דולחי משום הכי קאמר רבי יהושע אם נולד כל זמן שהעור שהשלה קיים אינו יתום דכיון דהעור מהנה לולד דומה כמו שאמו קיימת: ועוד העור דבר זה חזיון כשמוקמו. לכן חזרת ירק שלעזים לטונא: בבית המסב. היינו אותו עליון קטנים כמו הבשר עלמו שיש בלוחו המסב של בהמה שקורין אינוולא: ועוד העור דבר זה פעם אחת כו' על חודו. על לודו ברוחבו שהוא עב כל כך שעברו עליו י"ו קטנות זו כלל זו על חודו כלומר ברוחבו של אינו: כי יוכני. עוף הוא כדלמרינו כמנה דוכתי ואימא כביעא דבר יוכני: טבעה. ממה שכתובה: והכתיב כנף כננים נעלסה. ומתפרש הכי בלשון טעריקו נשא עולה והתחטא שכך אמר הקב"ה וכי בראתי כנפים משוכחות לאותו עוף כר יוכני שיש לה כח כל כך שגשאה בינה גדולה כזאת ומגביה למעלה ומוריה בנחת בקינה אלמא דלא קדיא ליה נתחטא לכן ירידה וחזירו במסכת תענית (דף יט.) בן המהטא לפני אביו: מוזרתה הוא. בלע"ז טורני"ך שלא היה ראויה לאפרוח לכך השליכה: מתני' שלש גרנות למעשר בהמה. כלומר בשלש פקדים בשנה היו זמן מעשר בהמה שההגמות שילדו לו בין פרה לפרה כר"ך לו לעשר כשיגיע הפרה למשיגה הפרה לא יאכל מהן לכהלה מדרבנן בלא מעשר אבל קודם לכן מותר למטה בעלמא הוא לעשר בהמותיו שהעשירי קודם מאחר שקרא עליו אם אכל הרקות בידו לאוכלו בלא מעשר אבל בהני שלש גרנות זמנים הריבוי חכמים שלא יאכל לכהלה בלא מעשר ובגמרא מפרש מאי שנה בהני זמנים ומאי טעמא נקט לכן גרנות: פרום. מפרש בגמרא כמה הוא וטעמא דכל הני תנאי מפרש בגמרא: והן גרנות של מעשר בהמה. דטובלין בהמות מדרבנן: ואי אפשר לעשר ב"ט. כדמפרש בגמרא משום שקראת קרי"ך לסקור בסיקרא העשירי ובי"ט אי אפשר מפני שזבע: ראש השנה. דאותן שנוטלו קודם לכן אין נכנסין לדיר להחשך עם אותן שיוולדו מכלן ואיך משום דהו חזק וישן: האלוים. אותן שנוטלו בחלוץ אין מתעשרין לא עם בני תשרי ולא עם בני אב טעמא מפרש בגמרא דמספקא ליה אי הלכה כרבי מאיר או כרבי שמעון בחדא בתשרי הלכה מתעשרין בפני עצמן: כל הגולדין כו'. אחת לרבי אלעזר ורבי שמעון דלמרי בחדא בתשרי ראש השנה למעשר בהמה: מטרפין. לכונסן לדיר אחד: לפני הגורן. מחלו שלש גרנות שאין הגורן מפסיק: למה נאמר. למאי הלכתא: למכור ולשחוט. לכהלה בלא מעשר: גמ' לקבל חורפי ואפלי וקייטי. שיש בהמות שמצרכות לילד קודם הפסח ויש בהמות שמאחרות עד בין פסח לעצרת ויש שאינן יולדות עד בין עצרת לחג וכנגדם תיקון חכמים זמנים אלו חרפי בפרום הפסח אפלי בפרום עצרת קייטי בפרום החג ואית דגרסי קייטי בפרום עצרת ואפלי בפרום החג: (ר"ש")

תיספורת בפרום הפסח. מפרש בגמרא ט"ו יום דפרוס לשון פרוסה פלגא דל' יום שדורשין בהלכות הפסח קודם הפסח וכן עזאי דאמר [בב"ט] באדר אר' עקיבא לא פליג אלא באדר הסמוך לניסן דלבן עזאי לעולם חסר וקביעא ליה זמנו לעולם בב"ט באדר משמע דערב פסח הוא בכלל הני ט"ו יום דפרוס ובפרק קמא דר"ה (דף ז.) נמי משמע כן משום הפורים מתחילין לדרוש ולא מקודם גבי הם העידו שמעברין את השנה כל אדר שהיו אומרים עד הפורים משום דדורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום ואתי לזולתי בחמץ מיום הפורים קודם הפסח שלשים יום שמע מינה דערב הפסח בכלל השלשים יום וכן ר"א ור"ש דאמרי בסמוך באחד בניסן מפרש בגמרא דסברי כמאן דאמר שתי שבתות שמע מינה ערב פסח מן המנין ותימה דקתני במילתא דר' אלעזר ור"ש ולמה [לא] אמרו באחד בתשרי מפני שהוא י"ט ואי אפשר לעשר בי"ט לפיכך הקדימוהו בב"ט באלול והלא מן הדין הוא בשנים (באלול) דיום ראשון של שבתות שתי שבתות כמו ערב פסח דעיקר מה שדורשין בהלכות הרגל קודם לרגל אינו אלא מפני קרבתו כדמשמע פ"ק דע"ז (דף ה.): דפריך לפני חגיגה ג' ימים ותו לא והתניא דורשין בהלכות הפסח כו' [ומשנ]. לדירן אפי' דוק שבעין פסלין להקרבה מיבעי ל' יום ועיקר דרשא דהלכות פסח משום פסח גופיה הנשחט ע"פ ולא משום ימות הפסח דהא נפקא פ"ק דפסחים (דף ו.): משום דנביא עומד בפסח ראשון ומזהיר בפסח שני ועיקר שני לשחיטת פסח שני נאמר ועיקר דרשא דשתי שבתות דרשב"ג מפיק להו מנביא עומד בראש חדש ומזהיר על פסח ועיקר הלכות פסח מצרים לא הוצרכו אלא ליום שחיטת פסח שלא היה שם (בפסח) קרבתות אחרים ובפרק בתרא דמגילה (דף כט.): משמע התם דשתי שבתות דרשב"ג אין יום המעשה בכלל דמוקי התם כוותיה מתני' דמקדימין וקרינן לו' יום דנפקא לן מנביא עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני נמי הם בלא יום המעשה דהא איכא התם י"ז דניסן וי"ד דאייר שהן ל"א יום ומהימא שמעתין דמגילה עצמה יקשה למצוא י"ד יום בלא יום המעשה וי"ל דלעולם אין יום המעשה בכלל ולא חלקו חכמים בין פסח לסוכות והלכו אחר עיקר י"ט להתחיל בשתי שבתות מבאחד בניסן ומבאחד בתשרי שבי"ט קרבתות מרובין ראייה חגיגה ושמהא וצ"ג דנביא עומד בראש חודש ומזהיר על פסח היינו על שחיטת פסח שבי"ד מ"מ לדורות ממה שיש להזהיר על כל פסח לא חשו חכמים למהר יום אחד בפסח יותר מבחג וגי שקלים קבעו חכמים זמן בראש אדר ולא חשו להקדים יום אחד לפני ר"ח כדי שיהו ל' יום שלמים כיון שדבר מסור לב"ד של הבאת תמידין מתרומה חדשה אצ"ג דמבנותין דהכא דייקנן לכיון החשבון זמן השמעת שקלים לעולם באחד באדר משמיעים על השקלים: (תוספות)

א - **נח** **דף**

כדי שתהא בהמה מצויה לעולי רגלים ואע"ג דתנן עד שלא הגיע הגורן מותר למכור ולשחוט ניחא ליה דליתעביד מצוה בממוניה והדר לזבון וליכול ואמאי קרי ליה גורן דטבלה גזרון וכמה פרס פירש ר' יוסי בר' יהודה אין פרס פחות מט"ו יום מאי משמע א"ר אבהו פרוס פלגא פלגא דמאי פלגא דהלכות פסח כי הא דתניא שואלין דורשין בהלכות פסח קודם לפסח ל' יום רשב"ג אומר שתי שבתות: בן עזאי אומר בב"ט באדר בא' בסיון: במאי קמיפליג ר"ע וכן עזאי ר"ע סבר אדר הסמוך לניסן זמנין מלא וזמנין חסר זמנין דמיקלע ביום ל' וזמנין דמיקלע בב"ט ומשום הכי לא קביע ליה זמן וכן עזאי סבר אדר הסמוך לניסן לעולם חסר הילכך קביע ליה זמן בב"ט באדר באחד בסיון אידי דלא נפיש אי אמרת ליקדים ליעשר עד דמטי רגל שלמי להו: בב"ט באב וכו': בן עזאי לטעמיה דאמר האלוין מתעשרין בפני עצמן וליעשרינהו ביום ל' זמנין דמחטרין ליה לאב ובעינן למיעבד הכירא בחדש וישן: ר' אלעזר ור"ש אומרים באחד בניסן בא' בסיון וכו': בא' בניסן כרשב"ג דאמר ב' שבתות בא' בסיון כדאמרן בב"ט באלול רבי אלעזר ור' שמעון לטעמייהו דאמרי בא' בתשרי ר"ה למעשר בהמה: ולמה אמרו בב"ט באלול ולא אמרו באחד בתשרי מפני שהוא י"ט וכו': ותיפוק ליה דבעינן למעבד הכירא בחדש וישן חדא ועוד קאמר חדא דבעינן למיעבד הכירא בחדש וישן ועוד מפני שהוא י"ט ואי אפשר לעשר בי"ט משום שקרתא: ר"מ אומר באחד באלול ר"ה למעשר בהמה בן עזאי אומר וכו': תניא אמר בן עזאי הואיל והללו אומרים כך והללו אומרים כך האלוין מתעשרין לעצמן וליחזי טעמיה דמאן מסתבר וכי תימא לא מגי קאי אטעמייהו והתניא בן עזאי אומר כל חכמי ישראל דומין עלי כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה א"ר יוחנן מפי השמועה אמרוהו מפי חגי זכריה ומלאכי תניא באיזה צד אמר בן עזאי האלוים מתעשרין לעצמן נולדו לו ה' באב וה' באלול א"ר אבהו בתשרי אין מצטרפין ה' בתשרי וה' באב מצטרפין פשיטא מהו דתימא ה' היכי דמפסקי שנים מפסקי גרנות קמ"ל כדתנן חמשה לפני ראש השנה וחמשה לאחר ראש השנה אין מצטרפין חמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן הרי אלו מצטרפין אמר רבא לדברי בן עזאי נולדו לו חמשה באב וחמשה באלול וחמשה בתשרי כונסן לדיר להתעשר

ר"ש כדי שההא בהמה מלויה. דכיון דלאו גזרון מעשר בהמה עד פרום הרגלים ומשהי אכניס בהמתו עד אותו זמן ללא לשהיניהו עד שיעשרם זמון הגורן שהוא סמוך להגל ומלא שיהו בהמות מלויות לעולי רגלים ליקח מהן בין לאכילה בין לקרבנות ואע"ג דתנן וכו': מלויה. להתעשר דלעשר: לטבלה כגורן. מדרבנן כדלמאן בהתני' דמשהגיע הגורן לא ימכור ולא ישחוט עד שיעשר: פרום. כמו פרוסה: ל' יום. ופלגא הרי ט"ו יום: וכן עזאי. נמי סבר דזמן הגורן הו בפרום החג ט"ו ימים קודם דמיום כ"ט דלדיר עד ארכיבס לניסן הרי ט"ו: זמנין דמיקלע ביום ל'. כי הו אדר מלא: לא קביע ליה זמן. בלוייה יום של אדר איירי: ללא נפשי. בהמות נולדו מפרום

הפסח עד אותו זמן להביא לך מקדים ומעשר ט"ו ימים קודם הרגל כבשאר הרגלים: דלא אמרת וכו' שלמי להו. דבחר ליהוה מעושרים לזדבנו וליכלו כולהו בהמות; בפני עצמן. ולא עם אותו שגולדו קודם חלוף ולהכי אי הוה מחחר שלל לעשר עד יום האחרון של חלוף שהוא כפרוהו החג ט"ו ימים אחי לערבובי הנהו לחלוף והנהו לחב כהדדי וקמעשר מן החשב על השן הילכך מקדים ומעשר הנהו דקיץ ביום האחרון של אב וקודם לל כלל כמה דמלינא לקרובי להגל כי היכי ללא לשלמו קודם עבדינו: ביום ל'. של אב: ובעינן היכירא. לנהי לזכור למימר ליתו לעשורי הנהו לחב כהדדי משום דלכתי הוה אותו של חלוף מחוסרי זמן משום דלכתי יום ראשון של חלוף הוה היכירא בעינן למיעבד ללא ליתו לעשורי היום ולמחר חשב וישן כהדדי חשב חלוף וישן אב ולהכי לא מיעשרי הנהו לחב כהדדי חלוף כלל ואפילו ביום א': כהכ"ג דלמח. דהלכות הפסח שתי שבתות קודם ופחותו זמן נמי מעשירין ולהנהו תנאי ליה להו פרום: בלחב בתשרי וכו'. ולהכי לא מלי לחחורי מעשיר טפי מיום אחרון של חלוף דבעינן היכירא בין חשב לישן ובמס' ר"ה (דף ת.) מפרש טעמייהו דר' אלעזר ור"ש וטעמא דר"מ: סקרתא. בלע"ז מנ"ל שזבעין העשירי: האילו והללו חומרים כד. דר"מ אומר בלחב חלוף ור"א ור"ש אומרים בלחב בתשרי אני חגי יודע הלכה כמו הילכך האלוים כו': חוץ מן הקרח הזה. היינו ר"ע והא דגרסין ככוליה הש"ס רבי יהושע בן קרחה היינו בן של ר"ע כהגרסין ההם (שבתות דף ו.) אמר לו ר' יהושע בנו של ר"ע לר"ע אלמא דבן עזאי היה חכם גדול והיה יודע להבחין איזה טעם יפה וה"ל הו מלי מוקם אטעמייהו הי מוסתבר שפיר: מפי שמועה אמרוה. דבין ר"מ ור"א ור"ש אמרי מילתיהו מפי השמועה מפי חגי זכריה ומלאכי וכן לא היה רואה בן עזאי לסמוך על מעשיו ולקבוע הלכה בהכרעתו: ה' בתשרי וה' בלח. שאחרי מלכרפון א"פ שיש גרנות פינתיים: (רש"י)

תוספות ינחא ליה לאיניש דליעביד מצוה בממוניה. אע"ג דלפני הזמן יכול לעשר ולשחוט ולמכור כיון שקבעו חכמים זמן דרך הוא להמתין עוד ולעשר הכל ביחד: ואי אפשר לעשר ביו"ט משום סקרתא. [וא"ת] תיפוק ליה משום דאין מקדישין ביו"ט ללא הייתי אוסר להקריבו שמה יבא להקדישו דהיינו גזירה לגזירה דהיא גופה לא אסור להקדיש ביו"ט אלא מדרבנן כדאמרינן התם (ביצה דף לו:): דאין רוכבין ע"ג בהמה ומפרש טעמא שמה יצא חוץ לתחום וקאמר ש"מ תחומין דאורייתא לא גזירה שמה יתחון זמורה ועוד מצי למימר דאפילו להקדישו היה יכול ביו"ט משום שלמי שמחה כדאמר פ' שואל (שבת דף קמח:): מקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו ברגל ומיהו הא דאמר התם ובריש (תמיד נשחט) היינו דוקא חובות הקבוע להם זמן אבל אין קבוע להם זמן אין מקדישין ולא מסתבר שיהא מעשר כתובות הקבוע להן זמן כשיצריך להו לשלמי שמחה דא"כ נדרים ונדבות נמי שהרי יוצאין בנדרים ונדבות משום שלמי שמחה כדאמר במס' חגיגה (ד' ז'): ומ"מ כאן משמע דלא שייכי הנך שניי דביו"ט של ר"ה קיימי וי"ל כיון דעשירי מאיליו קדוש אפילו לא קרא עשירי ולא שייך לאיסור הקדש כזה ביו"ט: חוץ מן הקרח הזה. פ"ה היינו ר"ע ור' יהושע בן קרחה הוא ר' יהושע בנו של ר"ע וקשה מי שני ליה להזכיר ר"ע בשמו שזכירו בלשון גנאי כדכתיב (מ"ב ב) עלה קרח ובפ' שואל (שבת ד' קנב.) אמר מהכא לקרחינא כמה ולגנאי נתכוין ובמס' מגילה (דף כח.) רבי שאל את רבי יהושע בן קרחה במה הארכת ימים [וכו'] ואמר לו רבי ברכני ואמר לו יהי רצון שתגיע לחצי שני ואילו ר"ע כשנשא בת כלבא שבע בן מ' שנה היה וקבל עליו לעסוק בתורה ועסק מ' שנים ומ' שנה פרנס ישראל ובספרי (פרשה ברכה) תניא ד' חיו ק"כ שנה משה והלל ורבן יוחנן בן זכאי ור"ע וביום שמת ר"ע (קדושין דף עב.) נולד רבי ואפילו נולד ר' יהושע בשנה ראשונה שנשא בת כלבא שבע לא היה כי אם שמונים כשנולד רבי ולכל הפחות היה ר' יהושע בן ק"מ שנה כשבירך רבי דבפחות מע' שנה לא היה מברכו שהן חיי שנות סתם אדם דכתיב (תהלים ז) ימי שנותינו ע' ואז היה רבי בן ס' שנה נמצא כשברכו להגיע לחצי ימיו לא ברכו רק י' שנה ומה ברכה היתה זו ועוד לכאורה מסתבר שלא נולד עד שעשה בי רב תרתי סרי ותרת סרי שנין נמצא כשהיה ר' יהושע בן ק"מ שנה היה רבי יותר מחצי שניו ורבינו נסים פ' (קרח) רבי אלעזר בן עזריה דאמר בירושלמי שהיה קרח (וא"ר יהושע מהכא לקרחינא) ור"מ מפרש שם אדם: מפי חגי זכריה ומלאכי. פ"ה וכיון דנבואה היא כהילכתא בלא טעמא היא וליכא למיקם עלה ע"י טעם איזה מהם עיקר ולא היה לו להזכיר נבואה דאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא היה לו לומר הלכתא גמירי לה ופרק כהן גדול (זיר דף נג.) גבי רובע הקב עצמות וחצי לוג דם נמי אמר מפי השמועה אמרה מפי חגי זכריה ומלאכי ומיהו קשה מהא דדריש בפ"ק דר"ה (דף ח.) מקרא עשר תעשר מקיש מעשר בהמה למעשר דגן ר"מ סבר בא' באלול מה מעשר דגן סמוך לגמרו עשורו כו' ר"א ור"ש סברי מה מעשר דגן ר"ה שלו תשרי כו' וי"ל דאפ"ה כיון דהנך דרשות מפי השמועה חגי זכריה ומלאכי לא היה יכול לברר איזה עיקר: (תוספות)

דף - נח - ב

ונטל אחד מן האלוין והשאר פטורין ממה נפשך אי באחד באלול ר"ה דאלול ותשרי מצטרפין ודאב פטורין ואי באחד בתשרי ר"ה דאב ואלול מצטרפין דתשרי פטורין מאי אמרת לצרפו לגורן אחר עשירי ודאי אמר רחמנא ולא ספק פשיטא מהו דתימא לנוזר דילמא אתי למישקל מהנד קמ"ל: **מתני'** באי זה צד מעשרין כונסין לדיר ועושה להם פתח קטן כדי שלא יהו שנים יכולין לצאת כאחת ומונין א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' והיוצא עשירי סוקר בסיקרא ואומר ה"ל מעשר לא סוקר בסיקרא ולא מנאן בשבט או שמנאן רבוצים או עומדים הרי אלו מתעשרין היה לו מאה ונטל עשרה עשרה ונטל אחד זה מעשר רבי יוסי בר' יהודה אומר מעשר קפץ אחד מן המנויין לתוכן הרי אלו פטורין מן המעשרין לתוכן כולם ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים: **גמ'** ת"ר באי זה צד מעשר כונסין לדיר ועושה להם פתח קטן כדי שלא יהו שנים יכולין לצאת כאחד אימותיהם מבחוץ והם מבפנים וגויעות ויוצאות לקראת אמן ולפקינהו אינהו יעבור כתיב ולא שיעבירוהו ולשדי להו ירקא וליפקו לותיה אמר רב הונא גזירה משום לקוח ומשום יתום ת"ר **[ויקרא כז-לב]** כל אשר יעבור תחת פרט לטריפה שאינה עוברת תחת השבט מצוה למנותן בשבט לא מנאן בשבט או שמנאן רבוצים או עומדים מנין תלמוד לומר **[ויקרא כז-לב]** העשירי קדש מ"מ ואין לי אלא שקרא שמו עשירי לא קרא שמו עשירי מנין ת"ל **[ויקרא כז-טו/לב-לג]**

דף - נט - א

אף תרומת מעשר נטלת באומדן ובמחשבה ומעשר קרייה רחמנא תרומה דכתיב **[במדבר יח-כד]** כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללוים לחנלה ואיתקש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן ניטל באומדן ובמחשבה אף מעשר בהמה ניטל באומדן ובמחשבה אמר רבא עשירי מאיליו הוא קדוש מנא ליה לרבא הא אילימא מהא דתניא אין לי אלא שקרא שמו עשירי לא קרא שמו עשירי מנין ת"ל עשירי יהיה קדש מ"מ ודלמא עשירי הוא דלא קרייה קדש קרייה אלא מהא דתניא קרא לתשיעי עשירי ויצא העשירי ולא דבר התשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר ודלמא שאני התם דאיבר ליה לעשירי אי נמי

דאחו עילוייה אלא מהא דתניא קרא לתשיעי עשירי ומת עשירי בדיר תשיעי נאכל במומו וכולם פטורין מ"ט כולם פטורים לאו משום דקדש ליה עשירי ודלמא דאיפטרו במנין הראוי דהאמר רבא מנין הראוי פוטרי אלא מהא דתניא קרא לתשיעי עשירי ונשתתיר עשירי בדיר התשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר והתניא תשיעי חולין תני תנא קמיה דרב ששת הא מני ר"ש בן יהודה היא דתניא ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש

רש"י באומד. שמאמלד בדעתו כך וכך יק צכרי הזה ולפי אומדנותו נוטל תרומה: במחשבה. שמחשב ואומדן שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה כדאמרין (דמאי פ"ג מ"ד) לגבי לוקח יין מבין הכותים ולהכי קרי ליה מחשבה משום דלוינו מונה אותו אי נמי נתון ענינו בלד זה ואוכל בלד אחר ותרוייהו אומד ומחשבה נפקא לן מונחיה: איחקה. בריש פירקין (לעיל נג:) ואת מעשרותיכם בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה וא' מעשר דגן: קדוש מאליו. שאם מנה מעשר ונשתתיר עשירי בדיר אע"פ שלא ילא ולא מנאו קדוש מאליו: ודילמא עשירי לא קרייהו רחמנא. ליהווי ליה דין מעשר להעלותו לירושלים ולהקריבו אלף קדוש גירחא קרייהו רחמנא דקדושה חלה עליו ואינו נאכל אלף כמותו ענין אחר ודילמא עשירי לא קרייהו שאל קרא שמו עשירי אלף קדש קרא שמו ולהכי הוי מעשר אלף היכא דלא קראו כלל לא ליהו קדוש כשאר מעשר. ולא מפי המורה: דאיברר ליה עשירי. שפ"ה שאל בטרם נכרר מעלמו שהו"א עשירי ולכך הוי כשאר מעשר אע"פ שלא קראו עליו קם אי נמי ברייתא קמיידי כגון דלחוי עליה כשאלה הרעה עליו באצבעו שהיא מעשר אלף שאל דבר בפיו אלף היכא דנשתתיר בדיר ולא קראו קם ליה לא שמעינן אכתי ליהווי קדוש כשאר מעשר: תשיעי נאכל כמותו. הואיל וקראו עשירי דתמורה קם מעשר מקדש לפניו ולחתימו כדלקמן אלף האחרים מיהא לא נפטרו או הואיל והוא תשיעי למנין הבהמות: וכולם פטורין. השמונה שאלו ככרי: דקדש ליה עשירי. מאליו בדיר אע"פ שלא ילא: כגון הרחוי. כשילאו תשיעי כפתה היה קם מנין הרחוי לעשר שעדיין היה עשירי קיים שהיה רחוי ללכת אחריהם ולפוטרו ויוון דרחוי ללכת דמי כמאן דילא ככר ופטרי את המנין ולקמן מפרש טעמא אלף איהו גופיה מיהא לא הוה קדוש עד שאלה: והעשירי מעשר. אלמא אע"פ דלא ילא קדוש מאליו בדיר והשתא פריך אהך ברייתא דתני תשיעי נאכל כמותו והתניא וכו': (רש"י)

תוספות להו דהדי לימא דאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן אחד מעשר אף מעשר בהמה אחד מעשרה בלא העברה תחת השבט אלא שיש עשר לפניו ונוטל אחד מהם י"ל מיימי דאבא אלעזר לומר דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומד אע"פ שאין סברא ללמד (לגבי) הכי דתרומה גדולה אין לה שיעור ותרומת מעשר יש לה שיעור ומקשינן להו אהדי אע"פ דהוי [כעין] אפשר (מאומד אפשר) משאי אפשר והכי נמי ילפינן מעשר בהמה ממעשר דגן דמפקינן קרא ממשעותיה דכתיב יל אשר יעבור ופי' זה אינו מתיישב ללב ונראה לפרש דלר"ב ב' יהודה הוי מעשר אע"פ שאין שוין במכניס לדיר להתעשר דמסתמא אז אין דרכם להיות שוין הילכך צריכה לאוקומה כאבא אלעזר בן גומל דשרי מאומד ולא חייש למרבה במעשרות כדפרשית או לכל הפחות שרי בעין יפה כדאי' בהדיא במנחות (דף נד:): ואי לאו דאבא אלעזר אמינא אע"פ דבמעביר לא חיישינן בשוין בכי האי גונא שנוטל אחד מעשרה דילפינן ממעשר דגן בעינין שוין וא"ת כיון דאבא אלעזר שרי אפילו במעשר אמאי איצטריך לאוקומה במנחות (שם) הא דאמר ר' אלעזר בר' יוסי אבא היה נוטל עשרה גרוגרות שבמקצוע על תשעים שבכלכלה והיינו בתרומת מעשר לוקמה במעשר גופה י"ל נהי דר' יוסי ברבי יהודה סבר מעשר כיוצא בו אמר דילמא אבא אלעזר לית ליה ההוא סברא ועוד ניהא ליה לאוקמה בתרומת מעשר משום דמוכח רישא דבתרומה איירי מדקתני תורמין: אף תרומת מעשר נטלת באומד ובמחשבה. וא"ת והא עיקר מחשבה בתרומת מעשר כתיב דכתיב ונחשב לכם תרומתכם והא קרא בלויים כתיב י"ל כדכתיב כדגן מן הגורן דהיינו תרומה גדולה דמשמע דגן שישאל מפרשי אחד מעשרה דילפינן ממעשר דגן בעינין שוין וא"ת כיון דאבא אלעזר שרי אפילו דילפי תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומד הוא דילפי אבל מחשבה ילפינן בתרוייהו ונחשב ונראה דרבנן לא פליגי אבא אלעזר לענין מחשבה אלא לענין אומד ואת"ל דפליגי שמא יש בו שום טעם דלא מוקמי ממשנה בתרומת מעשר אע"פ דכתיב בגופיה כדאשכחן לענין מוקף כדאמר בירושלמי פרק שני (דקראוה כל התרומה כולה מלמדה לוימה) חוץ מתרומת מעשר שמלמדת ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב ממנו לומר דבעינין מוקף ומוקמינן ליה בתרומה גדולה ולא בתרומת מעשר דבמס' בכורים (פ"ב מ"ה) על כל דבר פשע דאמר לחייב על המחשבה כמעשה ונראה דבלא דיבור נמי הוי תרומה מדתנן במס' תרומות (פ"א מ"ח) חמשה לא יתרומו ואם גבי תרומת מעשר וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף מעמיד ר"ת מדבריהם דאמרו ייתא לא בעי מוקף ומיהו נראה דלענין מחשבה לא פליגי מדפריך בריש האיש מקדש (קדושין דף מא:): גבי הא דילפי שליחות מתרומה מה לתרומה שכן נטלת במחשבה משמע דלכולי עלמא פריך והיינו תרומת מעשר דכתיב בה אתם גם אתם ומיהו לפי מה שפי' הקונטרס במחשבה פליגי דמשום מחשבה מוקף ר' יוסי בר' יהודה בשמעתין כאבא אלעזר בן גמלא ומתוך פירושו משתמע דאפילו בתרומה גדולה לית להו מחשבה דאי אית להו מחשבה לא הוה צריך למימר דסבר כאבא אלעזר בן גמלא דאפילו לרבנן נמי מצינו למילף מחשבה במעשר מדקרייה רחמנא תרומה ומיהו מצי למימר דמשום תרומת מעשר שבו קרייהו רחמנא תרומה: במחשבה פ"ה נתון ענינו בצד זה לשם תרומה ואוכל בצד זה ואע"פ שלא. הפרשי משמע שרועה לומר משום דכתיב ונחשב שרי לאכול בלא הפרשה ושרינן נמי בשתיקה על ידי נתון ענינו בצד זה ואוכל בצד זה וכל זה דנפקא לו מונחשב עוד פירש לשון אחר במחשבה מחשב ואומר ב' לוגין שאני עתיד להפריש ואע"פ שעתה אינו מפרשי כלום ורועה לומר דדיבור צריך והא דשרי בלא הפרשה קרי מחשבה ואשכחן נמי דקרי למחשבה דיבור כמו (ב"מ דף מד.) על כל דבר פשע דאמר לחייב על המחשבה כמעשה ונראה דבלא דיבור נמי הוי תרומה מדתנן במס' תרומות (פ"א מ"ח) חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתם תרומה וחשיב אלם ובירושלמי מפרש טעמא משום ברכה ובמס' שבעות פ"ג (דף כו:): משמע בהדיא דשרי כשגמר בלבו אע"פ שלא הוציא בשפתיו דכתיב כל נדיב לב וקאמר תרומה וקדשים הוה להו שני כתובים הבאים כאחד ולא ילפינן מייניהו שבעה ובמה שאוכל בלא הפרשה אין קפידא דלכולי עלמא שרי בב"מ אע"פ שאין מפרשי עתה כדמוכח ההוא דהלוקח יין מבין הכותים דשרי לכ"ע אי לאו משום ברירה אי משום דחיישינן לבקיעת הנוד ויש מקומות דשרינן מעשר שני לצמון וא"ת כיון דשרינן תרומה על ידי נתון ענינו בצד זה ואוכל בצד אחר אמאי אין מגביהין תרומות ומעשרות בי"ט הא תנן פ' נוטל (שבת דף קמב.) מעלין המדומע באחד ומאה ופריך והא מתקן ושני ר' אלעזר בר"ש היא דאמר נתון ענינו בצד זה ואוכל בצד זה ולהכי לא חשיב מתקן כיון דאפשר במחשבה י"ל מדומע שאני שכבר נתקן אבל תחתית תיקון לא שרינן מטעם דאפשר במחשבה ואפילו דמאי אסור לתקן בשבת כדמוכח פ' במה מדליקין (שם דף לד.) ואע"פ דשרי ליה בנותן ענינו בצד זה ואוכל בצד אחר כדמוכח פ"ק דחולין (דף ו:): גבי ר"מ שאכל עלה של ירק בבית שאן: איתקש מעשר בהמה למעשר דגן. פ"ה מדכתיב עשר תעשר כדאמרין בריש פירקין צ"ל דלית ליה הא דאמר [רבא] לשנה הקשתיו ולא לדבר אחר ועוד בריש פירקין דרשינן היקשא אחרת והבאתם שמה מעשרותיכם לר' עקיבא ושמאל לא איתקש אלא לענין הבאה מיהו לרבא קשה היכי מפרש טעמא דרבי יוסי בר' יהודה וכן בזבחים פרק ב"ש (דף מה.) דרשינן קדשי עובדי כוכבים אין עושים תמורה מדאיתקש תמורה למעשר בהמה ומעשר דגן ובמעשר דגן כתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים וי"ל לענין לעשר מזה על זה כגון ממין על שאינו מיני דהוי כעין חדש על יסן לגבי

לגבי הכי דוקא אומר לשנה הקשתיו ולא לדבר אחר: (תוספות)

דף - נוט

אף התשיעי אינו קדוש אלא א"כ נעקר שם עשירי הימנו והדין נותן ומה אחד עשר שהוא עושה קדושה ליקרב אינו קדוש אלא א"כ נעקר שם עשירי הימנו תשיעי שאין עושה קדושה ליקרב אינו דין שאם נעקר שם עשירי הימנו אין לא לא היא הנותנת אחד עשר שהוא עושה קדושה ליקרב אי נעקר שם עשירי הימנו אין אי לא לא תשיעי שאינו עושה קדושה ליקרב אע"פ דלא נעקר שם עשירי הימנו אי נמי אחד עשר דאיברר ליה עשירי אי נעקר שם עשירי הימנו אין אי לא לא תשיעי דאכתי לא איברר ליה עשירי ואע"פ דלא נעקר שם עשירי הימנו תו לא מידי אמר רבא מנין הראוי פוטרי מנא ליה לרבא הא אילימא מהא דתנן קפץ אחד מן המניין לתוכן כולן פטורין מניין גופייהו דאיפטרו לאו במנין הראוי ודלמא דעשר עילוייהו ההיא לא מצית אמרת הא תני מן המעושרין לתוכן ודלמא מאי מעושרין מעשר דוקא דיקא נמי דקתני ירעו אלא אמר רבא אמר קרא [ויקרא כז-לב] יעבור ולא שכבר עבר מאי שכבר עבר אי דעשר עילוייהו צריכה למירא אלא לאו דאיפטרו להו במנין הראוי שמע מינה תניא כוותיה דרבא היו לו עשרה טלאים והכניסן לדיר ומנה חמשה ומת אחד מהם

היבא דנפק ממילא לא תא שמע מנאן למפרע עשירי שבמינן הוא קדוש בשלמא למאן דאמר למנין בהמות הוא קדוש שפיר אלא למ"ד למנין שלו הוא קדוש עשירי חד קרי ליה אמר רבא הואיל ואיתיה במנינא פרסאה דקרו לעשרה חד:

ר"פ לך יאמר אכרוז עשרה. הכחוסים והשאר פטורין משום דלך נשתיירו אלא חמשה דלכו בר עישוריה ניחא: אלא כונסן לדיד. כולן בין כחוסים בין שמינים ותרין מילי אשמועינן חדא דליתו יכול לברור הכחוסים וחדא אע"ג דלא נשתיירו אלא חמשה לא מני למימר דליהו פטורין לגמרי אלא מלטרפין לגורן אחר וכדומה דלא איקטריך למימר דהא אמרינן לעיל (דף נז: וז): דחמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן מלטרפין לעשרה אלא הכי פירושו לך יאמר וכו' והשאר ליהו פטורין עכשיו שלא אכנסים בדיד עם האחרים ואע"פ שהגיע הגורן ארוכל למכרן ולשוחטם הואיל ולכו בני עשורי ניחא דליון הגורן קובע אלא דבר הראוי למעשר והגן חמשה לכו בני עשורי ניחא אלא כונסן לדיד כולן ביחד ומוציא עשרה והשאר מלטרפין לגורן אחר על כרחו שהקבע בדיד למעשר ולא יוכל למכור ולשוחטם: כביגלא. בשבת שלפני הרגל שבו דורסים הלכות הרגל: דהאיך חד. שנסתייר באתרוניה הוי מנין הראוי בין להכא ובין להכא ופוטרי את כולן והוא עצמו קדוש הוי בין שיכא בין שנסתייר באתרוניה דעשירי קדוש מאליו: קרא חד מרישא. שלא קראו עשירי אלא התחיל למנות כפתחלה אחד שנים שלשה ונמאל דהתשעה עשר היה עשירי ואפילו התשעה שמה מתחלה נפטרו במנין הראוי: מאליו קדוש. אע"פ שקראו אחד ונמאל שהתשעה אחרונים לא יהו פטורין: זוגות זוגות. שנים כאחד זוג עשירי לא היה רק אחד ופטורין כולן במנין הראוי דהוא חד בתרא חיא להכא ולהכא: למנין בהמות. דלא אזלינן אחר פיו שאומר אחד שנים אלא אחר בהמות שהוליא ויוון שהוליא חמש זוגות שהן עשרה בהמות הוי חד מינייהו קדוש ואיך כולן דהוליא לאחר כן במאי ליפטרי הו לא הוי מנין הראוי: זכאי אימיה דרב הונא בר סחורא דאשנייה ליה לרבא כשמעתייה. כלומר זכתי אמו לא רב הונא בר סחורא שילדה בן כמותו שידע לתרץ לרבא שמועתו בתוך הדקשא ותרגא לו בשיטה שמועתו דהא דקאמר לעיל מנין הראוי פוטרי והכי קא מתרץ רב הונא הכא דהא חד חוי להכא וחוי להכא: מתני' תשיעי ועשירי מקולקלון. כלומר אותו שקרא הוא תשיעי דהיינו עשירי ואותו שקרא הוא עשירי דהיינו אחד עשר עומדים לקבלה שהוא סבור על התשיעי שהוא חולין ועל העשירי שהוא מעשר ואם עשה כן ולא נמלך ב"ד"ד הוי הן מקולקלון כדקתני סיפא קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי מעשר ואחד עשר שלמים. פ"א הויין מקולקלון דלא חל עליהן קדושה ליקרב אלא נאכלין במומו דאע"ג דבעלמא אם קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי מעשר קרב מעשר ואחד עשר קרב שלמים כדלקמן הני מילי היבא דלא טעה אלא מהשעי ואיך אכל הכה כל המנין למעלה מהשעי דקרא למיני שביעי ולשביעי שפי או לתשיעי שמיני לא הוו עשירי ואחד עשר קדושים ליקרב הואיל וטעה כל כך והא דקתני יאלו שנים כאלה לא מיירי מהשעי ועשירי דהא מהשעי ואיך קמפטר רבא דינא בגמרא אלא הכא מיירי כגון דטעה בחשבון מהשעי ולמעלה כגון שיאלו שנים בשמיני וקראן שמיני לא יאלו שנים בשביעי וקראן שביעי והא דקתני לקמן מנאן למפרע העשירי קדוש ההוא כדמפטר טעמא דמייתי לה במנינא דפרסאי דקרו לעשרה חדא וליה דמפטרין משום הכי מקולקלון דמיירי כגון דנתכוין למנותן אחד ובמס' נזירות בפ' ב"ש (דף לב.) אמרינן גבי מעשר טעוהו ולא כונתו ולא נהירא משום דא"כ אפי' קרא לתשיעי עשירי נמו ליהו מקולקל בלא יאלו שנים כאלה ועוד למאן דפליג ההם דאמר טעוהו ואפי' כונתו מאי איכא למימר ובגמרא ר' מאלהו דמקולקלון היינו דקדושה חלה עליהן ומספקא ליה אמאי נקט לשון מקולקלון והכי נהירא טפי ואיכא למימר דפרסאי קמפטר במשנה עצמה מ"ט מקולקלון משום דקרא לתשיעי עשירי וכו': קרב שלמים. בגמ' מפיח מקרא: וכי יש תמורה. דלחד עשר שקראו עשירי היינו תמורה מעשר ובמס' תמורה (דף יג.) גמרינן דליון תמורה עושה תמורה משום דכתיב תמורתו ולא תמורת תמורתו: איך היה תמורה. אותו אחד עשר לא היה קרב דתמורה מעשר אינה קריבה כדגמרינן במס' תמורה (דף ה:) ומעשר העבדה העבדה מצבור ובכבוד דקשינן הם קריבין ואין תמורתו קריבה אלא ודאי מדקרב שלמים הקדש ראשון חשבינן ליה ולכך עושה תמורה כדיון שלמים אחרים: ממנו. מן ה' עצמו: גמ' קונטרין. למאות שמנה כל מאה ומאה ביחד: למנין שלו הוא קדוש. מנין י' שהוא מונה שלשה שמנה ט' מאות הוי הק' עשירית קודש: למנין הבהמות. דלא אזלינן בחר מנין שלו אלא כשמנה ה' זוגות בהמות שהן י' בהמות הוי מיד מעשר בחר מנינו: וכו' י' קא קרי ליה. האי קא קרי ליה לאו דוקא אלא כלומר אמאי מקולקלון הא אמרת דט' למנין בהמות הוי ט' וי' הוי עשירי דלא חיישינן למנין שלו וכיון דלא חיישינן אחד עשר שהוא קודש עשירי ועשירי שהוא קודש תשיעי אמאי מקולקלון ליהו אחד עשר שלמים ועשירי מעשר: היבא דנפק ממילא לא. אמרינן למנין בהמות קדוש אלא בחר מנין שלו נמי אזלינן: מנאן למפרע. שהראשון שיאלו קרא עשרה והב' השעה והג' שמנה וכן כולם עד אחד העשר שמנין שקרא אחד הוי קדוש: (ר"פ י')

תוספות יצאו שנים כאחד מונה אותן שנים ואם מנאן אחד תשיעי ועשירי מקולקלון. פ"ה כגון שיצאו שנים כשהגיע לששה או לשבעה ומנאן אחד ועל כן קרא העשירי למנין בהמות תשיעי והאחד עשר עשירי אע"ג דבסמוך אמר קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי מעשר ואחד עשר שלמים הכא מקולקלון משום דמנה אחד בשנים שיצאו כאחד ומספקא לן אם נעשין כאחד ע"י שמנאן אחד או לא ואע"ג דאיכא מ"ד בגמרא עשירי למעשר בהמות קדוש דמה שמנאן אחד משוי ליה ספקא ואותו הקרוי תשיעי הוי ספק תשיעי ספק עשירי והקרוי עשירי הוי ספק עשירי ספק קדוש ליקרב: (תוספות)

ב - **ס** **דף**

קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי: ת"ר מנין שאם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי ששלשתן מקודשין ת"ל [ויקרא פי-לב] וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש יכול שאני מרבה אף שמיני ושנים עשר אמרת הואיל והוא קדוש וטעותו מתקדשת מה הוא אינו מקדוש אלא בסמוך אף טעותו אינה מתקדשת אלא בסמוך והתניא מה הוא מיוחד אף טעותו מיוחדת תניא תנא קמיה דר' יוחנן הא מני ר' אלעזר ב"ר שמעון היא דתניא ר' אלעזר ב"ר שמעון אומר לעולם אין אחד עשר קדוש עד שישתוק בתשיעי ויקרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי סבר לה כרבי יהודה דאמר טעות מעשר תמורה הוי וסבר לה כאבוא דאמר אין מימר חוזר ומימר אמר רבא יצאו שנים בתשיעי קראן תשיעי עשירי וחולין מעורבין זה בזה עשירי מאליו קדוש לתשיעי תשיעי קא קרי ליה קראן עשירי עשירי ותשיעי מעורבין זה בזה מ"ט עשירי קא קרי להו לתרוייהו יצאו שנים בעשירי וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה קראן אחד עשר עשירי וחולין מעורבין זה בזה הא תו למה לי היינו הך הא קמ"ל דכל בת אחת תרווייהו קא קדשי ואע"ג דלא נעקר שם עשירי הימנו יתיב רב כהנא וקאמר ליה להא שמעתא אמר ליה רב אשי לרב כהנא והלא לא נעקר שם עשירי הימנו ותנן זה הכלל כל זמן שלא נעקר שם עשירי הימנו אין אחד עשר מקדוש הני מילי בזה אחר זה אבל בבת אחת תרווייהו קא קדשי בזה אחר זה בהדיא קתני דבר קרא לתשיעי עשירי ולעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי אין אחד עשר מקדוש זה הכלל לאיתויי מאי לאו לאיתויי בבת אחת לא לאיתויי יצא עשירי ולא דבר דהא לא נעקר שם עשירי הימנו דאי לא תימא הכי הא דתניא יצאו שנים בעשירי ולא קדם אחד מהן את חברו וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה והלא לא נעקר שם עשירי הימנו אלא לאו משום דאמרינן כל בבת אחת תרווייהו קא קדשי אי משום הא לא איריא הכא במאי עסקינן דקדיים חד מינייהו ואפיק לרישיה וקרייה אחד עשר והדר איערוב ונפק בהדיא וקריניה עשירי דהא נעקר שם עשירי הימנו והא לא קדם קתני מאי לא קדם דהדר

איערוב וכמאן דלא כרבי דאי רבי האמר אחד עשר לא הוי עקירה אפי' תימא רבי כי אמר רבי היכא דאית ליה בהמות טובא דאמר' חד עישורא קאמר הכא דלית ליה בהמות טפי מאי רבי דתניא קרא לעשירי אחד עשר ולאחד עשר עשירי אין אחד עשר קדוש דברי רבי ר' יוסי בר' יהודה אומר אחד עשר קדוש כלל אמר רבי כל שלא נעקר שם עשירי הימנו אין אחד עשר קדוש אמר רבא הכא במאי עסקינן כגון דאית ליה בהמות טובא דאמר' חד עישורא קאמר יצאו שנים בעשירי תנא חדא ירעו ותנא חדא יקריבו ותניא איך ימותו לא קשיא הא דתנא ירעו ורבנן היא דאמר' אין מביאין קדשים לבית הפסול

רש"י וכל מעשר בקר ואלו. משמע בין שקראו הוא עשירי בין שהיה עשירי למנין ולא קראו עשירי. שמיני ושנים עשר. אם קראם עשירי: מה הוא. העשירי גמור אינו מקודש אלא בסמוך לו שאין לך סמוך בו יותר מגופו: אף טעונו. מה שהוא טעה וקרא עשירי אינו מקודש אלא"כ שטעה בלוחו סמוך למעשר גמור כגון תשיעי ואחד עשר שהן סמוכין לו זה מלפניו זה מלחתי: מיוחד. שהעשירי אינו אלא אחד: אף טעונו מיוחדת. שאם טעה בתשיעי ובאחד עשר לא היו שנים מקודשין אלא אחד מהם והכי אמרת לטובה מקודשים: עד שישתוק בתשיעי. שאילו קראו עשירי לא יהיו אחד עשר קדוש משום דשני טעונו של מעשר אחד אינו קדוש דטעונו מיוחדת כהוא עצמו: וטעמא דרבי אלעזר הכי הוי משום דסבר לה כר' יהודה. דאמר במתני' טעות וכו' קראמר וכו' תמורה עושה תמורה וכו' אלעזר אמר בפ' ראשון דתמורה (דף טו. טז.) דאין ממזינין ומזינין ללחתי שהמזינין על הבהמה פעם אחת אינה תופסת עוד תמורה פעם אחרת והכא נמי אין שתי טעונו למעשר: בתשיעי. כשהיה תשיעי ראוי ללחתי: עשירי וחולין. דלחתי מהן הוי תשיעי ואחד מעשר אע"ג דקראו תשיעי: מעורבין. ואין נאכלין אלא במומן והגוזף והעובד אחד מהן אינו סופג את הארבעים שגמא חולין הוא: עשירי ואחד עשר מעורבין. כלומר מעשר גמור ואחד עשר קדוש היוין מעורבין ביחד ומשום דלחתי עשר שהיא קדוש קרב שלמים לכך יקריבו שניהם ויאכלו כחומר קודש שבהן דטעונו שתי מהנות והרמת חזה ושוק כמו שלמים: הא תו למה לי. כיון דלאשמעינן דילאו שניהם בתשיעי וקראו עשירי ממילא ידענא דכי היא דלחתי איכא בינא דילאו שניהם בעשירי: דכ"א. דקרא שם עשירי לעשירי ולאחד עשר דכ"א אע"ג דלא נעקרה דהא לעשירי נמי קרא עשירי: לאיחויי יא עשירי ולא דבר. דלא חשיבא עקירה בהך שתיקה אלא"כ עקרו בפירוש וקראו תשיעי: דאי לא תימא הכי. דכ"א קדוש ולרב אשי דקפידן לרב כהנא והלא לא נעקר וכו' לא הוה שמיע ליה מה דתריינא לעיל הא קמ"ל דכ"א כו': הכא במאי עסקינן. דקתני עשירי ואחד עשר מעורבין דחשיבין ליה לאחד עשר מקודש אע"ג דקרא לעשירי עשירי כגון קדשים כו': וקרייה אחד עשר. דהשתא נעקר שם עשירי ממנו שלא קראו עשירי אלא אחד עשר ולהכי אע"ג דהדר קרא אחרייהו עשירי קדוש האחד עשר אכל היכא דמתחלה קריניהו עשירי אע"ג דבבת אחת לא הוי אחד עשר קדוש ולהכי מוקמינן כגון דקרייה אחד עשר דאי קרייה תשיעי לא יאצטרך למינהי דהא ודאי עקירה הוי אכל באחד עשר פליגי רבי ואמר דלא הוי עקירה כלקמן ואיצטרך לאשמעינן דהוי עקירה: וכמאן. מהרליין דמה שקורא אחד עשר חשיבא עקירה: דאית ליה בהמות טובא. לעשר דהשתא כי מנה עשרה ראשונים וקרא העשירי אחד עשר איכא למימר דהכי לא נעקר שם עשירי ממנו דמאי אחד עשר דקאמר חד עישורא קאמר כל' זה עישור ראשון: אכל היכא דל"כ בהמות ויחד. מאחד עשר או י"ב או י"ג או י"ד או ט"ו ליכא למימר הכי שאין מנהגו של עולם לומר זה עישור אחד אלא אם כן יודע שיהו לו עשירות הרבה הלכך אמרינן דלחתי עשר ממנו קאמר ועקר שם עשירי ממנו: יא עשירי בעשירי. היינו כגון אמר מר ואשמעתא דרבא קמהדר דקאמר לעיל יא עשירי בעשירי קראו עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה והשתא קא פריש תנא חדא דהנהו שנים שמעורבין ירעו עד שיהאבו ותניא איך כו': (רש"י)

תוספות עד שישתוק בתשיעי (אלא שלא קראו עשירי לה). יש לפרש בשני ענינים לאו דוקא שישתוק בתשיעי אלא שלא קראו עשירי ואפילו קראו תשיעי דאם קראו עשירי אין אחד עשר קדוש דשתי טעונו אין קדושין כאחד דטעות מיוחדת בעינן כהוא עצמו ועוד יש לפרש דאם קראו לתשיעי תשיעי תו לא הוי טעות כשקרא לעשירי תשיעי וכאילו קראו עשירי דמי ואין אחד עשר מקודש דלא חשיב כאילו נעקרה שם עשירי ממנו והשתא הוי שישתוק דוקא שלא ידבר כלל ומתמצא בהכי קושיא אחת לקמן בשמעתין דקאמר ר"ב ע"ד דקדים חד מינייהו ואפיק לרישיה וקרא אחד עשר ומקשי עלה כמאן דלא כרבי דאי כרבי הא אמר אחד עשר לא הוי עקירה והשתא לוקמה דקרוי תשיעי לההוא דאפקיה לרישיה דלדברי הכל הויא עקירה ולפי פירוש זה נחא דלא הוי עקירה כדפרי' וללשון ראשון שפירשתי להכי לא מוקי ליה דלקרייה תשיעי דלא יאצטרך למינהי הא דודאי הוי עקירה אבל הא יאצטרך לאשמעינן משום דזמנין לא הוי עקירה לרבי היכא דאית ליה בהמות טובא: שנים בעשירי כו'. לעיל פ"ב (יז: ושם ד"ה אפשר) פירשתי דמצי סבר אי אפשר לצמצם: (תוספות)

דף סא - א

והא דתניא יקריבו רבי שמעון היא דאמר מביאין קדשים לבית הפסול והא דתני ימותו ר' יהודה היא דאמר טעות מעשר תמורה הויא קסבר ר' יהודה תמורת מעשר מתה וקסבר ר' יהודה תמורת מעשר מתה והתנן אמרו משום ר"מ אילו היה תמורה לא היה קרב מכלל דרבי יהודה סבר קרב וכי תימא ר"מ למאי דסבירא ליה קאמר והתניא אין בין אחד עשר לשלמים אלא שזה עושה קדושה ליקרב זה אין עושה קדושה ליקרב דברי ר' יהודה קדוש ליקרב הוא דלא (הוא) עביד הא איהו גופיה קריב ועוד דתניא **[ויקרא ג-א]** אם מן הבקר לרבות אחד עשר לשלמים יכול שאני מרבה אף התשיעי אמרת וכי הקדש לפניו מקדש או לאחריו מקדש הוי אומר לאחריו מקדש סתם סיפרא מני רבי יהודה וקתני מן הבקר לרבות אחד עשר לשלמים אלא תרגמה ר' שמעון ברבי אבא קמיה דר' יוחנן במעשר בזמן הזה עסקינן ומשום תקלה אי הכי מאי איריא תרי אפילו חד נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא חד דלית ליה פסידא אבל תרי כיון דנפשי פסידא לישניהו עד דניפול בהו מומא וליכילניהו קמ"ל איתמר האומר לשלוחו צא ועשר עלי רב פפי משמיה דרבא אמר קרא לתשיעי עשירי קדוש ולאחד עשר עשירי אינו קדוש רב פפא אמר אפילו קרא לתשיעי עשירי אינו קדוש דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ומאי שנא מהא דתנן האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעת בעל הבית אם אינו יודע דעתו של בעל הבית תורם בבינונית אחד מני' פחות עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה אמרי התם כיון דאיכא דתרים בעין יפה ואיכא דתרים בעין רעה אמר להכי אמדתיך הכא טעותא היא אמר לא איבעי לך למיטעי:

רש"י אין מביאין קדשים לבית הפסול. שאילו היו קריבים לריד לאוכלן כחומר שבהם לרכיך להרים מהם חזה ושוק וליתן לכהנים ומתוך שהכהנים מועטין הן אין נאכל אלא לכהנים שגמא לא יהו מזינין אפילו לזאתו חזה ושוק ויפסלו בלינה לאחר שני ימים ולינה אחד והשתא מביא אחד מהם שהוא פסול לבית הפסול דהא מעשר ודאי אינו כריד הרמת חזה ושוק לכהנים אלא הכל נאכל לכל אדם ומזינין לו אוכלין הרבה ולא ליתו לעולם ליתי פסול לינה. במס' זבחים פ"ג כל הזבחים שנתעברו (דף עה: גמר') פלוגתא דר"ש ורבנן דהנן אשם שנתעבר בשלמים ר"ש אומר שניהם ישחטו בפסול ויאכל כחומר שבהן אמרו לו אין מביאין קדשים לבית הפסול: תמורה הויא. ותמורת מעשר אינה קריבה אלא מהה: למאי דס"ל. דה"ק לדידי דס"ל דתמורת מעשר אינה קריבה לזו תמורה היא דליתו היה תמורה לא היה קרב: אין בין אחד עשר. שקראו מעשר לשלמים דלמא אלא שזה עושה תמורתו ליקרב שהשלמים עושים תמורה ותמורתו קריבה אכל אחד עשר אין עושה תמורה ליקרב דסבר ר' יהודה

דעות מעבר היות תמורה ואין תמורה עושה תמורה והיא ליקרב בתרא לא נקט אלף משום דיוקא הא איהו גופיה קרב שלמים: דתניא אם מן הבקר. אם זבח שלמים קרבנו מן הבקר וגו' לפניו קדוש. שהוא עממו קדוש מסתברא דליתו עושה תמורה אלף לאחר שהוה קדוש: תרגמה. להא דקתני וימותו: זמן זה. דלא ס"ל הא דכב הוה דלמך בריש פירקין דהאילנא לא נהוג מעקר גזירה משום לקוח ויהוה ולהכי אין מניחין אותו לרעות עד שיפול בו מום דלמא אהכי והכי אחי בהו לזי תקלה לזי גזיה ועבודה או אחי לקוחטן כלל מום הלכך טונסן לכיפה וימותו שם מלהיכה: מאי איריא חרי. כי יאלו שנים בעשירי וקראו עשירי: קרא להשעי עשירי קדוש. דלא מפסיד ליה כלל ואוכלו במומו: אינו קדוש. לכיון דשלמים הוא מפסידו חזו וקרא דמטי לחלק כהנים ומאי א"ל להפסידו לא שותידן שליח: ולא לעוותו. והיינו עיות שרירך לו להמתין עד שהומם ועוד שאסור לגזזה ולעבוד בה: פחת עשרה. שהרס אחת מארבעים בעין יפה: להכי אמרתך. שאמדתי בדעתך שךך היה לטונך לתרום כמה שתרתמי: לא חזעיתא כך למיטעי. הלכך לא כלום הוא אותו טעות: (רש"י)

תוספות והא דתניא יקריב ר' שמעון דאמר מביאין קדשים לבית הפסול. ואע"ג דשלמים טעונין סמיכה ומעשר אין טעון סמיכה כדתנן במנחות (דף צב.) כיון דסמיכה לא מעכבא לא חיישינן ובפרק תמיד נשחט (פסחים דף סב. ושם) אמר כל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהן ליכא לאוקמא בבכור ומעשר דהא כל הזבחים קאמר ובפ' שני זוירים (זויר נו.) נמי תנן שניהם מביאים קרבן על תנאי ובמס' שקלים (דף יא:) נמי תנן בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר זכרים עלות נקבות זבחי שלמים וטעונה סמיכה ולא משמע דאיירי במצאוה בעלים מדקתני עלה בראשונה היו ממשכנין מוצאה להביא נסכים וירוש מביא קרבן אביו אע"ג שאינו סומך ובפ' התערבות נמי מביא אשמו ולווגו ואותו אשם טעון סמיכה וההיא סמיכה באקופי דלא גמורה היא למ"ד סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא ובגברא איירי כדמוכח בתוספתא ובפ' דמו"ק (דף טו: ושם) אמר אבל אינו משלח קרבנותיו דכתיב שלמים כשהוא שלם ולא כשהוא חסר אבל אי לאו קרא היה משלח ואומר התם מנודה מהו שישלח קרבנותיו ת"ש כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר מנודין היו ושלחו קרבנותיהן ובפ' בתרא דמנחות (דף קז.) תנן פירשתי מן הבקר ואיני יודע מה מביא פר ועגל ובגמ' גבי ששה לנדבה אחד פר ועגל ובפ' כל המנחות באות מצה (שם סב: ושם ד"ה וכן) השולח קרבנותיו ממדה"י היה כהן מניף על ידו מדקתני מניף בשלמים איירי דבעו סמיכה וליכא לאוקמא בקרבן נשים דהא קתני ליה רישא והאשה כהן מניף על ידה בכל הני משמע דלא חיישי' לסמיכה וקשה דבפ' כ"ה (גיטין כח: ושם ד"ה והא) גבי השולח חטאתו ממדה"י כו' פריך והא בעי סמיכה ומשני בעוף או בקרבן נשים ופ' האשה (פסחים דף פט.) תנן חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהם פטורים לעשות שני ולא מייתי מותר פסח על תנאי מטעם סמיכה משום דפסח אינו טעון סמיכה ומותר פסח טעון סמיכה ולא התירוהו להקריב בלא סמיכה ואע"ג דאיכא בפסח חיוב כרת ובפ' התערבות (זבחים עד: ושם ד"ה והא) נמי תנן נתערבו קדשים בקדשים מין במינו יקרב לשם מה שהוא ופריך והא בעי סמיכה ומשני בקרבן נשים וצ"ל קרבן שאין לו תקנה ברעייה ואזלא למיתה יקריבוהו בלא סמיכה אבל יש לו תקנה ברעייה אסור להקריבו בלא סמיכה ולכך בההיא דשקלים וביורש קרב בלא סמיכה אבל קדשים בקדשים יש להם תקנה ברעייה וכה"ג נמי מפליג התם גבי אשם דאית ליה תקנה ברעייה וההיא דמביא אשמו ולווגו אמר התם לתקוני גברא שאני וההיא דאבל ומנודה איכא לאוקמה בעוף או בקרבן נשים ומה ששלחו ישראל קרבנותיהן במדבר בתמיד שבכל יום קאמר וההיא דפר ועגל בקי"ף למזבח וערל וטמא שאני דלאו בני סמיכה נינהו ערל א"ל להמתין עד שימול כגון שמתו אחיו מחמת מילה וטמא כגון זב ומצורע בקרבן הקבוע לו כגון עולת ראייה וחגיגה (או כגון) שעובר עלייהו בכל תאחר וההיא דכהן מניף על ידו בערל וטמא וירוש וכד' יהודה דאמר יורש אינו סומך והא דשמעתין וההיא דשניהם מביאין חטאת אחת וההיא דזויר שמביאין על תנאי שאני התם דבתחלת הפרשת הקרבנות לאו בני סמיכה נינהו דא"ל לעשות בהן סמיכה ועוד י"ל הך דשמעתין כל חד בשעת הקרבנות שמה לא מחייב בסמיכה ולא דמי לקרבן שהוא בר סמיכה וא"ת היכי קרבי הכא כיון דאין מתנות מעשר ושלמים שוה שזה מתן ארבע וזה מתן אחת ומיהו י"ל פלוגתא היא בפ' תערבות (שם דף פ.) נתערבו מתן ארבע במתן אחת ר"ל אומר יתנו במתן ד' ר' יהושע אומר במתן אחת דכל הניתנים במתן ד' שנתנן במתן אחת יצא דר"א סבר מסיק להו לשם עצים מיהו בההוא פסקא משמע דר"ש אית ליה דר"א גבי למחרת מביא אשמו דמסיק להו לשם עצים: במעשר בזה"ל. בריש פירקין (דף גג.) מסקינן אינו נוהג בזמן הזה משום תקלה ומ"מ אם עישר חל עליו שם מעשר: לתשיעי י' קדוש. קסבר רב פפי דלא שייך כאן לתקוני שדרתך ולא לעוותי כיון דנאכל במומו אע"פ שצריך להמתין עד שיומם ואסור בגיזה ועבודה א"ל היינו טעמא דאחד עשר לרב פפי משעה שיצא עשירי עבדיה לשליחותיה דעשירי מאלוי קדוש: (תוספות)

